JLGI วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
JOURNAL OF LOCAL GOVERNANCE AND INNOVATION
VOLUME 10 ISSUE 2 MAY - AUGUST 2026
ISSN 3027-8120 (PRINT) ISSN 2673 – 0405 (ONLINE)

บุญเดือนสิงห์

PROGRAM IN POLITICAL SCIENCE
FACULTY OF HUMANNITIES AND SOCIAL SCIENCES
SURINDRA RAJABHAT UNIVERSITY

กำหนดเผยแพร่ :

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น I Journal of Local Governance and Innovation

ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

มีกำหนดเผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ คือ

ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) / (January – April)

ฉบับที่ 2 (May – August) / (May – August)

ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) / (September – December)

วัตถุประสงค์ :

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารการจัดการ สหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาและบูรณาการศาสตร์เพื่อการพัฒนา

เงื่อนไขการตีพิมพ์ :

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสามท่าน โดยบทความผู้นิพนธ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละหนึ่งท่าน หรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อยสองท่าน ส่วนบทความผู้นิพนธ์ภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสารมีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร ทั้งนี้บทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อกองบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์ **สำหรับทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้ เป็นของผู้นิพนธ์แต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ**

ที่ปรึกษา

อธิการบดี รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

คณบดี ผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : อาจารย์ ดร.วิจิตรา โพธิสาร

กองบรรณาธิการ :

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ :	รองศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน	
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริพัฒณ์ ลาภจิตร	
	อาจารย์ ดร.วิโรจน์ ทองปลิว	
หน่วยงานภายนอก :	รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
	รองศาสตราจารย์ ดร.โชติ บดีรัฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
	รองศาสตราจารย์ ดร.เศรษฐวัฒน์ โชควรกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรณรงศักดิ์ สุธรรมดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

กองเลขานุการวารสาร :

เลขานุการ : อาจารย์วิเชียร พรมแก้ว

ผู้ช่วยเลขานุการ : นางปิยนุช ผมพันธ์

ศิลปกรรม : นายณัฐนันท์ แสงสว่าง / นายอนันต์ แสวงมี

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ : นางนุตสรา มิ่งมงคล / นางสาวศศิธร จันครา / นางสาวอุษณีย์ จะมัวดี / นางสาวรุจิราพร ศาลางาม / นางสาวภัทพร ศรีโกตะเพชร

Fast-track Indexing System & DOI : นายอธิมาตร เพิ่มพูน

สำนักงาน :

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
สาขารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 6
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000
โทรศัพท์/โทรสาร 044 513 369, 091 835 8558, 088 723 5944
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru
E-mail : jlgisrru@srru.ac.th
ISSN 3027-8120 (Print)
ISSN 2673-0405 (Online)

บทบรรณาธิการ (Editorial)

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่นก้าวเข้าสู่ปีที่ 9 ด้วยความมุ่งมั่นในการเป็นพื้นที่ทางวิชาการที่สะท้อนพลวัตของการเมือง การปกครอง และการพัฒนาท้องถิ่นในสังคมไทย โดยฉบับนี้เป็นอีกช่วงเวลาสำคัญของวารสาร เนื่องจากเป็น ฉบับแรกที่ได้เริ่มใช้รหัสประจำบทความแบบ DOI (Digital Object Identifier) ผ่านระบบ Crossref อย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นการปรับตัวที่สอดคล้องกับ มาตรฐานการตีพิมพ์ระดับสากล และตอบสนองต่อเกณฑ์ ก.พ.อ. ฉบับปี 2568 ที่ให้ความสำคัญต่อความโปร่งใส ความคงทนถาวรของข้อมูล และความตรวจสอบได้ของบทความวิชาการในทุกสาขา

การนำ DOI มาใช้ในฉบับนี้นับเป็นก้าวสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพวารสารในหลายด้าน ทั้งการรับรองความเป็นเอกลักษณ์ของบทความ การสืบค้นข้อมูลด้วยมาตรฐาน Metadata ของ Crossref และการป้องกันการตีพิมพ์ซ้ำซ้อน ตลอดจนสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เขียนและผู้อ่านว่าบทความในวารสารสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างโปร่งใส ถือเป็นการพัฒนาระบบจัดการคุณภาพบทความที่สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ในการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ภาพปกของฉบับนี้สะท้อน “อัตลักษณ์แห่งความร่วมมือและพลังของคนรุ่นใหม่” ผ่านกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์และผู้ปฏิบัติงานภาครัฐในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นภาพแทนความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับฐานราก ความภาคภูมิใจในหน้าที่สาธารณะ และความเชื่อมั่นในกระบวนการประชาธิปไตยท้องถิ่น ภาพของธงชาติ การแปรขบวน และการมีส่วนร่วมของประชาชนรุ่นใหม่ไม่ได้เป็นเพียงภาพประกอบ แต่คือเครื่องหมายที่สะท้อน “พลังพลเมือง” ซึ่งเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับขอบเขตทางวิชาการของวารสารทั้งด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ท้องถิ่น การบริหารจัดการ และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ในฉบับนี้ วารสารได้รวบรวมบทความที่มีคุณภาพ ซึ่งผ่านกระบวนการประเมินแบบ Double-Blind Peer Review ตามมาตรฐานสากล และได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง บทความแต่ละเรื่องไม่เพียงมีคุณูปการทางวิชาการ แต่ยังมีคุณค่าเชิงนโยบายและการพัฒนาเชิงพื้นที่ ที่สามารถต่อยอดไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ประเมิน และผู้อ่านทุกท่านที่มีส่วนในการสนับสนุนวารสารให้เติบโตพร้อมก้าวสู่มาตรฐานที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ฉบับนี้จะเป็นอีกหนึ่งก้าวที่ช่วยขยายขอบเขตองค์ความรู้ด้านการเมือง การบริหาร และการพัฒนาท้องถิ่นให้กว้างไกลยิ่งขึ้น ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม
บรรณาธิการ

สารบัญ (Content)

หน้า (Page)

กองบรรณาธิการ (Editorial Board) **I**

บทบรรณาธิการ (Editorial) **III**

บทความวิจัย (Research Articles)

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความโปร่งใส : โครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น e296589
Public Participation with Government Agencies in Local Development Planning for Enhancing Transparency: Local Highway Construction Projects
ธนภัทร ปัจฉิมม์, กันวิศา สุขพานิช, เต็มใจ มนต์ไธสงค์
Thanapat Patchim, Kanvisa Sungpanich, and Temchai Montaisong

การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร e296775
Managing Fake News and Scam Calls from Citizens in Bangkok
รุ่งรัตนา เจริญจิตต์
Roongrattana Jaroenjitt

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด e301774
Community Forest Management Model through Public Participation in the Nong Mek Community Forest Area, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province
เสกสรรค์ สนวา, ประจิตร ประเสริฐสังข์
Bo Huang, Pawinee Areesrisom, Weena Nilawonk , Snit Sitti

การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ e299198
Integrated Buddhist Governance to Develop Local Government Organizations toward Excellence
ลำพัน เศรษโฐ, พระครูกิตติวราทร, จำรัส บุดดาพงษ์
Lamphun Settho, Phra Khru Kittiwarathorn, and Chamrat Buddaphong

สารบัญ (Content)

หน้า (Page)

กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ e299201
Integrated Buddhist Governance to Develop Local Government Organizations toward Excellence
สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, กริช สุริยะชัยพันธ์
Sittichai Thummakun, Katesuda Sitthisuntiku, Pit Jitpakdee, Pongsakorn Kawichai, Jariya Koment, Papob Jeerat, and Krit Suriyachaipun

กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว e299549
Development Strategies for Participatory Community-Based Tourism in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province
วราวุฒิ คำพานุช, ปุณณานันท์ พันธ์แก่น
Warawut Kumpanuch, and Poonnanan Phankaen

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะกรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี e297777
Public Participation in the Provision of Public Services: A Case Study of Local Administrative Organizations in Ubon Ratchathani Province
เกริกเกียรติ ทิพย์ชัย
Krirkkiat Thipchai

แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ภายใต้กรอบการพัฒนา Smart Model มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด e301849
Guidelines for Developing the Identity of Students in the Faculty of Law and Politics Within the Framework of the Smart Model Development at Roi Et Rajabhat University
เสกสรรค์ สนวา, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, สุพัฒนา ศรีบุตรดี, วรฉัตร วริวรรณ, นภัสภรณ์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม
Seksan Sonwa, Pongsawat Ratchachan, Suphatana Sributdee, Worachat Wariwan, and Napasporn Phavaputanon Na Mahasarakham

สารบัญ (Content)

หน้า (Page)

การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม e299883
The Development of Occupational Skill of the Informal Employment by Using Technology and Innovation from Bamboo Wickerwork Product by Participation of Network Party in Banpueng Sub-district, Nakhon Phanom Province
จารุกัญญา อุดานนท์, และ กชกร เดชะคำภู
Jarukanya Udanont, and Kotchakorn Dechakhamphu

การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด e300339
Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members
นัยนา โปธาวงค์
Naiyana Pothawong

การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ e300392
Awareness of Participation in Integrity and Transparency Assessment
ปุณณดา อิงคุลานนท์
Punnada Engkulanon

พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล e300434
Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age
พิชัย เขียนจูม, พิชัยรัฐ หมื่นด้วง
Pichai Kienjoom, Pichairath Meunduang

ภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ : กรณีศึกษาบุรีรัมย์โมเดล e300460
Political-led Collaborative Governance: A Case Study of the Buriram Model
จิรัฏฐ์ จึงตระกูล, สุริยานนท์ พลสิม
Jirat Jungtrakul, and Suriyanon Pholsim

สารบัญ (Content)

หน้า (Page)

การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไป Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province — e300550
ศรีเมือง สามล, พิชัยรัฐ หมื่นด้วง
Srimuang Samlon , and Pichairath Meunduang

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ Development of Cosmetic Products from Germinated Rice Extract Using, Technology, and Innovation for Commercial Products — e300565
นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, นิรมล เนื่องสิทธะ, สุพิชญา นิลจินดา, ปริฉัตร ภูจิตร, ชนินทร์ วะสีนนท์, ลักษณาวดี ทรายขาว, กิติศักดิ์ ไท้ทอง
Nuntakan Kirdmalai, Niramol Nueangsittha, Supichaya Nilchinda, Parichut Pujit, Chanin Vaseenon, Laksanawadee Saikhao, and Kittisak Thaithong

การบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ในระดับพื้นที่เพื่อลดต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์ Collaborative Integration in Area-Based Road Safety Policy Implementation through the Road Safety Directing Center (RSDC) to Reduce Social and Economic Costs: A Case Study of Surin Province — e302823
ประหยัด หล้าวิลัย, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, ภาสกร ดอกจันทร์
Prayad Lawilai, Kampanart Wongwattanapong, and Phaskorn Dokchand

รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว Model for Agricultural Vocational Skill of Development Youth People in Khammouane Province, Lao People's Democratic Republic — e302572
มสัก ดวงปัญญา, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, ชนินทร์ วะสีนนท์, พิศดาร แสนชาติ
Somsack Duangpanya, Jitti Kittilertpaisan, Chanin Vaseenonta, and Pissadarn Saenchart

สารบัญ (Content)

หน้า (Page)

พลเมืองชายขอบกับบริการสาธารณะของรัฐในฐานะอุดมการณ์และความเท่าเทียมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย e299459
Marginalized Citizens and State Public Services as Ideology and Equality for All under Democracy
บัญชา พุฒิวนากุล
Bancha Bhutwanakul

การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง e299800
The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province
กฤชเชาว์ นันทสุดแสวง, นิลาวัลย์ สว่างรัตน์
Kritchouw Nanthasudsawaeng, and Nilawan Sawangrat

กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร e300263
The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province
อนิรุต หนูปลอด, ภาคิน ดำภูผา2
Anirut Nuplord, and Phakhin Dumphupha

พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น e302307
Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province
เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี, บุษกร วัฒนบุตร
Riangdaw Tavachalee, Phukanchanakrit Pulanram, Somjate Yamacharoen, Wirat Thongphu, Phanthiwa Thabphumee, and Busakorn Wattanabut

สารบัญ (Content)

หน้า (Page)

ทบทวน “กฎร้อยละ 35” บทวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น e300843
Revisiting the 35 Percent Rule: An Analysis of Minimum Expenditure Requirements for Local Service Provision
วีระศักดิ์ เครือเทพ
Weerasak Krueathep

การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น e301942
Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It
ณัคนางค์ กุลนาถศิริ
Nakanang Kulnartsiri

รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ e303710
Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province
พระครูนิมิตรัตนาภรณ์, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม
Phrakhrunimitrattanaphon, Phrakhrupariyatthiwisutthikun, Phrakrusripanyavikrom, and Thanarat Sa-ard-iam

การ The Development of a Prototype Area for Public Welfare Activities by the Sangha of Surin Province e303718
พระวชิรสิทธิโกศล, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม
Phrawachirasittikosol, Phrakhrupariyatthiwisutthikun, Taweesak Tongtip, and Thanarat Sa-ard-iam4

ภาคผนวก (Appendix)

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น 463
หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์เพื่อตีพิมพ์ในวารสาร 464-478
จริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน 479-482
นโยบายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI Policy) 489-484
แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ลงวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น 485

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e296589
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความโปร่งใส : โครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น

Public Participation with Government Agencies in Local Development Planning for Enhancing Transparency: Local Highway Construction Projects

ธนภัทร ปัจฉิมม์[1], กันวิศา สุขพานิช[2], และ เต็มใจ มนต์ไธสงค์[3*]

Thanapat Patchim[1], Kanvisa Sungpanich[2], and Temchai Montaisong[3*]

[1-3]มหาวิทยาลัยสวนดุสิต; Suan Dusit University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : montaisong14@hotmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e296589

Received : December 17, 2025; **Revised :** June 15, 2026; **Accepted :** June 26, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มุ่งพัฒนากลไกการสร้างความโปร่งใสในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อลดความเสี่ยงการทุจริตในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การวิจัยแบ่งเป็น 2 โครงการย่อย ได้แก่ การกำหนดมาตรการและตัวชี้วัดการบริหารความเสี่ยง และการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์ม “มีส่วนร่วม” ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 32 คน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4 แห่ง

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาสำคัญคือการเอื้อประโยชน์ในการจัดซื้อจัดจ้าง การก่อสร้างถนนไม่ได้มาตรฐาน และการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะที่ไม่เพียงพอ จึงเสนอการประยุกต์ใช้กรอบมาตรฐาน ISO 37001 ภายใต้ 12 มาตรการ 13 ตัวชี้วัด ตามวงจร PDCA ควบคู่กับแพลตฟอร์ม “มีส่วนร่วม” เพื่อให้ประชาชนสามารถแจ้งเบาะแส ร้องเรียน ติดตามสถานะ เสนอความคิดเห็น และตรวจสอบโครงการได้อย่างเป็นระบบ

ผลกระทบเชิงนโยบาย ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายในการยกระดับการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยบูรณาการมาตรการเชิงโครงสร้างตามมาตรฐาน ISO 37001 เข้ากับนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อเพิ่มความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจของประชาชน อีกทั้งยังช่วยสนับสนุนให้หน่วยงานท้องถิ่นมีเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยง ตรวจสอบโครงการ และเปิดเผยข้อมูลสาธารณะได้อย่างรอบด้าน อันนำไปสู่การลดปัญหาการทุจริต และยกระดับคุณภาพการพัฒนาท้องถิ่นให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน, การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น, การดำเนินงานด้านอุตสาหกรรมและโยธา

Citation : Patchim, T., Sungpanich, K., & Montaisong, T. (2026). Public Participation with Government Agencies in Local Development Planning for Enhancing Transparency: Local Highway Construction Projects. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

Abstract

The purpose of this study is development of transparent mechanisms in local development planning, especially local highway construction projects. This research emphasizes public participation together with government agencies to reduce the risk of corruption in the procurement process. The research is divided into two sub-projects, which are defining risk management measures and indicators, and developing a digital platform of participation. This was a qualitative research and in-depth interviews were employed with 32 key informants from four local administrative organizations.

The research found that the major issues were favoritism in procurement, non-standard of road construction, and insufficient disclosure of information to public. This study propose applying the ISO 37001 framework under 12 measures and 13 indicators according to the PDCA cycle, along with a digital platform of participation. Then, the citizens can systematical report, file complaints, offer feedback, track and monitor the projects.

The impact of policy found that findings can be used as a guideline to enhance anti-corruption efforts in local administrative organizations. This involves integrating structural measures based on ISO 37001 standards with digital innovations to increase transparency, credibility, and public trust. It also supports local authorities in providing tools for risk management, project monitoring, and comprehensive public disclosure of information. This leads to a reduction in corruption and an improvement in the quality of local development to sustainably meet the needs of the people.

Keywords : Public Participation, Local Development Planning, Industry and Public works.

บทนำ (Introduction)

การบริหารท้องถิ่นเป็นกลไกการปกครองที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด มีหน้าที่หลักในการจัดบริการสาธารณะและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานมาจากทั้งเงินอุดหนุนทั่วไป เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ และรายได้จากภาษีท้องถิ่น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคล่องตัวในการกำหนดทิศทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่พบคือ แผนพัฒนาท้องถิ่นอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง นำไปสู่การทุจริตเชิงนโยบายและปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างที่ไม่โปร่งใส แม้ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ผลักดันนโยบายการกระจายอำนาจ โดยมุ่งถ่ายโอนภารกิจ งบประมาณ และบุคลากรไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและตอบสนองต่อปัญหาในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการยกระดับธรรมาภิบาลที่เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และความน่าเชื่อถือ

Citation : ธนภัทร ปัจฉิมม์, กันวิศา สุขพานิช, และ เต็มใจ มนต์ไธสงค์. (2569). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความโปร่งใส : โครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

แต่สถานการณ์จริงยังสะท้อนให้เห็นปัญหาการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะข้อมูลของสำนักงาน ป.ป.ช. ในปี พ.ศ. 2564–2565 ที่พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกกล่าวหามากที่สุด จำนวน 655 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 24.66 ของเรื่องร้องเรียนทั้งหมด โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น เช่น ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ถนนลาดยาง และถนนลูกรังที่ไม่ได้มาตรฐาน ส่งผลให้ชำรุดทรุดโทรมเร็วกว่าที่ควรจะเป็น (สำนักงาน ป.ป.ช., 2565)

ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศ ทั้งในด้านการสูญเสียงบประมาณแผ่นดิน การลดทอนคุณภาพโครงสร้างพื้นฐาน และการบั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการบริหารท้องถิ่น (บวร ขมชุณศรี และยุทธนา ประณีต, 2564) ดังนั้น การแก้ไขปัญหาการทุจริตในงานก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำ โดยเปิดโอกาสให้ภาคประชาชน ภาคอุตสาหกรรมก่อสร้าง และหน่วยงานรัฐเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผน การกำหนดโครงการ และการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ควบคู่กับการสร้างกลไกตรวจสอบที่เข้มแข็ง เพิ่มความโปร่งใส และลดช่องว่างในการแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มการเมืองในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณางานศึกษาที่ผ่านมา พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เกี่ยวกับการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักมุ่งอธิบายสาเหตุ รูปแบบ ปัจจัยเสี่ยง หรือผลกระทบของการทุจริตในเชิงกว้าง ขณะที่งานศึกษาด้านการจัดซื้อจัดจ้างและโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่นมักให้ความสำคัญกับปัญหาหลังการดำเนินโครงการ เช่น คุณภาพงานก่อสร้าง การตรวจรับงาน หรือความเสียหายจากการใช้งบประมาณ แต่ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนา “กลไกเชิงระบบ” ที่สามารถป้องกันความเสี่ยงตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การคัดเลือกโครงการ การกำหนดงบประมาณ ไปจนถึงกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างและการติดตามตรวจสอบโดยประชาชน นอกจากนี้ งานวิจัยเดิมยังขาดการบูรณาการระหว่างมาตรฐานสากลด้านการต่อต้านการติดสินบน ISO 37001 กับกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเครื่องมือดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การป้องกันการทุจริตในระดับท้องถิ่นยังคงเน้นมาตรการทางกฎหมายหรือการตรวจสอบภายหลัง มากกว่าการออกแบบระบบบริหารความเสี่ยงเชิงป้องกันที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น

งานวิจัยนี้ จึงเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ โดยเสนอแนวทางการพัฒนากลไกการสร้างความโปร่งใสในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่นผ่านการบูรณาการ 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การบริหารความเสี่ยงด้านการต่อต้านการทุจริตตามกรอบมาตรฐาน ISO 37001 การกำหนดมาตรการและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับวงจรการบริหารงานท้องถิ่น และการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง

กล่าวโดยสรุป บทความวิจัยนี้ มิได้มุ่งเพียงการอธิบายปัญหาการทุจริตหรือเสนอแนวทางเชิงนโยบายในภาพรวมเท่านั้น แต่เน้นการพัฒนา “เครื่องมือเชิงระบบ” ที่สามารถเชื่อมโยงการป้องกันการทุจริตเข้ากับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดซื้อจัดจ้าง และการตรวจสอบภาคประชาชน

Citation : Patchim, T., Sungpanich, K., & Montaisong, T. (2026). Public Participation with Government Agencies in Local Development Planning for Enhancing Transparency: Local Highway Construction Projects. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

อย่างเป็นรูปธรรม อันจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านธรรมาภิบาลท้องถิ่น การต่อต้านการทุจริตเชิงโครงสร้าง และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในการพัฒนาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อสร้างมาตรการและตัวชี้วัดการบริหารความเสี่ยงในการจัดซื้อจัดจ้างโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น
2. เพื่อการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มด้านอุตสาหกรรมและโยธาตามแผนพัฒนาท้องถิ่น
3. เพื่อเสนอแก้ไข ปรับปรุง เพิ่มเติม กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของรัฐและภาคประชาชน ในการร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้โปร่งใสและตรวจสอบได้

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การพัฒนาท้องถิ่นในปัจจุบันมิได้เป็นเพียงกระบวนการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสะท้อนปัญหา กำหนดทิศทาง ตัดสินใจ และตรวจสอบการใช้ทรัพยากรสาธารณะ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสร้างความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน และเป็นรากฐานของประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเดิมเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่มักอธิบายความสำคัญของการมีส่วนร่วมในเชิงหลักการ หรือเสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในภาพกว้าง แต่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ว่า การมีส่วนร่วมดังกล่าวเกิดขึ้นจริงในระดับใด เป็นการมีส่วนร่วมเชิงสาระหรือเป็นเพียงกระบวนการเชิงพิธีกรรม นอกจากนี้ การศึกษาจำนวนมากยังมุ่งพิจารณาการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในฐานะกระบวนการทางปกครองตามระเบียบ มากกว่าการวิเคราะห์ว่าแผนดังกล่าวอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง หรือเปิดช่องให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรมและไม่โปร่งใสได้อย่างไร

ขณะเดียวกัน งานวิจัยที่กล่าวถึงธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักให้ความสำคัญกับกรอบแนวคิดเชิงนโยบาย เช่น หลักความคุ้มค่า ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้ แต่ยังมีข้อจำกัดในการแปลงหลักการเหล่านี้ไปสู่กลไกปฏิบัติที่สามารถใช้ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลได้จริง โดยเฉพาะในบริบทของการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและการใช้ทรัพยากรสาธารณะ นอกจากนี้ แม้งานวิจัยบางส่วนเริ่มกล่าวถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารท้องถิ่น แต่ส่วนใหญ่ยังเน้นมิติการให้บริการหรือการสื่อสารข้อมูล มากกว่าการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นเครื่องมือสร้างความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูล และเชื่อมโยงประชาชนเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ช่องว่างสำคัญขององค์ความรู้เดิมอยู่ที่การขาดกรอบวิเคราะห์ที่บูรณาการระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หลักธรรมาภิบาล และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในฐานะกลไกป้องกันความเสี่ยงเชิงระบบ

Citation : ธนภัทร ปัจฉิมม์, กันวิศา สุขพานิช, และ เต็มใจ มนต์ไธสงค์. (2569). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความโปร่งใส : โครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยเสนอกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงการมีส่วนร่วมเชิงสาระของประชาชนเข้ากับกระบวนการวางแผน การเปิดเผยข้อมูล การตรวจสอบ และการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อยกระดับการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพไม่อาจพึ่งพาเพียงโครงสร้างการบริหารหรือระเบียบราชการเท่านั้น แต่ต้องอาศัยกลไกที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทอย่างมีความหมาย ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีเพื่อเปิดเผยข้อมูลและลดช่องว่างของการทุจริต งานวิจัยนี้จึงแตกต่างจากงานเดิมตรงที่มิได้มุ่งอธิบายการมีส่วนร่วมหรือธรรมาภิบาลในเชิงนามธรรม หากแต่มุ่งสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อพัฒนากรอบการบริหารท้องถิ่นที่เชื่อมโยง “ความร่วมมือ–ความโปร่งใส–การตรวจสอบ–เทคโนโลยีดิจิทัล” ให้เป็นกลไกเชิงปฏิบัติสำหรับการพัฒนาท้องถิ่น งานวิจัยนี้จึงได้นำแนวคิดและทฤษฎีหลัก 4 ประการ มาประยุกต์ใช้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (Participation) เป็นกระบวนการสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในขั้นตอนต่าง ๆ ของการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ข้อมูล การเสนอปัญหาและความต้องการ การร่วมวางแผน การตัดสินใจ ตลอดจนการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมดังกล่าว ถือเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานรัฐ ทำให้เกิดความโปร่งใส และสามารถลดโอกาสการทุจริตทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง Cohen และ Uphoff (1981) กล่าวว่า ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้หลายระดับ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่งรูปแบบเหล่านี้กลายเป็นฐานคิดสำคัญในการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อยกระดับการตรวจสอบการดำเนินงานในท้องถิ่นให้มีความโปร่งใสและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง สำหรับเงื่อนไขการมีส่วนร่วมนั้น วุฒิชัย อินทรหอม (2564) กล่าวว่า ปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ประชาชนต้องมีอิสระในการเข้าร่วม (freedom to participate) 2) ต้องสามารถเข้าร่วมได้ (ability to participate) และ 3) ต้องมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วม (willingness to participate) หากขาดเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง การมีส่วนร่วมจะไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมต้องไม่สร้างภาระด้านเวลาและค่าใช้จ่ายเกินควรให้แก่หน่วยงาน และไม่กระทบต่อสถานภาพทางสังคมหรือหน้าที่ของผู้เข้าร่วม การมีส่วนร่วมจึงถือเป็นกระบวนการที่ยึดหลักความเสมอภาคและเปิดโอกาสอย่างเท่าเทียม

ในด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ทั้งจากฝ่ายประชาชนและฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฝ่ายท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ชุมชนทุกหมู่บ้านจัดทำแผนชุมชน โดยการให้คำแนะนำ สนับสนุนข้อมูลและวิชาการ รวมถึงการเปิดเวทีประชาคมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้ไปบรรจุไว้ในแผนพัฒนา 3 ปี (สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า 2556) ทั้งนี้ กระบวนการจัดทำแผน

Citation : Patchim, T., Sungpanich, K., & Montaisong, T. (2026). Public Participation with Government Agencies in Local Development Planning for Enhancing Transparency: Local Highway Construction Projects. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

ประกอบด้วยหลายขั้นตอน ตั้งแต่การประชุมเพื่อระดมปัญหาและความต้องการ การรวบรวมข้อมูล การร่างและพิจารณาแผน ไปจนถึงการอนุมัติและประกาศใช้ ไม่ว่าจะเป็นในระดับยุทธศาสตร์ชาติหรือแผน 3 ปี อย่างไรก็ดี แม้การมีส่วนร่วมจะเป็นหลักการสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า หลายโครงการของภาครัฐไม่ประสบความสำเร็จ ปัญหาหลักเกิดจากการที่ประชาชนขาดการตระหนักรู้ ขาดจิตสำนึก และไม่รู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งอาจมีรากเหง้ามาจากระบบราชการแบบเดิม ที่มองประชาชนเป็นเพียงผู้รับผลประโยชน์ และใช้เพียงอำนาจหรือกฎหมายในการแก้ไขปัญหา ทำให้เกิดความห่างเหินระหว่างรัฐกับประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนไม่เพียงเป็นกลไกเสริมสร้างความโปร่งใสและประสิทธิภาพในการบริหารท้องถิ่น แต่ยังเป็นรากฐานของการพัฒนาที่แท้จริง หากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและประชาชนสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเสมอภาคและเต็มใจ ก็จะนำไปสู่สังคมที่เข้มแข็ง โปร่งใสและยั่งยืน

2) แนวคิด Anti-corruption governance

Anti-corruption Governance หรือ **“ธรรมาภิบาลต่อต้านการทุจริต”** หมายถึง แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐหรือองค์การที่มุ่งป้องกัน ควบคุม และลดความเสี่ยงการทุจริตอย่างเป็นระบบ โดยไม่จำกัดอยู่เพียงการตรวจสอบหรือเอาผิดภายหลัง แต่ให้ความสำคัญกับการออกแบบโครงสร้าง กลไก กฎเกณฑ์ วัฒนธรรมองค์การ และกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้การใช้อำนาจรัฐ การบริหารงบประมาณ และการให้บริการสาธารณะเป็นไปอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และรับผิดชอบต่อสังคม แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนฐานคิดว่า การทุจริตมิใช่เพียงพฤติกรรมของบุคคล แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกิดจากช่องว่างของระบบบริหาร เช่น อำนาจดุลพินิจที่มากเกินไป การเปิดเผยข้อมูลที่ไม่เพียงพอ กลไกตรวจสอบที่อ่อนแอ ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่จำกัด ดังนั้น การต่อต้านการทุจริตจึงต้องดำเนินการผ่านระบบธรรมาภิบาลที่ครอบคลุมทั้งด้านกฎหมาย การบริหาร จริยธรรม ความโปร่งใส และการตรวจสอบจากทุกภาคส่วน

องค์ประกอบสำคัญของ **Anti-corruption Governance** ได้แก่ ความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูล ความรับผิดชอบของผู้ใช้อำนาจรัฐ การตรวจสอบได้ทั้งภายในและภายนอกองค์การ การมีส่วนร่วมของประชาชน หลักนิติธรรมและจริยธรรมสาธารณะ รวมถึงการบริหารความเสี่ยงการทุจริตในกระบวนการสำคัญ เช่น การจัดทำแผน การอนุมัติงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจรับงาน และการให้บริการประชาชน กล่าวในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวคิดนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้ผ่านการเปิดเผยข้อมูลแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดทำฐานข้อมูลโครงการ การกำหนดตัวชี้วัดความเสี่ยง การใช้ระบบดิจิทัลติดตามการดำเนินงาน การเปิดช่องทางร้องเรียน และการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบโครงการสาธารณะ โดยเฉพาะโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่นซึ่งมีความเสี่ยงต่อการทุจริตในหลายขั้นตอน กล่าวโดยสรุป **Anti-corruption Governance** คือการยกระดับการต่อต้านการทุจริตจากการ “ตรวจจับภายหลัง” ไปสู่การ “ป้องกันเชิงระบบ” โดยบูรณาการหลักธรรมาภิบาล การบริหารความเสี่ยง

Citation : ธนภัทร ปัจฉิมม์, กันวิศา สุขพานิช, และ เต็มใจ มนต์ไธสงค์. (2569). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความโปร่งใส : โครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อสร้างระบบบริหารที่ลดช่องว่างการทุจริต เพิ่มความน่าเชื่อถือของรัฐ และทำให้การพัฒนาท้องถิ่นเกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง

3) แนวคิดการพัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์ม

ในปัจจุบันนี้ ดิจิทัลแพลตฟอร์มถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการข้อมูลในยุคที่สังคมและหน่วยงานต่าง ๆ ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีเพื่อความถูกต้อง โปร่งใส และเชื่อถือได้ ข้อมูลที่ถูกจัดเก็บและเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ไม่เพียงแต่จะช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพ แต่ยังส่งผลต่อคุณภาพของข้อมูลที่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจและวางแผนเชิงนโยบายได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ แพลตฟอร์มดิจิทัลมีทั้งแบบขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพสูง แต่ราคาสูงตามไปด้วย และแบบขนาดเล็กที่แม้จะราคาถูกและพัฒนาได้ง่าย แต่ก็มีข้อจำกัดในการเชื่อมโยงข้อมูล (ลั่นทม จอนจวบทรง และณธภร ธรรมบุญวริศ 2562) อย่างไรก็ดี จุดร่วมที่สำคัญคือ การสร้างกรอบกำกับดูแลข้อมูลที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความมั่นคงและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา หนึ่งในตัวอย่างของการพัฒนานวัตกรรมด้านนี้ คือโครงการ ACM Line LIFF ที่ถูกพัฒนาขึ้นจากงานวิจัยของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลในหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและป้องกันการทุจริต แพลตฟอร์มนี้ถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของแอปพลิเคชัน Line ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ประชาชนคุ้นเคยอยู่แล้ว จึงสามารถเข้าถึงและใช้งานได้ง่ายยิ่งขึ้น ฟังก์ชันหลักของแพลตฟอร์มครอบคลุมทั้งการแจ้งเบาะแสหรือร้องเรียนการทุจริตที่สามารถแนบหลักฐานและเลือกเปิดเผยหรือปิดบังตัวตนได้ การติดตามสถานะใบขออนุญาตก่อสร้างที่ทำให้ประชาชนเห็นความคืบหน้าอย่างเป็นขั้นตอน และการเรียนรู้ความรู้ด้านธรรมาภิบาลและการป้องกันการทุจริตในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ซึ่งการพัฒนาแพลตฟอร์มดังกล่าวมีความสำคัญหลายด้าน ไม่เพียงช่วยสร้างความโปร่งใสในการทำงานของรัฐ แต่ยังเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและเสนอแนะ ซึ่งถือเป็นแกนหลักของการปกครองที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ขณะเดียวกัน ก็เป็นการบ่มเพาะวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตให้เกิดขึ้นในระดับชุมชนและสังคม โดยประชาชนไม่ได้ทำหน้าที่เพียงผู้รับบริการจากรัฐเท่านั้น แต่ยังสามารถมีบทบาทเป็นผู้ตรวจสอบและมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบาย

อีกทั้งคณะผู้วิจัยยังมีแนวคิดในการพัฒนาต่อยอดแพลตฟอร์ม ACM Line LIFF ให้มีรายละเอียดการตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อให้เครือข่ายภาคประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ได้จริงและครอบคลุมมิติการทำงานที่หลากหลายมากขึ้น การต่อยอดนี้จึงไม่เป็นเพียงการขยายขอบเขตของนวัตกรรม แต่เป็นการสร้าง “ระบบนิเวศธรรมาภิบาล” ที่มีรากฐานจากเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของสังคม ดังนั้น ดิจิทัลแพลตฟอร์มเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูงในการเสริมสร้างความโปร่งใสและยกระดับธรรมาภิบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระดับท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับชีวิตประจำวันของประชาชน ซึ่งแพลตฟอร์ม ACM Line LIFF เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนว่า การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับหลักธรรมาภิบาล สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางบวก ทั้งต่อการทำงานของหน่วยงานรัฐ

Citation : Patchim, T., Sungpanich, K., & Montaisong, T. (2026). Public Participation with Government Agencies in Local Development Planning for Enhancing Transparency: Local Highway Construction Projects. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

และต่อทัศนคติของประชาชน การพัฒนาต่อยอดในอนาคตจึงเป็นแนวทางที่ควรผลักดันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ดิจิทัลแพลตฟอร์มกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสังคมที่โปร่งใสและยั่งยืน

สำหรับในงานวิจัยต่างประเทศ โดยเฉพาะ Anti-corruption Governance เป็นกรอบการบริหารที่เน้นการลดช่องว่างของระบบราชการซึ่งเอื้อต่อการทุจริต เช่น อำนาจดุลพินิจที่มากเกินไป การขาดข้อมูลสาธารณะ ระบบตรวจสอบที่อ่อนแอ และความไม่ชัดเจนของความรับผิดชอบ งานของ World Bank ชี้ว่า การยกระดับประสิทธิผลและความโปร่งใสของภาครัฐเป็นหัวใจสำคัญของการต่อสู้กับการทุจริต โดยต้องใช้ทั้งมาตรการด้านสถาบัน ระบบควบคุมภายใน การเปิดเผยข้อมูล และกลไกความรับผิดชอบร่วมกัน ในทำนองเดียวกัน แนวทางของ Open Government Partnership เสนอว่า การต่อต้านการทุจริตควรเป็นยุทธศาสตร์แบบองค์รวมที่ประกอบด้วยความโปร่งใส ความซื่อสัตย์สุจริตของภาครัฐ การเปิดเผยข้อมูล และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ไม่ใช่การใช้กลไกกฎหมายเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ กรอบ ISO 37001 Anti-bribery Management System ได้รับการกล่าวถึงในฐานะเครื่องมือบริหารความเสี่ยงการติดสินบนที่ช่วยให้องค์การสร้างวัฒนธรรมความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส และการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างเป็นระบบ

ในขณะที่งานวิจัยด้าน Digital Participation หรือ E-participation ชี้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถเพิ่มบทบาทของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล แสดงความคิดเห็น แจ้งเบาะแส ติดตามโครงการ และตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐได้มากขึ้น งานของ Zheng พบว่า ประเทศที่มีระดับ e-participation สูงมีแนวโน้มเผชิญการทุจริตในระดับต่ำกว่า ซึ่งสะท้อนว่าการมีส่วนร่วมผ่านระบบดิจิทัลสามารถเป็นกลไกหนึ่งในการควบคุมการทุจริตได้ อย่างไรก็ตามงานวิจัยเกี่ยวกับรัฐบาลดิจิทัลและการต่อต้านการทุจริต พบว่า การใช้ระบบดิจิทัลช่วยลดการติดต่อโดยตรงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ลดโอกาสในการเรียกรับผลประโยชน์ และเพิ่มความโปร่งใสในการให้บริการสาธารณะ โดยเฉพาะในกระบวนการที่มีความเสี่ยง เช่น การอนุมัติ การจัดซื้อจัดจ้าง และการให้บริการประชาชน นอกจากนี้ งานของ Basel Institute on Governance ยังเสนอว่า e-government tools สามารถช่วยลดความเสี่ยงจากการเรียกรับสินบนในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐ และควรถูกบูรณาการเข้าไปในการประเมินความเสี่ยงด้านการทุจริต นอกจากนี้ ข้อพิจารณาในประเด็น Open Government ในงานวิจัยต่างประเทศเน้น 3 มิติหลัก ได้แก่ ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบตรวจสอบได้ โดย Open Government Partnership อธิบายว่า รัฐบาลเปิดเป็นกระบวนการที่ทำให้รัฐบาลและประชาชนทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสังคมที่เปิดกว้าง โปร่งใส และรับผิดชอบมากขึ้น ขณะที่ OECD อธิบายว่า open government เชื่อมโยงกับการต่อต้านการทุจริต รัฐบาลดิจิทัล การบริการสาธารณะ และการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยบางส่วนตั้งข้อสังเกตเชิงวิพากษ์ว่า การเปิดเผยข้อมูลเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ หากประชาชนไม่สามารถเข้าถึง เข้าใจ หรือนำข้อมูลไปใช้ตรวจสอบได้จริง งานของ Tavares ระบุว่า open government อาจเพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบได้ แต่ผลต่อความไว้วางใจของประชาชนยังมีลักษณะผสมผสาน ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการ

Citation : ธนภัทร ปัจฉิมม์, กันวิศา สุขพานิช, และ เต็มใจ มนต์ไธสงค์. (2569). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความโปร่งใส : โครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

เปิดเผยข้อมูลและระดับการมีส่วนร่วมที่แท้จริง ดังนั้น Open Government จึงต้องไม่หยุดอยู่ที่ “การเผยแพร่ข้อมูล” แต่ต้องพัฒนาไปสู่ “การใช้ข้อมูลเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบร่วมกัน”

เมื่อพิจารณาร่วมกัน งานวิจัยต่างประเทศชี้ว่า Anti-corruption Governance เป็นกรอบเป้าหมายในการลดการทุจริตเชิงระบบ ขณะที่ Open Government เป็นหลักการบริหารที่เปิดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและตรวจสอบรัฐได้ ส่วน Digital Participation เป็นเครื่องมือที่ทำให้การมีส่วนร่วมและการตรวจสอบเกิดขึ้นได้จริงผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Citation : Patchim, T., Sungpanich, K., & Montaisong, T. (2026). Public Participation with Government Agencies in Local Development Planning for Enhancing Transparency: Local Highway Construction Projects. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษากระบวนการจัดซื้อจัดจ้างโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่นในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนามาตรการ ตัวชี้วัดการบริหารความเสี่ยง และดิจิทัลแพลตฟอร์มด้านอุตสาหกรรมและโยธาตามแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยวิเคราะห์กระบวนการตั้งแต่การจัดทำแผน การกำหนดโครงการ การจัดสรรงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมงาน และการตรวจรับงาน เพื่อค้นหาจุดเสี่ยงที่อาจนำไปสู่ความไม่โปร่งใสหรือการทุจริตเชิงระบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า ประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร กฎหมาย ระเบียบ แนวปฏิบัติ แผนพัฒนาท้องถิ่น เอกสารการจัดซื้อจัดจ้าง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา จากนั้นนำข้อมูลจากแต่ละแหล่งมาเปรียบเทียบ ตรวจสอบความสอดคล้อง และยืนยันประเด็นสำคัญกับผู้ให้ข้อมูลบางส่วน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนจากการตีความและเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยจัดหมวดหมู่ตามขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างและมิติความเสี่ยงด้านความโปร่งใส เช่น การกำหนดโครงการ การจัดทำราคากลาง การคัดเลือกผู้รับจ้าง การควบคุมและตรวจรับงาน รวมถึงการเปิดเผยข้อมูลและการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิเคราะห์นำไปสู่การสังเคราะห์มาตรการ ตัวชี้วัด และกลไกดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและการตรวจสอบโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีรายละเอียดของกระบวนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 แห่ง ได้แก่

(1) เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

(2) เทศบาลนครนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

(3) เทศบาลเมืองปากแพรก จังหวัดกาญจนบุรี

(4) เทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

สำหรับเหตุผลในการเลือกพื้นที่วิจัยทั้ง 4 แห่งเพื่อให้มีครอบคลุมความหลากหลายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งด้านขนาดเมือง ภูมิภาค โครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และระดับความซับซ้อนของการบริหารงานท้องถิ่น ได้แก่ เมืองศูนย์กลางภาคเหนือ เมืองหลักภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมืองขนาดกลางในภาคตะวันตก และเมืองสำคัญของภาคใต้ การเลือกพื้นที่ดังกล่าวช่วยให้การวิจัยสามารถวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนกับหน่วยงานรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะในประเด็นการเปิดเผยข้อมูล การจัดลำดับความสำคัญของโครงการ การจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารความเสี่ยง และการตรวจสอบโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น เพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงระบบสำหรับเสริมสร้างความโปร่งใสและลดความเสี่ยงการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

Citation : ธนภัทร ปัจฉิมม์, กันวิศา สุขพานิช, และ เต็มใจ มนต์ไธสงค์. (2569). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความโปร่งใส : โครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสาร กฎหมาย ระเบียบ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและแนวทางป้องกันการทุจริต

ระยะที่ 2 วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยจัดอบรมและรับฟังข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ระยะที่ 3 ออกแบบ Digital Platform เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเฝ้าระวังการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระยะที่ 4 ทดสอบ Digital Platform กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นักวิชาการ และภาคประชาชน

ระยะที่ 5 ปรับปรุงและเผยแพร่ Digital Platform เพื่อการนำไปใช้จริงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการเก็บข้อมูลทั้งทาง Online และ Face to Face ทางโทรศัพท์ โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อการลดความเสี่ยงด้านการจัดซื้อจัดจ้างโครงการทางหลวงท้องถิ่น และการส่งเสริมประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทาแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรมและการโยธา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการถอดเทป ตรวจสอบความถูกต้อง จัดหมวดหมู่และจัดทำดัชนีข้อมูล วิเคราะห์รูปแบบและความหมายของปรากฏการณ์ เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์ข้อค้นพบและเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ศึกษา ทั้งนี้ เพื่อพัฒนามาตรการและตัวชี้วัดด้านการบริหารความเสี่ยงในการจัดซื้อจัดจ้างโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น พร้อมข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการศึกษา พบว่า การจัดซื้อจัดจ้างโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่นยังคงเผชิญปัญหาเชิงโครงสร้างหลายประการ ได้แก่ การกำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของผู้เสนอราคาที่อาจเอื้อประโยชน์ต่อผู้ประกอบการบางกลุ่ม การขาดความโปร่งใสในขั้นตอนการตรวจรับงาน การไม่เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะอย่างเป็นระบบ และการจำกัดบทบาทของภาคประชาชนในการตรวจสอบ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของโครงการ ความคุ้มค่าของงบประมาณแผ่นดิน และความเชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งยังสะท้อนถึงความล้มเหลวของกลไกการกำกับดูแลที่ยังไม่สามารถสร้างสมดุลระหว่างอำนาจรัฐกับสิทธิในการตรวจสอบของประชาชนได้อย่างแท้จริง เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว งานวิจัยได้

Citation : Patchim, T., Sungpanich, K., & Montaisong, T. (2026). Public Participation with Government Agencies in Local Development Planning for Enhancing Transparency: Local Highway Construction Projects. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

นำกรอบมาตรฐาน ISO 37001 ว่าด้วยระบบการจัดการต่อต้านการให้และรับสินบนมาประยุกต์ใช้ โดยพัฒนาเป็น **12 มาตรการ และ 13 ตัวชี้วัด** สำหรับบริหารความเสี่ยงด้านการจัดซื้อจัดจ้างในโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น ครอบคลุมวงจรการบริหารงานตามหลัก **Plan–Do–Check–Act (PDCA)** ตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทองค์การ ภาวะผู้นำ การวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การฝึกอบรม การจัดทำ TOR การป้องกันการสมยอมราคา การเปิดเผยข้อมูลสัญญา การมีส่วนร่วมในการควบคุมงาน การรายงานการเบิกจ่าย การตรวจรับงานโดยผู้เชี่ยวชาญจากภาคประชาชน การตรวจสอบโดยหน่วยงานภายนอก ตลอดจนการประเมินผลและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง กรอบมาตรการดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อยกระดับระบบจัดซื้อจัดจ้างจากการควบคุมภายในโดยหน่วยงานรัฐเพียงฝ่ายเดียว ไปสู่ระบบกำกับดูแลที่เปิดให้สังคมมีส่วนร่วมตรวจสอบอย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แนวทางดังกล่าวสามารถเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความน่าเชื่อถือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะเมื่อการบริหารความเสี่ยงถูกเชื่อมโยงกับกระบวนการเปิดเผยข้อมูลและการตรวจสอบจากภาคประชาชน นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เชิงลึกยังพบว่า ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการทุจริตและความไม่โปร่งใสในโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น คือ ช่องว่างของข้อมูลข่าวสารและการขาดพื้นที่สาธารณะสำหรับการตรวจสอบของประชาชน งานวิจัยจึงได้พัฒนาดิจิทัลแพลตฟอร์มภายใต้ชื่อแอปพลิเคชัน **“มีส่วนร่วม”** เพื่อเป็นกลไกกลางในการบูรณาการข้อมูลด้านอุตสาหกรรมและโยธาเข้ากับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แพลตฟอร์มดังกล่าวออกแบบให้สามารถแสดงข้อมูลโครงการ สถานะการดำเนินงาน งบประมาณ การเบิกจ่าย และผลการตรวจรับงานผ่านระบบ Website View แบบเรียลไทม์ พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น ติดตาม ตรวจสอบ และแจ้งเบาะแสการทุจริตได้โดยตรง

ผลการวิจัยสะท้อนว่า แพลตฟอร์ม “มีส่วนร่วม” มิได้เป็นเพียงเครื่องมือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แต่เป็นกลไกเชิงสถาบันที่ช่วยปรับเปลี่ยนบทบาทของประชาชนจากผู้รับบริการเชิงรับไปสู่ผู้มีบทบาทเชิงรุกในการกำกับทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะในมิติด้านอุตสาหกรรมและโยธาซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพชีวิตของประชาชน การพัฒนาแพลตฟอร์มดังกล่าวจึงเป็นนวัตกรรมเชิงนโยบายที่เชื่อมโยงหลักธรรมาภิบาล เทคโนโลยีดิจิทัล และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ในด้านข้อเสนอเชิงกฎหมายและสถาบัน ผลการวิจัยพบว่า กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องยังมีข้อจำกัดในการรองรับบทบาทของภาคประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและการจัดซื้อจัดจ้างโครงการก่อสร้างอย่างเป็นทางการ งานวิจัยจึงเสนอให้ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ (1) กำหนดให้มีระบบตรวจสอบจากภายนอกโดยหน่วยงานอิสระหรือภาคประชาชนในทุกขั้นตอนของโครงการ (2) บัญญัติให้มีการเปิดเผยข้อมูลโครงการอย่างเป็นระบบผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล และ (3) เพิ่มความเข้มงวดของบทลงโทษทางกฎหมายต่อการทุจริตในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อให้เกิดผลเชิงยับยั้งอย่างแท้จริง

Citation : ธนภัทร ปัจฉิมม์, กันวิศา สุขพานิช, และ เต็มใจ มนต์ไธสงค์. (2569). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความโปร่งใส : โครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

โดยสรุป งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การบูรณาการกรอบ ISO 37001 เข้ากับระบบกฎหมาย นโยบายสาธารณะ และแพลตฟอร์มดิจิทัล สามารถยกระดับการป้องกันการทุจริตจากการควบคุมเชิงเทคนิคไปสู่การกำกับเชิงโครงสร้างที่เชื่อมโยงกลไกรัฐ กลไกตลาด และกลไกสังคมเข้าด้วยกัน เมื่อกลไกภายในขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำงานควบคู่กับการตรวจสอบของภาคประชาชนผ่านแพลตฟอร์ม “มีส่วนร่วม” ย่อมก่อให้เกิดระบบการพัฒนาท้องถิ่นที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความรับผิดชอบ และสนับสนุนความยั่งยืนของการพัฒนาในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ว่า งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดผลผลิตที่เป็นรูปธรรม 2 ประการสำคัญ ได้แก่ (1) คู่มือแนวทางปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งพัฒนาจากการประยุกต์ใช้กรอบมาตรฐาน ISO 37001 ว่าด้วยระบบการจัดการต่อต้านการติดสินบน และ (2) ดิจิทัลแพลตฟอร์ม “มีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นกลไกสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐและภาคประชาชนสามารถเข้ามามีบทบาทร่วมกันในการติดตาม ตรวจสอบ และป้องกันการทุจริตในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบ ผลผลิตทั้งสองประการสะท้อนให้เห็นว่า การป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่อาจดำเนินการได้ด้วยมาตรการทางกฎหมายหรือการตรวจสอบภายหลังเพียงอย่างเดียว หากแต่จำเป็นต้องมี “เครื่องมือเชิงระบบ” ที่สามารถใช้ควบคุมความเสี่ยงตั้งแต่ระยะต้นน้ำของกระบวนการพัฒนา โดยเฉพาะในขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การกำหนดโครงการ การจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมงาน และการตรวจรับงาน คู่มือมาตรการและตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดหลักเกณฑ์ร่วมสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐ ภาคประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการระบุ ประเมิน ควบคุม และติดตามความเสี่ยงด้านการทุจริตอย่างเป็นขั้นตอนในเชิงผลลัพธ์ งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การนำมาตรฐาน ISO 37001 มาประยุกต์ใช้กับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถยกระดับการบริหารความเสี่ยงจากการควบคุมเชิงเอกสารไปสู่การกำกับดูแลเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะการกำหนดมาตรการและตัวชี้วัดที่เชื่อมโยงกับกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างจริงตั้งแต่การกำหนดคุณสมบัติของผู้เสนอราคา การจัดทำ TOR การป้องกันการสมยอมราคา การเปิดเผยข้อมูลสัญญา การควบคุมงาน การตรวจรับงาน และการประเมินผลหลังดำเนินโครงการ แนวทางดังกล่าวช่วยให้การบริหารจัดการโครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่นมีความโปร่งใส ตรวจสอบย้อนกลับได้ และลดโอกาสในการใช้อำนาจดุลพินิจโดยปราศจากการกำกับดูแล ขณะเดียวกัน ดิจิทัลแพลตฟอร์ม “มีส่วนร่วม” ถือเป็นนวัตกรรมเชิงกลไกที่ช่วยขยายบทบาทของประชาชนจากการเป็นเพียงผู้รับบริการไปสู่การเป็นผู้ร่วมตรวจสอบและร่วมกำกับทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น แพลตฟอร์มดังกล่าวทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการเปิดเผยข้อมูลโครงการ งบประมาณ สถานะการดำเนินงาน การเบิกจ่าย และผลการตรวจรับงาน รวมทั้งเปิด

Citation : Patchim, T., Sungpanich, K., & Montaisong, T. (2026). Public Participation with Government Agencies in Local Development Planning for Enhancing Transparency: Local Highway Construction Projects. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

ช่องทางให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น แจ้งปัญหา แจ้งเบาะแส และติดตามความก้าวหน้าได้โดยตรง จึงช่วยลดช่องว่างด้านข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชน และทำให้การมีส่วนร่วมมิได้เป็นเพียงกิจกรรมตามขั้นตอนทางปกครอง แต่เป็นกระบวนการตรวจสอบสาธารณะที่เกิดขึ้นได้จริง

เมื่อพิจารณาในมิติของ Output–Outcome–Impact ผลผลิตจากโครงการวิจัยย่อยทั้งสองโครงการสามารถอธิบายได้อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ผลผลิต (Output) คือ คู่มือมาตรการและตัวชี้วัดการบริหารความเสี่ยง และแพลตฟอร์ม “มีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในระดับพื้นที่ ผลลัพธ์ (Outcome) คือ การเสริมสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงานด้านอุตสาหกรรมและโยธา การเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบโครงการ และการทำให้ประชาชนมีช่องทางในการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ส่วน ผลกระทบ (Impact) คือ การลดความเสี่ยงการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การยกระดับความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการบริหารภาครัฐ และการสนับสนุนเป้าหมายเชิงนโยบายด้านการสร้างสังคมคุณธรรม ธรรมาภิบาล และการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันในระยะยาว

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นด้านอุตสาหกรรมและโยธา สามารถยกระดับจากการมีส่วนร่วมเชิงพิธีกรรมไปสู่การเป็นกลไกเชิงโครงสร้างในการป้องกันการทุจริตได้ โดยเฉพาะเมื่อประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลโครงการอย่างครบถ้วนตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อทิศทางของโครงการ และสามารถติดตามตรวจสอบการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมดังกล่าวย่อมช่วยให้แผนพัฒนาท้องถิ่นสะท้อนความต้องการของพื้นที่ ลดความไม่สมมาตรของข้อมูลระหว่างรัฐกับประชาชน และลดโอกาสของการใช้ทรัพยากรสาธารณะเพื่อประโยชน์เฉพาะกลุ่ม นอกจากนี้ งานวิจัยยังเสนอองค์ความรู้ใหม่ในเชิงเครื่องมือ คือ การบูรณาการ คู่มือบริหารความเสี่ยงตามกรอบ ISO 37001 เข้ากับ แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้กระบวนการจัดทำและขับเคลื่อนแผนพัฒนาท้องถิ่นมีทั้งมาตรฐานเชิงเทคนิคและช่องทางตรวจสอบจากสาธารณะ คู่มือทำหน้าที่เป็นหลักเกณฑ์ในการระบุและประเมินความเสี่ยง ส่วนแพลตฟอร์มทำหน้าที่เปิดเผยข้อมูล รับฟังความคิดเห็น และสะท้อนสัญญาณความผิดปกติจากประชาชน เมื่อนำมาใช้ร่วมกันจึงก่อให้เกิดระบบตรวจสอบถ่วงดุลที่ครอบคลุมทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า การป้องกันการทุจริตที่มีประสิทธิผลต้องเปลี่ยนจากแนวทางที่มุ่ง “ควบคุมโดยรัฐ” ไปสู่แนวทาง “กำกับร่วมโดยรัฐและสังคม” กล่าวคือ หน่วยงานรัฐยังคงมีบทบาทในการกำหนดมาตรฐานและดำเนินงานตามกฎหมาย ขณะที่ภาคประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบ ตั้งคำถาม เสนอข้อสังเกต และสะท้อนข้อมูลจากพื้นที่ การออกแบบกลไกในลักษณะนี้ช่วยสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน และทำให้ธรรมาภิบาลมิได้เป็นเพียงหลักการเชิงนโยบาย แต่เป็นกระบวนการปฏิบัติที่ตรวจสอบได้จริง กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยนี้ยืนยันว่า การบูรณาการมาตรฐานต่อต้านการทุจริต

Citation : ธนภัทร ปัจฉิมม์, กันวิศา สุขพานิช, และ เต็มใจ มนต์ไธสงค์. (2569). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความโปร่งใส : โครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

เทคโนโลยีดิจิทัล และการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถพัฒนาเป็นกลไกใหม่ในการเสริมสร้างความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม หากคู่มือและแพลตฟอร์ม “มีส่วนร่วม” ถูกนำไปใช้อย่างต่อเนื่อง ย่อมมีแนวโน้มก่อให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และต่อต้านการทุจริต อันจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นของประชาชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ควรสร้างระบบตรวจสอบหลายมิติ กล่าวคือ การจัดตั้งนโยบายและโครงสร้างการตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยอาจใช้รูปแบบของคณะกรรมการอิสระจากหน่วยงานภาครัฐอื่น เพื่อถ่วงดุลอำนาจและลดโอกาสการทุจริต

2. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบทุกขั้นตอน กล่าวคือ ประชาชนควรสามารถเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การร่างขอบเขตของงาน (TOR) ไปจนถึงการตรวจรับและส่งมอบงาน การเปิดพื้นที่เช่นนี้จะทำให้คุณภาพงานก่อสร้างสอดคล้องตามสัญญาและมาตรฐาน

3. ควรเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ กล่าวคือ หน่วยงานควรกำหนดนโยบายการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างและการใช้จ่ายงบประมาณอย่างต่อเนื่อง ผ่านเว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้สังคมสามารถติดตาม ตรวจสอบ และรับรู้สถานะของโครงการได้

4. ควรปรับปรุงกฎหมายและบทลงโทษการทุจริต กล่าวคือ ควรมีการกำหนดโทษที่รุนแรงยิ่งขึ้นสำหรับผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง และต้องมีการบังคับใช้อย่างเข้มงวด เพื่อเป็นกรณีตัวอย่างซึ่งสามารถป้องกันยับยั้งการกระทำผิดซ้ำในลักษณะดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2552). *แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น*. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

ธนภัทร ปัจฉิมม์ และคณะ. (2566). *การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลภาคปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกลไกการจัดการต่อต้านการติดสินบน: กรณีศึกษาการขอใบอนุญาตการก่อสร้างอาคารของเทศบาลนคร*. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

บวร ขมชุณศรี, และยุทธนา ประณีต. (2564). การส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบและการตัดสินใจทางการเมืองตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8*(7), 132–142.

ลั่นทม จอนจวบทรง, และณธภร ธรรมบุญวริศ. (2562). การแปลงรูปสู่ธุรกิจดิจิทัลก่อนถูกยุบสลาย. *วารสารธุรกิจปริทัศน์, 11*(2), 216–231.

Citation : Patchim, T., Sungpanich, K., & Montaisong, T. (2026). Public Participation with Government Agencies in Local Development Planning for Enhancing Transparency: Local Highway Construction Projects. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

วุฒิชัย อินทรหอม. (2564). *ความสำคัญและความหมายของการมีส่วนร่วม*. สืบค้นเมื่อ 9 กันยายน 2568, จาก https://www.chaibadan.go.th/news_detail.php

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2565). *สถิติการเปิดเผยข้อมูลการร้องเรียนการทุจริตของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565*. สืบค้นเมื่อ 28 สิงหาคม 2568, จาก https://www.nacc.go.th/category/2020011009304731/list

สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. (2556). *คู่มือการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาและงบประมาณสำหรับท้องถิ่น*. สถาบันพระปกเกล้า.

Adam, I. (2024). *Transparency, accountability, and integrity of public procurement systems*. Transparency International Anti-Corruption Helpdesk.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). *Rural development participation: Concepts and measures for project design, implementation and evaluation*. Cornell University Press.

Khorana, S., Caram, S., & Rana, N. P. (2024). Measuring public procurement transparency with an index: Exploring the role of e-GP systems and institutions. *Government Information Quarterly, 41*(3), Article 101952.

Open Contracting Partnership. (2024). *Annual report 2024: Local partnerships for global impact*. Open Contracting Partnership.

Open Government Partnership. (2024a). *Anti-corruption: Open contracting*. Open Gov Guide.

Open Government Partnership. (2024b). *OGP local resources*. Open Government Partnership.

Rysin, M., & Sukh, Y. (2024). Digital solutions as an effective approach to combat corruption in public procurement. *Democratic Governance, 17*(2), 18–29.

Suardi, I., Rossieta, H., Djakman, C., & Diyanty, V. (2024). Procurement governance in reducing corruption in the Indonesian public sector: A mixed method approach. *Cogent Business & Management, 11*(1), Article 2393744.

Transparency International. (2024). *Anti-corruption across the public procurement cycle*. Transparency International Anti-Corruption Helpdesk.

World Bank. (2023). *Boosting transparency of procurement and building citizen trust by using open contracting tools*. World Bank.

World Bank. (2024). *Strengthening transparency in public procurement through open standards and open contracting data*. World Bank.

Citation : ธนภัทร ปัจฉิมม์, กันวิศา สุขพานิช, และ เต็มใจ มนต์ไธสงค์. (2569). การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับหน่วยงานของรัฐในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อสร้างความโปร่งใส : โครงการก่อสร้างทางหลวงท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296589. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296589

การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

Managing Fake News and Scam Calls from Citizens in Bangkok

รุ่งรัตนา เจริญจิตต์[1*]

Roongrattana Jaroenjitt[1*]

[1*]สาขากฎหมายกับการบริหาร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก; Department of Law and Administration, Faculty of Law, Krirk University, Bangkok, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : roongrattana09@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e296775

Received : December 24, 2025; **Revised :** May 9, 2026; **Accepted :** May 19, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงเอกสาร กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน 400 คน จาก 50 เขตในกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนส่วนใหญ่มีความสามารถในการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการควบคุมอารมณ์และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง แสดงให้เห็นถึงกลไกการจัดการตนเองที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีจุดอ่อนด้านความรู้เฉพาะเกี่ยวกับกลโกงการโอนเงินผิด การข่มขู่ด้วยคลิปหลุด และเทคนิค VoIP ซึ่งประชาชนยังรู้เท่าทันในระดับปานกลาง 2) ปัญหาสำคัญและอุปสรรคในการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพ คือช่องโหว่ทางกฎหมาย ความไม่โปร่งใสของหน่วยงานและความล่าช้าในการระงับธุรกรรมของสถาบันการเงิน 3) แนวทางการจัดการที่ได้รับความเห็นชอบมากที่สุด คือ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน การออกกฎหมายเฉพาะควบคุมเบอร์ต้องสงสัย การส่งเสริมทักษะรู้เท่าทันสื่อในระดับชุมชน การพัฒนาแอปพลิเคชันตรวจสอบเบอร์มิจฉาชีพ และการสื่อสารภาครัฐให้เข้าใจง่าย โดยมีหลัก “3 ไม่” (ไม่เชื่อ-ไม่โอน-ไม่ให้ข้อมูล) เป็นแนวปฏิบัติสำคัญ และข้อเสนอเชิงนโยบายมุ่งให้การรู้เท่าทันสื่อเป็นวาระแห่งชาติ ปรับปรุงกฎหมายให้ทันภัยดิจิทัลและพัฒนาระบบเตือนภัยเชิงรุก ส่วนข้อเสนอเชิงพฤติกรรมเน้นการฝึกทักษะการจัดการตนเองเพื่อรับมือกับภัยข่าวปลอมและกลโกงสมัยใหม่อย่างมีสติและรอบคอบความเสี่ยง ตรวจสอบโครงการ และเปิดเผยข้อมูลสาธารณะได้อย่างรอบด้าน อันนำไปสู่การลดปัญหาการทุจริตและยกระดับคุณภาพการพัฒนาท้องถิ่นให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : ข่าวปลอม, ความรอบรู้ด้านดิจิทัล, การป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์

Citation : Jaroenjitt, R. (2026). Managing Fake News and Scam Calls from Citizens in Bangkok. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

CC BY NC ND

Abstract

This research aimed to 1) study the management of fake news and scam calls by citizens in Bangkok; 2) study the problems and obstacles in managing fake news and scam calls by citizens in Bangkok; and 3) propose guidelines for managing fake news and scam calls by citizens in Bangkok. The research used a combination of quantitative and documentary research. The sample consisted of 400 citizens from 50 districts in Bangkok. The instrument used was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. The results showed that 1) most citizens have a high level of ability to manage fake news and scam calls, especially in emotional control and learning from real experiences, demonstrating an effective self-management mechanism. However, weaknesses remain in terms of knowledge regarding fraudulent money transfer scams, threats with leaked clips, and VoIP techniques, of which citizens are only moderately aware. 2) The major problems and obstacles in managing fake news and scam calls are legal loopholes, lack of transparency among agencies, and delays in suspending transactions by financial institutions. 3) The most popular management approach is integrated cooperation between the public, the private sector, and the public sector. Enacting specific laws to control suspicious numbers, promoting community-level media literacy skills, developing fraud detection applications, and simplifying government communications, with the "3 Nos" principle (Don't Trust, Don't Transfer, and Don't Provide Information) as key guidelines, and policy proposals aim to make media literacy a national agenda, amending laws to keep up with digital threats, and developing proactive warning systems. Behavioral proposals emphasize training in self-management skills to consciously and carefully deal with the threat of fake news and modern scams.

Keywords : Fake news, Digital Literacy, Cybercrime Prevention

บทนำ (Introduction)

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีทำให้เกิดสภาวะโลกไร้พรมแดน (Globalization) การติดต่อสื่อสารหรือการทำธุรกรรมต่าง ๆ สามารถทำได้อย่างสะดวกและมีความคล่องตัวสูง ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดบนโลกก็สามารถทำธุรกรรมหรือติดต่อสื่อสารกันได้ง่ายมากขึ้น การลงทุนรวมถึงการซื้อสินค้าและบริการเพียงแค่คลิกหน้าจอก็สามารถสั่งซื้อสินค้าได้ทันที (อิสริยะ ไพรีพ่ายฤทธิ์, 2560) อย่างไรก็ตาม ข้อเสียของเทคโนโลยีดังกล่าวที่เกิดขึ้นก็คือการแทรกซึมของขบวนการอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยเหล่ามิจฉาชีพ

Citation : รุ่งรัตนา เจริญจิตต์. (2569). การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

ในปัจจุบันมักนิยมใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อกลาง ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปได้ยาก เนื่องจากสืบหาที่มาของต้นตอได้ยาก ส่งผลให้รูปแบบอาชญากรรมมีความหลากหลายและมีวิธีการซับซ้อนมากขึ้น บางครั้งมีการดำเนินการเป็นเครือข่ายข้ามประเทศซึ่งเกี่ยวข้องกับการฟอกเงินและการฉ้อโกงประชาชน นำไปสู่อาชญากรรมข้ามชาติ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแพร่ข่าวปลอม (Fake News) ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้างและสร้างความเสียหายแก่ระบบเศรษฐกิจในประเทศเป็นอย่างมาก (จันทิมา เขียวแก้ว และคณะ, 2560)

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศตามที่กล่าวมานั้น แม้จะมีประโยชน์ในการติดต่อสื่อสารและการทำธุรกรรมเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุน การซื้อขายสินค้าหรือการบริการที่สามารถดำเนินการได้เพียงปลายนิ้วสัมผัส (iLaw, 2562) อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าดังกล่าวกลับกลายเป็นช่องทางให้กลุ่มมิจฉาชีพใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการกระทำผิดกฎหมายรูปแบบใหม่ที่ซับซ้อนและยากต่อการตรวจสอบ ทั้งในระดับประเทศและข้ามชาติ อาชญากรรมไซเบอร์จึงกลายเป็นภัยคุกคามสำคัญต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ (หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0505/7406, 7408 ลงวันที่ 4 เมษายน 2567, 2567) ตัวอย่างสำคัญ คือ ปัญหา “แก๊งคอลเซ็นเตอร์” ซึ่งใช้เทคโนโลยีโทรคมนาคมและระบบโอนเงินอิเล็กทรอนิกส์เพื่อหลอกลวงประชาชน โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติรายงานว่าในปี 2566 มีผู้เสียหายกว่า 40,000 ราย คิดเป็นมูลค่าความเสียหายกว่า 1,600 ล้านบาท (AIS, 2567) และในช่วง 5 เดือนแรกของปี 2567 มีคดีที่เกี่ยวข้องกว่า 40,000 คดี มูลค่าความเสียหายประมาณ 5,000 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) ทั้งนี้ ระบบการโอนเงินที่สะดวกและรวดเร็วทำให้การติดตามตรวจสอบแหล่งที่มาของเงินเป็นไปได้ยาก อีกทั้งยังมีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติที่ใช้เทคโนโลยีซ่อนตัวตนและดำเนินการร่วมกันในหลายประเทศ (AIS, 2568)

ปัญหาดังกล่าวไม่เพียงทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบธนาคารและธุรกรรมออนไลน์เท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงช่องว่างทางกฎหมายและการบังคับใช้ที่ยังไม่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ในอีกมิติหนึ่ง ปัญหา “ข่าวปลอม” (Fake News) ถือเป็นผลกระทบจากเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลรุนแรงต่อสังคม โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่เอื้อต่อการแพร่กระจายของข้อมูลเท็จอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ซึ่งมีข้อมูลชี้ให้เห็นว่าข่าวปลอมส่งผลกระทบต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสารอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะข่าวด้านสุขภาพ การเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งก่อให้เกิดความสับสน ความเกลียดชัง และความไม่ไว้วางใจในสังคม นอกจากนี้ ข่าวปลอมยังทำลายภาพลักษณ์ขององค์กรภาครัฐและเอกชน กระทบต่อความน่าเชื่อถือและการลงทุนในระดับสากล อีกทั้งยังละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเมื่อมีการเผยแพร่ข้อมูลเท็จเกี่ยวกับบุคคลสาธารณะ (มาโนช ชุ่มเมืองปัก, 2560)

แม้ว่าปัญหาข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพจะมีลักษณะของการกระทำที่แตกต่างกันในเชิงรูปแบบ แต่ในเชิงโครงสร้างแล้ว ทั้งสองปัญหาล้วนเป็น “ภัยคุกคามดิจิทัล” (Digital Threats) ที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการหลอกลวง บิดเบือนข้อมูล และสร้างอิทธิพลต่อการตัดสินใจของ

ประชาชน โดยเฉพาะการอาศัยความไม่รู้เท่าทันสื่อและข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้งานเป็นช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล หรือการสร้างความตื่นตระหนกในสังคม จึงอาจกล่าวได้ว่าปัญหาข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพเป็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยงกันภายใต้บริบทของอาชญากรรมไซเบอร์และสังคมดิจิทัลสมัยใหม่

เพื่อตอบสนองต่อปัญหาดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐโดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (DES) ได้จัดตั้ง “ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม” (Fake News Center) ตั้งแต่ปี 2562 เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลในโลกออนไลน์ และเผยแพร่ข่าวสารที่ถูกต้องให้ประชาชนรับรู้ ทั้งนี้ ความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาข่าวปลอมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางข้อมูลข่าวสาร (Information Literacy) ให้สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงจากข้อมูลบิดเบือนได้ (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2568) อย่างไรก็ตาม แม้ภาครัฐจะมีมาตรการเชิงนโยบายและกฎหมายเพื่อควบคุมและป้องกันปัญหาอาชญากรรมไซเบอร์เพิ่มมากขึ้น แต่ปัญหาการตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่าการป้องกันปัญหาดังกล่าวไม่สามารถอาศัยเพียงกลไกภาครัฐเท่านั้น แต่จำเป็นต้องอาศัย “การจัดการตนเอง” (Self-management) ของประชาชนในการรับมือกับภัยคุกคามดิจิทัลร่วมด้วย

จากการทบทวนวรรณกรรมและสถานะองค์ความรู้ในปัจจุบัน (State of the Art) พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่ที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการศึกษาการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) การป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ในเชิงกฎหมาย หรือการศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มมิจฉาชีพเป็นหลัก ขณะที่การศึกษาที่มุ่งเน้น “การจัดการตนเองของประชาชน” ต่อภัยคุกคามดิจิทัล โดยเฉพาะในบริบทของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครยังมีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ งานวิจัยจำนวนมากมักศึกษาปัญหาข่าวปลอมและปัญหาสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพแยกออกจากกัน ส่งผลให้ยังขาดองค์ความรู้ที่อธิบายความเชื่อมโยงของภัยคุกคามดิจิทัลทั้งสองรูปแบบในฐานะปัญหาทางสังคมที่มีรากฐานร่วมกัน ทั้งในมิติของเทคโนโลยี พฤติกรรมผู้ใช้งาน และช่องโหว่ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร โดยให้ความสำคัญกับมิติการจัดการตนเอง (Self-management) ของประชาชนในการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามดิจิทัล อันจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัลและสถานการณ์อาชญากรรมไซเบอร์ที่มีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

Citation : รุ่งรัตนา เจริญจิตต์. (2569). การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบในการอธิบายพฤติกรรมการรับรู้ การตัดสินใจ และการจัดการตนเองของประชาชนต่อภัยคุกคามดิจิทัลในยุคสังคมสารสนเทศ โดยสามารถจำแนกสาระสำคัญออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ แนวคิดการจัดการตนเอง แนวคิดเกี่ยวกับข่าวปลอม แนวคิดเกี่ยวกับแก๊งคอลเซ็นเตอร์ และแนวคิดความปลอดภัยสาธารณะ ซึ่งแนวคิดทั้งหมดมีความเชื่อมโยงกันภายใต้บริบทของ “ภัยคุกคามดิจิทัล” (Digital Threats) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและความปลอดภัยของประชาชนในสังคมเมืองสมัยใหม่

1. แนวคิดการจัดการตนเอง (Self-management) รากฐานของแนวคิดการจัดการตนเองสืบเนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) ของ Albert Bandura ซึ่งอธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากกระบวนการรับรู้ การคิดไตร่ตรอง การสังเกตตนเอง การประเมินผล และการตอบสนองต่อสถานการณ์แวดล้อม ส่งผลให้บุคคลสามารถเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมได้ (Bandura, 1986) แนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า “มนุษย์มิใช่เพียงผู้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่ยังสามารถกำกับ ควบคุม และจัดการพฤติกรรมของตนเองได้” ต่อมา Frederick H. Kanfer ได้พัฒนาแนวคิด “การจัดการตนเอง” โดยอธิบายว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลใช้ในการกำกับความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการผ่านการเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Kanfer, 1991) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การสังเกตตนเอง (Self-monitoring) การประเมินตนเอง (Self-evaluation) และการเสริมแรงตนเอง (Self-reinforcement)

เมื่อพิจารณาในบริบทของภัยคุกคามดิจิทัล แนวคิดการจัดการตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการป้องกันการตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพ เนื่องจากภัยคุกคามดังกล่าวมักอาศัยการกระตุ้นอารมณ์ ความกลัว ความโลภ หรือความเร่งรีบในการตัดสินใจ เพื่อทำลายกลไกการคิดอย่างมีเหตุผลของประชาชน โดยเฉพาะข่าวปลอมประเภท “ทฤษฎีสมคบคิด” หรือการหลอกลวงผ่านสายโทรศัพท์ที่ออกแบบข้อความเพื่อสร้างความตื่นตระหนกให้เหยื่อสูญเสียความสามารถในการไตร่ตรองข้อมูลอย่างรอบคอบ จึงอาจกล่าวได้ว่าระดับของ “การกำกับตนเอง” มีความสัมพันธ์โดยตรงกับระดับความสามารถใน

Citation : Jaroenjitt, R. (2026). Managing Fake News and Scam Calls from Citizens in Bangkok. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

การรับมือภัยคุกคามดิจิทัลของประชาชน นอกจากนี้ การจัดการตนเองยังเชื่อมโยงกับแนวคิดการรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) และการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในสังคมดิจิทัล เพราะบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์ ตรวจสอบข้อมูล และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลก่อนตัดสินใจ ย่อมมีแนวโน้มตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอมหรือมิจฉาชีพทางเทคโนโลยีน้อยกว่าบุคคลที่ขาดการกำกับตนเอง

จากแนวคิดการจัดการตนเอง ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบสำคัญในการศึกษาพฤติกรรมของประชาชนต่อการรับมือข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพ โดยมุ่งเน้นมิติสำคัญ ได้แก่ การควบคุมอารมณ์ การตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อ การตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ การประเมินความเสี่ยง และการกำกับพฤติกรรมของตนเองเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่อาจนำไปสู่การหลอกลวงทางดิจิทัล ซึ่งจะถูกนำไปพัฒนาเป็นประเด็นคำถามและตัวแปรในการวิจัยต่อไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับข่าวปลอม (Fake News) แม้เนื้อหาบิดเบือนจะปรากฏอยู่ในสังคมมานาน แต่การขยายตัวของสื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ได้ทำให้ “ข่าวปลอม” สามารถแพร่กระจายได้รวดเร็วและกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ผ่านพฤติกรรม “การส่งต่อ” ของผู้ใช้งานในเครือข่ายสังคมออนไลน์ (เจิด บรรดาศักดิ์, 2568) โดยเฉพาะในยุคที่ประชาชนจำนวนมากหันมารับข้อมูลข่าวสารจากแพลตฟอร์มดิจิทัลมากกว่าสื่อกระแสหลัก ส่งผลให้กระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงลดลง ขณะที่อัลกอริทึมของแพลตฟอร์มกลับเลือกนำเสนอเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจหรืออคติเดิมของผู้ใช้งาน ทำให้ข่าวปลอมที่ “ถูกใจ” สามารถแพร่กระจายได้รวดเร็วกว่าข้อมูลที่ถูกต้อง (อิสริยะ ไพรีพ่ายฤทธิ์, 2568) ในเชิงวิชาการ ข่าวปลอมมิได้หมายถึงเพียง “ข้อมูลเท็จ” เท่านั้น แต่ยังรวมถึงข้อมูลที่ถูกบิดเบือน ตัดต่อ หรือจัดวางใหม่เพื่อสร้างความเข้าใจผิด โดยสามารถจำแนกได้หลายประเภท เช่น การโฆษณาชวนเชื่อ การพาดหัวล่อคลิก (Clickbait) ข่าวล้อเลียน ข่าวเอนเอียง ทฤษฎีสมคบคิด วิทยาศาสตร์ลวงโลก ตลอดจนข้อมูลที่สร้างขึ้นใหม่ทั้งหมดโดยเจตนา (Fabrication) (เกลียวพันธ์ ลีละคร, 2561)

ในมิติของภัยคุกคามดิจิทัล ข่าวปลอมมิได้ส่งผลเพียงต่อการรับรู้ของประชาชนเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อ “กระบวนการตัดสินใจ” และ “การจัดการตนเอง” ของบุคคล เนื่องจากข่าวปลอมจำนวนมากถูกออกแบบมาเพื่อสร้างอารมณ์ร่วม เช่น ความกลัว ความโกรธ หรือความเชื่อทางการเมือง เพื่อกระตุ้นให้ผู้รับสารตัดสินใจอย่างรวดเร็วโดยไม่ผ่านกระบวนการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการทำงานของสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพที่อาศัยการควบคุมอารมณ์ของเหยื่อเช่นเดียวกัน

ดังนั้น ข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพจึงมิใช่ปัญหาที่แยกออกจากกัน หากแต่เป็นรูปแบบหนึ่งของ “การจัดการข้อมูลเพื่อควบคุมพฤติกรรมมนุษย์” ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีเป้าหมายเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับข่าวปลอมช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์รูปแบบ กลไก และผลกระทบของข้อมูลบิดเบือนที่มีต่อพฤติกรรมของประชาชน โดยเฉพาะการตัดสินใจ ความเชื่อ และการส่งต่อข้อมูล ซึ่งจะถูกนำมาใช้ในการสร้างข้อคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ การตรวจสอบข้อมูล และพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลของประชาชนในกรุงเทพมหานคร

Citation : รุ่งรัตนา เจริญจิตต์. (2569). การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

3. แนวคิดเกี่ยวกับแก๊งคอลเซ็นเตอร์ แก๊งคอลเซ็นเตอร์ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของอาชญากรรมไซเบอร์ที่ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและจิตวิทยาการโน้มน้าวเพื่อหลอกลวงประชาชน โดยมิจฉาชีพมักแอบอ้างเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ธนาคาร หรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและกดดันให้เหยื่อตัดสินใจอย่างรวดเร็ว (AIS, 2568) ลักษณะสำคัญของแก๊งคอลเซ็นเตอร์ คือ การใช้ “แรงกดดันทางอารมณ์” เพื่อทำลายกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลของเหยื่อ ไม่ว่าจะเป็นความกลัว ความตกใจ หรือความโลภ ซึ่งสอดคล้องกับกลไกของข่าวปลอมที่มุ่งกระตุ้นอารมณ์เพื่อสร้างอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนเช่นเดียวกัน จึงสะท้อนให้เห็นว่าอาชญากรรมดิจิทัลทั้งสองรูปแบบต่างอาศัย “ช่องโหว่ด้านการจัดการตนเอง” ของมนุษย์เป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาผลประโยชน์

ผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับแก๊งคอลเซ็นเตอร์มาใช้ในการศึกษารูปแบบการหลอกลวง การสร้างความน่าเชื่อถือ และกลยุทธ์การกดดันทางอารมณ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจของประชาชน เพื่อใช้วิเคราะห์ระดับความเสี่ยงและความสามารถในการจัดการตนเองของประชาชนเมื่อเผชิญสถานการณ์จริง

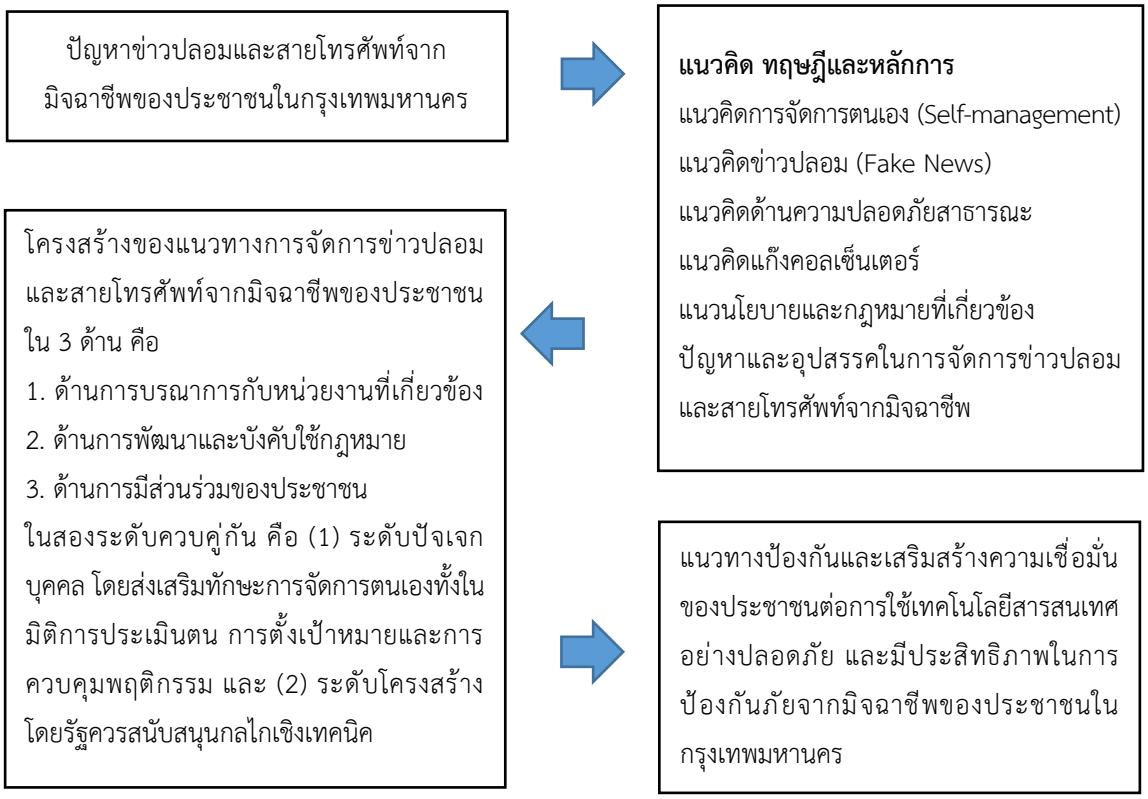
4. แนวคิดความปลอดภัยสาธารณะ แนวคิดความปลอดภัยสาธารณะอธิบายได้ทั้งในมิติของ “สภาพความปลอดภัยเชิงวัตถุวิสัย” และ “ความรู้สึกปลอดภัยเชิงอัตวิสัย” ซึ่งเกี่ยวข้องกับทั้งมาตรการของรัฐและการรับรู้ของประชาชนต่อความเสี่ยงในชีวิตประจำวัน โดยในยุคดิจิทัล ความปลอดภัยสาธารณะมิได้จำกัดอยู่เพียงอาชญากรรมทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความปลอดภัยทางข้อมูลข่าวสารและความปลอดภัยทางไซเบอร์ด้วย การรับมือกับข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพจึงจำเป็นต้องอาศัยแนวทางแบบบูรณาการ ทั้งด้านกฎหมาย เทคโนโลยี การสื่อสารสาธารณะ และการเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถประเมินความเสี่ยงและป้องกันตนเองได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น แนวคิดความปลอดภัยสาธารณะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเชื่อมโยงระหว่าง “ระดับความรู้สึกปลอดภัย” ของประชาชนกับ “พฤติกรรมการจัดการตนเอง” ต่อภัยคุกคามดิจิทัล ซึ่งจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์แนวทางพัฒนามาตรการป้องกันและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางข้อมูลข่าวสารในระดับนโยบายและระดับชุมชนต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยนี้การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี หลักการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดของการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร แล้วนำวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานครตามระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนดขึ้นเพื่อนำไปสู่การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร (ดูภาพกรอบการวิจัย)

Citation : Jaroenjitt, R. (2026). Managing Fake News and Scam Calls from Citizens in Bangkok. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง “การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการตนเองของประชาชนต่อภัยคุกคามดิจิทัลในบริบทของข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพ รวมถึงศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการป้องกันและจัดการภัยคุกคามดังกล่าวในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 5,470,000 คน (ข้อมูลประชากร ปี 2566; 2568) โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 399.97 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจริงจำนวน 400 คน เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์และลดความคลาดเคลื่อนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากประชาชนที่มารับบริการในสำนักงานเขตทั้ง 50 เขตของกรุงเทพมหานคร เขตละ 8 คน เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของข้อมูลในเชิงพื้นที่อย่างครอบคลุม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยตระหนักถึงข้อจำกัดของการสุ่มตัวอย่างลักษณะดังกล่าวที่อาจส่งผลต่อความเป็นตัวแทนของประชากร ดังนั้น เพื่อให้การกระจายตัวของ

Citation : รุ่งรัตนา เจริญจิตต์. (2569). การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

ข้อมูลมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้แนวทางการกำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามพื้นที่ (Area-based Quota) ควบคู่กับการพิจารณาความหลากหลายของผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละช่วงอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับสะท้อนบริบทของประชาชนในกรุงเทพมหานครได้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

สำหรับการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับข่าวปลอม (Fake News) แนวคิดเกี่ยวกับแก๊งคอลเซ็นเตอร์ แนวคิดการจัดการตนเอง (Self-management) แนวคิดด้านความปลอดภัยสาธารณะ ตลอดจนกฎหมาย นโยบาย และมาตรการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมไซเบอร์และการรู้เท่าทันดิจิทัล โดยนำข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วารสาร งานวิจัย บทความวิชาการ และเอกสารราชการมาสังเคราะห์ร่วมกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในลักษณะการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ของผลการศึกษา ทั้งยังช่วยให้สามารถอธิบายพฤติกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภัยคุกคามดิจิทัลได้อย่างรอบด้านมากกว่าการวิเคราะห์เชิงสถิติเพียงอย่างเดียว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ รศ.ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ก่อนนำไปปรับปรุงแก้ไขและทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ ซึ่งครอบคลุมข้อมูลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์การใช้สื่อดิจิทัล การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพ จำนวน 15 ข้อ ครอบคลุมด้านการรับรู้ การตรวจสอบข้อมูล การตัดสินใจ และการจัดการตนเอง ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการ จำนวน 10 ข้อ ครอบคลุมด้านกฎหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถาบันการเงิน และข้อจำกัดด้านข้อมูลข่าวสาร และข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการ จำนวน 7 ข้อ ครอบคลุมด้านการบูรณาการหน่วยงาน การพัฒนาและบังคับใช้กฎหมาย และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยข้อคำถามในส่วนการวัดความคิดเห็นใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Rensis Likert จำนวน 5 ระดับ ตั้งแต่ “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” เพื่อใช้วัดระดับความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพ

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรด้านการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพ ได้แก่ ความสามารถในการจัดการข่าวปลอมและแก๊งคอลเซ็นเตอร์ และความสามารถในการติดตามนโยบาย กฎหมาย และข่าวสารที่เกี่ยวข้อง ตัวแปรด้านปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ด้านกฎหมาย ด้านองค์กรที่รับผิดชอบ และด้านสถาบันการเงิน รวมถึงตัวแปรด้านแนวทางการจัดการ ได้แก่ การบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาและบังคับใช้กฎหมาย และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งตัวแปรทั้งหมดได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิดการจัดการตนเอง แนวคิดข่าวปลอม แนวคิดแก๊งคอลเซ็นเตอร์ และแนวคิด

Citation : Jaroenjitt, R. (2026). Managing Fake News and Scam Calls from Citizens in Bangkok. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

ความปลอดภัยสาธารณะ เพื่อใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของประชาชนกับภัยคุกคามดิจิทัลอย่างเป็นระบบ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามทั้งรูปแบบกระดาษและแบบออนไลน์ผ่าน Google Form กับประชาชนที่มารับบริการในสำนักงานเขตทั้ง 50 เขตของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 400 ชุด โดยได้รับหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยเกริกเพื่อประสานความร่วมมือกับสำนักงานเขตต่าง ๆ ทั้งนี้ การวิจัยดำเนินการภายใต้หลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกริก (เลขที่รับรอง 020300/54) โดยก่อนตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย สิทธิในการปฏิเสธการตอบคำถาม และการรักษาความลับของข้อมูล เพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไปตามหลักจริยธรรมและความสมัครใจของผู้เข้าร่วมวิจัย

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 4.51–5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.51–4.50 หมายถึง มาก 2.51–3.50 หมายถึง ปานกลาง 1.51–2.50 หมายถึง น้อย และ 1.00–1.50 หมายถึง น้อยที่สุด เพื่อใช้อธิบายระดับความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพในกรุงเทพมหานครอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำผลการวิเคราะห์เชิงสถิติมาพิจารณาร่วมกับข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร เพื่ออธิบายสาเหตุ ปัจจัย และแนวโน้มของพฤติกรรมการจัดการภัยคุกคามดิจิทัลของประชาชน อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางการป้องกันปัญหาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัลในปัจจุบัน

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเรื่อง “การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการตนเองของประชาชนต่อภัยคุกคามดิจิทัลในบริบทของข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพ รวมถึงศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการป้องกันและจัดการภัยคุกคามดังกล่าวในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 5,470,000 คน (ข้อมูลประชากร ปี 2566; 2568) โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 399.97 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจริงจำนวน 400 คน เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์และลดความคลาดเคลื่อนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ ดำเนินการเก็บข้อมูลจากประชาชนที่มารับบริการในสำนักงานเขตทั้ง 50 เขตของ

CC BY NC ND

กรุงเทพมหานคร เขตละ 8 คน เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของข้อมูลในเชิงพื้นที่อย่างครอบคลุม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยตระหนักถึงข้อจำกัดของการสุ่มตัวอย่างลักษณะดังกล่าวที่อาจส่งผลต่อความเป็นตัวแทนของประชากร ดังนั้น เพื่อให้การกระจายตัวของข้อมูลมีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้แนวทางการกำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามพื้นที่ (Area-based Quota) ควบคู่กับการพิจารณาความหลากหลายของผู้ตอบแบบสอบถามในแต่ละช่วงอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับสะท้อนบริบทของประชาชนในกรุงเทพมหานครได้ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

สำหรับการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับข่าวปลอม (Fake News) แนวคิดเกี่ยวกับแก๊งคอลเซ็นเตอร์ แนวคิดการจัดการตนเอง (Self-management) แนวคิดด้านความปลอดภัยสาธารณะ ตลอดจนกฎหมาย นโยบาย และมาตรการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมไซเบอร์และการรู้เท่าทันดิจิทัล โดยนำข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ วารสาร งานวิจัย บทความวิชาการ และเอกสารราชการมาสังเคราะห์ร่วมกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในลักษณะการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ของผลการศึกษา ทั้งยังช่วยให้สามารถอธิบายพฤติกรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภัยคุกคามดิจิทัลได้อย่างรอบด้านมากกว่าการวิเคราะห์เชิงสถิติเพียงอย่างเดียว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ รศ.ดร.ปรัชญา ชุ่มนาเสียว คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ก่อนนำไปปรับปรุงแก้ไขและทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ ซึ่งครอบคลุมข้อมูลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และประสบการณ์การใช้สื่อดิจิทัล การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพ จำนวน 15 ข้อ ครอบคลุมด้านการรับรู้ การตรวจสอบข้อมูล การตัดสินใจ และการจัดการตนเอง ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการ จำนวน 10 ข้อ ครอบคลุมด้านกฎหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถาบันการเงิน และข้อจำกัดด้านข้อมูลข่าวสาร และข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการ จำนวน 7 ข้อ ครอบคลุมด้านการบูรณาการหน่วยงาน การพัฒนาและบังคับใช้กฎหมาย และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยข้อคำถามในส่วนการวัดความคิดเห็นใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Rensis Likert จำนวน 5 ระดับ ตั้งแต่ “มากที่สุด” ถึง “น้อยที่สุด” เพื่อใช้วัดระดับความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพ

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรด้านการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพ ได้แก่ ความสามารถในการจัดการข่าวปลอมและแก๊งคอลเซ็นเตอร์ และความสามารถในการติดตามนโยบาย กฎหมาย และข่าวสารที่เกี่ยวข้อง ตัวแปรด้านปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ด้านกฎหมาย ด้านองค์กรที่รับผิดชอบ และด้านสถาบันการเงิน รวมถึงตัวแปรด้านแนวทางการจัดการ ได้แก่ การบูรณาการกับ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาและบังคับใช้กฎหมาย และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งตัวแปรทั้งหมดได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิดการจัดการตนเอง แนวคิดข่าวปลอม แนวคิดแก๊งคอลเซ็นเตอร์ และแนวคิดความปลอดภัยสาธารณะ เพื่อใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของประชาชนกับภัยคุกคามดิจิทัลอย่างเป็นระบบ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามทั้งรูปแบบกระดาษและแบบออนไลน์ผ่าน Google Form กับประชาชนที่มารับบริการในสำนักงานเขตทั้ง 50 เขตของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น 400 ชุด โดยได้รับหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยเกริกเพื่อประสานความร่วมมือกับสำนักงานเขตต่าง ๆ ทั้งนี้ การวิจัยดำเนินการภายใต้หลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกริก (เลขที่รับรอง 020300/54) โดยก่อนตอบแบบสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามทุกคนได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย สิทธิในการปฏิเสธการตอบคำถาม และการรักษาความลับของข้อมูล เพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไปตามหลักจริยธรรมและความสมัครใจของผู้เข้าร่วมวิจัย

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ 4.51–5.00 หมายถึง มากที่สุด 3.51–4.50 หมายถึง มาก 2.51–3.50 หมายถึง ปานกลาง 1.51–2.50 หมายถึง น้อย และ 1.00–1.50 หมายถึง น้อยที่สุด เพื่อใช้อธิบายระดับความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพในกรุงเทพมหานครอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำผลการวิเคราะห์เชิงสถิติมาพิจารณาร่วมกับข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร เพื่ออธิบายสาเหตุ ปัจจัย และแนวโน้มของพฤติกรรมการจัดการภัยคุกคามดิจิทัลของประชาชน อันจะนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางการป้องกันปัญหาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัลในปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การศึกษาวิจัย การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ได้อภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ประชาชนส่วนใหญ่มีความสามารถในการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการควบคุมอารมณ์และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง แสดงให้เห็นถึงกลไกการจัดการตนเองที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีจุดอ่อนด้านความรู้เฉพาะเกี่ยวกับกลโกงการโอนเงินผิด การข่มขู่ด้วยคลิปหลุด และเทคนิค VoIP ซึ่งประชาชนยังรู้เท่าทันในระดับปานกลาง

2. ปัญหาสำคัญและอุปสรรคในการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพ คือช่องโหว่ทางกฎหมาย ความไม่โปร่งใสของหน่วยงานและความล่าช้าในการระงับธุรกรรมของสถาบันการเงิน และมี

CC BY NC ND

อุปสรรคจากช่องว่างความรู้เฉพาะด้านเทคโนโลยี ความซับซ้อนของกลโกงที่เปลี่ยนแปลงเร็ว การขาดต้นแบบหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน และความเข้าใจผิดจากความเชื่อเดิมหรือภาษาราชการที่ยากเข้าใจ สิ่งเหล่านี้จึงควรได้รับการแก้ไขผ่านการส่งเสริม “การเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์” และ “การรู้เท่าทันดิจิทัลเชิงวิพากษ์” อย่างต่อเนื่องทั้งในเชิงนโยบายและเชิงชุมชน

3. แนวทางการจัดการที่ได้รับความเห็นชอบมากที่สุด คือ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชน การออกกฎหมายเฉพาะควบคุมเบอร์ต้องสงสัย การส่งเสริมทักษะรู้เท่าทันสื่อในระดับชุมชน การพัฒนาแอปพลิเคชันตรวจสอบเบอร์มิจฉาชีพ และการสื่อสารภาครัฐให้เข้าใจง่าย โดยมีหลัก “3 ไม่” (ไม่เชื่อ-ไม่โอน-ไม่ให้ข้อมูล) โดยมีโครงสร้างของแนวทางการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชน ใน 3 ด้าน คือ ด้านการบรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านการพัฒนาและบังคับใช้กฎหมาย ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยพัฒนาไปในสองระดับควบคู่กัน คือ (1) ระดับปัจเจกบุคคล โดยส่งเสริมทักษะการจัดการตนเองทั้งในมิติการประเมินตน การตั้งเป้าหมายและการควบคุมพฤติกรรม และ (2) ระดับโครงสร้าง โดยรัฐควรสนับสนุนกลไกเชิงเทคนิคเป็นแนวปฏิบัติสำคัญ และข้อเสนอเชิงนโยบายมุ่งให้การรู้เท่าทันสื่อเป็นวาระแห่งชาติ ปรับปรุงกฎหมายให้ทันภัยดิจิทัลและพัฒนาระบบเตือนภัยเชิงรุก ส่วนข้อเสนอเชิงพฤติกรรมเน้นการฝึกทักษะการจัดการตนเองเพื่อรับมือกับภัยข่าวปลอมและกลโกงสมัยใหม่อย่างมีสติและรอบคอบ

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย เรื่อง “การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร” ได้เป็น 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การเปลี่ยนผ่านจากการรับรู้เชิงรับสู่ “การรู้เท่าทันดิจิทัลเชิงรุก” จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เริ่มปรับตัวจากผู้รับข้อมูลข่าวสารแบบ passive ไปสู่การใช้ทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลเชิงรุก (active digital literacy) โดยมีแนวโน้มตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อหรือแชร์มากขึ้น การเรียนรู้ของประชาชนส่วนใหญ่มาจากประสบการณ์ตรง เช่น การได้รับสายหลอกลวงหรือพบข่าวปลอมซ้ำ ๆ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เกิด “ภูมิคุ้มกันข่าวสาร” ที่มาจากการเรียนรู้ ด้วยตนเองมากกว่าจากภาครัฐ ทั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมใหม่ของประชาชนเมืองที่พร้อมเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีเพื่อปกป้องตนเอง ซึ่งควรถูกพัฒนาเป็นนโยบายการศึกษาด้าน Digital Critical Literacy อย่างเป็นระบบ

2. การรับรู้ภัยไซเบอร์เชื่อมโยงกับอายุ รายได้และระดับการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรจากกลุ่มอายุ 41-60 ปี ซึ่งเป็นวัยทำงานตอนปลายและวัยเกษียณ มีการรับรู้ข่าวปลอมและภัยโทรศัพท์ในระดับสูงกว่ากลุ่มเยาวชน เนื่องจากมีประสบการณ์ตรงในการเผชิญกับมิจฉาชีพทางโทรศัพท์และสื่อสังคม ขณะเดียวกันกลุ่มที่มีรายได้และการศึกษาสูงมีแนวโน้ม ใช้แหล่งข้อมูลทางการ เช่น เว็บไซต์หน่วยงานรัฐหรือระบบแจ้งเตือนออนไลน์ มากกว่าการเชื่อข่าวจากโซเชียลมีเดียทั่วไป องค์ความรู้นี้ตอกย้ำว่าการรู้เท่าทันดิจิทัลมีลักษณะ “ไม่เท่ากัน” ในแต่ละกลุ่มประชากร จำเป็นต้องพัฒนามาตรการสื่อสาร

CC BY NC ND

เฉพาะกลุ่ม (targeted communication) เพื่อให้การรณรงค์ป้องกันภัยดิจิทัลเข้าถึงทุกวัยและทุกฐานรายได้อย่างเท่าเทียม

3. ความเชื่อมั่นต่อรัฐและช่องว่างในการสื่อสารภาครัฐ โดยประชาชนจำนวนมากยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ แม้จะรับรู้การมีอยู่ของศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม แต่ยังไม่ทราบช่องทางหรือขั้นตอนการตรวจสอบ ข่าวปลอมอย่างชัดเจน อีกทั้งภาษาทางราชการยังเป็นอุปสรรคต่อการทำความเข้าใจเนื้อหากฎหมายและคำเตือนภัย การค้นพบนี้ชี้ให้เห็น “ช่องว่างเชิงสื่อสาร” ของรัฐ ที่ควรได้รับการปรับปรุงผ่านการใช้ภาษาเข้าใจง่าย การสื่อสารแบบอินโฟกราฟิกและ การเผยแพร่ผ่านเครือข่ายท้องถิ่น เช่น โรงเรียน วัด หรือศูนย์ชุมชน ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นต่อข้อมูลภาครัฐและเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันภัยดิจิทัลในระดับรากหญ้า

4. การจัดการข่าวปลอมต้องอาศัย “บูรณาการข้ามภาคส่วน” การวิจัยชี้ว่าการจัดการข่าวปลอมและสายมิจฉาชีพ ไม่สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง จำเป็นต้องมีการบูรณาการข้อมูลระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กสทช. ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม และธนาคาร เพื่อสร้างระบบเตือนภัยเชิงรุก (Proactive Warning System) ที่สามารถตรวจจับพฤติกรรมเบอร์โทรต้องสงสัยและข่าวปลอมแบบเรียลไทม์ โดยใช้เทคโนโลยี AI และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ องค์ความรู้นี้สะท้อนแนวโน้มของ “การบริหารจัดการข่าวปลอมแบบเครือข่าย” (Networked Fake News Governance) ที่ผสมผสานรัฐ เอกชน ชุมชน เพื่อเพิ่มความเร็วในการตอบสนองต่อภัยดิจิทัลในเมืองใหญ่

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นฐานความมั่นคงทางข้อมูล การวิจัยเสนอให้สร้างกลไกชุมชน เช่น “ศูนย์เฝ้าระวังภัยข่าวปลอมระดับเขต” หรือ “กลุ่มไลน์รู้ทันภัยดิจิทัล” ซึ่งให้ประชาชนร่วมตรวจสอบและแจ้งเตือนข่าวปลอมในพื้นที่ตนเอง บทบาทของผู้นำท้องถิ่น ครู อสม. และเยาวชนถูกมองว่าเป็นกลไกสำคัญในการสร้าง “ภูมิคุ้มกันข้อมูล” (Information Immunity) ในระดับครอบครัวและชุมชน โดยความร่วมมือในระดับจุลภาคนี้สามารถต่อยอดสู่ระบบสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System : EWS) ในระดับเมือง ซึ่งจะช่วยลดความเสียหายทางเศรษฐกิจและจิตใจจากการหลอกลวงออนไลน์ ได้อย่างเป็นรูปธรรม องค์ความรู้เหล่านี้ไม่เพียงขยายความเข้าใจต่อพฤติกรรมการรับมือภัยดิจิทัลของประชาชนในเมืองหลวง แต่ยังชี้แนวทางใหม่ในการออกแบบนโยบายสาธารณะและระบบเฝ้าระวังภัยสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

การวิจัยการจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ข้อเสนอแนะ เชิงระบบประกอบด้วยสี่มิติหลัก ได้แก่ นโยบาย กฎหมาย การปฏิบัติตนของประชาชน และทิศทางวิจัยต่อไป โดยมีแกนคิด “ป้องกันเชิงรุก ตอบโต้ทันสถานการณ์ เยียวยาอย่างเป็นระบบ” ผ่านการบูรณาการหน่วยงานรัฐ เอกชน แพลตฟอร์มดิจิทัล และ ชุมชนเมือง รายละเอียดมีดังนี้

Citation : รุ่งรัตนา เจริญจิตต์. (2569). การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.เชิงนโยบาย ประเทศควรยกระดับ “การรู้เท่าทันดิจิทัล” เป็นวาระแห่งชาติ โดยกระทรวงศึกษาธิการบรรจุหลักสูตร Digital Critical Literacy ตั้งแต่ประถมถึงอุดมศึกษา ขณะที่กระทรวงดิจิทัลฯ ร่วมกับ กสทช. ผลิตสื่อสาธารณะเข้าใจง่าย กำหนด “สัปดาห์รู้ทันข่าวปลอม” และ “วันป้องกันคอลเซ็นเตอร์” ใช้โครงสร้างรัฐที่มีอยู่ (โรงเรียน วัด เทศบาล ศูนย์การเรียนรู้) ควบคู่ กับการพัฒนาแพลตฟอร์มกลางชื่อเดียวกัน (เช่น “รู้ทันภัย”) เชื่อมฐานข้อมูลตำรวจไซเบอร์ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม กสทช. ให้ประชาชน “สแกนข่าว/ค้นหาเบอร์” พร้อมแชตบอตและแจ้งเตือนแบบเรียลไทม์ ทั้งนี้ ควรตั้งคณะทำงาน “แปลภาษาเทคนิคเป็นภาษาสาธารณะ” เพื่อสรุปกฎหมาย มาตรการ คำเตือนในรูปอินโฟกราฟิก/วิดีโอสั้น และสนับสนุน “ศูนย์เฝ้าระวังภัยระดับชุมชน” ผ่านเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น อสม./อพม. และกลุ่ม LINE ชุมชน เชื่อมต่อฐานข้อมูลกลาง รวมถึงบูรณาการข้อมูลรัฐสู่ “ระบบเตือนภัยเชิงรุก” ใช้ AI วิเคราะห์แนวโน้มข่าว/เบอร์เสี่ยง แจ้งเตือนกลุ่มเป้าหมายเฉพาะผ่าน LINE Official Account หรือแอป “รู้ทันภัย” เริ่มจากพื้นที่นำร่องความเสี่ยงสูง (กทม., ชลบุรี, เชียงใหม่)

2. เชิงมาตรการและกฎหมาย ควรปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ให้ครอบคลุมภัยยุคใหม่ โดยเพิ่มนิยาม “ข่าวปลอมเชิงเทคโนโลยีขั้นสูง” และ “การแอบอ้างดิจิทัล” ครอบคลุม deepfake, การจำลองเสียง/ภาพ และการโทรหลอกผ่าน VoIP พร้อมบทลงโทษเฉพาะและกลไกขอข้อมูลจากแพลตฟอร์มข้ามชาติในกรณีเร่งด่วน (คุ้มครองสิทธิพลเมืองควบคู่) เสริมด้วย พ.ร.ก./กฎกระทรวงควบคุม VoIP และหมายเลขต้องสงสัย บังคับผู้ให้บริการโทรคมนาคมติดตามส่งข้อมูลแบบเรียลไทม์ บังคับผู้ถือมากกว่า 5 หมายเลขต้องยืนยันตัวตนภายใน 30 วัน บล็อก VoIP ต่างประเทศที่ไม่ลงทะเบียน และตั้ง “ระบบกลางวิเคราะห์พฤติกรรมหมายเลขเสี่ยง” ให้ตำรวจ กสทช. เข้าถึงทันที (อาศัยความร่วมมือ AIS/DTAC/TRUE) นอกจากนี้ ให้จัดทำ “ทะเบียนเบอร์โทรศัพท์สาธารณะ” ของรัฐ/ธนาคาร/โลจิสติกส์ เปิดตรวจผ่านเว็บไซต์/API และให้โอเปอเรเตอร์แสดง “ป้ายสถานะเบอร์” เมื่อมีสายเข้า รวมถึงจัดตั้ง “หน่วยงานเฉพาะด้านข่าวปลอมและการหลอกลวงดิจิทัล” รูปแบบกึ่งอิสระ (โมเดลคล้าย ป.ป.ช. ด้านไซเบอร์) และรองรับ “การฟ้องร้องแบบกลุ่ม (Class Action)” โดยปรับบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องและกำหนดหน้าที่แพลตฟอร์ม (LINE/Facebook/TikTok) ในการให้ข้อมูลต่อกลุ่มผู้เสียหายตามกระบวนการยุติธรรม

3. การปฏิบัติตนของประชาชน ส่งเสริมวินัย “3 ไม่”: ไม่เชื่อ ไม่โอน ไม่ให้ข้อมูล (บัตรประชาชน เลขบัญชี วันเกิด OTP) ไม่กดลิงก์แปลก ตรวจสอบข่าว/หมายเลขกับแหล่งทางการ (ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม สายด่วน 1441 เว็บไซต์/โดเมน .go.th) ฝึกควบคุมอารมณ์และชะลอการตัดสินใจ (“ทำไมต้องรีบ”) บันทึกหมายเลข-วางสาย-ตรวจสอบก่อนทุกครั้ง อัปเดตความรู้ Digital Literacy อย่างสม่ำเสมอ และสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังในครอบครัว/ชุมชนผ่านกลุ่ม LINE “รู้ทันภัยดิจิทัล”

4. ทิศทางวิจัย เสนอศึกษารูปแบบการสื่อสารของมิจฉาชีพยุค AI และ deepfake (จาก “ข้อความ” สู่ “มัลติมีเดีย”) เปรียบเทียบพฤติกรรมรับมือข่าวปลอมเมือง ชนบท (ความต่างด้าน Digital Literacy และ

Citation : Jaroenjitt, R. (2026). Managing Fake News and Scam Calls from Citizens in Bangkok. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

ช่องทางสื่อสารเฉพาะพื้นที่) พัฒนากลยุทธ์สื่อรู้เท่าทันตามช่วงวัย (เยาวชน วัยทำงาน ผู้สูงอายุ) และศึกษาผลกระทบด้านจิตใจ–สังคมพร้อมแบบจำลองเครือข่ายชุมชน เพื่อออกแบบระบบเตือนภัยล่วงหน้า (EWS) ที่ยั่งยืนและมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะดังกล่าวชี้ให้เห็นการยกระดับภูมิคุ้มกันดิจิทัลของสังคมเมือง ผ่านการประสานเชิงนโยบาย กฎหมาย เทคโนโลยี พฤติกรรมพลเมือง เพื่อจำกัดความสูญเสียจากข่าวปลอมและคอลเซ็นเตอร์ และสร้างระบบนิเวศข้อมูลที่ปลอดภัยสำหรับกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษารูปแบบการสื่อสารของมิจฉาชีพและข่าวปลอมที่พัฒนาในยุค AI และ Deepfake ลักษณะการใช้ภาพ เสียง หรือวิดีโอปลอมโดย AI ในการสร้างความน่าเชื่อถือ กลวิธีการหลอกลวงที่เปลี่ยนแปลงจาก “ข้อความ” ไปสู่ “มัลติมีเดีย” การตอบสนองของประชาชนต่อข่าวปลอมที่ดูสมจริง จะช่วยพัฒนากลไกการเตือนภัยและระบบตรวจจับข่าวปลอมให้เท่าทันภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ล้ำหน้าและซับซ้อนมากขึ้น

2. วิจัยเชิงเปรียบเทียบพฤติกรรมการรับมือข่าวปลอมระหว่างกลุ่มประชาชนในเขตเมืองและชนบท ความแตกต่างด้านการรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) รูปแบบการใช้เทคโนโลยีการเข้าถึงข้อมูลและแหล่งข่าว ช่องทางการรับข่าวสารที่มีความน่าเชื่อถือในแต่ละพื้นที่จะช่วยออกแบบนโยบายหรือมาตรการเฉพาะพื้นที่ได้ตรงจุด เช่น การสื่อสารผ่านวัด ชุมชน หรือโรงเรียนในชนบท

3. วิจัยกลยุทธ์การออกแบบสื่อเพื่อการรู้เท่าทันข่าวปลอมที่เหมาะสมกับแต่ละวัย (เยาวชน - วัยทำงาน - ผู้สูงอายุ) ประสิทธิภาพของอินโฟกราฟิกส์ การ์ตูน วิดีโอ หรือเกมจำลองสถานการณ์ พฤติกรรมการจดจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้จริงในแต่ละกลุ่มวัย ความชอบและความสามารถในการเข้าถึงของแต่ละช่วงอายุ นำไปใช้ปรับปรุงวิธีการรณรงค์และการอบรมให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย เพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันข่าวลวง

เอกสารอ้างอิง (References)

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2568). *เตรียมตัวพร้อมเป็นเจ้าภาพการประชุม ADGMIN ครั้งที่ 5 หวังอาเซียนร่วมจับมือปราบ “ภัยออนไลน์”*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2568, https://www.mdes.go.th/service/detail/8989

เกลียวพันธ์ ลีละศร. (2561). *ว่าด้วย Fake News*. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2568, https://www.secnia.go.th/2019/10/ว่าด้วย-fake-news/

จันทิมา เขียวแก้ว และคณะ. (2560). *ข่าวปลอมและการตอบสนองของหน่วยงานภาครัฐ.* สำนักงานนโยบายและแผนการสื่อสาร กระทรวงวัฒนธรรม.

เจิด บรรดาศักดิ์. (2562). *ข่าวปลอมจากมุมมองนักปรัชญาเหตุผลของการมีอยู่และการรับมือให้ได้.* สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2568, สืบค้นจาก https:// themomentum.co/philosophy-of-fake-news/

Citation : รุ่งรัตนา เจริญจิตต์. (2569). การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *รายงานผลกระทบจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์และการหลอกลวงทางโทรศัพท์.* กรุงเทพฯ: ธนาคารแห่งประเทศไทย.

iLaw. (2562). *กฎหมายต่อต้าน "ข่าวปลอม" มีมากมาย ไม่ควรใช้เพื่อประโยชน์ทางการเมือง.* สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2568, https://www.ilaw.or.th/articles/3713

MGR Online. (2566). *เปิด 4 มาตรการเร่งด่วน จัดการแก๊งคอลเซ็นเตอร์.* สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2568, https://mgronline.com/cyberbiz/ /detail/9660000076675

มาโนช ชุ่มเมืองปัก. (2560*). การจัดการข่าวปลอมในยุคดิจิทัล: แนวทางการป้องกันและควบคุม.* กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2567). *รายงานสถานการณ์คดีอาชญากรรมทางไซเบอร์ในปี 2567.* สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0505/7406, 7408 ลงวันที่ 4 เมษายน 2567. (2567). *เรื่อง การปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี.* สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2568, https://resolution.soc.go.th/PDF_UPLOAD /2567/P410854_2.pdf

อิสริยะ ไพรีพ่ายฤทธิ์. (2560). *Fake News ข่าวปลอม ปัญหาใหญ่ของโลกอินเทอร์เน็ต.* สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2568, http://www.okmd.tv/ blogs/all-things-digital/fake-news-ข่าวปลอม ปัญหาใหญ่ของโลกอินเทอร์เน็ต

AIS. (2567). *เตือนภัย! 12 วิธีที่แก๊งคอลเซ็นเตอร์หลอกให้โอนเงิน พร้อมวิธีรับมือกับแก๊งคอลเซ็นเตอร์.* สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2568, https://sustainability.ais.co.th/th/update/aunjai-cyber/789/gang-call-center-scam

AIS. (2568). *รายงานสถานการณ์การหลอกลวงจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ในปี 2566 และ 2567.* เอไอเอส.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Kanfer, F. H. (1991). *Self-management methods. In F. H. Kanfer & A. Goldstein (Eds.),* Helping people change: A textbook of methods. New York, NY: Pergamon.

Citation : Jaroenjitt, R. (2026). Managing Fake News and Scam Calls from Citizens in Bangkok. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

Citation : รุ่งรัตนา เจริญจิตต์. (2569). การจัดการข่าวปลอมและสายโทรศัพท์จากมิจฉาชีพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e296775. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e296775

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e301774
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

Community Forest Management Model through Public Participation in the Nong Mek Community Forest Area, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province

เสกสรรค์ สนวา[1*], และ ประจิตร ประเสริฐสังข์[2]

Seksan Sonwa[1*], and Prajirt Prasertsang[2]

[1-2]คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด; Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : seksan@reru.ac.th.

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e301774

Received : May 8, 2026; **Revised :** May 30, 2026; **Accepted :** June 12, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน และ (3) เสนอรูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยเทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.99, S.D. = 0.89) ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกติกาและแนวทางการจัดการป่าชุมชน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลยังไม่ทั่วถึง และการขาดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมป่าชุมชน (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.03, S.D. = 0.85) ส่วนผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชน (β = .396) ด้านการดำเนินงานและจัดกิจกรรมในป่าชุมชน (β = .315) ด้านการวางแผนการจัดการป่าชุมชน (β = .284) และด้านการติดตามและประเมินผล (β = .221) อย่าง

Citation : Sonwa, S., & Prasertsang, P. (2026). Community Forest Management Model through Public Participation in the Nong Mek Community Forest Area, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

มีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .001) และ (3) รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 มิติ ได้แก่ การร่วมวางแผน การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมตัดสินใจ และการร่วมใช้ประโยชน์ ภายใต้หลักการ “การจัดการของชุมชนและเพื่อชุมชน” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน และภาคประชาชนในการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : การจัดการป่าชุมชน, การมีส่วนร่วมของประชาชน, ทรัพยากรร่วม, การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Abstract

This research aimed to study (1) the problems and obstacles to public participation in the management of the Nong Mek community forest, (2) the factors affecting public participation in the management of the community forest, and (3) to propose a model for community forest management through public participation in the Nong Mek community forest area. This research was a mixed-methods study. Quantitative research used questionnaires to collect data from a 300-person sample obtained through simple random sampling. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations, and inferential statistics, including Pearson correlation coefficient analysis and multiple regression analysis. Qualitative research used in-depth interviews and focus group discussions with 20 key informants. Data were analyzed using content analysis, and data reliability was checked using triangulation techniques.

The research results found that (1) the problems and obstacles to public participation in the management of the community forest were, overall, at a moderate level ($\bar{x}$ = 2.99, S.D. = 0.89), including a lack of knowledge and understanding about the rules and guidelines for community forest management, insufficient information dissemination, and a lack of budget to support community forest activities; and (2) the factors affecting public participation in the management of the community forest. Overall, the level of participation was moderate ($\bar{x}$ = 3.03, S.D. = 0.85). The results of the regression analysis showed that the utilization and conservation of community forest resources (β =.396), operations and activities in the forest (β =.315), planning for community forest management (β =.284), and monitoring and evaluation (β =.221), all of which were statistically significant (p <.001). (3) The model for managing community forests through public participation in 4 dimensions, namely joint planning, joint expressing opinions, joint decision-making, and joint utilization, under the principle of "community management and for the community," reflects the

Citation : เสกสรรค์ สนวา, และ ประจิตร ประเสริฐสังข์. (2569). รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

creation of a collaborative network between the community, local government organizations, schools, and the public sector in managing community forests sustainably.

Keywords : community forest management, public participation, common-pool resources, sustainable development

บทนำ (Introduction)

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ เศรษฐกิจ และวิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรป่าไม้ในการดำรงชีวิต ทั้งในด้านแหล่งอาหาร แหล่งน้ำ และรายได้ของครัวเรือน อย่างไรก็ตามปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ การบุกรุกทำลายป่าและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่สมดุล ยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ไม่สามารถอาศัยเพียงบทบาทของภาครัฐเท่านั้น แต่จำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบนพื้นฐานของ “สิทธิชุมชน” ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ยอมรับว่าชุมชนมีสิทธิในการดูแล อนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของตนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างความตระหนัก ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความร่วมมือในการดูแลรักษาป่าชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ทั้งนี้ หากขาดการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ อาจส่งผลให้เกิดปัญหาการลักลอบตัดไม้และการบุกรุกพื้นที่ป่า ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดการป่าชุมชน (นันทพงศ์ ปุณขันธ์, 2552 อ้างถึงในกนกวรรณ ทุมอนันต์, อดิศักดิ์ ทุมอนันต์ และฉัตรชัย ชมชา, 2564) จากข้อมูลสถานการณ์พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2567 พบว่า พื้นที่ป่าไม้ประเทศไทยปี 2567 คิดเป็น 31.46 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ประเทศไทยหรือเท่ากับ 101,785,271.58 ไร่ ลดลงจากเดิมร้อยละ 0.03 หรือคิดเป็นพื้นที่ลดลง 32,884.18 ไร่ โดยในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2558 – 2567) พบการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้สะสมมีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น 331,951.68 ไร่ แต่ลดลงถึง 832,080.72 ไร่ ดังนั้น การดูแลรักษาและอนุรักษ์ป่าไม้จึงเป็นภารกิจสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันเพื่อรักษาทรัพยากรป่าไม้ให้คงอยู่คู่กับชุมชนและสังคมไทยต่อไป (มูลนิธิสืบนาคะเสถียร, 2567)

ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นป่าชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงหันและป่าโคกสูง ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มีพื้นที่จำนวน 285 ไร่ ป่าชุมชนแห่งนี้ถือเป็นแหล่งอาหารและแหล่งรายได้ของประชาชนในพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังคงพบปัญหาการลักลอบตัดไม้ การแผ้วถางพื้นที่ป่าเพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำกินอยู่เป็นประจำ ส่งผลให้ป่าชุมชนแห่งนี้เกิดการเสื่อมโทรมลงอย่างต่อเนื่อง การจัดการป่าชุมชนจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้ป่าชุมชนยังคงความอุดมสมบูรณ์ต่อได้ โดยท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจช่วยกันจัดโครงการหรือกิจกรรมอบรมให้ความรู้ การกำหนดธรรมนูญชุมชน และการปลูกฝังจิตสำนึกใน

Citation : Sonwa, S., & Prasertsang, P. (2026). Community Forest Management Model through Public Participation in the Nong Mek Community Forest Area, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

การหวงแหนป่าไม้ในฐานะทรัพยากรร่วมของชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนป่าของตนเอง ดังนั้น การจัดการป่าชุมชนของแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของชุมชนนั้นๆ แม้ว่างานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้และการอนุรักษ์ป่าชุมชนในหลายพื้นที่ เช่น การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน รูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และบทบาทของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (สุวัฒ ดวงแสนพุด, 2564; กนกวรรณ ทุมอนันต์ และคณะ, 2564) แต่การวิจัยส่วนใหญ่มุ่งอธิบายปัจจัยทั่วไปหรือรูปแบบการจัดการในภาพรวม ขณะที่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่มุ่งวิเคราะห์รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนภายใต้บริบทเฉพาะของพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และโครงสร้างทางสังคมในแต่ละชุมชน โดยเฉพาะป่าชุมชนบ้านหนองเม็กที่ยังไม่ปรากฏการวิจัยเชิงบูรณาการเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ปัจจัยที่ส่งผล และรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนอย่างเป็นระบบ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” เพื่อเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็กให้คงความอุดมสมบูรณ์ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1) แนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วม (Common-Pool Resource Management)

ทรัพยากรร่วมต้องมีการจัดการให้เกิดความยั่งยืนผ่านสถาบันทางสังคมและกฎกติกาที่ชุมชนร่วมกันสร้างขึ้น เช่น การกำหนดขอบเขตของทรัพยากรอย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา การติดตามการตรวจสอบ การกำหนดมาตรการลงโทษ และการแก้ไขความขัดแย้งในระดับชุมชน (Elinor Ostrom, 1990) ทรัพยากรร่วมจึงเป็นทรัพยากรที่มิได้เป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลและชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ (สุจิตรา สามัคคีธรรม, สมศักดิ์ สามัคคีธรรมและ สุวิมล ไชยพันธ์พงษ์, 2561)

Citation : เสกสรรค์ สนวา, และ ประจิตร ประเสริฐสังข์. (2569). รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

2) แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation)

Sherry R. Arnstein (1969) ได้เสนอแนวคิดว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารระดับอำนาจสำหรับการตัดสินใจของประชาชนที่มีต่อกระบวนการสาธารณะ เช่น การรับฟังข้อมูล การปรึกษาหารือ การการตัดสินใจ การกำหนดทิศทางการดำเนินงานในบริบทของการจัดการป่าชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้น ประชาชนต้องทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสถานภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2550) ในขณะที่บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2548) มองการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีระดับต่ำไปสู่ระดับมาก ผ่านระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ และระดับการควบคุมโดยประชาชน

3) แนวคิดธรรมาภิบาลท้องถิ่น (Local Governance)

UNDP (1997) ได้เสนอแนวคิดธรรมาภิบาลท้องถิ่นว่า เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม ประสิทธิภาพ และความเสมอภาค โดยธรรมาภิบาลชุมชนสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการป่าชุมชน โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา การตรวจสอบ การรับผิดชอบร่วมกันและการสร้างความเป็นเจ้าของร่วม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความยั่งยืนของการจัดการป่าชุมชน ในขณะที่สาคร พรหมโคตร, พระครูอนุกูลปริยัติการ, พระกฤษดา กิตฺติโสภโณ (2568) มองว่า หลักธรรมาภิบาล คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งการจัดการป่าชุมชนก็จำเป็นต้องอาศัยท้องถิ่นในการช่วยขับเคลื่อนเพื่อให้ป่าชุมชนเกิดความยั่งยืน

4)การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

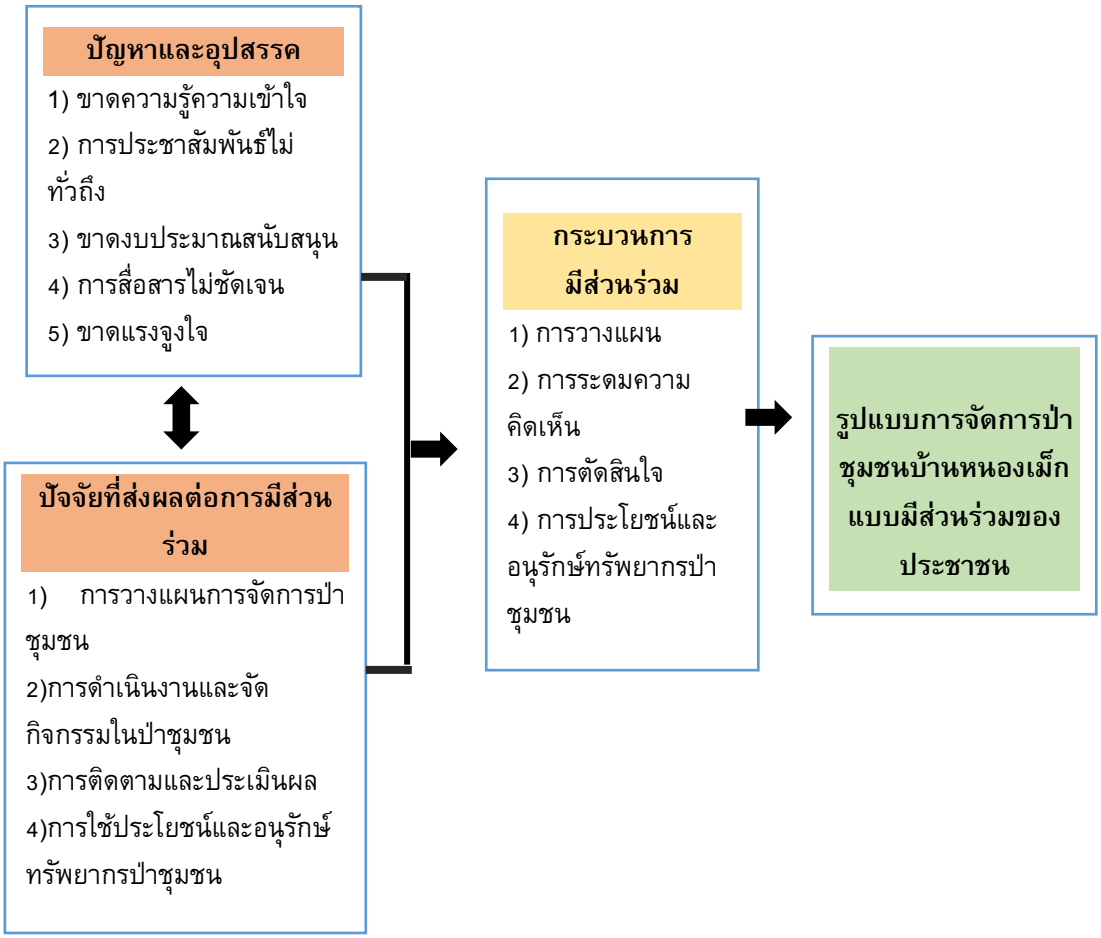
การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง กระบวนการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบันโดยไม่บั่นทอนศักยภาพหรือความสามารถของคนรุ่นต่อไปในการตอบสนองความต้องการของตนเอง (WCED, 1987) ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยมีเป้าหมายระดับโลก 17 ข้อ ที่กำหนดโดยองค์การสหประชาชาติ (UN) เพื่อใช้เป็นกรอบการพัฒนาตั้งแต่บัดนี้ถึงปี 2030 ซึ่งการจัดการป่าชุมชนจัดอยู่ในเป้าหมายที่ 15 *ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ* ดังนั้น การจะบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้แก่ การเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) ความครอบคลุมทางสังคม (social inclusion) และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม (environmental protection) โดยองค์ประกอบทั้ง 3 ประการนี้ จะทำให้บรรลุเป้าหมายหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ (ปลายฟ้า โตศักดิ์สิทธิ์, 2566)

สรุป 4 แนวคิดข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนใน 6 รูปแบบ กล่าวคือ การรับฟังและให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การปรึกษาหารือ การลงมือปฏิบัติ และกำกับและ

Citation : Sonwa, S., & Prasertsang, P. (2026). Community Forest Management Model through Public Participation in the Nong Mek Community Forest Area, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

ติดตาม ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อมีการประสานความร่วมมือในระดับสูงขึ้นย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการป่าชุมชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิ ประกอบกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายอย่างจริงจัง ย่อมทำให้การจัดการป่าชุมชนยังคงความอุดมสมบูรณ์และอยู่คู่กับลูกหลานเยาวชนและชุมชนอย่างยั่นสืบไป

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Citation : เสกสรรค์ สนวา, และ ประจิตร ประเสริฐสังข์. (2569). รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ รายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 370 คน (ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองเม็ก, 2569)

กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์และการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก จำนวน 300 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างการวิจัยมีโอกาสได้รับการคัดเลือกอย่างเท่าเทียมกันและได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พระสงฆ์ เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ จำนวน 20 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากบทบาทหน้าที่ ประสบการณ์และการมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50 หมายถึง ระดับมาก
2.51 – 3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง
1.51 – 2.50 หมายถึง ระดับน้อย
1.00 – 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

Citation : Sonwa, S., & Prasertsang, P. (2026). Community Forest Management Model through Public Participation in the Nong Mek Community Forest Area, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.95 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับบริบทของป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก สภาพปัญหาและอุปสรรค แนวทางการจัดการป่าชุมชน รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน และข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก

แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อร่วมกันสังเคราะห์รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้เวลาดำเนินการ 1 ชั่วโมง ณ วัดอัมไพรวัลย์ บ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 300 คน และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน รวมทั้งจัดการสนทนากลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันวิเคราะห์รูปแบบการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความวิชาการ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ "คืนข้อมูลสู่ชุมชน" โดยนำผลการศึกษาที่ได้ไปนำเสนอแก่ชุมชน ณ วัดอัมไพรวัลย์ บ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูล และงานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด IEC NO. HE69001

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป ปัญหาและอุปสรรครวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก

Citation : เสกสรรค์ สนวา, และ ประจิตร ประเสริฐสังข์. (2569). รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ภายหลังจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการจำแนกข้อมูลตามประเด็นสำคัญ จัดหมวดหมู่ และตีความเชิงเนื้อหา เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) (ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล และสุภาพ ฉัตราภรณ์, 2543)

ผลการวิจัย (Research Results)

ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 มีช่วงอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 28.33 ศึกษาอยู่ระดับประถมศึกษา จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 32.00 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 11-20 ปี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 38.67 และเคยเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน จำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 78.33

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ด้านการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\overline{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล
ด้านขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกติกาและแนวทางการจัดการป่าชุมชน	3.21	0.84	ปานกลาง
ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนยังไม่ทั่วถึง	3.17	0.88	ปานกลาง
ด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมป่าชุมชนเข้าถึงยากหรือไม่ต่อเนื่อง	3.07	0.87	ปานกลาง
ด้านเอกสารหรือคำอธิบายเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนมีความซับซ้อนเกินไป	2.94	0.86	ปานกลาง

Citation : Sonwa, S., & Prasertsang, P. (2026). Community Forest Management Model through Public Participation in the Nong Mek Community Forest Area, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

ด้านการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล
ด้านประชาชนส่วนใหญ่มีภาระงานประจำ ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้	2.95	0.92	ปานกลาง
ด้านเวลาในการจัดประชุมหรือทำกิจกรรมไม่เหมาะสมกับสมาชิกชุมชน	2.94	0.91	ปานกลาง
ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมป่าชุมชนมีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของชาวบ้าน	2.97	0.88	ปานกลาง
ด้านประชาชนบางส่วนไม่เห็นความสำคัญของป่าชุมชน	2.96	0.86	ปานกลาง
ด้านขาดแรงจูงใจหรือผลประโยชน์ที่จับต้องได้ในการเข้าร่วม	2.97	0.91	ปานกลาง
ด้านประชาชนรู้สึกว่าเสียงของตนไม่มีผลต่อการตัดสินใจในชุมชน	2.90	0.86	ปานกลาง
ด้านคณะกรรมการป่าชุมชนขาดความต่อเนื่องในการทำงาน	2.93	0.90	ปานกลาง
ด้านการสื่อสารระหว่างคณะกรรมการกับประชาชนยังไม่ชัดเจน	2.94	0.91	ปานกลาง
ด้านการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังไม่เพียงพอ	2.99	0.91	ปานกลาง
ด้านขาดงบประมาณสนับสนุนในการทำกิจกรรมป่าชุมชน	3.11	0.96	ปานกลาง
ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกยังไม่ต่อเนื่อง	2.94	0.92	ปานกลาง
ด้านความร่วมมือระหว่างสมาชิกชุมชนยังไม่เข้มแข็ง	2.96	0.92	ปานกลาง
รวม	**2.99**	**0.89**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.99; S.D. = 0.89) เมื่อพิจารณาโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ด้านขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกติกาและแนวทางการจัดการป่าชุมชน ($\bar{X}$ = 3.21; S.D. = 0.84) รองลงมาคือ ด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนยังไม่ทั่วถึง ($\bar{X}$ = 3.17; S.D. = 0.88) และ

Citation : เสกสรรค์ สนวา, และ ประจิตร ประเสริฐสังข์. (2569). รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

ด้านขาดงบประมาณสนับสนุนในการทำกิจกรรมป่าชุมชน ($\bar{X}$ = 3.11; S.D. = 0.96) ตามลำดับ ส่วนด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านประชาชนรู้สึกว่าเสียงของตนไม่มีผลต่อการตัดสินใจในชุมชน ($\bar{X}$ = 2.90; S.D. = 0.86) เป็นต้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบล เกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบล เกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ด้านการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล
ด้านการวางแผนการจัดการป่าชุมชน	3.03	0.85	ปานกลาง
ด้านการดำเนินงานและจัดกิจกรรมในป่าชุมชน	3.01	0.87	ปานกลาง
ด้านการติดตามและประเมินผล	3.00	0.85	ปานกลาง
ด้านการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชน	3.08	0.86	ปานกลาง
รวม	**3.03**	**0.85**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.03; S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณาโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก พบว่า ด้านการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชน ($\bar{X}$ = 3.08; S.D. = 0.85) รองลงมาคือ ด้านการวางแผนการจัดการป่าชุมชน ($\bar{X}$ = 3.03; S.D. = 0.86) และด้านการดำเนินงานและจัดกิจกรรมในป่าชุมชน ($\bar{X}$ = 3.01; S.D. = 0.87) ตามลำดับ ส่วนด้านที่น้อยที่สุดคือ ด้านการติดตามและประเมินผล ($\bar{X}$ = 3.00; S.D. = 0.85) เป็นต้น

Citation : Sonwa, S., & Prasertsang, P. (2026). Community Forest Management Model through Public Participation in the Nong Mek Community Forest Area, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก

ตัวแปร	r	p-value
ด้านการวางแผนการจัดการป่าชุมชน	.682**	<0.001*
ด้านการดำเนินงานและจัดกิจกรรมในป่าชุมชน	.701**	<0.001*
ด้านการติดตามและประเมินผล	.655**	<0.001*
ด้านการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชน	.743**	<0.001*

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .001$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ทั้งนี้ ด้านการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชนมีความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = .743$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการดำเนินงานและจัดกิจกรรมในป่าชุมชน ($r = .701$) ด้านการวางแผนการจัดการป่าชุมชน ($r = .682$) และด้านการติดตามและประเมินผล ($r = .655$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก

ตัวแปรพยากรณ์	B	Beta (β)	t	p-value
ค่าคงที่ (Constant)	0.842	-	4.215	<0.001*
ด้านการวางแผนการจัดการป่าชุมชน	0.231	.284	4.876	<0.001*
ด้านการดำเนินงานและจัดกิจกรรมในป่าชุมชน	0.267	.315	5.442	<0.001*
ด้านการติดตามแลประเมินผล	0.188	.221	3.964	<0.001*
ด้านการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชน	0.341	.396	6.283	<0.001*
$R = .812$, $R^2 = .659$, Adjusted $R^2 = .654$, $F = 142.376$, $p < .001$				

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็กได้ร้อยละ 65.90 ($R^2 = .659$) มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.001$) โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชน (β =

Citation : เสกสรรค์ สนวา, และ ประจิตร ประเสริฐสังข์. (2569). รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

.396) รองลงมา ได้แก่ ด้านการดำเนินงานและจัดกิจกรรมในป่าชุมชน (β = .315) ด้านการวางแผนการจัดการป่าชุมชน (β = .284) และด้านการติดตามและประเมินผล (β = .221) ตามลำดับ

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญกับการจัดการป่าชุมชน โดยยึดหลักการสำคัญคือ “การจัดการของชุมชนและเพื่อชุมชน” ดังนั้น จากการวิจัยจึงค้นพบการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก 4 รูปแบบ ได้แก่ *รูปแบบการวางแผน รูปแบบการระดมความคิดเห็น รูปแบบการตัดสินใจ และรูปแบบการใช้ประโยชน์* ดังนี้

ภาพที่ 2 การคืนเวทีข้อมูลการจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านหนองเม็ก
ที่มา: นักวิจัย (2569)

1) รูปแบบที่ 1 การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน (Participatory Planning) ผลการวิจัยพบว่า การเปิดเวทีสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็กทั้งแผนระยะสั้น ระยะกลาง และแผนระยะยาว โดยผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนช่วยให้การจัดการป่าชุมชนมีความชัดเจน เกิดความร่วมมือในชุมชนมาก ตลอดจนมีแนวทางการบริหารจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็กอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

Citation : Sonwa, S., & Prasertsang, P. (2026). Community Forest Management Model through Public Participation in the Nong Mek Community Forest Area, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

“...ป่าชุมชนเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ เป็นแหล่งอาหาร แหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านต้องร่วมแรงร่วมใจกันสำหรับการวางแผนเพื่อการจัดการป่าชุมชนร่วมกันและช่วยรักษาสมดุลสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การวางแผนที่ดีย่อมมีชัยไปกว่าครึ่ง...”นาย ก (สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2569)

2) รูปแบบที่ 2 การมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็น (Participatory Expression of Opinions) ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านการประชุม การจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชน และการร่วมกำหนดกติกาการใช้ทรัพยากร การสำรวจและวิเคราะห์สภาพของป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก รวมถึงการแดสงความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางการปลูกต้นไม้และเพื่อฟื้นฟูป่าชุมชนให้คงความอุดมสมบูรณ์คู่กับชุมชนตลอดไป ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

“...มีการจัดประชุม รับฟังความคิดเห็น เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รวมถึงจัดกิจกรรม เช่น ปลูกป่า วันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการอบรมให้ความรู้ ...”

นาย ข (สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2569)

3) รูปแบบที่ 3 การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ (Participatory Decision-Making) ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางการพัฒนาป่าชุมชน รวมถึงการส่งเสริมการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากร การจัดทำแนวกันไฟป่า การใช้ความเชื่อและพิธีกรรมในการรักษาป่าชุมชน การพัฒนาป่าชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในอนาคต ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

“...เมื่อพูดถึงป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก แม่เห็นว่าชุมชน ชาวบ้าน ผู้นำ พระสงฆ์ นักเรียน ควรมีส่วนในการตัดสินใจร่วมกันเพื่อดูแลป่าชุมชน เพื่ออนาคตป่าชุมชนแห่งนี้จะเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นแหล่งท่องเที่ยว จะได้สร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน ...”

นาง ค (สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2569)

4) รูปแบบที่ 4 การมีส่วนร่วมด้านการใช้ประโยชน์ (Participatory Utilization) ผลการวิจัยพบว่า การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร โดยมองว่าป่าชุมชนเป็น “ทรัพยากรร่วม” ที่ทุกคนมีสิทธิ์ในการเข้าถึงทรัพยากรร่วมกัน มีการดูแลและรักษาไว้ และสามารถใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนร่วมกัน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า

“..:เปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เช่น ปลูกป่า และการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน...”

นาง ค (สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2569)

จากการวิเคราะห์ทั้ง 4 ประเด็นข้างต้น พบว่า การจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็กอยู่บนหลักการ“การจัดการของชุมชนและเพื่อชุมชน” ที่ต้องเกิดจากการอาศัยพลังความร่วมมือเครือข่ายอย่างน้อย 2 กลุ่มคือ (1) กลุ่มบุคคล ได้แก่ ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์ และนักเรียน และ (2) กลุ่มองค์กร ได้แก่ เทศบาลตำบลเกาะแก้ว และโรงเรียนบ้านหนองเม็ก ก็ควรมีบทบาทสำคัญในส่งเสริมให้นักเรียนเกิด

Citation : เสกสรรค์ สนวา, และ ประจิตร ประเสริฐสังข์. (2569). รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

ความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของป่าชุมชนรวมถึงการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ซึ่งทั้ง 2 กลุ่มต้องร่วมกันในการวางแผน การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการใช้ประโยชน์ โดยวางบทฐานคิดสำคัญคือ ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก “ทรัพยากรร่วม” ที่ต้องช่วยกันในการดูแลรักษาเพื่อความยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยสำคัญเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกติกาและแนวทางการจัดการป่าชุมชน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารยังไม่ทั่วถึง รวมทั้งการขาดงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมด้านป่าชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้ประชาชนจะมีความตระหนักต่อความสำคัญของป่าชุมชน แต่การมีส่วนร่วมอาจยังไม่เกิดขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ เนื่องจากข้อจำกัดด้านข้อมูล ความเข้าใจ และปัจจัยสนับสนุนในการดำเนินงาน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรชุมชนมิได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของประชาชนเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับกระบวนการสร้างการรับรู้และการสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง หากประชาชนไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอหรือไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง อาจส่งผลให้เกิดการรับรู้ว่าการจัดการป่าชุมชนเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการหรือผู้นำชุมชนเพียงกลุ่มเดียว ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมลดลง และอาจกระทบต่อความเข้มแข็งของการจัดการทรัพยากรในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัฒ ดวงแสนพุด (2564) ที่พบว่า ปัญหาการจัดการป่าชุมชนมีความเชื่อมโยงกับปัญหาทางสังคมหลายประการ โดยประชาชนบางส่วนมองว่ากิจกรรมหรือโครงการเกี่ยวกับป่าชุมชนเป็นภาระหน้าที่หลักของคณะกรรมการป่าชุมชน และมองว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก จึงไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วม ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Arun Agrawal and Clark C. Gibson (1999) ที่กล่าวว่า ความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติขึ้นอยู่กับความร่วมมือของคนในชุมชน การสื่อสารอย่างทั่วถึง และการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน หากประชาชนยังรับรู้ว่าการจัดการทรัพยากรเป็นหน้าที่ของบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงลำพัง อาจส่งผลให้การมีส่วนร่วมลดลงและก่อให้เกิดข้อจำกัดต่อความยั่งยืนของการจัดการป่าชุมชนในอนาคต

Citation : Sonwa, S., & Prasertsang, P. (2026). Community Forest Management Model through Public Participation in the Nong Mek Community Forest Area, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก อยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยด้านการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชนมีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมา ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมป่าชุมชน การวางแผน และการติดตามประเมินผล ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นอย่างเข้มแข็งเมื่อชุมชนสามารถสร้างสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากร พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการจัดการป่าชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในมิติของการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม และการติดตามผล อันจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของทนงศักดิ์ ปัดสินธุ์ (2563) พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนเกิดจากการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ การฟื้นฟูทรัพยากร และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการป่า รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติพงศ์ ศาสตร์แก้ว, อิศเรศ ศันสนีย์วิทยกุล และจีระ ประทีป (2561) พบว่า ปัจจัยด้านผู้นำชุมชน การสนับสนุนจากภาครัฐ และแรงจูงใจของประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมนอกจากนี้ ยังสามารถอธิบายผ่านแนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วมของ Elinor Ostrom (1990) กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรจะเกิดประสิทธิภาพเมื่อสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา ติดตาม และรับผิดชอบร่วมกัน รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Sherry Arnstein (1969) ที่ชี้ให้เห็นว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจและบริหารจัดการทรัพยากรจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและความยั่งยืนของการจัดการป่าชุมชนในระยะยาว

รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

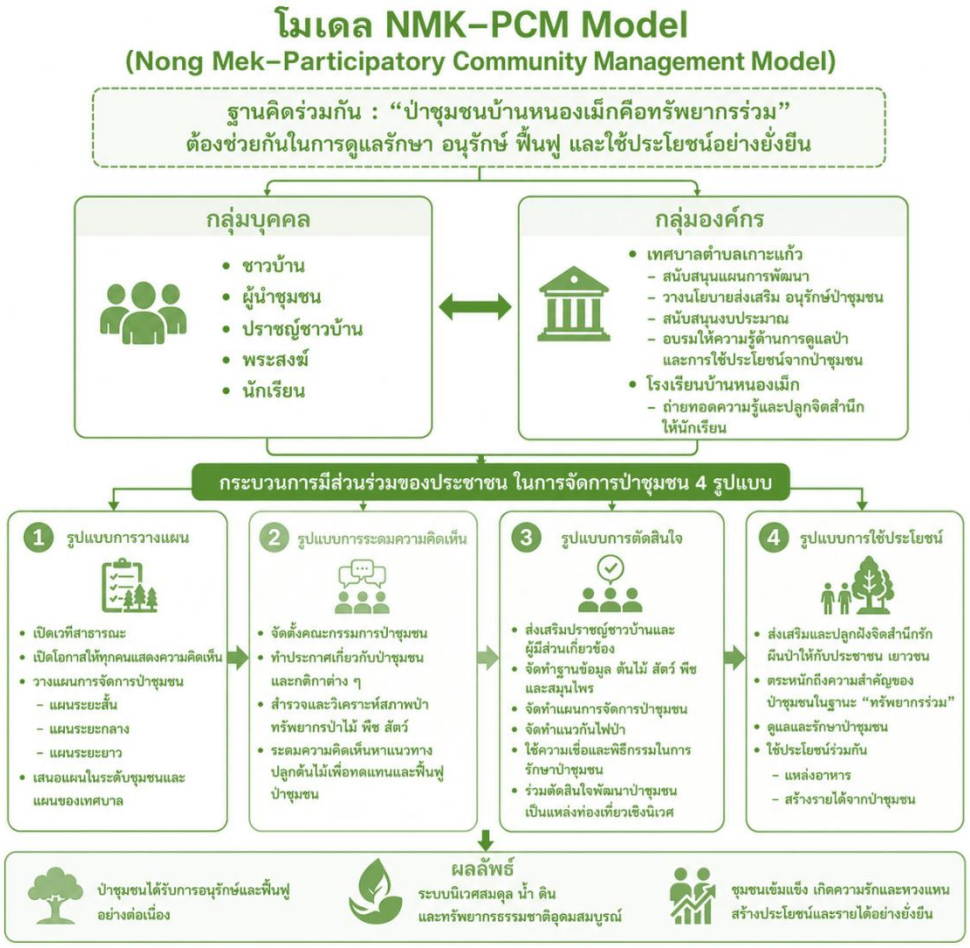
ผลการวิจัยพบว่า การจัดการป่าชุมชนต้องเกิดจากเครือข่ายความร่วมมือ 2 กลุ่มคือ (1) กลุ่มบุคคล ได้แก่ ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์และนักเรียน และ และ (2) กลุ่มองค์กร ได้แก่ เทศบาลตำบลเกาะแก้วโรงเรียนบ้านหนองเม็ก ซึ่งต้องเข้ามามีบทบาทในการวางแผน การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการใช้ประโยชน์โดยการมีแนวคิดร่วมกันว่า ป่าชุมชนบ้านหนองเม็กคือ “ทรัพยากรร่วม”ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดของ Elinor Ostrom (1990) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะจะเกิดความยั่งยืน เมื่อสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดกติกาและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม อีกทั้งยังสะท้อนแนวคิดของ Robert D. Putnam (1993) ที่มองว่าความไว้วางใจ เครือข่ายความสัมพันธ์ และความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จ และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติพงศ์ ศาสตร์แก้ว และคณะ (2561) และณรงค์ เป็งเส้า และคณะ (2564) ที่พบว่าการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดธรรมาภิบาลของ United Nations Development Programme (1997) ที่เน้นการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความโปร่งใสในการบริหารจัดการทรัพยากร และยังสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เป้าหมายที่ 15 ดังนั้น

Citation : เสกสรรค์ สนวา, และ ประจิตร ประเสริฐสังข์. (2569). รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

การจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็กจะมีความยั่งยืนได้ต้องเกิดจากความต้องการของคนจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ผ่านกระบวนการสืบทอดทางภูมิปัญญา การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ และอาศัยพลังจากประชาชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และท้องถิ่น จึงจะช่วยให้การจัดการป่าชุมชนเกิดความยั่งยืนตลอดไป

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

จากการวิจัย นักวิจัยจึงทำการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก โดยวิธีการคืนข้อมูลสู่ชุมชนและใช้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อยืนยันความถูกต้องจึงเกิดเป็นโมเดลสำหรับพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก เรียกว่า “**NMK–PCM Model**” (Nong Mek–Participatory Community Management Model)

ภาพที่ 3 รูปแบบการจัดการป่าชุมชน เรียกว่า “NMK–PCM Model” (Nong Mek–Participatory Community Management Model)
ที่มา: นักวิจัย (2569)

Citation : Sonwa, S., & Prasertsang, P. (2026). Community Forest Management Model through Public Participation in the Nong Mek Community Forest Area, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

จากภาพข้างต้นพบว่า **โมเดล NMK–PCM Model** หรือ **Nong Mek–Participatory Community Management Model** นี้ เป็นกระบวนการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน วางบนฐานคิดที่สำคัญคือ *“ป่าชุมชนบ้านหนองเม็กเป็นทรัพยากรร่วม”* โดยอาศัยพลังเครือข่าย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบุคคลและกลุ่มองค์กรต้องส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง เช่น การส่งเสริมด้านนโยบาย การประสานความร่วมมือ การสนับสนุนทรัพยากร และการสร้างกลไกกำกับดูแลร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมใน 4 มิติ ได้แก่ (1) การร่วมวางแผน (2) การร่วมคิดและเสนอความคิดเห็น (3) การร่วมตัดสินใจ และ (4) การร่วมใช้ประโยชน์ เมื่อประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนมากเท่าใดย่อมส่งผลลัพธ์ที่ดีขึ้นมากเท่านั้น กล่าวคือ ป่าชุมชนได้รับการดูแล อนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง ระบบนิเวศมีความสมดุลและชุมชนมีความเข้มแข็ง เป็นต้น ดังนั้น โมเดลนี้จึงชี้ให้เห็นว่า “การมีส่วนร่วมในเชิงกระบวนการ” เมื่อได้รับการหนุนเสริมจากกลุ่มบุคคลและองค์กรในรูปแบบเครือข่ายย่อมนำไปสู่ “การจัดการป่าชุมชนเพื่อชุมชน” อย่างยั่งยืน อันสะท้อนถึงการเกิดความเป็นเจ้าของร่วม ความรับผิดชอบร่วม และความสามารถของชุมชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างสมดุล

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย ควรมีกระบวนการส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนเพื่อให้ประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชาวบ้าน ควรมีการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนทางธรรมชาติเพื่อให้ประชาชนและผู้สนใจได้มีโอกาสในการเรียนรู้และศึกษาธรรมชาติในป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ควรมีการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้กับกรรมการป่าชุมชน เช่น การมีค่าตอบแทน การประกาศเกียรติคุณเพื่อให้คณะกรรมการป่าชุมชนเกิดความภูมิใจ

4) โรงเรียนและสถานการศึกษาในพื้นที่ ควรมีการจัดหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในพื้นที่ให้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ พืช สัตว์ป่าและเห็ดต่างๆ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการป่าชุมชนว่ามีลักษณะและรูปแบบของความร่วมมืออย่างไร

Citation : เสกสรรค์ สนวา, และ ประจิตร ประเสริฐสังข์. (2569). รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

เอกสารอ้างอิง (References)

กนกวรรณ ทุมอนันต์, อดิศักดิ์ทุมอนันต์, และฉัตรชัย ชมชารี. (2564). การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ป่าชุมชนดงหันบ้านท่าม่วง ตำบลท่าม่วง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 5(1), 33-41.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน.* กรุงเทพมหานคร: กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.

ฐิติพงศ์ ศาสตร์แก้ว, อิศเรศ ศันสนีย์วิทยกุล, และจีระ ประทีป. (2561). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 16(2), 187–198.

ณรงค์ เป็งเส้า, สายสกุล ฟองมูล, พหล ศักดิ์คะทัศน์, และพุฒิสรรค์ เครือคำ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าขุนแม่ทา ตำบลแม่ทา อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 38(2), 144–156.

ทนงศักดิ์ ปัดสินธุ์. (2563). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนของประชาชนบ้านเม็กใหม่พัฒนา ตำบลหนองเม็ก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 9(1), 163–177.

นันทพงศ์ ปุณขันธ์. (2552). *การจัดการป่าชุมชนกับวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น.* มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปลายฟ้า โตศักดิ์สิทธิ์. (2566). *ศึกษาและวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวคิดว่าด้วยการจัดการทรัพยากรร่วมโดยมีชุมชนเป็นฐานกับพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]

ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกูล และสุภาพ ฉัตราภรณ์. (2543). การออกแบบการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองเม็ก. (2569). *ข้อมูลทะเบียนราษฎรและจำนวนประชากรบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด [เอกสารอัดสำเนา].* ร้อยเอ็ด: บ้านหนองเม็ก.

มูลนิธิสืบนาคะเสถียร. (2567). สถานการณ์ป่าไม้ไทย ปี 2567. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสืบนาคะเสถียร.

วัชรพงศ์ บุหลันพฤกษ์. (2543). *การดำเนินการโครงการจัดตั้งป่าชุมชนของบ้านแม่หาร จังหวัดแม่ฮ่องสอน.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

Citation : Sonwa, S., & Prasertsang, P. (2026). Community Forest Management Model through Public Participation in the Nong Mek Community Forest Area, Ko Kaeo Subdistrict, Selaphum District, Roi Et Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

สาคร พรหมโคตร, พระครูอนุกูลปริยัติการ และพระกฤษดา กิตฺติโสภโณ. (2568). การปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์สมัยใหม่*, 1(5), 1–13. สืบค้นจาก https://so19.tci-thaijo.org/index.php/J_ASS/article/view/551.

สุจิตรา สามัคคีธรรม, สมศักดิ์ สามัคคีธรรม และสุวิมล ไชยพันธ์พงษ์. (2561). การจัดการทรัพยากรร่วม: แนวคิด ทฤษฎี และการประยุกต์ใช้. *วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก*, 36(2), 10–31.

สุวัฒ ดวงแสนพุด. (2564). การจัดการป่าชุมชนแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาป่าชุมชนภูปอบ บ้านวังน้ำมอก ตำบลพระพุทธบาท อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 15(1), 93–107. . สืบค้นจาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmuj/article/view/250836

Agrawal, A., & Gibson, C. C. (1999). Enchantment and disenchantment: The role of community in natural resource conservation. *World Development*, 27(4), 629–649.

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development*, 8(3), 213–235.

Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing*. (3rd ed.). New York: Harper & Row.

Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge: Cambridge University Press.

Putnam, R. D. (1993). Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy. Princeton University Press.

United Nations Development Programme. (1997). *Governance for sustainable human development*. New York: United Nations Development Programme.

World Commission on Environment and Development. (1987). *Our common future*. Oxford: Oxford University Press.

Citation : เสกสรรค์ สนวา, และ ประจิตร ประเสริฐสังข์. (2569). รูปแบบการจัดการป่าชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ป่าชุมชนบ้านหนองเม็ก ตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301774. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301774

การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ

Integrated Buddhist Governance to Develop Local Government Organizations toward Excellence

ลำพัน เศรษโฐ[1*], พระครูกิตติวราทร[2], และ จำรัส บุดดาพงษ์[3]

Lamphun Settho[1*], Phra Khru Kittiwarathorn[2], and Chamrat Buddaphong[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย; Mahamakut Buddhist University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : kjhg647@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e299198

Received : March 9, 2026; **Revised :** June 13, 2026; **Accepted :** June 26, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

ดุษฎีนิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ 2) เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ดที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี จำนวน 299 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 รูป/คน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสานวิธี โดยออกแบบการวิจัยเชิงอธิบายเป็นลำดับ (Explanatory Sequential Design) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.60–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 รวมทั้งแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการณ์การบริหารการปกครองพุทธบูรณาการ และสภาพการณ์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเลิศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมาคือ ด้านหลักนิติธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านหลักความรับผิดชอบ

การพัฒนากระบวนการและรูปแบบการบริหารดังกล่าวใช้การสังเคราะห์องค์ประกอบตามค่าความถี่ที่ปรากฏ แบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ และ (2) การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการ องค์ประกอบด้านการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีประกอบด้วยหลักสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลัก

Citation : Settho, T., Kittiwarathorn, P., & Buddaphong, C. (2026). Integrated Buddhist Governance to Develop Local Government Organizations toward Excellence. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299198. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

ความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ซึ่งทำหน้าที่เป็นกรอบเชิงโครงสร้างและเชิงกระบวนการในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมุ่งประโยชน์สาธารณะ ขณะเดียวกัน องค์ประกอบด้านการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการมุ่งเน้นการพัฒนามิติคุณธรรมและจิตสำนึกของผู้บริหารและบุคลากร โดยบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อกำกับการใช้อำนาจและการตัดสินใจให้ตั้งอยู่บนฐานของความเมตตา ความเข้าใจผู้อื่น ความเป็นกลาง และความไม่ลำเอียง อันช่วยลดการเลือกปฏิบัติ สร้างความไว้วางใจ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน

ผลการสังเคราะห์นำไปสู่การนำเสนอรูปแบบการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการที่มีลักษณะเป็นระบบ สามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ โดยรูปแบบดังกล่าวช่วยเสริมสร้างทั้งสมรรถนะเชิงการบริหาร คุณธรรมในการใช้อำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถยกระดับคุณภาพการบริหาร การให้บริการสาธารณะ และความเชื่อมั่นของประชาชน อันนำไปสู่ความเป็นเลิศและความยั่งยืนของการบริหารการปกครองท้องถิ่นในระยะยาว

คำสำคัญ (Keywords) : การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ความเป็นเลิศขององค์กร

Abstract

This dissertation aims to: (1) examine the conditions of integrated Buddhist governance to develop local government organizations toward excellence; (2) develop an integrated Buddhist governance administrative process for enhancing local government organizations toward excellence; and (3) propose a model of integrated Buddhist governance administration for developing local government organizations toward excellence. The sample consisted of 299 personnel working in local government organizations in Roi Et Province that had received awards for good governance management. In addition, 21 key informants, including monks and laypersons, were selected for in-depth data collection. The study employed a mixed-methods research approach using an explanatory sequential design. Data collection instruments included a five-point Likert-scale questionnaire with content validity indices ranging from 0.60 to 1.00 and a reliability coefficient of 0.92, as well as semi-structured interviews. The statistical techniques used for data analysis comprised percentage, mean, and standard deviation.

The research findings indicated that the overall conditions of integrated Buddhist governance administration and organizational excellence of local government organizations

Citation : ลำพัน เศรษโฐ, พระครูกิตติวราทร, และ จำรัส บุดดาพงษ์. (2569). การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299198.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

were at a high level. When considered by individual dimensions and ranked from highest to lowest mean scores, the principle of value for money recorded the highest mean, followed by the principle of the rule of law, while the principle of accountability showed the lowest mean.

The development of the administrative process and model was based on the synthesis of key components according to the frequency of occurrence, which were classified into two main components: (1) good governance administration of local government organizations toward excellence, and (2) integrated Buddhist-based governance administration. The good governance component comprised six core principles: the rule of law, morality, transparency, participation, accountability, and value for money. These principles functioned as structural and procedural frameworks for managing local government organizations effectively, transparently, accountably, and in alignment with the public interest.

Meanwhile, the integrated Buddhist governance administration component emphasized the development of ethical dimensions and moral consciousness among administrators and personnel by integrating the Four Brahmaviharas-loving-kindness (metta), compassion (karuna), sympathetic joy (mudita), and equanimity (upekkha). These principles serve to guide the exercise of power and decision-making processes based on compassion, empathy, impartiality, and fairness. Such an approach helps reduce discrimination, build public trust, and strengthen positive relationships between local government organizations and citizens.

The synthesis results led to the presentation of a systematic integrated Buddhist governance administration model that can be practically applied to the development of local government organizations toward excellence. This model enhances managerial competence, ethical use of authority, and public participation, thereby improving the quality of governance, public service delivery, and public trust. Ultimately, it contributes to organizational excellence and the long-term sustainability of local governance administration.

Keywords : Buddhist Governance Administration, Local Government Organizations, Organizational Excellence

Citation : Settho, T., Kittiwarathorn, P., & Buddaphong, C. (2026). Integrated Buddhist Governance to Develop Local Government Organizations toward Excellence. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299198. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

บทนำ (Introduction)

จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นพื้นที่ที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและอาศัยอยู่ในเขตชนบท มีความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรม ประเพณี และรากฐานทางพระพุทธศาสนา เช่น ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ ประเพณีบุญข้าวจี่ และงานบุญผะเหวด ทำให้ประชาชนยึดถือวิถีพุทธอย่างเด่นชัด (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด, 2566, หน้า 8) ด้วยบริบทดังกล่าว แนวคิดการบริหารเชิงพุทธจึงสอดคล้องกับพื้นที่ และสามารถใช้เป็นกรอบจริยธรรมในการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ โดยเฉพาะหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งมุ่งเน้นการครองตนและครองคนอย่างสมดุล ช่วยให้ผู้บริหารบริหารงานด้วยความปรารถนาดี เอาใจใส่ สนับสนุนความก้าวหน้า และยึดหลักความเป็นธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559, หน้า 4–5) ขณะเดียวกัน หลักธรรมาภิบาล เช่น ความโปร่งใส ความคุ้มค่า การมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม การตอบสนองต่อประชาชน และความรับผิดชอบ เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2564, หน้า 7) เมื่อบูรณาการหลักธรรมาภิบาลกับหลักพุทธธรรม จึงก่อให้เกิดรูปแบบการบริหารที่ผสานคุณธรรมและประสิทธิภาพ อันสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาองค์กรสมัยใหม่

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารที่ผสมผสานหลักพรหมวิหาร 4 กับหลักการบริหารสมัยใหม่และธรรมาภิบาลให้เป็นระบบแบบองค์รวม นำไปสู่การยกระดับสมรรถนะของผู้บริหารและบุคลากร ความโปร่งใสในการทำงาน ประสิทธิภาพการบริการประชาชน และการพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืน ทั้งยังช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ดสามารถสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้นอย่างแท้จริง สอดคล้องกับเป้าหมายของการปกครองท้องถิ่นในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ
2. เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ

Citation : ลำพัน เศรษโฐ, พระครูกิตติวราทร, และ จำรัส บุดดาพงษ์. (2569). การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299198.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ

สำนักพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาล (2564, หน้า 1-2) กล่าวว่า “ธรรมาภิบาล” เป็นแนวคิดที่อยู่ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้บริหารได้ใช้เป็นเครื่องมือในการยึดถือเป็นหลักการ สำคัญในการบริหารองค์กรทุกระดับ ทุกประเภท ถ้าหากไม่มีธรรมาภิบาล ผู้ปกครองคงจะเป็นคนลุแก่อำนาจ ไม่มีหลักไม่มีเกณฑ์ใดๆ จนกระทั่งการนำพาองค์กรเกิดความล้มเหลวไม่ประสบความสำเร็จ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้การรับรองหลักการของธรรมาภิบาลหรือหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีผ่านการกำหนดเป็นนโยบายแห่งรัฐ ในมาตรา 76 “รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตาม “หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” โดยหน่วยงานของรัฐต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมตลอดทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติและปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ....”

การขับเคลื่อนธรรมาภิบาลผ่านกลไกภาครัฐ สำนักพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาล (2564, หน้า 4-20)

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการภาครัฐที่ต้องมีธรรมาภิบาล โปร่งใส และปลอดการทุจริต โดยมียุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งมีเป้าหมายในการพัฒนา เพื่อปรับเปลี่ยนการทำงานของภาครัฐโดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงาน

2. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ กำหนดแผนย่อยด้านการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ โดยมุ่งปรับพฤติกรรมคนทุกกลุ่มในสังคม สร้างวัฒนธรรมและพฤติกรรมสุจริต ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ และส่งเสริมธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ โดยมีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ หน่วยงานภาครัฐมีระดับคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

3. แผนการปฏิรูประเทศ สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น คณะกรรมการปฏิรูปประเทศกำหนดประเด็นเนื้อหาสาระสำคัญเพื่อการปฏิรูป 4 ประเด็น ประกอบด้วย

1) การกระจายอำนาจและการพัฒนานักการเมือง

2) การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4) การสร้างความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2564) กำหนดเนื้อหาการพัฒนาธรรมาภิบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ

Citation : Settho, T., Kittiwarathorn, P., & Buddaphong, C. (2026). Integrated Buddhist Governance to Develop Local Government Organizations toward Excellence. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299198. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

1) เพื่อให้ภาครัฐมีขนาดเล็ก มีการบริหารจัดการที่ดีและได้มาตรฐานสากล

2) เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารจัดการและให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และโปร่งใสตรวจสอบได้

3) เพื่อลดปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของประเทศ

4) เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการทางกฎหมายให้สามารถอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมแก่ประชาชน

กำหนดนิยามองค์ประกอบของธรรมาภิบาล กรอบแนวทางการดำเนินงานสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และภารกิจของท้องถิ่น และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปปรับใช้ในการยกระดับการบริหารจัดการองค์กร อันจะส่งผลต่อการบริหารองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเกิดประโยชน์สุขของประชาชนต่อไป ซึ่งประกอบด้วย 6 หลักการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องใช้อำนาจและบริหารงานตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับอย่างเคร่งครัด โดยไม่เลือกปฏิบัติ และจัดบริการสาธารณะอย่างเท่าเทียมแก่ประชาชน

2. หลักคุณธรรม บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ยึดมั่นในศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ

3. หลักความโปร่งใส บุคลากรต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และสื่อสารกับประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลขององค์กรได้อย่างสะดวก และการดำเนินงานมีความชัดเจน ตรวจสอบได้

4. หลักการมีส่วนร่วม การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการรับรู้ แสดงความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา ตลอดจนร่วมดำเนินการและตรวจสอบการทำงานขององค์กร

5. หลักความรับผิดชอบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ สร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชน และสามารถชี้แจงหรืออธิบายผลการดำเนินงาน รวมถึงรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของงานได้อย่างชัดเจน

7. หลักความคุ้มค่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจที่ชัดเจน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งใช้ทรัพยากร เวลา และงบประมาณอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด

2. การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด จึงเป็นหน่วยงานของรัฐที่ได้รับรู้และเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และวิธีการที่จะสามารถแก้ไขปัญหานั้นๆ รวมไปถึงการจัดบริการสาธารณะต่างๆ ให้เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายข้างต้นนั้น ผู้บริหารของท้องถิ่น

Citation : ลำพัน เศรษโฐ, พระครูกิตติวราทร, และ จำรัส บุดดาพงษ์. (2569). การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299198.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

ทั้งฝ่ายการเมือง และฝ่ายข้าราชการประจำจะต้องมีเทคนิคการบริหารจัดการองค์การที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเทคนิคทางการบริหารจัดการองค์การที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนนิยมนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์การให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีนั้น คือ “หลักพุทธธรรม” นั่นเอง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2547, หน้า 124) ได้อธิบายความหมายของ พรหมวิหาร 4 ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ว่า เป็นธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ เป็นหลักใจและแนวทางกำกับความประพฤติของมนุษย์ให้ดำเนินชีวิตอย่างบริสุทธิ์และปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้อง ประกอบด้วย

1. เมตตา คือ ความรักและความปรารถนาดีต่อผู้อื่น มุ่งให้ผู้อื่นมีความสุข ผู้บริหารควรแสดงความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา โดยให้คำแนะนำ อบรม และมอบหมายงานให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความถนัด

2. กรุณา คือ ความสงสารและความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ผู้บริหารควรให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทั้งด้านวัตถุ กำลังกาย และกำลังใจ รวมถึงจัดสวัสดิการที่เหมาะสมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

3. มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ผู้บริหารควรสนับสนุนและแสดงความยินดีต่อความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงการยกย่องและให้กำลังใจ

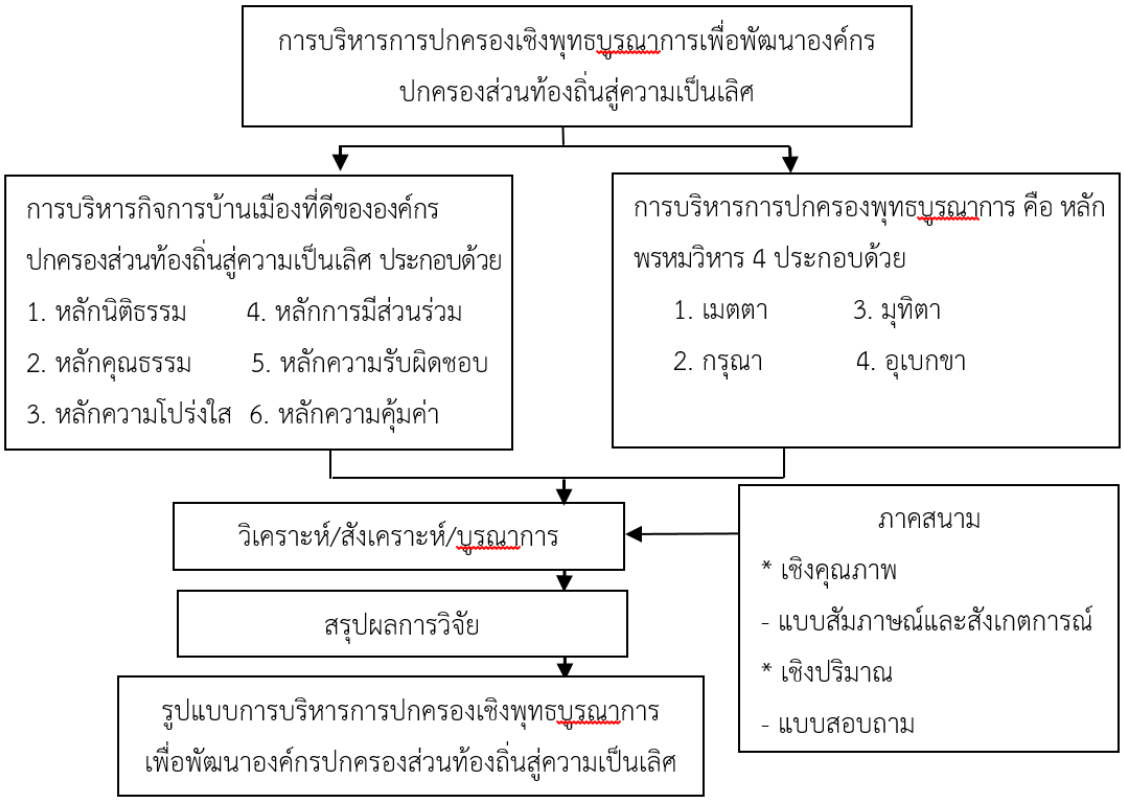
4. อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลาง ผู้บริหารควรปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความยุติธรรม ไม่ลำเอียงหรือมีอคติ เพื่อให้การช่วยเหลือและการตัดสินใจเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักธรรม

กล่าวโดยสรุป การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเป็นการประยุกต์หลักธรรมทางศาสนาเพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาสังคมให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานการณ์ โดยเฉพาะการบูรณาการเชิงพุทธด้านการบริหารที่มุ่งนำหลักพุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุด หลักธรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องคือ พรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการดำเนินชีวิตและการบริหารเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้บริหารจำเป็นต้องยึดมั่นในคุณธรรมเป็นสำคัญ จึงอาจกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของการเมืองการปกครองที่ช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทางความคิดและการปฏิบัติทั้งของผู้ปกครองและประชาชน อันนำไปสู่การสร้างสรรค์สันติภาพให้เกิดขึ้นแก่สังคมและโลกอย่างแท้จริง

Citation : Settho, T., Kittiwarathorn, P., & Buddaphong, C. (2026). Integrated Buddhist Governance to Develop Local Government Organizations toward Excellence. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299198. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยใช้กรอบโดยการสังเคราะห์ 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ และองค์ประกอบการบริหารการปกครองพุทธบูรณาการสู่ความเป็นเลิศ ตามทัศนะและผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการแหล่งต่างๆ ดังกล่าวมาข้างต้น โดยสรุปกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ดที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,185 คน โดยผู้วิจัยศึกษาเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จำนวน 923 คน เทศบาลตำบลสุวรรณภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 154 คน และเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 108 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ดที่ได้รับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี จำนวน 299 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนด

Citation : ลำพัน เศรษโฐ, พระครูกิตติวราทร, และ จำรัส บุดดาพงษ์. (2569). การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299198.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลักการทางสถิติ โดยผู้วิจัยได้เอกสารรับรองการยกเว้นการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ รหัสโครงการ (Project Code) : HEC-01-69-014 จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ ดังนี้

ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร ตำรา บทความ ฐานข้อมูล การสืบค้นจากอินเตอร์เน็ตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาสังเคราะห์สรุปได้องค์ประกอบการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเลิศ

ระยะที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์การบริหารการปกครองพุทธบูรณาการ และสภาพการณ์การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเลิศ ดังนี้

1. สร้างแบบสอบถามจากองค์ประกอบการบริหารการปกครองพุทธบูรณาการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเลิศ

2. นำแบบสอบถามไปหาคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบเครื่องมือด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

4. ปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถาม แล้วจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 299 คน

6. ตรวจสอบแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อวิเคราะห์ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 3 ศึกษากระบวนการและนำเสนอรูปแบบการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ ดังนี้

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 21 รูป/คน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งกำหนดแนวคำถามล่วงหน้าตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ศึกษา พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมข้อมูลเชิงลึกได้ จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดย

Citation : Settho, T., Kittiwarathorn, P., & Buddaphong, C. (2026). Integrated Buddhist Governance to Develop Local Government Organizations toward Excellence. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299198. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

สังเคราะห์สาระสำคัญและเรียบเรียงผลในรูปแบบพรรณนา เพื่อนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ

ผลการวิจัย (Research Results)

ตารางที่ 1 ระดับสภาพการณ์ของการบริหารการปกครองพุทธบูรณาการ และสภาพการณ์ของการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเลิศ โดยรวมและรายด้าน

การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
องค์ประกอบที่ 1 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ				
1. ด้านหลักนิติธรรม	4.52	0.59	มากที่สุด	2
2. ด้านหลักคุณธรรม	4.51	0.59	มากที่สุด	5
3. ด้านหลักความโปร่งใส	4.50	0.58	มาก	7
4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.50	0.62	มาก	8
5. ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.43	0.62	มาก	10
6. ด้านหลักความคุ้มค่า	4.56	0.33	มากที่สุด	1
องค์ประกอบที่ 2 การบริหารการปกครองพุทธบูรณาการ				
1. ด้านเมตตา	4.44	0.70	มาก	9
2. ด้านกรุณา	4.51	0.67	มากที่สุด	6
3. ด้านมุทิตา	4.52	0.64	มากที่สุด	3
4. ด้านอุเบกขา	4.52	0.68	มากที่สุด	4
โดยรวม	**4.50**	**0.61**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับสภาพการณ์ของการบริหารการปกครองพุทธบูรณาการ และสภาพการณ์ของการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเลิศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ คือ อันดับที่ 1 ด้านหลักความคุ้มค่า อันดับที่ 2 ด้านหลักนิติธรรม อันดับที่ 3 ด้านมุทิตา อันดับที่ 4 ด้านอุเบกขา อันดับที่ 5 ด้านหลักคุณธรรม อันดับที่ 6 ด้านกรุณา อันดับที่ 7 ด้านหลักความโปร่งใส อันดับที่ 8 ด้านหลักการมีส่วนร่วม อันดับที่ 9 ด้านเมตตา และอันดับที่ 10 ด้านหลักความรับผิดชอบ

สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงวิจัย (Qualitative Summary) ได้ดังนี้

1. การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการควรยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นกรอบเชิงโครงสร้างของการบริหาร ประกอบด้วยหลักนิติธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเสมอภาค ความคุ้มค่า และการมีส่วนร่วม

Citation : ลำพัน เศรษโฐ, พระครูกิตติวราทร, และ จำรัส บุดดาพงษ์. (2569). การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299198.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

เพื่อกำกับการใช้อำนาจให้เป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ และลดโอกาสของการใช้อำนาจโดยมิชอบ ขณะเดียวกันหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะพรหมวิหาร 4 ทำหน้าที่เป็นฐานเชิงคุณค่าและจิตสำนึกของผู้บริหาร อันช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมทางจริยธรรมในการบริหาร ส่งผลให้การดำเนินงานมีความถูกต้องทั้งในเชิงกฎระเบียบและเชิงคุณธรรม

2. พรหมวิหาร 4 มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการตัดสินใจของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเมตตาและกรุณาเป็นฐานของการบริหารคน ช่วยให้ผู้บริหารตระหนักถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ของบุคลากรและประชาชน เกิดความเอื้ออาทร รับฟังปัญหา และคำนึงถึงบริบทชีวิตของแต่ละบุคคล ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือและความไว้วางใจในองค์กร ขณะที่มุทิตาช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรเชิงบวกผ่านการยกย่องและให้คุณค่าต่อความสำเร็จของบุคลากรอย่างเป็นธรรม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความผูกพัน และการเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนอุเบกขาทำหน้าที่เป็นกลไกถ่วงดุลในการตัดสินใจ ช่วยให้ผู้บริหารดำรงความเป็นกลาง ยึดหลักเหตุผล ความถูกต้อง และประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับหลักความเป็นธรรมตามแนวคิดธรรมาภิบาล

3. การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลกับหลักพรหมวิหารมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากทำให้ประชาชนรับรู้ได้ทั้งความโปร่งใสในการดำเนินงานและความจริงใจของผู้บริหาร ส่งผลให้การให้บริการสาธารณะมิได้เป็นเพียงการปฏิบัติตามขั้นตอนหรือระเบียบเท่านั้น แต่เป็นการตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของชุมชน อันนำไปสู่ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น

4. การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการช่วยเสริมสร้างความเป็นเลิศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยก่อให้เกิดความสมดุลระหว่าง “ระบบ” และ “คุณธรรม” กล่าวคือ องค์กรมีทั้งประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ ความโปร่งใส และการตรวจสอบได้ ควบคู่กับคุณธรรมเชิงจริยธรรมที่หล่อหลอมพฤติกรรมของผู้บริหารและบุคลากร ส่งผลให้สามารถลดความขัดแย้งภายใน สร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชน อันนำไปสู่การพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

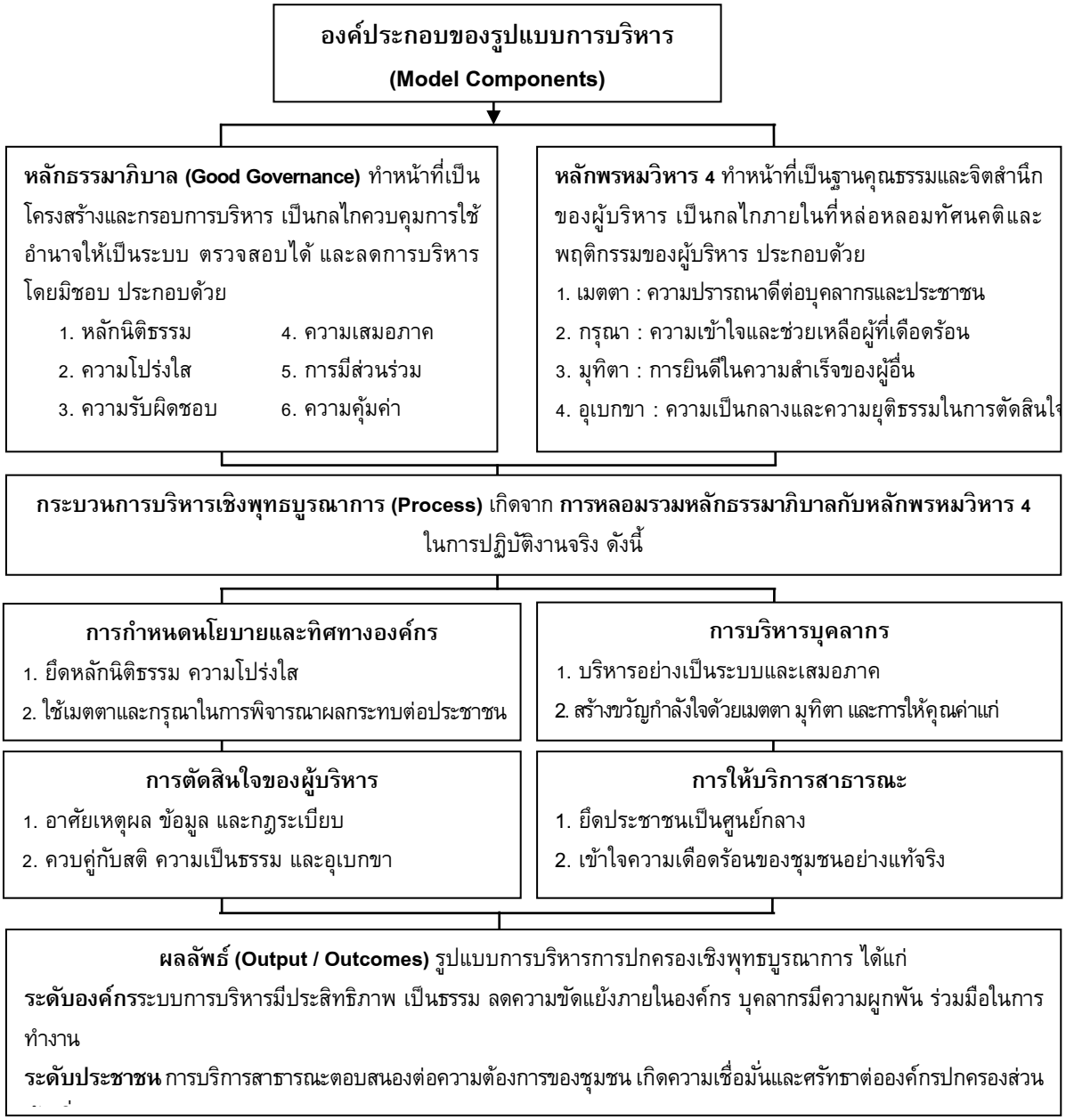
อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการณ์ของการบริหารการปกครองพุทธบูรณาการ และสภาพการณ์ของการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเลิศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตระหนักถึงความสำคัญของการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือหลักธรรมาภิบาล และหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเอื้อต่อการสร้างความ สัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร บุคลากร และประชาชน ส่งผลให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความราบรื่น โปร่งใส และเกิดความไว้วางใจจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี (มากคล้าย) (2559, หน้า ก-ข)**

Citation : Settho, T., Kittiwarathorn, P., & Buddaphong, C. (2026). Integrated Buddhist Governance to Develop Local Government Organizations toward Excellence. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299198. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

ได้ศึกษาเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบล ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระพงษ์ศักดิ์ สนฺตมโน (เกษวงศ์รอด) (2564, หน้า ก-ข)** ได้ทำการศึกษาเรื่อง พุทธธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลในจังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหาร

Citation : ลำพัน เศรษโฐ, พระครูกิตติวราทร, และ จำรัส บุดดาพงษ์. (2569). การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299198.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

ผลลัพธ์ของการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการที่บูรณาการหลักธรรมาภิบาลควบคู่กับหลักพรหมวิหาร 4 สามารถอธิบายได้ใน 3 ระดับ ได้แก่

1. ผลลัพธ์ในระดับองค์กรสะท้อนว่า การบูรณาการหลักธรรมาภิบาลกับหลักพรหมวิหาร 4 ช่วยเสริมสร้างระบบการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีทั้งประสิทธิภาพและความเป็นธรรม โดยการดำเนินงานเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และกระบวนการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ขณะเดียวกัน ผู้บริหารยึดหลักสติและความเป็นธรรมในการตัดสินใจ ส่งผลให้การใช้อำนาจเป็นไปอย่างเหมาะสมและลดความลำเอียง นอกจากนี้ หลักพรหมวิหาร โดยเฉพาะเมตตา กรุณา และมุทิตา ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศการทำงานเชิงบวก ทำให้บุคลากรรู้สึกได้รับการยอมรับและการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม ส่งผลให้ความขัดแย้งภายในองค์กรลดลง เกิดความร่วมมือในการทำงานมากขึ้น และเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กร รวมทั้งแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลลัพธ์ในระดับประชาชน ในระดับประชาชน การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการช่วยให้การให้บริการสาธารณะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากผู้บริหารมีความเข้าใจในสภาพปัญหา ความเดือดร้อน และบริบทของประชาชนในพื้นที่ โดยอาศัยหลักเมตตาและกรุณาเป็นฐานในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ เมื่อการบริการสาธารณะเป็นไปอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม จะส่งผลให้ประชาชนเกิด ความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในด้านการใช้อำนาจ การบริหารงบประมาณ และการแก้ไขปัญหาของชุมชน ความไว้วางใจดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนกับองค์กร และเอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในระยะยาว

3. ผลลัพธ์ในระดับการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ผลลัพธ์ในระดับสูงสุดของรูปแบบการบริหารนี้ คือ การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถก้าวสู่ “ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน” ซึ่งไม่ได้หมายถึงเพียงความสำเร็จในเชิงประสิทธิภาพของการดำเนินงานเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความมั่นคงทางคุณธรรม ความน่าเชื่อถือ และการยอมรับจากสังคม การมีทั้งโครงสร้างการบริหารที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล และผู้บริหารที่มีคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4 ทำให้องค์กรสามารถรักษาสมดุลระหว่างผลสัมฤทธิ์เชิงนโยบายกับคุณค่าทางจริยธรรม ส่งผลให้องค์กรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยไม่สูญเสียความไว้วางใจจากบุคลากรและประชาชน อันเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืนในระยะยาว

Citation : Settho, T., Kittiwarathorn, P., & Buddaphong, C. (2026). Integrated Buddhist Governance to Develop Local Government Organizations toward Excellence. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299198. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ขยายกลุ่มตัวอย่างและพื้นที่ศึกษา การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มผู้ให้ข้อมูลไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น หรือในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบผลการบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการ และเพิ่มความครอบคลุมในการอธิบายปรากฏการณ์เชิงนโยบายและเชิงการบริหาร

2. ศึกษาผลกระทบเชิงลึกในมิติผลลัพธ์ระยะยาว การวิจัยในอนาคตควรให้ความสำคัญกับการศึกษาผลลัพธ์ในระยะยาว เช่น ความไว้วางใจของประชาชน ความผูกพันของบุคลากร และความยั่งยืนขององค์กร เพื่อสะท้อนผลของการบริหารเชิงพุทธบูรณาการอย่างรอบด้าน

3. พัฒนาเครื่องมือหรือดัชนีวัดการบริหารเชิงพุทธบูรณาการ ควรมีการพัฒนาเครื่องมือหรือดัชนีที่ใช้วัดระดับการนำหลักธรรมาภิบาลและหลักพรหมวิหาร ไปใช้ในการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลและปรับปรุงการบริหารในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ

เอกสารอ้างอิง (References)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2547). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 12). บริษัท สหธรรมมิก.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). *พุทธธรรม*. มูลนิธิพุทธธรรม.

พระพงษ์ศักดิ์ สนฺตมโน (เกษวงศ์รอด). (2564). *พุทธธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดสระแก้ว* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเทวประภาส วชิรญาณเมธี (มากคล้าย). (2559). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบลในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2564). *คู่มือการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA)*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด. (2566). *รายงานสภาพวัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด*. กระทรวงวัฒนธรรม.

สำนักพัฒนาและส่งเสริมธรรมาภิบาล. (2564). *แนวทางการยกระดับธรรมาภิบาลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

Citation : ลำพัน เศรษโฐ, พระครูกิตติวราทร, และ จำรัส บุดดาพงษ์. (2569). การบริหารการปกครองเชิงพุทธบูรณาการเพื่อพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299198. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299198

กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province

สิทธิชัย ธรรมขัน[1], เกศสุดา สิทธิสันติกุล[2], พิชญ์ จิตต์ภักดี[3*], พงศกร กาวิชัย[4], จริยา โกเมนต์[5], ปภพ จี้รัตน์[6], และ กริช สุริยะชัยพันธ์[7]

Sittichai Thummakun[1], Katesuda Sitthisuntiku[2], Pit Jitpakdee[3*], Pongsakorn Kawichai[4], Jariya Koment[5], Papob Jeerat[6], and Krit Suriyachaipun[7]

[1]คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย ประเทศไทย; Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiangrai, Thailand

[2]คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ ประเทศไทย; Faculty of Economics, Maejo University, Chaingmai, Thailand

[3-5]วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ ประเทศไทย; School of Administrative Studies, Maejo University, Chaingmai, Thailand

[6]คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ ประเทศไทย; Faculty of Agricultural Production, Maejo University, Chaingmai, Thailand

[7]ศูนย์เอคโค่ เอเชีย เชียงใหม่ ประเทศไทย; ECHO Asia Impact Center, Chaingmai, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : pit@mju.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e299201

Received : March 9, 2026; **Revised :** June 23, 2026; **Accepted :** June 26, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1.เพื่อศึกษาบริบทเชิงพื้นที่และวิเคราะห์สภาพปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ และ 2.เพื่อศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้กรอบแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research: CBR)) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 50 คน คัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย กลุ่มนโยบายและหน่วยงาน 10 คน กลุ่มผู้นำชุมชน 10 คน กลุ่มชาวบ้านและผู้ปฏิบัติงาน 20 คน และกลุ่มภาคีภายนอก 10 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการศึกษา

Citation : Thummakun, S., Sitthisuntiku, K., Jitpakdee, P., Kawichai, P., Koment, J., Jeerat, P., & Suriyachaipun, K. (2026). Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงพรรณนา พร้อมตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

ผลการวิจัยพบว่า บ้านหนองเต่าเป็นชุมชนชนบทบนพื้นที่สูงที่มีเศรษฐกิจฐานที่พึ่งพิงเกษตรกรรมและทรัพยากรป่า และพื้นที่ชุมชนตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีความทับซ้อนของสถานะทางกฎหมาย ทั้งเขตป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ป่าชุมชน และพื้นที่ตามโครงการจัดที่ดินทำกิน (คทช.) ความซับซ้อนเชิงโครงสร้างดังกล่าวก่อให้เกิดข้อจำกัดเชิงอำนาจและการบังคับใช้กฎหมาย และการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเชื่อมโยงการจัดการพื้นที่และไฟป่า ที่นำมาสู่ปัญหาหมอกควันไฟป่าที่มีความคลุมเครือและไม่แน่นอน และผลจากการศึกษายังพบว่าหัวใจสำคัญของการแก้ปัญหาหมอกควันไฟป่าที่ก่อให้เกิดฝุ่น PM2.5 คือ การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมที่เป็นหัวใจหลักของการจัดการปัญหาที่ยั่งยืน มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายร่วม 2) การกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ 3) การสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูล 4) การตัดสินใจร่วม 5) การดำเนินงานร่วม 6) การสร้างแรงจูงใจและการสนับสนุน และ 7) การติดตาม ประเมินผล และสะท้อนบทเรียน

คำสำคัญ (Keywords) : หุ้นส่วนทางสังคม, กลไกการมีส่วนร่วม, หมอกควันไฟป่า

Abstract

This study aimed to: (1) examine the spatial context and analyze the problems and conditions associated with wildfire haze and particulate matter (PM2.5) pollution in Nong Tao Village, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province; and (2) investigate the participatory mechanisms of social partnerships in addressing wildfire haze and PM2.5 pollution in Nong Tao Village, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. The study employed a qualitative research methodology based on the Community-Based Research (CBR) framework. A total of 50 key informants were purposively selected, comprising 10 representatives from policy and governmental agencies, 10 community leaders, 20 local residents and field practitioners, and 10 external stakeholders. Data were collected through document review, in-depth interviews, participant observation, and focus group discussions. Data were analyzed using content analysis and descriptive analysis. The credibility and trustworthiness of the findings were ensured through triangulation.

The findings revealed that Nong Tao Community is a highland rural community whose local economy largely depends on agriculture and forest resources. The community is situated within an area characterized by overlapping legal and administrative jurisdictions,

Citation : สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, และ กริช สุริยะชัยพันธ์. (2569). กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299201.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

including a national reserved forest, community forest areas, and land allocated under the Community Land Title Program (CLT). Such institutional and structural complexities have generated constraints related to authority, law enforcement, and interagency coordination in land and wildfire management. These challenges have contributed to persistent uncertainty and ambiguity in addressing wildfire haze and PM2.5 pollution. Furthermore, the study found that the key to effectively addressing wildfire haze and PM2.5 pollution lies in the development of participatory social partnership mechanisms, which constitute the cornerstone of sustainable environmental governance and problem-solving. The essential components of these mechanisms include: (1) establishing shared goals, (2) defining roles and responsibilities, (3) communication and information exchange, (4) joint decision-making, (5) collaborative implementation, (6) incentive creation and support mechanisms, and (7) monitoring, evaluation, and reflective learning. These components collectively strengthen collaborative governance capacity among stakeholders and contribute to the sustainable management of wildfire haze and air pollution at the community level.

Keywords : Social partnership, Participatory mechanism, Forest fire haze

บทนำ (Introduction)

ปัญหาหมอกควันหรือฝุ่น PM2.5 ได้กลายเป็นวาระแห่งตั้งแต่ปี 2562 ที่ปัญหาเริ่มทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และปัญหาหมอกควันหรือฝุ่น PM2.5 มักจะเกิดขึ้นในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่และพื้นที่ใกล้เคียงที่มีภูมิประเทศซึ่งถูกล้อมรอบด้วยภูเขาและเป็นพื้นที่แอ่งกระทะที่ทำให้การระบายอากาศเป็นไปได้ยาก ในช่วงฤดูแล้งที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคมของทุกปี ค่าฝุ่น PM2.5 มักจะสูงเกินกว่าที่กำหนดสำหรับสุขภาพ ส่งผลให้พื้นที่เหล่านี้ถูกมองว่าอยู่ในสถานการณ์ฤดูกาลหมอกควัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2562) โดยวิจัยทางด้านระบาดวิทยาและสิ่งแวดล้อมชี้ให้เห็นว่าระดับฝุ่นที่สูงกว่าปกติมีความสัมพันธ์กับความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของเมืองและเศรษฐกิจท่องเที่ยวทั้งในระดับประเทศและระดับสากล แม้ว่ารัฐบาลไทยจะพยายามที่จะจัดการปัญหาผ่านการออกกฎหมายควบคุมการเผา โดยการกำหนดช่วงเวลาห้ามเผาและการเพิ่มความเข้มงวดในการป้องกันไฟป่าในระดับพื้นที่ชุมชน แต่หลักฐานเชิงสถานการณ์ในหลายพื้นที่ยังสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าวดังทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง โดยหากพิจารณาถึงการออกกฎหมายบังคับเพียงอย่างเดียวอาจไม่ตอบโจทย์การแก้ปัญหาในระดับพื้นที่ (มัทนา ปัญญาคำ และพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2564)

Citation : Thummakun, S., Sitthisuntiku, K., Jitpakdee, P., Kawichai, P., Koment, J., Jeerat, P., & Suriyachaipun, K. (2026). Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

การปัญหาหมอกควันหรือฝุ่น PM2.5 จึงจำเป็นต้องเกิดการการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เป็นหัวใจสำคัญ ตลอดทศวรรษที่ผ่านมาแนวคิดในการจัดการไฟป่าโดยชุมชนจึงถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการแก้ไขปัญหาหมอกควันไฟป่าในระดับพื้นที่ชุมชน ซึงเชื่อว่าชุมชนนั้นเป็นผู้สร้างปัญญา และสามารถจัดการกับปัญหาด้วยตัวของชุมชนเอง ที่เกิดจากการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนผ่านกระบวนการที่เป็นระบบตั้งแต่ การประเมินความเสี่ยง การวางแผน การป้องกัน การควบคุม และการฟื้นฟูพื้นที่ป่า ร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งในชุมชนและนอกชุมชน (ศิโรรัตน์ ขุนทอง นิตยา เมี้ยนมิตร และกอบศักดิ์ วันธงไชย, 2566) ประกอบกับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีความพยายามในการพัฒนาแนวทางการจัดการเชื้อเพลิงด้วยการเผาตามประกาศห้ามเผาตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา PM2.5 เพื่อให้เกิดการใช้ไฟเป็นไปอย่างแบบแผน ลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และสอดคล้องกับเงื่อนไขทางภูมิสังคมของพื้นที่สูง โดยบทเรียนจากกรณีศึกษาหลายพื้นที่สะท้อนว่าความสำเร็จในการลดหมอกควันไฟป่าไม่ได้เกิดจากการดำเนินงานของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากแต่เป็นผลจากการทำงานร่วมกันของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ ภาควิชาการ และองค์กรสนับสนุนอื่นที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือในลักษณะดังกล่าวนำไปสู่การสร้างกติกาชุมชน กลไกการบริหารจัดการ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาได้จริง

ภายใต้บริบทที่กล่าวมาข้างต้นการจัดการเชิงพื้นที่ที่มีผู้ที่เกี่ยวข้องหลายภาคส่วนจึงมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคม ที่สามารถนำมาพัฒนาและออกแบบกระบวนการจัดการไฟป่า โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีความซับซ้อน ทั้งมิติของทับซ้อนเชิงกฎหมาย ความทับซ้อนทางด้านทรัพยากร และความหลากหลายทางด้านผู้มีส่วนได้เสีย ดังนั้นแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมจึงถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการจัดการปัญหาร่วมที่ชุมชนกำลังเผชิญ ผ่านการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม การกำหนดความรับผิดชอบ การบริหารงานร่วม และการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ที่จะนำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดบูรณาการร่วมกันของภาคส่วน (มาฆะรัตน์ อัมพรเกียรติพล และ คณิต เขียววิชัย, 2564) และเมื่อพิจารณาถึงพื้นที่ บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในชุมชนพื้นที่สูงที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์หมอกควันไฟป่าอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีลักษณะพื้นที่ติดกับเขตป่าและพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งเป็นบริบทที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดไฟป่าและการสะสมของฝุ่นควันในช่วงฤดูแล้ง ประกอบกับพื้นที่มีความซับซ้อนด้านสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินและการจัดการทรัพยากรป่าไม้จากการทับซ้อนของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ป่าชุมชน และพื้นที่ตามโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน (คทช.) แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐจะมีมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานโดยภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกันจัดการและลดผลกระทบที่เกิดขึ้น

Citation : สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, และ กริช สุริยะชัยพันธ์. (2569). กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299201.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

แนวคิดหุ้นส่วนทางสังคม (Social Partnership) จึงเป็นแนวคิดสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่าในระดับพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาคประชาชน ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กรภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ตัดสินใจ และดำเนินการร่วมกัน การบูรณาการความร่วมมือดังกล่าวช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และทรัพยากรระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ส่งผลให้มาตรการจัดการปัญหามีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และได้รับการยอมรับจากประชาชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการนำแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่จำเป็นต้องอาศัยกลไกที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน เนื่องจากปัญหาหมอกควันไฟป่าไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยลำพัง หากแต่สัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิต การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ระบบการผลิตทางการเกษตร ข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน ตลอดจนศักยภาพในการบริหารจัดการของหน่วยงานและชุมชนในพื้นที่ ดังนั้น การพัฒนากลไกความร่วมมือจึงควรมุ่งให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถเชื่อมโยงบทบาท หน้าที่ ความรู้ และทรัพยากรของตนเข้าสู่กระบวนการจัดการปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการสร้างพื้นที่กลางสำหรับการสื่อสาร การทำความเข้าใจปัญหาร่วมกัน การกำหนดมาตรการที่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

จากเหตุผลดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาบริบทเชิงพื้นที่และสภาพปัญหาหมอกควันไฟป่าในชุมชนบ้านหนองเต่า รวมทั้งศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่า โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research: CBR) ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ในการสะท้อนปัญหา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และร่วมกันสังเคราะห์แนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อทำให้เกิดการพัฒนากลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ที่สามารถสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาหมอกควันไฟป่าที่สอดคล้องกับสภาพบริบทความเป็นจริงของพื้นที่ และเอื้อต่อการจัดการปัญหาได้อย่างเป็นระบบ และทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้เข้ามาร่วมเป็นหุ้นส่วนทางสังคมในการแก้ปัญหาฝุ่นที่เกิดจากหมอกควันไฟป่าได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาบริบทเชิงพื้นที่และวิเคราะห์สภาพปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

Citation : Thummakun, S., Sitthisuntiku, K., Jitpakdee, P., Kawichai, P., Koment, J., Jeerat, P., & Suriyachaipun, K. (2026). Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. แนวคิดหุ้นส่วนทางสังคม (Social Partnership) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือระหว่างหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมีพื้นฐานจากความสัมพันธ์ที่ การยอมรับซึ่งกันและกัน และความไว้วางใจ การร่วมมือดังกล่าวมีโครงสร้างและกลไกที่ชัดเจน เช่น การสร้างข้อตกลงร่วม การพัฒนาทักษะและการจัดการข้อขัดแย้ง ส่วนประกอบของหุ้นส่วนทางสังคมในระดับใหญ่มีทั้งประชาชน ธุรกิจ และรัฐบาล ซึ่งต้องอาศัยพื้นที่ในการเจรจาทางสังคมเพื่อให้สามารถตัดสินใจด้านเศรษฐกิจ แรงงาน และนโยบาย ซึ่งจะช่วยสร้างความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน หุ้นส่วนทางสังคมลักษณะดังกล่าวถูกนำไปใช้ในหลายด้าน เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจ การศึกษา การจัดการองค์กร และสวัสดิการสังคม (United Nations, 2024) โดยถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีบทบาทในการทำให้เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน วิชุตา แก้วเชื้อ (2564) พบว่า หุ้นส่วนทางสังคมที่มีประสิทธิภาพควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมัครใจ ความหลากหลายของภาคส่วน เป้าหมายทางสังคมร่วมกัน ความไว้วางใจ และการแบ่งปันทรัพยากรอย่างยุติธรรม การนำแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมไปใช้มีผลต่อการพัฒนาสังคมและการแก้ไขปัญหาสาธารณะ โดยเฉพาะการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐบาล เอกชน ประชาชน และนักวิชาการ ผ่านกลไกการมีส่วนร่วมและการติดตามดูแลตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งทำให้เกิดศักยภาพที่สูงขึ้นของผู้ที่มีส่วนได้เสียและเพิ่มความสามารถในการจัดการกับปัญหาสังคมที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือ (Co-management) การจัดการความร่วมมือระหว่างรัฐและชุมชนมุ่งหวังให้เกิดการทำงานร่วมกันในการบริหารทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้การรวมความรู้ ประสบการณ์และศักยภาพจากทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจ (Berkes, 2009) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อรักษาความยั่งยืนของทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด แนวคิดนี้มักจะถูกประยุกต์ใช้กับทรัพยากรที่ถือเป็นสินทรัพย์ร่วม เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ หรือพื้นที่คุ้มครอง ซึ่งมีความซับซ้อนในเรื่องสิทธิการใช้งานและมักก่อให้เกิดความขัดแย้ง ที่สำคัญของการจัดการแบบนี้คือการแบ่งอำนาจและความรับผิดชอบในลักษณะหุ้นส่วนระหว่างรัฐและชุมชนที่ใช้ทรัพยากร (ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์, 2560) โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนสำคัญในการควบคุมและตัดสินใจ ขณะเดียวกันหน่วยงานรัฐมีบทบาทสนับสนุนและดูแลให้สอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายช่วยให้การใช้ทรัพยากรมีประสิทธิภาพ ลดค่าใช้จ่ายและความเสี่ยงในการดำรงชีวิต และยังช่วยลดความขัดแย้งผ่านการมีส่วนร่วมและการกระจายอำนาจ (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2556)

3. แนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research: CBR) เป็นแนวทางการวิจัยที่มุ่งให้ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้ร่วมสร้างความรู้ไม่ใช่เพียงแหล่งข้อมูลของนักวิจัย กระบวนการวิจัยจึงเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดประเด็นปัญหา การออกแบบการศึกษา การเก็บข้อมูล ไปจนถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์ (Israel et al., 1998) การวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงไม่เพียงมุ่งผลิตความรู้เชิงทฤษฎี แต่ยังมุ่งเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมในระดับพื้นที่ โดยมีขั้นตอน

Citation : สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, และ กริช สุริยะชัยพันธ์. (2569). กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299201.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

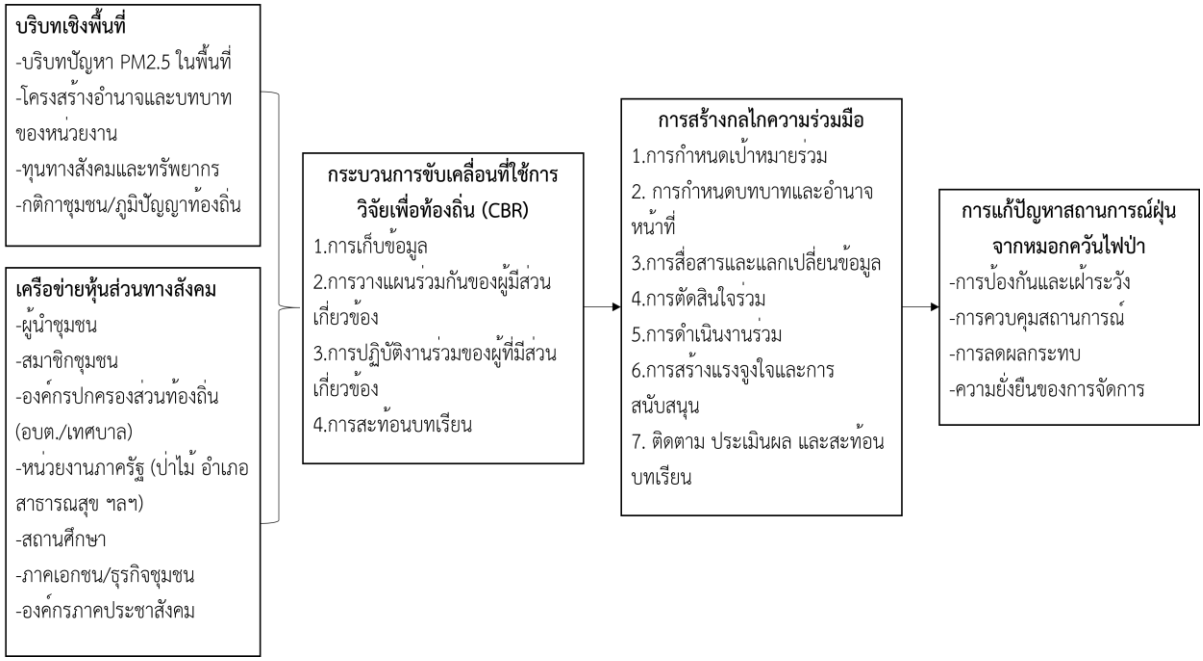
สำคัญประกอบด้วย การสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจในชุมชน การร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาและคำถามวิจัย การออกแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน การสังเคราะห์ผลและกำหนดแนวทางปฏิบัติ และการนำผลไปใช้และติดตามประเมินผล

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับฝุ่น PM2.5 สถานการณ์ฝุ่น PM2.5 ที่เกิดจากหมอกควันไฟป่าเป็นเรื่องซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะซึ่งมีผลกระทบหลายด้าน ทั้งสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการจัดการของภาครัฐ โดยงานวิจัยของ รัตนาภรณ์ ศรแก้วดารา (2562) แสดงให้เห็นว่าการพัฒนามาตรฐานฝุ่น PM2.5 ในประเทศไทยนั้นจำเป็นต้องการการสร้างความตระหนักรู้ในสังคม การมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ และการรวมข้อมูลวิชาการเพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างนโยบายที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้ของประชาชนยังบ่งชี้ว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างอายุ ระดับความรู้ และการรับรู้ความเสี่ยงกับการป้องกันตนเองจากฝุ่น PM2.5 (ชัยชนะ ศรีเพียชัย และคณะ, 2567) ซึ่งนำไปสู่การพัฒนานโยบายที่มุ่งเน้นการสื่อสารความเสี่ยงและการสร้างความรู้ให้กับประชาชนอย่างเหมาะสม ด้านนโยบายและการควบคุม การศึกษาที่วิเคราะห์ปัญหาการเผาในที่โล่งได้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายที่ยังไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และแนะนำให้พัฒนาความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ควบคู่ไปกับการปรับปรุงกฎหมายและนโยบาย (สมศักดิ์ อมรสิริพงศ□, 2567)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่าและฝุ่น PM2.5 เป็นปัญหาสาธารณะที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วน การแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องอาศัยกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ภาควิชาการ และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ บนฐานของการมีส่วนร่วม การแบ่งปันข้อมูล การตัดสินใจร่วม และการเรียนรู้ร่วมกันภายใต้บริบทการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในระดับพื้นที่ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงนำแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคม แนวคิดการจัดการแบบร่วมมือ และแนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาใช้เป็นกรอบในการศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ไขปัญหาหมอกควันไฟป่าในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ ที่สามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

Citation : Thummakun, S., Sitthisuntiku, K., Jitpakdee, P., Kawichai, P., Koment, J., Jeerat, P., & Suriyachaipun, K. (2026). Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยอิงตามกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อสังคมท้องถิ่น (Community-Based Research: CBR) เป็นวิธีวิทยาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

พื้นที่ดำเนินการวิจัย คือ บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยพื้นที่บ้านหนองเต่าได้รับการคัดเลือกเป็นพื้นที่ศึกษาเนื่องจากเป็นชุมชนพื้นที่สูงที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์หมอกควันไฟป่าอย่างต่อเนื่อง มีลักษณะพื้นที่ซับซ้อนด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีการรวมตัวของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าอย่างต่อเนื่อง จึงเหมาะสมต่อการศึกษากลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในระดับพื้นที่

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเพื่อให้ครอบคลุม ทุกมิติโครงสร้างทางสังคม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) กลุ่มนโยบายและหน่วยงาน 10 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชน 10 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำทางจิตวิญญาณที่มีบทบาทในการดูแลป่า 3) กลุ่มชาวบ้านและผู้ปฏิบัติงาน 20 คน ครอบคลุมชุดอาสาลาดตระเวนและดับไฟป่า กลุ่มสตรีและผู้สูงอายุ และกลุ่มคนรุ่นใหม่ และ 4) กลุ่มภาคีภายนอก 10

Citation : สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, และ กริช สุริยะชัยพันธ์. (2569). กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299201.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

ประกอบด้วย ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน และนักวิชาการ คน รวมทั้งหมด 50 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เข้าร่วมจำนวน 14 คน จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ตัวแทนผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน อาสาสมัครดับไฟป่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคีเครือข่ายที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่าในพื้นที่ สำหรับเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์และมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาหมอกควันจากไฟป่ามาอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 2 ปี เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกในการสัมภาษณ์ และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล และสะท้อนข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่าในพื้นที่ศึกษา

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล

เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และประเด็นการสนทนากลุ่ม ซึ่งออกแบบให้ครอบคลุมประเด็นด้านบริบทเชิงพื้นที่และความสัมพันธ์ของหุ้นส่วนทางสังคม รูปแบบและกระบวนการดำเนินงานที่ผ่านมา ปัจจัยเอื้อ ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง และบทเรียนกลไกการมีส่วนร่วมของพื้นที่ นอกจากนี้การวิจัยยังใช้เครื่องมือเชิงกระบวนการ เช่น การคืนข้อมูล การวิเคราะห์ศักยภาพ และการวางแผนยุทธ์ศาสตร์ร่วมของพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมและการตัดสินใจร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เครื่องมือทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้การคำนวณดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนี IOC ไม่ต่ำกว่า 0.50 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณาของ ภัทราพร เกษสังข์ (2559) และได้ปรับปรุงถ้อยคำให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ทั้งนี้ งานวิจัยได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ MJUIRB No. HSO28/68

วิธีรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการทั้งจากข้อมูลทุติยภูมิ ปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ที่ได้จากการทบทวนเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหมอกควันจากไฟป่า เช่น แผนปฏิบัติงาน รายงานการสถานการ์ และข้อสรุปจากการประชุมขององค์กรที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างพื้นที่ให้ได้สะท้อนประสบการณ์ มุมมองเชิงปฏิบัติการ สถานการ์ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดการปัญหาจากหมอกควันไฟป่า

Citation : Thummakun, S., Sitthisuntiku, K., Jitpakdee, P., Kawichai, P., Koment, J., Jeerat, P., & Suriyachaipun, K. (2026). Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหาในลักษณะเป็นระบบ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ที่ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน 3 ขั้นตอน ขั้นตอนแรก มีการตรวจสอบคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการใช้แนวทางตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) ซึ่งครอบคลุมทั้งแหล่งข้อมูล ผู้วิจัย และวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้มามีความสอดคล้องกันจากหลายแหล่ง และสามารถลดอคติในการตีความได้ ขั้นตอนที่สอง คือการวิเคราะห์และจำแนกข้อมูลผ่านกระบวนการเข้ารหัสและการจัดหมวดหมู่ตามระดับการปฏิบัติการและขั้นตอนการจัดการปัญหา ซึ่งช่วยให้สามารถอธิบายบทบาท ความสัมพันธ์ และรูปแบบการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสียในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบ ขั้นตอนสุดท้าย คือการสังเคราะห์ความรู้เชิงอุปนัย โดยการนำผลการวิเคราะห์มารวมเข้ากับกรอบแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคม เพื่อศึกษากลไกการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า โดยสามารถอธิบายทั้งกระบวนการและเงื่อนไขที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2557)

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาเกี่ยวกับกลไกการมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อจัดการกับปัญหาฝุ่นที่เกิดจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ แสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนและความเชื่อมโยงหลายมิติของปัญหาสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงทรัพยากรป่าไม้ โครงสร้างนโยบายของรัฐ วิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่สูง และความสัมพันธ์ของหน่วยงานในท้องที่ที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า บ้านหนองเต่าเป็นชุมชนชนบนพื้นที่สูง มีพื้นที่โดยประมาณ จำนวน 720 ไร่ ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่ป่าชุมชน เศรษฐกิจของชุมชนขึ้นอยู่กับการเกษตรเป็นหลัก โดยประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 60 ทำงานในภาคเกษตรกรรม และมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ซึ่งทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศป่าไม้กับเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการใช้ที่ดินและความเสี่ยงในการเกิดไฟป่า โดยหากพิจารณาถึงการจัดการพื้นที่ พบว่า พื้นที่บ้านหนองเต่ามีสถานะทางกฎหมายที่ซ้อนทับกันหลายประเภท เช่น พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่ป่าชุมชน และพื้นที่ภายใต้โครงการจัดให้มีที่ดินทำกินสำหรับชุมชน (คทช.) ซึ่งการทับซ้อนนี้สร้างข้อจำกัดต่ออำนาจหน้าที่และการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้การจัดการเกี่ยวกับไฟป่าและหมอกควันต้องอาศัยการร่วมมือจากหลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ส่วนด้านสถานการณ์ปัญหาหมอกควันไฟป่าในพื้นที่ชุมชนบ้านหนองเต่า พบว่า ช่วงฤดูแล้งตั้งแต่เดือนมกราคมถึงพฤษภาคมในแต่ละปี พื้นที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดไฟป่าสูง และข้อมูลเกี่ยวกับจุดความร้อนระหว่างปี พ. ศ. 2564–2568 แสดงแนวโน้มการเพิ่มขึ้น ซึ่งพิสูจน์ว่าปัญหาฝุ่น PM 2. 5 ในพื้นที่มีลักษณะ

Citation : สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, และ กริช สุริยะชัยพันธ์. (2569). กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299201.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกี่ยวข้องทั้งกับปัจจัยธรรมชาติและกิจกรรมการดำรงชีพของคนในชุมชน โดยเฉพาะการเผาขยะการเกษตรและการเกิดไฟลุกลามจากพื้นที่ป่าใกล้เคียง ซึ่งแม้ชุมชนจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนและทีมอาสาดับไฟเพื่อเฝ้าระวังและรับมือกับเหตุการณ์ไฟป่า แต่ยังเผชิญข้อจำกัด เช่น ความยากลำบากในการเข้าถึงพื้นที่ลาดชันและพื้นที่ป่าลึก รวมถึงข้อจำกัดของข้อมูลเชิงพื้นที่ที่ไม่สามารถระบุพิกัดจุดความร้อนในระดับหมู่บ้านได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้การวางแผนควบคุมไฟป่ายังมีข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพ อาจกล่าวได้ว่าปัญหาหมอกควันไฟป่าในพื้นที่บ้านหนองเต่ามีลักษณะเป็นปัญหาสาธารณะซึ่งซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน การแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องอาศัยกลไกความร่วมมือเชิงเครือข่าย การบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และการเสริมสร้างศักยภาพของหน่วยงานปฏิบัติในท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและจัดการหมอกควันไฟป่า

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ชุมชนได้พัฒนากลไกความร่วมมือในลักษณะเครือข่ายการปฏิบัติงานระดับพื้นที่ ที่ทำให้การจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่าในพื้นที่มีความรุนแรงลดลง ดังสะท้อนได้จากการข้อมูลสถานการณ์ไฟป่าในปี 2569 ที่มีการวางแผนเตรียมการป้องกันสถานการณ์หมอกควันไฟป่าตั้งแต่ในช่วงของการเข้าสู่ฤดูไฟป่าไปจนถึงการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ไฟป่าที่จะเกิดขึ้น โดยผ่านกระบวนการกลไกหุ้นส่วนทางสังคมของพื้นที่ที่มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. การกำหนดเป้าหมายร่วม เป็นจุดตั้งต้นในการสร้างความร่วมมือระหว่างหุ้นส่วนทางสังคม การกำหนดเป้าหมายร่วมเกิดขึ้นผ่านเวทีประชุมหมู่บ้านและการหารือระหว่างคณะกรรมการป่าชุมชน ทีมอาสาสมัครดับไฟป่า และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์ แนวโน้มการเกิดไฟป่า และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชนทั้งในด้านสุขภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิต ซึ่งทุกคนในชุมชนบ้านหนองเต่ามีความเห็นร่วมกันว่าการจัดการปัญหาไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการควบคุมหรือดับไฟเมื่อเกิดเหตุ แต่ควรมุ่งลดความถี่และความรุนแรงของไฟป่าในระยะยาว พร้อมทั้งลดผลกระทบของฝุ่น PM 2.5 ต่อสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก และผู้ที่มีโรคระบบทางเดินหายใจ เป้าหมายร่วมที่กำหนดขึ้นจึงครอบคลุมทั้งมิติการป้องกันการเฝ้าระวัง การควบคุมสถานการณ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้หลังเกิดไฟป่า โดยกระบวนการกำหนดเป้าหมายอาศัยทั้งประสบการณ์ของคนในชุมชนเอง เช่น ผลกระทบด้านสุขภาพและความเสื่อมโทรมของป่าต้นน้ำ จุดความร้อนมักเกิดขึ้นในพื้นที่รอยต่อการดูแลระหว่างหมู่บ้าน เป็นต้น การบูรณาการความรู้จากชุมชนและข้อมูลเชิงวิชาการจะช่วยให้ทุกฝ่ายมีฐานข้อมูลร่วมในการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน ส่งผลให้เป้าหมายที่กำหนดมีความชัดเจนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เช่น การจัดทำแนวกันไฟรอบพื้นที่ป่าชุมชนก่อนเข้าสู่ฤดูไฟป่า การกำหนดจุดเฝ้าระวังในพื้นที่ที่เคยเกิดไฟซ้ำซ้อน และการเตรียมความพร้อมของทีมอาสาสมัครทั้งด้านกำลังคนและอุปกรณ์ ทั้งนี้การกำหนดเป้าหมายร่วมที่เป็นรูปธรรมช่วยให้การดำเนินงานของภาคส่วนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน และเพิ่ม

Citation : Thummakun, S., Sitthisuntiku, K., Jitpakdee, P., Kawichai, P., Koment, J., Jeerat, P., & Suriyachaipun, K. (2026). Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

ประสิทธิภาพของการจัดการปัญหาไฟป่าและหมอกควันในระดับพื้นที่ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล และจากการสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

> “ที่ผ่านมาเมื่อเกิดไฟป่า ชุมชนต้องเผชิญกับปัญหาฝุ่นควันและผลกระทบต่อสุขภาพของคนในพื้นที่โดยตรง ดังนั้นทุกฝ่ายจึงเห็นตรงกันว่าการป้องกันไม่ให้เกิดไฟป่าเป็นเป้าหมายสำคัญมากกว่าการรอเข้าไปควบคุมสถานการณ์หลังเกิดเหตุ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำชุมชน คนที่ 3, สัมภาษณ์)
>
> “การประชุมร่วมกันก่อนเข้าสู่ฤดูไฟป่าช่วยให้ทุกหน่วยงานเข้าใจเป้าหมายเดียวกัน ทั้งการลดจุดความร้อน ลดการเกิดไฟป่า และลดผลกระทบจากฝุ่น PM2.5 ต่อประชาชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนโยบายและหน่วยงาน คนที่ 5, สัมภาษณ์)
>
> “เมื่อทุกฝ่ายมีเป้าหมายร่วมกัน การวางแผนและการปฏิบัติงานก็มีทิศทางที่ชัดเจนมากขึ้น และสามารถประสานความร่วมมือได้ง่ายขึ้น” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม คนที่ 7)

2. การกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ เกิดจากความร่วมมือระดับพื้นที่ที่ไม่เป็นทางการ แต่มีความชัดเจนในการปฏิบัติ โดยยึดหลักการกระจายบทบาทตามศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และความใกล้ชิดกับพื้นที่เสี่ยงไฟป่า โดยชุมชนบ้านหนองเต่ามีการจัดตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนทำหน้าที่กำหนดกติกาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ควบคุมการจัดการเชื้อเพลิงสะสม และวางแผนจัดทำแนวกันไฟก่อนเข้าสู่ฤดูไฟป่า บทบาทของคณะกรรมการดังกล่าวตั้งอยู่บนอำนาจทางสังคมที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน และทำหน้าที่เชื่อมโยงกติกาชุมชนกับแนวทางการดำเนินงานของภาครัฐ ขณะเดียวกันชมชนเองก็ได้จัดตั้งทีมอาสาสมัครดับไฟป่า ซึ่งทำหน้าที่ลาดตระเวน เฝ้าระวัง และควบคุมสถานการณ์เมื่อเกิดไฟไหม้ โดยอาศัยความรู้เชิงพื้นที่เกี่ยวกับเส้นทางภูเขา จุดเสี่ยงที่เคยเกิดไฟซ้ำ แหล่งน้ำ และลักษณะภูมิประเทศ เพื่อเข้าถึงจุดเกิดเหตุได้อย่างรวดเร็ว บทบาทดังกล่าวจึงเป็นกลไกเชิงปฏิบัติการที่ช่วยจำกัดการลุกลามของไฟป่าในระยะเริ่มต้น ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการสนับสนุนทรัพยากรและการประสานงาน โดยจัดสรรงบประมาณบางส่วน จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น เครื่องเป่าลม ไม้ตบไฟ และอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล รวมถึงประสานความร่วมมือกับหน่วยงานด้านป่าไม้เมื่อสถานการณ์เกินขีดความสามารถของชุมชน บทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการจัดบริการสาธารณะในพื้นที่ สำหรับหน่วยงานภาครัฐ เช่น ป่าไม้ และอุทยาน มีบทบาทด้านการกำหนดนโยบาย การให้คำแนะนำทางวิชาการ และการสนับสนุนกำลังเสริมเมื่อจำเป็น ขณะที่องค์กรภายนอก เช่น มูลนิธิและเครือข่ายพัฒนา มีบทบาทสนับสนุนการฝึกอบรม เพิ่มทักษะของอาสาสมัคร และจัดหาข้อมูลจุดความร้อนจากระบบดาวเทียมเพื่อใช้ในการเฝ้าระวังและวางแผนปฏิบัติการ การบูรณาการบทบาทของภาคีเครือข่าย

Citation : สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, และ กริช สุริยะชัยพันธ์. (2569). กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299201.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

ของทุกภาคส่วนส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ท้องถิ่นกับข้อมูลเชิงเทคนิค ช่วยลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ เพิ่มความชัดเจนในการปฏิบัติงานภาคสนาม และเสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมในการจัดการไฟป่าและลดผลกระทบของหมอกควันไฟป่าได้อย่างชัดเจน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล และจากการสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

> “คณะกรรมการป่าชุมชนมีหน้าที่ดูแลกติกาการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนอาสาสมัครจะรับผิดชอบงานเฝ้าระวังและควบคุมไฟในพื้นที่” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำชุมชน คนที่ 6, สัมภาษณ์)
>
> “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนโยบายและหน่วยงาน คนที่ 2, สัมภาษณ์)
>
> “เมื่อแต่ละฝ่ายมีบทบาทที่ชัดเจน การปฏิบัติงานในพื้นที่จึงเป็นระบบมากขึ้นและลดความซ้ำซ้อนของภารกิจ” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม คนที่ 4)

3. การสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูล เป็นเส้นเลือดหลักของที่ยึดโยงความร่วมมือของหุ้นส่วนทางสังคมในพื้นที่ชุมชนบ้านหนองเต่า ที่ทำให้สามารถการจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพตอบสนองต่อสถานการณ์ไฟป่าได้อย่างทันท่วงที ภายใต้ข้อจำกัดของภูมิประเทศที่เป็นลักษณะภูเขาที่มีความสลับซับซ้อนและพื้นที่ป่าที่เข้าถึงยาก ชุมชนจึงพัฒนาระบบการสื่อสารที่มีความยืดหยุ่นและใช้หลายช่องทางควบคู่กัน กลไกการสื่อสารประกอบด้วยทั้งช่องทางไม่เป็นทางการและกึ่งทางการ ในระดับชุมชนมีการแจ้งเตือนผ่านผู้นำหมู่บ้านและเครือข่ายทางสังคมภายในชุมชน ซึ่งสามารถกระจายข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ ก่อนเข้าสู่ฤดูไฟป่ามีการจัดประชุมเพื่อถ่ายทอดข้อมูลสถานการณ์ แนวโน้มการเกิดไฟ พื้นที่เสี่ยง และแผนการดำเนินงาน เช่น การจัดทำแนวกันไฟและการเตรียมความพร้อมของอาสาสมัคร และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เวทีดังกล่าวทำหน้าที่เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างคณะกรรมการป่าชุมชน ทีมอาสาสมัครดับไฟป่า และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในทางปฏิบัติมีการใช้วิทยุสื่อสารระหว่างทีมภาคสนามในพื้นที่ภูเขาที่สัญญาณโทรศัพท์ไม่ครอบคลุม เพื่อรายงานสถานการณ์ไฟ พิกัดการเกิดเหตุ ทิศทางลม และความรุนแรงของไฟอย่างต่อเนื่อง การสื่อสารลักษณะนี้ช่วยลดระยะเวลาในการตัดสินใจ เพิ่มความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมไฟ นอกจากนี้ ข้อมูลจุดความร้อน (hotspot) จากระบบดาวเทียมถูกนำมาใช้ประกอบการวางแผนลาดตระเวนและจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เฝ้าระวัง โดยผสานกับความรู้เชิงพื้นที่ของชุมชน เช่น เส้นทางเดินป่า แหล่งน้ำ และลักษณะเชื้อเพลิงในแต่ละพื้นที่ การบูรณาการข้อมูลเชิงเทคนิคกับภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยเพิ่มความแม่นยำในการเฝ้าระวังและจัดการไฟป่า ภายหลังสิ้นสุดฤดูไฟป่า มีการจัดเวทีถอดบทเรียนเพื่อติดตามผลการดำเนินงาน เช่น จำนวนครั้งของการเกิดไฟ พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ และปัญหาอุปสรรคที่พบ กระบวนการ

Citation : Thummakun, S., Sitthisuntiku, K., Jitpakdee, P., Kawichai, P., Koment, J., Jeerat, P., & Suriyachaipun, K. (2026). Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

ดังกล่าวช่วยสร้างองค์ความรู้ร่วมของเครือข่าย และนำไปสู่การปรับปรุงแผนการดำเนินงานในปีถัดไปให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล และจากการสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

> “การแจ้งข่าวผ่านผู้นำชุมชนและกลุ่มสื่อสารในพื้นที่ช่วยให้ชาวบ้านรับทราบสถานการณ์และเตรียมความพร้อมได้อย่างรวดเร็ว” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำชุมชน คนที่ 1, สัมภาษณ์)
>
> “ข้อมูลจุดความร้อนจากหน่วยงานภายนอกมีประโยชน์มากต่อการวางแผนลาดตระเวนและจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่เสี่ยง” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มภาคีภายนอก คนที่ 2, สัมภาษณ์)
>
> “การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยให้สามารถตัดสินใจและตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงที” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม คนที่ 9)

4. การตัดสินใจร่วม ตั้งอยู่บนฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ ความรู้เชิงพื้นที่ และกรอบนโยบายของภาครัฐ โดยมิได้เป็นการสั่งการจากส่วนกลางเพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นการหารือและปรับประสานระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่ ก่อนเข้าสู่ฤดูไฟป่ามีการจัดประชุมระหว่างคณะกรรมการป่าชุมชน ทีมอาสาสมัครดับไฟป่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดมาตรการจัดการไฟป่าในแต่ละปี เช่น การกำหนดช่วงเวลาห้ามเผาในพื้นที่ชุมชน การจัดทำแนวกันไฟ การกำหนดจุดเฝ้าระวัง และการเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและอุปกรณ์ การตัดสินใจดังกล่าวตั้งอยู่บนข้อมูลด้านสภาพอากาศ ทิศทางลม ความชื้นสัมพัทธ์ ลักษณะเชื้อเพลิงสะสม และข้อมูลจุดความร้อนในอดีต ควบคู่กับประสบการณ์ของคนในชุมชนเกี่ยวกับพฤติกรรมการลุกลามของไฟในพื้นที่ลาดชัน ในบางสถานการณ์ที่มีความจำเป็น เช่น เมื่อไฟมีแนวโน้มลุกลามเข้าสู่เขตป่าชุมชนหรือพื้นที่ต้นน้ำ อาจมีการพิจารณาใช้เทคนิคเผาไฟชนไฟ ภายใต้การประเมินความเสี่ยงอย่างรอบคอบและการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กรณีเกิดเหตุฉุกเฉินการตัดสินใจในภาคสนามมีลักษณะกระจายอำนาจ โดยหัวหน้าทีมอาสาสมัครสามารถประเมินสถานการณ์และกำหนดแนวทางควบคุมไฟเบื้องต้นได้ทันที เช่น การแบ่งกำลังเข้าควบคุมหลายจุด หรือการประสานขอกำลังเสริมจากหน่วยงานภายนอก การตัดสินใจดังกล่าวยังคงอยู่ภายใต้การสื่อสารกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดด้านความปลอดภัย กระบวนการตัดสินใจร่วมที่เปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนสะท้อนความคิดเห็นและข้อจำกัดของตน ช่วยสร้างความชอบธรรมให้กับมาตรการที่กำหนด ลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอก และทำให้มาตรการจัดการไฟป่ามีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล และจากการสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

Citation : สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, และ กริช สุริยะชัยพันธ์. (2569). กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299201.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

> “ก่อนเข้าสู่ฤดูไฟป่า ทุกฝ่ายจะร่วมกันประชุมเพื่อกำหนดมาตรการ แนวกันไฟ และพื้นที่เฝ้าระวังที่สำคัญ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนโยบายและหน่วยงาน คนที่ 4, สัมภาษณ์)
>
> “การตัดสินใจร่วมกันทำให้มาตรการต่าง ๆ สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำชุมชน คนที่ 8, สัมภาษณ์)
>
> “เมื่อเกิดสถานการณ์ฉุกเฉิน ทุกฝ่ายสามารถปรับแผนและตัดสินใจร่วมกันได้อย่างรวดเร็ว เพราะมีข้อมูลและความเข้าใจร่วมกันอยู่แล้ว” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม คนที่ 3)

5. การดำเนินงานร่วม มีลักษณะเป็นการบูรณาการทรัพยากร บุคลากร และองค์ความรู้จากหลายภาคส่วนสู่การปฏิบัติงานจริง โดยเฉพาะในช่วงฤดูไฟป่าระหว่างเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงที่หมอกควันไฟป่ามีแนวโน้มที่สูง ทีมอาสาสมัครดับไฟป่าของชุมชนทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติการหลักในการลาดตระเวน เฝ้าระวัง และเข้าควบคุมไฟเมื่อเกิดเหตุ โดยทำงานร่วมกับคณะกรรมการป่าชุมชน ซึ่งมีบทบาทด้านการวางแผนและกำกับดูแล เช่น การกำหนดพื้นที่จัดทำแนวกันไฟ การจัดเวรเฝ้าระวัง และการระดมสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันไฟป่า ความคุ้นเคยกับภูมิประเทศ เช่น เส้นทางเดินป่า จุดเสี่ยงที่เคยเกิดไฟซ้ำ และแหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้ทีมอาสาสมัครสามารถเข้าถึงพื้นที่เกิดเหตุได้อย่างรวดเร็ว การปฏิบัติงานใช้อุปกรณ์ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเครือข่ายภายนอก เช่น เครื่องเป่าลม เครื่องมือดับไฟแบบพกพา และอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ในกรณีที่ไฟป่ามีแนวโน้มลุกลามในพื้นที่รอยต่อ มีการประสานกำลังกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้และชุมชนใกล้เคียงเพื่อจัดตั้งชุดปฏิบัติการร่วม การทำงานในลักษณะเครือข่ายช่วยลดระยะเวลาการเผาไหม้และจำกัดการลุกลามของไฟ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการลดปริมาณควันและการสะสมของฝุ่น PM2.5 อย่างไรก็ตามการศึกษาพบข้อจำกัดบางประการ เช่น ความไม่ต่อเนื่องของงบประมาณ การพึ่งพาความสมัครใจของอาสาสมัคร และความเหนื่อยล้าจากการปฏิบัติงานในพื้นที่ลาดชัน แม้เช่นนั้นการดำเนินงานร่วมของชุมชนยังสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของการจัดการทรัพยากรสาธารณะเชิงพื้นที่ที่ตั้งอยู่บนความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล และจากการสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

> “เมื่อได้รับแจ้งเหตุไฟป่า อาสาสมัครและชาวบ้านในพื้นที่จะเข้าปฏิบัติงานทันที เพราะรู้เส้นทางและสภาพพื้นที่เป็นอย่างดี” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มชาวบ้านและผู้ปฏิบัติงาน คนที่ 8, สัมภาษณ์)

Citation : Thummakun, S., Sitthisuntiku, K., Jitpakdee, P., Kawichai, P., Koment, J., Jeerat, P., & Suriyachaipun, K. (2026). Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

> “หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนอุปกรณ์และกำลังเสริม ส่วนชุมชนเป็นกำลังหลักในการเข้าควบคุมไฟในระยะเริ่มต้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มนโยบายและหน่วยงาน คนที่ 1, สัมภาษณ์)
>
> “การทำงานร่วมกันช่วยลดระยะเวลาในการควบคุมไฟและลดความเสียหายต่อพื้นที่ป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม คนที่ 4)

6. การสร้างแรงจูงใจและการสนับสนุน ภายใต้บริบทที่การจัดการไฟป่าเป็นภารกิจที่มีความเสี่ยงสูงและต้องอาศัยแรงงานจากอาสาสมัครในชุมชน แรงจูงใจหลักของคนในพื้นที่เกิดจากประสบการณ์ตรงต่อผลกระทบของหมอกควันต่อสุขภาพ โดยเฉพาะปัญหาโรคระบบทางเดินหายใจในกลุ่มผู้สูงอายุ เด็ก และผู้มีโรคประจำตัว ความตระหนักดังกล่าวทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมเฝ้าระวังและควบคุมไฟป่าถูกมองว่าเป็นการปกป้องชีวิตและความเป็นอยู่ของครอบครัว นอกจากนี้ ความผูกพันกับทรัพยากรป่าไม้ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการดำรงชีพ เป็นแหล่งอาหาร เป็นแหล่งน้ำ และเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ยังเป็นแรงจูงใจภายในที่กระตุ้นให้ชุมชนร่วมกันดูแลรักษาป่า การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานรัฐ และภาคีเครือข่าย มีบทบาทในการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชน ผ่านการสนับสนุนอุปกรณ์ เช่น เครื่องเป่าลม วิทยุสื่อสาร และอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล รวมถึงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะด้านเทคนิคและความปลอดภัย ขณะเดียวกันการยอมรับทางสังคมต่อบทบาทของทีมอาสาสมัคร เช่น การกล่าวชื่นชมในเวทีประชุมหมู่บ้าน หรือการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับชุมชน ยังเป็นแรงจูงใจเชิงสัญลักษณ์ที่ช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจและความผูกพันต่อภารกิจที่ทุกคนในชุมชนต้องเผชิญร่วมกัน ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล และจากการสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

> “คนในชุมชนเข้าร่วมเพราะไม่อยากให้ลูกหลานต้องเผชิญกับปัญหาหมอกควันและผลกระทบด้านสุขภาพเหมือนที่ผ่านมา” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มชาวบ้านและผู้ปฏิบัติงาน คนที่ 12, สัมภาษณ์)
>
> “การสนับสนุนอุปกรณ์และการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยเพิ่มความพร้อมและความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มภาคีภายนอก คนที่ 4, สัมภาษณ์)
>
> “การได้รับการยอมรับจากชุมชนและเห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง เป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้อาสาสมัครยังคงทำงานอย่างต่อเนื่อง” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม คนที่ 10)

7. การติดตาม ประเมินผล และสะท้อนบทเรียน โดยปกติเมื่อสิ้นสุดฤดูไฟป่า ชุมชนบ้านหนองเต่ามักจะมีการจัดเวทีถอดบทเรียนในระดับหมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการป่าชุมชน ทีมอาสาสมัคร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม เพื่อทบทวนข้อมูล เช่น จำนวนครั้งของการเกิดไฟ

Citation : สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, และ กริช สุริยะชัยพันธ์. (2569). กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299201.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ระยะเวลาการควบคุมไฟ และปัญหาอุปสรรคที่พบ ข้อมูลภาคสนามจากการปฏิบัติงานจริง เช่น จุดเกิดเหตุซ้ำซาก เส้นทางเข้าถึงที่ใช้เวลานาน หรือพื้นที่ที่มีเชื้อเพลิงสะสมหนาแน่น ถูกนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลจุดความร้อนจากระบบดาวเทียม เพื่อประเมินความแม่นยำของการเฝ้าระวังและปรับปรุงแผนลาดตระเวนในปีถัดไป การประเมินผลครอบคลุมทั้งมิติเชิงปริมาณ เช่น แนวโน้มการลดจำนวนครั้งของการเกิดไฟ และมิติเชิงคุณภาพ เช่น ระดับความร่วมมือของสมาชิกและความพร้อมของอาสาสมัคร แนวทางการประเมินที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ร่วมมากกว่าการกล่าวโทษ ช่วยสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจและการพัฒนากลไกความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง กระบวนการถอดบทเรียนยังเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการป้องกันไฟป่า ซึ่งมีส่วนช่วยสร้างการสืบทอดบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรในระยะยาว ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล และจากการสนทนากลุ่ม โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

> “หลังสิ้นสุดฤดูไฟป่า เราจะมีการประชุมร่วมกันเพื่อสรุปปัญหา อุปสรรค และแนวทางปรับปรุงการทำงานในปีถัดไป” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มผู้นำชุมชน คนที่ 7, สัมภาษณ์)
>
> “ข้อมูลจุดความร้อนและประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริงถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อวางแผนการเฝ้าระวังในอนาคต” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มภาคีภายนอก คนที่ 3, สัมภาษณ์)
>
> “การถอดบทเรียนช่วยให้ทุกฝ่ายเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมาและพัฒนากลไกความร่วมมือให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น” (ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม คนที่ 11)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดการปัญหาฝุ่นที่เกิดจากหมอกควันไฟป่าในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เกิดขึ้นจากความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ภาคประชาชน และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเข้ามามีบทบาทร่วมกันตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนการเฝ้าระวัง การป้องกัน การควบคุมไฟป่า ตลอดจนการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่าไม่สามารถดำเนินการโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งได้เพียงลำพัง แต่จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) ของ Ansell and Gash (2008) ที่เสนอว่าการแก้ไขปัญหาสาธารณะที่มีความซับซ้อนจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม

Citation : Thummakun, S., Sitthisuntiku, K., Jitpakdee, P., Kawichai, P., Koment, J., Jeerat, P., & Suriyachaipun, K. (2026). Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย เพื่อร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ตัดสินใจ และดำเนินการบนพื้นฐานของความไว้วางใจและความรับผิดชอบร่วมกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ แสงดาว กองใจ และคณะ (2565) ที่พบว่าการจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่าในพื้นที่ภาคเหนือจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วนในลักษณะของหุ้นส่วนทางสังคม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการจัดการปัญหา

ผลการศึกษายังพบว่า ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่า โดยเฉพาะการจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังไฟป่า การจัดทำแนวกันไฟ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร และการกำหนดกติกาชุมชนเกี่ยวกับการใช้ไฟในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติบนฐานของทุนทางสังคม องค์ความรู้ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชน (Community-Based Natural Resource Management: CBNRM) ของ Ostrom (1990) ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของชุมชนในการกำหนดกติกา การใช้ประโยชน์ และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ตลอดจนสอดคล้องกับการศึกษาของ ยนตรการ จินะคำปา และศิวรักษ์ ศิวารมย์ (2560) ที่เสนอให้ปรับบทบาทของชุมชนจากผู้ถูกกำกับควบคุมไปสู่การเป็นผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางจัดการทรัพยากร เนื่องจากชุมชนเป็นผู้มีองค์ความรู้เชิงพื้นที่และประสบการณ์ตรงในการดูแลทรัพยากรที่ตนเองพึ่งพา

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาหมอกควันไฟป่ามิได้เป็นเพียงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมหรือการควบคุมไฟป่าในเชิงเทคนิคเท่านั้น หากแต่เป็นปัญหาสาธารณะที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกับหลายมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และโครงสร้างการบริหารจัดการภาครัฐในระดับพื้นที่ การทำความเข้าใจปัญหาในลักษณะองค์รวมจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการออกแบบมาตรการจัดการที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ สอดคล้องกับข้อเสนอของ สวรินทร์ เบ็ญเด็มอะหลี (2560) ที่ชี้ว่าการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ เนื่องจากนโยบายที่กำหนดจากส่วนกลางโดยไม่สอดคล้องกับภูมิสังคมมักก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติจริงในระดับชุมชน

เมื่อพิจารณามาตรการในการจัดการปัญหา ผลการวิจัยพบว่า มาตรการเชิงบังคับ เช่น การประกาศห้ามเผาในที่โล่งอย่างเด็ดขาด แม้จะมีเป้าหมายเพื่อลดแหล่งกำเนิดฝุ่น PM2.5 แต่ไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืนได้ในทุกบริบท เนื่องจากยังมีข้อจำกัดด้านวิถีชีวิต ระบบการผลิตทางการเกษตร และข้อจำกัดด้านทรัพยากรของชุมชน ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับงานของ กาญจนา คุ้มทรัพย์ (2558) ที่พบว่านโยบายสิ่งแวดล้อมของรัฐมักประสบปัญหาความไม่สอดคล้องเชิงพื้นที่ โดยเฉพาะในบริบทพื้นที่สูงและพื้นที่ชายขอบ อีกทั้งยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2566) ที่ชี้ว่าการใช้อำนาจเชิงควบคุมและการบังคับใช้กฎหมายโดยไม่คำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ อาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกันข้าม การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาและ

Citation : สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, และ กริช สุริยะชัยพันธ์. (2569). กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299201.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

มาตรการจัดการร่วมกัน จะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความเป็นเจ้าของร่วม และความร่วมมือในการปฏิบัติตามมาตรการได้มากกว่า

ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนากลไกหุ้นส่วนทางสังคมที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายร่วม การกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ การสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูล การตัดสินใจร่วม การดำเนินงานร่วม การสร้างแรงจูงใจและการสนับสนุน และการติดตามประเมินผลพร้อมการถอดบทเรียน มีความเชื่อมโยงกันในลักษณะของวงจรการเรียนรู้ร่วม (Collaborative Learning Process) ที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำประสบการณ์จากการปฏิบัติงานมาปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กลไกการจัดการมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์และความผันผวนของสภาพแวดล้อมได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Emerson, Nabatchi and Balogh (2012) ที่เสนอว่าความสำเร็จของการบริหารจัดการแบบร่วมมือเกิดจากการสร้างความไว้วางใจ การเรียนรู้ร่วม และการพัฒนาความรับผิดชอบร่วมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

อีกประเด็นสำคัญที่พบจากการศึกษา คือ การบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นเข้ากับข้อมูลเชิงวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ข้อมูลจุดความร้อนจากดาวเทียม (Hotspot) และข้อมูลสภาพอากาศ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเฝ้าระวัง การวางแผน และการตัดสินใจด้านการจัดการไฟป่า ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ศิโรรัตน์ ขุนทอง นิตยา เมี้ยนมิตร และกอบศักดิ์ วันธงไชย (2566) ที่ให้ความสำคัญกับการผสานองค์ความรู้ของชุมชนเข้ากับองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลไกการมีส่วนร่วมในพื้นที่จะมีความเข้มแข็งในเชิงกระบวนการ แต่ผลการวิจัยยังสะท้อนข้อจำกัดเชิงโครงสร้างบางประการ ได้แก่ การพึ่งพาผู้นำหรือบุคคลสำคัญในชุมชน งบประมาณที่มีลักษณะเป็นโครงการระยะสั้น และการขาดการเชื่อมโยงกับนโยบายระดับบนอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ โอฬาร อ่องพะ (2565) ที่ชี้ว่ากลไกการมีส่วนร่วมในระดับชุมชนของไทยยังเผชิญความท้าทายด้านความยั่งยืนเชิงสถาบัน เนื่องจากกระบวนการมีส่วนร่วมจำนวนมากยังไม่ถูกบูรณาการเข้าสู่โครงสร้าง กติกา และระบบงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างถาวร

โดยสรุป กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในพื้นที่บ้านหนองเต่าเป็นตัวอย่างของการจัดการปัญหาสาธารณะบนฐานความร่วมมือเชิงพื้นที่ ที่อาศัยการบูรณาการศักยภาพของภาครัฐ ชุมชน และภาคีเครือข่ายในการร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ตัดสินใจ และดำเนินการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้เกิดการจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่าและฝุ่น PM2.5 อย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ อันนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ความไว้วางใจระหว่างภาคส่วน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

Citation : Thummakun, S., Sitthisuntiku, K., Jitpakdee, P., Kawichai, P., Koment, J., Jeerat, P., & Suriyachaipun, K. (2026). Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

งานวิจัยนี้ได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบกลไกหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการจัดการปัญหาฝุ่นที่เกิดจากหมอกควันไฟป่า จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วนบนฐานของบริบทเชิงพื้นที่ มากกว่าการพึ่งพามาตรการเชิงเทคนิคหรือการบังคับใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียว องค์ความรู้ที่ค้นพบประกอบด้วยกลไกสำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายร่วม 2) การกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ 3) การสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูล 4) การตัดสินใจร่วม 5) การดำเนินงานร่วม 6) การสร้างแรงจูงใจและการสนับสนุน และ 7) การติดตาม ประเมินผล และสะท้อนบทเรียน ซึ่งทำงานเชื่อมโยงกันในลักษณะของวงจรการเรียนรู้ร่วม (Collaborative Learning Cycle) ส่งผลให้เกิดการปรับตัวและพัฒนากลไกการจัดการปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทของพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญบทบาทของชุมชนในฐานะ “หุ้นส่วนทางปัญญา” (Knowledge Partner) ที่มีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ กำหนดกติกาชุมชน และร่วมออกแบบแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับภาครัฐและภาคีเครือข่าย อันนำไปสู่ความเป็นเจ้าของร่วม ความไว้วางใจ และความรับผิดชอบร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงนามาซึ่งการพัฒนาเป็นกลไกหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการจัดการปัญหาฝุ่นที่เกิดจากหมอกควันไฟป่า โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่กลไกหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการจัดการปัญหาฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า

Citation : สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, และ กริช สุริยะชัยพันธ์. (2569). กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299201.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ภาครัฐควรปรับการจัดการปัญหาฝุ่น PM2.5 จากรูปแบบรวมศูนย์ไปสู่การบริหารเชิงพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนในพื้นที่สูงมีส่วนร่วมในการกำหนดและดำเนินมาตรการให้สอดคล้องกับบริบทภูมิสังคมและระบบนิเวศของพื้นที่

2. ภาครัฐควรสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ และสวัสดิการสำหรับอาสาสมัครและเครือข่ายชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมศักยภาพและความยั่งยืนของการจัดการไฟป่าในระดับพื้นที่

3. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานด้านป่าไม้ และหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อม ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่า ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การติดตาม และการประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงแผนบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นระบบ

5. ชุมชนและผู้นำชุมชนควรใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนากลไกการเฝ้าระวังและป้องกันไฟป่าในระดับหมู่บ้าน เช่น การจัดตั้งชุดลาดตระเวน การจัดทำแนวกันไฟ การกำหนดกติกาชุมชนเกี่ยวกับการใช้ไฟในพื้นที่เกษตรกรรม และการสร้างระบบสื่อสารแจ้งเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบกลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในพื้นที่อื่นที่ประสบปัญหาหมอกควันไฟป่าในจังหวัดเชียงใหม่หรือจังหวัดภาคเหนือ เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนากลไกการจัดการที่เหมาะสมกับแต่ละบริบทพื้นที่

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่า โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณหรือการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน

3. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา ในการจัดการปัญหาหมอกควันไฟป่า เพื่อสร้างต้นแบบเครือข่ายความร่วมมือที่สามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้

Citation : Thummakun, S., Sitthisuntiku, K., Jitpakdee, P., Kawichai, P., Koment, J., Jeerat, P., & Suriyachaipun, K. (2026). Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

เอกสารอ้างอิง (References)

กาญจนา คุ้มทรัพย์. (2558). สิทธิชุมชนกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาป่าชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์, 4*(1), 141–157. https://doi.org/10.14456/gjl.2015.7

กรมควบคุมมลพิษ. (2562). *แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5*. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

ชัยชนะ ศรีเพียชัย, เทิดพงศ์ หันจางสิทธิ์, ณิชาภัทร ไพศาล, วิภาลักษณ์ ฤทธิ์จะโป๊ะ, อภิรดี วงศ์ศิริ, และ มานะ นาคำ. (2567). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ของประชาชนในเขตพื้นที่ชุมชนเมือง เทศบาลตำบลบ้านค้อ จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Spatial Development and Policy, 2*(5), 13–24. https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JSDP/article/view/1004/726

ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์. (2560). การจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ (Collaborative governance): แนวคิดวรรณกรรมคัดสรรและคำสำคัญ. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10*(2), 286–298. https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/103996/85592

ภัทราพร เกษสังข์. (2559). *การวิจัยปฏิบัติการ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มัทนา ปัญญาคำ, และ พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2564). พัฒนาการนโยบายไฟป่าและหมอกควัน: กรณีศึกษานโยบายไฟป่าและหมอกควัน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารปกครอง, 10*(1), 406–446. https://doi.org/10.14456/gjl.2021.14

มาฆะรัตน์ อัมพรเกียรติพล, และ คณิต เขียววิชัย. (2564). รูปแบบการเป็นหุ้นส่วนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในประเทศไทย. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 17*(3), 61–76.

ยนตรการ จินะคำปา, และ ศิวรักษ์ ศิวารมย์. (2560). กระบวนการพัฒนาต้นแบบชุมชนบริหารจัดการตนเอง: กรณีศึกษาตำบลชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารบัณฑิตวิจัย, 8*(1), 183–197. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/banditvijai/article/view/95826/74837

รัตนาภรณ์ ศรแก้วดารา. (2562). การพัฒนามาตรฐานฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 ในประเทศไทย. *วารสารนโยบายสาธารณะ, 9*(2), 23–41. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tujo/article/view/231781/158059

วิชุตา แก้วเชื้อ. (2564). การเสริมสร้างความเข้มแข็งตามแนวคิดหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสาธารณประโยชน์. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์),*

Citation : สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, และ กริช สุริยะชัยพันธ์. (2569). กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

14(1), 116–134. https://www.journal.nu.ac.th/JCDR/article/view/Vol-14-No-1-2021-116-134/1853

ศิโรรัตน์ ขุนทอง, นิตยา เมี้ยนมิตร, และ กอบศักดิ์ วันธงไชย. (2566). แนวทางการจัดการไฟป่าในป่าชุมชนตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวนศาสตร์ไทย, 43*(1), 87–97. https://li01.tci-thaijo.org/index.php/tjf/article/view/260834/178562

สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์. (2567). ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อแก้ปัญหาผลกระทบจากฝุ่นควัน PM2.5 ในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย และนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยมหิดล, 11*(2), 105–122. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/isshmu/article/view/271650

สวรินทร์ เบ็ญเด็มอะหลี. (2560). ปัญหาโครงสร้างอำนาจ นโยบาย และกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการป่าของประเทศไทย: กรณีศึกษาป่าทุ่งบางนกออก เขตลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตอนล่าง. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 5*(2), 387–402. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JCDLQ/article/view/126962/96299

สุภางค์ จันทวานิช. (2557). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 21). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แสงดาว กองใจ, สมคิด แก้วทิพย์, เฉลิมชัย ปัญญาดี, และ บงกชมาศ เอกเอี่ยม. (2565). การยึดมั่นผูกพันในงานและหนุนเสริมการขับเคลื่อนหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นควันจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 22*(3), 387–397. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas/article/view/254147

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2556). *การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ: แนวคิด กระบวนการ และบทเรียนจากชุมชน*. ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2566). จากป่าไม้สังคมสู่สิทธิชุมชนในสังคมไทย. *สังคมศาสตร์วารสารวิชาการ, 35*(2), 22–41. https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:176302

โอฬาร อ่องพะ. (2565). กระบวนการส่งเสริมสิทธิชุมชนในการขับเคลื่อนแผนการจัดการป่าชุมชนภายใต้พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10*(2), 763–776. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/258802/173388

Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. Journal of Public Administration Research and Theory, 18(4), 543–571. https://doi.org/10.1093/jopart/mum032

Berkes, F. (2009). Evolution of co-management: Role of knowledge generation, bridging organizations, and social learning. *Journal of Environmental Management, 90*(5),

Citation : Thummakun, S., Sitthisuntiku, K., Jitpakdee, P., Kawichai, P., Koment, J., Jeerat, P., & Suriyachaipun, K. (2026). Participatory Mechanisms of Social Partners in Addressing Forest Fire Haze Pollution: A Case Study of Ban Nong Tao, Mae Win Subdistrict, Mae Wang District, Chiang Mai Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

1692–1702. https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0301479708003587

Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S. (2012). An integrative framework for collaborative governance. Journal of Public Administration Research and Theory, 22(1), 1–29. https://doi.org/10.1093/jopart/mur011

Israel, B. A., Schulz, A. J., Parker, E. A., & Becker, A. B. (1998). Review of community-based research: Assessing partnership approaches to improve public health. *Annual Review of Public Health, 19*, 173–202.

Ostrom, E. (1990). Governing the commons: The evolution of institutions for collective action. Cambridge University Press.

United Nations. (2024). *The SDG partnerships guidebook: A practical guide to building high-impact multi-stakeholder partnerships for the Sustainable Development Goals*. https://thepartneringinitiative.org/wpcontent/uploads/2022/08/SDG-Partnership-Guidebook-1.0.pdf

Citation : สิทธิชัย ธรรมขัน, เกศสุดา สิทธิสันติกุล, พิชญ์ จิตต์ภักดี, พงศกร กาวิชัย, จริยา โกเมนต์, ปภพ จี้รัตน์, และ กริช สุริยะชัยพันธ์. (2569). กลไกการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมเพื่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ฝุ่นจากหมอกควันไฟป่า พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299201. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299201

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e299549
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

Development Strategies for Participatory Community-Based Tourism in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province

วราวุฒิ คำพานุช[1*], และ ปุณณานันท์ พันธ์แก่น[2]

Warawut Kumpanuch[1*], and Poonnanan Phankaen[2]

[1*]สคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์; ; Faculty of Humanities and Social Science, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand.

[2]มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์; Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage Sa Kaeo, Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : warawut.kum@vru.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e299549

Received : March 17, 2026; **Revised :** July 1, 2026; **Accepted :** July 6, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและประเมินศักยภาพทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และ 2. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จำนวน 400 คน และเครื่องมือการวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยเชิงเอกสารกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) รวมทั้งสิ้น 57 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภออรัญประเทศมีศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านคุณค่า ความสำคัญ และการให้การศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่นิยมเดินทางเป็นกลุ่มเพื่อน ใช้รถยนต์ส่วนตัว สนใจแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และรับข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก ผลการศึกษานำไปสู่การออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 9 เส้นทาง และกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา 8 กลยุทธ์ เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชน อันเป็นแนวทาง ในการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

Citation : Kumpanuch, W., Phankaen, P. (2026). Development Strategies for Participatory Community-Based Tourism in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299549. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

คำสำคัญ (Keywords) : กลยุทธ์, เส้นทางการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การมีส่วนร่วม, จังหวัดสระแก้ว

Abstract

This research aimed to 1) examine the current conditions and assess the resource potential of participatory community-based tourism attractions in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province; and 2) formulate development strategies for participatory community-based tourism in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. A mixed-methods research design was employed, combining quantitative and qualitative approaches. Quantitative data were collected from 400 tourists selected through accidental sampling, using a questionnaire consisting of both closed-ended and open-ended questions. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data were collected through documentary research and in-depth interviews with 57 key informants, and were analyzed using content analysis.

The findings revealed that community-based tourism attractions in Aranyaprathet District had an overall potential at the highest level, with the highest mean score found in the dimension of value, significance, and educational contribution. Most tourists traveled with friends, used private vehicles, were interested in historical tourism attractions, and primarily obtained travel information through the internet. Based on the findings, nine community-based tourism routes were designed, and eight development strategies were formulated to enhance community-based tourism in alignment with local potential, tourist behavior, and community participation. These strategies provide guidelines for promoting the local economy and sustainable tourism management.

Keywords : Strategies, Tourism routes, Community - Based Tourism, Participation, Sa Kaeo Province

บทนำ (Introduction)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจไทย และยังเป็นแหล่งสร้างรายได้สำคัญให้แก่เศรษฐกิจของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย 2.09 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 12.84 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ และก่อให้เกิดการจ้างงาน 4.48 ล้านคน (ฐานเศรษฐกิจ, 2567: วันที่ 25 พฤษภาคม 2567) การท่องเที่ยวถือเป็นส่วนหนึ่งในกลยุทธ์หลักการพัฒนาประเทศในหลาย ๆ ประเทศ สามารถเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ โดยประเทศไทยเองมีความพร้อมในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นทำให้นักท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ

Citation : วราวุฒิ คำพานุช, และ ปุณณานันท์ พันธ์แก่น. (2569). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299549.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

เดินทางมาเที่ยวเป็นจำนวนมากส่งผลต่ออัตราการเพิ่มขึ้นอัตราการหมุนเวียนของเงินตราภายในประเทศ และการท่องเที่ยวยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (กสิณ รังสิกรรพุม, 2563)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) เป็นทางเลือกหนึ่งที่ได้ความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ อนุรักษ์ และประเพณีพื้นบ้าน เนื่องจากนักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน ได้แก่ ธรรมชาติ ประเพณี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ความศรัทธา และภาษาพื้นเมือง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ห่างไกลความเป็นชุมชนเมือง นอกเหนือจากนั้น การท่องเที่ยวชุมชนยังช่วยในการส่งเสริมการพัฒนาคนในชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของถิ่นอาศัย ภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างรายได้อย่างทั่วถึงเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ และสำนึกรักบ้านเกิด (อัญชลี ศรีเกตุ, 2565) และการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประโยชน์อย่างมากในการช่วยให้เกิดการเกิดการสร้างเศรษฐกิจและกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งชุมชนมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการบริหารจัดการ การดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยว การสร้างปฏิสัมพันธ์ และเกิดความผูกพันระหว่างประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันจนสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน (ณัฏฐพัชร มณีโรจน์, 2560) โดยการจัดเส้นทางท่องเที่ยว (Tourism Route) มีหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวแบบไปกลับ หรือแบบค้างคืน ซึ่งแต่ละรูปแบบก็มีความน่าสนใจและเหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวต่างกัน โดยการจัดเส้นทางท่องเที่ยวนี้จะต้องคำนึงถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ให้ครบถ้วนมากที่สุดไม่ว่าจะเป็นตัวแหล่งท่องเที่ยว สาธารณูปโภคพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนั้นระยะเวลาในการท่องเที่ยวและระยะห่างระหว่างแหล่งท่องเที่ยวก็มีความสำคัญต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งการออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความน่าสนใจ และเพิ่มมูลค่าให้กับประสบการณ์การเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยเส้นทางการท่องเที่ยวที่ได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสมจะช่วยสร้างการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสประสบการณ์ใหม่ ๆ กับเอกลักษณ์ของชุมชนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังช่วยจัดการการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว ลดปัญหาความแออัด และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างยั่งยืน รวมไปถึงเป็นแนวทางสัญจรให้นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นหรือเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวและจุดที่น่าสนใจต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น ซึ่งเส้นทางสำหรับนักท่องเที่ยวอาจเป็นการใช้เส้นทางร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของคนท้องถิ่น หรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาใหม่เฉพาะเป็นพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยวก็ได้ (พรฟ้า สุทธิคุณ, 2567; ธีระพันธ์ ปัญญาดี และคณะ, 2565; กุลวรา สุวรรณพิมล, 2548; ศศิธร รัตนประยูร, 2557)

การจัดทำแผนกลยุทธ์สำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ แผนกลยุทธ์ช่วยให้ชุมชนสามารถวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากร การท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ทั้งนี้

Citation : Kumpanuch, W., Phankaen, P. (2026). Development Strategies for Participatory Community-Based Tourism in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299549. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการวางกลยุทธ์ โดยแผนกลยุทธ์ที่ดีจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะยาว (ภาณุวัฒน์ ขูรีรัง และพีรญา ชื่นวงศ์, 2564) ในขณะเดียวกันจังหวัดสระแก้วมีโอกาสที่จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มที่สูงขึ้น หากมีการส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ของพื้นที่อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ดี ภาครัฐ ได้ดำเนินการออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและฟื้นฟูให้ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขยายตัว โดยเฉพาะอำเภออรัญประเทศ ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสระแก้วจากทั้งหมด 9 อำเภอ ที่มีอยู่ติดกับราชอาณาจักรกัมพูชา มีศักยภาพสูงในด้านการท่องเที่ยวและบริการ ด้านเศรษฐกิจการค้าชายแดน ซึ่งหากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ต้องการที่จะข้ามแดนไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อการท่องเที่ยว การค้า การลงทุน และการบันเทิงนันทนาการ ต้องผ่านด่านพรมแดนถาวรที่อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในแต่ละตำบลของอำเภออรัญประเทศนั้นมีศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลายในรูปแบบมิติต่าง ๆ โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวเชิงศาสนา, การท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชน, การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์, การท่องเที่ยวเชิงบันเทิงและนันทนาการ เป็นต้น อีกทั้งยังมีเสน่ห์ในด้านอาหารพื้นถิ่น, กลุ่มชาติพันธุ์, ผลไม้ขึ้นชื่อไม่ว่าจะเป็นแคนตาลูป, มะม่วงแก้วขมิ้น และองุ่น และตลาดการค้าชายแดนสินค้ามือสองที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ดังนั้น การออกแบบและการจัดทำแผนกลยุทธ์เส้นทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนในทุกมิติทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและประเมินศักยภาพทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

2. เพื่อกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์

กวินพัฒน์ เลิศพงษ์มณี (2566) ได้อธิบายว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ นักบริหารกำหนดทิศทางของธุรกิจ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์การ ช่วยกำหนดกลยุทธ์

Citation : วราวุฒิ คำพานุช, และ ปุณณานันท์ พันธ์แก่น. (2569). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299549.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

ที่เหมาะสมกับองค์การเพื่อที่จะนำกลยุทธ์เหล่านั้นไปประยุกต์ปฏิบัติและควบคุมประเมินผลการดำเนินงานขององค์การได้ ทั้งนี้ เนื่องจากกลยุทธ์ขององค์การจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์การได้ วิรัช สงวนวงศ์วาน (2560) กล่าวสนับสนุนว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการตัดสินใจในการบริหารและดำเนินการเพื่อกำหนดผลการปฏิบัติงานในระยะยาวของธุรกิจ โดยเน้นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของธุรกิจ การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติ ตามกลยุทธ์ การประเมินผลและการควบคุม

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

สุนิษา กลิ่นขจร (2561) ได้กล่าวถึง การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นการเดินทางของผู้คนหรือประชาชนที่ไปเยี่ยมเยือนสถานที่หนึ่ง ด้วยความสมัครใจ มิใช่ถูกบังคับ เพื่อการเที่ยวชมเมือง เยี่ยมญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูง การพักผ่อนในวันหยุดทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงการเดินทางเพื่อความสนุกเพลิดเพลิน เพื่อการศึกษา ศาสนา กีฬา การประชุมสัมมนา หรือเพื่อติดต่อธุรกิจ

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ณัฏฐพัชร มณีโรจน์ (2560) ได้กล่าวถึง การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community based tourism: CBT) คือ เป็นลักษณะการท่องเที่ยวที่เน้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเพื่อส่งผลให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยประชาชนในท้องถิ่นร่วมกันกำหนดทิศทางของชุมชน และมีการบริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด เนื่องจากชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในสินทรัพย์ นั้น ๆ ของชุมชน ส่งผลให้ประชาชนในชุมชนมีสิทธิในการสร้างกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นควรมุ่งเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์และเกิดความผูกพันระหว่างประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันจนสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

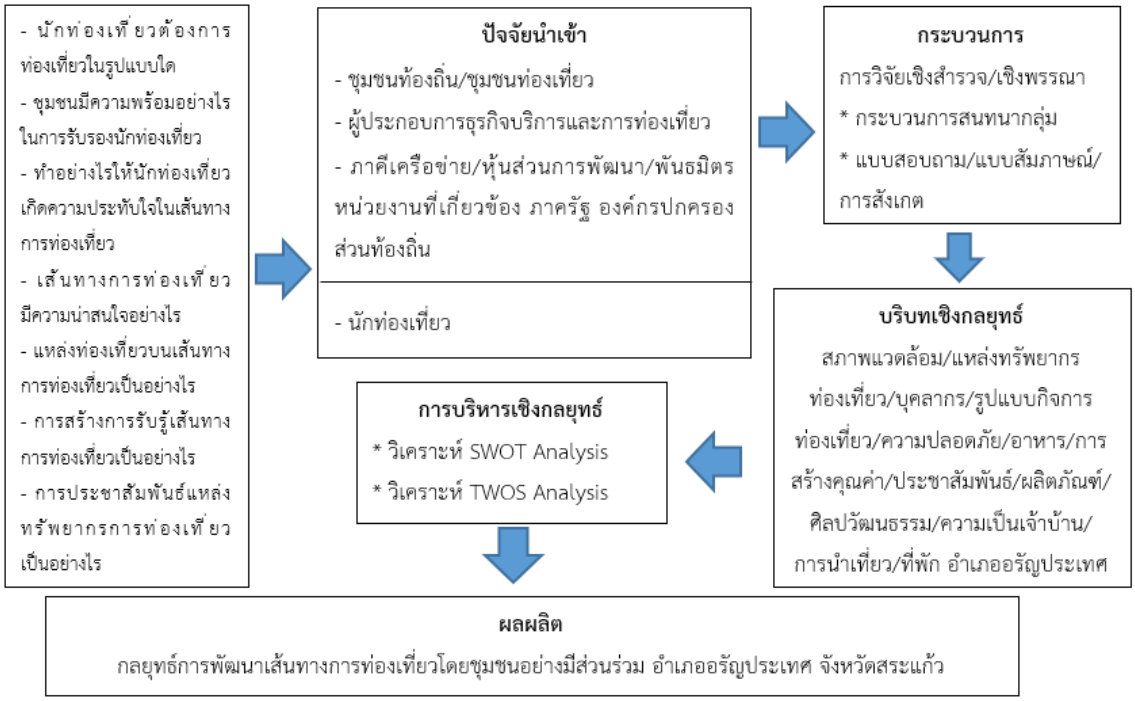
สมบัติ นามบุรี (2562) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์กร ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่ม และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคี ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย สอดคล้องกับอุบลวรรณา ภวกานันท์ และศรัณย์ กอสนาน (2565) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนได้ส่วนเสียกับผลประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมประเมินผล ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นกิจกรรมของประชาชนร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และยังมุ่งเน้นเป้าประสงค์ของการมีส่วนร่วม

Citation : Kumpanuch, W., Phankaen, P. (2026). Development Strategies for Participatory Community-Based Tourism in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299549. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

ไปที่การกำหนดนโยบายของภาครัฐ ซึ่งการมีส่วนร่วมการเป็นแสดงออกทางพฤติกรรมของประชาชนในการร่วมกับภาครัฐ ซึ่งประชาชนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมนั้น โดยใช้การตัดสินใจว่าจะทำอะไร เพื่อใคร ซึ่งรัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งรัฐจะเป็นผู้ออกแบบการมีส่วนร่วมนั้นเอง เพียงแต่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้จะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับกิจกรรมการมีส่วนร่วมนั้นว่ามีความสำคัญและเป็นประโยชน์ในภาพรวมต่อประชาชนมากน้อยเพียงใด

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสู่การวางกรอบแนวคิดดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวในเขตอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 400 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1973) จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังจังหวัดสระแก้ว ปี พ.ศ. 2566 จำนวน 1,491,633 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และ ค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ

Citation : วราวุฒิ คำพานุช, และ ปุณณานันท์ พันธ์แก่น. (2569). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299549.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

5 ทั้งนี้ การเก็บข้อมูลภาคสนามดำเนินการเฉพาะกับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของอำเภออรัญประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับขอบเขตและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2 ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 57 คน ผู้วิจัยคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีบทบาท หน้าที่ ประสบการณ์ และความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ ประกอบด้วย กลุ่มผู้กำหนดนโยบายภาครัฐ จำนวน 9 คน กลุ่มผู้ประกอบการภาคเอกชน จำนวน 9 คน กลุ่มผู้นำชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชน จำนวน 10 คนกลุ่มผู้ให้ข้อมู ลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 9 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญสำหรับการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินคุณภาพกลยุทธ์ จำนวน 20 คน รวมทั้งสิ้น 57 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อประสานการลงพื้นที่เก็บข้อมูล จากนั้นรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร ตำรา รายงานวิจัย แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แผนพัฒนาการท่องเที่ยว เว็บไซต์ และสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการสำรวจภาคสนามโดยใช้แบบสำรวจชุมชนและแบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว ข้อมูลเชิงปริมาณเก็บด้วยแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยว จำนวน 400 ชุด ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 57 คน ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา และแนวทางการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2566 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2567

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และระดับความคิดเห็นต่อศักยภาพทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จากข้อมูลเอกสาร การสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ จำแนกประเด็น และสรุปสาระสำคัญ เพื่อนำไปประกอบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วย SWOT Analysis และสังเคราะห์กลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix สำหรับกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

Citation : Kumpanuch, W., Phankaen, P. (2026). Development Strategies for Participatory Community-Based Tourism in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299549. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

ผลการวิจัย (Research Results)

1. สภาพปัจจุบันและประเมินศักยภาพทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ส่วนใหญ่นิยมเดินทางเป็นกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 30.50 ใช้รถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 50.50 และให้ความสนใจแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์มากที่สุด ร้อยละ 72.50 โดยเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางหลัก ร้อยละ 60.50 สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นการเดินทางระยะสั้น เน้นความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และให้ความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ด้านการประเมินศักยภาพทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณค่า ความสำคัญ และการให้การศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.87 รองลงมาคือ ด้านความร่วมมือของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.64 และด้านองค์กรในการจัดการและการบริหารการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.57 ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนว่าอำเภออรัญประเทศมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากฐานทรัพยากรที่หลากหลายทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม พหุวัฒนธรรม วิถีชุมชน การค้าชายแดน ธรรมชาติ และการเกษตร ซึ่งสามารถนำไปจัดทำเป็นเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชน แบบ 1 วัน จำนวน 9 เส้นทาง ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ดังตารางที่ 1 ดังนี้

Citation : วราวุฒิ คำพานุช, และ ปุณณานันท์ พันธ์แก่น. (2569). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299549.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

ตารางที่ 1 เส้นทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว 9 เส้นทาง

เส้นทาง	รูปแบบเส้นทาง	แหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมสำคัญ
เส้นทางที่ 1	เส้นทางการค้าชายแดน ศาสนา อาหาร และเมืองเก่าอรัญประเทศ	ตลาดโรงเกลือ วัดโคกสะพานขาว วัดเจริญบุญ (วัดญวน) รับประทานอาหารเวียดนามบริเวณซอยมิตรสัมพันธ์ ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ ถนนสตรีทอาร์ตอรัญประเทศ และพระสยามเทวาธิราช
เส้นทางที่ 2	เส้นทางประวัติศาสตร์ ศาสนา และโบราณสถาน	ตลาดโรงเกลือ เทวสถานจี้เหยี่ยงไท้ (โรงเจอรัญประเทศ) วัดหลวงอรัญญ์ ปราสาทเขาน้อยสีชมพู และปราสาทเมืองไผ่
เส้นทางที่ 3	เส้นทางเกษตร ธรรมชาติ และการพักผ่อน	ตลาดโรงเกลือ อ่างเก็บน้ำป่าไร่ใหม่ สวนองุ่นธนกฤต Deli Farm และไร่เกษตรอินทรีย์เมืองไผ่
เส้นทางที่ 4	เส้นทางธรรมชาติ และท่องเที่ยวเชิงเกษตรชายแดน	ตลาดโรงเกลือ อ่างเก็บน้ำป่าไร่ใหม่ Deli Farm และไร่ ณ ชายแดน
เส้นทางที่ 5	เส้นทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศาสนา	ตลาดโรงเกลือ ปราสาทเขาน้อยสีชมพู หอวัฒนธรรมไทญ้อคลองน้ำใส หมู่บ้านชาติพันธุ์ไทญ้อ (บ้านคลองน้ำใส) วัดป่าอรัญวาสี วัดชนะไชยศรี (วัดเกาะ) เทวสถานจี้เหยี่ยงไท้ (โรงเจอรัญประเทศ) วัดหลวงอรัญญ์ ถนนสตรีทอาร์ตอรัญประเทศ และพระสยามเทวาธิราช
เส้นทางที่ 6	เส้นทางพหุวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ศาสนา และเมืองชายแดน	หมู่บ้านชาติพันธุ์ลาวเวียงจันทน์ (บ้านหันทราย) หมู่บ้านชาติพันธุ์เขมร (บ้านตุ่นและสุขมงคล) วัดไทยสามารถวัดอนุบรรพต (เขาน้อย) ตลาดโรงเกลือ วัดชนะไชยศรี (วัดเกาะ) เทวสถานจี้เหยี่ยงไท้ (โรงเจอรัญประเทศ) วัดหลวงอรัญญ์ ถนนสตรีทอาร์ตอรัญประเทศ และพระสยามเทวาธิราช
เส้นทางที่ 7	เส้นทางชาติพันธุ์จีน - เวียดนาม และวัฒนธรรมเมืองอรัญประเทศ	หมู่บ้านชาติพันธุ์จีน (ชุมชนเจ้าพระยาบดินทร์) เทวสถานจี้เหยี่ยงไท้ (โรงเจอรัญประเทศ) วัดหลวงอรัญญ์ หมู่บ้านชาติพันธุ์เวียดนาม (ชุมชนมิตรสัมพันธ์) วัดเจริญบุญ (วัดญวน) ตลาดโรงเกลือ ถนนสตรีทอาร์ตอรัญประเทศ และพระสยามเทวาธิราช
เส้นทางที่ 8	เส้นทางพหุวัฒนธรรม ศาลเจ้า ศาสนา และอัตลักษณ์ชุมชน	หมู่บ้านชาติพันธุ์จีน (ชุมชนเจ้าพระยาบดินทร์) เทวสถานจี้เหยี่ยงไท้ (โรงเจอรัญประเทศ) วัดหลวงอรัญญ์ หมู่บ้านชาติพันธุ์เวียดนาม (ชุมชนมิตรสัมพันธ์) วัดเจริญบุญ (วัดญวน) หมู่บ้านชาติพันธุ์ญ้อ (ชุมชนบ้านอรัญ) ศาลเจ้าพ่อหอสูง ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ตลาดโรงเกลือ ถนนสตรีทอาร์ตอรัญประเทศ พระสยามเทวาธิราช วัดอนุบรรพต (เขาน้อย) และศาลเจ้าพ่อ - เจ้าแม่เขาน้อย

Citation : Kumpanuch, W., Phankaen, P. (2026). Development Strategies for Participatory Community-Based Tourism in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299549. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

เส้นทาง	รูปแบบเส้นทาง	แหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมสำคัญ
เส้นทางที่ 9	เส้นทางประตูการค้าชายแดน และเมืองเศรษฐกิจ	ตลาดโรงเกลือ ศูนย์การค้าอินโดจีน ประตูด่านพรมแดนถาวรบ้านคลองลึก ศาลเจ้าพ่อประตูชัย สถานีรถไฟด่านพรมแดนบ้านคลองลึก วัดโคกสะพานขาว พระสยามเทวาธิราช วัดหลวงอรัญญ์ วัดชนะไชยศรี (วัดเกาะ) ประตูด่านพรมแดนถาวรบ้านหนองเอี่ยน และสะพานมิตรภาพไทย - กัมพูชา

จากตารางที่ 1 พบว่า เส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 9 เส้นทาง ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยครอบคลุมรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา พหุวัฒนธรรม วิถีชุมชน การค้าชายแดน ธรรมชาติ และเกษตรกรรม ทั้งนี้ เส้นทางดังกล่าวสามารถรองรับการเดินทางท่องเที่ยวแบบ 1 วัน และเป็นแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภออรัญประเทศให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2. กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรดำเนินการโดยเชื่อมโยงศักยภาพของพื้นที่ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้วย SWOT Analysis และการสังเคราะห์กลยุทธ์ด้วย TOWS Matrix สามารถกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาได้จำนวน 8 กลยุทธ์ ภายใต้ 4 กลุ่มกลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก กลยุทธ์เชิงแก้ไขสถานการณ์ กลยุทธ์เชิงป้องกัน และกลยุทธ์เชิงรับ โดยกลยุทธ์เชิงรุก ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและบริการให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน 2) กลยุทธ์การนำเสนอภาพลักษณ์พื้นที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่มีมาตรฐาน เพื่อสร้างทางเลือกที่หลากหลายให้แก่นักท่องเที่ยว และ 3) กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเชิงรุกผ่านช่องทาง ที่ทันสมัย น่าสนใจ รวดเร็ว และเข้าถึงนักท่องเที่ยวทุกช่วงวัย ส่วนกลยุทธ์เชิงแก้ไขสถานการณ์ ประกอบด้วย 4) กลยุทธ์การสร้างความรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึกการเป็นเจ้าบ้านที่ดีแก่คนในชุมชน รวมถึงภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ 5) กลยุทธ์การกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการบริการให้เป็นมาตรฐานสากล เพื่อแสดงถึงความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว และ 6) กลยุทธ์การพัฒนารูปแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เน้นการสร้างประสบการณ์ร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมและสร้างประสบการณ์ที่มีเอกลักษณ์ของพื้นที่ สำหรับกลยุทธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ 7) กลยุทธ์การวางแผนปรับปรุงภูมิทัศน์และพัฒนาพื้นที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง เพื่อคงความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ส่วนกลยุทธ์เชิงรับ ได้แก่ 8) กลยุทธ์การพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดทำฐานข้อมูลการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้ กลยุทธ์ทั้ง 8 ประการมุ่งยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของอำเภออรัญประเทศให้สอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่ พฤติกรรม

Citation : วราวุฒิ คำพานุช, และ ปุณณานันท์ พันธ์แก่น. (2569). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299549.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

นักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชน อันนำไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. สภาพปัจจุบันและประเมินศักยภาพทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ผลการศึกษาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. พบว่า อำเภออรัญประเทศมีศักยภาพโดดเด่นด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งทำหน้าที่เป็นสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ที่สำคัญตามทฤษฎีแรงจูงใจทางการท่องเที่ยว สอดรับกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่นิยมเดินทางเป็นกลุ่มเพื่อนในรูปแบบไปเช้า - เย็นกลับ (One-day trip) และเข้าถึงข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ แม้รูปแบบการท่องเที่ยวจะปรับเปลี่ยนไปตามพลวัตของสังคม เช่น ผลกระทบจากโรคอุบัติใหม่ และการพัฒนาด้านคมนาคม แต่พื้นที่แห่งนี้ยังคงสะท้อนภาพความสำเร็จตามแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT) ได้อย่างชัดเจน โดยพบว่าชุมชนสามารถแสดงบทบาทความแปลกแยกจากภายนอกมาสู่การเป็น เจ้าของทรัพยากร” ที่มีศักยภาพในการออกแบบกิจกรรมและมอบประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้มาเยือน

นอกจากนี้ การจัดการดังกล่าวยังตั้งอยู่บนรากฐานของทฤษฎีการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) ที่รักษาสมดุลแบบองค์รวม ทั้งในมิติสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจรัญญา คงเพชร (2563) ที่ยืนยันว่า ความสำเร็จของ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ไม่ได้วัดเพียงแค่จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น แต่ต้องควบคู่ไปกับการที่ชาวบ้านมีรายได้ การฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปพร้อมกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเสกสรรค์ สนวา และพงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ (2568) ที่พบว่า กระบวนการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสร้างความตระหนักรู้ ในคุณค่าของประเพณีและวัฒนธรรมให้แก่เยาวชน ประชาชน (2) การบันทึกองค์ความรู้การเทศน์แหล่อีสานประเพณีบุญผะเหวด (3) การสืบทอดและการสืบสานการเทศน์แหล่ (4) การปฏิบัติจริงในงานบุญผะเหวด (5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

2. การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ผลการศึกษาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 อภิปรายได้ว่า การขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ท่ามกลางสภาพการแข่งขันที่รุนแรงและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) โดยนำข้อมูลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร (SWOT และ TOWS Matrix) มาก่อร่างเป็นกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อบริบทของพื้นที่ เพื่อให้ชุมชนสามารถปรับตัว อยู่รอด และเติบโตต่อไปได้

Citation : Kumpanuch, W., Phankaen, P. (2026). Development Strategies for Participatory Community-Based Tourism in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299549. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การนำกลยุทธ์เหล่านี้ไปสู่การปฏิบัติ (Strategy Implementation) ให้บรรลุภารกิจได้นั้น จะต้องถูกขับเคลื่อนผ่านทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) อย่างแท้จริง กล่าวคือ ชุมชนต้องเข้ามามีบทบาทในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ การบูรณาการกลยุทธ์เข้ากับความร่วมมือของชุมชนในลักษณะจากล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) นี้ จะเป็นเกราะป้องกันและสร้างความเข้มแข็งให้กับการท่องเที่ยวอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว สามารถรับมือกับความท้าทายในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับเสกสรรค์ สนวา และคณะ (2563) ที่กล่าวว่า หลักการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรยึดตัวแบบ “พี เดอ ทู ซีทีเอช” หรือ “P-DOR to CTS” มาเป็นแนวทางสำหรับกำหนดกลยุทธ์ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนให้ยั่งยืน ได้แก่

1. (P) Plan หมายถึง กระบวนการออกแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยคนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเป็นรูปธรรม การวางแผนอาจใช้เวทีประชาคมหมู่บ้านในการแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน

2. (D) Development หมายถึง การขับเคลื่อนกระบวนการออกแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายหลังจากการทำประชาคมหมู่บ้าน เช่น เตรียมการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การติดต่อประสานงานกับเครือข่าย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงวัฒนธรรมจังหวัดเพื่อดำเนินการพัฒนาและให้เกิดความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

3. (O) Observation หมายถึง การร่วมกันของคนในชุมชนเพื่อสังเกตการณ์ และรวบรวมประวัติศาสตร์ชุมชนจากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงการสังเกตและศึกษาเกี่ยวกับเส้นทางของแหล่งท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในชุมชนว่าจะเริ่มต้นที่จุดใดและสิ้นสุดที่ใดวิธีการสังเกตอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การอาศัยประสบการณ์ของตนเอง การทำแผนผังชุมชน การปรึกษาหารือร่วมกัน เป็นต้น

4. (R) Reengineering หมายถึง การปรับรื้อระบบเพื่อออกแบบใหม่ แต่ยังคงรูปแบบดั้งเดิมไว้เพื่อเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น บุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธร การจัดบุญผะเหวดของจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นต้น ซึ่งการปรับรื้อระบบเพื่อออกแบบใหม่นี้ ต้องผ่านกระบวนการวิพากษ์ วิจารณ์ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ถึงข้อดีข้อเสียในการออกแบบด้วยและสิ่งที่ต้องตระหนักถึง คือ การปรับรื้อที่จะเกิดขึ้นทำอย่างไรจะยังคงอัตลักษณ์ดั้งเดิม ทำอย่างไรถึงจะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ อาจจะทำการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดง การบริการ การอำนวยความสะดวก เป็นต้น

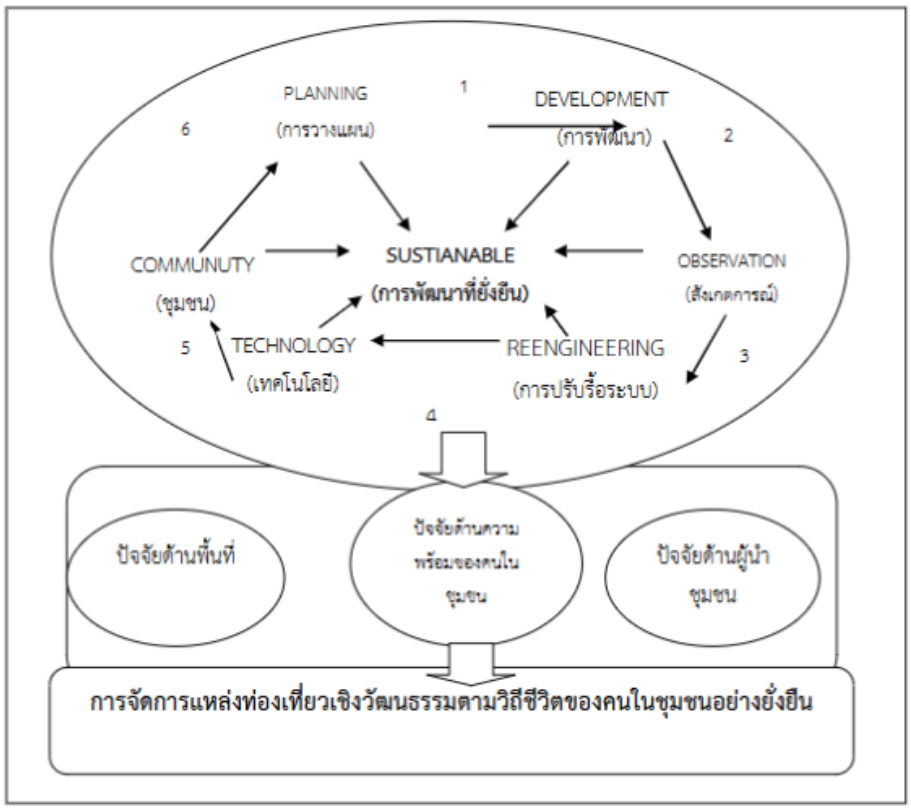
5. (C) Community หมายถึง ชุมชนต้องให้ความร่วมมือและเอาใจใส่ในการทำงานเป็นทีม (Teamwork) เสียสละและแบ่งปันน้ำใจให้แก่กัน เพื่อแก้ไขปัญหาตลอดจนร่วมกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนให้ประสบผลสำเร็จ

6. (T) Technology หมายถึง สื่อเทคโนโลยีใช้สำหรับการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบ ว่าภายในชุมชนแห่งนี้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอะไรบ้าง โดยการ

Citation : วราวุฒิ คำพานุช, และ ปุณณานันท์ พันธ์แก่น. (2569). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299549.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

ประชาสัมพันธ์ผ่านระบบออนไลน์นั้น ต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้เฉพาะทางในการเขียนเนื้อหา (content) การจัดวางภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้น่าสนใจ อนึ่งหากชุมชนใดมีแผนการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน ก็ย่อมสร้างความได้เปรียบกว่าชุมชนอื่น การนำเสนอได้ดีย่อมสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เพิ่มมากขึ้น

7. (S) Sustainable หมายถึง ความยั่งยืนของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ทำอย่างไรแหล่งท่องเที่ยวจะไม่สูญหายไปในช่วงระยะเวลาที่เปลี่ยนแปลง จะสานต่องานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร จึงจะส่งทำให้เกิดความยั่งยืนได้ในอนาคต

ภาพที่ 2 การสังเคราะห์ตัวแบบจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามหลักการ P-DOR to CTS
แหล่งที่มา: เสกสรรค์ สนวา และคณะ (2563)

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้ คือ กรอบการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนชายแดนแบบบูรณาการของอำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเชื่อมโยงศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยว พฤติกรรมนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยนำไปสู่การจัดระบบเส้นทางท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบ 1 วัน จำนวน 9 เส้นทาง และการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนา จำนวน 8 กลยุทธ์ ภายใต้การวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix องค์ความรู้นี้สะท้อน

Citation : Kumpanuch, W., Phankaen, P. (2026). Development Strategies for Participatory Community-Based Tourism in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299549. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

รูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ชายแดนที่ไม่ได้เน้นเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวรายจุด แต่เน้นการเชื่อมโยงทรัพยากรท้องถิ่น อัตลักษณ์ชุมชน พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เส้นทางการเดินทาง และกลไกการบริหารจัดการ เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความชัดเจน เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ชายแดนอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
แหล่งที่มา: ChatGPT (2569)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การบูรณาการแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดและท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และหน่วยงานระดับจังหวัด ควรนำข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวและรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยว 9 เส้นทาง ที่ค้นพบจากการวิจัย บรรจุเข้าสู่แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดสระแก้ว เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม

2. การส่งเสริมนโยบาย “เมืองท่องเที่ยวชายแดนพหุวัฒนธรรม” (Multicultural Border Tourism) ภาครัฐควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ของอำเภออรัญประเทศให้ก้าวข้ามจากการเป็นเพียง “เมืองผ่านและตลาดการค้า” ไปสู่ “เมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชายแดน”

Citation : วราวุฒิ คำพานุช, และ ปุณณานันท์ พันธ์แก่น. (2569). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299549.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

3. การสร้างกลไกความร่วมมือแบบพหุภาคี (Public-Private-People Partnership) ภาครัฐควรเป็นเจ้าภาพในการจัดตั้ง “คณะกรรมการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภออรัญประเทศ” โดยดึงตัวแทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม ผู้ประกอบการ และผู้นำชุมชนเข้ามาร่วมตัดสินใจและติดตามผลตามแนวคิดการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.ควรนำกลยุทธ์เชิงรุกมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชนและ ผู้ประกอบการท้องถิ่น โดยจัดอบรมและสร้าง “นักสื่อความหมายท้องถิ่น (Local Guide)” โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนให้สามารถนำเสนอเรื่องราว (Storytelling) ที่น่าสนใจ

2. ควรกระตุ้นให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือผู้ประกอบการหรือชุมชนการท่องเที่ยว นำข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยวไปออกแบบเป็นแพ็กเกจ (One-day Trip) ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม เช่น การทำเส้นทาง “สายมูหรือสายบุญ” ควบคู่ไปกับการขายสินค้าของที่ระลึก หรือจัดแคมเปญกระตุ้นการท่องเที่ยวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เชิงรุก

3. ผู้ประกอบการควรนำต้นทุนทางวัฒนธรรม เช่น อาหารพื้นถิ่น (อาหารเวียดนาม) ผ้าทอมือ หรือผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (แคนตาลูปหรือเมล่อน) มาพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์และสร้างแบรนด์ที่สื่อถึงอัตลักษณ์ของอรัญประเทศ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. การขยายผลองค์ความรู้ด้านการประเมินศักยภาพ งานวิจัยฉบับนี้ได้ยืนยันให้เห็นว่า การนำองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A มาบูรณาการร่วมกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน 4 มิติ สามารถใช้เป็นเครื่องมือ (Tool) ที่ทรงประสิทธิภาพในการประเมินพื้นที่ชายแดนที่มีความซับซ้อนทางเศรษฐกิจและสังคม นักวิชาการสามารถนำกรอบแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้เป็น “โมเดลอรัญประเทศต้นแบบ (Aranyaprathet Model)” สำหรับการศึกษาบริบทการท่องเที่ยวในเมืองชายแดนอื่น ๆ ของประเทศไทยได้

2. การเพิ่มมิติการศึกษาพลวัตของนักท่องเที่ยว ข้อมูลประชากรศาสตร์ที่พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นกลุ่มวัยทำงานและมีอาชีพค้าขาย เป็นข้อค้นพบทางวิชาการที่สำคัญที่สะท้อนถึงแรงจูงใจในการเดินทางข้ามพรมแดน ซึ่งสามารถนำไปอ้างอิงในการศึกษาทฤษฎีแรงจูงใจผลักและดึง ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

Citation : Kumpanuch, W., Phankaen, P. (2026). Development Strategies for Participatory Community-Based Tourism in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299549. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาโดยนำ “เส้นทางท่องเที่ยวและกลยุทธ์” ที่ได้จากงานวิจัยนี้ไปทดลอง ปฏิบัติจริง (Implementation) ในพื้นที่ โดยการสร้างโปรแกรมนำร่องร่วมกับชุมชน เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ ปัญหาอุปสรรค และหาแนวทางปรับปรุงก่อนการนำไปใช้ในวงกว้าง

2. ควรมีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการประเมินขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่ตลาดโรงเกลือและแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบ เพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact) และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนอันเกิดจากการท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างรวดเร็ว

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อออกแบบและพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล หรือแอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟน ที่รวบรวมข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร และระบบนำทางของอำเภออรัญประเทศ เพื่อยกระดับสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวอัจฉริยะที่สอดรับกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง (References)

กวินพัฒน์ เลิศพงษ์มณี. (2566). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. พิษณุโลก. การพิมพ์ดอทคอม.

กสิณ รังสิกรรพุม. (2563). การวิเคราะห์เส้นทางและปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบโลจิติกส์เพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 27(2), 52 - 65.

จรัญญา คงเพชร. (2563). ความสำเร็จการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน: กรณีศึกษา ตลาดน้ำท่าคา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*, 23(2), 42 - 51.

ฐานเศรษฐกิจ. (2567, 25 พฤษภาคม). *ดัชนีพัฒนาการเดินทางและการท่องเที่ยวไทย ปี 67 ร่วงอันดับ*. ฐานเศรษฐกิจ. https://www.thansettakij.com/business/596931

ณัฏฐพัชร มณีโรจน์. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(2), 25 - 46.

ธีระพันธ์ ปัญญาดี, นิสากร คุณวงศ์, กฤษดา ตั้งชวาล, พิชรุจน์ เปี้ยวน้อย และ ชนัยกานต์ เปี่ยมสง่า. (2565). การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบนวัตกรรมอาหารพื้นถิ่นเพื่อการเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.)*, 24(1), 7 - 24.

พรฟ้า สุทธิคุณ. (2567). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว ตามแนวคิดทฤษฎีของวาโร เพ็งสวัสดิ์. *วารสารวิชาการ การพัฒนาท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชนพังงา*, 1(1), 14 - 25.

ภาณุวัฒน์ ขูรีรัง และพีรญา ชื่นวงศ์. (2564). กลยุทธ์การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อุทยานแห่งชาติถ้ำหลวง - ขุนน้ำนางนอน. *วารสารการวิจัยกาสะลองคำ*, 15(2), 97 - 106.

วิรัช สงวนวงศ์วาน. (2560). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ท้อป จำกัด.

Citation : วราวุฒิ คำพานุช, และ ปุณณานันท์ พันธ์แก่น. (2569). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299549.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

สุนิษา กลิ่นขจร. (2561). *การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น วิถีไทยเพื่อสร้างอัตลักษณ์ใหม่ของเส้นทางการท่องเที่ยวเมืองร้อยเกาะ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เสกสรรค์ สนวา, สุพัฒนา ศรีบุตรดี, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ และนภัสภรณ์ ภูวตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2563). การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 4(1), 259 - 276.

เสกสรรค์ สนวา และพงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์. (2568). การธำรงรักษาอัตลักษณ์การเทศน์แหล่อีสานประเพณีบุญผะเหวด : พื้นที่ต้นแบบทางวัฒนธรรม. *วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล*, 14(3), 611 - 625.

สมบัติ นามบุรี. (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1), 183 - 197.

อัญชลี ศรีเกตุ. (2565). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่วิถีที่ยั่งยืน. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(2), 270 - 279.

อุบลวรรณา ภวกานันท์ และศรัณย์ กอสนาน. (2565). *รูปแบบการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุโดยองค์กรเครือข่าย (กิจกรรมที่ 1)*. ทุนอุดหนุนการวิจัยการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory statistics*, (Second Edition). New York: Harper & Row.

Citation : Kumpanuch, W., Phankaen, P. (2026). Development Strategies for Participatory Community-Based Tourism in Aranyaprathet District, Sa Kaeo Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299549. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

Citation : วราวุฒิ คำพานุช, และ ปุณณานันท์ พันธ์แก่น. (2569). กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299549.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299549

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะกรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

Public Participation in the Provision of Public Services: A Case Study of Local Administrative Organizations in Ubon Ratchathani Province

เกริกเกียรติ ทิพย์ชัย[1*]

Krirkkiat Thipchai[1*]

[1*]คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ; Faculty of Law Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : tonkroekkiat@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e297777

Received : January 28, 2026; **Revised :** May 28, 2026; **Accepted :** June 12, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี และ 2) เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ ตำราและบทความ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี ใช้การผสมผสานระหว่างคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้าและคำถามปลายเปิดให้แสดงความเห็น แยกคำถามในการสัมภาษณ์เป็น 2 ชุด ชุดแรกเป็นคำถามสำหรับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่การเงินและฝ่ายแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมจำนวน 10 คน ส่วนคำถามชุดที่สองเป็นคำถามสำหรับผู้แทนชุมชนและประชาชนทั่วไป รวมจำนวน 15 คน

ผลการวิจัยพบปัญหาว่า 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความเป็นอิสระเนื่องจากจำเป็นต้องดำเนินการตามหนังสือเวียนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ขั้นตอนการรับฟังความเห็นของประชาชนจนนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและออกเป็นข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีบังคับใช้ 3) ปัญหาบริการสาธารณะบางประเภทยังไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นและไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน 4) ปัญหาประชาชนไม่ทราบว่าตนมีสิทธิในการเสนอร่างข้อบัญญัติหรือร่างเทศบัญญัติ 5) ปัญหาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

Citation : Thipchai, K. (2026). Public Participation in the Provision of Public Services: A Case Study of Local Administrative Organizations in Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e297777. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

แนวทางในการแก้ปัญหา มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในเชิงกฎหมาย ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคไม่ควรมีหนังสือราชการหรือหนังสือเวียนขอความร่วมมือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีดำเนินการหากไม่จำเป็น 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตรวจสอบและประเมินผลการจัดทำบริการสาธารณะทุกโครงการหรือทุกกิจกรรม ไม่ใช่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเท่านั้น ส่วนข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย มีดังนี้ 1) เห็นควรให้มีกฎหมายควบคุมไม่ให้โครงการหรือกิจกรรมในการจัดทำบริการสาธารณะเกิดขึ้นหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีใช้งบประมาณในการจัดทำบริการสาธารณะไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้นรวมถึงกรณีการขอเงินอุดหนุนเฉพาะกิจด้วย 2) เห็นควรให้นำระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 5 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจให้ประชาชน การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท การมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสารไปบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากที่สุด

คำสำคัญ (Keywords) : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การมีส่วนร่วมของประชาชน, บริการสาธารณะ

Abstract

This research article aimed to: (1) study the problems and obstacles concerning public participation in the provision of public services by local government organizations in Ubon Ratchathani Province; and (2) propose guidelines for solving problems related to public participation in the provision of public services by local government organizations in Ubon Ratchathani Province. This study employed a qualitative research methodology through documentary research, including research studies, theses, books, textbooks, academic articles, laws, regulations, and other related documents. In addition, semi-structured interviews were conducted with individuals directly involved in public participation in the provision of public services by local government organizations in Ubon Ratchathani Province. The interviews combined predetermined questions with open-ended questions to allow respondents to express their opinions freely. The interview questions were divided into two sets. The first set was designed for administrators, financial officers, and planning officers of local government organizations, totaling 10 participants. The second set was intended for community representatives and members of the general public, totaling 15

The research findings revealed the following problems: 1) Local administrative organizations lack autonomy because they are required to operate in accordance with

Citation : เกริกเกียรติ ทิพย์ชัย. (2569). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะกรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e297777.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

circular directives issued by the Department of Local Administration. 2) Problems concerning public participation in the provision of public services by local administrative organizations, beginning from the stage of public hearings through the formulation of local development plans and the enactment of annual budget ordinances or municipal budget regulations.

3) Certain public services are not implemented in accordance with local development plans and do not respond to the actual needs of the people. 4) People are unaware that they have the right to propose draft local ordinances or draft municipal regulations.5) Problems regarding the level of public participation in the provision of public services by local administrative organizations in Ubon Ratchathani Province.

RecommendationsTo address these issues, the study offers both policy and legal recommendations:

Policy Recommendations: 1) Central and regional administrative bodies should avoid issuing unnecessary official letters or circulars requesting cooperation from local administrative organizations in Ubon Ratchathani Province. 2) Local administrative organizations in Ubon Ratchathani Province must actively involve citizens in decision-making, monitoring, and evaluating every public service project or activity, rather than limiting public involvement merely to information acknowledgment and opinion sharing.Legal Recommendations: 1) Legal mechanisms should be enacted to halt any public service projects or activities if the budget allocation by local administrative organizations in Ubon Ratchathani Province deviates from the aforementioned local development plans. This restriction should also strictly apply to specific grant applications. 2) The five levels of public participation—Empowerment, Collaboration, Involvement, Consultation, and Information—should be formally codified into law. Enacting these levels into legally binding statutes will maximize public benefit and ensure comprehensive citizen engagement.

Keywords : local administrative organizations, Public participation, Public services

บทนำ (Introduction)

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยได้จัดระเบียบการบริหารราชการเป็นราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น การจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Citation : Thipchai, K. (2026). Public Participation in the Provision of Public Services: A Case Study of Local Administrative Organizations in Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e297777. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

อยู่ภายใต้แนวคิดของหลักการกระจายอำนาจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ภายใต้อำนาจกำกับดูแลจากราชการส่วนกลางและในการจัดทำบริการสาธารณะประชาชนจะต้องมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง การบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติที่จะส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนโดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา

ร่วมวางแผน รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน (เอกรัตน์, 2552)

ในปัจจุบันจังหวัดอุบลราชธานีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 239 แห่ง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, รายงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2568, 2568) ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ดำเนินการวิจัยคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีบริบทในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะที่แตกต่างกันและเลือกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง พื้นที่อำเภอใกล้เคียงกับอำเภอเมืองและพื้นที่ต่างอำเภอออกไปโดยให้ครอบคลุมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลและองค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมทั้งสิ้นมีจำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เทศบาลตำบลธาตุ เทศบาลตำบลเขมราฐ องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงใหญ่และองค์การบริหารส่วนตำบลโคกก่อง

ในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นนอกจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีความเป็นอิสระไม่ถูกแทรกแซงโดยราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำบริการสาธารณะตามความต้องการของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ดังนั้น ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะ บริการสาธารณะถึงจะสนองตอบความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

จากการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีพบปัญหาว่า 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความเป็นอิสระเนื่องจากจำเป็นต้องดำเนินการตามหนังสือเวียนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ขั้นตอนการรับฟังความเห็นของประชาชนจนนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและออกเป็นข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีบังคับใช้ 3) ปัญหาบริการสาธารณะบางประเภทยังไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นและไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน 4) ปัญหาประชาชนไม่ทราบว่าตนมีสิทธิในการเสนอร่างข้อบัญญัติหรือร่างเทศบัญญัติ 5) ปัญหาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยหลายเรื่องได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมักศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ หลักการกำกับดูแล ความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ

Citation : เกริกเกียรติ ทิพย์ชัย. (2569). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะกรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e297777.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยทั่วไปเท่านั้น แต่งานวิจัยนี้ได้แตกต่างจากงานวิจัยเรื่องอื่น ๆ ตรงที่ได้มีการศึกษาต่อยอดอย่างละเอียดเกี่ยวกับหลักการกระจายอำนาจว่าประชาชนผู้รับบริการสาธารณะมีส่วนร่วมหรือไม่เพียงใด

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในหมวด 9 ตั้งแต่มาตรา 282 – 290 มีสาระสำคัญว่า รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่น สามารถกำหนดนโยบาย ปกครอง บริหารงานบุคคล มีความเป็นอิสระด้านการเงินและการคลัง โดยอยู่ภายใต้อำนาจการกำกับดูแลของรัฐบาล (วุฒิสาร , 2545) ไม่ใช่อำนาจบังคับบัญชาแต่อย่างใด ต่อมา ได้มีการตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 จนในปัจจุบันเป็นจุดเริ่มต้นของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริง (วุฒิสาร, 2545)

การกระจายอำนาจเป็นการที่รัฐถ่ายโอนอำนาจหรือมอบอำนาจในการบริการสาธารณะบางประการให้แก่องค์กรหรือหน่วยงานที่จัดตั้งในรูปแบบของนิติบุคคลที่มีความเป็นอิสระไม่ต้องอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของรัฐบาลแต่จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลเท่านั้น มีฐานะเป็นนิติบุคคลที่มีอิสระในทางการเมืองการปกครองและการคลังตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ (ชาญชัย , 2551)

หากไม่มีการกำกับดูแลแล้วองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจบริหารงานหรือดำเนินการไปในทางที่มิชอบขัดกับผลประโยชน์ของประเทศหรือประชาชนในท้องถิ่นได้

นอกจากนั้นโดยหลักแล้วอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะโดยหลักเป็นอำนาจของราชการส่วนกลางเท่านั้นเพียงแต่ส่วนกลางไม่สามารถจัดทำบริการสาธารณะให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชนทุกคนได้จึงทำให้เกิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมาตามหลักการกระจายอำนาจ

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน (public Participation) หมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ นโยบาย กระบวนการบริหารและตัดสินใจของท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม ทั้งนี้ต้องอยู่บนฐานของความอิสระทางความคิด ความรู้ ความสามารถและความเต็มใจของประชาชนและการมีส่วนร่วมดังกล่าวประชาชนจะต้องสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างครบวงจร

Citation : Thipchai, K. (2026). Public Participation in the Provision of Public Services: A Case Study of Local Administrative Organizations in Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e297777. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ไม่ใช่เพียงการจัดเวทีให้มีส่วนร่วมเพียงครั้งเดียว (อรทัย, 2552 : 17 - 18) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ ดังนี้ (อรทัย, 2552 : 24 - 26) 1) การมีส่วไนร่วมในระดับเสริมอำนาจให้ประชาชน 2) การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ 3) การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท 4) การมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็น และ 5) การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร

ดังนั้น ในการจัดทำบริการสาธารณะองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะทั้ง 5 ระดับ

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

การปกครองและประชากรนั้น จังหวัดอุบลราชธานี แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 25 อำเภอ 219 ตำบล 2,627 หมู่บ้าน โดยการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง มีเทศบาลทั้งหมด 59 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 179 แห่ง (ดารุณี, 2563 : 90)

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

มาตรา 253 บัญญัติไว้ว่า

ในการดำเนินงาน ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ รวมตลอดทั้งมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 254 บัญญัติไว้ว่า

ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติ

2. พระราชบัญญัติการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2565

มาตรา 7 บัญญัติไว้ว่า ผู้มีสิทธิเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นคือผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยไม่อยู่ในระหว่างการต้องห้ามมิให้มีสิทธิเลือกตั้ง จะต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า สามพันคนหรือจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในยี่สิบของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นภายหลังจากที่สภาท้องถิ่นสิ้นอายุหรือถูกยุบครั้งล่าสุด แล้วแต่จำนวนใดจะน้อยกว่า

3. พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 มาตรา 45/1 มาตรา 52 และมาตรา 56

4. พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 50 มาตรา 32 ทวิ และมาตรา 61 ทวิ

5. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ในมาตรา 69/1 และมาตรา 71 วรรคสอง

Citation : เกริกเกียรติ ทิพย์ชัย. (2569). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะกรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e297777.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

ขั้นตอนการจัดทำบริการสาธารณะโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

1. ขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

แผนพัฒนาท้องถิ่น หมายความว่า แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่กำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และกลยุทธ์ โดยสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ แผนพัฒนาตำบล แผนพัฒนาหมู่บ้านหรือแผนชุมชน อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนา ที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าและให้ข้อกฎหมายความรวมถึงการเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาท้องถิ่น (ข้อ 4 ของระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)

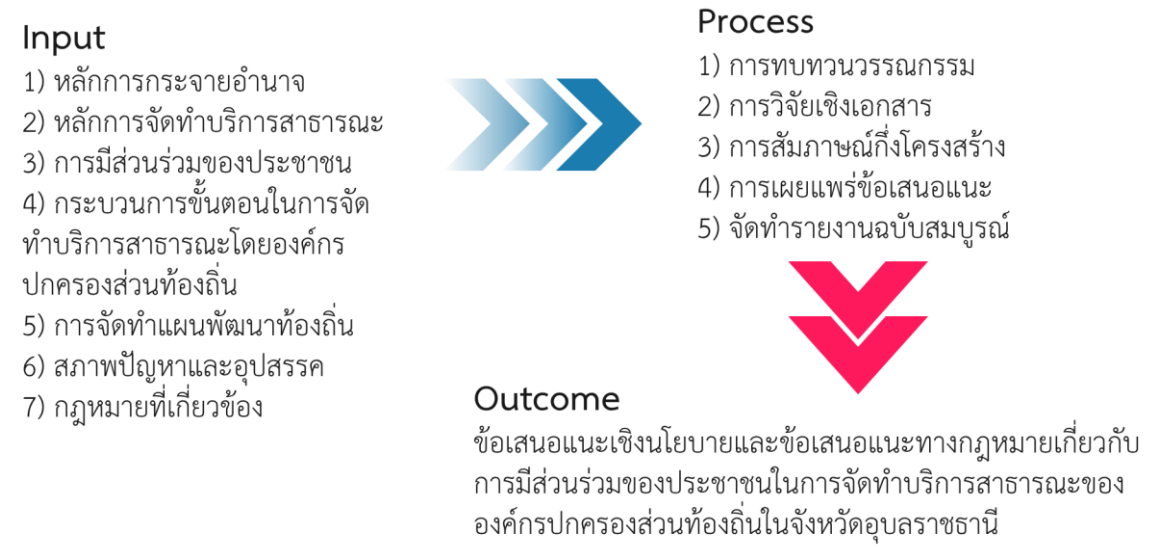
กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีดังนี้ 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 2) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 3) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 4) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย อื่น ๆ

2. ขั้นตอนการจัดทำข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติท้องถิ่น งบประมาณรายจ่ายประจำปี

หลังจากที่ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแล้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการจัดทำข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติท้องถิ่น งบประมาณรายจ่ายประจำปี ให้สอดคล้องกับแผนดังกล่าว ดังนั้น หากไม่มีการจัดทำข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติท้องถิ่น งบประมาณรายจ่ายประจำปี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ก็จะไม่สามารถนำเงินออกไปใช้ในการจัดทำบริการสาธารณะได้ ซึ่งต้องมีการดำเนินการจัดทำในทุก ๆ ปี โดยขั้นตอนการจัดทำเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง

Citation : Thipchai, K. (2026). Public Participation in the Provision of Public Services: A Case Study of Local Administrative Organizations in Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e297777. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

วิธีการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญเกี่ยวกับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พื้นที่ดำเนินการวิจัย ประชากรกลุ่มเป้าหมาย การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย การวิจัยเอกสารและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ดังนี้

1.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary research)

การรวบรวมข้อมูลเป็นประเภทเอกสารที่เป็นแนวคิดและทฤษฎี ตำราและบทความ พระราชบัญญัติ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

1.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ใบรับรองว่าผ่านการพิจารณาด้านจริยธรรมของการวิจัยในมนุษย์สำหรับโครงการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (Social Science and Behavioral Science) จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานีแล้วผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ใช้การผสมผสานระหว่างคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้าและคำถามปลายเปิดให้แสดงความเห็น แยกคำถามในการสัมภาษณ์เป็น 2 ชุด ชุดแรกเป็นคำถาม

Citation : เกริกเกียรติ ทิพย์ชัย. (2569). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะกรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e297777.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

สำหรับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่การเงินและฝ่ายแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเป็นคำถามปลายเปิดให้แสดงความเห็นเกี่ยวกับอำนาจหรือหน้าที่ในการทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและการจัดทำบริการสาธารณะและการออกข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติบังคับใช้ ปัญหาที่พบเจอและการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะ รวมจำนวน 10 คน ส่วนคำถามชุดที่สองเป็นคำถามสำหรับผู้แทนชุมชนและประชาชนทั่วไป เป็นคำถามปลายเปิดให้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะในชุมชนและวิธีการในการช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะรวมถึงการออกข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติ รวมจำนวน 15 คน

2.พื้นที่ดำเนินการวิจัย

พื้นที่ดำเนินการวิจัยคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีบริบทในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะที่แตกต่างกันและมีพื้นที่ที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง พื้นที่อำเภอใกล้เคียงกับอำเภอเมืองและพื้นที่ต่างอำเภอออกไปโดยให้ครอบคลุมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลและองค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมทั้งสิ้นมีจำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เทศบาลตำบลธาตุ เทศบาลตำบลเขมราฐ องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงใหญ่และองค์การบริหารส่วนตำบลโคกก่อง

3.ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรกลุ่มเป้าหมายประกอบไปด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมจำนวน 5 คน 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่การเงินหรือฝ่ายแผนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมจำนวน 5 คน 3) กลุ่มผู้แทนชุมชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมจำนวน 5 คน 4) กลุ่มประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมจำนวน 10 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลเป็นประเภทเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ขั้นตอนที่ 3 สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ข้อมูลที่มีความถูกต้องตามกรอบเนื้อหาวัตถุประสงค์โดยการตรวจสอบข้อมูลได้มาจากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ทำการสังเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยหาข้อสรุปโดยทำการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี โดยดำเนินการจำแนกตามแหล่งที่มาของข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจนนำไปสู่การสร้างข้อสรุปที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีหลักฐานข้อมูลยืนยันได้

Citation : Thipchai, K. (2026). Public Participation in the Provision of Public Services: A Case Study of Local Administrative Organizations in Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e297777. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี มีผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัญหาและอุปสรรคจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

1.1 ปัญหาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความเป็นอิสระเนื่องจากจำเป็นต้องดำเนินการตามหนังสือเวียนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ตามหลักการกระจายอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอยู่ภายใต้อำนาจกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทยไม่ใช่อำนาจบังคับบัญชาแต่อย่างใด ดังนั้น กระทรวงมหาดไทยย่อมไม่มีอำนาจในการสั่งการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งรวมถึงในจังหวัดอุบลราชธานีได้รับหนังสือแจ้งเวียนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีชื่อเรื่องของหนังสือว่า ขอความร่วมมือ ขอความอนุเคราะห์ แจ้งกำชับ เป็นต้น จากการให้สัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการตามหนังสือแจ้งเวียนดังกล่าว ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะในทางอ้อมเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับหนังสือเวียนของราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจควบคู่กับการจัดทำบริการสาธารณะความต้องการของประชาชนในชุมชนตามหลักการกระจายอำนาจ เช่น หนังสือด่วนที่สุดที่ อบ 0023.3/ว 469 เรื่อง ขอกำชับให้หน่วยจัดซื้อเข้มงวดในขั้นตอนการส่งมอบและรับมอบนมโรงเรียน ถึงนายอำเภอ ทุกอำเภอ นายกเทศมนตรีนครอุบลราชธานี ทุกแห่ง ลงนามโดยนายสมเพชร สร้อยสระคู รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดอุบลราชธานี

หนังสือเวียนฉบับดังกล่าว ต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีจัดส่งนมโรงเรียนและให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายงานผลการทำสัญญาซื้อขายและจัดส่งนมโรงเรียนดังกล่าวให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

1.2 ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ขั้นตอนการรับฟังความเห็นของประชาชนจนนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและออกเป็นข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีบังคับใช้

จากการให้สัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้แทนชุมชนและประชาชนทั่วไปพบว่า การที่ได้ลงประชาคมหมู่บ้านเพื่อการรวบรวม วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการของประชาชนในชุมชน โดยบริการสาธารณะที่ประชาชนมีความต้องการมากที่สุดนั้นคือ ถนนคอนกรีต ถนนเพื่อการเกษตร น้ำประปาเพื่อการอุปโภคบริโภค

Citation : เกริกเกียรติ ทิพย์ชัย. (2569). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะกรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e297777.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

อย่างไรก็ตาม ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่นั้น ประชาชนมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมในระดับ การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (ประชาชนทราบข้อมูลข่าวสารว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะประเภทใด) และการมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็น (ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้สึกและความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) เท่านั้น ดังนั้น ประชาชนจึงไม่ได้มีส่วนร่วมในระดับอื่น ๆ ที่สูงขึ้น รวมถึงไม่ปรากฏว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยอมรับและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดโครงการหรือใช้งบประมาณในการจัดทำบริการสาธารณะ ส่วนการลงประชาคมในหมู่บ้านในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลเขมราฐยังพบปัญหาคือมีจำนวนประชาคมที่น้อยกว่าเกณฑ์ที่หนังสือแจ้งเวียนกระทรวงมหาดไทยกำหนด จึงจำเป็นต้องมีการลงประชาคมอีกครั้งหนึ่งเพื่อรับฟังความต้องการของประชาชนและให้ได้จำนวนประชาชนตามหนังสือแจ้งเวียนดังกล่าว

1.3 ปัญหาบริการสาธารณะบางประเภทยังไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นและไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและฝ่ายนโยบายและแผนงาน พบว่า บริการสาธารณะบางประเภทยังไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นเนื่องจากการไม่ได้รับงบประมาณจัดสรรจากราชการส่วนกลางที่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนจึงไม่สามารถดำเนินการใด ๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบริการสาธารณะได้ เมื่อประชาชนสอบถามถึงโครงการที่ต้องดำเนินการจะได้รับคำตอบว่า รองบประมาณจากราชการส่วนกลาง

อย่างไรก็ตาม ในส่วนผู้บริหารเทศบาลตำบลเขมราฐนั้นได้หาวิธีที่จะทำให้เทศบาลได้รับงบประมาณเพิ่มเติมจึงได้ของบประมาณไปยังกรมโยธาธิการและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จนได้รับงบประมาณมาใช้ในการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ชุมชน นอกจากปัญหางบประมาณดังกล่าวแล้วยังปรากฏว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบางแห่งว่าจำเป็นต้องจัดทำบริการสาธารณะที่ไม่อยู่ในแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นบริการสาธารณะที่ถือว่าไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน โดยมีช่องทางในการขอรับงบประมาณคือเงินขอรับเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ แต่บริการสาธารณะที่จัดทำนั้น ไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนแต่อย่างใด เช่น ประชาชนต้องการถนนเพื่อการเกษตรแต่มีเงินอุดหนุนเฉพาะกิจให้จัดซื้อกล้อง CCTV มาติดตั้งในชุมชน เป็นต้น รวมถึงกรณีมีหนังสือขอความอนุเคราะห์ เช่น การขอนางรำเข้าร่วมงานของจังหวัดหรือการขอประชาชนเข้าร่วมโครงการของจังหวัด โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดหางบประมาณเป็นค่าน้ำดื่ม ค่าอาหาร ค่าแต่งหน้าและอื่น ๆ เอง เป็นต้น

1.4 ปัญหาประชาชนไม่ทราบว่าตนมีสิทธิในการเสนอร่างข้อบัญญัติหรือร่างเทศบัญญัติ

ตามมาตรา 7 พระราชบัญญัติการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2565 ที่ให้สิทธิประชาชนเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติได้นั้น จากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มเป้าหมายพบว่าส่วนใหญ่ไม่ทราบ

Citation : Thipchai, K. (2026). Public Participation in the Provision of Public Services: A Case Study of Local Administrative Organizations in Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e297777. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

ว่าตนมีสิทธิในการเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นเพื่อบังคับใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตนอยู่ในพื้นที่ ประชาชนส่วนน้อยที่ทราบว่าตนมีสิทธิในการเสนอข้อบัญญัติได้ก็ไม่ทราบขั้นตอนในการดำเนินการ

1.5 ปัญหาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาและการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มผู้แทนชุมชนและประชาชน พบว่า ประชาชนไม่มีส่วนร่วมมากพอในการดำเนินโครงการซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการใช้งบประมาณเพื่อจัดทำบริการสาธารณะและหากบริการสาธารณะนั้นเมื่อได้จัดทำแล้ว หากประชาชนเห็นว่าบริการสาธารณะนั้นไม่ตอบสนองกับความต้องการของตนก็ไม่มีช่องทางใด ๆ ในการตรวจสอบได้ เนื่องจากการตรวจสอบต้องเป็นกรณีที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำผิดกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเบิกจ่ายเงินซึ่งเป็นอำนาจของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) หรือมีการทุจริตเกิดขึ้นซึ่งเป็นอำนาจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เท่านั้น

2. แนวทางในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1.1 ราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคไม่ควรมีหนังสือราชการหรือหนังสือเวียนขอความร่วมมือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีดำเนินการหากไม่จำเป็น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจหลักคือการจัดทำบริการสาธารณะตามแผนพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนในชุมชน

2.1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตรวจสอบและประเมินผลการจัดทำบริการสาธารณะทุกโครงการหรือทุกกิจกรรม ไม่ใช่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเท่านั้น

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

2.2.1 เห็นควรให้มีกฎหมายควบคุมไม่ให้โครงการหรือกิจกรรมในการจัดทำบริการสาธารณะเกิดขึ้นหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีใช้งบประมาณในการจัดทำบริการสาธารณะไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้นรวมถึงกรณีการขอเงินอุดหนุนเฉพาะกิจด้วย

2.2.2 เห็นควรให้นำระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 5 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจให้ประชาชน การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท การมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสารไปบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากที่สุด

Citation : เกริกเกียรติ ทิพย์ชัย. (2569). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะกรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e297777.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. อภิปรายผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัญหาและอุปสรรคจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เทศบาลตำบลเขมราฐ เทศบาลตำบลธาตุ องค์การบริหารส่วนตำบลม่วงใหญ่และองค์การบริหารส่วนตำบลโคกก่องพบว่า

1.1 ปัญหาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีความเป็นอิสระเนื่องจากจำเป็นต้องดำเนินการตามหนังสือเวียนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งรวมถึงในจังหวัดอุบลราชธานีได้รับหนังสือแจ้งเวียนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีชื่อเรื่องของหนังสือว่า ขอความร่วมมือ ขอความอนุเคราะห์ แจ้งกำชับ เป็นต้น จากการให้สัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้บริหารพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการตามหนังสือแจ้งเวียนดังกล่าว ด้วยข้อจำกัดดังกล่าวจึงส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะในทางอ้อมเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับหนังสือเวียนของราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจควบคู่กับการจัดทำบริการสาธารณะความต้องการของประชาชนในชุมชนตามหลักการกระจายอำนาจ เช่น หนังสือด่วนที่สุดที่ อบ 0023.3/ว 469 เรื่อง ขอกำชับให้หน่วยจัดซื้อเข้มงวดในขั้นตอนการส่งมอบและรับมอบนมโรงเรียน ถึงนายอำเภอ ทุกอำเภอ นายกเทศมนตรีนครอุบลราชธานี ทุกแห่ง สอดคล้องกับ วิทวัส ขุนหนู พรชัย เทพปัญญา และวิทยา ชินบุตร (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า บริบทการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นมีลักษณะรวมอำนาจการปกครอง (Centralism) มีรัฐบาลระดับชาติมีบทบาทหลักในการจัดบริการสาธารณะ กำหนดระบบการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น มีอำนาจจัดตั้ง ยุบ กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงกลไกในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระในการบริหารงาน

1.2 ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ขั้นตอนการรับฟังความเห็นของประชาชนจนนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและออกเป็นข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีบังคับใช้

จากการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่นั้น ประชาชนมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมในระดับการมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็นเท่านั้น ดังนั้น ประชาชนจึงไม่ได้มีส่วนร่วมในระดับอื่น ๆ สอดคล้องกับ รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารโครงการยกระดับการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (ม.ป.ป.) ได้ดำเนินการศึกษา ค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการ

Citation : Thipchai, K. (2026). Public Participation in the Provision of Public Services: A Case Study of Local Administrative Organizations in Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e297777. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

จัดบริการสาธารณะของประเทศไทย ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบเพื่อค้นหาตัวแบบความสำเร็จจากต่างประเทศพบว่า ในด้านสิทธิพลเมืองและชุมชน ขาดการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินภารกิจและการติดตามประเมินผลและยังขาดโอกาสในการร่วมกำหนดทิศทางการใช้ทรัพยากรและงบประมาณของรัฐ

แตกต่างกับ สถาพร เริงธรรม (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการเสริมสร้างบทบาทขององค์กรชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พบว่า ภารกิจที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจะเป็นภารกิจที่เกี่ยวกับการดูแลโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การขุดลอกท่อระบายน้ำ การวางท่อ การทำความสะอาดถนน เป็นต้น ประชาชนในชุมชนรับทราบร่วมกัน นับว่าเป็นโอกาสที่ดีที่ได้มีโอกาสร่วมทำงานกับเทศบาลในลักษณะหุ้นส่วนตลอดทั้งกระบวนการจัดทำบริการสาธารณะ โดยชุมชนมีบทบาททั้งในการกำหนดรูปแบบ วิธีการดำเนินงาน การบริหารงบประมาณ ตลอดจนถึงการประเมินผลโครงการ การดำเนินการดังกล่าวเปรียบเทียบได้กับการมีส่วนร่วมในระดับสูงสุดคือระดับการควบคุมโดยประชาชนเพราะประชาชนสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ไม่ได้เป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นแล้วรอให้หน่วยงานประสานให้เข้าไปร่วมในการดำเนินงานร่วมกัน

1.3 ปัญหาบริการสาธารณะบางประเภทยังไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นและไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน

จากการศึกษาพบว่าบริการสาธารณะบางประเภทยังไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นเนื่องจากการไม่ได้รับงบประมาณจัดสรรจากราชการส่วนกลางที่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนจึงไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบริการสาธารณะได้ สอดคล้องกับวิทวัส ขุนหนู พรชัย เทพปัญญา และวิทยา ชินบุตร (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า รัฐบาลมักกำหนดภารกิจในการจัดทำบริการสาธารณะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการแฝงมาไว้กับการจัดสรรงบประมาณเฉพาะกิจ แม้จะเป็นภารกิจที่ไม่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่และไม่เป็นไปตามความต้องการของประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นที่ต้องดำเนินการเนื่องจากเกรงว่าจะขัดคำสั่งรัฐบาลซึ่งจะมีผลกระทบต่อการจัดสรรงบประมาณในครั้งต่อไป

2. อภิปรายผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

แนวทางในการแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี

2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1.1 ราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคไม่ควรมีหนังสือราชการหรือหนังสือเวียนขอความร่วมมือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีดำเนินการหากไม่จำเป็น เนื่องจากองค์กร

Citation : เกริกเกียรติ ทิพย์ชัย. (2569). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะกรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e297777.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

ปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจหลักคือการจัดทำบริการสาธารณะตามแผนพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนในชุมชน

สอดคล้องกับวิทวัส ขุนหนู พรชัย เทพปัญญา และวิทยา ชินบุตร (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการสร้างความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า รัฐบาล ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ควรกระทำต่อองค์กรปกครองส่วน์ท้องถิ่นในฐานะการเป็นหน่วยงานของรัฐด้วยความเสมอภาค โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่รัฐธรรมนูญรับรองความเป็นอิสระ

2.1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตรวจสอบและประเมินผลการจัดทำบริการสาธารณะทุกโครงการหรือทุกกิจกรรม ไม่ใช่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเท่านั้น

สอดคล้องกับ รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร โครงการยกระดับการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะ สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (ม.ป.ป.) ได้ดำเนินการศึกษา ค้นคว้าและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะของประเทศไทย ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบเพื่อค้นหาตัวแบบความสำเร็จจากต่างประเทศพบว่า ยังขาดกฎหมายขับเคลื่อนการดำเนินการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ขาดการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินภารกิจและการติดตามประเมินผลและยังขาดโอกาสในการร่วมกำหนดทิศทางการใช้ทรัพยากรและงบประมาณของรัฐ

สอดคล้องกับรายงานวิจัยธีระชาติ บุญปั๋น จิรวัฒน์ เมธาสุทธิรัตน์ (2566) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตามแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ตื่น อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่มีข้อเสนอแนะว่า การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ตื่น ควรให้ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เข้ามามีส่วนร่วม ร่วมรับรู้รับฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมให้คำปรึกษา ร่วมตัดสินใจในการนำโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่น

2.2 ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

2.2.1 เห็นควรให้มีกฎหมายควบคุมไม่ให้โครงการหรือกิจกรรมในการจัดทำบริการสาธารณะเกิดขึ้นหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีใช้งบประมาณในการจัดทำบริการสาธารณะไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นรวมถึงกรณีการขอเงินอุดหนุนเฉพาะกิจด้วย

2.2.2 เห็นควรให้นำระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 5 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจให้ประชาชน การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท การมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสารไปบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากที่สุด

Citation : Thipchai, K. (2026). Public Participation in the Provision of Public Services: A Case Study of Local Administrative Organizations in Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e297777. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมักเข้าใจว่าการที่ได้ลงประชาคมหมู่บ้านเพื่อการรวบรวม วิเคราะห์ปัญหาความต้องการของประชาชนในชุมชน ถือว่าให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะเพียงพอแล้วแต่หากพิจารณาจากระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะทั้ง 5 ระดับ และการไม่ได้มีส่วนร่วมทั้ง 5 ระดับดังกล่าวนั้น ไม่ได้ส่งผลให้การจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่อย่างใด เพราะการมีส่วนร่วมกับการกระทำผิดกฎหมายเป็นคนละประเด็นกัน

นอกจากนั้นงานวิจัยนี้ยังค้นพบว่าข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติออกบังคับใช้โดยการเสนอของนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่นเท่านั้นโดยประชาชนไม่เคยเสนอเอง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าตนมีสิทธิในการเสนอข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติตามพระราชบัญญัติการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2565 ส่งผลให้ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ภาพที่ 2 ความรู้ใหม่

Citation : เกริกเกียรติ ทิพย์ชัย. (2569). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะกรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e297777.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรกำหนดพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลุ่มเป้าหมายให้แคบลงเป็นระดับอำเภอจะทำให้งานวิจัยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) เพื่อสำรวจทัศนคติของประชาชนในวงกว้าง จะทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถเป็นตัวแทน (Generalization) ของประชาชนที่มีความละเอียดยิ่งขึ้นได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคไม่ควรมีหนังสือราชการหรือหนังสือเวียนขอความร่วมมือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีดำเนินการหากไม่จำเป็น เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจหลักคือการจัดทำบริการสาธารณะตามแผนพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนในชุมชน

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตรวจสอบและประเมินผลการจัดทำบริการสาธารณะทุกโครงการหรือทุกกิจกรรม ไม่ใช่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเท่านั้น

ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

1. เห็นควรให้มีกฎหมายควบคุมไม่ให้โครงการหรือกิจกรรมในการจัดทำบริการสาธารณะเกิดขึ้นหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีใช้งบประมาณในการจัดทำบริการสาธารณะไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้นรวมถึงกรณีการขอเงินอุดหนุนเฉพาะกิจด้วย

2. เห็นควรให้นำระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 5 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจให้ประชาชน การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท การมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสารไปบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง (References)

ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2551). *คำอธิบายกฎหมายปกครอง* (พิมพ์ครั้งที่ 14). วิญญูชน.

ธีระชาติ บุญปั๋น, และจิรวัฒน์ เมธาสุทธิรัตน์. (2566). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการจัดบริการสาธารณะด้านโครงสร้างพื้นฐานตามแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ตื่น อำเภอออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารนโยบายและกิจการสาธารณะ.*

Citation : Thipchai, K. (2026). Public Participation in the Provision of Public Services: A Case Study of Local Administrative Organizations in Ubon Ratchathani Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e297777. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร. (ม.ป.ป.). *โครงการยกระดับการมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะ*. สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

วิทวัส ขุนหนู, พรชัย เทพปัญญา, และวิทยา ชินบุตร. (2561). แนวทางการสร้างความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 10*(3).

วุฒิสาร ตันไชย. (2545). *การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สถาพร เริงธรรม. (2559). การเสริมสร้างบทบาทขององค์กรชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 11*(2).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2568). *รายงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2568*. สำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี.

อรทัย ก๊กผล. (2552). *คู่คิด คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น*. จรัญสนิทวงศ์การพิมพ์.

เอกรัตน์ อุปริรัตน์. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

Citation : เกริกเกียรติ ทิพย์ชัย. (2569). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะกรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e297777.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e297777

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e301849
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ภายใต้กรอบการพัฒนา Smart Model มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Guidelines for Developing the Identity of Students in the Faculty of Law and Politics Within the Framework of the Smart Model Development at Roi Et Rajabhat University

เสกสรรค์ สนวา[1*], พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์[2], สุพัฒนา ศรีบุตรดี[3], วรฉัตร วริวรรณ[4], และ นภัสภรณ์ ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม[5]

Seksan Sonwa[1*], Pongsawat Ratchachan[2], Suphatana Sributdee[3], Worachat Wariwan[4], and Napasporn Phavaputanon Na Mahasarakham[5]

[1-5]คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด; Faculty of Law and Politics, Roi Et Rajabhat University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : Pongsawut007@outlook.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e301849

Received : May 8, 2026; **Revised :** May 30, 2026; **Accepted :** June 12, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ภายใต้กรอบการพัฒนา Smart Model ถือเป็นภารกิจหลักที่คณะนิติรัฐศาสตร์ได้พยายามขับเคลื่อนเพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาออกไปรับใช้สังคมอย่างมีคุณภาพ งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์โดยใช้กรอบการพัฒนา Smart Model ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน ได้แก่ นักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ของคณะนิติรัฐศาสตร์ และศิษย์เก่าคณะนิติรัฐศาสตร์ และวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงเนื้อหาและตรวจสอบผลการวิจัยโดยใช้เทคนิคสามเส้า

ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนานักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ให้มีอัตลักษณ์ตามกรอบการพัฒนา Smart Model ควรเน้นให้ “นักศึกษาได้ลงมือทำ คิดเอง และพัฒนาตัวเอง” อย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การเสนอความคิดเห็น การวางแผน และการตัดสินใจต่อกิจกรรมหรือแผนงานของคณะโดยเฉพาะกิจกรรมหรือแผนงานของสโมสรนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์

คำสำคัญ (Keywords) : อัตลักษณ์, นักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์, แนวทางการพัฒนา

Citation : Sonwa, S., Ratchachan, P., Sributdee, S., Wariwan, W., & Phavaputanon Na Mahasarakham. (2026). Guidelines for Developing the Identity of Students in the Faculty of Law and Politics Within the Framework of the Smart Model Development at Roi Et Rajabhat University. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

Abstract

The development of student identity within the Faculty of Law and Politics under the Smart Model framework is a key mission that the faculty has continuously pursued, with the objective of producing high-quality graduates capable of serving society effectively. This study aimed to analyze the conceptual framework for student identity development in the Faculty of Law and Politics by applying the Smart Model, utilizing a qualitative research methodology. Data was collected through in-depth interviews with 15 key informants, including students, faculty members, administrative staff, and alumni. The findings were analyzed using content analysis, and the credibility of the data was verified via triangulation.

The results indicate that the development of student identity in accordance with the Smart Model framework should emphasize fostering students' abilities in "practical action, critical thinking, and continual self-development." It is recommended that students be provided with opportunities to participate in processes such as expressing opinions, planning, and decision-making regarding faculty activities and projects, especially those related to the Student Association of the Faculty of Law and Politics.

Keywords : Identity, Law and Politics Students, Guidelines for developing

บทนำ (Introduction)

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ส่งผลกระทบต่อระบบการอุดมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีเพียงองค์ความรู้ทางวิชาการไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในอนาคต โดยเฉพาะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น คุณธรรมจริยธรรม และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (UNESCO, 2021; OECD, 2023) การพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวจึงเป็นภารกิจสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาในการสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในบริบทของประเทศไทย กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้ประกาศใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565 ซึ่งมุ่งเน้นการจัดการศึกษาโดยยึดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Outcome-Based Education: OBE) เป็นสำคัญ โดยกำหนดให้ผู้สำเร็จการศึกษาต้องมีทั้งความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ (Attributes) ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและวิชาชีพ รวมถึงมีคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และสมรรถนะด้านดิจิทัลที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) "อัตลักษณ์นักศึกษา" (Student Identity) เป็นกลไก

Citation : เสกสรรค์ สนวา, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, สุพัฒนา ศรีบุตรดี, วรฉัตร วริวรรณ, และ นภัสภรณ์ ภาวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2569). แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ภายใต้กรอบการพัฒนา Smart Model มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

สำคัญในการสะท้อนคุณลักษณะเฉพาะที่สถาบันอุดมศึกษาต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อัตลักษณ์นักศึกษาไม่ได้หมายถึงเพียงภาพลักษณ์ของผู้เรียนเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงคุณลักษณะด้านความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม พฤติกรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคม (Komives et al., 2017; Baxter Magolda, 2020)

คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด เป็นสถาบันการศึกษาที่มีพันธกิจสำคัญในการผลิตบัณฑิตด้านกฎหมาย รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อรองรับการพัฒนาประเทศและการบริหารกิจการสาธารณะ โดยมุ่งสร้างบัณฑิตที่มีความรู้ทางวิชาการ มีจิตสาธารณะ ยึดมั่นในหลักนิติธรรม มีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ (คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 2568) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายดังกล่าวยังเผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม ความหลากหลายของผู้เรียน และความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การพัฒนานักศึกษามิใช่เพียงการพัฒนาทางด้านวิชาการเพียงด้านเดียว หากต้องพัฒนาด้านอื่นๆ ควบคู่กันไป เช่น คุณธรรม จริยธรรม บุคลิกภาพ ทักษะพื้นฐานการทำงานและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข นั่นคือ “เก่ง ดี มีสุข” จึงจะถือว่า เป็นการพัฒนามนุษย์อย่างสมบูรณ์ นักศึกษาที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีทั้งทักษะวิชาชีพ (Hard Skills) ทักษะคน และสังคม (Soft Skills) ดังนั้น การสร้างนักศึกษาให้เก่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการ ส่วนการสร้างนักศึกษาให้เป็นคนดี มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา เป็นหน้าที่ของฝ่ายพัฒนานักศึกษาซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องร่วมมือกันในการพัฒนานักศึกษาจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ แนวคิด “Smart Model” เป็นกรอบการพัฒนาตามนโยบายของคณบดีคณะนิติรัฐศาสตร์คนปัจจุบัน โดยองค์ประกอบของ Smart Model มักประกอบด้วยมิติที่สำคัญ เช่น การพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตระหว่างเรียน (Skills) คุณธรรมและจริยธรรม (Moral) ความสำเร็จในศาสตร์ (Achievement) ความอ่อนน้อมถ่อมตน (Respect) และใช้เทคโนโลยีเชิงสร้างสรรค์ (Technology) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565 มุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่ตอบโจทย์ยุคใหม่ โดยเน้น "ผลลัพธ์การเรียนรู้" (Learning Outcomes) มากกว่าการนับชั่วโมงเรียน บัณฑิตต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะการปฏิบัติงานจริง สมรรถนะที่ทันสมัย ความรู้ทางวิชาการที่แน่นแฟ้น พร้อมทักษะ soft skills คุณลักษณะของบัณฑิตตามเกณฑ์ปี พ.ศ. 2565 มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ในด้านความรู้และทักษะ บัณฑิตต้องมีความรู้ในศาสตร์วิชาการที่ทันสมัย เข้าใจกระบวนการทำงานจริง และมีทักษะการปฏิบัติการหรือทักษะวิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน ด้านทักษะทางปัญญาและสังคม มีทักษะการคิด

Citation : Sonwa, S., Ratchachan, P., Sributdee, S., Wariwan, W., & Phavaputanon Na Mahasarakham. (2026). Guidelines for Developing the Identity of Students in the Faculty of Law and Politics Within the Framework of the Smart Model Development at Roi Et Rajabhat University. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

วิเคราะห์ แก้ปัญหา มีคุณธรรมจริยธรรม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการปรับตัวและการเรียนรู้ มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) พร้อมปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและบริบทโลก ด้านการปฏิบัติการ/วิชาชีพ สำหรับหลักสูตรวิชาชีพต้องเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีทักษะปฏิบัติงานได้จริงตามมาตรฐานวิชาชีพนั้นๆ ซึ่งครอบคลุมทั้งความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และทัศนคติ (Attitude) ที่จำเป็นต่อโลกทำงานและสังคมปัจจุบัน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2565) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษาในหลากหลายมิติ เช่น การพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษา (Astin, 1993; Kuh, 2008; Tinto, 2017) เป็นที่น่าสังเกตว่างานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะบัณฑิต การประเมินผลกิจกรรมพัฒนานักศึกษา หรือการส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนในภาพรวมของมหาวิทยาลัย

จากที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่าแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ภายใต้กรอบการพัฒนา Smart Model มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานักศึกษาอย่างเป็นระบบแล้ว ยังสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์ และนโยบายด้านการพัฒนานักศึกษาในระดับคณะนิติรัฐศาสตร์ อันจะนำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่มีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนและตรงตามความต้องการของตลาดงานในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์โดยใช้กรอบการพัฒนา Smart Model

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดการพัฒนานักศึกษา

King and Fields (1980) กล่าวว่า การพัฒนานิสิต นักศึกษาเป็นด้านหนึ่งของกระบวนการพัฒนามนุษย์และได้เสนอเป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้ 4 ประการ คือ (ทวีศักดิ์ อินทโชติ, ศิวะนันท์ ศิวพิทักษ์, โสภณ แย้มกลิ่น, เกื้อจิตร ชีระกาญจน์, และวัลภา หัตถกิจพาณิชกุล, 2562: 81)

1) การพัฒนาสติปัญญา เน้นการพัฒนาความสามารถของบุคคลในการคิดและเรียนรู้ รวมทั้งกระบวนการในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น เพื่อสร้างสรรค์ ความหมายใหม่ และประเมินคุณค่าและศักยภาพของข้อมูลนั้น

Citation : เสกสรรค์ สนวา, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, สุพัฒนา ศรีบุตรดี, วรฉัตร วริวรรณ, และ นภัสภรณ์ ภาภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2569). แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ภายใต้กรอบการพัฒนา Smart Model มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

2) การพัฒนาเอกลักษณ์ เน้นการพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง หมายถึง การค้นพบว่าตนเองเป็นใคร และบอกได้ว่าตนเองต้องการเป็นคนประเภทไหนซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนา “อีโก้” หรือ “ลักษณะเฉพาะของบุคคล”

3) การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เน้นการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ผลของการปฏิสัมพันธ์ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่นและการเรียนรู้ที่จะสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์

4) การพัฒนาค่านิยม เน้นการสร้างเกณฑ์เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต วิธีการกำหนดบทบาทตนเองในสังคมโดยคำนึงถึงอุดมคติในสังคมการพัฒนานิสิตนักศึกษาจึงมีความสำคัญต่อสถาบันอุดมศึกษา ให้สามารถผลิตบัณฑิตให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านวิชาการ วิชาชีพ สติปัญญา สังคม อารมณ์ให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสังคมในปัจจุบันแนวทางการพัฒนานิสิตนักศึกษาเป็นที่ยอมรับในวงการการอุดมศึกษาโดยทั่วไป นักวิชาการได้สร้างทฤษฎีเพื่อการพัฒนานักศึกษาอย่างมากมาย

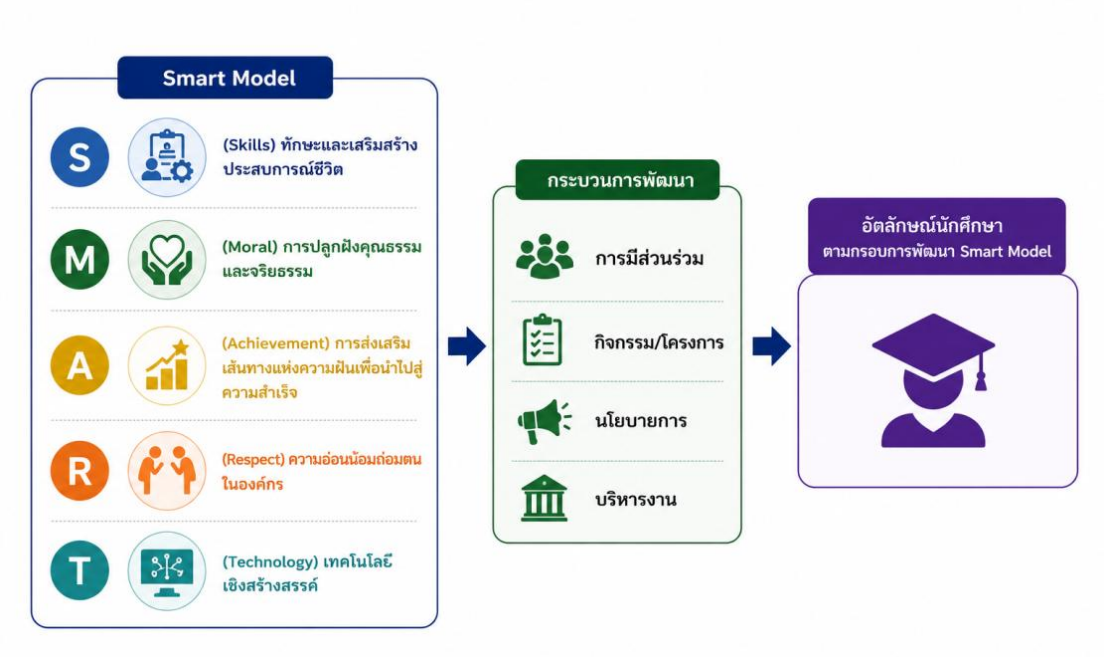
ริยา เด็ดขาด (2568) กล่าวว่า SMART MODEL เป็นกระบวนการพัฒนานักศึกษาให้มีอัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่นด้านวิชาการและวิชาชีพ โดยมี S (Skills) ทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต M (Moral) การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม A (Achievement) การส่งเสริมเส้นทางแห่งความฝันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ R (Respect) ความอ่อนน้อมถ่อมตนในองค์การ และ T (Technology) เทคโนโลยีเชิงสร้างสรรค์

จากแนวคิดข้างต้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนานักศึกษาเป็นการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาให้มีความพร้อมและมีอัตลักษณะเฉพาะตามศาสตร์ของตนเอง โดยผ่านกระบวนการสร้างเสริมประสบการณ์ผ่านการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและสอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน และที่สำคัญการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาจะมีอัตลักษณ์อย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับวิธีการกล่อมเกลา และการปลูกฝังค่านิยมของแต่ละคณะ

Citation : Sonwa, S., Ratchachan, P., Sributdee, S., Wariwan, W., & Phavaputanon Na Mahasarakham. (2026). Guidelines for Developing the Identity of Students in the Faculty of Law and Politics Within the Framework of the Smart Model Development at Roi Et Rajabhat University. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้ ได้พัฒนาจากแผนปฏิบัติราชการของคณะนิติรัฐศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โดย Smart Model มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ S (Skills) ทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต, M (Moral) การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม, A (Achievement) การส่งเสริมเส้นทางแห่งความฝันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ, R (Respect) ความอ่อนน้อมถ่อมตนในองค์การ และ T (Technology) เทคโนโลยีเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ภายใต้กรอบการพัฒนา Smart Model ออกแบบการวิจัยเป็นเชิงคุณภาพ (Qualitative research) รายละเอียด ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 15 ได้แก่ นักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ ภาคปกติ เป็นนักศึกษาสโมสรนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์อาจารย์ประจำฝ่ายพัฒนานักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ ผู้บริหารคณะนิติรัฐศาสตร์เจ้าหน้าที่ประจำฝ่ายพัฒนานักศึกษาศิษย์เก่าคณะนิติรัฐศาสตร์ คน ซึ่งดำเนินการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งนักวิจัยได้กำหนดข้อคำถามขึ้นจากทบทวนวรรณกรรม ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความวิชาการ มาตรฐานการอุดมศึกษา เป็นต้น เมื่อดำเนินการสร้างข้อคำถามเรียบร้อย นักวิจัยได้นำข้อคำถามเหล่านั้นไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อ

Citation : เสกสรรค์ สนวา, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, สุพัฒนา ศรีบุตรดี, วรฉัตร วริวรรณ, และ นภัสภรณ์ ภาภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2569). แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ภายใต้กรอบการพัฒนา Smart Model มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

ตรวจสอบความแม่นตรงด้านเนื้อหา ความเป็นไปได้ในข้อคำถาม เสร็จแล้วจึงนำข้อคำถามมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2568 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2569 ดำเนินการด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 15 คน และนักวิจัยได้นำข้อมูลมาจัดกลุ่ม เพื่อนำผลการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยใช้แนวทางการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละส่วนเข้าด้วยกันเพื่อหาข้อสรุป จากนั้นทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation technique) และนำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง

ผลการวิจัย (Research Results)

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์โดยใช้กรอบการพัฒนา Smart Model มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

จุดเริ่มต้นกรอบการพัฒนา Smart Model

ผลการวิจัยพบว่า หลักการ Smart Model เป็นกรอบการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ โดยเริ่มต้นการนำเอาแนวคิด Smart Model เมื่อปี พ.ศ. 2566 โดยอาจารย์ริยา เด็ดขาด คณบดีคณะนิติรัฐศาสตร์เป็นผู้เสนอนโยบายเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษา ซึ่งนโยบายการพัฒนาจะช่วยให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านด้านวิชาการและด้านทักษะชีวิตอย่างสมบูรณ์แบบ

Smart Model ใช้ชื่อภาษาไทยว่า “กระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์” มีองค์ประกอบ ดังนี้ S (Skills) เป็นการมุ่งส่งเสริมแลพัฒนานักศึกษาให้มีพัฒนาทักษะและเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิตระหว่างเรียน เช่น การฝึกทักษะการใช้ชีวิตร่วมกันเป็นหมู่คณะ การส่งเสริมทักษะการเขียนโครงการ การส่งเสริมโอกาสและประสบการณ์ในการแข่งขันทางวิชาการตามศาสตร์ของตนเอง เป็นต้น M (Moral) เป็นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักศึกษาทุกชั้นปี และมุ่งส่งเสริมกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การเคารพสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมทางเพศ เป็นต้น A (Achievement) เป็นการส่งเสริมเส้นทางแห่งความฝันเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามศาสตร์ของตนเอง โดนมุ่งจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างแรงบันดาลใจ กิจกรรมที่มีในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน เป็นต้น R (Respect) เป็นการมุ่งหวังให้เกิดความอ่อนน้อมถ่อมตนในองค์การ และ T (Technology) ใช้เทคโนโลยีเชิงสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ในการทำงานในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ด้านล่าง

Citation : Sonwa, S., Ratchachan, P., Sributdee, S., Wariwan, W., & Phavaputanon Na Mahasarakham. (2026). Guidelines for Developing the Identity of Students in the Faculty of Law and Politics Within the Framework of the Smart Model Development at Roi Et Rajabhat University. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

"...Smart Model เป็นแนวคิดเชิงนโยบายของคณบดีคณะนิติรัฐศาสตร์คนปัจจุบันที่ท่านมุ่งหวังให้นักศึกษามีความโดดเด่นทั้งวิชาการและวิชาชีพทั้งในปัจจุบันและอนาคต ท่านคิดว่านักศึกษาของท่านเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปจะเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและคุณธรรม สามารถทำงานร่วมกันกับคนอื่นได้ มีจิตสาธารณะ และพร้อมที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา โดยเสน่ห์ที่สำคัญคือ บัณฑิตท่านจะต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตน..."

(ผู้ช่วยคณบดีคณะนิติรัฐศาสตร์,สัมภาษณ์เมื่อ 20 กันยายน 2568)

"...หลักการ Smart Model เป็นนโยบายที่อาจารย์ริยา เด็ดขาด ได้วางรากฐานไว้เพื่อให้นักศึกษาภาคปกติมีคุณลักษณะที่เหมาะสม สอดคล้องคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ องค์ประกอบของ Smart Model ได้แก่ Skills, Morals, Achievement, Respect และ Technology..."

(รองคณบดีคณะนิติรัฐศาสตร์,สัมภาษณ์เมื่อ 20 กันยายน 2568)

จากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนานักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ต้องอาศัยการพัฒนาภายใต้กรอบ Smart Model เพื่อที่จะช่วยพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาของคณะนิติรัฐศาสตร์ได้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพออกไปรับใช้สังคมในอนาคต

แนวทางการพัฒนานักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ให้มีอัตลักษณ์กรอบการพัฒนา Smart Model

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนานักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ให้มีอัตลักษณ์ตามกรอบการพัฒนา Smart Model ควรเน้นให้ "**นักศึกษาได้ลงมือทำ คิดเอง และพัฒนาตัวเอง**" อย่างต่อเนื่อง โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การเสนอความคิดเห็น การวางแผน และการตัดสินใจต่อกิจกรรมหรือแผนงานของคณะโดยเฉพาะกิจกรรมหรือแผนงานของสโมสรนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ ฝ่ายพัฒนานักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ควรวางแผนเพื่อเปิดเวทีหรือพื้นที่สาธารณะเพื่อให้นักศึกษาได้มีพื้นที่เฉพาะสำหรับการทำกิจกรรม สำหรับแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ตามกรอบการพัฒนา Smart Model มีดังนี้

1) ด้านทักษะ (Skills) คณะนิติรัฐศาสตร์ต้องจัดระบบการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น เช่น การวิเคราะห์ข่าว การอภิปรายหรือการทำงานกลุ่ม เพื่อฝึกการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการทำงานจริง

2) ด้านคุณธรรม (Morals) คณะนิติรัฐศาสตร์ต้องส่งเสริมกิจกรรมทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมจากเรื่องใกล้ตัว เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการเคารพกฎระเบียบ เพราะสิ่งเหล่านี้จะทำให้นักศึกษาเป็นผู้มีความน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะในสายงานด้านกฎหมาย การเมือง และการบริหารที่ต้องยึดหลักความถูกต้อง

Citation : เสกสรรค์ สนวา, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, สุพัฒนา ศรีบุตรดี, วรฉัตร วริวรรณ, และ นภัสภรณ์ ภาภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2569). แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ภายใต้กรอบการพัฒนา Smart Model มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

3) ด้านความสำเร็จ (Achievement) คณะนิติรัฐศาสตร์ต้องส่งเสริมและเสริมสร้างการออกแบบกิจกรรมให้นักศึกษาเกิดกระบวนการคิดและตั้งเป้าหมายของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียนหรือการพัฒนาทักษะ ควรสร้างขวัญและกำลังใจให้นักศึกษาในคณะเพื่อสร้างความมั่นใจและแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองต่อไป

4) ด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน (Respect) คณะนิติรัฐศาสตร์ต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการทำงานในอนาคต ซึ่งความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นสิ่งที่นักศึกษาทุกคนต้องมีในตนเอง หากทำงานในองค์การย่อมเป็นที่รักของเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ด้านล่าง

5. ด้านเทคโนโลยี (Technology) คณะนิติรัฐศาสตร์ควรส่งเสริมกิจกรรมให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงการใช้งานเทคโนโลยีอย่างทั่วถึงมีพื้นที่ Co-working space ที่นักศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการค้นคว้าข้อมูล การทำรายงาน หรือการใช้เครื่องมือออนไลน์ในการเรียนรู้ การสร้างสื่อ วิดีโอต่างๆ เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ในโลกยุคปัจจุบัน

จากแนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ตามกรอบการพัฒนา Smart Model ทั้ง 5 ด้านตามองค์ประกอบ คณะต้องเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมอย่างเต็มที่รวมถึงการมีให้พื้นที่สาธารณะในการดำเนินกิจกรรมซึ่งแนวทาง 2 แนวทางนี้ จะช่วยให้นักศึกษามีความกล้าคิด กล้าแสดงออกเพิ่มขึ้น อันจะสอดรับกับกรอบการพัฒนานักศึกษา Smart Model ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ด้านล่าง

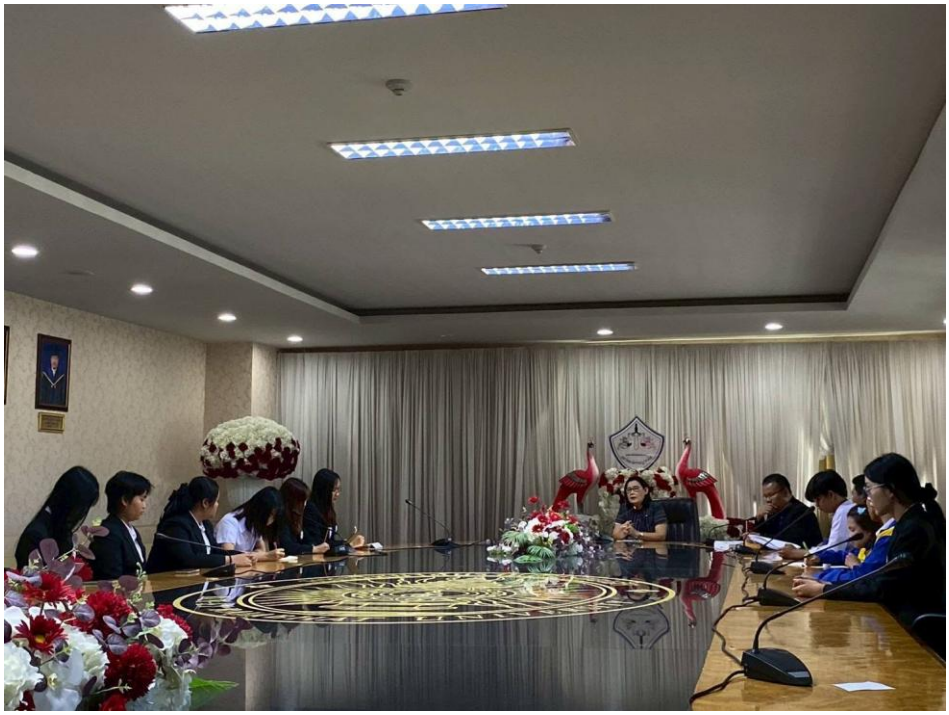
“...หนูคิดว่า การพัฒนา Smart ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ ควรเริ่มต้นจากการเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของคณะ หรืออย่างน้อยเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถกำหนดแนวทางการทำกิจกรรมได้ด้วยตนเอง แนวทางหรือกิจกรรมเหล่านี้ หากทำได้ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงความเป็น Smart ตามที่วางรากฐานไว้ได้แน่นอน...”

(นายกสโมสรคณะนิติรัฐศาสตร์,สัมภาษณ์เมื่อ 19 ธันวาคม 2568)

“...โดยส่วนตัว หนูคิดว่า Smart ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ ต้องเกิดจากความเข้าใจของนักศึกษาทุกชั้นปีว่าองค์ประกอบของ Smart คืออะไร นำไปใช้อย่างไร มีประโยชน์ต่อชีวิตและการเรียนอย่างไรบ้าง เช่น สังคมกำลังเปลี่ยนแปลงภายใต้การแข่งขันค่อนข้างสูง หากนักศึกษาไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีเลยคงตามไม่ทันเพื่อนจากมหาวิทยาลัยอื่นแน่นอน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาคือ คณะต้องเปิดเวทีสาธารณะหรือเวทีชาวบ้านให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมทุกระดับ...”

(รองนายกสโมสรคณะนิติรัฐศาสตร์,สัมภาษณ์เมื่อ 19 ธันวาคม 2568)

Citation : Sonwa, S., Ratchachan, P., Sributdee, S., Wariwan, W., & Phavaputanon Na Mahasarakham. (2026). Guidelines for Developing the Identity of Students in the Faculty of Law and Politics Within the Framework of the Smart Model Development at Roi Et Rajabhat University. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

ภาพที่ 2 การสัมภาษณ์นักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์และตัวแทนสโมสรนักศึกษา

จากการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนานักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์มีประโยชน์ต่อชีวิตและการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับตัวเข้ากับสังคมและการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น ดังนั้น แนวทางการพัฒนานักศึกษาตามกรอบ Smart Model ควรเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของนักศึกษา คณาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างจริงจัง

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาของคณะนิติรัฐศาสตร์ คณะต้องเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรม รวมถึงการให้พื้นที่สาธารณะเพื่อใช้สำหรับการแสดงออกทางความคิดและการแสดงออกด้านพฤติกรรมซึ่งจะช่วยให้นักศึกษามีความกล้าคิด กล้าแสดงออก มีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรวมถึงการมุ่งสร้างภาวะความเป็นผู้นำตามหลักนวัตกรสังคม ซึ่งสะท้อนถึงนโยบายการบริหารงานด้านการพัฒนานักศึกษาและกิจกรรมหรือโครงการที่คณะจัดขึ้นมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้ นอกจากนี้แนวทางการพัฒนาที่ค้นพบจากการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาอักลักษณ์นักศึกษาภายใต้ Smart Model ได้อย่างชัดเจนขึ้น เพราะ กิจกรรมนำมาซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาให้มีความเป็นผู้นำและมีภาวะผู้นำในฐานะของนักกฎหมาย นักบริหาร และนักปกครองที่มีคุณภาพในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของทวีศักดิ์ อินทโชติ, ศิวะนันท์ ศิวพิทักษ์, โสภณ แย้มกลิ่น, เกื้อจิตร ชีระกาญจน์, และวัลภา หัตถกิจพาณิชกุล. (2562) พบว่า นิสิตเห็นด้วยว่า

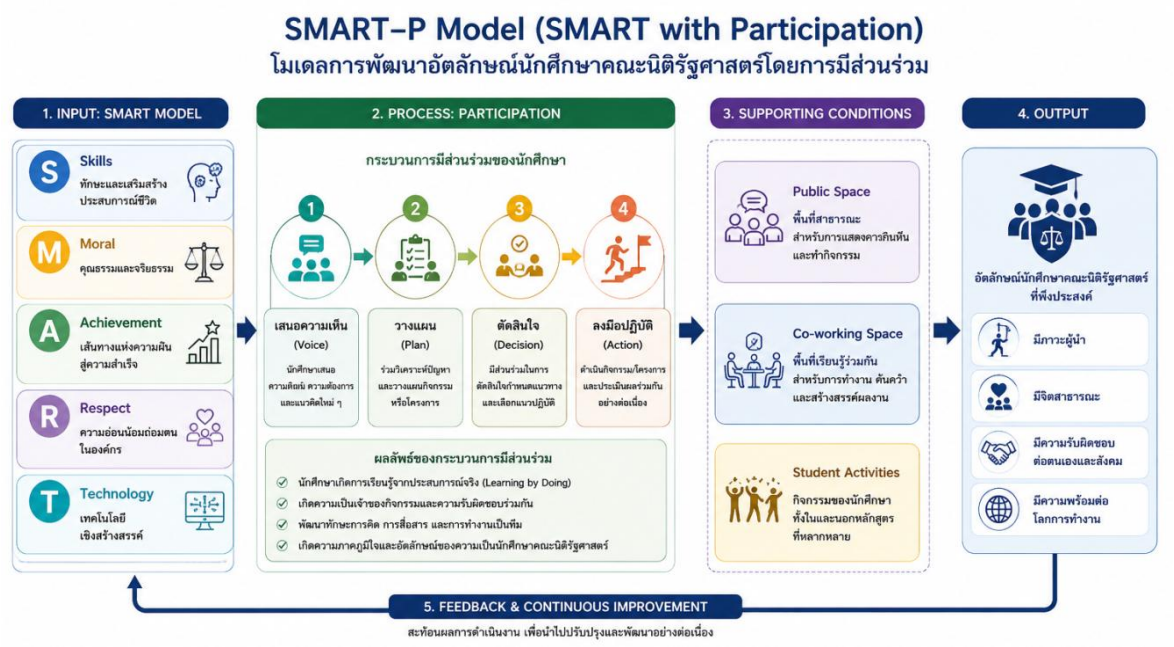
Citation : เสกสรรค์ สนวา, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, สุพัฒนา ศรีบุตรดี, วรฉัตร วริวรรณ, และ นภัสภรณ์ ภาภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2569). แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ภายใต้กรอบการพัฒนา Smart Model มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

กิจกรรมที่ช่วยในการพัฒนาอัตลักษณ์ เช่น กิจกรรมวันพัฒนามหาวิทยาลัย กิจกรรมรับน้องใหม่คณะ กิจกรรมรับน้องใหม่มหาวิทยาลัย กิจกรรมเข้าแถวรับและส่งเสด็จพระราชดำเนินงานพิธีพระราชทานปริญญาบัตร กิจกรรมเข้าแถวส่งบัณฑิต งานพิธีพระราชทานปริญญาบัตร กิจกรรมวันนนทรีทรงปลูกดนตรีทรงโปรด กิจกรรมเลือกตั้ง อบก.และสส. กิจกรรมปัจฉิมนิเทศมหาวิทยาลัย (ชั้นปีสุดท้าย) กิจกรรมไหว้ครูคณะ/ภาควิชา กิจกรรมไหว้ครูมหาวิทยาลัย กิจกรรมร้องเพลงคณะ กิจกรรมร้องเพลงมหาวิทยาลัยกิจกรรมวางพวงมาลาวันสถาปนามหาวิทยาลัย 2 กุมภาพันธ์ กิจกรรมเทิดพระเกียรติพระราชวงศ์ กิจกรรมวันสถาปนาคณะ กิจกรรมที่วิทยาเขตกำหนดให้นิสิตเข้าร่วม กิจกรรมที่คณะ/ภาควิชากำหนดให้นิสิตเข้าร่วม และกิจกรรมก้าวแรกสู่บัณฑิตยุคใหม่ ตามลำดับ อธิบายได้ว่ากิจกรรมต่างๆ มีส่วนช่วยในการพัฒนา อัตลักษณ์ของนิสิตเป็นอย่างมาก และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัชฌาน์ ศรีเอี่ยม (2554) พบว่า (1) องค์ประกอบของอัตลักษณ์ นิสิตนักศึกษาคือ อัตลักษณ์ด้านเฉพาะบุคคล ประกอบด้วย ความมั่นใจในร่างกาย การบทบาททางเพศ และอัตลักษณ์ ด้านสังคม ประกอบด้วย ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี การเมือง อัตลักษณ์ด้านการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย การมีอุดมการณ์ การคบเพื่อน การมีจิตสาธารณะ อัตลักษณ์ด้านวิชาการ ประกอบด้วย การเตรียมตัวเพื่ออาชีพ การมีทักษะ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

Citation : Sonwa, S., Ratchachan, P., Sributdee, S., Wariwan, W., & Phavaputanon Na Mahasarakham. (2026). Guidelines for Developing the Identity of Students in the Faculty of Law and Politics Within the Framework of the Smart Model Development at Roi Et Rajabhat University. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

นักวิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากงานวิจัยชิ้นนี้ คือ การพัฒนาแบบ SMART-P Model เพื่อให้กระบวนการพัฒนานักศึกษามีประสิทธิภาพและมีอัตลักษณ์ตามเป้าประสงค์ตามที่วางแผนไว้ รายละเอียดด้านล่าง

ภาพที่ 3 SMART-P Model: แนวทางการพัฒนานักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์
ที่มา: นักวิจัย (2569)

จากภาพข้างต้น SMART-P Model หรือ SMART with Participation อาศัยกรอบของทฤษฎีระบบ (System Model) กล่าวคือ ปัจจัยนำเข้า (Input) จะเป็น Smart ปัจจัยเชิงกระบวนการ (Process) จะเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมของนักศึกษาที่ต้องเข้ามีบทบาทในการวางแผน การออกแบบกิจกรรม กรตัดสินใจ และการลงมือปฏิบัติเพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมบรรลุเป้าประสงค์ ปัจจัยการสนับสนุน (Supporting) จะเป็นการมีพื้นที่สาธารณะเพื่อให้นักศึกษาได้ดำเนินกิจกรรม การมีพื้นที่ Co-working Space และการเสริมสร้างกิจกรรมนักศึกษา และส่วนสุดท้ายคือ ปัจจัยด้านผลลัพธ์ (Output) เป็นผลของกระบวนการพัฒนานำไปสู่อัตลักษณ์ของนักศึกษาตามหลักการ Smart Model

Citation : เสกสรรค์ สนวา, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, สุพัฒนา ศรีบุตรดี, วรฉัตร วริวรรณ, และ นภัสภรณ์ ภาภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2569). แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ภายใต้กรอบการพัฒนา Smart Model มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) คณะนิติรัฐศาสตร์ควรพัฒนากิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยในการยกระดับศักยภาพของนักศึกษาทางด้านวิชาการและ ด้านเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต พร้อมกับเผยแพร่ข้อมูลการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการสู่สาธารณะทั้งใน รูปแบบสื่อออนไลน์

2) คณะนิติรัฐศาสตร์ควรมีการส่งเสริมและเชิดชูเกียรตินักศึกษาที่มีความประพฤติดีและเป็นแบบอย่างให้กับนักศึกษา อื่นๆ อันสะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ตาม Smart Model เช่น กิจกรรมกิจอาสา พัฒนาชุมชนท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่ออัตลักษณ์ของนักศึกษา คณะนิติรัฐศาสตร์

เอกสารอ้างอิง (References)

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565*. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. (2568). *แผนปฏิบัติราชการคณะนิติรัฐศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

ทวีศักดิ์ อินทโชติ, ศิวะนันท์ ศิวพิทักษ์, โสภณ แย้มกลิ่น, เกื้อจิตร ชีระกาญจน์, และวัลภา หัตถกิจพาณิชกุล. (2562). การศึกษาอัตลักษณ์และการพัฒนาอัตลักษณ์นิสิต: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยรัฐบาลแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสุทธิปริทัศน์, 33*(107), 77–93.

ริยา เด็ดขาด. (2568). *SMART Model: กระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์นักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์*. เอกสารประกอบนโยบายการพัฒนานักศึกษา คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2565). *คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกระดับอุดมศึกษา*. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).

สุภัชฌาน์ ศรีเอี่ยม. (2554). *อัตลักษณ์นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

Astin, A. W. (1993). *What matters in college? Four critical years revisited*. Jossey-Bass.

Baxter Magolda, M. B. (2020). *Transforming higher education: A relational cultural approach*. Stylus Publishing.

Citation : Sonwa, S., Ratchachan, P., Sributdee, S., Wariwan, W., & Phavaputanon Na Mahasarakham. (2026). Guidelines for Developing the Identity of Students in the Faculty of Law and Politics Within the Framework of the Smart Model Development at Roi Et Rajabhat University. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

Komives, S. R., Longerbeam, S. D., Owen, J. E., Mainella, F. C., & Osteen, L. (2017). Developing a leadership identity: A grounded theory. *Journal of College Student Development, 48*(4), 401–418.

Kuh, G. D. (2008). *High-impact educational practices: What they are, who has access to them, and why they matter*. Association of American Colleges and Universities.

OECD. (2023). *OECD skills outlook 2023: Skills for a resilient green and digital transition*. OECD Publishing.

Tinto, V. (2017). Through the eyes of students. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice, 19*(3), 254–269.

UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. UNESCO.

รองนายกสโมสรคณะนิติรัฐศาสตร์. (2568, 19 กันยายน). สัมภาษณ์.

นายกสโมสรคณะนิติรัฐศาสตร์. (2568, 19 กันยายน). สัมภาษณ์.

ผู้ช่วยคณบดีคณะนิติรัฐศาสตร์. (2568, 20 กันยายน). สัมภาษณ์.

รองคณบดีคณะนิติรัฐศาสตร์. (2568, 20 กันยายน). สัมภาษณ์.

Citation : เสกสรรค์ สนวา, พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์, สุพัฒนา ศรีบุตรดี, วรฉัตร วริวรรณ, และ นภัสภรณ์ ภาภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2569). แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักศึกษาคณะนิติรัฐศาสตร์ภายใต้กรอบการพัฒนา Smart Model มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301849. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301849

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e299883
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม

The Development of Occupational Skill of the Informal Employment by Using Technology and Innovation from Bamboo Wickerwork Product by Participation of Network Party in Banpueng Sub-district, Nakhon Phanom Province

จารุกัญญา อุดานนท์[1*], และ กชกร เดชะคำภู[2]

Jarukanya Udanont[1*], and Kotchakorn Dechakhamphu[2]

[1-2]คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม; Faculty of Arts and Sciences, Nakorn Phanom University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : jimlim66@hotmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e299883

Received : March 24, 2026; **Revised :** June 18, 2026; **Accepted :** June 26, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและรูปแบบการทำหัตถกรรมการจักสานไม้ไผ่ของแรงงานนอกระบบในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม และให้แรงงานนอกระบบในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม สามารถเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตการทำหัตถกรรมการจักสานไม้ไผ่ด้วยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory research) เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ รวมรวบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีความข้อมูล พัฒนาปรับปรุงแผนงานในการปฏิบัติงาน โดยชุมชนต้องร่วมคิด ร่วมกระทำควบคู่กับนักวิจัย และนักวิจัยก็ต้องยอมรับความคิดเห็นของกลุ่ม

ผลการวิจัยจากการประชุมปฏิบัติการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นแรงงานนอกระบบ ได้แก่เกษตรกรกลุ่มบ้านวังกระแส หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 16 ของตำบลบ้านผึ้ง เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ในรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกับตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง และตัวแทนจากพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครพนม เพื่อร่วมกันหารูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่บ้านผึ้งให้เป็นที่ต้องการของตลาด จนสามารถพัฒนาจากการสานเข่งปลาทูแบบเดิมให้มีรูปแบบที่หลายหลายและตรงกับความต้องการของตลาดมากขึ้น อาทิ ถาดใส่เบรกสำหรับการประชุม ที่รองแก้ว และชะลอมใบเล็ก โดยผลิตภัณฑ์

Citation : Udanont, J., & Dechakhamphu, K. (2026). The Development of Occupational Skill of the Informal Employment by Using Technology and Innovation from Bamboo Wickerwork Product by Participation of Network Party in Banpueng Sub-district, Nakhon Phanom Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299883. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

กลุ่มนี้ยังเป็นที่ต้องการของตลาดและสามารถจำหน่ายได้ทุกฤดูกาล นอกจากนี้จากการสะท้อนปัญหาของกลุ่มเกษตรกรของตำบลบ้านผึ้งที่ทำจักสานไม้ไผ่ คือความล่าช้าในการผลิตเนื่องจากทุกกระบวนการผลิตตั้งแต่ การตัดไม้ไผ่ การผ่าปล้องไม้ไผ่ การจักตอกไม้ไผ่ต้องใช้แรงงานคนทั้งหมด ทำให้การผลิตต่อวันได้จำนวนน้อย เช่น การสานเข่งปลาทูที่เป็นอาชีพในชุมชนบ้านวังกระแส สามารถผลิตได้ประมาณวันละ 40 – 50 ชิ้น ขายในราคา 100 ชิ้น ในราคา 80 บาท และหากเก็บไว้นานในอากาศชื้นๆก็ทำให้เกิดราขึ้นได้ จึงทำการดำเนินการจัดทำแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยมีการประชุมปฏิบัติการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์กับชุมชน และแนวทางในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ร่วมกับชุมชน ทำให้ได้ (1) เครื่องตัดไม้ไผ่ที่มีความปลอดภัยในการใช้งาน อีกทั้งยังมีความเหมาะสำหรับการใช้งานตัดลำไม้ไผ่ (ไม้ไผ่บ้าน) ที่มีความหนา ซึ่งมีประสิทธิภาพการทำงานที่ดี ภายในระยะเวลา 1 ชั่วโมง สามารถตัดไม้ไผ่ให้เป็นท่อนได้ 10-20 ลำ ขึ้นอยู่กับทักษะของผู้ใช้งาน (2) เครื่องจักตอก ที่ถูกพัฒนาสำหรับการจักตอก (ไม้ไผ่บ้าน) ที่เป็นวัตถุดิบในงานจักสานไม้ไผ่ ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์งานจักสาน สามารถผลิตเส้นตอกได้ในเวลาไม่ถึง 2 วินาที สำหรับการผลิตเส้นตอก 1 เส้น และ (3) ตู้อบรมควัน สำหรับผลิตภัณฑ์งานจักสานจากไม้ไผ่ เป็นตู้อบรมควันที่ถูกออกแบบขึ้นมาใหม่ที่มีประสิทธิภาพในการอบรมควันผลิตภัณฑ์จักสานที่ทำมาจากไม้ไผ่โดยสามารถให้สีอ่อน สีเข้มปานกลาง สีเข้มมาก ในระยะเวลาที่ 90 -180 นาที

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนาทักษะอาชีพ, แรงงานนอกระบบ, เทคโนโลยีและนวัตกรรม, หัตกรรมการจักสานไม้ไผ่

Abstract

This research aimed to develop occupational skills and production models for bamboo basketry among informal workers in Ban Phueng Subdistrict, Nakhon Phanom Province. It also sought to enhance productivity and reduce production costs through the application of knowledge, technology, and innovation. The study employed a participatory research approach, allowing community members to be actively involved in planning, setting research objectives, data collection, data analysis, interpretation, and the improvement of operational plans. The process emphasized collaboration, where community members and researchers worked together, and researchers respected the perspectives of the participants.

The findings, derived from participatory workshops involving informal workers—primarily farmers from Wang Krasae Village (Villages 3, 4, and 16)—along with representatives from the Ban Phueng Subdistrict Administrative Organization and the Nakhon Phanom Provincial Skill Development Office, revealed an appropriate model for developing bamboo

Citation : จารุกัญญา อุดานนท์, และ กชกร เดชะคำภู. (2569). การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299883.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

basketry products to meet market demand. The traditional fish baskets were diversified into a wider range of products better aligned with market needs, such as snack trays for meetings, coasters, and small bamboo containers. These products demonstrated consistent market demand and could be sold year-round. Additionally, the study identified key production challenges, particularly delays caused by labor-intensive processes, including bamboo cutting, splitting, and weaving preparation, all of which relied solely on manual labor. As a result, production capacity was limited to approximately 40–50 fish baskets per day, typically sold at 80 baht per 100 pieces. Moreover, prolonged storage in humid conditions often led to mold growth. To address these issues, a development plan integrating technology and innovation based on local wisdom in bamboo craftsmanship was implemented through participatory workshops. The outcomes included: (1) a safe and efficient bamboo cutting machine capable of cutting 10–20 bamboo poles per hour, depending on the operator's skill; (2) an improved bamboo sliver-making machine that produces one sliver in less than two seconds; and (3) a newly designed smoking kiln for bamboo products, capable of producing light, medium, and dark color finishes within 90–180 minutes. These innovations significantly improved production efficiency and product quality, thereby enhancing the economic potential of the community.

Keywords : The Development of Career Skill, Informal Employment, Technology and Innovation, Bamboo Wickerwork Product

บทนำ (Introduction)

จังหวัดนครพนมเป็นจังหวัดที่อยู่ในเขตการปกครองของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพื้นที่ชายแดนแม่น้ำโขง มีโครงสร้างเศรษฐกิจที่พึ่งพิงภาคเกษตรกรรมและแรงงานนอกระบบเป็นหลัก โดยมีผู้อยู่ในกำลังแรงงาน 290,569 คน มีงานทำ 279,072 คน โดยเป็นแรงงานนอกระบบ จำนวน 244,244 คน คิดเป็นร้อยละ 88 ของผู้มีงานทำทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2566) และเป็นจังหวัดที่มีความยากจนเรื้อรังและรุนแรงต่อเนื่อง 10 ปี เนื่องจากมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน โดยมีประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจนร้อยละ 24.89 สูงกว่าค่าเฉลี่ยประเทศ (ร้อยละ 10.43) ขึ้นทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐจำนวน 201,668 คน (คลังจังหวัดนครพนม, 2563)

พื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม มีกลุ่มแรงงานนอกระบบที่มีทักษะด้านการจักสานไม้ไผ่ และมีอาชีพเสริมคือสานเข่งปลาทู กระจายอยู่ในชุมชน โดยเฉพาะในหมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 16 ที่มีมากถึง 250 ครัวเรือน แต่ขณะเดียวกันก็พบปัญหาและจุดอ่อนของผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ คือความล่าช้าในการผลิต

Citation : Udanont, J., & Dechakhamphu, K. (2026). The Development of Occupational Skill of the Informal Employment by Using Technology and Innovation from Bamboo Wickerwork Product by Participation of Network Party in Banpueng Sub-district, Nakhon Phanom Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299883. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

เนื่องจากทุกกระบวนการผลิตตั้งแต่ การผ่าไม้ จักตอก เหลาตอก ต้องใช้แรงงานคนทั้งหมด ทำให้การผลิตต่อวันได้จำนวนน้อย เช่น การสานเข่งปลาทู สามารถผลิตได้ประมาณวันละ 40 – 50 ชิ้น ขายในราคา 100 ชิ้น ในราคา 80 บาท ส่วนกระติบข้าวสามารถผลิตได้ 3 – 4 ใบต่อวัน และกำหนดราคาขายตามขนาดโดยราคาต่ำสุด 25 บาท สูงสุด 100 บาท ซึ่งรายได้ยังไม่ถึงเกณฑ์รายได้ขั้นต่ำที่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน การตลาดยังอยู่ในวงแคบ คือ ขายในชุมชน และรอพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ หากพ่อค้าคนกลางมารับซื้อช้าผลิตภัณฑ์จะเกิดเชื้อรา ไม่สามารถขายได้ และรูปแบบของผลิตภัณฑ์จักสานไม่ว่าจะเป็นเข่งปลาทู กระติบข้าวของชุมชนยังเป็นแบบพื้นฐาน ไม่มีความโดดเด่นจึงทำให้มีราคาต่ำ ไม่เป็นที่น่าสนใจ และกลุ่มแรงงานนอกระบบกลุ่มนี้ยังมีความต้องการที่จะผลิตหัตถกรรมจักสานจากไม้ไผ่ให้เร็วขึ้นเพื่อขายให้กับกลุ่มเป้าหมายเดิม และต้องการต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อเพิ่มกลุ่มลูกค้ารายใหม่ เช่น ของตกแต่งบ้าน ของที่ระลึก เป็นต้น ซึ่งเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์รวมทั้งการขยายตลาดให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น รวมถึงการเพิ่มยอดขายและรายได้ที่มากขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการการพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ ร่วมกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ควบคู่กับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ อันจะนำไปสู่การยกระดับรายได้ คุณภาพชีวิต และความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาว โดยการดำเนินโครงการนี้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมวางแผน ร่วมคิดและร่วมทำ รวมถึงร่วมประเมินผล ของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ทีมนักวิจัย พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครพนม และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง โดยมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายคือแรงงานนอกระบบมีอาชีพที่มั่นคง ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ โดยผ่านกระบวนการสะท้อนปัญหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ศักยภาพของทุนในชุมชน รวมทั้งไม่ละเลยต่อความต้องการของลูกค้า และตลาด เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อการเกิดของรายได้ และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และถอดบทเรียนความสำเร็จ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเพิ่มทักษะการเรียนรู้แบบใหม่ รีสกิล (Reskill) ความคู่กับการ Upskill และ New skill โดยการพัฒนาทักษะเดิมให้แข็งแกร่ง (Upskill) โดยการต่อยอดทักษะในลักษณะการผลิตแบบเดิมที่ทำอยู่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มทักษะการตัดไม้ไผ่เป็นท่อนๆ การจักตอกที่นำเครื่องจักรและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนผลิต ลดการใช้แรงงาน และเวลาให้สั้นลง เรียนรู้กระบวนการอบเครื่องจักสานที่สามารถควบคุมระดับความร้อน และความเข้มของสีบนผลิตภัณฑ์ ทดแทนการนำไปตากแดดและการรมควันไฟ นอกจากนี้ยังเป็นการลดการใช้พลังงานได้ ควบคู่ไปกับการพัฒนารูปแบบเครื่องจักรสานให้มีความหลากหลายตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าเดิม และกลุ่มลูกค้าใหม่ และเพิ่มทักษะการเรียนรู้แบบใหม่ (Reskill) การเรียนรู้การคำนวณต้นทุนผลผลิต และกำไร ในแต่ละรอบการผลิต เนื่องจากผลิตเครื่องจักสานในปัจจุบันกลุ่มเป้าหมายไม่เคยคำนึง

Citation : จารุกัญญา อุดานนท์, และ กชกร เดชะคำภู. (2569). การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299883.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

ต้นทุน รายได้ที่เหมาะสมและความคุ้มค่าด้านเวลา และการขยายโอกาสทางการตลาด จากการเรียนรู้เรื่องการสื่อสารการตลาดในสื่อออนไลน์ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมทั้งเรียนรู้การวางแผนการผลิต การรวบรวมผลิต และตลาดเพื่อให้สินค้ามีเพียงพอต่อการจำหน่าย และไม่เกิดสินค้าตกค้าง นอกจากนี้ยังพัฒนาทักษะใหม่ (New skilli) เพราะนอกจากมีกลุ่มเป้าหมายที่มีทักษะพื้นฐานเดิมที่สามารถสานกระติบข้าว เข่งปลาทูแล้วยังมีกลุ่มเป้าหมายที่ไม่มีทักษะเดิมเลยแต่มีความต้องพัฒนาทักษะอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง โดยผ่านกระบวนการพัฒนาจากหน่วยงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครพนมในเบื้องต้นในกระบวนการอบรมเชิงปฏิบัติ และกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักกัน มีสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชน โดยโครงการวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มแรงงานนอกระบบได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ได้รับการพัฒนาเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัดและมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะมีแผนประกอบอาชีพของตนเอง ทำให้มีงานทำ และรายได้เพิ่มขึ้น สามารถลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ให้มีโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงขึ้น และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่นๆต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพและรูปแบบการทำหัตถกรรมการจักสานไม้ไผ่ของแรงงานนอกระบบในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม

2. เพื่อให้แรงงานนอกระบบในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม สามารถเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตการทำหัตถกรรมการจักสานไม้ไผ่ด้วยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดเกี่ยวกับการการพัฒนาฝีมือแรงงาน

ในการพัฒนาฝีมือแรงงานที่ผ่านมาให้ความสนใจกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในระดับปัจเจกซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาในภาพรวม การพัฒนาฝีมือแรงงานนั้นมีผู้ให้คำนิยามที่หลากหลายซึ่งเกี่ยวเนื่องกับประเด็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การดำเนินงานที่จะส่งเสริมให้พนักงานมีความความสามารถ ทัศนคติ และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพและพร้อมที่จะรับผิดชอบในตำแหน่งที่สูงขึ้น ทั้งนี้การพัฒนาพนักงานไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อให้พนักงานมีความรู้ความชำนาญในงานปัจจุบันเท่านั้น แต่มีความมุ่งหมายเพื่อให้พนักงานได้ก้าวหน้าและเติบโตต่อไปในอนาคตด้วย (ดนัย เทียนพุฒ, 2545) เช่นเดียวกับกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน (2566) ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับ

Citation : Udanont, J., & Dechakhamphu, K. (2026). The Development of Occupational Skill of the Informal Employment by Using Technology and Innovation from Bamboo Wickerwork Product by Participation of Network Party in Banpueng Sub-district, Nakhon Phanom Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299883. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

กำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและบริการรองรับความท้าทายการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิสรัปชัน และสนับสนุนให้สถานประกอบกิจการภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มากยิ่งขึ้นโดยการใช้มาตรการจูงใจด้านการยกเว้นและลดหย่อนภาษีอากรรวมทั้งการให้สิทธิและประโยชน์ในด้านต่าง ๆ โดยปรับปรุงสิทธิและประโยชน์ให้มีความเหมาะสมและเพิ่มมากยิ่งขึ้นในกรณีที่นายจ้างและสถานประกอบกิจการดำเนินการฝึกอบรมฝีมือแรงงานให้กับบุคคลที่จะรับเข้าทำงานและลูกจ้างของตนเองและให้มีการจัดตั้งกองทุนพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในการใช้จ่าเกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการส่งเสริมในเรื่องมาตรฐานฝีมือแรงงาน

กรมพัฒนาฝีมือแรงงานได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาฝีมือแรงงาน ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) โดยแบ่งการดำเนินการออกตามเป้าหมายไว้เป็น 4 ช่วง ช่วงละ 5 ปี ดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 Productive Manpower (พ.ศ. 2560 – 2564) เป็นช่วงของการเพิ่มผลิตภาพ แรงงาน เป้าหมายร้อยละ 2.5 ต่อปี ซึ่งมีโครงการหรือกิจกรรมที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

(1) ด้านแรงงาน: พัฒนาศักยภาพแรงงานรองรับ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยจัดตั้ง สถาบันเทคโนโลยีชั้นสูง จำนวน 12 แห่ง เพื่อพัฒนาทักษะฝีมือในสาขาเฉพาะ ส่งเสริมแรงงานที่ทำงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงส่งเสริม SMEs และแรงงานนอกระบบให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและทันต่อ การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและนวัตกรรม

(2) ด้านสถานประกอบกิจการและนายจ้าง: ส่งเสริมให้สถานประกอบกิจการหรือนายจ้าง ดำเนินการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545 อย่างครบถ้วน โดยศึกษาแนวโน้ม ความเป็นไปได้ในการขยายพระราชบัญญัติดังกล่าวให้ครอบคลุมสถานประกอบกิจการหรือนายจ้างที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไป

(3) ด้านกฎหมาย: ส่งเสริมให้จัดทำมาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อรองรับการจ่ายค่าจ้าง เพื่อให้ แรงงานได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพและมีรายได้เพิ่มมากขึ้นตามทักษะฝีมือ และสำหรับสาขาอาชีพ ที่อาจเป็นอันตรายต่อสาธารณะ กรมจะทำแผนประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนหรือ ผู้ประกอบอาชีพในสาขาที่เข้าข่ายทราบถึงความสำคัญ วิธีการ และประโยชน์ที่ได้รับ

(4) ด้านการบริหารจัดการ: พัฒนาระบบติดตามและประเมินผล ยกระดับระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ ระบบประกันคุณภาพ และ PMQA และส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนาเครือข่าย

ช่วงที่ 2 Innovative Workforce (พ.ศ. 2565 - 2569) เป็นช่วงของการส่งเสริมให้แรงงานนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผลิตภาพแรงงานเพิ่มขึ้น เป้าหมายร้อยละ 2.5 ต่อปี เน้นการฝึกอบรมในหลักสูตร STEM เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 70 พร้อมทั้งเน้นการฝึกภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารที่แท้จริง และฝึกการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม ส่งเสริมการนำผลงาน วิจัยและนวัตกรรมมาปรับใช้ในการทำงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

Citation : จารุกัญญา อุดานนท์, และ กชกร เดชะคำภู. (2569). การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299883.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

ช่วงที่ 3 Creative Workforce (พ.ศ. 2570 - 2574) เป็นช่วงการส่งเสริมให้แรงงาน สร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้บรรลุ SDGs มีการจ้างงานที่สูงขึ้น การทำงานที่มีคุณค่า สร้างผู้ประกอบการ รายใหม่ มีผลิตภาพสูง

ช่วงที่ 4 Brainpower การใช้พลังปัญญา แรงงานสามารถใช้สติปัญญาและความรู้ความสามารถ ในการสร้างมูลค่าเพิ่มในการทำงาน ส่งผลให้ผลิตภาพสูง มีรายได้สูงขึ้น เพื่อก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลางมุ่งสู่ไทยแลนด์ 4.0

แนวคิดเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ

คำจำกัดความของคำว่า “แรงงานนอกระบบ” เชื่อมโยงกับคำว่า “เศรษฐกิจนอกระบบ” ซึ่งตามคำจำกัดความเดิมขององค์การแรงงานระหว่างประเทศที่กำหนดบนพื้นฐานของบริบทเมืองว่า “เป็นการประกอบการขนาดเล็กใช้แรงงานในครอบครัวใช้ทุนต่ำ ใช้เทคโนโลยีและทักษะในการผลิตต่ำ ใช้แรงงานเข้มข้นเปิดดำเนินการโดยง่ายการแข่งขันสูง ผลที่ตามมาก็คือผลิตภาพมักจะต่ำให้ผลตอบแทนต่ำและไม่สม่ำเสมอ” การกลับมาให้ความสนใจต่อเศรษฐกิจนอกระบบส่งผลให้เกิดการทบทวนความหมายของ “เศรษฐกิจนอกระบบ” ใหม่ให้ครอบคลุมถึงกิจกรรมใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศที่พัฒนาอุตสาหกรรมแล้วและในประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งภาคเกษตรกรรมยังมีบทบาทสำคัญรวมทั้งพลวัตของตลาดแรงงานส่งผลให้จุดเน้นของคำว่า “เศรษฐกิจนอกระบบ” ไม่ได้อยู่ที่การประกอบอาชีพอิสระเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงแรงงานรับจ้างด้วยพร้อมๆ กับการปรับคำที่ใช้เรียกเศรษฐกิจนอกระบบจาก Informal Sector มาเป็น Informal Economy ในปี 1992 (2535) (ILO, 2002) ภายใต้คำจำกัดความใหม่นี้ผู้ประกอบอาชีพในเศรษฐกิจนอกระบบประกอบด้วย

1. ผู้ประกอบอาชีพอิสระคนกลุ่มนี้ประกอบด้วยนายจ้างผู้จ้างงานตนเอง (Own account operator) และสมาชิกในครอบครัวที่ทำงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน (Unpaid family worker)

2. แรงงานที่ทำงานนอกระบบซึ่งอาจเป็นงานในวิสาหกิจที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการและแรงงานที่ไม่มีนายจ้างที่แน่นอน แรงงานกลุ่มนี้หมายรวมถึงแรงงานรับจ้างรายวัน แรงงานรับเหมาช่วงในภาคอุตสาหกรรมแรงงานพันธะสัญญาและแรงงานชั่วคราวแรงงานที่ทำงานไม่เต็มเวลา (Part-time Worker) ที่ไม่ได้รับการคุ้มครอง และแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย

สำหรับประเทศไทยหน่วยงานสำคัญที่ให้ความหมายคำว่า“ แรงงานนอกระบบ” มีดังนี้

1. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ให้ความหมายว่า “เศรษฐกิจนอกระบบ” หมายถึงการประกอบอาชีพและธุรกิจในภาคการผลิตสินค้าและบริการที่สร้างงานสร้างรายได้ซึ่งไม่อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของภาครัฐเป็นหน่วยธุรกิจขนาดเล็กของชุมชนธุรกิจที่ผู้ทำงานเป็นเจ้าของที่อาจมีลูกจ้างหรือใช้แรงงานในครอบครัว สศช. จำแนกกิจกรรมในเศรษฐกิจนอกระบบออกเป็น 4 กลุ่มคือ 1) กลุ่มการผลิต เช่นเกษตรกรรายย่อย แรงงานรับจ้างภาคเกษตร ผู้รับงานมาทำที่บ้าน ผู้รับจ้าง

Citation : Udanont, J., & Dechakhamphu, K. (2026). The Development of Occupational Skill of the Informal Employment by Using Technology and Innovation from Bamboo Wickerwork Product by Participation of Network Party in Banpueng Sub-district, Nakhon Phanom Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299883. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

รายย่อย ธุรกิจระดับครัวเรือน ธุรกิจชุมชน ผู้ประกอบอาชีพอิสระ 2) กลุ่มการค้าและบริการ ได้แก่ หาบเร่แผงลอย การรับซื้อของเก่า 3) กลุ่มบริการขนส่ง เช่นมอเตอร์ไซค์รับจ้าง รถตู้โดยสาร รถแท็กซี่ 4) กลุ่มกิจกรรมภาคครอบครัว เช่นการทำงานบ้าน การดูแลคนชรา (สศช., 2562)

2. สำนักงานสถิติแห่งชาติ ให้ความหมายแรงงานนอกระบบโดยอ้างอิงกับแรงงานในระบบกล่าวคือ แรงงานนอกระบบหมายถึง “ผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและหลักประกันทางสังคมตามกลุ่มที่กำหนดในคำจำกัดความแรงงานในระบบ”

3. กระทรวงแรงงาน ใช้ฐานคิดเดียวกับองค์การแรงงานระหว่างประเทศ และจำแนกแรงงานนอกระบบเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ ผู้รับงานไปทำที่บ้านและผู้รับจ้างทำของ สหกรณ์เครดิตยูเนียน เกษตรกรและชาวประมง คนขับยานพาหนะรับจ้างนอกระบบ ผู้ประกอบอาชีพอิสระในและนอกภาคเกษตรลูกจ้างของนายจ้างที่ไม่ได้ทำงานทั้งปี และลูกจ้างทำงานบ้าน

4. สำนักงานประกันสังคมให้ความหมาย “แรงงานนอกระบบ" ว่าหมายถึง “ผู้มีการทำงาน มีรายได้และไม่มีนายจ้างหรือไม่อยู่ในความคุ้มครองของกฎหมายประกันสังคม” และได้จำแนกแรงงานนอกระบบออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ

4.1 กลุ่มที่มีการทำงานหรือรับจ้างและมีรายได้ เช่นผู้รับงานไปทำที่บ้าน ผู้รับจ้างทำของแรงงานรับจ้างตามฤดูกาล (แรงงานภาคเกษตร) แรงงานในกิจการประมง ผู้รับจ้างทำงานบ้าน คนขับรถส่วนตัว

4.2 กลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระทั่วไป เช่นคนขับรถรับจ้าง ผู้ทำการเกษตรทั้งที่มีที่ดินเป็นของตนเองหรือเช่า ช่างเสริมสวย ช่างตัดผม ช่างซ่อมรองเท้า ช่างซ่อมนาฬิกา เจ้าของร้านขายของชำ รวมถึงผู้ประกอบอาชีพอิสระระดับวิชาชีพซึ่งมีรายได้สูงด้วย เช่นทนายความ แพทย์ ทันตแพทย์ (สำนักงานประกันสังคม, 2548)

คำจำกัดความข้างต้นสะท้อนความหลากหลายของแรงงานนอกระบบซึ่งมีบริบทในการประกอบอาชีพแตกต่างกัน และที่สำคัญแม้จะเป็นกลุ่มแรงงานด้อยโอกาสเหมือนกัน ในหลายกรณีก็ยังมีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันด้วย แต่จุดร่วมที่เหมือนกันคือ แรงงานด้อยโอกาสทุกกลุ่มมี ความเสี่ยง

ในโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม โดยแรงงานนอกระบบ ในที่นี้คือ ผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน

แนวคิดเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่

1. เครื่องตัดไม้ไผ่

ขนาดเครื่อง สูง 95 ซม. ยาว 350 ซม. ใช้มอเตอร์ไฟฟ้า กระแสไฟฟ้า 220 โวลล์ (AC) พร้อมใบตัดไม้ชนิด 50 ฟัน

Citation : จารุกัญญา อุดานนท์, และ กชกร เดชะคำภู. (2569). การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299883.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

คุณลักษณะการใช้งาน

เครื่องตัดไม้ไผ่ ถูกพัฒนาจากเครื่องมือช่างเสริมสร้างอุปกรณ์ให้มีความเหมาะสม มีความปลอดภัยในการใช้งาน อีกทั้งยังมีความเหมาะสำหรับการใช้งานตัดลำไม้ไผ่(ไม้ไผ่บ้าน) ที่มีความหนา ซึ่งมีประสิทธิภาพการทำงานที่ดี ภายในระยะเวลา 1 ชั่วโมง สามารถตัดไม้ไผ่ให้เป็นท่อนได้ 10-20 ลำ ขึ้นอยู่กับทักษะของผู้ใช้งาน

2. เครื่องจักตอก

ขนาดเครื่อง สูง 85 ซม. ยาว 45 ซม. ใช้มอเตอร์ไฟฟ้า กระแสไฟฟ้า 220 โวลล์ (AC) พร้อมเฟืองขับจำนวน 2 เฟือง และใบมีด

คุณลักษณะการใช้งาน

เครื่องจักตอก ถูกพัฒนาต่อยอดให้มีความเหมาะสม ในเรื่อง ความปลอดภัยในการใช้งาน อีกทั้งยังมีความเหมาะสำหรับการจักตอก(ไม้ไผ่บ้าน) สำหรับเป็นวัตถุดิบในงานจักสานไม้ไผ่ ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์งานจักสาน สามารถผลิตเส้นตอกได้ในเวลาไม่ถึง 2 วินาที สำหรับการผลิตเส้นตอก 1 เส้น

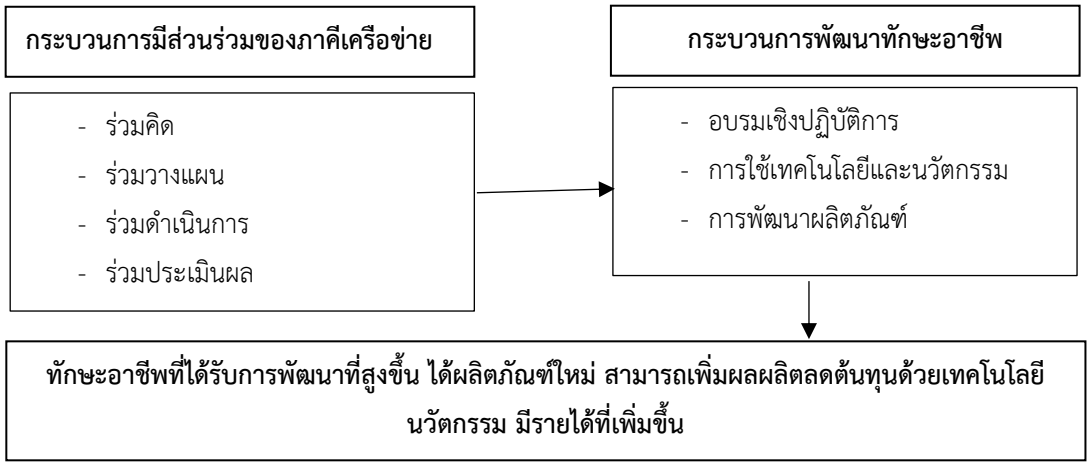
3. ตู้อบรมควัน สำหรับผลิตภัณฑ์งานจักสานจากไม้ไผ่

ขนาดเครื่อง สูง 130 ซม. กว้าง 90 ซม. ใช้เชื้อเพลิงชีวมวลในการสร้างควันในการอบแห้ง พร้อมมีระบบควบคุมการเผาไหม้เชื้อเพลิง และควบคุมอากาศเข้าออกภายในตู้

คุณลักษณะการใช้งาน

ตู้อบรมควัน สำหรับผลิตภัณฑ์งานจักสานจากไม้ไผ่ เป็นตู้อบรมควันที่ถูกออกแบบขึ้นมาใหม่ ที่มีประสิทธิในการอบรมควันกระติบข้าว สีอ่อน สีเข้มปานกลาง สีเข้มมาก (สีน้ำตาล) ในระยะเวลาที่ 90 -180 นาที่

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Citation : Udanont, J., & Dechakhamphu, K. (2026). The Development of Occupational Skill of the Informal Employment by Using Technology and Innovation from Bamboo Wickerwork Product by Participation of Network Party in Banpueng Sub-district, Nakhon Phanom Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299883. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory research) เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ รวมรวบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีความข้อมูล พัฒนาปรับปรุงแผนงานในการปฏิบัติงาน โดยชุมชนต้องร่วมคิด ร่วมกระทำควบคู่กับนักวิจัย และนักวิจัยก็ต้องยอมรับความคิดเห็นของกลุ่ม

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการคัดเลือกแรงงานนอกระบบกลุ่มเกษตรกรแบบเจาะจง จำนวน 15 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ (1) เป็นแรงงานนอกระบบหรือเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม ได้แก่ หมู่ 3 หมู่ 4 และหมู่ 16 (2) เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพหรือมีทักษะพื้นฐานด้านหัตถกรรมการจักสานไม้ไผ่ หรือมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะอาชีพด้านการจักสานไม้ไผ่ (3) สามารถเข้าร่วมกิจกรรมตลอดกระบวนการวิจัย ได้แก่ การประชุมวางแผน การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การทดลองใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการติดตามประเมินผล สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยและยินยอมให้ข้อมูลในการศึกษา นอกจากนี้ยังคัดเลือกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครพนม ผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครพนม ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานและสารสนเทศ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 16 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ 3 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ 4 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ 16 ผู้แทนสตรีหมู่ 3 ผู้แทนสตรีหมู่ 4 ผู้แทนสตรีหมู่ 16 นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ อาจารย์มหาวิทยาลัยนครพนม 3 คน

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาดำเนินการรวม 12 เดือน โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่

1. ระยะเตรียมการ และประเมินสภาวะพื้นฐานบริบทชุมชน โดยการสำรวจสภาพพื้นฐานทั่วไปของชุมชน และที่มาของการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ พร้อมจัดประชุมวางแผนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อเรียนรู้ร่วมกับชุมชนให้เห็นความจำเป็นและประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบจักสานต่าง ๆ นำไปสู่การพัฒนาในรูปแบบใหม่ๆให้เป็นที่ต้องการของตลาด ณ ศาลาอเนกประสงค์ หมู่ 3 ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

2. ระยะจัดทำแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ ดำเนินการประชุมปฏิบัติการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์กับชุมชน และแนวทาง ในการ

Citation : จารุกัญญา อุดานนท์, และ กชกร เดชะคำภู. (2569). การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299883.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

แก้ไขปัญหา โดยศึกษาตัวอย่างกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ที่ประสบผลสำเร็จจากอำเภอนาหว้า พร้อมทั้งพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ในรูปแบบต่าง โดยมีการจัดเวทีประชาคม ณ ศาลาอเนกประสงค์ หมู่ 3 ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม

3. ระยะใช้ระบบเทคโนโลยีและนวัตกรรมและปรับปรุงให้เหมาะสม เพื่อเรียนรู้การใช้และปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยระบบเทคโนโลยีและนวัตกรรมร่วมกับชุมชน มีการทดลองปฏิบัติตามแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ด้วยระบบเทคโนโลยีและนวัตกรรม ติดตามผลการดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ด้วยระบบเทคโนโลยีและนวัตกรรม และประชุมปฏิบัติการร่วมกับชุมชนเพื่อติดตามผลและปรับวิธีการพัฒนา รวมทั้งปรับปรุงกิจกรรม

4. ระยะสรุปผลการดำเนินงาน จัดเวทีกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่สรุปผลการดำเนินงาน สรุปบทเรียนการพัฒนาผลิตภัณฑ์จักสานไม้ไผ่ และเขียนรายงานการวิจัยและเผยแพร่ เป็นการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประเมินผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลที่ได้ เป็นการปรับปรุงให้ผลการดำเนินงานเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ เป็นการปรับปรุงแผนดำเนินงานให้เหมาะสม ที่ได้มีการจัดประชุมวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านผึ้ง

ผลการวิจัย (Research Results)

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาการพัฒนาทักษะอาชีพและรูปแบบการทำหัตถกรรมการจักสานไม้ไผ่ของแรงงานนอกระบบในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม

การดำเนินโครงการนี้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมวางแผน ร่วมคิดและร่วมทำ รวมถึงร่วมประเมินผล ของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครพนม ผู้อำนวยการกลุ่มงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครพนม ผู้อำนวยการกลุ่มแผนงานและสารสนเทศ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 16 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ 3 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ 4 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ 16 ผู้แทนสตรีหมู่ 3 ผู้แทนสตรีหมู่ 4 ผู้แทนสตรีหมู่ 16 นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ อาจารย์มหาวิทยาลัยนครพนม 3 คน และแรงงานนอกระบบกลุ่มเกษตรกร จำนวน 15 คน โดยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเพิ่มทักษะการเรียนรู้แบบใหม่รีสกิล (Reskill) ความคู่กับการ Upskill และ New skill โดยการพัฒนาทักษะเดิมให้แข็งแกร่ง (Upskill) โดยการต่อยอดทักษะในลักษณะการผลิตแบบเดิมที่ทำอยู่เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการออกแบบผลิตภัณฑ์จักสานรูปแบบใหม่ที่ประหยัดเวลาและสร้างรายได้ที่ดีมากกว่า จนสามารถพัฒนาจากการสานเข่งปลาทูแบบเดิมให้มีรูปแบบที่หลายหลายและตรงกับ

Citation : Udanont, J., & Dechakhamphu, K. (2026). The Development of Occupational Skill of the Informal Employment by Using Technology and Innovation from Bamboo Wickerwork Product by Participation of Network Party in Banpueng Sub-district, Nakhon Phanom Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299883. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

ความต้องการของตลาดมากขึ้น อาทิ ถาดใส่เบรกสำหรับการประชุม ที่รองแก้ว และชะลอมใบเล็ก โดยผลิตภัณฑ์กลุ่มนี้ยังเป็นที่ต้องการของตลาดและสามารถจำหน่ายได้ทุกฤดูกาล

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแรงงานนอกระบบในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม สามารถเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตการทำหัตถกรรมการจักสานไม้ไผ่ด้วยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม

จากการสะท้อนปัญหาของกลุ่มเกษตรกรของตำบลบ้านผึ้งที่ทำจักสานไม้ไผ่ คือความล่าช้าในการผลิต เนื่องจากทุกกระบวนการผลิตตั้งแต่ การตัดไม้ไผ่ การผ่าปล้องไม้ไผ่ การจักตอกไม้ไผ่ต้องใช้แรงงานคนทั้งหมด ทำให้การผลิตต่อวันได้จำนวนน้อย เช่น การสานเข่งปลาทูที่เป็นอาชีพในชุมชนบ้านวังกระแส สามารถผลิตได้ประมาณวันละ 40 – 50 ชิ้น ขายในราคา 100 ชิ้น ในราคา 80 บาท และหากเก็บไว้นานในอากาศชื้นๆก็ทำให้เกิดราขึ้นได้ จึงทำการดำเนินการจัดทำแผนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยมีการประชุมปฏิบัติการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์กับชุมชน และแนวทางในการแก้ไขปัญหา และพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ร่วมกับชุมชน ทำให้ได้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ ดังนี้

1. เครื่องตัดไม้ไผ่ ขนาดเครื่อง สูง 95 ซม. ยาว 350 ซม. ใช้มอเตอร์ไฟฟ้า กระแสไฟฟ้า 220 โวลล์ (AC) พร้อมใบตัดไม้ชนิด 50 ฟัน คุณลักษณะการใช้งาน เครื่องตัดไม้ไผ่ ถูกพัฒนาจากเครื่องมือช่างเสริมสร้างอุปกรณ์ให้มีความเหมาะสม มีความปลอดภัยในการใช้งาน อีกทั้งยังมีความเหมาะสำหรับการใช้งานตัดลำไม้ไผ่(ไม้ไผ่บ้าน) ที่มีความหนา ซึ่งมีประสิทธิภาพการทำงานที่ดี ภายในระยะเวลา 1 ชั่วโมง สามารถตัดไม้ไผ่ให้เป็นท่อนได้ 10-20 ลำ ขึ้นอยู่กับทักษะของผู้ใช้งาน

ภาพที่ 2 เครื่องตัดไม้ไผ่

ที่มา : จารุกัญญา อุดานนท์ (2567)

Citation : จารุกัญญา อุดานนท์, และ กชกร เดชะคำภู. (2569). การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299883.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

2. เครื่องจักตอก ขนาดเครื่อง สูง 85 ซม. ยาว 45 ซม. ใช้มอเตอร์ไฟฟ้า กระแสไฟฟ้า 220 โวลล์ (AC) พร้อมเฟืองขับ จำนวน 2 เฟือง และใบมีด คุณลักษณะการใช้งาน เครื่องจักตอก ถูกพัฒนาต่อยอดให้มีความเหมาะสม ในเรื่อง ความปลอดภัยในการใช้งาน อีกทั้งยังมีความเหมาะสำหรับการจักตอก(ไม้ไผ่บ้าน) สำหรับเป็นวัตถุดิบในงานจักสานไม้ไผ่ ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์งานจักสาน สามารถผลิตเส้นตอกได้ในเวลาไม่ถึง 2 วินาที สำหรับการผลิตเส้นตอก 1 เส้น

ภาพที่ 3 เครื่องจักตอก
ที่มา : จารุกัญญา อุดานนท์ (2567)

3. ตู้อบรมควัน สำหรับผลิตภัณฑ์งานจักสานจากไม้ไผ่ ขนาดเครื่อง สูง 130 ซม. กว้าง 90 ซม. ใช้เชื้อเพลิงชีวมวลในการสร้างควันในการอบแห้ง พร้อมมีระบบควบคุมการเผาไหม้เชื้อเพลิง และควบคุมอากาศเข้าออกภายในตู้ คุณลักษณะการใช้งาน ตู้อบรมควัน สำหรับผลิตภัณฑ์งานจักสานจากไม้ไผ่ เป็นตู้อบรมควันที่ถูกออกแบบขึ้นมาใหม่ ที่มีประสิทธิในการอบรมควันกระติบข้าว สีอ่อน สีเข้มปานกลาง สีเข้มมาก (สีน้ำตาล) ในระยะเวลาที่ 90 -180 นาที

Citation : Udanont, J., & Dechakhamphu, K. (2026). The Development of Occupational Skill of the Informal Employment by Using Technology and Innovation from Bamboo Wickerwork Product by Participation of Network Party in Banpueng Sub-district, Nakhon Phanom Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299883. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

ภาพที่ 4 ตู้อบรมควัน
ที่มา : จารุกัญญา อุดานนท์ (2567)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะอาชีพควบคู่กับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถยกระดับศักยภาพการผลิตของแรงงานนอกระบบ เพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นได้อย่างดี

1. ผลการศึกษาการพัฒนาทักษะอาชีพและรูปแบบการทำหัตถกรรมการจักสานไม้ไผ่ของแรงงานนอกระบบในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม โดยพัฒนาจากการสานเข่งปลาทูที่สามารถเป็นถาดใส่เบรกสำหรับการประชุมต่างๆ หรือที่รองแก้ว และสานเป็นชะลอมใบเล็กสำหรับใส่ขนมห่อเล็กๆ เพราะผลิตภัณฑ์กลุ่มนี้ยังเป็นที่ต้องการของตลาด ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นบนฐานทรัพยากร (Local Resource-Based Development) ซึ่งเสนอว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ควรใช้ทรัพยากรและอัตลักษณ์ของชุมชนเป็นฐานในการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Barquero, 2007) นอกจากนี้งานของ มะโนด สุขตาม (2566) ระบุว่าภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องจักสาน สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืน ได้แก่ ภูมิปัญญา ศักยภาพที่มีอยู่ และองค์ความรู้ในการปฏิบัติงานจริง ไม่สามารถที่จะขาดสิ่งใดได้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุนั้นต้องเริ่มจากภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่นำไปใช้ในการปฏิบัติการจริง ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแนวคิดการออกแบบร่วมสมัยสามารถช่วยเพิ่ม

Citation : จารุกัญญา อุดานนท์, และ กชกร เดชะคำภู. (2569). การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299883.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

ความสามารถในการแข่งขันของสินค้าในตลาดสมัยใหม่ อย่างไรก็ตามผลการศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบเพิ่มเติมที่สำคัญคือการแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์จะเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อดำเนินการควบคู่กับการพัฒนาทักษะการผลิตและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมร่วมด้วย

2. ผลการศึกษาแรงงานนอกระบบในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม สามารถเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตการทำหัตถกรรมการจักสานไม้ไผ่ด้วยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยโดยเทคโนโลยีและนวัตกรรมดังกล่าวประกอบด้วย 1. เครื่องตัดไม้ไผ่ ถูกพัฒนาจากเครื่องมือช่างเสริมสร้างอุปกรณ์ให้มีความเหมาะสม มีความปลอดภัยในการใช้งาน อีกทั้งยังมีความเหมาะสำหรับการใช้งานตัดลำไม้ไผ่(ไม้ไผ่บ้าน) ที่มีความหนา ซึ่งมีประสิทธิภาพการทำงานที่ดี ภายในระยะเวลา 1 ชั่วโมง สามารถตัดไม้ไผให้เป็นท่อนได้ 10-20 ลำ ขึ้นอยู่กับทักษะของผู้ใช้งาน 2. เครื่องจักตอก ถูกพัฒนาต่อยอดให้มีความเหมาะสม ในเรื่อง ความปลอดภัยในการใช้งาน อีกทั้งยังมีความเหมาะสำหรับการจักตอก(ไม้ไผ่บ้าน) สำหรับเป็นวัตถุดิบในงานจักสานไม้ไผ่ ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์งานจักสาน สามารถผลิตเส้นตอกได้ในเวลาไม่ถึง 2 วินาที สำหรับการผลิตเส้นตอก 1 เส้น และ 3. ตู้อบรมควัน สำหรับผลิตภัณฑ์งานจักสานจากไม้ไผ่ เป็นตู้อบรมควันที่ถูกออกแบบขึ้นมาใหม่ ที่มีประสิทธิในการอบรมควันกระติบข้าว สีอ่อน สีเข้มปานกลาง สีเข้มมาก (สีน้ำตาล) ในระยะเวลาที่ 90 -180 นาที ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในกระบวนการผลิตสามารถช่วยลดระยะเวลาในการเตรียมวัตถุดิบ ลดการใช้แรงงาน และช่วยควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้ดีขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่าภายหลังการใช้เครื่องตัดไม้ไผ่และเครื่องจักตอก กลุ่มแรงงานนอกระบบสามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้อย่างชัดเจน โดยก่อนใช้เทคโนโลยีสามารถผลิตเข่งปลาทูได้เฉลี่ยวันละ 20 ชิ้นต่อคน แต่หลังใช้เทคโนโลยีสามารถผลิตได้เฉลี่ยวันละ 30 - 40 ชิ้นต่อคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 50-100 ขณะที่ระยะเวลาในการเตรียมตอกไม้ไผ่ลดลงจากเฉลี่ย 3 ชั่วโมงต่อรอบการผลิต เหลือ 1 ชั่วโมงต่อรอบการผลิต หรือลดลงร้อยละ 66.67 ส่งผลให้ต้นทุนแรงงานในการเตรียมวัตถุดิบลดลงจากประมาณ 120 บาทต่อวัน เหลือ 50 บาทต่อวัน หรือลดลงร้อยละ 58.33 ในด้านรายได้ก่อนใช้เทคโนโลยีกลุ่มผู้ผลิตมีรายได้เฉลี่ยจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จักสานประมาณ 2,000 บาทต่อคนต่อเดือน แต่ภายหลังการใช้เทคโนโลยีร่วมกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ เช่น ถาดใส่เบรก ที่รองแก้ว และชะลอมขนาดเล็ก พบว่ามีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 3,500 บาทต่อคนต่อเดือน ทั้งนี้เนื่องจากผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่มีราคาจำหน่ายต่อชิ้นสูงกว่าผลิตภัณฑ์เดิม และสามารถจำหน่ายได้ในตลาดที่หลากหลายมากขึ้น เช่น หน่วยงานราชการ ร้านของฝาก และลูกค้าที่ต้องการสินค้าหัตถกรรมเพื่อใช้ในงานประชุมหรือเป็นของที่ระลึก นอกจากนี้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ไม่ได้เกิดจากการผลิตตามความถนัดของชุมชนเพียงอย่างเดียว แต่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับภาคีเครือข่ายและพิจารณาความต้องการของตลาด โดยพบว่าผลิตภัณฑ์ขนาดเล็ก ใช้งานได้จริง ราคาไม่สูง และสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น เป็นกลุ่มสินค้าที่ตลาดให้ความสนใจมากกว่าผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม จึง

Citation : Udanont, J., & Dechakhamphu, K. (2026). The Development of Occupational Skill of the Informal Employment by Using Technology and Innovation from Bamboo Wickerwork Product by Participation of Network Party in Banpueng Sub-district, Nakhon Phanom Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299883. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

นำไปสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) ที่เสนอว่าเทคโนโลยีที่เหมาะสมควรสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ใช้งานง่าย และสามารถช่วยเพิ่มผลิตภาพแรงงานโดยไม่ทำลายโครงสร้างทางสังคมของชุมชน (Schumacher, 1973) นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2563) ที่ศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชุมชน และพบว่าการนำเทคโนโลยีระดับพื้นฐานมาใช้สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามผลการศึกษาครั้งนี้ได้ขยายองค์ความรู้เพิ่มเติมโดยแสดงให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีมาใช้ควรดำเนินควบคู่กับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและการพัฒนาทักษะของแรงงานทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

การผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่เข้ากับเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมโดยขับเคลื่อนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะอาชีพจะเกิดประสิทธิผลสูงสุดเมื่อดำเนินการผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การออกแบบผลิตภัณฑ์ การทดลองใช้เทคโนโลยี และการประเมินผลร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะในลักษณะ Upskill, Reskill และ New Skill ควบคู่กัน ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะเดิมให้สูงขึ้น (Upskill) แรงงานนอกระบบที่มีพื้นฐานการจักสานไม้ไผ่อยู่แล้วได้รับการพัฒนาทักษะการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเรียนรู้การใช้เครื่องตัดไม้ไผ่ เครื่องจักตอก และตู้อบรมควันทดแทนกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิม ส่งผลให้สามารถลดระยะเวลาในการเตรียมวัตถุดิบ เพิ่มปริมาณการผลิต และควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้ดีขึ้น

2. การพัฒนาทักษะใหม่จากทักษะเดิม (Reskill) กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ทักษะที่ไม่เคยใช้ในการประกอบอาชีพเดิมมาก่อน ได้แก่ การคำนวณต้นทุนการผลิต การวิเคราะห์กำไร–ขาดทุน การวางแผนการผลิต การบริหารจัดการวัตถุดิบ และการตลาดออนไลน์ผ่านสื่อดิจิทัล ทำให้สามารถเปลี่ยนบทบาทจากผู้ผลิตแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการผลิตเพียงอย่างเดียว ไปสู่การเป็นผู้ประกอบการชุมชนที่สามารถบริหารจัดการธุรกิจของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การสร้างทักษะใหม่ (New Skill) การพัฒนาทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์จากรูปแบบดั้งเดิม เช่น เข่งปลาทูและกระติบข้าว ไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มและตอบสนองความต้องการของตลาดมากขึ้น เช่น ถาดใส่อาหารว่าง ที่รองแก้ว และชะลอมขนาดเล็ก

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะอาชีพของแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ไม่ได้ก่อให้เกิดเพียงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตใน

Citation : จารุกัญญา อุดานนท์, และ กชกร เดชะคำภู. (2569). การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299883.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

ระยะสั้นเท่านั้น แต่ยังมีศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในระดับชุมชน เนื่องจากกระบวนการดำเนินงานได้เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การออกแบบแนวทางแก้ไข การทดลองใช้เทคโนโลยี ตลอดจนการประเมินผลร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ได้รับการพัฒนา

สำหรับความยั่งยืนของโครงการ พบว่าความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยนครพนม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครพนม และผู้นำชุมชน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการพัฒนาทักษะ การให้คำปรึกษาทางวิชาการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการขยายโอกาสทางการตลาด อันสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการสร้างศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ดังนั้น ความยั่งยืนที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยครั้งนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการมีเทคโนโลยีใหม่ในการผลิตเท่านั้น แต่เกิดจากการสร้างทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และทุนภูมิปัญญาชุมชนควบคู่กัน ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

การผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่เข้ากับเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม โดยขับเคลื่อนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะอาชีพจะเกิดประสิทธิผลสูงสุดเมื่อดำเนินการผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การออกแบบผลิตภัณฑ์ การทดลองใช้เทคโนโลยี และการประเมินผลร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะในลักษณะ Upskill, Reskill และ New Skill ควบคู่กัน ดังนี้

1. การพัฒนาทักษะเดิมให้สูงขึ้น (Upskill) แรงงานนอกระบบที่มีพื้นฐานการจักสานไม้ไผ่อยู่แล้ว ได้รับการพัฒนาทักษะการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเรียนรู้การใช้เครื่องตัดไม้ไผ่ เครื่องจักตอก และตู้อบรมควันทดแทนกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิม ส่งผลให้สามารถลดระยะเวลาในการเตรียมวัตถุดิบ เพิ่มปริมาณการผลิต และควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้ดีขึ้น

2. การพัฒนาทักษะใหม่จากทักษะเดิม (Reskill) กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ทักษะที่ไม่เคยใช้ในการประกอบอาชีพเดิมมาก่อน ได้แก่ การคำนวณต้นทุนการผลิต การวิเคราะห์กำไร–ขาดทุน การวางแผนการผลิต การบริหารจัดการวัตถุดิบ และการตลาดออนไลน์ผ่านสื่อดิจิทัล ทำให้สามารถเปลี่ยนบทบาทจากผู้ผลิตแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการผลิตเพียงอย่างเดียว ไปสู่การเป็นผู้ประกอบการชุมชนที่สามารถบริหารจัดการธุรกิจของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Citation : Udanont, J., & Dechakhamphu, K. (2026). The Development of Occupational Skill of the Informal Employment by Using Technology and Innovation from Bamboo Wickerwork Product by Participation of Network Party in Banpueng Sub-district, Nakhon Phanom Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299883. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

3. การสร้างทักษะใหม่ (New Skill) การพัฒนาทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์จากรูปแบบดั้งเดิม เช่น เข่งปลาทูและกระติบข้าว ไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มและตอบสนองความต้องการของตลาดมากขึ้น เช่น ถาดใส่อาหารว่าง ที่รองแก้ว และชะลอมขนาดเล็ก

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะอาชีพของแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ไม่ได้ก่อให้เกิดเพียงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในระยะสั้นเท่านั้น แต่ยังมีศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในระดับชุมชน เนื่องจากกระบวนการดำเนินงานได้เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหา การออกแบบแนวทางแก้ไข การทดลองใช้เทคโนโลยี ตลอดจนการประเมินผลร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ได้รับการพัฒนา

สำหรับความยั่งยืนของโครงการ พบว่าความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยนครพนม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครพนม และผู้นำชุมชน เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการพัฒนาทักษะ การให้คำปรึกษาทางวิชาการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการขยายโอกาสทางการตลาด อันสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการสร้างศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ดังนั้น ความยั่งยืนที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยครั้งนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการมีเทคโนโลยีใหม่ในการผลิตเท่านั้น แต่เกิดจากการสร้างทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม และทุนภูมิปัญญาชุมชนควบคู่กัน ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต

Citation : จารุกัญญา อุดานนท์, และ กชกร เดชะคำภู. (2569). การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299883.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (2566). *แผนปฏิบัติราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570)*. กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน.

ดนัย เทียนพุฒ. (2545). *การบริหารทรัพยากรบุคคลสู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ดีเอ็นที คอนซัลแตนท์.

มะโนด สุขตาม, และคณะ. (2566). องค์ความรู้ด้านงานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ชมรมผู้สูงอายุตำบลทุ่งมน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. *Industrial Technology Journal, 8*(2), 149–159.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580)* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.

สำนักงานคลังจังหวัดนครพนม. (2563). *รายงานภาวะเศรษฐกิจจังหวัดนครพนม ปี 2563*. นครพนม: สำนักงานคลังจังหวัดนครพนม.

สำนักงานประกันสังคม. (2548). *เอกสารระบบประกันสังคมกับการคุ้มครองแรงงาน ปี 2548*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประกันสังคม.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2566). *การสำรวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2565*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง. (2564). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561–2565)*. นครพนม: องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผึ้ง.

Barquero, A. V. (2007). Desarrollo endógeno: Teorías y políticas de desarrollo territorial. *Investigaciones Regionales (Journal of Regional Research), (11),* 183–210.

International Labour Organization. (2002). *Women and men in the informal economy: A statistical picture*. Geneva, Switzerland: International Labour Organization.

Schumacher, E. F. (1973). *Small is beautiful: Economics as if people mattered*. London, England: Blond & Briggs.

Citation : Udanont, J., & Dechakhamphu, K. (2026). The Development of Occupational Skill of the Informal Employment by Using Technology and Innovation from Bamboo Wickerwork Product by Participation of Network Party in Banpueng Sub-district, Nakhon Phanom Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299883. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

Citation : จารุกัญญา อุดานนท์, และ กชกร เดชะคำภู. (2569). การพัฒนาทักษะอาชีพของกลุ่มแรงงานนอกระบบด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากภูมิปัญญาด้านหัตกรรมการจักสานไม้ไผ่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ตำบลบ้านผึ้ง จังหวัดนครพนม. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299883.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299883

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e300339
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด

Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members

นัยนา โปธาวงค์[1*]

Naiyana Pothawong[1*]

[1*]คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้; Faculty of Economics, Maejo University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : naiyana.mju@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e300339

Received : April 2, 2026; **Revised :** June 2, 2026; **Accepted :** June 12, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนม และ (2) พัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์ในการยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบลำดับขั้นเชิงอธิบาย ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ สมาชิกผู้เลี้ยงโคนมของสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด จำนวน 49 ราย โดยการเลือกแบบเจาะจง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 ราย คัดเลือกด้วยวิธีแบบเจาะจงและแบบลูกโซ่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการสังเคราะห์เชิงตีความ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยเชิงกลยุทธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.05, S.D. = 0.53) โดยเครือข่ายความร่วมมือมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.50) รองลงมาคือการจัดการฟาร์ม ($\bar{x}$ = 4.12, S.D. = 0.48) ขณะที่ผลลัพธ์ของห่วงโซ่อุปทานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x}$ = 4.07, S.D. = 0.52) และผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะเครือข่ายความร่วมมือมีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับประสิทธิภาพ (r = 0.71) และความยั่งยืน (r = 0.69) รองลงมาคือการจัดการฟาร์ม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ การจัดการฟาร์ม และการบูรณาการข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบ 2) การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพนำไปสู่การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์

Citation : Pothawong, N. (2026). Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

จำนวน 9 รูปแบบ ภายใต้ 3 มิติสำคัญ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพ การสร้างมูลค่า และความยั่งยืน ประกอบด้วย รูปแบบการจัดการฟาร์มเชิงประสิทธิภาพ รูปแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รูปแบบการบริหารจัดการข้อมูล รูปแบบการเพิ่มมูลค่า รูปแบบการพัฒนามาตรฐานคุณภาพ รูปแบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อม และรูปแบบการบริหารจัดการความเสี่ยง ซึ่งสะท้อนแนวทางการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการจัดการร่วมกันอย่างเป็นองค์รวม

คำสำคัญ (Keywords) : รูปแบบเชิงกลยุทธ์, ห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนม, ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน, สหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด

Abstract

This research aimed to (1) examine the strategic factors influencing the efficiency and sustainability of the dairy farming supply chain, and (2) develop a strategic model for enhancing the efficiency and sustainability of the dairy farming supply chain among members of Maejo Dairy Cooperative Limited. This study employed a mixed methods research approach using an explanatory sequential design. The quantitative population consisted of 49 dairy farmer members of Maejo Dairy Cooperative Limited, selected through purposive sampling. The qualitative phase involved 10 key informants selected through purposive and snowball sampling techniques. The research instruments included questionnaires and semi-structured interviews. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, while inferential statistics were analyzed using correlation analysis. Qualitative data were analyzed through content analysis and interpretive synthesis.

The findings revealed that: 1) the overall strategic factors were at a high level ($\bar{x}$ = 4.05, S.D. = 0.53), with collaborative networks showing the highest mean score ($\bar{x}$ = 4.15, S.D. = 0.50), followed by farm management ($\bar{x}$ = 4.12, S.D. = 0.48). The overall supply chain outcomes were also at a high level ($\bar{x}$ = 4.07, S.D. = 0.52). The correlation analysis indicated that all strategic factors were positively related to supply chain efficiency and sustainability at the statistical significance level of 0.01. In particular, collaborative networks showed the strongest relationship with efficiency (r = 0.71) and sustainability (r = 0.69), followed by farm management. These findings reflect that the development of dairy farming supply chains requires systematic collaboration, effective farm management, and integrated data

Citation : นัยนา โปธาวงค์. (2569). การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300339.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

management among stakeholders. 2) The synthesis of quantitative and qualitative findings led to the development of nine strategic models under three major dimensions: efficiency enhancement, value creation, and sustainability development. These models consisted of the Efficient Farm Management Model, Digital Technology Adoption Model, Data Management Model, Value-Added Model, Quality Standard Development Model, Collaborative Network Model, Farmer Capacity Building Model, Environmental Management Model, and Risk Management Model. The findings reflect an integrated supply chain development approach that holistically links economic, social, technological, and managerial dimensions.

Keywords : Strategic Model, Dairy Supply Chain, Supply Chain Efficiency, Maejo Dairy Cooperative Limited

บทนำ (Introduction)

ในยุคเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาภาคเกษตรกรรมมิได้จำกัดอยู่เพียงการเพิ่มผลผลิตหรือประสิทธิภาพในระดับฟาร์มเท่านั้น หากแต่ต้องมุ่งเน้นการออกแบบระบบเชิงกลยุทธ์ที่สามารถรองรับความเสี่ยง สร้างความยืดหยุ่น และส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาว โดยเฉพาะในระบบห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่ม แนวคิดการพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์ จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบการดำเนินงานที่สามารถเชื่อมโยงทรัพยากร ความสามารถ และกลไกการจัดการเข้าด้วยกันอย่างมีทิศทาง (Lyles, 1981) ขณะเดียวกัน แนวคิดความยั่งยืนในห่วงโซ่อุปทานได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการผสานมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตและความรับผิดชอบต่อระบบโดยรวม (Santiago et al., 2025) ในบริบทนี้การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์สำหรับห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมจึงมิใช่เพียงการปรับปรุงกระบวนการ แต่เป็นการออกแบบระบบการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่สามารถยกระดับศักยภาพของเกษตรกรและสหกรณ์ให้ตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ในบริบทเชิงพื้นที่ของสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด ซึ่งเป็นองค์กรสำคัญในการรวบรวมและบริหารจัดการผลผลิตน้ำนมดิบในภาคเหนือของประเทศไทย กลับพบว่าระบบห่วงโซ่อุปทานยังคงเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างและเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของระบบในระยะยาว โดยเฉพาะการขาดกรอบแนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่สามารถบูรณาการปัจจัยสำคัญ เช่น เทคโนโลยีการผลิต การจัดการฟาร์ม การเข้าถึงข้อมูล และความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ แม้เกษตรกรจะมีความเชี่ยวชาญในกระบวนการผลิต แต่ยังขาดการพัฒนาในมิติของการสร้างคุณค่า การปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของตลาด และการบริหารจัดการความเสี่ยง ส่งผลให้ระบบการผลิตยังคงมีลักษณะพึ่งพิงปัจจัย

Citation : Pothawong, N. (2026). Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

ภายนอกสูง และขาดความสามารถในการสร้างความได้เปรียบเชิงแข่งขันอย่างยั่งยืน (Choruma et al., 2024; ปุณยธร วังคะฮาด และ สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง, 2569) นอกจากนี้ ปัญหาเชิงโครงสร้างของเกษตรกรรายย่อย เช่น การจำกัดด้านทุน เทคโนโลยี และการเข้าถึงองค์ความรู้ รวมถึงแนวโน้มการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยและการขาดแรงงานในภาคการเกษตร ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความต่อเนื่องของระบบการผลิตในระยะยาว อีกทั้ง ระบบสหกรณ์เองยังเผชิญกับข้อจำกัดในการพัฒนาเชิงกลยุทธ์ เช่น การขาดระบบข้อมูลที่เชื่อมโยง การขาดกลไกในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงลึก และการขาดแนวทางในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาห่วงโซ่อุปทานยังคงอยู่ในลักษณะการดำเนินงานตามสถานการณ์ มากกว่าการดำเนินงานตามกรอบเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน (วรเศรษฐ์ อุดมสิน และคณะ, 2568) ดังนั้นที่ได้กล่าวถึงความสำคัญและปัญหาข้างต้นถึงบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการแข่งขันทางการตลาด ภาคการเกษตรจำเป็นต้องปรับตัวจากระบบการผลิตแบบดั้งเดิมไปสู่การบริหารจัดการเชิงระบบที่เชื่อมโยงกระบวนการผลิต การจัดการข้อมูล เทคโนโลยี และเครือข่ายความร่วมมือเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะระบบห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนม ซึ่งเป็นระบบที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วน ตั้งแต่เกษตรกร สหกรณ์ ผู้แปรรูป จนถึงตลาดปลายน้ำ การพัฒนาห่วงโซ่อุปทานจึงมิได้มุ่งเน้นเพียงการเพิ่มผลผลิตหรือการลดต้นทุนเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่า การบริหารจัดการความเสี่ยง และการพัฒนาความยั่งยืนของระบบในระยะยาว ทั้งนี้ แนวคิดการจัดการห่วงโซ่อุปทาน การจัดการเชิงกลยุทธ์ และเครือข่ายความร่วมมือ ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน สร้างความสามารถในการแข่งขัน และเสริมสร้างความยั่งยืนของระบบสหกรณ์การเกษตรในบริบทการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจยุคใหม่

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ ยังพบข้อจำกัดสำคัญหลายประการ ทั้งด้านการใช้เทคโนโลยี การเชื่อมโยงระบบข้อมูล การบริหารจัดการฟาร์ม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ส่งผลให้การบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานยังขาดการบูรณาการเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจน อีกทั้ง เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเผชิญปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ความผันผวนของตลาด การขาดแรงงาน และข้อจำกัดในการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของระบบในระยะยาว แม้งานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานและการพัฒนาสหกรณ์การเกษตรในหลายมิติ แต่ยังขาดการศึกษาที่บูรณาการปัจจัยเชิงกลยุทธ์ร่วมกับบริบทของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งตอบคำถามสำคัญว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ใดที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนม และรูปแบบเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมสำหรับการยกระดับห่วงโซ่อุปทานของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด ควรมีลักษณะอย่างไร เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบห่วงโซ่อุปทานให้เกิดประสิทธิภาพ การสร้างมูลค่า และความยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม

Citation : นัยนา โปธาวงค์. (2569). การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด

2. เพื่อพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์ในการยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การทบทวนวรรณกรรมเป็นกระบวนการสำคัญในการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นฐานในการอธิบายปรากฏการณ์และกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยเฉพาะการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรซึ่งมีลักษณะเป็นระบบที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วน ทั้งนี้ แนวคิดที่เกี่ยวข้องสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ การจัดการห่วงโซ่อุปทาน การจัดการเชิงกลยุทธ์ และเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งแต่ละแนวคิดมีบทบาทในการอธิบายมิติที่แตกต่างกันของระบบห่วงโซ่อุปทานอย่างเป็นระบบ

1. แนวคิดการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management: SCM) เป็นกรอบแนวคิดเชิงระบบที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการและบูรณาการกิจกรรมตลอดทั้งกระบวนการตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ จนถึงปลายน้ำ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดของระบบโดยรวม มากกว่าการเพิ่มประสิทธิภาพเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่ง (Hartanto & Darmawati, 2025) โดย SCM ครอบคลุมการจัดการการไหลของสินค้า ข้อมูลและทรัพยากรทางการเงิน ผ่านการประสานงานระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ผลิต ผู้แปรรูป ผู้จัดจำหน่าย และผู้บริโภค เพื่อสร้างความสอดคล้องของกระบวนการและลดความสูญเสียในระบบ ซึ่งสาระสำคัญของ SCM อยู่ที่การบูรณาการ และการประสานงาน ซึ่งช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนรวม และเพิ่มความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาด (Sanders, 2025; Suksanniran et al., 2026) นอกจากนี้ SCM ยังให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทาน (Ramart et al., 2025) ในบริบทของภาคเกษตรกรรม โดยเฉพาะระบบการเลี้ยงโคนม ห่วงโซ่อุปทานมีลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรายย่อยและสหกรณ์ ซึ่งต้องอาศัยการจัดการเชิงระบบเพื่อเชื่อมโยงการผลิต การรวบรวม การแปรรูป และการตลาดเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ SCM ได้แก่ การจัดการฟาร์ม เทคโนโลยี ระบบข้อมูล และเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งมีบทบาทในการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และยกระดับความสามารถในการแข่งขันของระบบ ดังนั้น แนวคิดการจัดการห่วงโซ่อุปทาน (SCM) สามารถสังเคราะห์ได้ว่าเป็นกลไกเชิงระบบที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงการผลิต การจัดการและการตลาดเข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม โดยหัวใจสำคัญอยู่ที่การบูรณาการทรัพยากร ข้อมูล และความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ทำงานสอดประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ประสิทธิผลของห่วงโซ่

Citation : Pothawong, N. (2026). Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

อุปทานไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของหน่วยย่อย แต่ขึ้นอยู่กับระดับการเชื่อมโยงและการทำงานร่วมกันของทั้งระบบ ซึ่งนำไปสู่การลดต้นทุน เพิ่มมูลค่า และยกระดับความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน

2. **แนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management)** เป็นกรอบแนวคิดที่มุ่งเน้นการกำหนดทิศทางและการตัดสินใจเชิงรุกขององค์กรภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีความไม่แน่นอน โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์บริบทเชิงกลยุทธ์ทั้งภายในและภายนอก เพื่อกำหนดตำแหน่งทางการแข่งขันและสร้างความได้เปรียบในระยะยาว (Rumelt et al., 1991) กระบวนการสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์จึงไม่ใช่เพียงการวางแผน แต่รวมถึงการเลือกแนวทางที่เหมาะสม การจัดลำดับความสำคัญของทรัพยากร และการปรับตัวอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม (Ahmad, 2024) ในมิติของระบบห่วงโซ่อุปทาน แนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ทำหน้าที่เป็นกรอบกำหนดทิศทางที่ช่วยให้การดำเนินงานของแต่ละหน่วยในระบบมีเป้าหมายร่วมกันและเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน โดยเน้นการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงการผลิต การตลาด และการบริหารจัดการทรัพยากรเข้าด้วยกันอย่างมีเหตุผล (ไพลิน เลิศพิมลพันธ์, 2568) ซึ่งช่วยลดความคลาดเคลื่อนในการดำเนินงานและเพิ่มความสอดคล้องเชิงนโยบายในระดับระบบ นอกจากนี้ แนวคิดร่วมสมัยของการจัดการเชิงกลยุทธ์ยังให้ความสำคัญกับความสามารถเชิงพลวัต ซึ่งหมายถึงความสามารถขององค์กรในการปรับตัว สร้างสรรค์ และจัดรูปแบบทรัพยากรใหม่เพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลง (Le et al., 2020; Boikanyo, 2025) โดยเฉพาะในบริบทของภาคเกษตรที่เผชิญกับความผันผวนด้านตลาดและสิ่งแวดล้อม การมีความสามารถดังกล่าวจะช่วยให้ระบบสามารถรักษาเสถียรภาพและสร้างโอกาสใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง จากการสังเคราะห์ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็น กลไกเชิงกำหนดทิศทางและการปรับตัวของระบบที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงการตัดสินใจทรัพยากร และการดำเนินงานเข้าด้วยกันอย่างมีทิศทาง โดยเน้นการตัดสินใจเชิงรุกและการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างความได้เปรียบและความยั่งยืนของระบบในระยะยาว

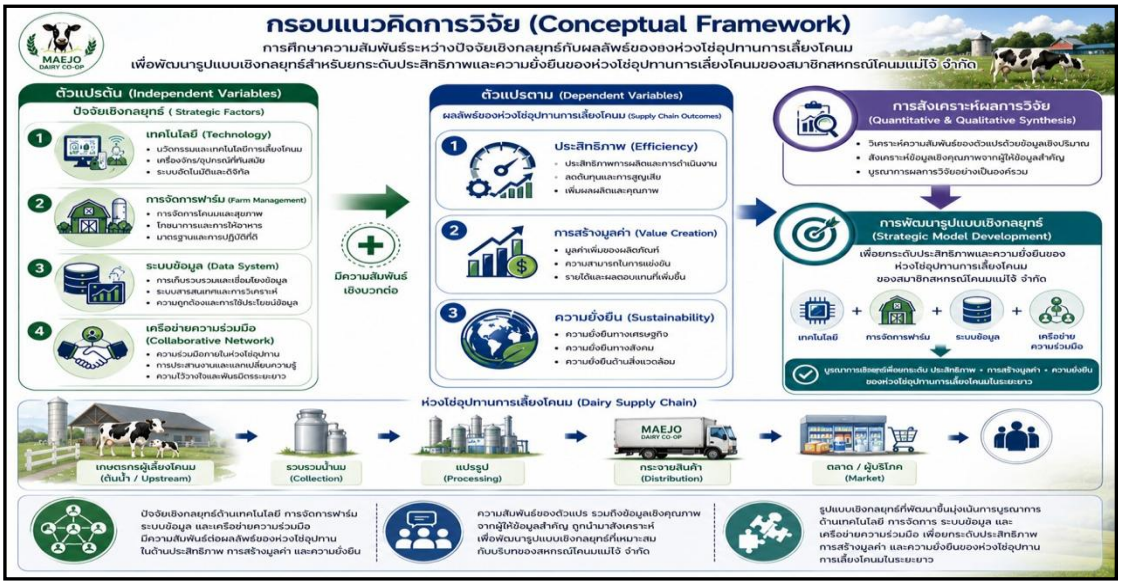
3. แนวคิดเครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Network Theory) เป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เชื่อมโยงกันในลักษณะเครือข่าย โดยมุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากร ข้อมูล และองค์ความรู้ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันของระบบโดยรวม (Camarinha-Matos & Afsarmanesh, 2007) แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าองค์กรไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างโดดเดี่ยว แต่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงและความไว้วางใจในการสร้างคุณค่าร่วมระหว่างกัน ในบริบทของห่วงโซ่อุปทาน เครือข่ายความร่วมมือมีบทบาทสำคัญในการลดความไม่แน่นอนและความเสี่ยง โดยส่งเสริมการประสานงาน การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการตัดสินใจร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Huang et al., 2020; ปวีณา ร่วมชาติ, 2568) นอกจากนี้ ยังช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและความคล่องตัวของระบบ ทำให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง แนวคิดนี้ยังเน้นบทบาทของทุนทางสังคม ซึ่งสะท้อนถึงความไว้วางใจ ความสัมพันธ์ระยะยาว และการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างองค์กร (Tu et al., 2025) โดยเฉพาะใน

Citation : นัยนา โปธาวงค์. (2569). การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

ระบบสหกรณ์หรือเครือข่ายเกษตรกร ความร่วมมือจะช่วยเพิ่มอำนาจต่อรอง ลดข้อจำกัดด้านทรัพยากร และเสริมสร้างศักยภาพของสมาชิกในระบบ ในงานวิจัยนี้ เครือข่ายความร่วมมือถือเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงเกษตรกร สหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน ซึ่งมีบทบาทโดยตรงต่อการยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทาน (อรวิภา มากมิ่ง และภัทรพงศ์ มาลาวัลย์, 2569) จากการสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า เครือข่ายความร่วมมือเป็นกลไกเชิงความสัมพันธ์ของระบบที่ช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยความสำเร็จของระบบขึ้นอยู่กับระดับของความไว้วางใจ การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการมีส่วนร่วม ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยง และเสริมสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

จากการสังเคราะห์แนวคิดการจัดการห่วงโซ่อุปทาน การจัดการเชิงกลยุทธ์ และเครือข่ายความร่วมมือ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ เทคโนโลยี การจัดการฟาร์ม ระบบข้อมูล และเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด ไปสู่ผลลัพธ์ด้านประสิทธิภาพ การสร้างมูลค่า และความยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและความเข้มแข็งของระบบห่วงโซ่อุปทานในระยะยาว ดังแสดงในภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนมิได้อาศัยปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการบูรณาการปัจจัยเชิงกลยุทธ์

Citation : Pothawong, N. (2026). Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

หลายด้านเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยเทคโนโลยีช่วยเพิ่มความแม่นยำและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การจัดการฟาร์มช่วยยกระดับคุณภาพการผลิต ระบบข้อมูลสนับสนุนการวางแผนและการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิผล ขณะที่เครือข่ายความร่วมมือทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตลอดห่วงโซ่อุปทานให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล องค์ความรู้ และทรัพยากรร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ และการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของระบบโดยรวม นอกจากนี้ กรอบแนวคิดยังแสดงให้เห็นถึงกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่นำไปสู่การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์จำนวน 9 รูปแบบ ภายใต้ 3 มิติสำคัญ ได้แก่ มิติด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ มิติด้านการสร้างมูลค่า และมิติด้านความยั่งยืน ซึ่งครอบคลุมการจัดการฟาร์ม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การบริหารจัดการข้อมูล การพัฒนามาตรฐานคุณภาพ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การพัฒนาศักยภาพเกษตรกร การจัดการสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการความเสี่ยง อันเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยยกระดับห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบลำดับขั้นตอนเชิงอธิบาย ซึ่งเริ่มจากการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนม จากนั้นจึงดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายและขยายความผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณให้มีความลึกซึ้งและสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ การวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิดการพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เป็นฐานในการกำหนดตัวแปรและออกแบบกระบวนการวิจัย โดยมุ่งเน้นการบูรณาการข้อมูลทั้งสองรูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์ที่สามารถยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานได้อย่างเป็นระบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ สมาชิกผู้เลี้ยงโคนมของสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งสิ้น 49 ราย โดยผู้วิจัยเลือกใช้ประชากรทั้งหมดในการศึกษา เนื่องจากเป็นกลุ่มประชากรที่มีขนาดไม่มาก และเป็นกลุ่มที่มีลักษณะเฉพาะเกี่ยวข้องโดยตรงกับระบบห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสหกรณ์ อีกทั้งสมาชิกแต่ละรายมีบริบทด้านการผลิต ขนาดฟาร์ม ประสบการณ์การเลี้ยง และ

Citation : นัยนา โปธาวงค์. (2569). การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300339.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

รูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทาน ดังนั้น การเลือกศึกษาแบบเจาะจง จากประชากรทั้งหมดจึงช่วยให้ข้อมูลที่ได้มีความครอบคลุม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสะท้อนบริบทของสหกรณ์โคนมได้อย่างชัดเจน

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 ราย ประกอบด้วย ผู้บริหารสหกรณ์ นักวิชาการด้านปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเกษตรกรต้นแบบ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงร่วมกับการเลือกแบบลูกโซ่ เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ ประสบการณ์ และบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารจัดการและการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนม อีกทั้งสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยเชิงกลยุทธ์ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาระบบห่วงโซ่อุปทานได้อย่างรอบด้าน ทั้งนี้ การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญยึดหลักความอิ่มตัวของข้อมูล กล่าวคือ เมื่อข้อมูลที่ได้รับมีความซ้ำคลึงและไม่ปรากฏประเด็นใหม่เพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงยุติการเก็บข้อมูล ซึ่งช่วยให้ข้อมูลเชิงคุณภาพมีความครบถ้วน ลุ่มลึก และเหมาะสมต่อการสังเคราะห์เพื่อพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์ของการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ เครื่องมือเชิงปริมาณและเครื่องมือเชิงคุณภาพ โดยเครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการห่วงโซ่อุปทาน การจัดการเชิงกลยุทธ์ และความยั่งยืนของระบบสหกรณ์โคนม แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ และ (3) ผลลัพธ์ของห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (Likert Scale) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง ระดับมากที่สุด
4 คะแนน หมายถึง ระดับมาก
3 คะแนน หมายถึง ระดับปานกลาง
2 คะแนน หมายถึง ระดับน้อย
1 คะแนน หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

Citation : Pothawong, N. (2026). Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรและการวัดผล ดังนี้ (1) เทคโนโลยี หมายถึง การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการฟาร์มและกระบวนการผลิต เช่น ระบบรีดนม เครื่องมือดิจิทัล และเทคโนโลยีสารสนเทศ (2) การจัดการฟาร์ม หมายถึง การบริหารจัดการด้านการผลิต การจัดการอาหารสัตว์ การดูแลสุขภาพโคนม และการควบคุมคุณภาพภายในฟาร์ม (3) ระบบข้อมูล หมายถึง การจัดเก็บ การเชื่อมโยง และการใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผนและตัดสินใจในห่วงโซ่อุปทาน (4) เครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง การประสานความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสมาชิกสหกรณ์ หน่วยงานภาครัฐ และภาคีที่เกี่ยวข้อง (5) ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถในการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และบริหารจัดการกระบวนการผลิตได้อย่างเหมาะสม (6) การสร้างมูลค่า หมายถึง ความสามารถในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน และ (7) ความยั่งยืน หมายถึง ความสามารถของระบบห่วงโซ่อุปทานในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม และแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และทดสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 ทุกด้าน สำหรับเครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทาน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนา โดยผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญเช่นเดียวกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการเป็น 2 ระยะ โดยระยะแรกเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยประสานงานกับสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด เพื่อขออนุญาตและเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นดำเนินการแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและสามารถอธิบายข้อคำถามแก่ผู้ตอบได้อย่างถูกต้อง ระยะที่สองเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีการบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปและระดับของตัวแปร และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิภาพ การสร้างมูลค่า และความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การตีความ และการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ เพื่อนำมาอธิบายและสนับสนุนผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการข้อมูลทั้งสองส่วนในขั้นตอนการสังเคราะห์ผลการวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์ที่ครอบคลุมทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ

Citation : นัยนา โปธาวงค์. (2569). การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300339.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษามี 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 75.00 และอยู่ในช่วงอายุ 41–60 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 58.33) โดยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงโคนมมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 66.67) และส่วนใหญ่เป็นฟาร์มขนาดกลาง (ร้อยละ 54.17) สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในอาชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการนำกลยุทธ์ไปประยุกต์ใช้ในระบบห่วงโซ่อุปทาน

ตอนที่ 2 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด โดยพิจารณาปัจจัยสำคัญ ได้แก่ เทคโนโลยี การจัดการฟาร์ม ระบบข้อมูล และเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งถือเป็นตัวแปรอิสระที่ทำหน้าที่เป็นตัวขับเคลื่อนเชิงระบบในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับปัจจัยเชิงกลยุทธ์และผลลัพธ์ห่วงโซ่อุปทาน

	ปัจจัยเชิงกลยุทธ์	**ระดับปัจจัยเชิงกลยุทธ์**		
		$\bar{x}$	**S.D.**	**แปลผล**
1.	เทคโนโลยี (Technology)	4.05	0.52	มาก
2.	การจัดการฟาร์ม (Management)	4.12	0.48	มาก
3.	ระบบข้อมูล (Data System)	3.88	0.60	มาก
4.	เครือข่ายความร่วมมือ (Collaboration)	4.15	0.50	มาก
	ภาพรวม	**4.05**	**0.53**	**มาก**
	ผลลัพธ์ห่วงโซ่อุปทาน	**ระดับผลลัพธ์ห่วงโซ่อุปทาน**		
		$\bar{x}$	**S.D.**	**แปลผล**
1.	ประสิทธิภาพ (Efficiency)	4.10	0.51	มาก
2.	การสร้างมูลค่า (Value Creation)	4.02	0.55	มาก
3.	ความยั่งยืน (Sustainability)	4.08	0.50	มาก
	ภาพรวม	**4.07**	**0.52**	**มาก**

Citation : Pothawong, N. (2026). Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.05, S.D. = 0.53) โดยปัจจัยด้านเครือข่ายความร่วมมือมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.15) รองลงมาคือการจัดการฟาร์ม ($\bar{x}$ = 4.12) และเทคโนโลยี ($\bar{x}$ = 4.05) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านความร่วมมือและการจัดการภายในมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนห่วงโซ่อุปทาน ขณะที่ระบบข้อมูลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x}$ = 3.88) สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านการใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นจุดอ่อนสำคัญของระบบ และจากการวิเคราะห์ข้อมูลผลลัพธ์ของห่วงโซ่อุปทาน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{\boldsymbol{x}}$ = 4.07, S.D. = 0.52) แสดงให้เห็นว่าระบบห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด มีประสิทธิผลในการดำเนินงานในระดับสูง ทั้งในมิติของประสิทธิภาพ การสร้างมูลค่า และความยั่งยืน

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงกลยุทธ์กับผลลัพธ์ของห่วงโซ่อุปทาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านเทคโนโลยี การจัดการฟาร์ม ระบบข้อมูล และเครือข่ายความร่วมมือกับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทาน ทั้งนี้ การวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถพิจารณาทิศทางและระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรตามดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิภาพและความยั่งยืน

ตัวแปร	Efficiency	Sustainability
1. เทคโนโลยี (Technology)	0.62**	0.58**
2. การจัดการฟาร์ม (Management)	0.68**	0.64**
3. ระบบข้อมูล (Data System)	0.55**	0.60**
4. เครือข่ายความร่วมมือ (Collaboration)	0.71**	0.69**

หมายเหตุ: *p < 0.01

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์พบว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ทุกตัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพและความยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะปัจจัยด้านเครือข่ายความร่วมมือมีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับทั้งประสิทธิภาพ (r = 0.71) และความยั่งยืน (r = 0.69) แสดงให้เห็นว่าการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับห่วงโซ่อุปทาน รองลงมาคือการจัดการฟาร์ม ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของการบริหารจัดการภายในในการเพิ่มประสิทธิภาพระบบ

ตอนที่ 3 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อการพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์ในการยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิก

Citation : นัยนา โปธาวงค์. (2569). การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

สหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด โดยรูปแบบดังกล่าวสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ มิติด้านการสร้างมูลค่า และมิติด้านความยั่งยืน ซึ่งมีความเชื่อมโยงและเสริมพลังกันอย่างเป็นระบบ

รูปแบบเชิงกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย (1) รูปแบบการจัดการฟาร์มเชิงประสิทธิภาพ (Efficient Farm Management Model) (2) รูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในฟาร์ม (Digital Technology Adoption Model) (3) รูปแบบการบริหารจัดการข้อมูลห่วงโซ่อุปทาน (Data-Driven Supply Chain Model) (4) รูปแบบการเพิ่มมูลค่าน้ำนมและผลิตภัณฑ์ (Value-Added Dairy Model) (5) รูปแบบการพัฒนามาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัย (Quality and Standardization Model) (6) รูปแบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative Network Model) (7) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร (Capacity Building Model) (8) รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร (Environmental Management Model) และ (9) รูปแบบการบริหารจัดการความเสี่ยง (Risk Management Model)

รูปแบบทั้ง 9 นี้สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการเชิงกลยุทธ์ที่ครอบคลุมทั้งระดับฟาร์ม ระดับองค์กร และระดับเครือข่าย โดยรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการฟาร์ม เทคโนโลยี และข้อมูล (รูปแบบที่ 1–3) เป็นกลไกหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ ซึ่งช่วยลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และเพิ่มความแม่นยำในการตัดสินใจ ขณะที่รูปแบบด้านการสร้างมูลค่า (รูปแบบที่ 4–5) มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์และการพัฒนาเชิงการตลาด ซึ่งช่วยให้เกษตรกรสามารถเพิ่มรายได้และลดข้อจำกัดจากการเป็นผู้รับราคา ในส่วนของรูปแบบด้านความยั่งยืน (รูปแบบที่ 6–9) มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงในระยะยาว โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายความร่วมมือซึ่งเป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การพัฒนาศักยภาพเกษตรกรที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการปรับตัว และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ช่วยลดผลกระทบเชิงลบต่อทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นของระบบห่วงโซ่อุปทาน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ตามประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์โดยภาพรวมมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมในระดับสูง โดยเฉพาะปัจจัยด้านเครือข่ายความร่วมมือและการจัดการฟาร์มซึ่งมีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือเทคโนโลยีและระบบข้อมูล สะท้อนให้เห็นว่าการยกระดับห่วงโซ่อุปทานมิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านการผลิตเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยกลไกเชิงระบบที่เชื่อมโยงผู้มี

Citation : Pothawong, N. (2026). Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

ส่วนได้ส่วนเสียและทรัพยากรต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการถดถอยพหุคูณยืนยันว่าปัจจัยเชิงกลยุทธ์ดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อทั้งประสิทธิภาพและความยั่งยืนของระบบห่วงโซ่อุปทาน ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ในบริบทของระบบสหกรณ์โคนมซึ่งมีลักษณะการดำเนินงานแบบเครือข่าย การสร้างความร่วมมือระหว่างเกษตรกร สหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและลดข้อจำกัดด้านทรัพยากร เนื่องจากความร่วมมือช่วยให้เกิดการแบ่งปันข้อมูล การเข้าถึงเทคโนโลยี และการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองในตลาด ขณะเดียวกันการจัดการฟาร์มที่มีประสิทธิภาพยังเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพและปริมาณผลผลิต ซึ่งเป็นตัวกำหนดความสามารถในการแข่งขันของระบบโดยรวม นอกจากนี้ การที่ปัจจัยด้านเทคโนโลยีและระบบข้อมูลมีอิทธิพลในระดับรองลงมา สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของเกษตรกรรายย่อยในด้านการเข้าถึงและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี รวมถึงการขาดระบบฐานข้อมูลที่เป็นมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยทั้งสองยังคงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการตัดสินใจและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ Gomaa (2025) แนวคิดการจัดการห่วงโซ่อุปทานสมัยใหม่ที่เน้นการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพและลดความสูญเสีย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิรณา แก้วสุ่น (2558) ที่ระบุว่าความสำเร็จของห่วงโซ่อุปทานขึ้นอยู่กับระดับของการประสานงานและความร่วมมือระหว่างองค์กรในเครือข่าย นอกจากนี้ ประหัสชัย ระมาศ และคณะ (2568) ยังชี้ให้เห็นว่าความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานเกิดจากการบูรณาการปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ขณะเดียวกัน Jiangsataporn et al., (2022) พบว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืนในบริบทของภาคการผลิต และจินตนา สีหาพงษ์ (2569) ระบุว่าการใช้เทคโนโลยีและการจัดการข้อมูลสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีนัยสำคัญ และ ณรงค์ ดุษฎี (2568) พบว่าการจัดการฟาร์มและการควบคุมกระบวนการผลิตมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพและความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานมิได้เป็นปัจจัยเดี่ยว แต่เป็นชุดของปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงกันเชิงระบบ โดยเฉพาะความร่วมมือซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนระบบ และการจัดการฟาร์มซึ่งเป็นฐานของการผลิต ขณะที่เทคโนโลยีและข้อมูลทำหน้าที่เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ดังที่กล่าวการอภิปรายผลมานั้น พอสรุปได้ว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญต่อการยกระดับห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนม ได้แก่ เครือข่ายความร่วมมือ การจัดการฟาร์ม เทคโนโลยี และระบบข้อมูล ซึ่งมีบทบาทร่วมกันในการสร้างประสิทธิภาพและความยั่งยืน โดยผลการวิจัยยืนยันว่าการบูรณาการเชิงกลยุทธ์เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานในระบบสหกรณ์ให้สามารถแข่งขันและเติบโตได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์ในการยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเชิงกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นจำนวน 9 รูปแบบ

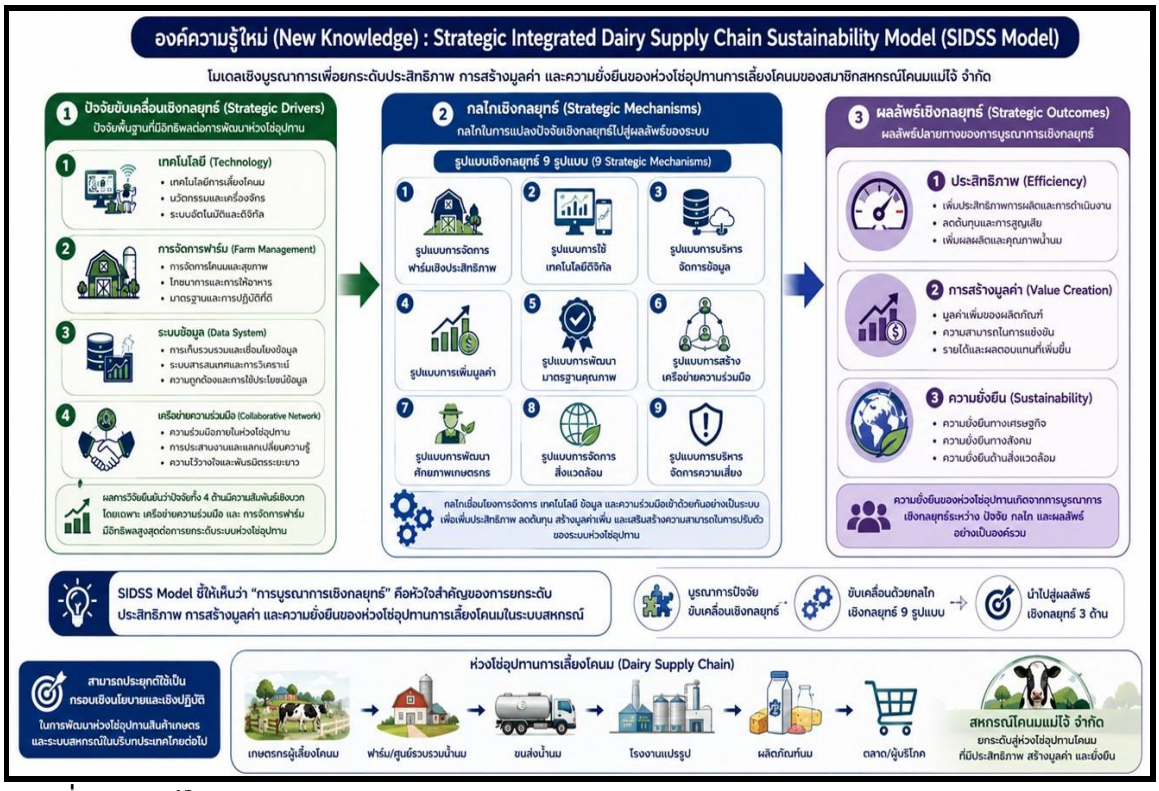
Citation : นัยนา โปธาวงค์. (2569). การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

สามารถอธิบายแนวทางในการยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมได้อย่างเป็นระบบ โดยรูปแบบดังกล่าวครอบคลุมทั้งมิติของการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงกระบวนการ การสร้างมูลค่าเพิ่ม และการพัฒนาความยั่งยืนของระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานในบริบทของสหกรณ์มิได้เป็นการปรับปรุงกิจกรรมเฉพาะส่วน แต่เป็นการออกแบบระบบเชิงกลยุทธ์แบบบูรณาการที่เชื่อมโยงปัจจัยด้านการจัดการ เทคโนโลยี และความร่วมมือเข้าด้วยกันอย่างมีทิศทาง ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ลักษณะของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมเป็นระบบที่มีความซับซ้อนและมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายระดับ ตั้งแต่เกษตรกร สหกรณ์ ไปจนถึงตลาดปลายน้ำ ดังนั้น การพัฒนาประสิทธิภาพและความยั่งยืนจึงจำเป็นต้องอาศัยรูปแบบเชิงกลยุทธ์ที่สามารถกำหนดทิศทางและประสานการดำเนินงานของทุกภาคส่วนให้สอดคล้องกัน การที่รูปแบบทั้ง 9 ครอบคลุมทั้งด้านการจัดการฟาร์ม เทคโนโลยี ระบบข้อมูล การเพิ่มมูลค่า และความร่วมมือ สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างสมดุล มิฉะนั้นจะทำให้การพัฒนาเกิดความไม่ต่อเนื่องและไม่ยั่งยืน ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดห่วงโซ่คุณค่าของ จุฑารัตน์ บุบผามาลัย และคณะ (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันต้องอาศัยการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในห่วงโซ่คุณค่าอย่างเชื่อมโยงกัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ Xin (2024) แนวคิดการจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืนของที่เน้นการบูรณาการมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน รวมถึงแนวคิดของ Narimissa, et al., (2020) ที่ระบุว่าการพัฒนาความยั่งยืนในห่วงโซ่อุปทานต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ จักริน บรรจงปรุ (2567) ที่พบว่าการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการข้อมูล เทคโนโลยี และกระบวนการบริหารจัดการ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ตรียาพร ตุ่มศรียา และคณะ (2568) ที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีและระบบข้อมูลสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในห่วงโซ่อุปทานได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน พิภพ สมเวที และคณะ (2568) พบว่าความร่วมมือในเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวของระบบ นอกจากนี้ ณรงค์ ดุษฎี (2568) ยังระบุว่าการพัฒนาการจัดการฟาร์มและกระบวนการผลิตมีผลต่อคุณภาพและความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรในบริบทของการพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์ งานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นว่ารูปแบบเชิงกลยุทธ์ มิได้เป็นเพียงเครื่องมือเชิงแนวคิด แต่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบห่วงโซ่อุปทานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะในบริบทของเกษตรกรรายย่อยที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร การมีรูปแบบที่ชัดเจนจะช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนา ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรดังที่กล่าวการอภิปรายผลมานั้นพอสรุปได้ว่า รูปแบบเชิงกลยุทธ์ทั้ง 9 รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีบทบาทสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนม โดยเป็นการบูรณาการปัจจัยด้านการจัดการ เทคโนโลยี และความร่วมมือเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรในระบบสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

Citation : Pothawong, N. (2026). Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้เกิดจากการบูรณาการผลการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยเชิงกลยุทธ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้จากแนวคิดการจัดการห่วงโซ่อุปทาน การจัดการเชิงกลยุทธ์ และเครือข่ายความร่วมมือ ร่วมกับผลการศึกษาภาคสนาม จนนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ “MAEJO Dairy Strategic Supply Chain Model” ซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมที่มุ่งยกระดับประสิทธิภาพ การสร้างมูลค่า และความยั่งยืนของระบบอย่างบูรณาการ ดังแสดงในภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ เทคโนโลยี การจัดการฟาร์ม ระบบข้อมูล และเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ในการยกระดับการดำเนินงานตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การผลิต การรวบรวม การแปรรูป และการตลาด โดยปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อผลลัพธ์สำคัญ 3 มิติ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพ (Efficiency) การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) และความยั่งยืน (Sustainability) ของระบบ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและความเข้มแข็งของสหกรณ์ในระยะยาว นอกจากนี้ ผลการสังเคราะห์ยังนำไปสู่การพัฒนา

Citation : นัยนา โปธาวงค์. (2569). การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

รูปแบบเชิงกลยุทธ์จำนวน 9 รูปแบบ ประกอบด้วย รูปแบบการจัดการฟาร์มเชิงประสิทธิภาพ รูปแบบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รูปแบบการบริหารจัดการข้อมูล รูปแบบการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ รูปแบบการพัฒนามาตรฐานคุณภาพ รูปแบบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ รูปแบบการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อม และรูปแบบการบริหารจัดการความเสี่ยง ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนแนวทางการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมแบบบูรณาการ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผนการพัฒนา และยกระดับศักยภาพของสหกรณ์โคนมและเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในอนาคต

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

นอกจากนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการบูรณาการห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตร โดยสนับสนุนการเชื่อมโยงข้อมูล เทคโนโลยี และเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเกษตรกร สหกรณ์ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันของระบบโดยรวม

2. ควรจัดทำนโยบายสนับสนุนการพัฒนา “Smart Dairy Farming” โดยส่งเสริมการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล ระบบข้อมูล และนวัตกรรมการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน และเสริมสร้างความยั่งยืนของภาคการเกษตร

3. ภาครัฐควรส่งเสริมกลไกการพัฒนาสหกรณ์ในฐานะศูนย์กลางการจัดการห่วงโซ่อุปทาน โดยสนับสนุนงบประมาณ องค์ความรู้ และระบบบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้สหกรณ์สามารถทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. สหกรณ์โคนมควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลาง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ โดยเชื่อมโยงข้อมูลตั้งแต่ระดับฟาร์มจนถึงระดับตลาด

2. เกษตรกรควรพัฒนาการจัดการฟาร์มตามหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์

2. ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างเกษตรกร สหกรณ์ ภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ พัฒนาศักยภาพ และเพิ่มอำนาจต่อรองในตลาด

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกโดยใช้แบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยเชิงกลยุทธ์ กลไก และผลลัพธ์ของห่วงโซ่อุปทานในระดับที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

Citation : Pothawong, N. (2026). Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

2. ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังพื้นที่หรือบริบทอื่น เช่น สหกรณ์โคนมในภูมิภาคต่าง ๆ หรือสินค้าเกษตรประเภทอื่น เพื่อทดสอบความสามารถในการประยุกต์ใช้ของโมเดล SIDSS

3. ควรศึกษาบทบาทของปัจจัยด้านนโยบายและสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาห่วงโซ่อุปทาน เพื่อเชื่อมโยงการวิเคราะห์ในระดับปฏิบัติการกับระดับโครงสร้างเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

1. เห็นควรให้มีกฎหมายควบคุมไม่ให้โครงการหรือกิจกรรมในการจัดทำบริการสาธารณะเกิดขึ้นหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุบลราชธานีใช้งบประมาณในการจัดทำบริการสาธารณะไม่เป็นไปตามแผนพัฒนาท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้นรวมถึงกรณีการขอเงินอุดหนุนเฉพาะกิจด้วย

2. เห็นควรให้นำระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 5 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจให้ประชาชน การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท การมีส่วนร่วมในระดับรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสารไปบัญญัติเป็นกฎหมายเพื่อให้มีผลบังคับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง (References)

กิรณา แก้วสุน. (2558). *ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการความเสี่ยงโซ่อุปทานอาหารสดในร้านค้าปลีกสมัยใหม่แบบลูกโซ่* [ดุษฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต].

จักริน บรรจงปรุ. (2567). *อิทธิพลของการบูรณาการห่วงโซ่อุปทานที่มีผลต่อผลการดำเนินงานอย่างยั่งยืนของฟาร์มโคนมในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี].

จินตนา สีหาพงษ์. (2569). ปัญญาประดิษฐ์เพื่อการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่ยั่งยืน: แนวโน้มและทิศทางในอนาคตด้านการขนส่งและการกระจายสินค้า. *วารสารโลจิสติกส์และดิจิทัลซัพพลายเชน, 4*(1), 78–100.

จุฑารัตน์ บุบผามาลัย, วีระกิตติ์ เสาร่ม, และกิตติชัย เจริญชัย. (2567). ผลกระทบของห่วงโซ่คุณค่าที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเจียระไนพลอย อำเภอยางสีสุราช จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 11*(2), 313–329.

ณรงค์ ดุษฎี. (2568). การพัฒนาธุรกิจเกษตรของประเทศไทยและโอกาสในการแข่งขันในตลาดโลก: แนวทางและกลยุทธ์เพื่อความยั่งยืน. *วารสารบริหารการพัฒนานวัตกรรมเชิงบูรณาการ, 5*(2), 70–88.

ตรียาพร ตุ่มศรียา, ทิฏิวุฒิ ศรีมานพ, บุญสาน ทระทึก, จักรกฤษณ์ แก้วประเสริฐ, และศุภานัน ศรีวิราช. (2568). อิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน และ

Citation : นัยนา โปธาวงค์. (2569). การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300339.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 8*(9), 297–311.

ประหัสชัย ระมาศ, เพ็ญศิรินทร์ สุขสมกิจ, ปราณี สร้อยประไพ, ระพีพรรณ ศิริวัฒน์ภัทรา, พศิน อินทรสกุล, และเชวง สว่างลาภธรรม. (2568). การบริหารห่วงโซ่อุปทานระหว่างประเทศของภาคธุรกิจเพื่อลดความเสี่ยงภายใต้สถานการณ์ความผันผวนทางเศรษฐกิจโลก. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 9*(10), 399–411.

ปวีณา ร่วมชาติ. (2568). ความร่วมมือในโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ของประเทศไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 4*(1), 46–64.

ปุณยธร วังคะฮาด, และสัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง. (2569). ภาวะผู้นำแบบบูรณาการของผู้บริหารท้องถิ่นไทย: การสร้างสมดุลระหว่างการปรับตัว การสร้างคุณค่าสาธารณะ และการนำเชิงยุทธศาสตร์ในบริบทการเปลี่ยนแปลง. *วิทยาการบริหารภาครัฐสมัยใหม่, 3*(1), 73–92.

พิภพ สมเวที, สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, จินตนีย์ รู้ซื่อ, และอนุมาน จันทวงศ์. (2568). แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคมอย่างยั่งยืนบนฐานของทุนทางปัญญา การสร้างคุณค่าร่วม และความคล่องตัวขององค์กร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 21*(1), 114–142.

ไพลิน เลิศพิมลพันธ์. (2568). การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์โลจิสติกส์สู่ธุรกิจระหว่างประเทศ. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3*(3), 1046–1055.

วรเศรษฐ์ อุดมสิน, จีระนัน พิมพ์ดี, ธนิศา หนูทวี, และวรัญญา แก้วเชือกหนัง. (2568). กรอบแนวคิดการพัฒนาความยืดหยุ่นเพื่อการจัดการห่วงโซ่อุปทาน. *วารสารปัญญาภิวัฒน์, 17*(3), 270–284.

อรวิภา มากมิ่ง, และภัทรพงศ์ มาลาวัลย์. (2569). ปัจจัยด้านเครือข่ายความร่วมมือที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของขบวนการสหกรณ์ในประเทศไทย. *วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 5*(1), 48–58.

Ahmad, J. (2024). Strategic planning: Navigating uncertainty in business management. *Journal of Management & Social Science, 1*(2), 33–46.

Boikanyo, D. H. (2025). Dynamic capabilities and strategic innovation: Imperatives in an ever-changing environment. *International Journal of Applied Management Science, 17*(4), 333–353.

Camarinha-Matos, L. M., & Afsarmanesh, H. (2007). A comprehensive modeling framework for collaborative networked organizations. *Journal of Intelligent Manufacturing, 18*(5), 529–542.

Choruma, D. J., Dirwai, T. L., Mutenje, M. J., Mustafa, M., Chimonyo, V. G. P., Jacobs-Mata, I., & Mabhaudhi, T. (2024). Digitalisation in agriculture: A scoping review of technologies

Citation : Pothawong, N. (2026). Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

in practice, challenges, and opportunities for smallholder farmers in Sub-Saharan Africa. *Journal of Agriculture and Food Research, 18*, Article 101286.

Gomaa, D. A. H. (2025). SCM 4.0 excellence: A strategic framework for smart and competitive supply chains. *International Journal of Management and Humanities, 11*(8), 24–44. https://doi.org/10.35940/ijmh.G1798.11080425

Hartanto, R., & Darmawati, D. (2025). Corn supply chain management optimization: Upstream-downstream integration strategy and sustainability implementation. *Jurnal Internasional Multidisiplin Ilmu, 1*(1), 105–114.

Huang, Y., Han, W., & Macbeth, D. K. (2020). The complexity of collaboration in supply chain networks. *Supply Chain Management: An International Journal, 25*(3), 393–410.

Jiangsataporn, T., Maneesri, T., & Buranakul, S. (2022). Strategies for tourism supply chain cooperation in secondary cities on the Eastern Economic Corridor. *Journal of Buddhist Anthropology, 7*(12), 363–380.

Le, P. L., Elmughrabi, W., Dao, T. M., & Chaabane, A. (2020). Present focuses and future directions of decision-making in construction supply chain management: A systematic review. *International Journal of Construction Management, 20*(5), 490–509.

Lyles, M. A. (1981). Formulating strategic problems: Empirical analysis and model development. *Strategic Management Journal, 2*(1), 61–75.

Narimissa, O., Kangarani-Farahani, A., & Molla-Alizadeh-Zavardehi, S. (2020). Evaluation of sustainable supply chain management performance: Dimensions and aspects. *Sustainable Development, 28*(1), 1–12.

Qrunfleh, S., & Tarafdar, M. (2014). Supply chain information systems strategy: Impacts on supply chain performance and firm performance. *International Journal of Production Economics, 147*, 340–350.

Ramart, P., Suksomkit, P., Sroyprapai, P., Siriwatpatara, R., Intharasakul, P., & Sawanglaptham, C. (2025). Managing the international supply chain of the business sector to reduce risks under the situation of global economic volatility. *Journal of Social Science and Cultural, 9*(10), 399–411.

Rumelt, R. P., Schendel, D., & Teece, D. J. (1991). Strategic management and economics. *Strategic Management Journal, 12*(S2), 5–29.

Citation : นัยนา โปธาวงค์. (2569). การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

Sanders, N. R. (2025). *Supply chain management: A global perspective*. John Wiley & Sons.

Santiago, B. D. S., Scavarda, L. F., Gusmão Caiado, R. G., Santos, R. S., & Mattos Nascimento, D. L. D. (2025). Corporate social responsibility and circular economy integration framework within sustainable supply chain management: Building blocks for Industry 5.0. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management, 32*(1), 269–290.

Suksanniran, T., Kamkankaew, P., & Thanibenjasith, P. (2026). Opportunities and challenges of tomato supply chain management in Thailand. *Journal of Interdisciplinary Social Development, 4*(1), 767–800.

Tu, Y., Li, H., Dong, J., Zhou, J., & Hu, L. (2025). Impacts of intellectual capital and supply chain knowledge sharing on supply chain resilience: Evidence from China. *Journal of Intellectual Capital, 26*(4), 1013–1035.

Xin, L. (2024). Green supply chain management influence on the economic and environmental aspects in China. *Environmental Science and Pollution Research, 31*(14), 21144–21156.

Citation : Pothawong, N. (2026). Strategic Model Development for Enhancing Efficiency and Sustainability of Dairy Farming Supply Chains: A Case of Maejo Dairy Cooperative Limited Members. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300339. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

Citation : นัยนา โปธาวงค์. (2569). การพัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความยั่งยืนของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมแม่โจ้ จำกัด. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300339.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300339

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e300392
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ

Awareness of Participation in Integrity and Transparency Assessment

ปุณณดา อิงคุลานนท์[1*]

Punnada Engkulanon[1*]

[1*]คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง; Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : fon_punnada@hotmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e300392

Received : April 3, 2026; **Revised :** June 8, 2026; **Accepted :** June 12, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

งานวิจัยเรื่อง “การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีขอบเขตการวิจัยเฉพาะ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ใช้ระยะเวลา 1 ปี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) ในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และเพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน 400 ตัวอย่าง จากประชากร 3,725 คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก 400 ตัวอย่าง จากประชากร 137,452 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค แบบสอบถามภายในเท่ากับ 0.734 แบบสอบถามภายนอกเท่ากับ 0.709 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ One-way ANOVA

ผลการวิจัย พบว่า (1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในและภายนอก มีทัศนคติในการป้องกันการทุจริต และการตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วม ในระดับสูงใกล้เคียงกัน (2) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมิน ในระดับต่ำใกล้เคียงกัน ความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์ ช่องทางการสื่อสาร มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับการตระหนักรู้ ตัวแบบประเมินที่เข้าใจง่ายและเข้าถึงได้ง่ายมีผลต่อการมีส่วนร่วม และ (3) มหาวิทยาลัยควรให้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มระดับการตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วม

Keywords : การตระหนักรู้, การมีส่วนร่วม, การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส

Citation : Engkulanon, P. (2026). Awareness of Participation in Integrity and Transparency Assessment. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300392. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

Abstract

This quantitative research, conducted over a one-year period, investigates "Participation Awareness Regarding Integrity and Transparency Assessment (ITA) in Government Agencies," focusing specifically within the context of Ramkhamhaeng University. The objectives of this study are twofold: to examine participation awareness regarding ITA among key stakeholders, and to promote knowledge, understanding, awareness, and active participation. The research population and sample consisted of 400 internal stakeholders selected from a population of 3,725, and 400 external stakeholders sampled from a population of 137,452. Simple random sampling was employed for sample selection. Questionnaires served as the primary research instrument, yielding Cronbach's alpha coefficients of 0.734 for the internal questionnaire and 0.709 for the external questionnaire, thereby satisfying reliability criteria. Demographic and general data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation, while relationships between variables were analyzed using One-way ANOVA.

The research findings revealed the following: (1) Both internal and external stakeholders exhibited similarly high levels of anti-corruption attitudes and participation awareness. (2) Conversely, both groups demonstrated similarly low levels of knowledge and understanding regarding the assessment. Factors including knowledge, understanding, experience, and communication channels were found to have a positive correlation with the level of awareness. Furthermore, an easily understandable and accessible assessment model significantly influenced participation. (3) Consequently, the university should continuously provide education on the assessment and enhance public relations to elevate the level of stakeholder participation awareness.

Keywords : Awareness, Participation, Integrity and Transparency Assessment

บทนำ (Introduction)

การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) มีวัตถุประสงค์ให้หน่วยงานภาครัฐได้ทราบถึงสถานะและปัญหาการดำเนินงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใสขององค์กร ผลการประเมินสามารถนำไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน การให้บริการ สามารถอำนวยความสะดวก และตอบสนองต่อประชาชนได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2566) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้เข้าร่วมและดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการประเมิน ITA เป็นประจำด้วยเช่นกัน เพื่อให้

Citation : ปุณณดา อิงคุลานนท์. (2569). การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300392.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

มหาวิทยาลัยรับทราบข้อมูลและเกิดความตระหนักในการดำเนินการด้านคุณธรรมและความโปร่งใส นำไปสู่การปรับปรุง การบริหาร กำกับดูแลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอก ร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านระบบการประเมิน

จากการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายธรรมาภิบาล ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน ทำให้รับทราบข้อมูลว่า ผลการประเมิน ITA พ.ศ. 2566 มีคะแนนเฉลี่ยลดลงจาก พ.ศ. 2565 อย่างมีนัยสำคัญ (สำนักงานธรรมาภิบาลและการบริหารความเสี่ยง มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2567) เมื่อวิเคราะห์เบื้องต้น พบว่า อุปสรรคสำคัญ คือ (1) การขอความร่วมมือให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตอบแบบประเมิน แม้จะเพิ่มช่องทางและความถี่ในการประชาสัมพันธ์มากขึ้นและสม่ำเสมอแล้วก็ตาม โดยเฉพาะในช่วงใกล้เวลาการปิดรับข้อมูลของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เจ้าหน้าที่ยังต้องเร่งประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือ เพื่อให้จำนวนกลุ่มตัวอย่างมีเพียงพอในการประมวลผลตามเป้าหมายที่ ป.ป.ช. กำหนด (2) จากการให้เจ้าหน้าที่สังเกตวิธีการตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามหลายท่านจะทำแบบไม่ตั้งใจ บางท่านคลิกตอบโดยแทบไม่อ่านข้อคำถาม ดังนั้น แม้ว่าจะได้ผู้ตอบแบบสอบถามครบตามจำนวน แต่ก็จะไม่ได้ผลการประเมินที่แท้จริงเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานด้านคุณธรรมและความโปร่งใส คะแนนที่ได้รับไม่เป็นข้อเท็จจริงให้มหาวิทยาลัยได้นำไปปรับปรุงและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ ผู้วิจัยได้สอบถามประเด็นนี้ไปยังผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐอื่นหลายหน่วยงานโดยส่วนตัว สรุปได้ว่า หากเป็นหน่วยงานใหญ่ มีบุคลากรจำนวนมากจะมีอุปสรรคในลักษณะนี้เช่นเดียวกัน ส่วนหน่วยงานที่มีจำนวนบุคลากรไม่มากนัก จะมีความสะดวกในการดำเนินการให้เกิดการมีส่วนร่วม และพบปัญหาน้อยกว่า เมื่อค้นข้อมูลเพิ่มเติม พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับ ITA ในหน่วยงานที่ไม่ใช่สถาบันอุดมศึกษา เช่น การประเมินผลสัมฤทธิ์ภารกิจด้านคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) (ธนนันท์ สิงหเสม, 2565) เพื่อประเมินการรับรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในและภายนอกองค์กร ในการดำเนินภารกิจด้านคุณธรรมและความโปร่งใส ของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ผลการศึกษาพบว่า หลักการที่สำคัญที่สุด คือ หลักการมีส่วนร่วม มีข้อเสนอแนะให้สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ดำเนินการ เช่น (1) สร้างการรับรู้ความเข้าใจและให้เกิดการมีส่วนร่วมจากเจ้าหน้าที่ (2) สร้างจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อองค์กร (3) สร้างการรับรู้และความเข้าใจโดยให้มองภาพรวมขององค์กร ฯลฯ และการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้คุณธรรมและความโปร่งใสของบุคลากรศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี (นงนาฏ ทองจุล, 2565) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ระดับการรับรู้คุณธรรมและความโปร่งใส และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการรับรู้คุณธรรมและความโปร่งใส พบว่า การรับรู้คุณธรรมและความโปร่งใสของบุคลากรส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ตำแหน่งข้าราชการและระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อระดับการรับรู้

เห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมและการสร้างการรับรู้ความเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญ การจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตอบแบบสอบถามประเมิน ITA ให้เกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพนั้น จำเป็นต้องให้เกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับคุณธรรมและความโปร่งใส ความซื่อสัตย์สุจริต การป้องกันการทุจริต รวมทั้งกระบวนการประเมิน ITA ให้มากขึ้นก่อน จึงเป็นที่มาของการวิจัยเพื่อศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการตระหนักรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อส่งผลให้

Citation : Engkulanon, P. (2026). Awareness of Participation in Integrity and Transparency Assessment. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300392. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

CC BY NC ND

เกิดการมีส่วนร่วมในการประเมิน ITA ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการตระหนักรู้ และแนวทางการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วม เกี่ยวกับการประเมิน ITA ในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาการตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมิน ITA ในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการตระหนักรู้

3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วม เกี่ยวกับการประเมิน ITA ในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้ (Awareness) การตระหนักรู้ไม่ใช่เพียงแค่ “การรู้” แต่เป็นกระบวนการทางปัญญาที่เริ่มจากการสัมผัสสิ่งเร้า นำไปสู่การรับรู้ข้อมูลและพัฒนาเป็นความเข้าใจในระดับลึกจนเกิดเป็นความคิดรวบยอด ในการศึกษาเกี่ยวกับการตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมิน ITA สามารถสรุปได้ 5 ประการ คือ (1) ปัจจัยพื้นฐานของบุคคล (2) ทัศนคติ (3) ความรู้และความเข้าใจ (4) การรับทราบข่าวสาร และ (5) การมีส่วนร่วม

1. ปัจจัยพื้นฐาน เป็นปัจจัยที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด หน้าที่ ตำแหน่งงาน รวมทั้งประสบการณ์ทำงานในองค์กร ซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานและเกี่ยวกับองค์กรที่แต่ละบุคคลได้สะสมไว้ ปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมระดับการตระหนักรู้ของบุคคล (ซูไฮลี ยามา และอุ่นเรือน เล็กน้อย, 2566; พนารัตน์ มาศฉมาดล, 2565; Baran & Davis, 2009; Mahmud, Susilowati, Anisykurlillah, & Sari, 2023)

2. ทัศนคติ ทั้งค่านิยมส่วนบุคคลและทัศนคติที่เกี่ยวกับองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมบุคคลให้เกิดความตระหนักรู้ในหน้าที่และบทบาทของตน เมื่อบุคคลเข้าใจเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และค่านิยมขององค์กร จะทำให้เห็นภาพรวมของการดำเนินงานและรู้สึกถึงความสำคัญของบทบาทที่มีต่อการขับเคลื่อนองค์กร (คณินศักดิ์ จันทร์ประสิทธิ์, 2563; ซูไฮลี ยามา และอุ่นเรือน เล็กน้อย, 2566) ในที่นี้ ได้แก่ ทัศนคติเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต การป้องกันการทุจริต และการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสขององค์กร

3. ความรู้และความเข้าใจ เมื่อนำไปประกอบกับค่านิยมส่วนบุคคล ทัศนคติและประสบการณ์ จะมีแนวโน้มทำให้เกิดการตระหนักรู้และนำไปสู่มีส่วนร่วมได้มากขึ้น (โกญจนาท สันทัดการ, 2565; ซูไฮลี ยามา และอุ่นเรือน เล็กน้อย, 2566; คณินศักดิ์ จันทร์ประสิทธิ์, 2563; Rauzana & Dharma, 2021) การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสเป็นกลไกหลักในการยกระดับมาตรฐานการทำงานภาครัฐ เน้นการเก็บข้อมูลใน 3

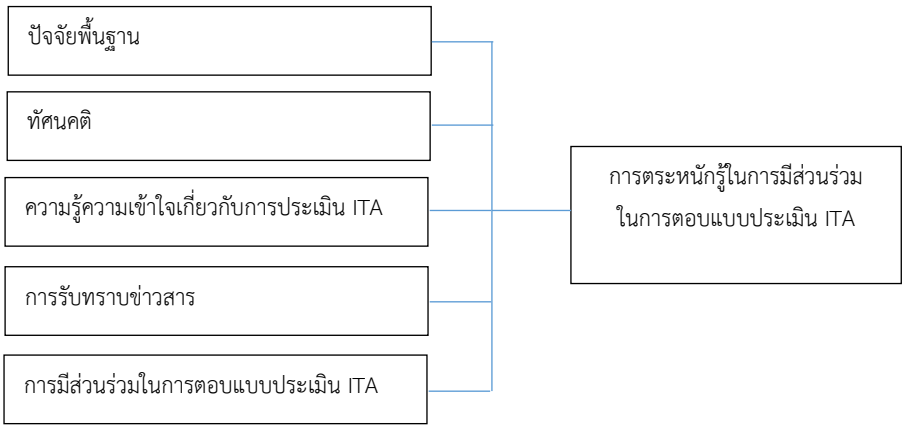
Citation : ปุณณดา อิงคุลานนท์. (2569). การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300392.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

มิติ เพื่อความรอบด้าน (1) IIT (Internal) ประเมินการรับรู้ของคนใน เช่น การปฏิบัติหน้าที่อย่างเท่าเทียม การใช้อำนาจ การใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า (2) EIT (External) ประเมินมุมมองของผู้รับบริการ เช่น คุณภาพการให้บริการ ช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงง่าย (3) OIT (Open Data) ตรวจสอบการเปิดเผยข้อมูลพื้นฐาน การจัดซื้อจัดจ้าง และมาตรการป้องกันการทุจริตบนเว็บไซต์ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2566) การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและการประเมิน ITA อาจเป็นปัจจัยให้มีการตระหนักรู้ในประเด็นดังกล่าวมากยิ่งขึ้น

4. การรับทราบข่าวสาร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง การตระหนักรู้ในองค์กร ความชัดเจน โปร่งใส และต่อเนื่อง ช่วยให้บุคลากรเข้าใจเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และความคาดหวังขององค์กรได้อย่างถูกต้อง การส่งข้อมูลสม่ำเสมอผ่านช่องทางที่เหมาะสมจะทำให้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงและทิศทางขององค์กร ลดความไม่แน่นอนและสร้างความเชื่อมั่นในการทำงาน (คณินศักดิ์ จันทร์ประสิทธิ์, 2563; Baran & Davis, 2009; Mahmud, et al., 2023) ในที่นี้ เน้นช่องทางการรับข่าวสารจากมหาวิทยาลัย ความถี่ในการรับข่าวสาร การรับข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริต การรับทราบการเชิญชวนให้ตอบแบบประเมิน

5. การมีส่วนร่วมในองค์กร เป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้บุคลากรมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเกี่ยวข้องทางจิตใจกับกิจกรรมขององค์กร ส่งผลต่อความเต็มใจ ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน มีแรงจูงใจให้ความร่วมมือ มีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการตัดสินใจ ช่วยเพิ่มความร่วมมือกับผู้บริหาร ซึ่งจะเป็นการเพิ่มความสำเร็จให้แก่องค์กร (พจนีย์ จันที, 2562; Robert Bullock, 2021; Vijayashree & Chandran, 2019) ในที่นี้ คือการเคยร่วมตอบแบบประเมิน ITA วิธีการตอบแบบประเมิน เหตุผลในการมีส่วนร่วม ฯลฯ

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Citation : Engkulanon, P. (2026). Awareness of Participation in Integrity and Transparency Assessment. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300392. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดขอบเขตศึกษาเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ทั้งส่วนกลางและสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติฯ ระยะเวลาศึกษา 1 ปี ประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน (บุคลากรของมหาวิทยาลัย จำนวน 3,725 คน) และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก (นักศึกษาและผู้ใช้บริการ ใช้จำนวนนักศึกษาในปีการศึกษา 2565 จำนวน 137,452 คน เป็นฐาน) (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2565, หน้า 100) คำนวณกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน คำนวณได้ 362 คน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก คำนวณได้ 399 คน เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น จึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 400 คน ใช้การสุ่มแบบง่าย เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาด้วยการหาค่า The Index of Item Objective Congruence (IOC) ตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยการ Tryout และใช้เกณฑ์ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) โดยแบบสอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน ได้ค่า IOC = 1 ค่า Cronbach's alpha = 0.734 แบบสอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ได้ค่า IOC = 1 ค่า Cronbach's alpha = 0.709 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ปัจจัยของตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตาม ด้วย One way ANOVA

ผลการวิจัย (Research Results)

1. การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมิน ITA

1.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน ส่วนใหญ่มีการตระหนักรู้ ในระดับมาก ร้อยละ 47.00 (ตารางที่ 1) มีค่าเฉลี่ยการตระหนักรู้ โดยรวม 3.99 อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 2) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ (ตารางที่ 2) กลุ่มอายุ 56-60 ปี, กลุ่มระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี, กลุ่มผู้ปฏิบัติงานสายวิชาการ (ระดับ ผศ. รศ.) และกลุ่มผู้มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี มีการตระหนักรู้มากที่สุด (ตารางที่ 3) รับข่าวสารผ่านช่องทางหนังสือเวียนมากที่สุด ร้อยละ 47.50 ส่วนใหญ่รับข่าวสาร 0-10 ครั้ง/สัปดาห์ ร้อยละ 29.00 (ตารางที่ 4)

Citation : ปุณณดา อิงคุลานนท์. (2569). การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300392.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

ตารางที่ 1 ระดับการตระหนักรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน

ระดับ	ค่าเฉลี่ยการตระหนักรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	4	1.00
น้อย	ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	17	4.25
ปานกลาง	ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	62	15.5
มาก	ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	188	47.00
มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	129	32.25
		400	100.00

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยระดับการตระหนักรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน จำแนกแบบรายข้อ

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
การร่วมให้ข้อมูลมีความสำคัญกับองค์กร	4.05	มาก
ผลการประเมิน เป็นการสะท้อนเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และภาพลักษณ์ขององค์กร	3.92	มาก
ผลการประเมิน ส่งผลให้ตระหนักถึงความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน การให้บริการ และภาพลักษณ์ขององค์กร	3.90	มาก
ผลการประเมิน เป็นแรงจูงใจให้พัฒนาการปฏิบัติงานและบริการ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใส	3.94	มาก
ผลการประเมิน ตรงไปตรงมาและมีความน่าเชื่อถือ	3.93	มาก
ภาคภูมิใจ ที่มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล	4.00	มาก
ทราบและตระหนักเกี่ยวกับ ITA มากขึ้น ว่าเป็นเครื่องมือที่มีส่วนช่วยในการยกระดับความโปร่งใสขององค์กร	3.99	มาก
เมื่อมีการเปิดให้ตอบแบบประเมิน ITA ในรอบถัดไป ท่านยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการตอบแบบประเมิน	4.18	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.99	มาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยการตระหนักรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน จำแนกตามตัวแปร

อายุ	ค่าเฉลี่ย
ต่ำกว่า 25 ปี	3.56
26-30 ปี	3.87
31-35 ปี	4.02
36-40 ปี	3.91
41-45 ปี	4.08
46-50 ปี	4.30
51-55 ปี	4.44
56-60 ปี	4.57
มากกว่า 60 ปี	3.50

ระดับการศึกษาสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
ต่ำกว่า ป.ตรี	4.46
ป.ตรี	3.82
ป.โท	4.22
สูงกว่า ป.โท	4.38
สถานะการปฏิบัติงาน	**ค่าเฉลี่ย**
สายวิชาการ	3.95
สายวิชาการ (ผศ. รศ.)	4.47
สายสนับสนุน (ปฏิบัติการ)	3.91
สายสนับสนุน (ชำนาญการขึ้นไป)	4.37

ประสบการณ์ทำงาน	ค่าเฉลี่ย
ไม่ถึง 1 ปี	3.71
1-5 ปี	3.95
6-10 ปี	3.85
มากกว่า 10 ปี	4.22

ตารางที่ 4 ช่องทางและความถี่ในการรับข่าวสารของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน

ช่องทาง	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือเวียนของมหาวิทยาลัย (กระดาษ)	190	47.50
เพื่อนร่วมงาน	50	12.50
เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย/หน่วยงาน	36	9.00
Facebook ของมหาวิทยาลัย/หน่วยงาน	73	18.25
กลุ่ม Line ของหน่วยงาน/กลุ่ม Line อื่น ๆ	51	12.75
ช่องทางอื่น ๆ	0	0.00
	400	100.00

ความถี่	จำนวน	ร้อยละ
0-10 ครั้ง/สัปดาห์	116	29.00
11-20 ครั้ง/สัปดาห์	88	22.00
21-30 ครั้ง/สัปดาห์	57	14.25
31-40 ครั้ง/สัปดาห์	69	17.25
41-50 ครั้ง/สัปดาห์	38	9.50
มากกว่า 50 ครั้ง/สัปดาห์	32	8.00
	400	100.00

Citation : Engkulanon, P. (2026). Awareness of Participation in Integrity and Transparency Assessment. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300392. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

1.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ส่วนใหญ่มีการตระหนักรู้ในระดับมาก ร้อยละ 47.50 (ตารางที่ 5) มีค่าเฉลี่ยการตระหนักรู้ โดยรวม 3.96 อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 6) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ (ตารางที่ 6) กลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี, กลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี, กลุ่มผู้ขอรับบริการมากกว่า 25 ครั้งต่อปี และกลุ่มผู้ใช้บริการห้องสมุดมีการตระหนักรู้ มากที่สุด (ตารางที่ 7) ส่วนใหญ่รับข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด ทั้งของมหาวิทยาลัยและที่อื่น ๆ รวมแล้วร้อยละ 51.30 และรับข่าวสารไม่เกิน 4 ครั้งต่อเดือน มากที่สุด ร้อยละ 62.00 (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 5 ระดับการตระหนักรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก

ระดับ	ค่าเฉลี่ยการตระหนักรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49	1	0.30
น้อย	ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49	10	2.50
ปานกลาง	ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49	87	21.80
มาก	ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49	190	47.50
มากที่สุด	ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00	112	28.00
		400	100.00

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยระดับการตระหนักรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก จำแนกแบบรายข้อ

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
การร่วมให้ข้อมูลการประเมิน ITA มีความสำคัญ	3.98	มาก
ผลการประเมิน ITA สะท้อนการปฏิบัติงานและให้บริการ ประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และภาพลักษณ์ขององค์กร	4.00	มาก
ผลการประเมิน ITA ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและให้บริการ ให้เกิดความซื่อสัตย์ สุจริต และโปร่งใส	3.96	มาก
องค์กรที่ได้รับผลการประเมิน ITA ในระดับสูง เพิ่มความมั่นใจให้ท่านในการติดต่อประสานงาน หรือใช้บริการ มากกว่า	3.99	มาก
ผลการประเมิน ITA มีความตรงไปตรงมาและมีความน่าเชื่อถือ	3.86	มาก
ท่านมีความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมให้ข้อมูลประเมิน ITA ในองค์กรที่ท่านติดต่อประสานงาน หรือใช้บริการ	3.96	มาก
จากการตอบแบบสอบถามนี้ ทำให้ท่านทราบและตระหนักเกี่ยวกับการประเมิน ITA มากขึ้น ว่าเป็นเครื่องมือที่มีส่วนช่วยในการยกระดับความโปร่งใสขององค์กรภาครัฐ	3.97	มาก
เมื่อมีการเปิดให้ตอบแบบประเมิน ITA ในรอบถัดไป ท่านยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการตอบแบบประเมิน	3.98	มาก
ค่าเฉลี่ย	3.96	มาก

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยการตระหนักรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก จำแนกตามตัวแปร

อายุ	ค่าเฉลี่ย
ต่ำกว่า 25 ปี	4.29
26-30 ปี	3.86
31-35 ปี	3.91
36-40 ปี	3.64
41-45 ปี	4.14
46-50 ปี	4.18
51-55 ปี	4.00
56-60 ปี	4.00
มากกว่า 60 ปี	3.67

สถานภาพ	ค่าเฉลี่ย
นักเรียน	3.94
นักศึกษา ป.ตรี	4.18
นักศึกษา ป.โท	4.03
นักศึกษา ป.เอก	3.86
บริษัท/ร้านค้า	3.93
บุคคลทั่วไป	3.75

ความถี่ในการรับบริการ	ค่าเฉลี่ย
1-6 ครั้ง/ปี	3.88
7-12 ครั้ง/ปี	4.17
13-24 ครั้ง/ปี	4.32
มากกว่า 25 ครั้ง/ปี	4.41
ประเภทที่รับบริการ	**ค่าเฉลี่ย**
งาน/ธุรกิจ/การค้า	3.75
ขอใช้อาคาร/สถานที่	3.43
เกี่ยวกับการเรียน/สอบ	4.00
ใช้บริการฟิตเนส	3.95
ใช้บริการห้องสมุด	4.18

Citation : ปุณณดา อิงคุลานนท์. (2569). การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300392.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

ตารางที่ 8 ช่องทางและความถี่ในการรับข่าวสารของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก

ช่องทาง	จำนวน	ร้อยละ
เว็บไซต์ของมหาวิทยาลัย	149	37.30
Facebook ของมหาวิทยาลัย	162	40.50
อาจารย์/เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย	24	6.00
เพื่อน	22	5.50
สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook, Line) ที่อื่น ๆ	43	10.80
	400	100.00

ความถี่	จำนวน	ร้อยละ
ไม่เกิน 4 ครั้ง/เดือน	248	62.00
5-10 ครั้ง/เดือน	80	20.00
11-15 ครั้ง/เดือน	43	10.80
16-20 ครั้ง/เดือน	18	4.50
มากกว่า 20 ครั้ง/เดือน	11	2.80
	400	100.00

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมิน ITA

2.1 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน ส่วนใหญ่มีทัศนคติในการป้องกันการทุจริตในระดับมากที่สุด และมีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อยที่สุด (ตารางที่ 9) เคยตอบแบบประเมิน ร้อยละ 56.50, ให้เหตุผลว่า “ต้องการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการป้องกันการทุจริตในหน่วยงานมากยิ่งขึ้น” มากที่สุด (ตารางที่ 10) ใช้วิธี “อ่านและตอบอย่างไตร่ตรอง เข้าใจ ให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง” มากที่สุด เหตุที่ไม่ตอบมากที่สุด คือ “ทราบข่าว แต่คิดว่ายุ่งยาก เช่น เข้าถึงยาก คำถามยากอ่านไม่เข้าใจ ข้อคำถามมาก” (ตารางที่ 11) ทัศนคติและความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ตามเกณฑ์ของ Best (1977, p. 240, อ้างถึงใน วันเพ็ญ แววงีระคุปต์, 2569) (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 9 คะแนนทัศนคติในการป้องกันการทุจริตและคะแนนความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน

ระดับ	คะแนนทัศนคติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0.0-24.9	18	4.50
น้อย	25.0-49.9	5	1.25
ปานกลาง	50.0-74.9	95	23.75
มาก	75.0-87.4	17	4.25
มากที่สุด	87.5-100	265	66.25
		400	100.00

ระดับ	คะแนนความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0.0-24.9	154	38.50
น้อย	25.0-49.9	120	30.00
ปานกลาง	50.0-74.9	20	5.00
มาก	75.0-87.4	6	1.50
มากที่สุด	87.5-100	100	25.00
		400	100.00

ตารางที่ 10 การมีส่วนร่วมในการตอบแบบประเมินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน

เคยตอบแบบประเมิน ITA	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยตอบ อย่างน้อย 1 ครั้ง	226	56.50
ไม่เคยตอบ	52	13.00
ไม่แน่ใจ	122	30.50
	400	100.00

เหตุผลในการตอบแบบประเมิน ITA	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต้องการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการป้องกันการทุจริตในหน่วยงานมากยิ่งขึ้น	173	43.25
ถูกขอความร่วมมือให้ช่วยตอบ	53	13.25
เพื่อน หรือคนรอบข้าง ชักชวนให้ตอบ	14	3.50
เพื่อแสดงการมีส่วนร่วมในกิจกรรม	37	9.25
ไม่แน่ใจ	123	30.75
	400	100.00

Citation : Engkulanon, P. (2026). Awareness of Participation in Integrity and Transparency Assessment. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300392. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

CC BY NC ND

ตารางที่ 11 ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตอบแบบประเมินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน

ลักษณะการอ่านและตอบแบบประเมิน	จำนวน	ร้อยละ	เหตุผลในการไม่ตอบ หรือตอบแบบประเมินไม่สำเร็จ	จำนวน	ร้อยละ
อ่านและตอบอย่างไตร่ตรอง เข้าใจ ให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง	144	36.00	ไม่ทราบข่าว ว่าให้มีการตอบแบบประเมิน	98	24.50
อ่านและตอบอย่างไตร่ตรอง เข้าใจ ให้ข้อมูลโดยเน้นให้องค์กรได้คะแนนสูง	50	12.50	ทราบข่าว แต่คิดว่าตนไม่มีความรู้ในเรื่องที่ถูกสอบถาม	65	16.25
อ่านและตอบแบบผ่าน ๆ ให้ข้อมูลที่คิดว่าเป็นข้อเท็จจริง เพื่อให้เสร็จอย่างรวดเร็ว	54	13.50	ทราบข่าว แต่คิดว่ายุ่งยาก เช่น เข้าถึงยาก คำถามยากอ่านไม่เข้าใจ ข้อคำถามมาก	193	48.25
อ่านและตอบแบบผ่าน ๆ ทั่วไป เพื่อให้เสร็จอย่างรวดเร็ว	29	7.25	ทราบข่าว แต่ไม่มีแรงจูงใจ หรือไม่ได้รับรางวัลใด ๆ จากการให้ข้อมูล	17	4.25
ไม่แน่ใจ	123	30.75	ทราบข่าว แต่ไม่มีเวลา ไม่ต้องการให้ข้อมูล	27	6.75
	400	100.00		400	100.00

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

		ระดับการตระหนักรู้
ระดับทัศนคติ	ค่าสหสัมพันธ์	.318**
	P	.000
ระดับความรู้ความเข้าใจ	ค่าสหสัมพันธ์	.440**
	P	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แปลผลระดับความสัมพันธ์ (Best, 1977)	
ค่าสหสัมพันธ์	ความหมาย
0.00-0.20	ต่ำมาก
0.21-0.50	ต่ำ
0.51-0.80	ปานกลาง
0.81-1.00	สูง

2.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ส่วนใหญ่มีทัศนคติในการป้องกันการทุจริตในระดับมากที่สุด และมีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อยที่สุด (ตารางที่ 13) เคยมีส่วนร่วมในการตอบ ร้อยละ 34.50 ให้เหตุผลว่า “ถูกขอความร่วมมือให้ช่วยตอบ” มากที่สุด ร้อยละ 18.80 (ตารางที่ 14) ใช้วิธี “อ่านและตอบอย่างไตร่ตรอง เข้าใจ ให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง” ร้อยละ 32.50 เหตุที่ไม่ตอบมากที่สุด คือ “ไม่ทราบข่าว ว่าให้มีการตอบแบบประเมิน” ร้อยละ 47.80 (ตารางที่ 15) ทัศนคติมีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ความรู้ความเข้าใจมีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (ตารางที่ 16)

Citation : ปุณณดา อิงคุลานนท์. (2569). การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300392.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

ตารางที่ 13 คะแนนทัศนคติในการป้องกันการทุจริตและคะแนนความรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก

ระดับ	คะแนนทัศนคติ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0.0-24.9	6	1.50
น้อย	25.0-49.9	12	3.00
ปานกลาง	50.0-74.9	44	11.00
มาก	75.0-87.4	82	20.50
มากที่สุด	87.5-100	256	64.00
		400	100.00

ระดับ	คะแนนความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยที่สุด	0.0-24.9	169	42.25
น้อย	25.0-49.9	53	13.25
ปานกลาง	50.0-74.9	14	3.50
มาก	75.0-87.4	2	0.50
มากที่สุด	87.5-100	162	40.50
		400	100.00

ตารางที่ 14 การมีส่วนร่วมในการตอบแบบประเมินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก

เคยตอบแบบประเมิน ITA	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยตอบ อย่างน้อย 1 ครั้ง	138	34.50
ไม่เคยตอบ	229	57.30
ไม่แน่ใจ	33	8.30
	400	100.00

เหตุผลในการตอบแบบประเมิน ITA	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต้องการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการป้องกันการทุจริตในหน่วยงานมากยิ่งขึ้น	72	18.00
ถูกขอความร่วมมือให้ช่วยตอบ	75	18.80
เพื่อน หรือคนรอบข้าง ชักชวนให้ตอบ	9	2.30
ต้องการให้ข้อมูลที่แท้จริงของหน่วยงาน	37	9.30
ไม่แน่ใจ	207	51.70
	400	100.00

ตารางที่ 15 ลักษณะการมีส่วนร่วมในการตอบแบบประเมินของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก

ลักษณะการอ่านและตอบแบบประเมิน	จำนวน	ร้อยละ
อ่านและตอบอย่างไตร่ตรอง เข้าใจ ให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง	130	32.50
อ่านและตอบอย่างไตร่ตรอง เข้าใจ ให้ข้อมูลโดยเน้นให้องค์กรได้คะแนนสูง	10	2.50
อ่านและตอบแบบผ่าน ๆ ให้ข้อมูลที่คิดว่าเป็นข้อเท็จจริง เพื่อให้เสร็จอย่างรวดเร็ว	30	7.50
อ่านและตอบแบบผ่าน ๆ ทั่วไป เพื่อให้เสร็จอย่างรวดเร็ว	20	5.00
ไม่แน่ใจ	210	52.50
	400	100.00

เหตุผลในการไม่ตอบ หรือตอบไม่สำเร็จ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ทราบข่าว ว่าให้มีการตอบแบบประเมิน	191	47.80
ทราบข่าว แต่คิดว่าตนไม่มีความรู้ในเรื่องที่ถูกสอบถาม	57	14.20
ทราบข่าว แต่คิดว่ายุ่งยาก เช่น เข้าถึงยาก คำถามยากอ่านไม่เข้าใจ ข้อคำถามมาก	84	21.00
ทราบข่าว แต่ไม่มีแรงจูงใจ หรือไม่ได้รับรางวัลใด ๆ จากการให้ข้อมูล	15	3.80
ทราบข่าว แต่ไม่มีเวลา ไม่ต้องการให้ข้อมูล	53	13.30
	400	100.00

ตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

		ระดับการตระหนักรู้
ระดับทัศนคติ	ค่าสหสัมพันธ์	.280**
	P	.000
ระดับความรู้ความเข้าใจ	ค่าสหสัมพันธ์	.531**
	P	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แปลผลระดับความสัมพันธ์ (Best, 1977)	
ค่าสหสัมพันธ์	ความหมาย
0.00-0.20	ต่ำมาก
0.21-0.50	ต่ำ
0.51-0.80	ปานกลาง
0.81-1.00	สูง

Citation : Engkulanon, P. (2026). Awareness of Participation in Integrity and Transparency Assessment. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300392. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

CC BY NC ND

3. แนวทางส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมิน ITA ในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง ควรดำเนินการเพิ่มขึ้น ดังนี้ คือ

3.1 ด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ (1) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม การสร้างจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริตและการป้องกันการทุจริต (2) ด้านเนื้อหาและหลักเกณฑ์ของการประเมิน ITA สำหรับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในซึ่งเป็นข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ควรให้มีโครงการฝึกอบรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรม และจัดกิจกรรมเสวนา ให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกและตระหนักในการป้องกันการทุจริตในมหาวิทยาลัย ส่วนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินให้นักศึกษาเข้าใจมากขึ้น เพื่อเป็นส่วนสนับสนุนในการสร้างการตระหนักในการมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตมากขึ้น

3.2 ด้านการดำเนินงาน ควรเพิ่มความถี่ในการจัดประชุมของคณะกรรมการระดับมหาวิทยาลัย ทั้งคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการบริหารให้มากขึ้น เพื่อติดตามและทบทวนผลการดำเนินงาน ทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการประเมินและหลักเกณฑ์ในแต่ละปีที่สำนักงาน ป.ป.ช. อาจมีการปรับปรุงและ/หรือปรับเปลี่ยนให้ครบถ้วน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและเห็นภาพรวมทั้งหมดร่วมกัน รวมถึงการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผน/ปฏิทินการดำเนินงานที่มหาวิทยาลัยต้องการดำเนินการ ตลอดจนการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่หน่วยงานผู้เกี่ยวข้อง

3.3 ด้านการประชาสัมพันธ์ ให้มีการประชุมของคณะอนุกรรมกรรมการและเจ้าหน้าที่ จัดทำแผนการประชาสัมพันธ์เพื่อดำเนินการอย่างต่อเนื่องไปยังกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งจัดกิจกรรมด้านการป้องกันการทุจริตภายในมหาวิทยาลัยให้มากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. การศึกษาการตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมิน ITA

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน มีค่าเฉลี่ยการตระหนักรู้ โดยรวม 3.99 อยู่ระดับมาก ผู้ที่มีการตระหนักรู้ระดับมาก เมื่อนำมารวมกับระดับมากที่สุด มีร้อยละ 79.25 หมายความว่า บุคคลส่วนใหญ่มีการตระหนักรู้สูง ซึ่งค่าเฉลี่ยแบบรายข้อก็มีระดับสูงใกล้เคียงกัน อายุ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวก หมายความว่า เมื่อประสบการณ์มากขึ้นจะมีการตระหนักรู้สูงขึ้น อาจเป็นเพราะเมื่อบุคคลได้ทำงานในมหาวิทยาลัยนานขึ้น จะทำให้เพิ่มโอกาสในการได้รับชุดความรู้และข้อมูลข่าวสารที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม กับการป้องกันการทุจริตและกระบวนการประเมิน ITA จากมหาวิทยาลัยอยู่เป็นประจำ ส่งผลให้เกิดการตระหนักรู้ภายในตนเองสูงมากขึ้นไปด้วย สอดคล้องกับ Baran and Davis (2009) ระบุว่า ประสบการณ์ในการรับรู้ที่บุคคลได้รับ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม เช่น การฟัง การอ่าน หรือการดู จะมีผลต่อการก่อให้เกิดการตระหนักรู้ เช่นเดียวกับ Mahmud et al. (2023), พนารัตน์ มาศฉมาดล (2565) และ ซูไฮลี ยามา และอุ่นเรือน เล็กน้อย (2566) ที่สรุปว่า ประสบการณ์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม

Citation : ปุณณดา อิงคุลานนท์. (2569). การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300392.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

ระดับความตระหนักรู้ของบุคคล และ Baran and Davis (2009) ที่ระบุว่า ความเคยชิน ความคุ้นเคยกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะทำให้บุคคลมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นได้ง่ายขึ้น ผลการวิจัย พบว่า ผู้ที่เคยตอบแบบประเมิน ITA มากกว่า 1 ครั้ง มีการตระหนักรู้สูงที่สุด ซึ่งในงานวิจัยนี้ มีผู้เคยตอบแบบประเมิน ITA แล้ว ร้อยละ 56.50 ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า “ต้องการมีส่วนร่วมกับหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการป้องกันการทุจริตในหน่วยงานมากยิ่งขึ้น” สอดคล้องกับ ซูไฮลี ยามา และอุ่นเรือน เล็กน้อย (2566) กล่าวว่า ประสบการณ์ ความรู้ และการทำความเข้าใจของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาความรู้สึกตระหนักรู้ในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างพื้นฐานในการมีส่วนร่วม ลักษณะการตอบแบบประเมินเป็นแบบ “อ่านและตอบอย่างไตร่ตรองเข้าใจ ให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง” ซึ่งเป็นวิธีที่ถูกต้องที่สุด จะทำให้มหาวิทยาลัยได้ผลลัพธ์ที่สะท้อนความจริง นำไปสู่การปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นในครั้งต่อไป สอดคล้องกับ Koirala, et al. (2018) ระบุว่า ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและความไว้วางใจ ส่งผลต่อความเต็มใจในการมีส่วนร่วมในองค์กร ส่วนเหตุผลที่ไม่มีส่วนร่วมในการตอบแบบประเมิน ส่วนใหญ่ระบุว่า “ทราบข่าว แต่คิดว่ามีความยุ่งยาก เช่น เข้าถึงยาก คำถามยากอ่านไม่เข้าใจ ข้อคำถามมากเกินไป” ซึ่งอาจต้องสะท้อนผลการวิจัยให้ สำนักงาน ป.ป.ช. ได้ทราบ เพื่อหาแนวทางปรับปรุง ดังที่ Baran and Davis (2009) ระบุว่า ลักษณะและรูปแบบของสิ่งเร้า ลักษณะที่โดดเด่น สีสัน เสียง หรือการนำเสนอที่น่าสนใจ จะช่วยดึงดูดความสนใจ และ Clampitt et al. (2000) ที่กล่าวว่า การสื่อสารที่ชัดเจน สม่ำเสมอ ครอบคลุมทุกช่องทาง เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ หากแบบประเมิน ITA สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดดเด่นน่าสนใจ สื่อสารชัดเจน เข้าใจง่าย จะเพิ่มการมีส่วนร่วมได้มากขึ้น อย่างไรก็ดี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ระบุว่า ยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการตอบแบบประเมินในครั้งถัดไป

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก มีค่าเฉลี่ยการตระหนักรู้โดยรวม 3.96 อยู่ระดับมาก ผู้ที่มีการตระหนักรู้ระดับมาก รวมกับระดับมากที่สุด มีร้อยละ 75.50 หมายความว่า บุคคลส่วนใหญ่มีการตระหนักรู้สูง ซึ่งค่าเฉลี่ยแบบรายข้ออยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน อายุและสถานภาพ มีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ โดยกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี นักศึกษาระดับปริญญาตรี มีการตระหนักรู้มากที่สุด เป็นเพราะนักศึกษาระดับปริญญาตรี เข้ามาใช้บริการในมหาวิทยาลัยเป็นส่วนมากและยินดีตอบแบบประเมิน สอดคล้องกับ Mahmud et al. (2023) และ Twenge (2006) ที่ระบุว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในองค์กร สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ การสื่อสารที่ชัดเจนจะช่วยให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมและตระหนักถึงความสำคัญ ประกอบกับเจ้าหน้าที่เป็นผู้ช่วยกระจายแบบประเมิน จึงมั่นใจมากขึ้น ความถี่และประเภทในการเข้าใช้บริการมีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ ผู้ที่เข้าใช้บริการมากกว่า 25 ครั้ง/ปี และผู้ใช้บริการห้องสมุด มีการตระหนักรู้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ขณะที่นักศึกษาระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะทำงานแล้ว มีเวลาเข้าใช้บริการของมหาวิทยาลัยเฉพาะการเรียน การสอบ ในช่วงเวลาภาคค่ำและวันเสาร์-อาทิตย์ จึงมีโอกาสรับข่าวสารและมีการตระหนักรู้น้อยกว่า สอดคล้องกับความเห็นของ Baran and Davis (2009) ที่กล่าวว่า ความเคยชิน ความคุ้นเคยกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะทำให้บุคคลมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นได้ง่ายขึ้น

2. ความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนัก และการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมิน ITA

Citation : Engkulanon, P. (2026). Awareness of Participation in Integrity and Transparency Assessment. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300392. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน ส่วนใหญ่รับทราบและเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว และจากคำตอบ พบว่า มีความรู้ความเข้าใจ มีการตระหนักรู้ค่อนข้างสูงมาก อาจเป็นเพราะได้รับทราบข่าวสารจากมหาวิทยาลัยเป็นประจำ ประกอบกับมหาวิทยาลัยได้จัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ มีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้จำนวนของผู้ตอบแบบประเมิน ITA ภายใน ไม่พบอุปสรรคมากนัก ยิ่งบุคลากรที่มีประสบการณ์มาก ยิ่งมีความเข้าใจ มีการตระหนักรู้มาก ในข้อนี้เห็นได้ว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในมีการตระหนักรู้สูงอยู่แล้ว มหาวิทยาลัยค่อนข้างประสบความสำเร็จในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ สร้างการตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมิน ITA นอกจากนี้ ทัศนคติเกี่ยวกับการทุจริตและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ITA มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตระหนักรู้ หมายความว่า หากมีการเพิ่มทัศนคติเกี่ยวกับการทุจริตและเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการประเมิน ITA มากขึ้น จะทำให้การตระหนักรู้สูงมากขึ้น สอดคล้องกับ ซูไฮลี ยามา และอุ่นเรือน เล็กน้อย (2566) และคณินศักดิ์ จันทร์ประสิทธิ์ (2563) ระบุว่าทัศนคติและค่านิยมเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมความตระหนักรู้

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ส่วนใหญ่ไม่เคยทราบข่าวสารของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและการประเมิน ITA เลย รวมทั้งไม่เคยได้รับการเชิญชวนให้ตอบแบบประเมินมาก่อนด้วย จึงไม่แปลกใจที่ ร้อยละ 40.50 ตอบคำถามความรู้เกี่ยวกับ ITA ผิดทุกข้อ แตกต่างจากทัศนคติในการป้องกันการทุจริตของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีผลเชิงบวกค่อนข้างมาก โดยทัศนคติอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 84.50 ข้อที่สูงที่สุด คือ “มุ่งหวังให้หน่วยงานภาครัฐมีการพัฒนาและดำเนินงานอย่างมีสมรรถนะสูง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดียิ่งขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้เกิดการบริการที่ดีขึ้น สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้บริการ” งานวิจัยนี้ ช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามได้มากขึ้น กระตุ้นให้เกิดการตระหนักรู้และเชื่อว่าในครั้งถัดไป หากได้มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนไปยังกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้นกว่านี้ จะยิ่งทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น นอกจากนี้ ยังพบว่าทัศนคติและความรู้ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตระหนักรู้ ในลักษณะเดียวกันกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน

3. แนวทางการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนัก และการมีส่วนร่วม

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน พบว่า ช่องทางการรับข่าวสารที่ชอบ มีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ มหาวิทยาลัยควรทราบถึงพฤติกรรมและช่องทางการรับข่าวสารที่บุคลากรในองค์กรชอบ หากประชาสัมพันธ์และให้ความรู้ไปยังช่องทางที่ตรงกับความชอบจะช่วยให้การตระหนักรู้สูงขึ้น เพราะจะทำให้การสื่อสารข้อมูลมุ่งไปถึงผู้รับได้โดยตรงและรวดเร็ว สอดคล้องกับ Schein (1992) ที่ระบุว่า การส่งเสริมและให้ความสำคัญกับพนักงานจะส่งผลให้พนักงานมีการตระหนักรู้ในเป้าหมายและค่านิยมในองค์กรมากขึ้น ผู้ที่เคยรับข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและ ITA กับผู้ที่เคยได้รับเชิญให้ตอบแบบประเมิน ITA จะมีการตระหนักรู้สูงกว่า สอดคล้องกับ Clampitt, DeKoch, and Cashman (2000) ที่กล่าวว่า การสื่อสารที่ชัดเจน สม่ำเสมอและครอบคลุม เป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ และคณินศักดิ์ จันทร์ประสิทธิ์ (2563) ระบุว่า

Citation : ปุณณดา อิงคุลานนท์. (2569). การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300392.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ ดังนั้น หากสื่อสารให้บุคลากรได้ทราบเกี่ยวกับการป้องกันการทุจริตและ ITA อย่างสม่ำเสมอ จะยิ่งทำให้การตระหนักรู้สูงขึ้น

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก แนวทางส่งเสริมในส่วนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมีกระบวนวิชา RAM1301 คุณธรรมคู่ความรู้ ซึ่งช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจในด้านคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ฯลฯ และกระบวนวิชา POL4197 การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส เป็นวิชาเลือกในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต เพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบและวิธีการประเมิน ITA โดยตรง ส่งเสริมผู้เรียนได้มีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Good (1973) อธิบายว่า การเกิดความตระหนักเป็นผลลัพธ์จากกระบวนการทางปัญญา เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นหรือสัมผัสสิ่งเร้า จะเกิดการรับรู้ข้อมูล ซึ่งจะพัฒนาเป็นความเข้าใจและนำไปสู่การเรียนรู้ในระดับลึกซึ้ง กล่าวคือ จะเกิดความรู้และเข้าใจสิ่งนั้น จนกลายเป็นความตระหนักในที่สุด ด้านช่องทางที่ชอบและความถี่ของการรับข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการตระหนักรู้ ผู้ที่เคยรับข่าวสารกับผู้ที่เคยได้รับเชิญให้ตอบแบบประเมิน ITA มีการตระหนักรู้สูงกว่า และผู้ที่เคยตอบแบบประเมินมากกว่า 1 ครั้ง มีการตระหนักรู้สูงที่สุด ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องจากการได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางที่ชอบเปิดรับและอีกทั้งยังเคยมีส่วนร่วมในการประเมินมาก่อนหน้านี้บ้างแล้ว จึงทำให้เกิดการตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่เพิ่งเคยรับทราบ สอดคล้องกับ ซูไฮลี ยามา และอุ่นเรือน เล็กน้อย (2566) ได้กล่าวว่า ประสบการณ์ ความรู้ และการทำความเข้าใจของบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาความรู้สึกตระหนักรู้ในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างพื้นฐานในการมีส่วนร่วม ในงานวิจัยนี้ มีผู้ไม่เคยตอบแบบประเมิน ร้อยละ 57.30 ส่วนใหญ่ “ไม่ทราบข่าว” ผู้ที่เคยตอบให้เหตุผลว่า “ตอบเพราะถูกขอความร่วมมือ” กับ “ต้องการมีส่วนร่วมกับหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการป้องกันการทุจริตในหน่วยงานมากยิ่งขึ้น” วิธีการตอบเป็นแบบ “อ่านและตอบอย่างไตร่ตรอง เข้าใจ ให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง” สอดคล้องกับ Koirala, et al. (2018) ระบุว่า ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรและความไว้วางใจ อาจส่งผลต่อความเต็มใจในการมีส่วนร่วมในองค์กร ส่วนเหตุผลที่ไม่มีส่วนร่วม ส่วนใหญ่ไม่ทราบข่าวมาก่อน และร้อยละ 21 ระบุว่า “ทราบข่าว แต่คิดว่ามีความยุ่งยาก เช่น เข้าถึงยาก คำถามยากอ่านไม่เข้าใจ ข้อคำถามมากเกินไป” แต่ส่วนใหญ่ ยินดีที่จะมีส่วนร่วมในการตอบแบบประเมินในครั้งถัดไป

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

1. “ช่องว่าง” ระหว่างทัศนคติและความรู้ งานวิจัยพบว่า ทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในและภายนอกมีทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันการทุจริตในระดับสูง แต่กลับมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและเกณฑ์การประเมิน ITA ในระดับต่ำ ชี้ให้เห็นว่า ลำพังเพียงการสร้างการตระหนักนั้นไม่เพียงพอ แต่ต้องควบคู่ไปกับการให้ความรู้เชิงเทคนิคเกี่ยวกับตัวชี้วัดการประเมินด้วย

2. รูปแบบการสื่อสารแบบหว่านแหอาจไม่ได้ผลเท่ากับการสื่อสารแบบเจาะจงบุคคล โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในที่ตอบสนองต่อการเชิญชวนโดยตรงผ่าน Line Group และการใช้เทคนิคบอกต่อซึ่งสร้างการตระหนักรู้ได้ดีกว่าการประกาศผ่านช่องทางทั่วไปเพียงอย่างเดียว

Citation : Engkulanon, P. (2026). Awareness of Participation in Integrity and Transparency Assessment. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300392. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

3. “ความง่าย” คือหัวใจของการมีส่วนร่วม ข้อมูลระบุชัดเจนว่า อุปสรรคสำคัญที่ทำให้คนไม่ร่วมประเมินไม่ใช่เพราะไม่อยากทำ แต่เพราะความยุ่งยากของระบบ (เข้าถึงยาก, คำถามซับซ้อน, ข้อคำถามมากเกินไป) การออกแบบตัวแบบประเมินที่เน้น User-friendly และความเสถียรของ Application ซึ่งมีผลต่ออัตราการมีส่วนร่วมมากกว่าการเพิ่มความถี่ในการประชาสัมพันธ์เพียงอย่างเดียว

4. ความสัมพันธ์เชิงบวกของประสบการณ์และความถี่ในการรับบริการ ชี้ให้เห็นว่า “ความคุ้นเคย” เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้ ผู้ที่เข้าใช้บริการบ่อยและบุคลากรที่มีอายุงานสูง จะมีการตระหนักรู้และเต็มใจให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมากกว่า ข้อมูลนี้ช่วยให้จัดกลุ่มเป้าหมายในการสื่อสารได้แม่นยำขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. มหาวิทยาลัยควรเสนอต่อ ป.ป.ช. ปรับปรุงเครื่องมือประเมิน (UX/UI focus) (ทั้งเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน) ให้ใช้งานง่าย ระบบมีความเสถียร เนื้อหาข้อคำถามไม่ซับซ้อน เพราะความยากของเครื่องมือเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้คนไม่อยากมีส่วนร่วม

2. บูรณาการความรู้เข้ากับหลักสูตรหรือการฝึกอบรม ควรกำหนดให้การให้ความรู้เรื่อง ITA และการป้องกันทุจริตเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาบุคลากรประจำปี หรือแทรกในหลักสูตรการเรียนการสอน

3. นโยบายการสื่อสารแบบสองทาง นำผลการประเมินและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาปรับปรุงองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม และประกาศให้ทราบทั่วกัน เพื่อให้ผู้ตอบเห็นว่าความเห็นของเขามีความหมายและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจริง

4. ควรใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบบเจาะกลุ่ม (1) กลุ่มภายใน สื่อสารทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น Line Group หรือการส่งข้อความเชิญชวนตรงถึงตัวบุคคล (2) กลุ่มภายนอก เน้นสื่อ Social Media หลักของหน่วยงาน และติดป้ายประชาสัมพันธ์ ณ จุดรับบริการที่มองเห็นชัดเจน รวมทั้งใช้เทคนิค Snowball ขอความร่วมมือให้ช่วยกระจายข่าวและเชิญชวน ซึ่งจะช่วยให้ได้ประสิทธิผลสูงขึ้น

5. บริหารจัดการจังหวะเวลาการประชาสัมพันธ์ และสร้างแรงจูงใจด้วยจิตสาธารณะ ควรเน้นย้ำว่าการร่วมตอบแบบประเมินคือการช่วยพัฒนาหน่วยงาน และป้องกันการทุจริต เพื่อกระตุ้นทัศนคติเชิงบวกของผู้ตอบ มากกว่าการบังคับตอบตามหน้าที่

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. แนวทางการยกระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA): กรณีศึกษา บุคลากรและผู้บริหารมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อหาแนวทางการยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลในการดำเนินการด้านคุณธรรมและความโปร่งใสของมหาวิทยาลัย

Citation : ปุณณดา อิงคุลานนท์. (2569). การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300392.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

2. กลยุทธ์การมีส่วนร่วมเชิงรุกในการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส (ITA) ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เป็นการถอดบทเรียนจากมหาวิทยาลัยที่ได้คะแนน ITA สูง ๆ มาเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อศึกษาว่ามหาวิทยาลัยเหล่านั้นมีกระบวนการสร้างความตระหนักรู้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง (References)

โกญจนาท สันทัดการ. (2565). ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมในการติดตั้งการควบคุมในระบบการบริหารทรัพยากรองค์กรสำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. *วารสารระบบสารสนเทศด้านธุรกิจ (JISB), 8*(3), 46–64. https://www.jisb.tbs.tu.ac.th/blog/2565-30/vol-08-no03-sep-dec-2022-89

คณินศักดิ์ จันทร์ประสิทธิ์. (2563). ความตระหนักในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลของคนประจำเรือลำเลียงสินค้า บริเวณท่าเรือเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์, 15*(1), 74-88. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/257819

ซูไฮลี ยามา, และ อุ่นเรือน เล็กน้อย. (2566). เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อความตระหนักรู้อันนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยกับการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA). *วารสารสหวิทยาการ, 20*(1), 75–103. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/citujournal/article/view/264215

ธนนันท์ สิงหเสม. (2565). *การประเมินผลสัมฤทธิ์ภารกิจด้านคุณธรรมและความโปร่งใส ITA: กรณีศึกษาสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน.* สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน.

นงนาฏ ทองจุล. (2566). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการรับรู้คุณธรรมและความโปร่งใส ของบุคลากรศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี*. ศูนย์อนามัยที่ 5 ราชบุรี กรมอนามัย. https://apps.hpc5.go.th/dmkm/item/933

พจนีย์ จันที. (2562). *การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของบุคลากรคณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.* มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

พนารัตน์ มาศฉมาดล. (2565). ความตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. *วารสารมนุษย์กับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 8*(1), 167-284.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2565). *รายงานประจำปี มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2565 ข้อมูลสารสนเทศ*. http://www.plan.ru.ac.th/index.php/th/annualreport

วันเพ็ญ แววว่องระคุปต์. (2569). *ระเบียบวิธีวิจัย: Episode 4.5 Correlation* [เอกสารประกอบการสอน]. คณะพยาบาลศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. http://courseware.npru.ac.th/admin/files/20230911131222_6563997bdb50885df349921621fe4678.pdf

Citation : Engkulanon, P. (2026). Awareness of Participation in Integrity and Transparency Assessment. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300392. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2566). *คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. https://itas.nacc.go.th/home/detailnews/3002

สำนักงานธรรมาภิบาลและการบริหารความเสี่ยง มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2567). *เอกสารรายงานผลการปฏิบัติงาน สำนักงานธรรมาภิบาลและการบริหารความเสี่ยง.* มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Baran, S. J., & Davis, D. K. (2009). *Mass communication theory: Foundations, ferment, and future* (5th ed.). Wadsworth Cengage Learning.

Bullock, R. (2021). *Employee involvement*. Scontrino-Powell. https://scontrino-powell.com/blog/employee-involvement

Clampitt, P. G., DeKoch, R. J., & Cashman, T. (2000). A strategy for communicating about uncertainty. Academy of Management Executive, 14(4), 41–57. https://doi.org/10.5465/ame.2000.3979815

Good, C. V. (Ed.). (1973). *Dictionary of education*. McGraw-Hill.

Koirala, B. P., Araghi, Y., Kroesen, M., Ghorbani, A., Hakvoort, R. A., & Herder, P. M. (2018). Trust, awareness, and independence: Insights from a socio-psychological factor analysis of citizen knowledge and participation in community energy systems. *Energy Research & Social Science*, *38*, 33–40. https://doi.org/10.1016/j.erss.2018.01.009

Mahmud, A., Susilowati, N., Anisykurlillah, I., & Sari, P. N. (2023). Increasing income generation: The role of staff participation and awareness. *International Journal of Financial Studies, 11*(1), 25. https://doi.org/10.3390/ijfs11010025

Rauzana, A., & Dharma, W. (2021). The knowledge and awareness of occupational health and safety requirements among civil engineering students in an Indonesian university. *Global Journal of Engineering Education, 23*(3), 226-231.

Schein, E. H. (1992). *Organizational culture and leadership*. Jossey-Bass.

Twenge, J. M. (2006). *Generation me: Why today's young Americans are more confident, assertive, entitled—and more miserable than ever before*. Simon & Schuster.

Vijayashree, P., & Chandran, M. (2019). Influencing factors of employee participation in decision making process. *International Journal of Research and Analytical Reviews, 6*(1), 438–442. ijrar.org

Citation : ปุณณดา อิงคุลานนท์. (2569). การตระหนักรู้ในการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300392. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300392

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e300434
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล

Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age

พิชัย เขียนจูม[1*], พิชัยรัฐ หมื่นด้วง[2]

Pichai Kienjoom[1*], Pichairath Meunduang[2]

[1-2]คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต; Faculty of Political Science, Pitchayabundit College, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : nuspong.ggg@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e300434

Received : April 4, 2026; **Revised :** April 13, 2026; **Accepted :** June 12, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในระบอบประชาธิปไตย 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 3) หลักธรรมาภิบาลในระบอบประชาธิปไตย 4) วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และ 6) ปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 269 คน ด้วยการใช้สูตรของ Yamane และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยได้กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

3. หลักธรรมาภิบาลในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4. วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 2 ตัว ตามลำดับ คือ ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านหลักธรรมาภิบาล แสดงให้เห็นว่าตัวแปรพยากรณ์ที่ดีและเหมาะสมที่สุดที่จะทำให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล ได้นั้นจะต้องประกอบด้วยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 2 ตัว โดยมีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 54.50

6. ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัลมีแนวโน้มเปิดกว้างและโปร่งใสมากขึ้น โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลส่งเสริมการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ยังเผชิญปัญหาความเข้าใจประชาธิปไตยที่ไม่ลึกซึ้ง ระบบอุปถัมภ์ การใช้สื่อเพื่อความนิยม ข้อมูลเท็จ และความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยี ดังนั้นควรพัฒนาความรู้และจริยธรรมของนักการเมือง ลดการรวมศูนย์อำนาจ ขยายการมีส่วนร่วมของประชาชน และใช้เทคโนโลยีอย่างโปร่งใสเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่นให้เข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : พลวัตบุพปัจจัย, การพัฒนา, วัฒนธรรมทางการเมือง, ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

This research aimed to examine: 1) the perception of information through social media in a democratic system; 2) political participation in a democratic system; 3) the principles of good governance in a democratic system; 4) political culture in a democratic system; 5) factors affecting political culture in a democratic system; and 6) problems, obstacles, and guidelines for the development of political culture in a democratic system. The sample group consisted of 269 local politicians in Nong Bua Lamphu Province, selected using Yamane's formula. In addition, 16 key informants were purposively selected. The research instruments used for data collection were questionnaires and structured interviews. The statistical methods employed for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypothesis testing was conducted using stepwise multiple regression analysis.

The research findings indicated that

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

1. The overall level of perception of information through social media in a democratic system among local politicians in Nong Bua Lamphu Province in the digital era was found to be high.

2. The overall level of political participation in a democratic system among local politicians in Nong Bua Lamphu Province in the digital era was found to be high.

3. The overall level of adherence to the principles of good governance in a democratic system among local politicians in Nong Bua Lamphu Province in the digital era was found to be high.

4. The overall level of political culture in a democratic system among local politicians in Nong Bua Lamphu Province in the digital era was found to be high.

5. The factors affecting the development of democratic political culture among local politicians in Nong Bua Lamphu during the digital era were found to have statistically significant relationships at the 0.01 level in two aspects: information perception through social media and good governance principles. These findings indicate that both variables are the most suitable and effective predictors influencing the development of democratic political culture among local politicians in Nong Bua Lamphu Province in the digital era, with a predictive power of 54.50 percent.

6. The results of the analysis of problems, obstacles, and guidelines for the development of political culture in a democratic system among local politicians in Nong Bua Lamphu Province in the digital era indicated that political culture in a democratic system has tended to become more open and transparent through the use of digital technologies to enhance communication and public participation. However, several challenges remain, including a limited and superficial understanding of democracy, patron–client systems, the use of media for popularity-seeking purposes, the spread of misinformation, and digital inequality. Therefore, it is recommended that the knowledge and ethical standards of local politicians be strengthened, power centralization be reduced, public participation be expanded, and digital technologies be utilized transparently in order to promote a strong and sustainable local democracy.

Keywords : Dynamics of antecedent factors, Development, Political culture, Democratic system

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

บทนำ (Introduction)

พลวัตของการเมืองไทยขึ้นอยู่กับส่วนประกอบของสังคมและการเมืองไทย 4 ส่วน ได้แก่ สถาบันพระมหากษัตริย์ ข้าราชการทหารและพลเรือน ชนชั้นกลางในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ ซึ่งสามารถต่อรองได้ในระบบเศรษฐกิจแบบตลาด และประชาชนส่วนใหญ่ในชนบท ซึ่งเข้าถึงทรัพยากรได้ยากและไม่มีอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของทั้ง 4 ส่วนนี้เองที่ก่อให้เกิดพลวัตทางการเมืองและสังคม ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งก่อให้เกิดและล้มล้างรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย หากไม่เข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจดังกล่าว ก็ไม่สามารถเข้าใจ “พลวัต” ของการเมืองไทยได้ สถาบันพระมหากษัตริย์พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นเสาเอกแห่งการเมืองการปกครองไทยมาอย่างยาวนานนับพันปี นักประวัติศาสตร์ทั้งไทยและต่างประเทศเห็นพ้องกันว่า การปกครองของไทยในอดีตเป็นสมบูรณาญาสิทธิราชย์เพียงในนาม เนื่องจากมีพระมหากษัตริย์เพียงไม่กี่พระองค์ที่ทรงมีพระราชอำนาจสูงสุดอย่างแท้จริง ส่วนใหญ่พระราชอำนาจนั้นถูก “ตรวจสอบ” “แข่งขัน” และ “แย่งชิง” โดยขุนนาง ซึ่งตามทฤษฎีเป็นเพียง “ข้าทูลละอองธุลีพระบาท” แต่ในความเป็นจริงกลับสามารถสะสมความมั่งคั่งและกำลังคน จนนำไปสู่การแย่งชิงราชสมบัติมาหลายครั้งตลอดประวัติศาสตร์อันยาวนานดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เคยทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า ขุนนางเมืองสยามตั้งพระเจ้าแผ่นดินมาแล้วมากต่อมาก แม้กระทั่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1932) ก็มีผู้วิเคราะห์ว่าเป็นการ “ผลัดเปลี่ยนพระราชอำนาจ” จากพระมหากษัตริย์ไปสู่ข้าราชการทหารและพลเรือน ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับพระราชทานทุนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ผู้ที่ศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยต่างทราบดีว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2475–2500 (ค.ศ. 1932–1957) ซึ่งครอบคลุมรัชกาลที่ 7 รัชกาลที่ 8 และต้นรัชกาลที่ 9 รัฐบาลทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน ซึ่งมีผู้นำเป็นกลุ่มที่เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี 2475 ได้ปฏิบัติในลักษณะที่สะท้อนให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศในเชิงสัญลักษณ์ ความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์กลับมาเป็นเสาหลักของการปกครองไทย (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2554)

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แท้จริงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในทันที แต่ต้องอาศัยการพัฒนา การศึกษา อบรม หรือการบ่มเพาะประชาชนในระบอบประชาธิปไตย จนวัฒนธรรมทางการเมืองสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน ประชาชนต้องมีจิตใจปรารถนาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและมีความศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อประชาชนเกิดความศรัทธาแล้ว ย่อมนำไปสู่ความเชื่อมั่น และหากมีเหตุการณ์ใดที่กระทบต่อระบอบประชาธิปไตย ประชาชนต้องออกมาปกป้องระบบการเมืองที่ควรรักษาไว้ นั่นคือระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบบการปกครองที่ก่อให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด หลักสิทธิเสรีภาพถือเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของระบบเสรีประชาธิปไตย เป็นการรับรองสิทธิของเสรีชนหรือประชาชนทั่วไป เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการชุมนุม สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย สิทธิในการเลือกประกอบอาชีพ สิทธิในการได้รับการศึกษา และสิทธิในการรับรู้ข่าวสาร เป็นต้น

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

ดังนั้น การทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง มิได้ขึ้นอยู่เพียงรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง หรือระบบรัฐสภาเท่านั้น หากแต่อยู่ที่การเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ มีความตระหนัก และเห็นคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย จนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา และยึดถือปฏิบัติเป็นวิธีคิดและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ซึ่งเรียกว่า ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย อันเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้องปลูกฝังในสังคมไทย (อานันท์ ปันยารชุน, 2551)

ในบริบทของจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งมีโครงสร้างสังคมแบบชนบท วัฒนธรรมชุมชนเข้มแข็ง และความสัมพันธ์ทางสังคมที่อิงกับเครือญาติอย่างลึกซึ้ง ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิด “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบท้องถิ่นนิยม” ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับผู้นำในรูปแบบเฉพาะตัว เช่น ความผูกพันส่วนบุคคล การแลกเปลี่ยนเชิงอุปถัมภ์ การยึดโยงทางความสัมพันธ์มากกว่านโยบายสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานของอานันท์ กาญจนพันธุ์ (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ในสังคมอีสานมีบทบาทมากต่อพฤติกรรมทางการเมืองในระดับชุมชน การเมืองท้องถิ่นของหนองบัวลำภูจึงเป็นภาพสะท้อนวัฒนธรรมทางการเมืองที่ผสมผสานทั้งความเป็นดั้งเดิมและความคาดหวังใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ การเข้าสู่ยุคดิจิทัลนับเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเกือบทุกด้านของชีวิตมนุษย์ รวมถึงระบบการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูด้วย เทคโนโลยีดิจิทัลได้สร้างช่องทางการสื่อสารใหม่ สร้างพื้นที่สาธารณะในโลกออนไลน์ และทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลอย่างรวดเร็วและหลากหลายมากขึ้น Castells (2010) อธิบายว่า โลกดิจิทัลได้ก่อให้เกิด “สังคมเครือข่าย” ซึ่งทำให้โครงสร้างอำนาจทางการเมืองเปลี่ยนแปลง เพราะข้อมูลกลายเป็นทรัพยากรสำคัญที่ประชาชนเข้าถึงได้โดยไม่ต้องผ่านผู้นำหรือกลไกทางราชการแบบเดิม ปรากฏการณ์นี้ทำให้ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ลดอิทธิพลลง ขณะเดียวกัน นักการเมืองท้องถิ่นต้องเผชิญแรงกดดันจากประชาชนที่มีความรู้เพิ่มขึ้นและมีความคาดหวังต่อความโปร่งใสสูงขึ้นกว่าเดิม

การเลือกตั้งท้องถิ่นหลังปี 2564 ซึ่งเป็นครั้งแรกหลังจากเว้นว่างมานานกว่าแปดปี สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในพฤติกรรมของนักการเมืองท้องถิ่น หลายคนเริ่มใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการหาเสียง การประชาสัมพันธ์ผลงาน และการสื่อสารกับประชาชน โดยเฉพาะในจังหวัดหนองบัวลำภูซึ่งแม้จะเป็นจังหวัดชนบท แต่ประชาชนกลับมีการใช้งาน Facebook และสื่อออนไลน์อื่น ๆ ในระดับสูงมาก จนกลายเป็นเครื่องมือหลักในการติดตามข่าวสารและตรวจสอบการทำงานของผู้นำท้องถิ่น ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2565) พบว่า ผู้สมัครจำนวนมากปรับตัวเข้าสู่การใช้สื่อออนไลน์ ซึ่งสะท้อนว่าโลกดิจิทัลได้กลายเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมการเมืองท้องถิ่นไปแล้ว อย่างไรก็ตาม แม้ดิจิทัลจะเปิดพื้นที่ใหม่ในการสื่อสาร แต่โครงสร้างเดิมของวัฒนธรรมทางการเมืองในพื้นที่ยังคงมีอิทธิพลอยู่ เช่น ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ และวัฒนธรรมการเมืองแบบผู้ใหญ่ในบ้านเมือง ซึ่งธีรยุทธ บุญมี (2555) อธิบายว่า เป็นลักษณะสำคัญของสังคมไทยที่ทำให้การเมืองมีความเป็นลำดับชั้นสูง ในจังหวัดหนองบัวลำภู

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน และนักการเมืองท้องถิ่นยังคงเป็นช่องทางสำคัญในการสร้างฐานความชอบธรรมทางการเมือง และเป็นปัจจัยที่ยังคงกำหนดพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนจำนวนมาก แม้โลกออนไลน์จะเริ่มเข้ามามีบทบาท แต่การเมืองเชิงโครงสร้างแบบเก่าก็ยังมิได้หมดไป

การผสมผสานระหว่างปัจจัยดั้งเดิมกับโลกดิจิทัล ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเมืองรูปแบบใหม่ที่ซับซ้อน นักการเมืองท้องถิ่นต้องปรับตัวต่อแรงกดดัน การตรวจสอบออนไลน์ และการแข่งขันที่สูงขึ้น ขณะที่ประชาชนมีความคาดหวัง โปร่งใส และกล้าตรวจสอบอำนาจมากขึ้น วัฒนธรรมการเมืองในพื้นที่จึงถูกกำหนดจากหลายปัจจัยร่วมกัน ทั้งส่วนบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และสื่อดิจิทัล ส่งผลให้รูปแบบการเมืองแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ยังขาดงานวิจัยเชิงลึกในบริบทหนองบัวลำภู ทำให้จำเป็นต้องศึกษาเพื่อเข้าใจการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นในยุคดิจิทัล ดังนั้น งานวิจัยเรื่องนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ เพราะจะช่วยเติมเต็มช่องว่างความรู้เกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดหนองบัวลำภู ช่วยให้เข้าใจพลวัตของวัฒนธรรมทางการเมืองในยุคดิจิทัล และช่วยให้หน่วยงานในพื้นที่สามารถปรับปรุงนโยบายการเมืองท้องถิ่นได้อย่างสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่ ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสามารถเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความโปร่งใส การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการเสริมสร้างประชาธิปไตยระดับฐานรากให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของประชาธิปไตยไทยในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล
3. เพื่อศึกษาหลักธรรมาภิบาลในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล
4. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล
5. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล
6. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง

Lucien W. Pye (1966) นักวิชาการรัฐศาสตร์ได้ให้คำนิยามของวัฒนธรรมทางการเมืองว่า ทัศนคติ ความเชื่อ ความรู้สึกเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง ถือเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคลในระบบการเมืองโดยครอบคลุมทั้งอุดมการณ์ทางการเมืองและปทัสถานในทางปฏิบัติของบุคคลในระบอบการเมืองนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นรูปแบบรวมของมิติทางด้านจิตวิทยา และด้านความรู้สึกนึกคิดของการเมือง แนวคิดดังกล่าวก็ครอบคลุมไปถึงประเด็นของแนวคิดทางการเมือง คือ อุดมการณ์ทางการเมือง ความชอบธรรมในการปกครอง อำนาจอธิปไตย ความเป็นชาติการปกครองโดยยึดหลักกฎหมาย และมติมหาชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) ในมิติการปฏิบัติการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งตรงข้ามกับการรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) และการลดบทบาทประชาชนให้เป็นเพียงผู้ถูกกำหนด ในทางปฏิบัติสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติหลัก (Bugnicourt, 1982) 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-making Participation) ประชาชนมีสิทธิและบทบาทในการกำหนดว่าจะทำอะไรหรือไม่ทำอะไร มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง นโยบาย หรือวิธีการดำเนินงาน 2. การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา (Process Participation) ประชาชนเข้าร่วมใน การดำเนินงานตามโครงการหรือแผนงานที่วางไว้ มีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการปฏิบัติจริง 3. การแบ่งสรรผลประโยชน์ (Benefit-sharing Participation) ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการหรือการพัฒนา ทำให้เกิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคม

3. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายที่สุดในโลกสมัยใหม่ ไม่ว่าจะในด้านการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม ระบอบประชาธิปไตยสะท้อนถึงค่านิยมสำคัญของมนุษย์ ได้แก่ เสรีภาพ ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แม้ว่าประเทศต่าง ๆ จะมีภูมิหลัง วัฒนธรรม และระบบเศรษฐกิจแตกต่างกัน แต่แนวคิดประชาธิปไตยยังคงเป็นหลักการพื้นฐานของการจัดระเบียบอำนาจทางการเมือง (Dahl, 1989; Locke, 1689) ความหลากหลายของสังคมมนุษย์ทำให้เกิดการพัฒนาทฤษฎีประชาธิปไตยหลายรูปแบบ ตามบริบทและความเชื่อทางการเมืองของนักคิดแต่ละยุค บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวคิดและทฤษฎีสำคัญเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย พร้อมวิเคราะห์สาระสำคัญของแต่ละทฤษฎีเพื่อทำความเข้าใจความซับซ้อนของระบอบนี้อย่างรอบด้าน

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธรรมรัตน์ โรมแพน (2567) พบว่าวัฒนธรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งท้องถิ่นมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตามบริบทสังคม เศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความสัมพันธ์ในชุมชน บทบาทผู้นำท้องถิ่น การรักษาประเพณี การรับรู้ข่าวสาร และการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมเสนอแนวทางส่งเสริม เช่น การศึกษาทางการเมือง ความโปร่งใส การสนับสนุนเครือข่ายชุมชน และการมีส่วนร่วมของเยาวชน

อัญชลี อ่อนศรีทอง และพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ (2568) พบว่าพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงเป็นช่วงเวลา จากการยึดโยงกับพรรคการเมือง สู่การให้ความสำคัญกับตัวผู้นำและปัจจัยด้านเศรษฐกิจหรือปากท้องควบคู่กัน โดยเครือข่ายทางการเมืองในพื้นที่ยังคงมีบทบาทสำคัญ

ธีรภัทร ปราสาด และกฤษฎา มูฮัมหมัด (2568) พบว่าพฤติกรรมการทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงาน โดยมี “ความผูกพันต่อองค์กร” เป็นตัวแปรสำคัญที่เชื่อมโยง และสามารถอธิบายผลลัพธ์ได้ในระดับสูง

ฉันทณา โพธาราม และคณะ (2568) พบว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยทำให้ประชาชนเคารพเหตุผล ลดความขัดแย้ง มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และเพิ่มการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ

Brett L. M. Levy และ Thomas Akiva (2019) พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน ได้แก่ ความสนใจทางการเมือง และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ซึ่งสามารถทำนายแนวโน้มการมีส่วนร่วมในอนาคตได้

Muhammad Saud et al. (2020) พบว่าเยาวชนมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจกรรมประชาธิปไตย โดยมีแรงจูงใจ การมีส่วนร่วมในชุมชน และความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมดังกล่าว

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับพลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 813 คน (ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองหนองบัวลำภู, 2568)

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง (Actual population) โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบค่าประชากรจากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 หรือระดับค่าความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n) เท่ากับ 269 ตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้ให้ข้อมูลหลักด้านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) คือ ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งของจังหวัดหนองบัวลำภู และนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภู โดยผู้วิจัยได้กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 16 คน ได้แก่ กลุ่มตัวแทนพรรคการเมือง จำนวน 4 คน กลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 3 คน กลุ่มตัวแทนจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 2 คน ตัวแทนนักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 4 คน และ ตัวแทนประชาชนในพื้นที่ จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และประสบการณ์ทำงาน ตอนที่ 2 การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งครอบคลุม 4 ด้าน ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งเป็น 4 ด้าน ตอนที่ 4 หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 6 ด้าน และตอนที่ 5 วัฒนธรรมทางการเมือง ครอบคลุม 9 ด้าน ทั้งนี้ แบบสอบถามใช้มาตราส่วนแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุดถึงน้อยที่สุดในการวัดความคิดเห็น นอกจากนี้ ยังใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึก โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง ปัญหาและอุปสรรคที่พบ และแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในยุคดิจิทัล ซึ่งช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสำหรับการวิจัยครั้งนี้

การสร้างและการตรวจตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยการพัฒนาแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ โดยในส่วนของแบบสอบถาม ผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้กำหนดกรอบแนวคิด นิยาม และโครงสร้างตัวแปร จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องก่อนปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ต่อมาได้นำแบบสอบถามฉบับร่างส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ยอมรับที่ค่า 0.50 ขึ้นไป หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่า

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

ความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.72 เมื่อผ่านเกณฑ์แล้วจึงนำผลมาปรับปรุงและจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลจริง

ในส่วนของแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการโดยเริ่มจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากนั้นจึงสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมประเด็นปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข ก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและวิเคราะห์ค่า IOC โดยใช้เกณฑ์ 0.50 ขึ้นไปเช่นเดียวกัน สุดท้ายจึงนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงและจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยในส่วนของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากคณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต ถึงผู้บริหารจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากนักการเมืองท้องถิ่นในทั้ง 6 อำเภอ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย และเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนภายในวันเดียวกัน หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และลงรหัสข้อมูลเพื่อเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ต่อไป ในส่วนของแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอสัมภาษณ์ จากนั้นนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ให้ชัดเจน และดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่กำหนด โดยใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วจึงนำมารวบรวมและวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสรุปผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและสถิติหลายประเภท ได้แก่

1.1 ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และร้อยละ

1.2 การรับรู้ข่าวสาร การมีส่วนร่วมทางการเมือง หลักธรรมาภิบาล และวัฒนธรรมทางการเมือง ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ใช้สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson’s Correlation) พร้อมเกณฑ์ระดับความสัมพันธ์

1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนา: ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) โดยพิจารณาค่า b, Beta, R^2, ค่า F และค่าคงที่ พร้อมกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการโดย

2.1 ถอดเสียงและบันทึกข้อมูล

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

2.2 จัดหมวดหมู่ประเด็นตามวัตถุประสงค์วิจัย

2.4 วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพิจารณาบริบท

2.5 สังเคราะห์และนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 69.14 อายุระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.46 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 55.76 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 – 40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.89 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 16–20 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.65

2. การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.95) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเลือกรับรู้และตีความหมาย ($\overline{X}$ = 4.09) รองลงมา คือ ด้านการเลือกให้ความสนใจ ($\overline{X}$ = 4.08) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเลือกจดจำ ($\overline{X}$ = 3.67)

3. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.98) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 4.22) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.07) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\overline{X}$ = 3.55)

4. หลักธรรมาภิบาลในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.01) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านหลักคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.18) รองลงมา คือ ด้านหลักนิติธรรม ($\overline{X}$ = 4.12) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านหลักความคุ้มค่า ($\overline{X}$ = 3.53)

5. วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.80) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองและการเคารพสิทธิของผู้อื่น ($\overline{X}$ = 4.31) รองลงมา คือ ด้านความเสมอภาค ($\overline{X}$ = 4.16) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการศรัทธาในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ($\overline{X}$ = 3.38)

6. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัลกับวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล พบว่า ปัจจัยการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล (X) กับวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล (Y) โดย

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

ภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r = 0.688) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีความสัมพันธ์กันเองสูงสุด 3 คู่แรก ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (X_1) ด้านจิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ (Y_2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.736ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (X_1) กับด้านความยุติธรรม (Y_6) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.707 และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง (X_2) กับด้านจิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ (Y_2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.584

7. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) แสดงไว้ในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเมื่อเพิ่มตัวแปรทีละตัว

ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	Adjusted R^2	S.E.est	F	Sig.
(X_1)	0.667[a]	0.445	0.443	0.24162	213.527	0.000**
(X_1), (X_3)	0.741[b]	0.548	0.545	0.21840	60.549	0.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 ตัวแปรที่ทดสอบแล้ว พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 2 ตัว ตามลำดับ คือ ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และแสดงให้เห็นว่าตัวแปรพยากรณ์ที่ดีและเหมาะสมที่สุดที่จะทำให้การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัลได้นั้นจะต้องประกอบด้วยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 2 ตัว

โดยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (R^2) เมื่อนำตัวแปรพยากรณ์ใส่เข้าไปในสมการ จะมีค่าเปลี่ยนไปทำให้ค่าร้อยละของการพยากรณ์เปลี่ยนไปด้วย โดยพบว่าเมื่อใส่ตัวแปรพยากรณ์ ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (X_1) เพียงตัวเดียวเข้าไปในสมการถดถอย จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เกิดขึ้นร้อยละ 44.30 (Adjusted R^2=0.443) เมื่อใส่ตัวแปรพยากรณ์ตัวที่สอง คือ ด้านหลักธรรมาภิบาล (X_3) จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เกิดขึ้นร้อยละ 54.50 (Adjusted R^2=0.545) แสดงว่าตัวแปรทั้ง 2 ตัว ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β)

ตัวแปรพยากรณ์	b	S.E.	β	t	Sig.
ค่าคงที่	0.203	0.203	-	1.000	0.000**
ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (X_1)	0.611	0.044	0.591	13.924	0.000**
ด้านหลักธรรมาภิบาล (X_3)	0.296	0.038	0.330	7.781	0.000**
$R = 0.741$, $R^2 = 0.548$, Adjusted $R^2 = 0.545$, S.E.= 0.21840, F = 60.549					

** ความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า เมื่อนำตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล ทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และด้านหลักธรรมาภิบาล จะได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.968 (R= 0.741) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์หรือการทำนาย ร้อยละ 54.50 (Adjusted R^2=0.545) โดยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล คือ ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และด้านหลักธรรมาภิบาล โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.591 และ 0.330 ตามลำดับ ซึ่งสามารถสร้างสมการพยากรณ์จากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) ได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized Score)

$$\hat{Y} = 0.203 + 0.611(X_1) + 0.296(X_3)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Score)

$$\hat{Z} = 0.591(X_1) + 0.330(X_3)$$

8. ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและแนวทางพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล พบว่า

8.1 วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เปิดกว้าง โปร่งใส และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสาร รับฟังความคิดเห็น ตรวจสอบการทำงาน และสร้างความใกล้ชิดระหว่างนักการเมืองกับประชาชน ส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบได้ ขณะเดียวกันนักการเมืองต้องปรับตัวให้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร ใช้สื่ออย่างมี

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

จริยธรรม เคารพความคิดเห็นที่หลากหลาย บริหารจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ และต่อต้านการทุจริตการเมืองแบบอุปถัมภ์ รวมถึงส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ โดยยังคงผูกพันกับวิถีชุมชนควบคู่กับการใช้ช่องทางออนไลน์ ซึ่งหากยึดมั่นในหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับการเมืองท้องถิ่นในอนาคต

8.2 ปัญหาและอุปสรรคของวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล พบว่าปัญหาสำคัญคือการขาดความเข้าใจเชิงลึกในหลักประชาธิปไตยของนักการเมืองบางส่วน การใช้อำนาจแบบรวมศูนย์ ระบบอุปถัมภ์ที่ยังฝังรากลึกและปรับตัวผ่านเครือข่ายดิจิทัล การใช้สื่อออนไลน์เพื่อสร้างความนิยมมากกว่าพัฒนานโยบาย รวมถึงการแพร่กระจายของข้อมูลเท็จและการสื่อสารที่ขาดจริยธรรม นอกจากนี้ยังพบความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีของประชาชน การขาดทักษะดิจิทัลของนักการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นเพียงเชิงสัญลักษณ์ กลไกตรวจสอบที่ยังไม่เข้มแข็ง ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย อิทธิพลจากการเมืองระดับชาติ การไม่เปิดพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่ และปัญหาความไม่ไว้วางใจระหว่างประชาชนกับนักการเมือง โดยภาพรวมสะท้อนว่าหากนักการเมืองท้องถิ่นไม่สามารถปรับวัฒนธรรมทางการเมืองให้ยึดหลักประชาธิปไตย ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ยุคดิจิทัลอาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นมากกว่าเป็นโอกาสในอนาคต

8.3 แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล สะท้อนว่าการพัฒนาที่สำคัญควรมุ่งเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกในหลักประชาธิปไตยของนักการเมือง ลดการใช้อำนาจแบบรวมศูนย์ และลดอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ผ่านความโปร่งใสและกลไกดิจิทัล ควบคู่กับการพัฒนาทักษะดิจิทัลและจริยธรรมในการใช้สื่อออนไลน์ของนักการเมือง ส่งเสริมการสื่อสารเชิงนโยบาย การรู้เท่าทันสื่อ และการป้องกันข้อมูลเท็จ ขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีความหมายจริง ครอบคลุมทุกกลุ่ม ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี กระจายอำนาจและเสริมบทบาทของสภาท้องถิ่นและชุมชน พัฒนากลไกตรวจสอบและความต่อเนื่องของนโยบาย เปิดพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาททางการเมือง และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างโปร่งใส จริงใจ และสม่ำเสมอ เพื่อฟื้นฟูความไว้วางใจและยกระดับคุณภาพประชาธิปไตยท้องถิ่นให้เข้มแข็งและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า อาจเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม การเมือง และเทคโนโลยีในปัจจุบัน ประการแรก สื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารทางการเมือง เนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็ว

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ตลอดเวลา และเปิดโอกาสให้ผู้รับสารสามารถโต้ตอบ แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างเสรี นักการเมืองท้องถิ่นจึงมีแนวโน้มที่จะใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการติดตามข่าวสารทางการเมือง นโยบายของรัฐ รวมถึงกระแสความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ บริบทของระบอบประชาธิปไตยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและนักการเมืองท้องถิ่น สื่อสังคมออนไลน์จึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะ (public sphere) ที่เปิดกว้างให้เกิดการรับรู้ข่าวสาร การวิพากษ์วิจารณ์ และการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูจำเป็นต้องติดตามข่าวสารอย่างใกล้ชิด เพื่อปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ทางการเมืองและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลให้ระดับการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับมาก การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่แพร่หลายมากขึ้นในระดับท้องถิ่น ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถใช้สมาร์ตโฟนและแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ หรือยูทูบ ในการติดตามข่าวสารได้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสื่อสังคมออนไลน์ยังนำเสนอข่าวสารในรูปแบบที่เข้าใจง่าย กระชับ และหลากหลาย ทั้งข้อความ ภาพ และวิดีโอ ซึ่งเอื้อต่อการรับรู้และการจดจำข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ การแข่งขันทางการเมืองในระดับท้องถิ่นยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากข่าวสารและกระแสในโลกออนไลน์สามารถส่งผลต่อภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ และการตัดสินใจของประชาชนได้โดยตรง นักการเมืองจึงต้องติดตามและประเมินสถานการณ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นในการกำหนดกลยุทธ์ทางการเมืองและการสื่อสารกับประชาชน จากเหตุผลดังกล่าว จึงอาจสรุปได้ว่าการที่นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูมีการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก เป็นผลมาจากบทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความสำคัญต่อการเมืองยุคดิจิทัล การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย และความพร้อมด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารในระดับท้องถิ่น ซึ่งล้วนเอื้อต่อการรับรู้และการใช้ประโยชน์จากข่าวสารทางการเมืองอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจ (Uses and Gratifications Theory) ของ Katz, Blumler และ Gurevitch (1974) ซึ่งอธิบายว่า ผู้รับสารจะเลือกใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เช่น ความต้องการข้อมูลข่าวสาร ความเข้าใจสถานการณ์ทางสังคมและการเมือง และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูจึงเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นแหล่งรับรู้ข่าวสาร เนื่องจากสามารถเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย สอดคล้องกับแนวคิด พื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ของ Jürgen Habermas (1989) ที่เสนอว่าสื่อเป็นพื้นที่เปิดให้ประชาชนและผู้มีบทบาททางการเมืองสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ และถกเถียงประเด็นสาธารณะได้อย่างเสรี ในบริบทของยุคดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์ทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะรูปแบบใหม่ ส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นต้องติดตามข่าวสารและกระแสความคิดเห็นอย่างใกล้ชิด เพื่อรักษาความเชื่อมโยงกับประชาชนและตอบสนองต่อหลักการประชาธิปไตย

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภู ในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า บทบาทและหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยเอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง นักการเมืองท้องถิ่นมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย วางแผนพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนเป็นตัวแทนของประชาชนในการสะท้อนปัญหาและความต้องการต่อหน่วยงานภาครัฐ การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าร่วมประชุม การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจเชิงนโยบาย หรือการติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในยุคดิจิทัล นักการเมืองท้องถิ่นสามารถใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นช่องทางในการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสานงานกับประชาชน หน่วยงานรัฐ และเครือข่ายทางการเมืองได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองผ่านสื่อดิจิทัลช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในหลากหลายรูปแบบมากยิ่งขึ้น ลักษณะทางสังคมและการเมืองของจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดระหว่างนักการเมืองกับประชาชน ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง นักการเมืองท้องถิ่นมักมีบทบาทใกล้ชิดกับชุมชน รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนโดยตรง การมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องดังกล่าวกระตุ้นให้นักการเมืองต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่ บริบทของระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นเปิดโอกาสให้นักการเมืองมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจอย่างเป็นรูปธรรม การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทำให้นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการทรัพยากร การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่ ความรับผิดชอบดังกล่าวเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ผลักดันให้นักการเมืองท้องถิ่นมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง ดังนั้น การที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก จึงเป็นผลมาจากการผสมผสานระหว่างบทบาทหน้าที่ทางการเมือง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ลักษณะทางสังคมของพื้นที่ และโครงสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น ซึ่งล้วนเอื้อต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง การที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของเวอร์บาและนี ซึ่งได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) ว่าเป็นกิจกรรมของพลเมืองหรือผู้มีบทบาททางการเมืองที่มุ่งส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ และการดำเนินงานของรัฐในระบอบประชาธิปไตย (Verba & Nie, 1972) โดยการมีส่วนร่วม

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

ดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายรูปแบบ เช่น การแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การติดต่อกับผู้มีอำนาจ หรือการมีบทบาทในองค์กรทางการเมือง แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่า นักการเมืองท้องถิ่นซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการเมืองระดับฐานราก ย่อมมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าประชาชนทั่วไป เนื่องจากบทบาทหน้าที่โดยตรงในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น ในบริบทของยุคดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ช่วยขยายช่องทางการมีส่วนร่วม ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถเข้าถึงกระบวนการทางการเมืองและมีปฏิสัมพันธ์กับภาคส่วนต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ (Dahl, 1989) ในระดับท้องถิ่น นักการเมืองถือเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน การที่นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของประชาธิปไตยที่เปิดพื้นที่ให้ผู้แทนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในกระบวนการกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการ และการแก้ไขปัญหาของชุมชน นอกจากนี้ สื่อดิจิทัลยังช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของดาห์ล โดยเปิดโอกาสให้นักการเมืองสามารถสื่อสารและตอบสนองต่อประชาชนได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ส่งผลให้กระบวนการประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

3. หลักธรรมาภิบาลในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การกำหนดนโยบายและกรอบการบริหารงานของภาครัฐที่เน้นหลักธรรมาภิบาลเป็นสำคัญ ส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นต้องปฏิบัติงานภายใต้หลักความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชน หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นมีการกำหนดระเบียบ กฎหมาย และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการบริหารงาน การใช้งบประมาณ และการตรวจสอบถ่วงดุล ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้นักการเมืองท้องถิ่นตระหนักและยึดถือหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ ส่งผลให้ภาพรวมของการดำเนินงานด้านธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยมีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ ทำให้นักการเมืองต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะและความคาดหวังของประชาชนเป็นสำคัญ การบริหารงานที่ขาดความโปร่งใสหรือไม่เป็นธรรมย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่นและการยอมรับจากประชาชนโดยตรง ในบริบทของจังหวัดหนองบัวลำภูซึ่งเป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด การตรวจสอบจากประชาชนและชุมชนจึงเกิดขึ้นได้ง่าย ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นต้องปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในยุคปัจจุบัน ระบบสารสนเทศและแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานท้องถิ่นเป็นไปอย่างรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย ประชาชนสามารถติดตาม ตรวจสอบ และแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของนักการเมืองท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง กลไกดังกล่าวช่วยเพิ่มระดับความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาศักยภาพและความรู้ความเข้าใจของนักการเมืองท้องถิ่นเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลและการบริหารงานในระบอบประชาธิปไตย ส่งผลให้เกิดการนำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ใน

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

การปฏิบัติงานอย่างจริงจัง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการจัดอบรม สัมมนา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารงานที่ดี การป้องกันการทุจริต และจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกและทัศนคติที่ดีต่อการยึดหลักธรรมาภิบาล การที่หลักธรรมาภิบาลในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมาก จึงเป็นผลจากการบูรณาการระหว่างนโยบายภาครัฐ บทบาทหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่น การตรวจสอบจากประชาชน และการสนับสนุนของเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งล้วนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP, 1997) ซึ่งได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยระบุว่าการบริหารงานภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องยึดหลักสำคัญ ได้แก่ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม ความเสมอภาค และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน หลักการเหล่านี้ถือเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนต่อระบบการเมืองและการบริหารภาครัฐในบริบทของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภู การที่การดำเนินงานด้านธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงการนำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานท้องถิ่น โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร การตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ กลไก ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (ธงชัย สันติวงษ์, 2546) ซึ่งได้อธิบายว่าหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่เน้นความถูกต้อง ความเป็นธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เห็นว่าการยึดหลักธรรมาภิบาลจะช่วยลดปัญหาการทุจริต เสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงาน และสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารกับประชาชน การที่นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูมีการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของธงชัยที่ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนจำเป็นต้องดำเนินงานอย่างโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ เพื่อรักษาความชอบธรรมในการใช้อำนาจทางการเมือง ในยุคดิจิทัล สื่อสังคมออนไลน์และระบบสารสนเทศช่วยเพิ่มโอกาสในการตรวจสอบจากสาธารณะ ส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นต้องยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างจริงจัง อันนำไปสู่ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่อยู่ในระดับมากตามผลการศึกษา

4. วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก บทบาทและประสบการณ์ทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูส่วนใหญ่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่และมีประสบการณ์ตรงในการทำงานกับชุมชน ทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพความคิดเห็นของประชาชน การยอมรับความแตกต่างและการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองภายใต้กรอบของกติกาประชาธิปไตย ส่งผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองที่

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

เน้นการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความเคารพต่อเสียงของประชาชนอยู่ในระดับสูง กระบวนการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยเอื้อต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็ง นักการเมืองท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่โดยตรง การมีอำนาจหน้าที่ดังกล่าวทำให้นักการเมืองต้องปฏิบัติตนภายใต้หลักความรับผิดชอบต่อสาธารณะและยึดมั่นในคุณค่าประชาธิปไตย ส่งผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองที่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตยได้รับการเสริมสร้างอย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการกำหนดวัฒนธรรมทางการเมืองในยุคปัจจุบัน สื่อดิจิทัลช่วยเปิดพื้นที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสื่อสารทางการเมือง และการตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองอย่างเปิดเผย นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูสามารถรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนได้โดยตรงและรวดเร็ว ซึ่งส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นความโปร่งใส การรับฟัง และการตอบสนองต่อสังคม ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของจังหวัดหนองบัวลำภูซึ่งเป็นสังคมชุมชนที่มีความเอื้ออาทรและความสัมพันธ์ใกล้ชิด ส่งผลให้การเมืองท้องถิ่นดำเนินไปบนพื้นฐานของความไว้วางใจและการพึ่งพาอาศัยกัน นักการเมืองท้องถิ่นจึงต้องแสดงบทบาทที่สอดคล้องกับค่านิยมของชุมชน เช่น ความซื่อสัตย์ ความเป็นธรรม และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ปัจจัยดังกล่าวช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรปญฺโญ (ปล้องขัน) และคณะ (2566) วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อในการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า 1) การส่งเสริมจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.83) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านโครงการ/กิจกรรม (3.85) รองลงมา คือ ด้านกฎหมาย/นโยบาย (3.84) และต่ำที่สุด คือ ด้านผลการดำเนินงาน/ตัวชี้วัด (3.80) ซึ่งในอยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของโรนัลด์ อินเกิลฮาร์ต ซึ่งอธิบายการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองผ่านแนวคิดเรื่อง ค่านิยมประชาธิปไตยและการพัฒนาทางสังคม โดยอินเกิลฮาร์ตเห็นว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การศึกษา และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จะส่งผลให้บุคคลมีค่านิยมที่สนับสนุนประชาธิปไตยมากขึ้น เช่น การยอมรับความแตกต่าง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Inglehart, 1997) ในบริบทของยุคดิจิทัล นักการเมืองท้องถิ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและมุมมองทางการเมืองที่หลากหลายผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวด้านค่านิยมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง การที่นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูมีวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก จึงสอดคล้องกับแนวคิดของอินเกิลฮาร์ตที่ชี้ให้เห็นว่า การเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารสมัยใหม่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมทางการเมืองที่เอื้อต่อประชาธิปไตย

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัลกับวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

ของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล พบว่า ปัจจัยการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล (X) กับวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล (Y) โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r = 0.688) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีความสัมพันธ์กันเองสูงสุด 3 คู่แรก ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (X_1) ด้านจิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ (Y_2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.736ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (X_1) กับด้านความยุติธรรม (Y_6) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.707 และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง (X_2) กับด้านจิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ (Y_2) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.584 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจัยการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมแนวคิด ทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่นให้สอดคล้องกับหลักการของระบอบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในบริบทของสังคมดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการทางการเมืองในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารกับประชาชน การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการท้องถิ่น ส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นต้องปรับตัวให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะทางการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทของยุคดิจิทัลมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ปัจจัยด้านการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง เช่น การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย การตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบทางการเมือง การยึดมั่นในหลักนิติธรรม ความโปร่งใส และความสามารถในการตรวจสอบได้ ล้วนเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็ง เมื่อปัจจัยเหล่านี้ได้รับการพัฒนาในระดับสูง ย่อมส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นมีพฤติกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น เช่น การเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การเคารพเสียงส่วนใหญ่ควบคู่กับการคุ้มครองสิทธิของเสียงส่วนน้อย การใช้อำนาจภายใต้กรอบกฎหมาย และการบริหารงานโดยยึดประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ ในยุคดิจิทัล การใช้สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ ยังช่วยเพิ่มช่องทางในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นต้องมีความรับผิดชอบต่อสาธารณะมากขึ้น เนื่องจากการดำเนินงานและการตัดสินใจทางการเมืองสามารถถูกตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นเกิดการเรียนรู้และปรับพฤติกรรมทางการเมืองให้สอดคล้องกับค่านิยมประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างปัจจัยการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองกับวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง สอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองของ (Almond & Verba, 1963) ซึ่งเสนอว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

และความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย อัลมอนด์และเวอร์บาอธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองประกอบด้วยการรับรู้ทางการเมือง ความรู้สึกผูกพันต่อระบบการเมือง และการประเมินค่าต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองในระบบการเมือง ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล โดยเฉพาะผู้ที่มีบทบาทเป็นผู้นำหรือผู้กำหนดนโยบาย หากบุคคลได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความเข้าใจ และค่านิยมที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย จะนำไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมือง (civic culture) ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และการยอมรับกติกาทางการเมืองร่วมกัน ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสังคมออนไลน์ทำหน้าที่เป็นปัจจัยเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมทางการเมือง นักการเมืองท้องถิ่นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย มีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนอย่างใกล้ชิด และเผชิญกับการตรวจสอบจากสาธารณะอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้นักการเมืองท้องถิ่นต้องปรับตัวให้มีพฤติกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับค่านิยมประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น เช่น การเปิดเผยข้อมูล การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมอย่างโปร่งใสและรับผิดชอบ ดังนั้น เมื่อปัจจัยการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในยุคดิจิทัลอยู่ในระดับสูง ย่อมส่งผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นมีแนวโน้มอยู่ในระดับสูงตามไปด้วย ผลการวิจัยที่พบความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างตัวแปรทั้งสอง จึงสอดคล้องกับแนวคิดของอิงเกิลฮาร์ตที่ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาทางสังคมและเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน (Inglehart, 1997)

6. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล พบว่า จากผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 2 ตัว ตามลำดับ คือ ด้านการรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ด้านหลักธรรมาภิบาล แสดงให้เห็นว่าตัวแปรพยากรณ์ที่ดีและเหมาะสมที่สุดที่จะทำให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล ได้นั้นจะต้องประกอบด้วยตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 2 ตัว โดยมีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 54.50 ในยุคดิจิทัล นักการเมืองท้องถิ่นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการสื่อสารและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างรวดเร็ว ปัจจัยพยากรณ์ตัวแรกซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาองค์ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะช่วยให้นักการเมืองท้องถิ่นสามารถปรับตัวต่อบริบทดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตย สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนเอง ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ จะส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองเป็นไปอย่างโปร่งใส มีเหตุผล และคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน ปัจจัยพยากรณ์ตัวที่สองซึ่งเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยแปลงความรู้

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

และความเข้าใจให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หากนักการเมืองท้องถิ่นมีทัศนคติเชิงบวกต่อระบอบประชาธิปไตย ยึดมั่นในหลักนิติธรรม เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง ย่อมส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระดับท้องถิ่น การที่ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 2 ตัวสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองได้มากกว่ากึ่งหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในยุคดิจิทัลต้องอาศัยทั้งมิติของการพัฒนาเชิงโครงสร้าง เช่น ระบบข้อมูลข่าวสารและช่องทางการสื่อสารดิจิทัล และมิติของการพัฒนาเชิงมนุษย์ ได้แก่ การปลูกฝังค่านิยมประชาธิปไตยและความรับผิดชอบทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น เมื่อทั้งสองปัจจัยทำงานร่วมกันอย่างสอดประสาน จะช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ ดังนั้น ผลการวิจัยที่พบว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 2 ตัวมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 54.50 จึงสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และค่านิยมทางการเมืองควบคู่ไปกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพและตอบสนองต่อบริบทของสังคมดิจิทัลได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของหฤษฎ์ เดชกำแหง (2567) วิจัยเรื่องความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักการเมืองในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ความนิยมทางการเมืองของประชาชน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักการเมืองที่พึงประสงค์ ในจังหวัดปทุมธานี พบว่า ตัวแปร 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความนิยมสถานะทางสังคม ด้านความรู้ความสามารถพิเศษ ด้านความสัมพันธ์กับเครือข่าย และด้านการมีประสบการณ์ทางการเมือง ร่วมกันส่งผลต่อพฤติกรรมนักการเมืองที่พึงประสงค์ ในจังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 29.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิเคราะห์ที่พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 2 ตัวสามารถร่วมกันอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัลได้ในระดับร้อยละ 54.50 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กาเบรียล อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) ที่อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นผลรวมของทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งเกิดจากการหล่อหลอมผ่านโครงสร้างทางสังคม การเรียนรู้ทางการเมือง และประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Almond, 1990)

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ภาพที่ 2 แนวทางพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองท้องถิ่นยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศรัทธาในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความเข้าใจ และความศรัทธาของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในยุคดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายส่งเสริมความศรัทธาในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเน้นการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และธรรมาภิบาลของนักการเมืองท้องถิ่น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการเมืองในระดับท้องถิ่น

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

2. ควรมีนโยบายพัฒนาศักยภาพนักการเมืองท้องถิ่นด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการประชาธิปไตย สิทธิ หน้าที่ และจริยธรรมทางการเมือง โดยบูรณาการกับบริบทของยุคดิจิทัล

3. ภาครัฐควรสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมและตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรพัฒนาทัศนคติและความตระหนักถึงความสำคัญของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยยึดหลักความซื่อสัตย์ โปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ

2. ควรจัดกิจกรรมหรือโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการเมืองในยุคดิจิทัลให้แก่นักการเมืองท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความศรัทธาในระบบการปกครอง

3. นักการเมืองท้องถิ่นควรใช้สื่อดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารกับประชาชนอย่างเปิดเผย รับฟังความคิดเห็น และตอบสนองต่อปัญหาของประชาชนอย่างจริงจัง เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการเมืองท้องถิ่น

4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองระดับท้องถิ่น เช่น การรับฟังความคิดเห็นออนไลน์ การประชุมสภาท้องถิ่นแบบเปิดเผย หรือการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการเสนอข้อคิดเห็น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาบุพปัจจัยด้านค่านิยมทางสังคมและเครือข่ายทางการเมืองที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล

2. ศึกษาเปรียบเทียบพลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัลกับจังหวัดอื่น

3 ศึกษาทัศนคติ ความเชื่อ และประสบการณ์ของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล

4. ศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ในฐานะบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

เอกสารอ้างอิง (References)

ฉันทณา โพธาราม และคณะ. (2568). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 8*(4), 110–123.

ธรรมรัตน์ โรมแพน. (2567). *การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธงชัย สันติวงษ์. (2546). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรภัทร ปราสาด และกฤษฎา มูฮัมหมัด. (2568). *บุพปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพในภาวะวียูซีเอผ่านความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานกลุ่มเจนเนอเรชั่นวายของบริษัท ทิปโก้ฟูดส์ จำกัด (มหาชน)* [วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต].

ธีรยุทธ บุญมี. (2555). *วัฒนธรรมทางการเมืองไทย*. มติชน.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2554). พลวัตของการเมืองไทย [Dynamics of Thai politics]. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 12*(2), 19–26.

พระครูปลัดวัชรพงษ์ วชิรปญฺโญ (ปล้องขัน) และคณะ. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองในจังหวัดน่าน*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

หฤษฎ์ เดชกำแหง. (2567). ความนิยมทางการเมืองของประชาชนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักการเมืองในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 4*(3), 106–129.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2565). *รายงานผลการเลือกตั้งท้องถิ่น พ.ศ. 2565*. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.

อัญชลี อ่อนศรีทอง และพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2568). พลวัตและพฤติกรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของคนในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2544–2566. *วารสารปาริชาต, 38*(1), 44–59.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2559). *ชุมชนอีสานกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม*. ศูนย์ศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อานันท์ ปันยารชุน. (2551). *ประชาธิปไตยที่ยั่งยืน: การบรรยายสาธารณะ ณ กรุงบรัสเซลส์ ชุดการบรรยายอมาตยา เซน เกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน สมาคมเคมบริดจ์ สมาคมออกซ์ฟอร์ด และกลุ่มฮาร์วาร์ดแห่งเบลเยียม*. ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Almond, G. A. (1990). *A discipline divided: Schools and sects in political science*. Sage Publications.

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

Bugnicourt, J. (1982). *Popular participation in development in Africa*. United Nations Institute for Training and Research.

Castells, M. (2010). *The rise of the network society* (2nd ed., Vol. 1). Wiley-Blackwell.

Dahl, R. A. (1989). *Democracy and its critics*. Yale University Press.

Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society* (T. Burger & F. Lawrence, Trans.). MIT Press. (Original work published 1962)

Inglehart, R. (1997). *Modernization and postmodernization: Cultural, economic, and political change in 43 societies*. Princeton University Press.

Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1974). Utilization of mass communication by the individual. In J. G. Blumler & E. Katz (Eds.), *The uses of mass communications: Current perspectives on gratifications research* (pp. 19–32). Sage Publications.

Levy, B. L. M., & Akiva, T. (2019). Motivating political engagement: An intersectional analysis of youth's experiences within a collaborative network. *Journal of Applied Developmental Psychology, 62*, 161–173.

Locke, J. (1988). *Two treatises of government* (P. Laslett, Ed.). Cambridge University Press. (Original work published 1689)

Pye, L. W. (1966). *Aspects of political development*. Little, Brown and Company.

Saud, M., Ida, R., & Abbas, A. (2020). Social media and civic engagement among youth in Indonesia. *Journal of Public Affairs, 20*(4), e2036.

United Nations Development Programme. (1997). *Governance for sustainable human development: A UNDP policy document*.

Verba, S., & Nie, N. H. (1972). *Participation in America: Political democracy and social equality*. Harper & Row.

Citation : Kienjoom, P., & Meunduang, P. (2026). Dynamics and Antecedent Factors Influencing the Development of Political Culture in a Democratic System of Local Politicians in Nong Bua Lamphu Province During the Digital Age. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300434.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

Citation : พิชัย เขียนจูม, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). พลวัตบุพปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองบัวลำภูในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300434. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300434

ภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ : กรณีศึกษาบุรีรัมย์โมเดล

Political-led Collaborative Governance: A Case Study of the Buriram Model

จิรัฏฐ์ จึงตระกูล[1*], และ สุริยานนท์ พลสิม[2]

Jirat Jungtrakul[1*], and Suriyanon Pholsim[2]

[1-2]วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น; College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : jirat.j@kkumail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e300460

Received : April 5, 2026; **Revised :** May 25, 2026; **Accepted :** June 12, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวแบบความร่วมมือทางการเมืองระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับพรรคภูมิใจไทย และวิเคราะห์บทบาทของภาคีเครือข่ายทางการเมืองอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักการเมืองระดับชาติพรรคภูมิใจไทย 2) นักการเมืองท้องถิ่น 3) ภาคเอกชน 4) ภาคประชาสังคม และ 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 17 คน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์แก่นสารเป็นวิธีการหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ตัวแบบความร่วมมือทางการเมืองระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพรรคภูมิใจไทยมีลักษณะเป็นกลไกภาคีภิบาลแบบพึ่งพากันเชิงสถาบัน โดยมีภาคการเมืองเป็นแกนนำสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์อย่างมียุทธศาสตร์ ทั้งนี้ โครงสร้างความร่วมมือประกอบด้วยตัวแสดงหลัก 4 ภาคส่วน ได้แก่ (1) ภาคการเมือง (2) ภาครัฐ (3) ภาคเอกชน และ (4) กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเชื่อมโยงกันอย่างมีเอกภาพในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือแบบจตุภาคี โดยมีผู้แทนราษฎรจากพรรคภูมิใจไทยทำหน้าที่เป็นตัวแสดงศูนย์กลางเชิงสถาบันในการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายในหลากหลายระดับทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ ส่งผลให้การทำงานร่วมกันระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ

คำสำคัญ (Keywords) : ภาคีภิบาลทางการเมือง, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, พรรคภูมิใจไทย, การพัฒนาเมือง, จังหวัดบุรีรัมย์

Citation : Jungtrakul, J., & Pholsim, S. (2026). Political-led Collaborative Governance: A Case Study of the Buriram Model. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

Abstract

This research article aims to examine a model of political collaboration between local government organizations and the Bhumjaithai Party, and to analyze the roles of other political network actors within the urban development process in Buriram Province. This study employs a qualitative research methodology. The data was collected through In-depth interviews with 17 key informants across five groups, including 1) Bhumjaithai Party Members of Parliament, 2) local politicians, 3) private sector, 4) civil society, and 5) experts in political science and public administration. The authors use content analysis and thematic analysis to analyze qualitative data. The results reveal that the model of political collaboration between local government organizations and the Bhumjaithai Party constitutes an institutionally interdependent collaborative governance, with politically led collaborative governance serving as a key driver of the strategic advancement of urban development in Buriram Province. The structure of collaboration four key actors, including (1) political sector, (2) public sector, (3) private sector, and (4) subdistrict headman & village headman, which form a cohesive quadripartite collaborative network. In this configuration, Members of Parliament from the Bhumjaithai Party function as central institutional actors, coordinating collaboration among multi-level network partners across both vertical and horizontal dimensions. This arrangement facilitates effective and coherent collaboration between local politicians and Members of Parliament, thereby advancing urban development in Buriram Province.

Keywords : Political Collaborative Governance, Local Government Organizations, Bhumjaithai Party, Urban Development, Buriram Province

บทนำ (Introduction)

การบริหารภาครัฐในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคสมัยที่การขับเคลื่อนการบริหารจัดการและการบริการสาธารณะต้องเผชิญหน้าการแปรเปลี่ยนของบริบทแวดล้อมการบริหารภาครัฐอย่างมีพลวัต ทั้งมิติเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ตลอดจนสังคมการเมืองที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น เหตุปัจจัยดังกล่าว ส่งผลให้ภาครัฐไม่สามารถจัดการแก้ไขปัญหาสาธารณะที่รุมเร้าเพียงฝ่ายเดียว ท่ามกลางความคาดหวังของประชาชนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (Head & Alford, 2015; Pollitt & Bouckaert, 2017) อันสะท้อนว่าการบริหารภาครัฐที่เน้นลำดับชั้น การบังคับบัญชา เคร่งกฎระเบียบ การยึดโครงสร้างระบบรวมศูนย์อำนาจ ตลอดจนการประยุกต์หลักประสิทธิภาพเพื่อผลลัพธ์ ซึ่งฉายภาพทั้งรูปแบบการบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิม (OPA) และการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (NPM) ไม่สามารถ

ตอบสนองความต้องการของสังคมสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ostrom, 1990) ภายใต้บริบทดังกล่าว จึงนำไปสู่การปรับเปลี่ยนแนวทางการอภิบาลภาครัฐแนวใหม่ (NPG) ที่เน้นการจัดการเครือข่ายความร่วมมือ (Collaboration Network Management) ระหว่างองค์กรต่าง ๆ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาสาธารณะและกำหนดทิศทางการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (Agranoff & McGuire, 2003; Osborne, 2010)

อย่างไรก็ดี หากย้อนศึกษาจุดเริ่มต้นของการบริหารกิจการสาธารณะแบบภาคีภิบาลในประเทศไทย เกิดขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยการใช้กลไกการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (Local Decentralization) ซึ่งมีการถ่ายโอนอำนาจ ภารกิจ และทรัพยากรจากส่วนกลาง เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทการบริหารกิจการสาธารณะในพื้นที่เพิ่มขึ้น ทั้งมิติด้านการบริหารจัดการด้านการจัดการการคลังท้องถิ่น ด้านการจัดการการเมือง และด้านการจัดการเศรษฐกิจในพื้นที่ (โกวิทย์ พวงงาม, 2550) ทั้งนี้ หากพิจารณาการบริหารกิจการสาธารณะแบบภาคีภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายใต้บริบททางการเมืองพบว่า ลักษณะของความร่วมมือมิได้ดำเนินไปตามกลไกภาคีภิบาลเชิงอุดมคติ แต่กลับฉายภาพโครงสร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงอุปถัมภ์ (Patron–Client Collaboration) ซึ่งสัมพันธ์กันระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติ (McCargo, 2005) ความสัมพันธ์ดังกล่าว มีบทบาทต่อทั้งการจัดสรรทรัพยากร การกำหนดทิศทางการพัฒนา รวมถึงการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ อันเป็นการก้าวข้ามข้อจำกัดและเพิ่มประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว เพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ท่ามกลางความลักลั่นของการกระจายอำนาจในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

จนกระทั่ง การบริหารกิจการสาธารณะแบบภาคีภิบาลได้รับการยกระดับให้เป็นสถาบันที่เป็นทางการมากขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยมุ่งเน้นการปฏิรูปโครงสร้างการกระจายอำนาจให้มีความชัดเจนและมีสภาพบังคับทางกฎหมาย อาทิ การกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นอิสระ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ตลอดจนการวางระเบียบส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคีองค์กรในลักษณะเครือข่ายเชิงยุทธศาสตร์ (วุฒิสาร ตันไชย, 2557) อย่างการให้อำนาจเทศบาลเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างเทศบาลในการจัดตั้งบริษัทจำกัด ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เพื่อขับเคลื่อนการบริการสาธารณะให้ตอบสนองความต้องการของพื้นที่อย่างเป็นระบบ ถึงแม้การออกโครงสร้างเชิงสถาบันที่มุ่งสร้างระบบธรรมาภิบาลและการบริหารภาครัฐที่มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ แต่ในบริบทความเป็นจริงทางการเมืองพบว่า ความร่วมมือเชิงอุปถัมภ์ระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและเครือข่ายนักการเมืองระดับชาติกลับปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง เพียงปรับตัวให้สอดคล้องกับช่องว่างกลไกเชิงสถาบันที่ถูกออกแบบไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (Wongpreedee & Mahakanjana, 2011)

แต่ถึงกระนั้น การบริหารกิจการสาธารณะเพื่อการพัฒนาเชิงโครงสร้างตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาจมิใช่หลักประกันว่าหลักภาคีภิบาลจะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารกิจการสาธารณะภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งใช้อยู่ถึงปัจจุบัน แม้ว่า

Citation : Jungtrakul, J., & Pholsim, S. (2026). Political-led Collaborative Governance: A Case Study of the Buriram Model. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

มีการรับรองหลักการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามกฎหมาย แต่ในเชิงปฏิบัติกลับปรากฏการแฝงการรวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลางอย่างมีนัยผ่านกลไกการดูแลที่รัดกุมมากขึ้น (บรรเจิด สิงคะเนติ และคณะ, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ต่อสกุล พุทธพักตร์ และสุวิชา เป้าอารีย์ (2564) พบว่า การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา ฉายภาพการใช้เครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอำนาจอุปถัมภ์ขับเคลื่อนกิจการท้องถิ่น จึงส่งผลให้การพัฒนาและการแก้ไขปัญหาสาธารณะมีความเสถียรภาพทั้งในมิติทางการเมืองและการบริหาร อันปราศจากความขัดแย้งใด ๆ เพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและประสิทธิภาพในการพัฒนาเชิงพื้นที่ อันขัดแย้งต่อหลักภาคีภิบาลเชิงอุดมคติ (Sonderskov, 2019)

นำมาสู่การนำเสนอข้อเท็จจริง การบริหารกิจการสาธารณะแบบภาคีภิบาลเพื่อการพัฒนาเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์ ฉายภาพให้เห็นการยกระดับการพัฒนาเมืองที่ก้าวกระโดดอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การสร้างและพัฒนาเมืองแห่งกีฬา การยกระดับระบบโครงสร้างพื้นฐาน การกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ รวมถึงการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติในพื้นที่ (Suksamran, 2014; Mairs, 2017) ตลอดจนการยกระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากเดิมเทศบาลเมืองไปสู่ “เทศบาลนครบุรีรัมย์” โดยควบรวมเทศบาลตำบลอิสาณและพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ดบางส่วน (ไทยรัฐออนไลน์, 2567) อันเป็นยกระดับการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ที่อาศัยกลไกเชิงสถาบันให้องค์กรท้องถิ่นในการขยายอำนาจหน้าที่และงบประมาณ เพื่อให้การบริหารกิจการสาธารณะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์เติบโตอย่างก้าวกระโดด เกิดจากความเป็นเอกภาพภายในโครงสร้างเครือข่าย โดยมีการประสานความร่วมมือในลักษณะพหุภาคีหลายระดับ (Multi Partnership) ประกอบด้วย ภาคการเมืองระดับชาติ ภาคการเมืองท้องถิ่น หน่วยงานราชการส่วนกลาง หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค เครือข่ายภาคเอกชน ตลอดจนเครือข่ายท้องที่เข้ามาขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกัน (สุทธิเกียรติ อังกาบูรณะ, 2560)

ปรากฏการณ์การพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ข้างต้น ถือเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ (Political led – Collaborative Governance) จึงนำมาสู่ความสนใจของการศึกษาครั้งนี้ โดยผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์กลไกภาคีภิบาลทางการเมืองระหว่างพรรคภูมิใจไทยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อวิเคราะห์รูปแบบกลไกความร่วมมือทางการเมืองระหว่างพรรคภูมิใจไทยและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาเมือง ซึ่งมีคำถามการวิจัยว่าตัวแบบความร่วมมือทางการเมืองระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติพรรคภูมิใจไทยเกิดขึ้นในรูปแบบใดและความร่วมมือดังกล่าวมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์อย่างไร

Citation : จิรัฏฐ์ จึงตระกูล, และ สุริยานนท์ พลสิม. (2569). ภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ : กรณีศึกษาบุรีรัมย์โมเดล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาตัวแบบภาคีภิบาลทางการเมืองระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติพรรคภูมิใจไทยในจังหวัดบุรีรัมย์

2. เพื่อศึกษาการปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงอื่นในกลไกภาคีภิบาลทางการเมืองระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพรรคภูมิใจไทยในการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. แนวคิดภาคีภิบาล

ภาคีภิบาล (Collaborative Governance) หมายถึง กระบวนการและโครงสร้างการจัดการที่เน้นการตัดสินใจร่วมกันและฉันทามติอย่างเป็นทางการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวแสดงที่หลากหลายในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียข้ามภาคส่วน อาทิ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ ภาคพลเมือง ฯลฯ เข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารกิจการสาธารณะ เช่น การกำหนดนโยบาย การจัดการ และการส่งมอบบริการสาธารณะที่ซับซ้อน โดยอาศัยการจัดวาง การจัดเตรียมองค์กร รวมถึงการจัดการความสัมพันธ์เชิงเครือข่าย เพื่อสร้างความชอบธรรมและความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน อันนำไปสู่การสร้างมูลค่าสาธารณะที่ได้รับการสนับสนุนและความผูกพันร่วมกันจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย

Ansell & Gash (2008) อธิบายถึงกระบวนการภาคีภิบาลในการบริหารภาครัฐ คือ โครงสร้างการจัดการ (Governing Arrangement) เมื่อมีหน่วยงานภาครัฐตั้งแต่หนึ่งหน่วยงานขึ้นไปเข้าไปมีส่วนร่วมดำเนินการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ที่ไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐ โดยมีกระบวนการตัดสินใจร่วมกันอย่างเป็นทางการที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงฉันทามติ (Consensual Relation) การปรึกษาหารือและกลไกการอภิปรายแลกเปลี่ยนร่วมกันอย่างรอบด้านในลักษณะที่เรียกว่า “ประชาภิปราย (Public Deliberative)” นำไปสู่การจัดทำกิจการสาธารณะ หรือนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ หรือการจัดการแผนงานของหน่วยงานภาครัฐร่วมกัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ปัจจัยหลัก ดังนี้ 1) เงื่อนไขเริ่มต้น (Initial Conditions) หมายถึง ปัจจัยพื้นฐานที่มีอยู่ก่อนการเริ่มต้นกระบวนการความร่วมมือ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นไปได้และทิศทางความสำเร็จในการร่วมมือ 2) การอำนวยความสะดวก (Facilitation) หมายถึง บทบาทการนำที่ช่วยสนับสนุนให้กระบวนการความร่วมมือสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและสร้างสรรค์ 3) การปรึกษาหารือ (Deliberative) หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูล การถกเถียง และการสร้างความเข้าใจร่วมกัน 4) ผลลัพธ์ (Outcomes) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือทั้งทางตรงและทางอ้อม

ถัดมา Emerson & Nabatchi (2015) มองกลไกภาคีภิบาลเป็นการบริหารงานแบบการกำกับร่วมกันโดยมีกระบวนการและโครงสร้างแบบเป็นทางการที่เน้นการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคการเมือง ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน ฯลฯ ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อจัดการและแก้ไขปัญหาสาธารณะที่มีความซับซ้อน ซึ่งระบอบการกำกับดูแลร่วมกันหรือระบอบภาคีภิบาล (Collaborative Governance Regimes: CGR)

เป็นระบบที่มีทั้งความสัมพันธ์และพลวัต แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) บริบทเชิงระบบ (System Context) คือ เงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่กำหนดทั้งข้อจำกัดและโอกาสของการอภิบาลร่วมกันผ่านบริบททางการเมือง กฎหมาย สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และปัญหาสาธารณะ 2) แรงผลักดัน (Drivers) คือ การกระตุ้นให้เกิดและขับเคลื่อนระบอบภาคีภิบาล ผ่านการรับรู้ร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อความไม่แน่นอน การพึ่งพาอาศัยกัน แรงจูงใจร่วม และการริเริ่มภาวะผู้นำ และ 3) พลวัตความร่วมมือในการทำงาน (Collaboration Dynamics) คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องของภาคีเครือข่าย ผ่านการสร้างความไว้วางใจ ความเข้าใจร่วม และความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายร่วมกัน

อย่างไรก็ดี Sandfort & Milward (2008) เสนอนิยามภาคีภิบาลว่า เป็นการส่งมอบบริการแบบร่วมมือกัน (Collaborative Service Provision) ของภาครัฐ ซึ่งเน้นย้ำโครงสร้างและระบบเครือข่ายความร่วมมือในการทำงานข้ามหน่วยงาน เพื่อสร้างคุณค่าสาธารณะ (Public Value) ที่ภาครัฐต้องพึ่งพาและประสานงานร่วมกับภาคีต่าง ๆ ดังนั้น หลักการภาคีภิบาลจึงมิใช่การปฏิบัติงานร่วมกัน (Cooperation) และการร่วมประสานงาน (Coordination) เท่านั้น แต่เป็นการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายอย่างเป็นทางการเพื่อสร้างประโยชน์สาธารณะผ่านการสร้างความร่วมมือ (Collaboration) (สุริยานนท์ พลสิม, 2566)

แนวคิดเครือข่ายทางการเมือง (Political Network)กลไกความร่วมมือทางการเมือง (Political Collaboration Mechanism) ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพรรคการเมือง ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการบริหารกิจการสาธารณะเพื่อขับเคลื่อน การพัฒนาเชิงพื้นที่ในบริบทสังคมการเมืองไทยร่วมสมัยภายใต้ปัญหาสาธารณะที่มีความซับซ้อนเกินกว่าหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งจะสามารถจัดการได้โดยลำพัง (Marsh & Rhodes, 1992) ดังนั้น เครือข่าย ทางการเมืองในการศึกษาครั้งนี้ จึงมีบทบาทในฐานะกรอบวิเคราะห์ที่ใช้อธิบายโครงสร้างและพลวัตของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงในระบบการเมือง อันมีผลต่อการกำหนดทิศทางนโยบายและรูปแบบ ความร่วมมือในกระบวนการบริหารกิจการสาธารณะ (Emerson, 1993)

อย่างไรก็ตาม การทำงานของเครือข่ายทางการเมืองมิได้ขึ้นอยู่กับมิติด้านโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการเชื่อมโยงระหว่างตัวแสดงภายในเครือข่ายเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัยทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือทั้งในการเชื่อมประสานงานและลดทอนความขัดแย้งระหว่างตัวแสดง ซึ่ง Putnam (2000) อธิบายไว้ว่า เครือข่ายทางการเมืองถูกขับเคลื่อนด้วยกลไกทางสังคมที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงจากระบบราชการแบบลำดับชั้น ซึ่งหนึ่งในทุนทางสังคมที่เป็นปัจจัยสำคัญคือ “ความไว้วางใจ (Trust)” ทำหน้าที่เสมือนกาวประสานที่ลดความไม่แน่นอนและต้นทุนการทำธุรกรรม (Transaction Costs) ส่งผลให้ตัวแสดงกล้าแลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากรที่สำคัญ นอกจากนี้ งานวิจัยของ Powell, Koput & Doerr (1996) อธิบายเสริมว่า องค์กรแบบเครือข่ายดำรงอยู่ได้ต้องอาศัยทั้งการเรียนรู้ร่วมกันในเครือข่าย (Learning Network) และการตอบแทน (Reciprocity) ในฐานะกลไกเชิงสังคมที่เกื้อหนุนกัน โดยการเรียนรู้ร่วมกันช่วยเสริมสร้างการไหลเวียนของความรู้และการปรับตัวของเครือข่าย ขณะที่การตอบแทนก่อให้เกิด

Citation : จิรัฏฐ์ จึงตระกูล, และ สุริยานนท์ พลสิม. (2569). ภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ : กรณีศึกษาบุรีรัมย์โมเดล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

ความคาดหวังในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันในระยะยาว ซึ่งร่วมกันส่งเสริมความต่อเนื่องของความร่วมมือและการยึดโยงตัวแสดงต่อเป้าหมายร่วมกัน (Laumann & Knoke, 1987)

แม้ว่าเครือข่ายทางการเมืองจะถูกมองว่าเป็นกลไกที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพผ่านทุนทางสังคม แต่โครงสร้างดังกล่าวอาจนำไปสู่ภาวะความลำเอียงเชิงระบบ (Systematic Bias) ที่อำนาจและการตัดสินใจมักกระจุกตัวอยู่กับกลุ่มตัวแสดงที่มีทรัพยากรทางยุทธศาสตร์เหนือกว่า (Stone, 1989) ส่งผลให้การกระจายอำนาจเชิงเครือข่ายเป็นเพียงการกระจายอิทธิพลที่ไม่เท่าเทียม (Asymmetrical Distribution of Influence) ซึ่งท้าทายต่อหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) อันสอดคล้องต่อกลไกภาคีภิบาลทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ งานของ Burt (1992) ฉายภาพให้เห็นการขับเคลื่อนเครือข่ายผ่านตำแหน่งและช่องว่างเชิงโครงสร้างชี้ว่า อำนาจและความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ในเครือข่ายมิได้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากความสามารถของตัวแสดงในการดำรงตำแหน่งเป็นคนกลาง (Brokerage) ที่เชื่อมโยงกลุ่มที่แยกขาดออกจากกัน ซึ่งทำให้สามารถควบคุมการไหลเวียนของข้อมูลและทรัพยากรได้ อันนำไปสู่ความได้เปรียบเชิงโครงสร้าง (Structural Advantage) ในการต่อรองและกำหนดทิศทางของเครือข่าย อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาในบริบทความร่วมมือทางการเมืองระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติ อำนาจเชิงโครงสร้างดังกล่าวอาจถูกใช้สร้างความได้เปรียบทางการเมือง หรือบางกรณีอาจบิดเบือนไปสู่ระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง (Political Patron-Client) โดยรวมศูนย์อำนาจไว้กับตัวแสดงที่ดำรงสถานะศูนย์กลาง ซึ่งใช้ตำแหน่งดังกล่าวเอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง รวมถึงผูกขาดการตัดสินใจภายใต้กรอบของความร่วมมือ ข้อวิพากษ์ดังกล่าวชี้ว่า เครือข่ายทางการเมืองอาจมิได้เป็นเพียงกลไกของการประสานความร่วมมือ หากแต่เป็นโครงสร้างที่ซ้อนเร้นการใช้อำนาจแบบลำดับชั้นภายใต้เสื้อคลุมการทำงานแบบร่วมมือกัน

งานวิจัยนี้จึงนิยามคำว่า “เครือข่ายทางการเมือง (Political Network)” ในบริบทความร่วมมือทางการเมือง หมายถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงหลากหลายระดับในระบบการเมืองที่เชื่อมโยงกันทั้งในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ บนฐานของการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรและการประสานผลประโยชน์ร่วมกันผ่านกลไกทางสังคม เช่น ความไว้วางใจ การตอบแทน และการเรียนรู้ร่วมกัน ในการขับเคลื่อนความร่วมมือทางการเมือง อันมีผลต่อความสามารถในการกำหนดทิศทางนโยบายและการจัดสรรทรัพยากร อันสะท้อนทั้งศักยภาพและข้อจำกัดของเครือข่ายในการบริหารภาครัฐ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมมโนทัศน์ภาคีภิบาล (Collaborative Governance) และเครือข่ายทางการเมือง (Political Network) พบว่า กลไกความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพของภาครัฐ ทั้งในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะ การจัดการกิจการสาธารณะ และการแก้ไขปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะในบริบทการพัฒนาเมืองและการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่มิอาจอาศัยอำนาจของรัฐเพียงฝ่ายเดียว หากแต่ต้องอาศัยการประสานความร่วมมือในลักษณะ

กลไกภาคีเชิงเครือข่ายระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการเมือง ภาคประชาสังคม ภาคพลเมือง ภาควิชาการ ฯลฯ เพื่อการระดมทรัพยากร อำนาจ และศักยภาพร่วมกันในการพัฒนาพื้นที่ จึงนำมาสู่การฉายภาพโครงสร้างตัวแบบภาคีภิบาล ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) ตัวแบบภาคีภิบาลที่มีภาครัฐเป็นตัวนำ (Public-led Collaborative Governance) 2) ตัวแบบภาคีภิบาลที่มีภาคเอกชนเป็นตัวนำ (Private-led Collaborative Governance) 3) ตัวแบบภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ (Political-led Collaborative Governance) 4) ตัวแบบภาคีภิบาลที่มีภาควิชาการเป็นตัวนำ (Academic-led Collaborative Governance) และ 5) ตัวแบบภาคีภิบาลที่มีภาคประชาสังคมเป็นตัวนำ (Civil Society-led Collaborative Governance) ซึ่งแต่ละรูปแบบสะท้อนถึงระดับอำนาจ บทบาท และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดง โดยความแตกต่างของโครงสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าวย่อมส่งผลต่อรูปแบบการจัดการสาธารณะ กระบวนการตัดสินใจ และประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาสังคมที่ไม่เหมือนกัน (Clarke, 2017; Steurer, 2013; Sorensen & Torfing, 2009)

อย่างไรก็ตาม แม้การผสมผสานกลไกภาคีภิบาลกับเครือข่ายทางการเมืองถูกมองว่าเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสาธารณะ แต่การทำงานร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ รวมถึงการผสมผสานเครือข่ายทางการเมืองกลับมิใช่ยาวิเศษที่จะแก้ไขปัญหาทุกอย่างได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากธรรมชาติการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรที่หลากหลายย่อมมีค่านิยมหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ส่งผลให้หลายกรณีการทำงานร่วมกันกลับเป็นผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ รวมถึงลดทอนประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันแบบพหุภาคี หากกลไกความร่วมมือไม่ได้รับการออกแบบหรือจัดการอย่างเหมาะสม (Bryson, Crosby & Stone, 2006) ดังนั้น ความสนใจของงานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษากลไกความร่วมมือทางการเมืองระหว่างนักการเมืองระดับท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติ สังกัดพรรคภูมิใจไทยกับบทบาทการพัฒนาเมืองในระดับจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีงานวิจัยหลายชิ้นฉายภาพการประยุกต์แนวคิดการจัดการเครือข่ายมาใช้ศึกษาการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น งานของ วีระศักดิ์ เครือข่าย (2550) พบว่า การสร้างเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการทำงานร่วมกันของท้องถิ่นให้เกิดประสิทธิภาพต้องอาศัยปัจจัยเชิงสถาบัน ศักยภาพในการบริหารงานของผู้นำ รวมถึงบริบททางการเมืองในพื้นที่ เช่นเดียวกับการศึกษาของ สมหวัง อารีย์เอื้อ และสุริยานนท์ พลสิม (2567) ศึกษาแนวทางขจัดอุปสรรคและยกระดับความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬแบบบูรณาการ ต้องอาศัยการพัฒนากลไกกลางเพื่อประสานความร่วมมือโดยเฉพาะ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมการมีส่วนร่วมอย่างครอบคลุม การส่งเสริมให้ภาคส่วนต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกัน และนโยบายที่มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่นั้น

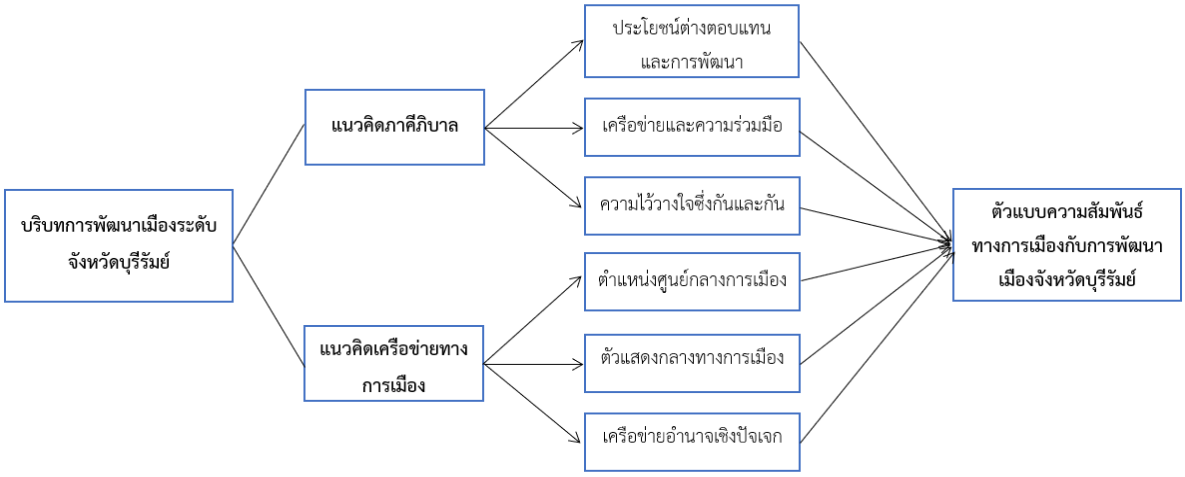
นอกจากนี้ การพัฒนาเมืองในระดับจังหวัดหลายพื้นที่ยังคงเผชิญหน้ากับอุปสรรคที่ส่งผลต่อการลดประสิทธิภาพและความก้าวหน้าการพัฒนา อันเกิดจากการขาดเอกภาพและการกร่อนเซาะของระบบอุปถัมภ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chopyot & Samakeetham (2024) ศึกษาวาทกรรมด้านการเมือง ด้านการบริหาร และด้านการเงิน มีผลต่อพลวัตอำนาจ โครงสร้างทางสังคม และธรรมาภิบาล

ในกระบวนการกระจายอำนาจของไทยพบว่า การกระจายอำนาจในประเทศไทยยังคงถูกขัดขวางโดยระบบการรวมศูนย์อำนาจไว้ส่วนกลางและวัฒนธรรมระบบอุปถัมภ์ฝังรากลึก แม้มีความพยายามปฏิรูปก็ตาม แต่ความพยายามกระจายอำนาจก็ประสบความท้าทายจากความลังเลของส่วนกลางที่จะถ่ายโอนการควบคุม อีกทั้ง พบความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนถึงการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจ และตอกย้ำถึงความจำเป็นในการปฏิรูปสถาบันเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมธรรมาภิบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คมสันต์ บัวติ๊บ และจันทนา สุทธิจารี (2561) ศึกษาการเมืองในการกำหนดนโยบายสาธารณะ กรณีศึกษานโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแห่งหนึ่งในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่างพบว่า การกำหนดนโยบายโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่น ถูกครอบงำด้วยพลวัตทางการเมือง และความสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้มีอำนาจ โดยเฉพาะแรงจูงใจทางการเมืองของผู้บริหารท้องถิ่นและเครือข่ายอุปถัมภ์มักมีอิทธิพลเหนือหลักเกณฑ์ทั้งด้านประสิทธิภาพความจำเป็นสาธารณะในการตัดสินใจเลือกโครงการ และการจัดสรรงบประมาณ สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการท้องถิ่นยังคงมีการใช้อำนาจแบบรวมศูนย์ในกลุ่มผู้นำ และขาดการมีส่วนร่วมที่แท้จริงจากประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ย้ำว่า ระบบอุปถัมภ์และการขาดธรรมาภิบาล ลดประสิทธิภาพและเจตนารมณ์การกระจายอำนาจในการพัฒนาพื้นที่อย่างชัดเจน

ข้อค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของภาคีภิบาลและเครือข่ายทางการเมืองในฐานะกลไกสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองและการบริหารจัดการสาธารณะ แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกอย่างเป็นระบบ (Systematic In-Depth Study) ที่มุ่งวิเคราะห์พลวัตทางการเมืองและระบบอุปถัมภ์ผ่านความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีบริบททางการเมืองเข้มข้นและมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ซับซ้อน ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ผ่านการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองระดับชาติและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะฝ่ายบริหาร เพื่อสร้างความเข้าใจต่อกลไกความร่วมมือทางการเมืองที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการสาธารณะและธรรมาภิบาลการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน รวมถึงตอบคำถามงานวิจัยที่ว่า “ตัวแบบความร่วมมือทางการเมืองระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติพรรคภูมิใจไทยเป็นรูปแบบใดและความร่วมมือดังกล่าวมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์อย่างไร”

Citation : Jungtrakul, J., & Pholsim, S. (2026). Political-led Collaborative Governance: A Case Study of the Buriram Model. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบกรณีศึกษา (Case Study) เป็นแนวทางหลักในการแสวงหาความเข้าใจปรากฏการณ์เฉพาะพื้นที่ (Context-Specific Setting) (Yin, 2009) ดังรายละเอียดด้านล่างนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาครั้งนี้ เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการของการวิจัย (Creswell & Clark, 2017) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) นักการเมืองระดับชาติ พรรคภูมิใจไทย จำนวน 3 คน 2) นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 6 คน 3) ภาคเอกชน จำนวน 3 คน 4) ภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน และ 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 17 คน ครอบคลุมทั้งจังหวัด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ความคิดเห็น ทัศนคติ และประสบการณ์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 กลุ่ม จำนวน 17 คน ซึ่งคำถามที่ใช้สัมภาษณ์เป็นลักษณะปลายเปิด (Open Question) ภายใต้กรอบกลไกภาคีภิบาลและเครือข่ายทางการเมือง เพื่อฉายภาพตัวแบบความร่วมมือทางการเมืองระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพรรคภูมิใจไทยที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) ผ่านสื่อออนไลน์ ได้แก่

BY NC ND

Facebook, TikTok และ X รวมถึงการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นเครื่องมือรองในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลครบถ้วนทุกมิติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยประกอบด้วยสองแหล่งสำคัญ ได้แก่ (1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 กลุ่ม จำนวน 17 คน ด้วยคำถามปลายเปิด และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ผ่านลักษณะข้อมูล ได้แก่ ความคิดเห็น ทัศนคติ ประสบการณ์ และปรากฏการณ์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลไกภาคีภิบาลทางการเมืองของภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการบริหารกิจการสาธารณะที่สัมพันธ์กันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพรรคภูมิใจไทย สู่การพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ และ (2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าหนังสือ บทความวิจัย บทความวิชาการ เอกสารในเว็บไซต์ออนไลน์ที่น่าเชื่อถือ และเอกสารราชการ เป็นเครื่องมือรองที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์เชิงบูรณาการ ภายใต้กลไกความร่วมมือทางการเมืองรูปแบบภาคีภิบาล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ควบคู่กับการวิเคราะห์เชิงแก่นสาร (Thematic Analysis) ในการตีความหมาย จัดหมวดหมู่ และกำหนดรหัส (Coding) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งในด้านแหล่งข้อมูล วิธีการ และกรอบแนวคิด เพื่อยืนยันความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อมูลเพื่อรายงานผลการศึกษาเชิงคุณภาพครั้งนี้

ผลการวิจัย (Research Results)

ผู้วิจัยนำเสนอผลการศึกษา ซึ่งจำแนกออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ตัวแบบภาคีภิบาลทางการเมืองระหว่างผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติพรรคภูมิใจไทยกับการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์

จากการศึกษาพบว่า ตัวแบบเครือข่ายความร่วมมือทางการเมืองระหว่างผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติพรรคภูมิใจไทยในจังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะเป็นภาคีภิบาลแบบพึ่งพากันเชิงสถาบันที่มีภาคการเมืองเป็นฝ่ายนำ (Political led-Collaborative Governance) กล่าวคือ เป็นกลไกความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ระหว่างผู้บริหารท้องถิ่นในฐานะผู้ประสานความร่วมมือ (Local-Level Collaboration Coordinator) กับนักการเมืองระดับชาติ ทำหน้าที่เป็นตัวแสดงศูนย์กลาง (Brokerage Actor) ทั้งในการรับและประสานความร่วมมือจากเครือข่ายระดับต่าง ๆ ทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ โดยมีพรรคภูมิใจไทยเป็นศูนย์กลางเชิงสถาบัน (Institutional Centrality)

เป็นตัวแสดงเชื่อมโยงและประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายหลายระดับที่มีอำนาจและศักยภาพสูง อาทิ หน่วยงานราชการกลาง หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค เครือข่ายนักการเมืองระดับชาติ เครือข่ายนักลงทุนภาคธุรกิจ เครือข่ายปกครองส่วนท้องที่ ฯลฯ เข้ามาระดมการสนับสนุนเชิงสถาบันในฐานะหุ้นส่วนที่มีอิทธิพลและความสัมพันธ์ต่อการยกระดับการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ ดังการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ฉายภาพให้เห็นจุดเด่นของความร่วมมือทางการเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์ในการพัฒนาเชิงพื้นที่อันมีท้องถิ่นเป็นฐานการขับเคลื่อน ซึ่งกล่าวว่า

“จุดเด่นจังหวัดบุรีรัมย์ คือ เป็นทีมใหญ่ ที่บูรณาการภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคการเมืองให้เป็นเอกภาพเดียวกัน ซึ่งเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลคือภาคราชการ ผมเองในฐานะผู้แทนราษฎรเขตนี้ถือเป็นเครื่องมือของรัฐบาลที่มีบทบาทในการทำงานพัฒนาพื้นที่ของตนเองที่รับผิดชอบ แน่นอนว่าผมเองต้องรู้ปัญหาและความจำเป็นของท้องถิ่นอย่างละเอียด โดยผมจะพูดคุยแลกเปลี่ยนปัญหากับทั้งผู้บริหารท้องถิ่นและประชาชนเพื่อประสานปัญหาต่าง ๆ ไปยังภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และใช้รัฐสภาเป็นพื้นที่กลางแถลงปัญหาในพื้นที่ เพื่อให้ผู้มีอำนาจประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแก้ไขปัญหาทันที ซึ่งการทำงานโดยใช้เครือข่ายที่เรามีแบบนี้ งานจึงเดินเร็วและตอบสนองความต้องการประชาชนได้จริง” (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต A ในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, สัมภาษณ์ 13 ธันวาคม 2568)

นอกจากนี้ การสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มเดียวกัน อธิบายบทบาทสำคัญของผู้แทนราษฎรที่มีความเชื่อมโยงกับการพัฒนาพื้นที่ชนบท อันเชื่อมโยงต่อการพัฒนาในระดับจังหวัด กล่าวว่า

“บทบาท ส.ส. ของผมมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาพื้นที่ อย่างเขตพื้นที่ที่ผมดูแลมีลักษณะความเป็นชนบท โดยองค์กรท้องถิ่นที่บริหารในเขตพื้นที่นี้ส่วนใหญ่เป็น อบต. ซึ่งมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการโดยเฉพาะทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่ แล้วจะทำอย่างไรให้องค์กรท้องถิ่นเหล่านี้สามารถจัดทำบริการสาธารณะให้พี่น้องประชาชนได้ต่อ เราในฐานะ ส.ส. จะเป็นตัวกลางที่จะไปพูดคุยกับผู้บริหารท้องถิ่นเพื่อรับฟังปัญหา แล้วผมก็จะนำไปประสานกับผู้เกี่ยวข้องให้เขามาสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้การพัฒนาเชิงพื้นที่เมืองในชนบทไปสอดคล้องกับการพัฒนาจังหวัดในภาพรวม” (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต B ในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, สัมภาษณ์ 15 พฤศจิกายน 2568)

อย่างไรก็ดี จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า บทบาทศูนย์กลางเชิงสถาบันของพรรคภูมิใจไทยที่เชื่อมโยงกับการบริหารกิจการท้องถิ่น มิได้ฉายภาพเฉพาะความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการเมือง หากแต่ยังสะท้อนถึงการประสานผลประโยชน์เชิงนโยบายสาธารณะและการจัดการทรัพยากร ส่งผลให้การขับเคลื่อนวาระการพัฒนาเชิงพื้นที่ การแก้ไขปัญหาสาธารณะในท้องถิ่น และการเข้าถึงทรัพยากรส่วนกลางดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอธิบายถึงการอาศัยเครือข่ายและความร่วมมือทางการเมืองระหว่างผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคภูมิใจไทย เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า

“การพัฒนาเมืองต้องเริ่มจากท้องถิ่นเพราะเรารู้ปัญหาในพื้นที่ดีที่สุด เรื่องไหนที่ใช้งบท้องถิ่นทำได้เราก็พยายามขับเคลื่อนกันเองก่อน แต่พอโครงการเป็นงานชิ้นใหญ่ เช่น ถนน ระบบน้ำ หรือโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้งบสูง ท้องถิ่นเองก็ทำลำพังไม่ไหว ต้องพึ่งงบจากส่วนกลาง ซึ่งงบตรงนี้มีจำกัดและทุกพื้นที่ก็ขอเหมือนกันหมด บทบาทของ ส.ส. ในพื้นที่จึงสำคัญมาก เพราะเขาเป็นตัวกลางช่วยประสานและผลักดันโครงการขึ้นไปถึงระดับกระทรวงหรือกรมต่าง ๆ เพื่อดึงงบลงมาพัฒนา ถ้าเชื่อมกับเครือข่ายการเมืองได้ดี การเข้าถึงทรัพยากรจากส่วนกลางก็ทำได้ง่ายขึ้น ไม่ใช่ว่าท้องถิ่นไม่ทำงาน แต่โครงสร้างงบประมาณมันบังคับต้องอาศัยการเมืองระดับชาติเป็นสะพานเชื่อม ระหว่างความต้องการของพื้นที่กับทรัพยากรจากส่วนกลาง เพื่อให้การพัฒนาเดินหน้าได้จริง” (ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 ธันวาคม 2568)

สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ฉายภาพให้เห็นปัญหาและข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ซึ่งมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการและการบริการสาธารณะในระดับพื้นที่ จึงนำมาสู่การสร้างความร่วมมือเพื่อการอภิบาลท้องถิ่นร่วมกันระหว่างผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสมาชิกผู้แทนราษฎรในเขตพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งกล่าวไว้ว่า

“การที่มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างเราในฐานะผู้บริหารการเมืองท้องถิ่นกับกลุ่มนักการเมืองระดับชาติอย่างใกล้ชิดมีผลอย่างมาก เราเห็นได้ชัดอย่างงบอุดหนุน ถ้าเราไม่มีศักยภาพหรือไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักการเมืองระดับชาติในการของบประมาณก็จะมีผล เพราะเราต้องยอมรับปัญหาหลักในการขับเคลื่อนท้องถิ่นไม่ใช่แค่พื้นที่ที่พี่รับผิดชอบ ซึ่งแต่ที่อื่น ๆ ก็เป็น คือ งบประมาณในการขับเคลื่อนพัฒนาท้องถิ่น มันมีขีดจำกัด ถึงป่าวบอกว่าเป็นการกระจายอำนาจนะ แต่ไม่เป็นจริง ฉะนั้นเราจะทำอย่างไรให้งบประมาณที่มหาศาลในส่วนกลางที่มีจำกัดกระจายลงมาท้องถิ่นอย่างเพียงพอ” (ผู้บริหารเทศบาลเมืองแห่งหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 ธันวาคม 2568)

เช่นเดียวกับการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ฉายภาพให้เห็นความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติในเขตพื้นที่ เพื่อร่วมกันสร้างและพัฒนาระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบริบทของเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ อันนำไปสู่การเกื้อกูลกันทั้งในบริบทการบริหารท้องถิ่นและการสนับสนุนทางการเมือง ซึ่งกล่าวไว้ว่า

“การพัฒนาท้องถิ่นเราให้ไปเชื่อมกับการพัฒนาเมืองระดับจังหวัด อำเภอและเทศบาลเมืองของเราเป็นเมืองหน้าด่านสำคัญที่จะฉายภาพเมืองบุรีรัมย์ว่าเติบโตอย่างไร แต่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเรามีแผนพัฒนาที่ออกแบบกันอยู่แล้ว แต่ทรัพยากรที่ใช้ได้ในพื้นที่มันมีจำกัดอย่างงบประมาณและบุคลากรเราก็ต้องประสานความร่วมมือกับท่าน ส.ส. เขตอยู่แล้ว ซึ่งท่านก็จะไปประสานกับหน่วยงานอื่น ๆ โดยใช้รัฐสภาเป็นพื้นที่กลางเพื่อดึงทรัพยากรส่วนกลางลงมาสู่พื้นที่ ส่วนทรัพยากรบุคคลที่จะมาช่วยงานพื้นที่ก็อาศัยกลุ่ม อสม. ก็เป็นกลุ่มฐานคะแนนเสียงท่าน ส.ส. ซึ่งพอมีการประสานเครือข่ายและประโยชน์ในพื้นที่ จึงทำให้เกิดการเกื้อกูลกันทั้งในบริบทการบริหารท้องถิ่นและการสนับสนุนทางการเมือง” (ผู้บริหารเทศบาลเมืองแห่งหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 พฤศจิกายน, 2568)

Citation : Jungtrakul, J., & Pholsim, S. (2026). Political-led Collaborative Governance: A Case Study of the Buriram Model. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

ตลอดจนการศึกษาประเด็นนี้พบว่า ความร่วมมือแบบภาคีภิบาลระหว่างผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติจากพรรคภูมิใจไทยในจังหวัดบุรีรัมย์ ได้สะท้อนให้เห็นการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม แม้มีความแตกต่างกันด้านอัตลักษณ์และสังกัดพรรคการเมืองในระดับท้องถิ่นก็ตาม แต่สามารถเป็นส่วนหนึ่งเดียวพรรคภูมิใจไทยได้อย่างมีเอกภาพ โดยมีเป้าหมายร่วมในมิติด้านการพัฒนาท้องถิ่น ดังการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งกล่าวไว้ว่า

“ตัวผมในฐานะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถึงจะสังกัดพรรคการเมืองคนละฝ่ายกับกลุ่มการเมืองหลักในพื้นที่ แต่ในทางปฏิบัติก็ต้องทำงานร่วมกัน เพราะการพัฒนาพื้นที่ยังจำเป็นต้องอาศัยการประสานทรัพยากรจากส่วนกลางผ่านเครือข่ายทางการเมือง เมื่อการทำงานร่วมกันก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย ประชาชนได้ประโยชน์จากโครงการพัฒนา ผมเองก็ได้รับความเชื่อมั่นและความชอบธรรมจากผลงานในพื้นที่ ส่วนเครือข่ายพรรคการเมืองก็ได้รับแรงสนับสนุนทางการเมือง แม้จะต่างสังกัดกันแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้บนฐานผลประโยชน์ร่วมด้านการพัฒนา” (ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, สัมภาษณ์ 7 ธันวาคม 2568)

โดยสรุปแล้ว ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง พบว่าตัวแบบภาคีภิบาลทางการเมืองระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติพรรคภูมิใจไทยในจังหวัดบุรีรัมย์เกิดขึ้นในลักษณะภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำในการพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ ภายใต้ความสัมพันธ์แบบพึ่งพากันเชิงสถาบันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ ซึ่งมีพรรคภูมิใจไทยเป็นศูนย์กลางเชิงสถาบันในการเชื่อมโยงและกำกับทิศทางความร่วมมือ โดยนักการเมืองระดับชาติทำหน้าที่เป็นตัวแสดงศูนย์กลางในการระดมและประสานทรัพยากรจากเครือข่ายหลายระดับ ซึ่งฉายภาพให้เห็นการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายทั้งแนวดิ่งและแนวระนาบ ขณะที่ผู้บริหารท้องถิ่นทำหน้าที่สะท้อนปัญหาและความต้องการของพื้นที่เข้าสู่กระบวนการนโยบาย ส่งผลให้การบูรณาการทรัพยากรและการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีเอกภาพ อันนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพในการพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์อย่างเป็นรูปธรรม

2. การปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงอื่นในเครือข่ายภาคีภิบาลทางการเมืองระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพรรคภูมิใจไทยในการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์

จากการศึกษาพบว่า ในโครงสร้างความร่วมมือที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ มิได้ฉายภาพเฉพาะบทบาทความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพรรคภูมิใจไทยเท่านั้น หากแต่มีการปฏิสัมพันธ์ของภาคีองค์กรอื่น ๆ จำแนกออกเป็น 4 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ 1) ภาคการเมือง 2) ภาคราชการหรือภาครัฐ 3) เครือข่ายภาคธุรกิจ และ 4) เครือข่ายปกครองส่วนท้องที่ เข้ามาร่วมกันในลักษณะโครงสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบจตุภาคี (Quadripartite Collaborative Network) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์อย่างเป็นระบบและมียุทธศาสตร์ โดยพรรคภูมิใจไทยดำรงสถานะเป็นแกนกลางเชิงสถาบันของเครือข่าย ซึ่งเอื้อให้การเชื่อมโยงทรัพยากรและการกำหนดวาระ

CC BY NC ND

เชิงพัฒนาดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ดังการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ฉายภาพบทบาทและส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่มีความสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาในเขตพื้นที่เมืองจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า

“การพัฒนาบ้านเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นเรื่องที่เราไม่สามารถขับเคลื่อนได้เพียงลำพัง หรือองค์กรเดียว อย่างตัวผมเองดูแลในเขตพื้นที่ที่มีความเป็นเมืองและเศรษฐกิจใหญ่พอสมควร ถ้าในการดูแลระดับพื้นที่ผู้รับผิดชอบ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ในการดูแลสาระทุกข์สุขดิบในพื้นที่ให้ครอบคลุมเป็นเรื่องที่ยากด้วยทรัพยากรที่จำกัดของท้องถิ่นเอง ดังนั้น เราในฐานะ ส.ส. เขตพื้นที่ จึงต้องเป็นตัวกลางในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐระดับภูมิภาค ผู้ใหญ่ที่มีอำนาจบารมี รวมถึงใช้สภาพื้นที่กลางประสานความร่วมมือจากรัฐบาลกลาง เพื่อระดมการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งการพัฒนาในภาพเล็ก ๆ นี้ขนายผลลัพธ์ไปสู่การพัฒนาภาพใหญ่คือ จังหวัดบุรีรัมย์” (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต C ในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 ธันวาคม 2568)

สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อธิบายการพัฒนาเมืองในพื้นที่ที่เป็นท้องถิ่นสูงกับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ซึ่งกล่าวไว้ว่า

“ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ไม่ได้มีความเป็นเมืองมากเท่าไหร่ ประชาชนในพื้นที่และผู้แทนระดับท้องถิ่นต้องเข้าถึงตัวผู้แทนราษฎรได้ง่าย เพราะแต่ละพื้นที่เขาก็มีปัญหาและข้อจำกัดเชิงทรัพยากรเหมือนกัน ตัวผมเองก็จะเป็นตัวกลางในการประสานกับภาคส่วนอื่น ๆ ที่มีอำนาจในการจัดการเข้ามาสนับสนุนท้องถิ่น เช่น กรมส่งเสริมองค์กรปกครองท้องถิ่น จังหวัด อำเภอ หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด อีกทั้งการดูแลพื้นที่อย่างใกล้ชิดผมก็จะมีกลุ่มกำนันและผู้ใหญ่ช่วยอีกเป็นสายตาอีกแรงหนึ่ง” (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต B ในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2568)

นอกจากนี้ อีกหนึ่งตัวแสดงสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ คือ ภาคธุรกิจเอกชน (Private Sector) ซึ่งมิได้ดำรงบทบาทในฐานะองค์กรตัวแทนในเครือข่ายทางการเมือง หากแต่เข้ามีส่วนร่วมผ่านการประสานเชิงสถาบันโดยมีหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคคือจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นตัวแสดงกลางในการเชื่อมโยงและเชิญชวนให้ภาคเอกชนเข้าร่วมกระบวนการพัฒนา ได้แก่ หอการค้าจังหวัดบุรีรัมย์ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดบุรีรัมย์ เครือข่ายภาคเอกชนในนาม One Buriram ตลอดจนตัวแสดงที่มีบทบาททางธุรกิจควบคู่กับทุนทางการเมือง ซึ่งฉายภาพให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางการเมืองที่ฝังตัวอยู่ในโครงสร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาเมืองจังหวัด อันมีส่วนสำคัญเสริมสร้างทั้งทรัพยากร ความคล่องตัวเชิงปฏิบัติการ และความชอบธรรมเชิงเศรษฐกิจ ให้จังหวัดบุรีรัมย์ได้รับการพัฒนาแบบมียุทธศาสตร์ ดังการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อธิบายถึงความร่วมมือกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนในบริบทการพัฒนาพื้นที่ที่ขยายไปสู่การพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า

“การพัฒนาพื้นที่ อย่างในบทบาทของเทศบาลของเราเองไม่ได้ออกแบบแผนให้ใช้ได้เฉพาะองค์กรของเรา แต่ต้องเชื่อมโยงกับจังหวัดด้วยนะ แล้วในการขับเคลื่อนการพัฒนาเองเราก็ไม่ได้เดินเพียงลำพัง เรามักจะอาศัยการภาคีภิบาลร่วมกันกับภาคเอกชนให้เข้ามาร่วมกันบริหารจัดการพื้นที่ด้วยกัน

เพื่อให้เกิดประโยชน์ที่จะเกิดกับประชาชนมีประสิทธิภาพสูงสุดในมิติการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ" (ผู้บริหารเทศบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2 พฤศจิกายน 2568)

สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้กล่าวถึงบทบาทภาคเอกชนกับการพัฒนาพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกล่าวว่า

"เราในฐานะคนบุรีรัมย์เราก็อยากเห็นจังหวัดบุรีรัมย์มีทิศทางการพัฒนาที่ดี อะไรที่ภาคเอกชนสามารถสนับสนุนหรือเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาร่วมกับภาครัฐ เพื่อให้บ้านเราที่อาศัยอยู่ดีขึ้น ภาคเอกชนเราก็ยินดีอย่างยิ่งที่จะเข้าร่วม โดยอาศัยทุนการเงิน ความรู้ และประสบการณขององค์กรภาคเอกชนเราในการขับเคลื่อนร่วมกัน แต่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของภาคการเมืองนะ" (ประธานหอการค้าจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 1 พฤศจิกายน 2568)

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้มูลสำคัญทั้ง 17 คน พบความสอดคล้องจำนวน 11 คน พบว่า ตัวแสดงที่มีอิทธิพลอย่างมากทั้งในบริบททางการเมืองและบทบาทนักธุรกิจพื้นถิ่นที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งตัวแสดงดังกล่าว คือ *"คุณเนวิน ชิดชอบ"* ในฐานะทั้งตัวแสดงกลางในโครงสร้างเครือข่ายการเมืองและหน่วยงานราชการ ผู้ประสานและเชื่อมโยงทรัพยากร รวมถึงผลประโยชน์จากหลายภาคส่วนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาเมืองในระดับจังหวัด (สำนักข่าวไทยรัฐออนไลน์, 2568) ทำให้การบูรณาการทั้งกลไกทางการเมืองและเศรษฐกิจ ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์เติบโตอย่างก้าวกระโดดจนถึงปัจจุบัน ดังความเห็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญอธิบายบทบาทของ *"คุณเนวิน ชิดชอบ"* ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์

"จังหวัดบุรีรัมย์กับท่านเนวิน ถือเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ท่านเป็นบุคคลกล้าที่จะตัดสินใจและลงมือทำในเรื่องใหญ่ ๆ ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ ปากท้อง การอยู่ดีกินดี ให้ประชาชนจังหวัดบุรีรัมย์มีอาชีพ ซึ่งตัวท่านเองมองว่าบุรีรัมย์จะเกิดอย่างไรให้มั่นคง จึงนำมาสู่การลงมือปฏิบัติของ ส.ส. พรรคภูมิใจไทยในจังหวัดบุรีรัมย์ และผมเชื่ออีกว่าถ้าบุรีรัมย์ไม่มีผู้นำที่แข็งแกร่งแบบนี้ บ้านเมืองเศรษฐกิจในบุรีรัมย์ไม่เติบโต" (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต A ในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 ธันวาคม 2568)

สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ อธิบายถึง "คุณเนวิน ชิดชอบ" บทบาทการพัฒนาและยกระดับรายได้ของเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า

"คนบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โชคดีมากที่มีคนชื่อว่า เนวิน เพราะทุกอย่างเกิดขึ้นได้เพราะท่านเนวิน แต่ก่อนจังหวัดบุรีรัมย์ไม่มีอะไรเลยนะ เป็นเพียงจังหวัดทางผ่านที่จะมุ่งหน้าไประหว่างจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดนครราชสีมา บ้างก็ว่าบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่ต้องตำน้ำกินจากดินเพราะแห้งแล้งไร้การพัฒนา แต่ปัจจุบันนี้มีทั้งสนามฟุตบอล สนามแข่งรถ(MotoGP) และแหล่งท่องเที่ยวที่พวกเราเนรมิตขึ้นมา โดยมีท่านเนวินเป็นแกนสำคัญ ก็ทำให้จังหวัดบุรีรัมย์กลายเป็นเมืองที่ทำให้นักท่องเที่ยวหลายคนต้องมา ส่วนหนึ่งที่ทำให้เมืองบุรีรัมย์ใหญ่ขึ้นได้เกิดจากการผสานความร่วมมือกันของภาคการเมือง ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยมีคุณเนวินเป็นแก่นกลางสำคัญนี้แหละ" (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขต B ในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 พฤศจิกายน 2568)

Citation : จิรัฏฐ์ จึงตระกูล, และ สุริยานนท์ พลสิม. (2569). ภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ : กรณีศึกษาบุรีรัมย์โมเดล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

หรือ การสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉายภาพ *“คุณเนวิน ชิดชอบ”* ผู้สร้างโมเดลและผู้นำการพัฒนาเมืองบุรีรัมย์ ซึ่งกล่าวไว้ว่า

“พรรคภูมิใจไทย คือ บุรีรัมย์โมเดล โดยมีคุณเนวิน ชิดชอบ แต่ก่อนเราไม่ได้เป็นนักการเมือง เราเป็นครอบครัวนักธุรกิจที่มีธุรกิจอยู่ในบุรีรัมย์ทั้งหมด เราเข้าใจบริบทของบุรีรัมย์เมื่อ 20 ปีที่แล้ว ทำให้เรารู้ก็ คือ บุรีรัมย์ที่ไม่ใช่เมืองท่องเที่ยว บุรีรัมย์ไม่ใช่ปลายทางของคนที่จะมาบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ไม่เคยมีโรงแรมร้านอาหารที่เยอะขนาดนั้น เมื่อก่อนบุรีรัมย์จน Top 10 ของประเทศ ถ้านับจาก GDP ย้อนหลังไป เมื่อ 15 – 20 ปีที่แล้ว ประชากรเราติด Top 1/10 ของประเทศก็จริง หลังจากที่คุณเนวินเริ่มลงมือทำสร้างแม่เหล็กให้ท้องถิ่น ผลักดันงบประมาณเข้าบุรีรัมย์ จนหลุดจังหวัดแห่งความจน ก็ได้เห็นการเปลี่ยนแปลง” (ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 ธันวาคม 2568)

สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ฉายภาพบทบาทของ *“คุณเนวิน ชิดชอบ”* กับการสร้างวิสัยทัศน์การพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งกล่าวว่า

“ปฏิเสธไม่ได้ว่า คุณเนวิน คือ บุคคลสำคัญที่มีคุณูปการต่อจังหวัดบุรีรัมย์ อย่างทุกครั้งที่ผมเข้าไปพบครอบครัวท่าน คุยเรื่องแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นในฐานะที่ผมเป็นผู้บริหารด้วย ผมก็ได้แนวทางในการขับเคลื่อนท้องถิ่นเยอะเลย นอกจากนี้ การที่มีกลุ่มท่านเนวินเป็นแนวร่วมในการพัฒนาเมือง ก็สะท้อนอย่างหนึ่งว่าทั้งท้องถิ่นและคนบุรีรัมย์ไม่ได้เดินคนเดียวนะ พร้อมทั้งท่านยังเป็นผู้ระดมการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามาพัฒนาพื้นที่ร่วมกันด้วย” (ผู้บริหารเทศบาลเมืองแห่งหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 ธันวาคม 2568)

ตลอดจนการศึกษาประเด็นนี้พบว่า ในโครงสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการเมืองระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพรรคภูมิใจไทยในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ มิได้ปรากฏบทบาทขององค์กรภาคประชาสังคมในฐานะตัวแสดงร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างเด่นชัด ทั้งในกระบวนการกำหนดทิศทางการพัฒนาและการตัดสินใจเชิงนโยบายร่วม แต่ทว่าบทบาทส่วนใหญ่จำกัดในฐานะผู้รับนโยบายและผู้สะท้อนปัญหาเชิงพื้นที่ผ่านกลไกการประชาพิจารณ์ตามกฎหมายกำหนด ดังการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอธิบายบทบาทของภาคประชาสังคมในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งกล่าวว่า

“การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนหรือภาคประชาสังคมส่วนใหญ่จะอยู่ในส่วนภาคเอกชน ซึ่งถ้าพวกเขาต้องการอะไร ส่วนใหญ่จะจัดทำในงบของท้องถิ่น ซึ่งภาคส่วนดังกล่าวก็จะมีบทบาทมาร่วมแสดงความคิดในลักษณะประชาพิจารณ์เท่านั้น ว่าคุณอยากจะได้อะไร ตามสิทธิที่คุณมี แล้วเราก็จะรวมความคิดเห็นจากพวกเขายื่นต่อกรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่น” (ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 13 ธันวาคม 2568)

สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ฉายภาพบทบาทและสถานะภาคประชาสังคมอีกฉากทัศน์หนึ่ง ซึ่งอธิบายไว้ว่า

“ถ้าจะหาภาคประชาสังคมที่เกิดจากการรวมตัวกันของภาคประชาชนในการคานหรือเห็นต่างโครงการรัฐในจังหวัดบุรีรัมย์ที่นำโดยพรรคภูมิใจไทยจะไม่โดดเด่น เพราะภาคประชาสังคมกลุ่มนี้

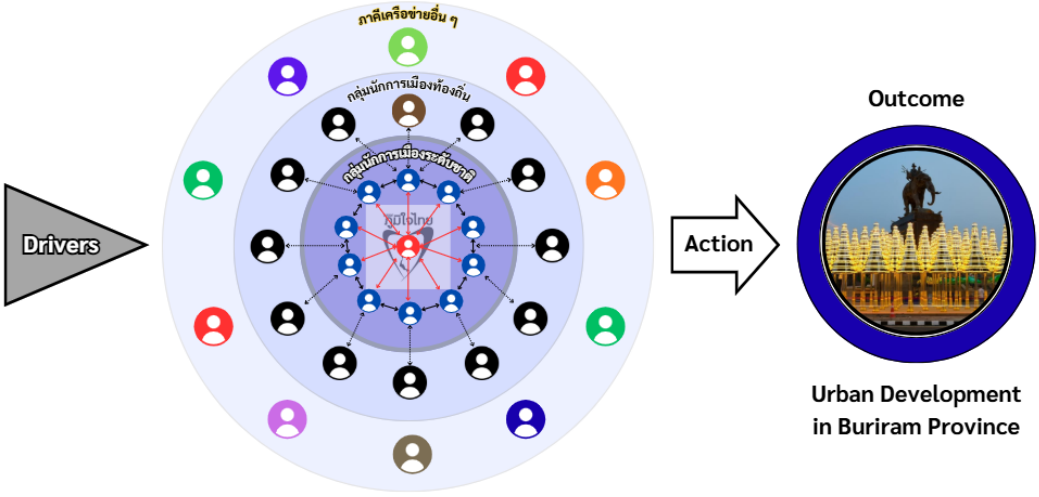
มีทั้งปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำชุมชน รวมถึงกลุ่มสมัชชาในอดีตที่ไม่แข็งแรงเท่าไหร่ เพราะภาคประชาสังคมที่ทำงานร่วมกับภาคการเมืองทั้งระดับชาติและท้องถิ่น เขามีกลุ่มของพวกเขาอยู่แล้วอย่าง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ อสม. ที่ทำงานในพื้นที่ด้วยกัน (กลุ่มภาคประชาสังคม, การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 ธันวาคม 2568)

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่สองว่าด้วยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงในกลไกภาคีภิบาลทางเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์พบว่า โครงสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการเมืองมิได้ฉายภาพเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพรรคภูมิใจไทยเท่านั้น หากแต่ขยายตัวเป็นเครือข่ายความร่วมมือแบบจตุภาคี (Quadripartite Collaborative Network) ประกอบด้วย 1) ภาคการเมือง 2) หน่วยงานราชการหรือภาครัฐ 3) องค์กรภาคธุรกิจ และ 4) เครือข่ายกำนัน – ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันยังปรากฏบทบาทของตัวแสดงสำคัญที่มีอิทธิพลสูงในการระดมทรัพยากรและการประสานผลประโยชน์ระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ส่งผลให้การบูรณาการกลไกทางการเมืองและการบริหารกิจการสาธารณะในจังหวัดบุรีรัมย์ดำเนินไปอย่างมีเอกภาพแบบมียุทธศาสตร์ อย่างไรก็ดี โครงสร้างเครือข่ายความร่วมมือดังกล่าวยังขาดบทบาทของภาคประชาสังคมและภาคพลเมืองในฐานะตัวแสดงสำคัญในการร่วมสร้างคุณค่าสาธารณะ อาจส่งผลให้โครงสร้างความร่วมมือมีลักษณะเอนเอียงโดยภาคการเมืองเป็นตัวนำหลักและลดทอนความครอบคลุมของกระบวนการตัดสินใจเชิงสาธารณะ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

งานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งศึกษาตัวแบบภาคีภิบาลทางการเมืองระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติพรรคภูมิใจไทยในจังหวัดบุรีรัมย์ รวมถึงวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงอื่นในกลไกภาคีภิบาลทางการเมืองที่เกิดขึ้นในจังหวัดบุรีรัมย์ด้วย ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความร่วมมือระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองระดับชาติพรรคภูมิใจไทยเกิดขึ้นในลักษณะภาคีภิบาลแบบพึ่งพากันเชิงสถาบันที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ โดยพรรคภูมิใจไทยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเชิงสถาบัน (Institutional Centrality) ซึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นตัวแสดงกลางสำคัญ (Key Broker Actors) ในการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่มีอำนาจและศักยภาพสูง เพื่อระดมการสนับสนุนทรัพยากรจากส่วนกลางกระจายลงมาสู่ท้องถิ่นในจังหวัดบุรีรัมย์ ภายใต้รูปแบบการบริหารกิจการสาธารณะที่เน้นโอกาสเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Opportunistic Public Governance: SOPG) โดยเฉพาะการดำรงตำแหน่งทางการเมืองของผู้แทนราษฎรในรัฐบาลกลาง ส่งผลให้การจัดการปัญหาสาธารณะและการพัฒนาตอบสนองความต้องการเชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการงานวิจัยของ Provan & Kenis (2008) ที่พบว่าเครือข่ายความร่วมมือที่มีองค์กรเป็นศูนย์กลางทำหน้าที่บริหารจัดการ ส่งเสริมประสิทธิภาพทั้งการประสานงาน การตัดสินใจ และการระดมทรัพยากร ท่ามกลางการบริหารกิจการสาธารณะที่ต้องเผชิญกับซับซ้อนและข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วลัยพร ชิณศรี (2568) ที่พบว่ารูปแบบความร่วมมือแบบไม่เป็นทางการในการบริหารกิจการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับภาคีเครือข่ายด้วยความสมัครใจ

เกิดจากความต้องการของข้อมูล องค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญของบุคคล รวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดทุนทางสังคมในชุมชน อันนำไปสู่การผลักดันให้การบริหารท้องถิ่นเกิดความเข้มแข็งและบรรลุภารกิจตามเป้าหมาย (พบสุข ช่ำชอง, 2561) ซึ่งตัวแบบภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำที่เกิดขึ้นในลักษณะความร่วมมือแบบพึ่งพากันเชิงสถาบัน ผู้วิจัยอธิบายรายละเอียดดังแผนภาพด้านล่าง

ภาพที่ 2 ตัวแบบภาคีภิบาลที่มีการเมืองเป็นตัวนำ (Political-led Collaborative Governance)

อย่างไรก็ดี ในบริบทการบริหารจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาในจังหวัดบุรีรัมย์กลับสะท้อนถึงความแตกต่าง แม้โครงสร้างเครือข่ายมีลักษณะเป็นศูนย์กลางเชิงสถาบัน ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการระดมทรัพยากรสู่ท้องถิ่น แต่ทว่าศูนย์กลางดังกล่าวมิได้เป็นหน่วยงานที่เป็นกลาง หากแต่เป็นศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองที่กำหนดทิศทางและควบคุมการเข้าถึงทรัพยากร ส่งผลให้ความร่วมมือตั้งอยู่บนความสมัครใจภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ต่อการบริหารกิจการสาธารณะในจังหวัดบุรีรัมย์ (Evans, 1995; Migdal, 2001) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Nishizaki (2011) ที่พบว่าความสัมพันธ์ทางการเมืองในระดับพื้นที่มิได้ตั้งอยู่บนการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เชิงวัตถุเพียงอย่างเดียว หากแต่ฝังตัวในความสัมพันธ์เชิงสังคมและบริบททางการเมืองเฉพาะพื้นที่ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างความยอมรับและความชอบธรรมต่ออำนาจนำของศูนย์กลางทางการเมือง

นอกจากนี้ ในการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในตัวแบบกลไกภาคีภิบาลทางการเมืองที่เกิดขึ้นในจังหวัดบุรีรัมย์ดังกล่าว ฉายภาพให้เห็นโครงสร้างเครือข่ายภาคีภิบาลแบบจตุภาคี (Quadripartite Collaborative Governance Network) ประกอบด้วย 1) ภาคการเมือง 2) ภาคราชการ 3) ภาคเอกชน และ 4) เครือข่ายกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งขับเคลื่อนการบริหารกิจการสาธารณะท้องถิ่นร่วมกัน อันขยายไปสู่การพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาคการเมืองเป็นตัวนำสำคัญในกลไกภาคีภิบาลทางการเมือง (Political Driven–Collaborative Governance) เพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบ

ราชแบบดั้งเดิมได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pholsim & Inaba (2025) พบว่าเหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองจังหวัดขอนแก่นผ่านโครงการรถไฟฟ้ารางเบาประสบความสำเร็จเกิดจากการบูรณาการและประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่หลากหลายประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคการเมือง และภาควิชาการ เพื่อระดมทรัพยากรอย่างเป็นระบบ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นฐานรากสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายในระดับพื้นที่ หากเปรียบเทียบกับกรณีจังหวัดบุรีรัมย์ พบความแตกต่างในเชิงโครงสร้างเครือข่ายอย่างชัดเจน กล่าวคือ แม้จะปรากฏการบูรณาการความร่วมมือในลักษณะพหุภาคีเช่นเดียวกัน แต่โครงสร้างเครือข่ายกลับมีลักษณะรวมศูนย์ผ่านภาคการเมืองและตัวบุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการเชื่อมประสานและกำกับทิศทางของเครือข่าย ในขณะที่บทบาทของภาคประชาสังคมและภาคพลเมืองยังไม่ปรากฏอย่างเด่นชัดในฐานะตัวแสดงที่มีส่วนร่วมในการสร้างคุณค่าสาธารณะโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Clark (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่าการขับเคลื่อนกลไกภาคีภิบาลในกระบวนการวางแผนสาธารณะเป็นแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ใด ๆ ก็ตาม จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและภาคพลเมืองในฐานะตัวแสดงสำคัญในการร่วมสร้างคุณค่าสาธารณะ ซึ่งหากการมีส่วนร่วมดังกล่าวยังมีข้อจำกัดหรือไม่ปรากฏชัดเจน ส่งผลให้โครงสร้างความร่วมมือมีลักษณะเอนเอียงไปสู่การนำโดยภาคการเมืองเป็นหลัก และลดทอนความครอบคลุมกระบวนการตัดสินใจเชิงสาธารณะ อันมีความสัมพันธ์กันต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์อย่างมีนัยสำคัญ (Ansell, Sorensen & Torfing, 2025)

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

องค์ความรู้ใหม่งานวิจัยชิ้นนี้ คือ ตัวแบบภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ (Political led-Collaborative Governance) ได้ฉายภาพกลไกความร่วมมือทางการเมืองระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพรรคภูมิใจไทยในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมิได้เป็นเพียงโครงสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอำนาจตามทฤษฎีเครือข่ายทางการเมืองเท่านั้น หากแต่การนำแนวคิดภาคีภิบาล (Collaborative Governance) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์มาร่วมวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางรัฐศาสตร์ อันสะท้อนให้เห็นกลไกความร่วมมือทางการเมืองในลักษณะภาคีภิบาลแบบพึ่งพากันเชิงสถาบัน โดยนักการเมืองท้องถิ่นอาศัยนักการเมืองระดับชาติและพรรคภูมิใจไทยเป็นศูนย์กลางอำนาจเชิงสถาบันเป็นตัวกลางประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่มีอำนาจและศักยภาพสูง ภายใต้โครงสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบจตุภาคี (Quadripartite Collaborative Network) อันประกอบด้วย 1) ภาคการเมือง 2) ภาคราชการ 3) เครือข่ายภาคธุรกิจ และ 4) เครือข่ายกำนัน – ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อระดมการสนับสนุนและการบูรณาการทรัพยากรจากทุกภาคส่วนมาสู่การยกระดับการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์

Citation : จิรัฏฐ์ จึงตระกูล, และ สุริยานนท์ พลสิม. (2569). ภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ : กรณีศึกษาบุรีรัมย์โมเดล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

ภาพที่ 3 องค์ความรู้และคุณค่าจากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรยกระดับโครงสร้างความร่วมมือจากเดิมที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ ไปสู่การจัดตั้งสภาภาคีพลเมือง ตลอดจนจัดทำธรรมนูญภาคีภิบาลจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกกลางเชิงสถาบันรองรับการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ภาคพลเมือง และกลุ่มผู้เปราะบาง ในฐานะคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นทุกระดับ รวมถึงส่งเสริมกระบวนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting) ในโครงการพัฒนาเมืองขนาดใหญ่ เพื่อเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาสังคมและภาคพลเมืองสามารถร่วมเสนอ ตรวจสอบ และตัดสินใจด้านงบประมาณร่วมกับภาคการเมืองและภาคราชการ อันเป็นการสร้างความสมดุลเชิงอำนาจในการบริหารกิจการสาธารณะเพื่อการพัฒนาในจังหวัดบุรีรัมย์

2. ควรพัฒนากลไกการประสานความร่วมมือให้อยู่ใน “พื้นที่กลางเชิงสถาบัน” (Institutional Public Space) เพื่อเป็นเวทีกลางในการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยน และร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนา

ท้องถิ่นของทุกภาคส่วน อันเชื่อมโยงกับการพัฒนาเมืองอย่างเป็นระบบและลดการพึ่งพาความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการศึกษาลักษณะตัวแบบความร่วมมือทางการเมืองระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพรรคภูมิใจไทย อันมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดบุรีรัมย์เท่านั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรพัฒนาไปสู่การวิจัยเชิงปริมาณหรือแบบผสมผสาน โดยประยุกต์ใช้การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis: SNA) และการสร้างแผนภาพเครือข่าย (Sociogram) เพื่ออธิบายโครงสร้าง ความซับซ้อน และระดับความเชื่อมโยงของเครือข่ายความร่วมมือทางการเมืองในจังหวัดบุรีรัมย์ในเชิงระบบ

2. การวิจัยนี้เป็นการศึกษากลไกความร่วมมือทางการเมืองแบบภาคีภิบาลระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและพรรคภูมิใจไทย ซึ่งฉายภาพบริบทเชิงพื้นที่เฉพาะในจังหวัดบุรีรัมย์เท่านั้น ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตไปยังพื้นที่อื่น ๆ ภายใต้กรอบแนวคิดเดียวกันในลักษณะการศึกษาเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Study) เพื่อวิเคราะห์ความเหมือนและความแตกต่างของรูปแบบความร่วมมือทางการเมืองในบริบทพื้นที่ที่หลากหลาย อันนำไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ด้านภาคีภิบาลและการบริหารจัดการเครือข่ายภาครัฐได้อย่างครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

เอกสารอ้างอิง (References)

โกวิทย์ พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

กฤชวรรธน์ โล่ห์วัชรินทร์. (2564). *รัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดเพื่อการจัดการปกครองสาธารณะในศตวรรษที่ 21.* ขอนแก่น: วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

คมสันต์ บัวติ๊บ และจันทนา สุทธิจารี. (2561). การเมืองในการกำหนดนโยบายสาธารณะ: กรณีศึกษานโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแห่งหนึ่งในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 9*(1), 1-28.

ต่อสกุล พุทธพักตร์ และสุวิชา เป้าอารีย์. (2564). ระบบอุปถัมภ์ในคติเห็นแก่เครือญาติ กับการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารการเมืองการปกครอง, 11*(1), 21-41.

บรรเจิด สิงคะเนติ, ศักดิ์ณรงค์ มงคล, ดารุณี พุ่มแก้ว, พัชรวรรณ นุชประยูร, ฌานิทธิ์ สันตะพันธุ์ และวัชรชัย จิรจินดากุล. (2562). โครงสร้างอุปถัมภ์ในประเทศไทย: ทศวรรษแห่งการต่อสู้เรื่องอำนาจหน้าที่และปัญหาในการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, 59*(2), 128–148.

Citation : จิรัฏฐ์ จึงตระกูล, และ สุริยานนท์ พลสิม. (2569). ภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ : กรณีศึกษาบุรีรัมย์โมเดล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

พบสุข ชำชอง. (2561). *การบริหารจัดการบนฐานความร่วมมือ : ฐานรากนวัตกรรมท้องถิ่น.* มหาสารคาม: โครงการผลิตและเผยแพร่ตำราและผลงานทางวิชาการ.

วลัยพร ชิณศรี. (2568). แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง บนฐานเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่น. *วารสารการบริหารท้องถิ่น, 18*(1), 45–64.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). *เครือข่าย : นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

วุฒิสาร ตันไชย. (2557). *การกระจายอำนาจและประชาธิปไตยในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

สมหวัง อารีย์เอื้อ และสุริยานนท์ พลสิม. (2567). แนวทางขจัดอุปสรรคและยกระดับความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬแบบบูรณาการ. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสตร์, 15*(1), 131-158.

สำนักข่าวไทยรัฐออนไลน์. (31 กันยายน 2567). *มีผล 31 ต.ค. 67 เปลี่ยนฐานะเทศบาลเมืองบุรีรัมย์เป็น “เทศบาลนครบุรีรัมย์”*. https://www.thairath.co.th/news/politic/2813367

สำนักข่าวไทยรัฐออนไลน์. (2568, เมษายน 4). *บุรีรัมย์โมเดล "เนวิน" สอนพ่อเมือง - นายก อบจ.ทั่วประเทศพัฒนาเมืองแบบยั่งยืน*. from https://www.thairath.co.th/news/politic/2851255

สุทธิเกียรติ อังกาบูรณะ. (2560). การเมืองท้องถิ่นกับความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น ในการจัดทำบริการสาธารณะ. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 15*(3), 38–60.

สุริยานนท์ พลสิม. (2566). ภาคีภิบาล: แนวคิดพื้นฐานและแนวทางการศึกษาวิจัยในอนาคต. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 40*(2), 196-218.

Agranoff, R. & McGuire, R. (2003). *Collaborative public management: New strategies for local governments.* Washington, D.C.: Georgetown University Press.

Ansell, C. & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory, 18*(4), 543–571. https://doi.org/10.1093/jopart/mum032

Ansell, C., Sorensen, E. & Torfing, J. (2025). Theorizing the political dimension of collaborative governance. *Perspectives on Public Management and Governance, 8*(3), 158–171. https://doi.org/10.1093/ppmgov/gvaf007

Bryson, J., Crosby, B. & Stone, M. (2006). The Design and Implementation of Cross-Sector Collaborations: Propositions from the Literature. *Public Administration Review, 66*(1), 44-55. https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2006.00665.x

Burt, R. (1992). *Structural Holes: The Social Structure of Competition.* Cambridge, MA: Harvard University Press.

Citation : Jungtrakul, J., & Pholsim, S. (2026). Political-led Collaborative Governance: A Case Study of the Buriram Model. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

Chopyot, S. & Samakeetham, S. (2024). The Discourse of Decentralization in Thailand: A Study of Political, Administrative, and Financial Aspects. *International Journal of Religion, 5*(12), 650-660.

Clark, J. (2021). Public values and public participation: A case of collaborative governance of a planning process. *The American Review of Public Administration, 51*(3), 199-212.

Clarke, S. (2017). Local Place-Based Collaborative Governance: Comparing State-Centric and Society-Centered Models. *Urban Affairs Review, 53*(3), 578-602. https://doi.org/10.1177/1078087416637126

Creswell, J. & Clark, V. (2017). *Designing and Conducting Mixed Methods Research* (3 ed.). Los Angeles: Sage Publications.

Emerson. K. & Nabatchi, T. (2015). *Collaborative Governance Regimes.* Washington DC: Georgetown University Press.

Emerson, R. (1993). Power-Dependence Relations. In Marvin, O., *Power In Modern Societies* (pp. 48-58). New York: Routledge.

Evans, P. (1995). *Embedded Autonomy: States and Industrial Transformation.* New Jersey: Princeton University Press.

Head, B. & Alford, J. (2015). Wicked Problems: Implications for Public Policy and Management: Implications for Public Policy and Management. *Administration & Society, 47*(6), 711-739. https://doi.org/10.1177/0095399713481601

Laumann, E. (1987). *The Organizational State: Social Choice in National Policy Domains.* Wisconsin: The University of Wisconsin Press.

Mairs, S. (12 June 2017). *Backwater to boomtown: Rural Thai city emerges as sporting Camelot*. https://www.taipeitimes.com/News/feat/archives/2017/06/12/2003672391

Marsh, D. & Rhodes, R. A. W. (1992). *Policy Networks in British Government.* Oxford: Clarendon Press.

McCargo, D. (2005). Network monarchy and legitimacy crises in Thailand. *The Pacific Review, 18*(4), 499-519. https://doi.org/10.1080/09512740500338937

Migdal, J. (2001). *State in society: studying how states and societies transform and constitute one another.* New York: Cambridge University Press.

Nishizaki, Y. (2011). *Political Authority and Provincial Identity in Thailand: The Making of Banharn-buri.* Ithaca, New York: Cornell University Press.

Citation : จิรัฏฐ์ จึงตระกูล, และ สุริยานนท์ พลสิม. (2569). ภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ : กรณีศึกษาบุรีรัมย์โมเดล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

Osborne, S. (2010). *The New Public Governance? : Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance.* New York: Routledge.

Ostrom, E. (1990). *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action.* Cambridge: Cambridge University Press.

Pholsim, S. & Inaba, Y. (2025). How local coalitions advocate for light rail transport policy: a case study of Thailand. *Journal of Asian Public Policy*, 1–25. https://doi.org/10.1080/17516234.2025.2563926

Pollitt, C. & Bouckaert, G. (2017). *Public Management Reform: A Comparative Analysis – New Public Management, Governance, and the Neo-Weberian State* (4 ed.). Oxford: Oxford University Press.

Powell, W., Koput, K. & Smith-Doerr, L. (1996). Interorganizational Collaboration and the Locus of Innovation: Networks of Learning in Biotechnology. *Administrative Science Quarterly, 41*(1), 116–145. https://doi.org/10.2307/2393988

Provan. K, & Kenis, P. (2008). Modes of Network Governance: Structure, Management, and Effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory, 18*(2), 229-252. https://doi.org/10.1093/jopart/mum015

Putnam, R. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community.* New York: Simon & Schuster Paperbacks.

Sandfort, J. & Milward, B. (2008). Collaborative Service Provision in the Public Sector. In Cropper, S., Huxham, C., Ebers, M. & Ring, P. (Eds.), *The Oxford Handbook of Inter-Organizational Relations* (pp. 147-155). Oxford: Oxford University Press.

Sonderskov, M. (2019). Do local politicians really want collaborative governance? *International Journal of Public Sector Management*, 320–330. doi:10.1108/IJPSM-10-2017-0271

Sorensen, E. & Torfing, J. (2009). Making governance networks effective and democratic through metagovernance. *Public Administration, 87*(2), 234-258.

Steurer, R. (2013). Disentangling governance: a synoptic view of regulation by government, business and civil society. *Policy Sciences, 46*(4), 387–410. https://doi.org/10.1007/s11077-013-9177-y

Stone, C. (1989). *Regime Politics: Governing Atlanta, 1946-1988.* Lawrence: University Press of Kansas.

Citation : Jungtrakul, J., & Pholsim, S. (2026). Political-led Collaborative Governance: A Case Study of the Buriram Model. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

Suksamran, N. (26 July 2014). *United in Buri Ram : The formerly impoverished province is on the brink of an economic boom*. https://www.bangkokpost.com

Wongpreedee, A. & Mahakanjana, C. (2011). Decentralization and Local Governance in Thailand. In Berman, E., *Public Administration in Southeast Asia: Thailand, Philippines, Malaysia, Hong Kong, and Macao* (pp. 53-77). New York: Routledge.

Yin, R. (2009). *Case Study Research and Applications: Design and Methods.* Thousand Oaks: Sage Publications.

Citation : จิรัฏฐ์ จึงตระกูล, และ สุริยานนท์ พลสิม. (2569). ภาคีภิบาลที่มีภาคการเมืองเป็นตัวนำ : กรณีศึกษาบุรีรัมย์โมเดล. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e 300460. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300460

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e300550
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไป ของจังหวัดหนองบัวลำภู

Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province

ศรีเมือง สามล[1*], และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง[2]

Srimuang Samlon [1*], and Pichairath Meunduang[2]

[1-2]คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต; Faculty of Political Science, Pitchayabundit College , Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : nuspong.ggg@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e300550

Received : April 8, 2026; **Revised :** May 19, 2026; **Accepted :** June 12, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัญหาอุปสรรคและเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) ระดับการมีส่วนร่วมทำการเมือง 3) ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ 4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 400 คน ด้วยการใช้สูตรของ Yamane และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยได้กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ จำนวน ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภูให้ความสำคัญกับสิทธิเลือกตั้ง เชื่อว่าหนึ่งเสียงสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ แม้จะมีอุปสรรคด้านข้อมูล เศรษฐกิจ ระบบอุปถัมภ์ ข่าวปลอม และผลกระทบจากโรคระบาด แต่ยังมองว่าการเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น จึงควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการให้ความรู้ เพิ่มการเข้าถึงข้อมูล ป้องกันการซื้อเสียง และสร้างระบบที่โปร่งใส เท่าเทียม และเข้าถึงได้สำหรับทุกคน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.93, S.D = 0.31) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.62, S.D = 0.32) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการ

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

รับผลประโยชน์ ($\overline{X}$ = 3.85, S.D = 0.46) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 3.62, S.D = 0.60)

3. ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.99, S.D = 0.28) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ($\overline{X}$ = 4.55, S.D = 0.36) รองลงมา คือ ด้านการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง ($\overline{X}$ = 4.25, S.D = 0.49) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ ($\overline{X}$ = 3.63, S.D = 0.58)

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ด้านการสนทนาเรื่องการเมือง (X_3) ด้านการติดต่อกับนักการเมือง (X_5) ด้านการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง (X_6) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (X_2) ด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ (X_4) และด้านการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง (X_7) มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู (Y) ร้อยละ 93.60

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนา, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การเลือกตั้งทั่วไป, ประชาชน

Abstract

This study aimed to investigate: 1) problems and obstacles, and to propose guidelines for enhancing political participation; 2) levels of political participation; 3) factors influencing political participation; and 4) factors affecting political participation. The sample consisted of 400 individuals aged 18 years and above residing in Nong Bua Lamphu Province, selected using Yamane's formula. Additionally, 20 key informants were purposively chosen. Data collection tools included questionnaires and structured interviews. Statistical analyses employed frequency, percentage, mean, and standard deviation. Hypotheses were tested using stepwise multiple regression analysis.

The research findings indicated that

1. The people of Nong Bua Lamphu Province place great importance on their voting rights and believe that every vote can bring about change. Despite obstacles related to access to information, economic conditions, patronage systems, fake news, and the impacts of the pandemic, they still view elections as an important mechanism for local development. Therefore, political participation should be promoted through civic education, improved access

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

to information, prevention of vote-buying, and the establishment of a transparent, equitable, and accessible electoral system for all citizens.

2. Overall, the level of people's political participation in the general election in Nong Bua Lamphu Province was found to be high ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.31). When considering each aspect, the highest mean score was in evaluation participation ($\overline{X}$ = 4.62, S.D. = 0.32), followed by participation in receiving benefits ($\overline{X}$ = 3.85, S.D. = 0.46). The aspect with the lowest mean score was operational participation ($\overline{X}$ = 3.62, S.D. = 0.60).

3. Overall, the factors influencing public political participation in the general election in Nong Bua Lamphu Province were found to be at a high level ($\overline{X}$ = 3.99, S.D. = 0.28). When considering each aspect, the highest mean score was political party membership ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.36), followed by participation in political rallies ($\overline{X}$ = 4.25, S.D. = 0.49). The aspect with the lowest mean score was participation in political activities with political parties and various political groups ($\overline{X}$ = 3.63, S.D. = 0.58).

4. The analysis of factors affecting political participation in general elections among the citizens of Nong Bua Lamphu Province revealed that political discussion (X3), contact with politicians (X5), participation in political gatherings (X6), voting and election campaigning (X2), participation in political activities organized by parties and various political groups (X4), and party membership enrollment (X7) all have an influence on political participation (Y) at 93.60%.

Keywords : Development, Political Participation, General Election, People

บทนำ (Introduction)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตยทั่วโลก เพราะเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนในการกำหนดทิศทางของประเทศ ทั้งในด้านการเลือกผู้แทน การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ และการตรวจสอบอำนาจรัฐ แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา หลายประเทศทั่วโลกกลับเผชิญปัญหาการ “ถดถอยของประชาธิปไตย” (Democratic Backsliding) และ “การลดลงของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน” (Decline in Political Participation) อย่างต่อเนื่อง (Freedom House, 2024) รายงาน Freedom in the World 2024 ขององค์กร Freedom House ชี้ให้เห็นว่าระดับเสรีภาพและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั่วโลกลดลงเป็นปีที่ 18 ติดต่อกัน โดยพบว่าประชาชนในกว่า 60 ประเทศ มีโอกาสเข้าถึงสิทธิเลือกตั้งและการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองลดลง เนื่องจากปัญหาการคอร์รัปชัน ความเหลื่อมล้ำ การควบคุมสื่อ และการขาดความเชื่อมั่นต่อระบบการเมืองและผู้แทน (Freedom House, 2024) ขณะเดียวกัน องค์การสหประชาชาติ (UNDP) ก็

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

ได้รายงานใน Human Development Report 2023/2024 ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและโอกาสทางสังคมมีผลโดยตรงต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะประชาชนที่ยากจนหรืออยู่ชายขอบมักถูกจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง และรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมของตน “ไม่เกิดผลจริง” นอกจากนี้ปรากฏการณ์ “การเบื่อหน่ายทางการเมือง” (Political Apathy) ก็เป็นแนวโน้มที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ โดยเฉพาะในหมู่คนรุ่นใหม่ ซึ่งแม้จะมีความรู้และเข้าถึงเทคโนโลยีได้มาก แต่กลับรู้สึกห่างเหินจากระบบการเมือง เนื่องจากมองว่าการเลือกตั้งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงระบบได้จริง หรือผู้แทนที่ได้รับเลือกไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ปัญหานี้สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมไม่ได้หมายถึงเพียงการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังหมายถึงกระบวนการเรียนรู้และการมีบทบาทต่อเนื่องในการตรวจสอบและร่วมกำหนดนโยบายของรัฐ ซึ่งหลายประเทศทั่วโลกกำลังพยายามพัฒนาแนวทางใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการมีส่วนร่วม (e-Participation) หรือการจัดเวทีประชาพิจารณ์เชิงนโยบายในระดับชุมชน (UNDP, 2024)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 258 (1) กำหนดให้มีการปฏิรูปการเมืองโดยส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมทางการเมืองรวมถึงการตรวจสอบอำนาจรัฐ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย โดยประชาธิปไตยหมายถึงการปกครองของประชาชน แม้ในทางปฏิบัติจะใช้ระบบผู้แทน แต่ประชาชนยังคงมีบทบาทสำคัญผ่านการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ทั้งนี้ประชาชนควรมีความตื่นตัว สนใจ และรับผิดชอบต่อหน้าที่ทางการเมือง เพื่อร่วมกำหนดนโยบาย ตรวจสอบการทำงานของรัฐ และส่งเสริมให้การบริหารประเทศมีความโปร่งใส ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และพัฒนาประชาธิปไตยให้ยั่งยืนต่อไป

การเมืองในระบอบประชาธิปไตยถือเป็นระบบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ในการกำหนดทิศทางการบริหารประเทศผ่านกลไกทางการเมืองที่เปิดกว้าง โปร่งใส และเป็นธรรม การเลือกตั้งจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้สิทธิของตนในการเลือกผู้แทนไปทำหน้าที่ในสภานิติบัญญัติและสถาบันการเมืองอื่น ๆ ซึ่งเป็นการแสดงออกของอำนาจอธิปไตยโดยตรงของประชาชน (นฤมล มณีวรรณ, 2562) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไม่ได้หมายถึงเพียงการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการติดตาม ตรวจสอบ เสนอความคิดเห็น สภาพการเมืองไทยในช่วงหลายปีที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงความท้าทายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองระดับชาติและท้องถิ่น จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต., 2566) พบว่า แม้อัตราการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในระดับประเทศอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่ยังมีปัญหาด้านคุณภาพของการมีส่วนร่วม เช่น ความเข้าใจในนโยบายของพรรคการเมือง ความตระหนักในหน้าที่ของพลเมือง การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจาก

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และการขาดความเชื่อมั่นต่อระบบการเมืองในภาพรวม ส่งผลให้ประชาชนจำนวนไม่น้อยมีทัศนคติแบบเพิกเฉยต่อกิจกรรมทางการเมือง

จังหวัดหนองบัวลำภู เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีประชากร 502,088 คน โดยประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ สังคมส่วนใหญ่เป็นสังคมชนบทที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติและการพึ่งพาอาศัยกันสูง ซึ่งส่งผลให้พฤติกรรมการเมืองของประชาชนในพื้นที่มีลักษณะเฉพาะตัว การตัดสินใจทางการเมืองมักอิงอยู่กับผู้นำชุมชนหรือบุคคลที่มีอิทธิพลในท้องถิ่น (สำนักงานสถิติจังหวัดหนองบัวลำภู, 2568) จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหนองบัวลำภู (2568) พบว่า อัตราการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในปี 2568 อยู่ที่ร้อยละ 74.2 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่เมื่อพิจารณาเชิงลึกจะพบว่าในบางอำเภอ เช่น อำเภอโนนสังและอำเภอนาวัง มีอัตราการใช้สิทธิต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องการซื้อเสียง การขาดความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของผู้สมัคร และการขาดความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองของประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและผู้สูงอายุในพื้นที่ห่างไกล สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อยกระดับคุณภาพของการเลือกตั้งและสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่โปร่งใสและยั่งยืน การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการทำความเข้าใจถึงระดับและลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม เช่น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การศึกษา ค่านิยม วัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงบทบาทขององค์กรภาครัฐและภาคประชาชน นอกจากนี้การศึกษายังมีความสำคัญเชิงนโยบาย เพราะผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภูให้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หน่วยงานภาครัฐ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) หน่วยงานท้องถิ่น ตลอดจนองค์กรภาคประชาสังคม สามารถใช้ข้อมูลจากการวิจัยนี้เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ทางการเมือง จัดอบรมพลเมืองดี สร้างเครือข่ายประชาชนต้นแบบ และส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของตนในระบอบประชาธิปไตย ท้ายที่สุด การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภูจะไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพของการเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้าง “ประชาธิปไตยระดับฐานราก” ที่มั่นคง ซึ่งประชาชนมีบทบาทอย่างแท้จริงในการกำหนดอนาคตของชุมชนและประเทศชาติในภาพรวม การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์จึงถือเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาให้สังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตยที่สมบูรณ์และยั่งยืนต่อไป

จากการศึกษาความเป็นมาและสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปยังอยู่ในระดับที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ทั้งในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง การเข้าถึงข้อมูล

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

ข่าวสารทางการเมืองที่ถูกต้องและเพียงพอ ตลอดจนการตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการใช้สิทธิเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนยังขาดความตื่นตัวและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งทั่วไป และเสนอแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืนในจังหวัดหนองบัวลำภูต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรคและเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู

สมมติฐานของการวิจัย (Research Hypothesi)

ตัวแปรพยากรณ์ จำนวน 7 ตัวแปร ซึ่งได้แก่ 1) ด้านการติดตามข่าวสารการ 2) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 3) ด้านการสนทนาเรื่องการเมือง 4) ด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ 5) ด้านการติดต่อกับนักการเมือง 6) ด้านการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง และ 7) ด้านการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองสามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู ได้อย่างน้อย 2 ปัจจัย

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น

ทฤษฎีที่มีความสำคัญควบคู่กันคือทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความไว้วางใจ ความร่วมมือ และเครือข่ายความสัมพันธ์ในชุมชนเป็น “ทุน” ที่มีค่าสำหรับการพัฒนา หากชุมชนมีทุนทางสังคมสูง ประชาชนจะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาได้ดี เกิดกลไกการจัดการตนเอง เช่น วิสาหกิจชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ หรือโครงการร่วมพัฒนาต่าง ๆ Putnam (1993, p. 25) ทุนทางสังคมจึงไม่ใช่ทรัพยากรที่จับต้องได้ แต่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการพัฒนาท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ในโลกปัจจุบันที่การตัดสินใจและการพัฒนามีความซับซ้อนและหลากหลาย การทำงานเพียงฝ่ายเดียวหรือการตัดสินใจโดยบุคคลเพียงไม่กี่คนมักไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการของสังคมและชุมชนได้อย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่เน้นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีบทบาทและมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลโครงการต่าง ๆ การมีส่วนร่วมไม่เพียงแต่สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน แต่ยังช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมีรากฐานทางทฤษฎีหลายด้าน หนึ่งในทฤษฎีที่เป็นที่รู้จักกันดี คือ “บันไดการมีส่วนร่วม” (Ladder of Participation) ของ Arnstein (1969) ซึ่งแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 8 ขั้น ตั้งแต่ระดับต่ำสุดที่ประชาชนไม่มีอำนาจ (Manipulation, Therapy) จนถึงระดับสูงสุดที่ประชาชนมีอำนาจเต็มในการตัดสินใจ (Partnership, Delegated Power, Citizen Control) แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงไม่ใช่เพียงการให้ข้อมูลหรือขอความคิดเห็น แต่ต้องรวมถึงการมีอำนาจในการกำหนดทิศทางและผลลัพธ์

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) ในมิติการปฏิบัติการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งตรงข้ามกับการรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) และการลดบทบาทประชาชนให้เป็นเพียงผู้ถูกกำหนด ในทางปฏิบัติสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติหลัก (Bugnicourt, 1982) 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-making Participation) ประชาชนมีสิทธิและบทบาทในการกำหนดว่าจะทำอะไรหรือไม่ทำอะไร มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง นโยบาย หรือวิธีการดำเนินงาน 2. การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา (Process Participation) ประชาชนเข้าร่วมใน การดำเนินงานตามโครงการหรือแผนงานที่วางไว้ มีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงการปฏิบัติจริง 3. การแบ่งสรรผลประโยชน์ (Benefit-sharing Participation) ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการหรือการพัฒนา ทำให้เกิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมในสังคม

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระครูปลัดสุพัฒ ผาสุโก (แก้วประเสริฐ) (2568) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ พบว่าประชาชนมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการร่วมกิจกรรมทางการเมือง ไม่มีความแตกต่างตามเพศ อายุ การศึกษา หรืออาชีพ แนวทางพัฒนาที่สำคัญคือการประชาสัมพันธ์ข่าวสารการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น

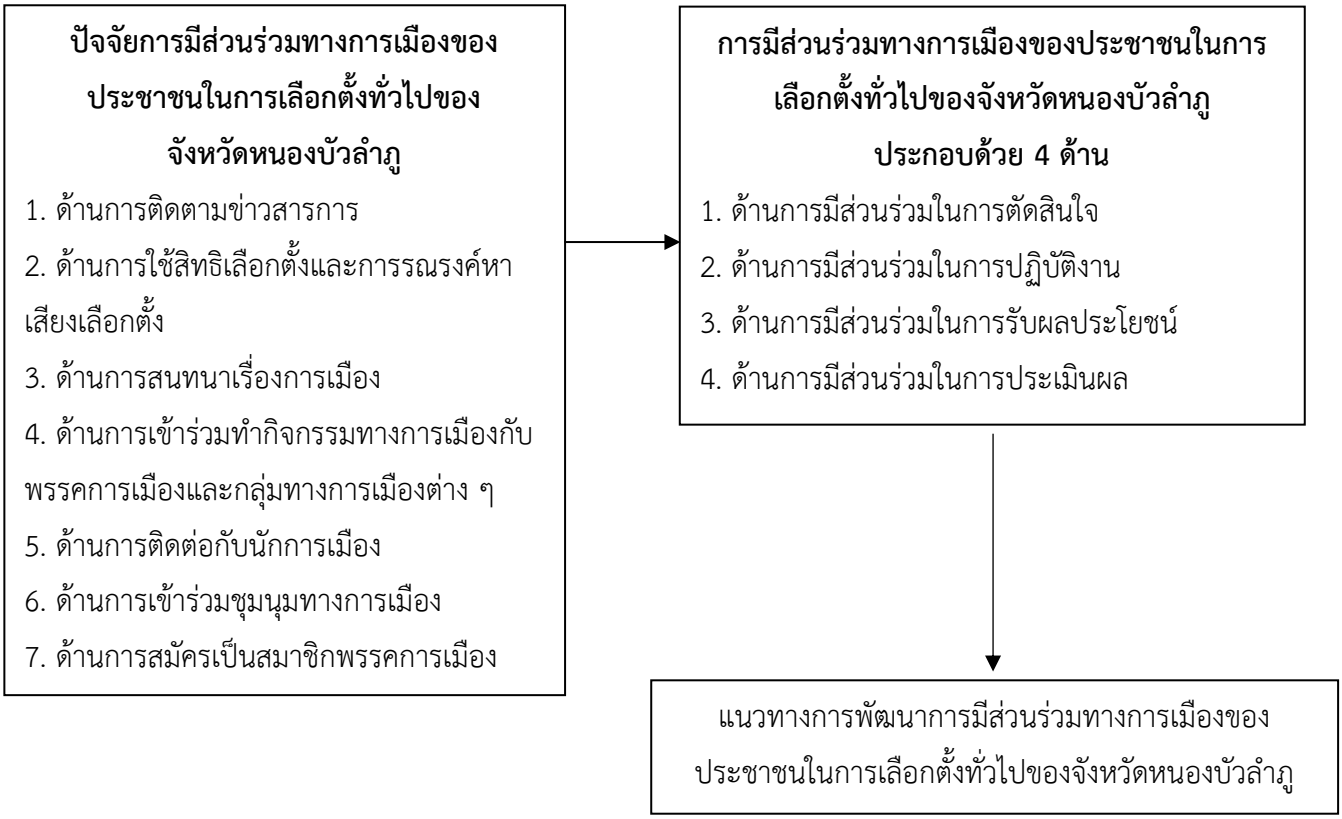
ชนัญชิดา กั้ววิจารย์ ธนกฤต โพธิ์เงิน และสมนึก สอนเนย (2568) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในจังหวัดปทุมธานี พบว่าการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดย 4 ด้านอยู่ในระดับสูงและ 1 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมที่สตรีเข้าร่วมมากที่สุดคือการลงคะแนนเลือกตั้ง รองลงมาคือการติดต่อหน่วยงานรัฐ ขณะที่การรณรงค์หาเสียงและเข้าร่วมกิจกรรมบางองค์กรมีส่วนร่วมน้อย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมคือการสื่อสาร สิ่งแวดล้อมทางสังคมและการเมือง ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจและจิตวิทยาไม่มีผล

สุกัญญาณัฏฐ อบสิน จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และสุรพล สุยะพรหม (2568) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง พบว่าประชาชนมีการมีส่วนร่วมในระดับมาก โดยด้านการเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในรูปแบบของพรรคการเมือง

Celeste Beesley และ Darren Hawkins (2021) วิจัยเรื่องคอร์รัปชัน ความไว้วางใจต่อสถาบัน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเปรู พบว่าการทุจริตรายย่อยลดความไว้วางใจต่อสถาบัน ทั้งผลกระทบเชิงบวกและลบของการทุจริตทำให้ความเชื่อมั่นลดลง ข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตไม่กระตุ้นการบริจาคให้ NGO หรือการมีส่วนร่วมทางการเมือง งานวิจัยเน้นความสำคัญของการแก้ไขการทุจริตรายย่อยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของประชาชน

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป คือประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู มีจำนวนทั้งหมด 385,286 คน (สำนักงานสถิติจังหวัดหนองบัวลำภู, 2568)

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป คือประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง (Actual population) โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบค่าประชากรจากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 หรือระดับค่าความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n) เท่ากับ 400 ตัวอย่าง และใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้ให้ข้อมูลหลักด้านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) คือ ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู และตัวแทนประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป คือประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู โดยผู้วิจัยได้กำหนดคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องและข้อเสนอแนะในการพัฒนา แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน 4 ด้าน คือ การตัดสินใจ การปฏิบัติงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยใช้มาตราส่วนลิเคิร์ท 5 ระดับ นอกจากนี้ยังมีส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน 7 ด้าน เช่น การติดตามข่าวสาร การใช้สิทธิเลือกตั้ง และการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง รวมถึงคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบเสนอแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างอิสระ

ส่วนที่ 2 คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งช่วยเสริมให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

การสร้างและการตรวจตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ตอนหลัก ได้แก่ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม และการสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิด นิยาม และโครงสร้างของตัวแปร จากนั้นจึงสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง ก่อนปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ต่อมาได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.50 จึงถือว่ายอมรับได้ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.72 จึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงได้ และสุดท้ายจึงนำผลที่ได้มาปรับปรุงเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

ตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการโดยเริ่มจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหลักการสร้างแบบสัมภาษณ์ จากนั้นจึงสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง แล้วนำเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข ก่อนส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้เกณฑ์ IOC เช่นเดียวกับแบบสอบถาม และเมื่อผ่านการประเมินแล้ว จึงนำผลมาปรับปรุงเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยเริ่มจากการทำหนังสือขอความร่วมมือจากคณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิชญบัณฑิต ถึงผู้บริหารจังหวัดหนองบัวลำภู เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ทั้ง 6 อำเภอ จำนวน 400 คน จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการวิจัย และเก็บแบบสอบถามกลับคืนภายในวันเดียวกัน หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้อง ก่อนทำการลงรหัสเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน ซึ่งประกอบด้วยนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ตัวแทนพรรคการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตัวแทนจากคณะกรรมการการเลือกตั้ง และตัวแทนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จากนั้นได้ทำการนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่กำหนด โดยใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงเพื่อความครบถ้วนของข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลแล้วจึงนำมารวบรวมและวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบน

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

มาตรฐาน โดยค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึงมากที่สุด 3.51–4.50 มาก 2.51–3.50 ปานกลาง 1.51–2.50 น้อย และ 1.00–1.50 น้อยที่สุด เพื่อใช้แปลผลระดับ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ซึ่งพิจารณาค่าสถิติสำคัญ เช่น ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ค่า Beta ค่า R^2 และการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รวมถึงการสร้างสมการพยากรณ์ ทั้งในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบท

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จากนั้นจึงจำแนกข้อมูลออกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงบริบท ก่อนสังเคราะห์ข้อมูลให้เป็นข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเสนอผลการศึกษาในลำดับต่อไป

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.00 และเป็นเพศชาย มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 59.75 อายุระหว่าง 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.50 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 31.75 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 34.75 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.00

2. ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค และเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู และจากผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภูเกิดจากความตระหนักในคุณค่าของสิทธิเลือกตั้งและความเชื่อว่าหนึ่งเสียงสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ โดยประชาชนทุกช่วงวัยติดตามข่าวสาร เปรียบเทียบนโยบาย และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพื่อประกอบการตัดสินใจ ทั้งผู้สูงอายุที่ยึดถือหน้าที่พลเมืองมายาวนานและคนรุ่นใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อออนไลน์ต่างมีแรงจูงใจทางการเมืองสูง แม้จะมีข้อจำกัดด้านข้อมูลในบางกลุ่ม แต่ทุกกลุ่มยังเห็นความสำคัญของการใช้สิทธิซึ่งช่วยตรวจสอบผู้แทนและส่งเสริมความโปร่งใส ขณะเดียวกันปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกตั้ง ได้แก่ ปัญหาท้องถิ่น ประสบการณ์ที่ผ่านมา ผลงานของผู้แทนเดิม และบรรยากาศการพูดคุยในชุมชน โดยประชาชนมองว่าการเลือกตั้งคือกลไกกำหนดอนาคตจังหวัด ช่วยแก้ไขปัญหา และเป็นพลังในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภูยังเผชิญปัญหาและอุปสรรคที่หลากหลาย ตั้งแต่การขาดความรู้เกี่ยวกับระบบเลือกตั้ง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำกัด ความรู้สึกว่า

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

การเมืองไกลตัว ความไม่เชื่อมั่นต่อระบบและนักการเมือง ภาระงานและปัญหาเศรษฐกิจ ตลอดจนค่านิยมอุปถัมภ์ ความขัดแย้งในชุมชน การซื้อสิทธิขายเสียง และการขาดการสนับสนุนจากสถาบันท้องถิ่น อีกทั้งข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน การเดินทาง ปัญหาผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงานนอกพื้นที่ รวมถึงผลกระทบจากโรคระบาดหรือภัยพิบัติ ล้วนทำให้การใช้สิทธิเป็นไปได้ยาก นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคจากข้อมูลบิดเบือน การประสานงานที่ไม่ทั่วถึง และการขาดมาตรการรณรงค์เฉพาะกลุ่ม ส่งผลให้ประชาชนจำนวนหนึ่งรู้สึกว่าเสียงของตนไม่มีความหมายและแรงจูงใจในการเลือกตั้งลดลง ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนความจำเป็นในการปรับปรุงกระบวนการเลือกตั้งและเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เข้มแข็งและทั่วถึงยิ่งขึ้น

2.3 แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภูควรดำเนินอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยเน้นการพัฒนาความรู้ทางการเมืองให้เข้าถึงทุกกลุ่มผ่านสื่อที่เหมาะสม การเพิ่มช่องทางข้อมูลข่าวสาร การทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของเสียงตนเอง และการสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการเมือง ควบคู่กับมาตรการลดอุปสรรคด้านเศรษฐกิจ เวลา และโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการเสริมบทบาทสถาบันชุมชน การป้องกันการซื้อเสียง การบริหารความขัดแย้ง การจัดเวทีสาธารณะ และการสนับสนุนแรงงานอพยพ เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการให้เข้าถึงการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียม ตลอดจนการพัฒนาระบบตรวจสอบข่าวปลอม การบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และการเตรียมพร้อมต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน แนวทางทั้งหมดมุ่งสร้างระบบการเมืองระดับพื้นที่ที่โปร่งใส เข้าถึงง่าย มีความหมายต่อชีวิตประชาชน และเปิดโอกาสให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภูโดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.63	0.64	มาก
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน	3.62	0.60	มาก
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.85	0.46	มาก
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.62	0.32	มากที่สุด
รวม	**3.93**	**0.31**	มาก

3. จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.93) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\overline{X}$ = 4.62) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับ

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

ผลประโยชน์ ($\overline{X}$ = 3.85) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ = 3.62)

ตารางที่ 2 ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวม

ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการติดตามข่าวสารการ	4.11	0.31	มาก
2. ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	3.76	0.54	มาก
3. ด้านการสนทนาเรื่องการเมือง	3.90	0.66	มาก
4. ด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ	3.63	0.58	มาก
5. ด้านการติดต่อกับนักการเมือง	3.64	0.66	มาก
6. ด้านการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง	4.25	0.49	มาก
7. ด้านการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง	4.55	0.36	มากที่สุด
รวม	**3.99**	**0.28**	**มาก**

4. จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.99) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ($\overline{X}$ = 4.55) รองลงมา คือ ด้านการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง ($\overline{X}$ = 4.25) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ ($\overline{X}$ = 3.63)

5. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู ได้แก่ 1) จัดเวทีประชาคมท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายและผู้สมัครก่อนการเลือกตั้ง 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมชุมชน เช่น การทำงานจิตอาสา ร่วมแก้ไขปัญหาท้องถิ่น 3) สร้างช่องทางรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชน ให้ประชาชนเห็นว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือได้รับผลประโยชน์ที่ตรงกับความต้องการ 4) เชื่อมโยงการประเมินผลกับรางวัลหรือการยกย่องผู้แทนที่มีผลงานดี เพื่อกระตุ้นให้ผู้แทนมีแรงจูงใจในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และ 5) สร้างเครือข่ายประชาชนเพื่อ

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

ติดตามและประเมินผลต่อเนื่อง ให้เกิดกลไกตรวจสอบและประเมินผลอย่างยั่งยืน ไม่จำกัดเฉพาะช่วงเลือกตั้ง

6. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู กับปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู (X) กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู (Y) โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก (r = 0.946) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่มีความสัมพันธ์กันเองสูงสุด 3 คู่แรก ด้านการสนทนาเรื่องการเมือง (X_3) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Y_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.910 ด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ (X_4) กับด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน (Y_2) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.910 และด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (X_2) กับด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Y_1) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.773

7. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ด้านการสนทนาเรื่องการเมือง (X_3) ด้านการติดต่อกับนักการเมือง (X_5) ด้านการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง (X_6) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (X_2) ด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ (X_4) และด้านการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง (X_7) มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู (Y) ร้อยละ 93.60 เมื่อนำค่าสถิติต่างๆ มาสร้างสมการพยากรณ์ได้สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ (Unstandardized Score)

$$\hat{Y} = 0.128 + 0.188\,(X_3) + 0.177\,(X_5) + 0.185\,(X_6) + 0.115\,(X_2) + 0.164\,(X_4) + 0.135\,(X_7)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Score)

$$\hat{Z} = 0.400\,(X_3) + 0.372\,(X_5) + 0.289\,(X_6) + 0.200\,(X_2) + 0.306\,(X_4) + 0.154\,(X_7)$$

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ปัญหา อุปสรรค และเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู จากผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภูเกิดจากความตระหนักในคุณค่าของสิทธิเลือกตั้งและความเชื่อว่าหนึ่งเสียงสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ โดยประชาชนทุกช่วงวัย

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

ติดตามข่าวสาร เปรียบเทียบนโยบาย และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพื่อประกอบการตัดสินใจ ทั้งผู้สูงอายุที่ยึดถือหน้าที่พลเมืองมายาวนานและคนรุ่นใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อออนไลน์ต่างมีแรงจูงใจทางการเมืองสูง แม้จะมีข้อจำกัดด้านข้อมูลในบางกลุ่ม แต่ทุกกลุ่มยังเห็นความสำคัญของการใช้สิทธิซึ่งช่วยตรวจสอบผู้แทนและส่งเสริมความโปร่งใส ขณะเดียวกันปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเลือกตั้ง ได้แก่ ปัญหาท้องถิ่น ประสบการณ์ที่ผ่านมา ผลงานของผู้แทนเดิม และบรรยากาศการพูดคุยในชุมชน โดยประชาชนมองว่าการเลือกตั้งคือกลไกกำหนดอนาคตจังหวัด ช่วยแก้ไขปัญหา และช่วยให้เกิดความยุติธรรมในการบริหารงานของท้องถิ่น นอกจากนี้ ปัจจัยหลายประการยังมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชน เช่น ปัญหาท้องถิ่นที่กระทบต่อชีวิตประจำวัน ประสบการณ์และความรู้สึกที่มีต่อผู้แทนเดิม ผลงานและนโยบายที่ผ่านมา สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “ทุนทางสังคม (Social Capital)” ของ Robert D. Putnam (1993) Putnam ชี้ให้เห็นว่าประชาชนที่มีความสัมพันธ์เชิงสังคมที่เข้มแข็งและมีความไว้วางใจในชุมชน มักมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การพูดคุยในชุมชน และการติดตามข่าวสารทางการเมืองของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภูสะท้อนถึงการสร้างทุนทางสังคมเหล่านี้อย่างชัดเจน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ ผู่เจริญ (2567) วิจัยเรื่องบทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยประชาชนติดตามข่าวสารทางการเมือง ออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพื่อส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีส่วนร่วมในการปกครองเป็นหน้าที่ของประชาชน 2. บทบาทของสื่อมวลชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3. การประยุกต์หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้ ด้านการรู้จักผล สื่อมวลชนควรคำนึงประโยชน์ถึงประชาชน ด้านการรู้จักชุมชน ให้ประชาชนพึ่งพาได้ ด้านการรู้จักบุคคล นำเสนอบุคคลที่ดีควรยกย่องสนับสนุน การรู้จักตน เป็นคนกลางให้ประชาชนส่งสารไปถึงนักการเมือง ด้านการรู้จักกาล มีเป้าหมายในการรณรงค์ให้ยุติความขัดแย้งทางการเมือง ส่งเสริมให้เกิดความรักสามัคคีในสังคม การรู้จักเหตุ มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษา และด้านการรู้ประมาณ สร้างการมีส่วนร่วมในสังคมส่งเสริมให้ประชาชนสามารถตัดสินใจเลือกตัวแทนได้

1.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภูยังเผชิญปัญหาและอุปสรรคที่หลากหลาย ตั้งแต่การขาดความรู้เกี่ยวกับระบบเลือกตั้ง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำกัด ความรู้สึกว่าการเมืองไกลตัว ความไม่เชื่อมั่นต่อระบบและนักการเมือง ภาระงานและปัญหาเศรษฐกิจ ตลอดจนค่านิยมอุปถัมภ์ ความขัดแย้งในชุมชน การซื้อสิทธิขายเสียง และการขาดการสนับสนุนจากสถาบันท้องถิ่น อีกทั้งข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน การเดินทาง ปัญหาผู้สูงอายุ ผู้พิการ แรงงานนอกพื้นที่ รวมถึงผลกระทบจากโรคระบาดหรือภัยพิบัติ ล้วนทำให้การใช้สิทธิเป็นไปได้ยาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า หนึ่งในอุปสรรคสำคัญคือ ความขาดความรู้และการรับรู้เกี่ยวกับระบบการเมืองและการเลือกตั้ง ประชาชน

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

จำนวนไม่น้อยยังไม่เข้าใจสิทธิของตนเองหรือวิธีการใช้สิทธิอย่างถูกต้อง ทำให้รู้สึกว่าการออกเสียงหรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องซับซ้อนและไกลตัว ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายและการเมืองส่วนใหญ่เข้าถึงได้ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ชนบทหรือกลุ่มแรงงานนอกพื้นที่ ส่งผลให้เกิดช่องว่างด้านความรู้และลดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ ความไม่เชื่อมั่นต่อระบบการเมืองและนักการเมืองก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การมีส่วนร่วมต่ำลง ประชาชนบางส่วนมองว่าการเมืองเต็มไปด้วยการทุจริต การซื้อสิทธิขายเสียง และอุปถัมภ์ ทำให้รู้สึกว่าเสียงของตนไม่มีความหมาย ซึ่งสามารถอธิบายได้จากแนวคิดของ Gabriel Almond และ Sidney Verba ใน The Civic Culture (1963) ที่เน้นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ทั้งความรู้ทางการเมือง ความเชื่อมั่นต่อระบบการเมือง และบริบททางสังคมและวัฒนธรรม หนึ่งในอุปสรรคสำคัญคือ ความขาดความรู้และการรับรู้ทางการเมือง ประชาชนหลายคนยังไม่เข้าใจระบบการเลือกตั้งหรือสิทธิของตนเอง ทำให้รู้สึกว่าการเมืองอยู่ไกลตัว ไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองและนโยบายยังเข้าถึงไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ชนบทหรือกลุ่มแรงงานนอกพื้นที่ ทำให้แรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองลดลง แนวคิดของ Almond และ Verba ระบุว่า ความรู้ทางการเมือง (political knowledge) เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม หากประชาชนขาดความเข้าใจ จะเกิดพฤติกรรมการเมืองแบบจำกัดหรือไม่เข้าร่วม นอกจากนี้ ความไม่เชื่อมั่นต่อระบบการเมืองและนักการเมือง ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ลดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม ประชาชนบางส่วนมองว่าการเมืองเต็มไปด้วยการทุจริต การซื้อสิทธิขายเสียง และอุปถัมภ์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันท์นภัส วาจาดี ประสิทธิ์ กุลปุญญา และไพศาล พากเพียร (2568) วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตเทศบาล เมืองวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในเขตเทศบาลเมืองวารินชำราบ ด้านการใช้สิทธิ์เลือกตั้งสตรีมีส่วนร่วม เพราะถือว่าการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ ด้านการพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องการเมือง สตรีมีส่วนร่วมโดยการพูดคุยเกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ด้านการมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในกิจกรรมทางการเมือง สตรีไม่เคยเป็นกรรมการในกิจกรรมทางการเมืองใดๆ เลย และมีบางคนที่เคยเป็นคณะกรรมการของชุมชน ด้านการเข้าร่วมแข่งขันทางการเมือง สตรีไม่เคยสมัครเข้าร่วมแข่งขันทางการเมือง ด้านการดำรงตำแหน่งทางการเมือง สตรีไม่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง และมีบางคนดำรงตำแหน่งประธานชุมชน

1.3 แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจังหวัดหนองบัวลำภูควรดำเนินอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยเน้นการพัฒนาความรู้ทางการเมืองให้เข้าถึงทุกกลุ่มผ่านสื่อที่เหมาะสม การเพิ่มช่องทางข้อมูลข่าวสาร การทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของเสียงตนเอง และการสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการเมือง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า จังหวัดมีลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้างประชากรที่แตกต่างจากพื้นที่เมืองใหญ่และต้องเผชิญข้อจำกัดหลายประการ ซึ่งส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเมืองโดยตรง หนองบัวลำภูเป็นจังหวัดที่ประชาชนจำนวน

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

มากมีรายได้ไม่สูง ทำงานในภาคเกษตรหรือแรงงานนอกพื้นที่ ทำให้เวลาที่สามารถใช้เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะมีจำกัด จึงต้องมีการลดอุปสรรคด้านค่าใช้จ่าย เวลา และการเดินทาง สอดคล้องกับแนวคิดของ Almond และ Verba (1963) เกี่ยวกับ “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งเน้นว่าการพัฒนาประชาธิปไตยจำเป็นต้องเริ่มจากการสร้างความรู้ ความตระหนัก และความเชื่อว่าประชาชนสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองได้ แนวทางที่มุ่งพัฒนาความรู้ทางการเมืองให้เข้าถึงทุกกลุ่ม การเพิ่มช่องทางข้อมูลข่าวสาร และการทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของเสียงของตนเอง จึงเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับวัฒนธรรมทางการเมืองในจังหวัดให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของประชาธิปไตยที่มีชีวิตชีวา ขณะเดียวกัน แนวทางที่เน้นการลดอุปสรรคทางเศรษฐกิจ เวลา และการเข้าถึงบริการของรัฐยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Verba, Schlozman และ Brady (1995) ที่ชี้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองขึ้นอยู่กับทรัพยากร แรงจูงใจ และโอกาสที่ประชาชนได้รับ การสนับสนุนแรงงานนอกพื้นที่ ผู้พิการ หรือผู้สูงอายุให้สามารถเข้าถึงการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมจึงเป็นวิธีการเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ทำให้ทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมการเมืองอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะหรือเงื่อนไขใดก็ตาม ท้ายที่สุด แนวทางที่มุ่งสร้างระบบข้อมูลที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Archon Fung (2003) เกี่ยวกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น ซึ่งเชื่อว่าการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีบทบาทโดยตรงจะช่วยทำให้ระบบการเมืองตอบสนองต่อปัญหาในพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น และลดความรู้สึกห่างเหินระหว่างรัฐกับประชาชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภูมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองอย่างชัดเจน การเลือกตั้งจึงถูกมองว่าเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดอนาคตของชุมชนและประเทศ การตระหนักรู้เช่นนี้ทำให้ผู้คนมีแรงจูงใจที่จะออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากขึ้น นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายภาคประชาสังคมในจังหวัดได้มีบทบาทสำคัญในการรณรงค์ส่งเสริมการเลือกตั้ง ผ่านกิจกรรมให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์ และการลงพื้นที่สื่อสารกับประชาชนอย่างต่อเนื่อง การรณรงค์เช่นนี้ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศให้การเลือกตั้งเป็นเรื่องใกล้ตัวและเป็นหน้าที่ที่สำคัญของทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดสุพัฒ ผาสุโก (แก้วประเสริฐ) (2568) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับ ระดับมากสองด้าน และอยู่ในระดับปานกลางหนึ่งด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และด้านการร่วมกิจกรรมทางการเมือง ตามลำดับ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญาณัฏฐ อบสิน จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และสุรพล สุยะพรหม (2568) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ผลการวิจัย

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในรูปแบบของการเลือกตั้งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในรูปแบบของพรรคการเมือง

3. ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า บทบาทของหน่วยงานรัฐและสื่อที่มีส่วนกระตุ้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความเข้าใจถึงความสำคัญของการเลือกตั้งในฐานะกลไกพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ใช้สิทธิและเสียงของตนเองในการเลือกผู้แทนที่สามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง ความรู้สึกถึง “หน้าที่พลเมือง” นี้จึงมีส่วนสำคัญที่ผลักดันให้ประชาชนให้ความสนใจและออกมาใช้สิทธิอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้น โครงสร้างทางสังคมของจังหวัดหนองบัวลำภูเองก็นับว่ามีบทบาทสำคัญ ชุมชนในจังหวัดมีลักษณะความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น สมาชิกในชุมชนมักมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทำให้การสื่อสารทางการเมืองและการส่งต่อข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เมื่อมีการรณรงค์เชิญชวนให้ไปใช้สิทธิจากผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น หรือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนก็มักตอบสนองด้วยความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทำให้การออกไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งไม่เพียงเป็นการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง แต่ยังเป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ภายในชุมชนอย่างลึกซึ้ง อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ คือ บทบาทของหน่วยงานรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ซึ่งมีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการใช้สิทธิอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ด้านการเมือง การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับขั้นตอนการเลือกตั้ง การรณรงค์ผ่านสื่อท้องถิ่น หรือการลงพื้นที่ให้ข้อมูลแก่ประชาชนในระดับหมู่บ้าน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้ง และลดอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน นอกจากนี้ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยยังได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากสื่อออนไลน์ ซึ่งในยุคปัจจุบันเป็นช่องทางสำคัญที่ช่วยให้คนในพื้นที่ติดตามข่าวสารทางการเมืองได้สะดวกขึ้น ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัคร นโยบายพรรคการเมือง หรือสถานการณ์ทางการเมืองระดับประเทศที่ส่งผลต่อท้องถิ่นโดยตรง ความสนใจในปัญหาเฉพาะพื้นที่ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผลักดันให้มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูง ชาวหนองบัวลำภูจำนวนมากต้องเผชิญกับความท้าทายด้านเศรษฐกิจ การเกษตร โครงสร้างพื้นฐาน และบริการสาธารณะ ทำให้พวกเขามองว่าการเลือกตั้งเป็นโอกาสในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม ประชาชนจึงอยากเลือกผู้แทนที่เข้าใจปัญหาของพื้นที่และสามารถผลักดันนโยบายแก้ไขได้จริง กระแสการเมืองระดับประเทศที่เข้มข้นก็มีส่วนช่วยให้ประชาชนตื่นตัวมากขึ้น เนื่องจากการเมืองระดับชาติส่งผลโดยตรงต่อการบริหารจัดการท้องถิ่นและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง Political Efficacy ของ Almond และ Verba (1963) ที่กล่าวว่า การที่ประชาชนเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถมีส่วนร่วมและสร้างความเปลี่ยนแปลงได้ จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมทางการเมือง เช่น การออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

ดังนั้น การมีความรู้และความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ทางการเมือง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนตื่นตัวและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในระดับสูง นอกจากนี้ โครงสร้างทางสังคมของจังหวัดหนองบัวลำภูเองก็มีบทบาทสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ชุมชนในจังหวัดมีลักษณะความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น สมาชิกในชุมชนมักมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทำให้การสื่อสารทางการเมืองและการส่งต่อข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ปรากฏการณ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Robert D. Putnam (1993) เกี่ยวกับ “Social Capital” หรือทุนทางสังคม ที่ชี้ให้เห็นว่า ความเข้มแข็งของชุมชนและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กล่าวคือ ชุมชนที่สมาชิกมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การประชุมชุมชน การร่วมงานบุญหรือกิจกรรมอาสาสมัคร จะช่วยสร้างเครือข่ายทางสังคมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และเพิ่มแรงจูงใจให้ประชาชนเข้าร่วมการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ คือบทบาทของหน่วยงานรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ซึ่งมีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการใช้สิทธิอย่างจริงจัง การรณรงค์ให้ความรู้ด้านการเมือง การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับขั้นตอนการเลือกตั้ง การลงพื้นที่ให้ข้อมูลแก่ประชาชนในระดับหมู่บ้าน และการใช้สื่อออนไลน์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการเลือกตั้งและลดอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน ทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจและความรู้สึกว่าการเลือกตั้งมีความหมายต่อชีวิตประจำวันของตน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของชนัญชิดา กั้ววิจารย์ ธนกฤต โพธิ์เงิน และสมนึก สอนเนย (2568) วิจัยเรื่องปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสาร ด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงปัจจัยด้านจิตวิทยาไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู กับปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู (X) กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู (Y) โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก (r = 0.946) ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ในการเลือกตั้ง การรณรงค์ของชุมชนและสังคม การเข้าถึงข้อมูลและหน่วยเลือกตั้ง รวมไปถึงทัศนคติและแรงจูงใจส่วนบุคคล มีผลโดยตรงต่อความเต็มใจและความพร้อมของประชาชนในการเข้าร่วมเลือกตั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกลักษณ์ สุนทราลักษณ์ อนุภูมิ โซวเกษม และธัชชนันท์ อิศรเดช (2567) วิจัยเรื่องการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามหลักธรรมาธิปไตยของประชาชนตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสุจริต 3 กับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมือง

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

จังหวัดระยอง โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง รวมถึงผลกระทบของนโยบายต่อชีวิตประจำวัน มักมีแนวโน้มเข้าร่วมการเลือกตั้งมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Verba, Schlozman และ Brady (1995) ที่ชี้ว่าความตระหนักทางการเมืองและทรัพยากรทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ ความเชื่อมั่นในความยุติธรรมของกระบวนการเลือกตั้งและการรับรู้ว่าการลงคะแนนมีคุณค่า จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิ ปัจจัยทางสังคม เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือองค์กรชุมชน ก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การมีเครือข่ายสังคมที่สนับสนุนและรณรงค์ให้ไปเลือกตั้ง ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

5. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ด้านการสนทนาเรื่องการเมือง (X_3) ด้านการติดต่อกับนักการเมือง (X_5) ด้านการเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง (X_6) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งและการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (X_2) ด้านการเข้าร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ (X_4) และด้านการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง (X_7) มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู (Y) ร้อยละ 93.60 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภูมีความตระหนักทางการเมืองค่อนข้างสูง พวกเขาเข้าใจความสำคัญของการเลือกตั้งและเห็นคุณค่าของสิทธิ์ในการออกเสียง นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ในชุมชนและเครือข่ายสังคมยังช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและสื่อมวลชนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ สามารถอธิบายได้โดยแนวคิดของ อเล็กซิส เดอ โตควิวล์ (Alexis de Tocqueville, 2003) ที่ชี้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางสังคมและการเมืองสะท้อนถึงความเข้มแข็งของประชาธิปไตยและการมีชีวิตชีวาของสังคม เมื่อประชาชนมีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง จะทำให้เกิดความรับรู้และความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาและนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การติดต่อกับนักการเมืองและการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคหรือกลุ่มต่าง ๆ ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าตนมีบทบาทและสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองได้ ความเชื่อมั่นดังกล่าวจะยิ่งเพิ่มแรงจูงใจในการใช้สิทธิเลือกตั้งและเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์หาเสียง อีกทั้งการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองยังช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ทำให้เกิดความสนใจและการมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่อง ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภูจึงไม่ใช่เรื่องของการลงคะแนนเสียงเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากการผสมผสานของการรับรู้ทางการเมือง การมีปฏิสัมพันธ์กับนักการเมืองและกลุ่มทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม และการมีเครือข่ายสนับสนุนทางสังคม ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นตัวบ่งชี้สำคัญถึงความเข้มแข็งของประชาธิปไตยและความมีชีวิตชีวาของสังคม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาวัลย์ ศรีสว่าง และอัมรินทร์ นาคณัฐเศรษฐ์ (2562) วิจัยเรื่อง

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า มีตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ถูกเลือก คือ ปัจจัยด้านความโน้มเอียงมีต่อโครงสร้างทางการปกครอง (X1) ปัจจัยด้านความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมทางการเมือง (X3) และปัจจัยด้านการได้รับผลประโยชน์ (X4) และส่งผลทางบวกต่อวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีค่าเท่ากับ 0.21, 0.19 และ 0.09 ตามลำดับ

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ความรู้ใหม่ แนวทางพัฒนาส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งเสริมให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีประชาคมและช่องทางออนไลน์ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองมากขึ้น 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมเลือกตั้ง เช่น อาสาสมัคร ผู้สังเกตการณ์ และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ และผลลัพธ์ของนโยบาย เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ส่งเสริมให้ประชาชนติดตามและประเมินการทำงานของผู้แทนผ่านแบบสอบถาม เวทีสาธารณะ และช่องทางออนไลน์

ภาพที่ 2 ความรู้ใหม่ แนวทางพัฒนาส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่าโดยภาพรวมประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการเลือกตั้งและมีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านกลับพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนยังขาดโอกาส ทักษะ หรือแรงสนับสนุนในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองที่ต้องลงมือปฏิบัติจริง เช่น การร่วมเป็นคณะทำงาน การติดตามโครงการภาครัฐ หรือการร่วมวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อหน่วยงานรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน จำเป็นต้องมีข้อเสนอแนะที่ช่วยพัฒนาและส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติได้มากขึ้น ทั้งในระดับนโยบายและระดับการดำเนินงานจริง โดยสามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพิ่มบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร เช่น การจัดเวทีสาธารณะ การให้ประชาชนร่วมวางแผนงบประมาณ ส่งเสริมให้เกิด “งบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting)” ระดับตำบล–อำเภอ

2. จัดทำนโยบายพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนระยะยาว ให้จังหวัดหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดแผนยุทธศาสตร์ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม บูรณาการการสร้างความรู้ทางการเมือง (Political Literacy) ผ่านโรงเรียน ชุมชน และสื่อท้องถิ่น

3. ปรับปรุงกฎหมาย/ข้อบังคับที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมปฏิบัติงานทางการเมือง ปรับปรุงกระบวนการตั้งคณะกรรมการภาคประชาชนให้เข้าถึงง่าย ไม่ซับซ้อนออกกฎเกณฑ์สนับสนุนอาสาสมัครการเมืองท้องถิ่น เช่น คณะทำงานติดตามการใช้งบประมาณ หรือคณะกรรมการส่งเสริมประชาธิปไตยระดับชุมชน

4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับเสนอความเห็น ตรวจสอบโครงการ และเข้าร่วมกิจกรรมภาครัฐ จัดให้มีระบบแจ้งเตือนข้อมูล ข่าวสาร และกิจกรรมการเมืองท้องถิ่นในรูปแบบแอปพลิเคชัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ส่งเสริมช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการปฏิบัติงานเลือกตั้งเปิดรับอาสาสมัครภาคประชาชนเป็น “ผู้ช่วยกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง” สนับสนุนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมก่อนเลือกตั้ง เช่น การช่วยประชาสัมพันธ์ การสำรวจรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ใช้เทคโนโลยี เช่น แอปหรือไลน์กลุ่ม เพื่อให้ชุมชนร่วมแจ้งปัญหาเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

2. จัดอบรมความรู้ด้านกระบวนการเลือกตั้งแก่ภาคประชาชน อบรมสั้น ๆ ให้รู้บทบาท ขั้นตอน และกติกาการเลือกตั้ง จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน หรือมหาวิทยาลัยในจังหวัด ผลิตสื่ออธิบายขั้นตอนการช่วยงานเลือกตั้งในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เช่น วิดีโอสั้น อินโฟกราฟิก

3. สร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติงานเลือกตั้ง มอบประกาศนียบัตร อาสาสมัครดีเด่น หรือบันทึกชั่วโมงจิตอาสา จัดกิจกรรมขอบคุณ หรือเผยแพร่เรื่องราวของผู้ที่มีส่วนร่วม เพื่อสร้างภาพลักษณ์เชิงบวก สนับสนุนงบประมาณหรือค่าตอบแทนตามสมควร (หากเป็นกิจกรรมที่ได้รับอนุญาตตามระเบียบ)

4. ปรับปรุงการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับช่องทางการเข้าร่วมปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ล่วงหน้า และเข้าถึงได้ง่าย ใช้สื่อออนไลน์ท้องถิ่น เช่น เพจจังหวัด เพจอบต./เทศบาล วิทยุชุมชน ตั้งจุดบริการข้อมูลในพื้นที่ชุมชน เช่น ที่ว่าการอำเภอ ศูนย์การเรียนรู้ หรือศูนย์บริการประชาชน

5. ประเมินผลและปรับปรุงต่อเนื่อง เก็บข้อมูลจำนวนผู้เข้าร่วมปฏิบัติงานทุกการเลือกตั้ง เปิดช่องให้ประชาชนเสนอความคิดเห็น หรือสะท้อนปัญหาที่พบในพื้นที่ ใช้ข้อมูลไปกำหนดแผนส่งเสริมการมีส่วนร่วมในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กรณีศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภูและจังหวัดใกล้เคียง

2. ศึกษาบทบาทของสื่อดิจิทัลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภู

3. ศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมรณรงค์เลือกตั้งต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดหนองบัวลำภู

เอกสารอ้างอิง (References)

ชนัญชิดา กั้ววิจารย์, ธนกฤต โพธิ์เงิน, และสมนึก สอนเนย. (2568). ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มสตรีในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารรัฐศาสตร์และการปกครอง, 15*(2), 71–88.

นันท์นภัส วาจาดี, ประสิทธิ์ กุลปุญญา, และไพศาล พากเพียร. (2568). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในเขตเทศบาลเมืองวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารรัฐศาสตร์และการปกครอง, 15*(2), 55–70.

นฤมล มณีวรรณ. (2562). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระครูปลัดสุพัฒ ผาสุโก (แก้วประเสริฐ). (2568). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนอำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

วิลาวัลย์ ศรีสว่าง, และอัมรินทร์ นาคณัฐเศรษฐ์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารชุมชนวิจัย, 13*(2), 191–202.

สมศักดิ์ ผู่เจริญ. (2567). *บทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย* [ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย].

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. ราชกิจจานุเบกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566). *ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป 14 พฤษภาคม 2566*. https://ectreport66.ect.go.th/

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหนองบัวลำภู. (2568). *สถิติการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป*. จังหวัดหนองบัวลำภู.

สำนักงานสถิติจังหวัดหนองบัวลำภู. (2566). *รายงานสภาวะเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2566*. จังหวัดหนองบัวลำภู.

สำนักงานสถิติจังหวัดหนองบัวลำภู. (2568). *รายงานสภาวะเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดหนองบัวลำภู ปี 2566*. จังหวัดหนองบัวลำภู.

สุกัญญาณัฏฐ อบสิน, จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, และสุรพล สุยะพรหม. (2568). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารรัฐศาสตร์และการปกครอง, 15*(2), 101–118.

เอกลักษณ์ สุนทราลักษณ์, อนุภูมิ โชวเกษม, และธัชชนันท์ อิศรเดช. (2567). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามหลักธรรมาธิปไตยของประชาชนตำบลห้วยโป่ง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. *วารสารรัฐศาสตร์และการปกครอง, 14*(1), 77–92.

Almond, G. A., & Verba, S. (1963). *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. Princeton University Press.

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners, 35*(4), 216–224.

Beesley, C., & Hawkins, D. (2021). Corruption, institutional trust and political engagement in Peru. *World Development, 146*, 105563.

Beesley, C., & Hawkins, D. (2022). Corruption, institutional trust and political engagement in Peru. *World Development, 151*, 105758.

Citation : Samlon, S., & Samlon, P. (2026). Developing Public Political Participation in the General Election in Nong Bua Lamphu Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

Bugnicourt, J. (1982). Popular participation in development in Africa. *Assignment Children, 59/60*, 57–77.

Freedom House. (2024). *Freedom in the world 2024: Democracy under threat*.

Fung, A. (2003). Recipes for public spheres: Eight institutional design choices and their consequences. *Journal of Political Philosophy, 11*(3), 338–367.

Putnam, R. D., Leonardi, R., & Nanetti, R. Y. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton University Press.

Tocqueville, A. de. (2003). *Democracy in America and two essays on America* (G. Bevan, Trans.). Penguin Classics. (Original works published 1835 and 1840)

United Nations Development Programme. (2024). *Human development report 2023–2024: Breaking the gridlock: Reimagining cooperation in a polarized world*. https://hdr.undp.org/system/files/documents/global-report-document/hdr2023-24reporten.pdf

Willeck, C., & Mendelberg, T. (2022). Education and political participation. *Annual Review of Political Science, 25*(1), 89–110.

Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper & Row.

Citation : ศรีเมือง สามล, และ พิชัยรัฐ หมื่นด้วง. (2569). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งทั่วไปของจังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300550.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300550

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์

Development of Cosmetic Products from Germinated Rice Extract Using, Technology, and Innovation for Commercial Products

นันทกาญจน์ เกิดมาลัย[1], นิรมล เนื่องสิทธะ[2*], สุพิชญา นิลจินดา[3], ปริฉัตร ภูจิตร[4], ชนินทร์ วะสีนนท์[5], ลักษณาวดี ทรายขาว[6], และ กิติศักดิ์ ไท้ทอง[7]

Nuntakan Kirdmalai[1], Niramol Nueangsittha[2*], Supichaya Nilchinda[3], Parichut Pujit[4], Chanin Vaseenon[5], Laksanawadee Saikhao[6], and Kittisak Thaithong[7]

[1-5]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

[6]คณะวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร; Faculty of Science and Engineering, Kasetsart University, Chalermprakiat Campus, Sakon Nakhon Province, Thailand.

[7]กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสกลนคร; Consumer Protection and Public Health Pharmacy Division, Sakon Nakhon Provincial Public Health Office, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : nnueangsitth@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e300565

Received : April 8, 2026; **Revised :** May 25, 2026; **Accepted :** June 12, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ กระบวนการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกัน โดยนำเสนอผลข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาบรรยาย การวิเคราะห์แบบนิรนัย ประชากรกลุ่มเป้าหมายการวิจัยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิสาหกิจชุมชนข้าวฮางงอกบ้านนาเลา ตำบลบึงทวาย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัย พบว่า ได้พัฒนาสารสกัดข้าวฮางงอกและนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางระดับสูงที่ชื่นชอบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพ ภายใต้ตราสินค้า D.LONDE (ดี.ลองเด้) ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาได้ ดังนี้ สบู่น้ำมันข้าวฮางงอก ด้วยกระบวนการผลิตสปอนนิฟิเคชัน และผลิตภัณฑ์นวัตกรรมระดับวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสกลนคร จากสารสกัดข้าวฮางงอกบ้านนาเลา 2 รายการ 1) ลิปสติก 2) บลัชออนเนื้อแป้ง รวม 3

Citation : Kirdmalai, N., Nueangsittha, N., Nilchinda, S., Pujit, P., Vaseenon, C., Saikhao., L, & Thaithong, K. (2026). Development of Cosmetic Products from Germinated Rice Extract Using, Technology, and Innovation for Commercial Products. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300565. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

รายการผ่านการทดสอบคุณภาพด้านความเป็นกรด-ด่าง (pH 7-8) ความคงตัวทางด้านกายภาพและเคมีที่เหมาะสมสำหรับการใช้งานประจำวัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรท้องถิ่น สามารถยกระดับศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสู่การผลิตเชิงพาณิชย์และสร้างรายได้ที่ยั่งยืนได้ ข้อเสนอแนะ กลุ่มควรเร่งขอตรวจอาคารสถานที่ผลิตตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) การสร้างเฉดสีลิปสติก และบลัชออนให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มชุมชน กลุ่มวิสาหกิจ และกลุ่มผู้สนใจสามารถใช้สารกสัดข้าวฮางหรือข้าวฮางงอกสายพันธ์เฉพาะกลุ่มเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

คำสำคัญ (Keywords) : ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง, สารสกัด, ข้าวฮางงอก

Abstract

This research aimed to develop cosmetic products using natural ingredients. A qualitative research approach was employed, utilizing a coherent and relevant content analysis process. The findings were presented through descriptive narration and deductive analysis. The target population was purposively sampled from the Na Lao Germinated Brown Rice Community Enterprise, Bueng Thawai Subdistrict, Tao Ngoi District, Sakon Nakhon Province. The study adopted a Participatory Action Research (PAR) model.

The research results indicated the successful development of a germinated brown rice extract which was subsequently utilized in the formulation of high-quality cosmetic products catering to consumers who favor premium community-based goods, marketed under the brand name D.LONDE. The developed products include Germinated Brown Rice Soap and two innovative items at the Sakon Nakhon community enterprise level: 1. Lipstick and 2. Powder Blush, both featuring the Na Lao germinated brown rice extract. All three products passed quality tests for pH stability (pH 7-8) and appropriate physical and chemical stability for daily use.This product development aligns with the policy of community economic development and value creation from local resources. It is capable of enhancing the potential of the community enterprise group towards commercial production and generating sustainable income.

Recommendations for the group include the urgent need to expedite the facility inspection process according to the standards set by the Food and Drug Administration (FDA), and to create a wider variety of shades for the lipstick and blush-on. Entrepreneurs, community

Citation : นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, นิรมล เนื่องสิทธะ , สุพิชญา นิลจินดา, ปริฉัตร ภูจิตร, ชนินทร์ วะสีนนท์, ลักษณาวดี ทรายขาว, และ กิติศักดิ์ ไท้ทอง. (2569). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300565.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

groups, enterprises, and interested parties can utilize germinated brown rice or group-specific strains of germinated brown rice extracts for a broader range of product processing.

Keywords : Cosmetic products, Germinated brown rice, Extract

บทนำ (Introduction)

จังหวัดสกลนครเป็นพื้นที่ราบสูงบนเทือกเขาภูพานที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้านพืชสมุนไพร ประชาชนในชุมชนมีภูมิปัญญาสืบทอดการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรหลากหลายทั้งสำหรับการบริโภคและเป็นยารักษาโรค (สำนักงานจังหวัดสกลนคร, 2566) สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา "สกลนคร มหาเวชนครแห่งพฤกษเวช" และการยกระดับเป็น "เมืองแห่งการย้อมครามธรรมชาติ (City of indigo dye)" (นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, 2561; อภิวัฒน์ แสงวงศ์ และคณะ, 2563)

ปัจจุบันอุตสาหกรรมเครื่องสำอางมีมูลค่าประมาณ 20,000 ล้านดอลลาร์ทั่วโลก (Gupta et al., 2023) โดยเฉพาะเครื่องสำอางสมุนไพรและผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติกำลังเป็นที่นิยมเพิ่มขึ้น (Leechon & Kabmala, 2023) อุตสาหกรรมสมุนไพรมีมูลค่ากว่า 10,000 ล้านเหรียญสหรัฐ และเติบโตในอัตราร้อยละ 3-4 ต่อปี (Morganti et al., 2023) ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกเครื่องสำอางอันดับที่ 18 ของโลก โดยในปี 2566 ครึ่งปีแรก มีมูลค่าส่งออก 1,696 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวร้อยละ 2 (Khaosod, 2566; Dana Kreutzer. (2021) ผู้บริโภคร้อยละ 97 ยังคงใช้ผลิตภัณฑ์ดูแลผิว และร้อยละ 54 มีแผนที่จะใช้จ่ายมากขึ้น

จังหวัดสกลนครเป็นที่ตั้งของศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ วัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถานศึกษา ทดลองด้านการพัฒนาทุกรูปแบบและถ่ายทอดเทคโนโลยีแผนใหม่แก่การเกษตร ส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจและนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นสินค้าเพื่อพัฒนาอาชีพ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร, 2561) หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการสนองพระราชดำริเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ พัฒนาประชาชนรอบศูนย์ฯ ให้เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย เสริมสร้างรายได้ รวมถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครได้ดำเนินการวิจัยตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 เพื่อตอบสนองเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 9 ด้านอุตสาหกรรม นวัตกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน ในปีงบประมาณ 2565 ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์บำรุงผิวพรรณจากสารสกัดครามธรรมชาติ ได้ผลิตภัณฑ์เซรั่มคราม INDIGO Serum ภายใต้แบรนด์ "แสงจันทร์" Moonlight (นันทกาญจน์ เกิดมาลัย และคณะ, 2566)

การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากส่วนผสมธรรมชาติด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ โดยใช้สารสกัดข้าวฮางงอกซึ่งเป็นวัตถุดิบ

Citation : Kirdmalai, N., Nueangsittha, N., Nilchinda, S., Pujit, P., Vaseenon, C., Saikhao., L, & Thaithong, K. (2026). Development of Cosmetic Products from Germinated Rice Extract Using, Technology, and Innovation for Commercial Products. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300565. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

หลักของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวฮางงอกบ้านนาเลา เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและยกระดับรายได้ของชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากส่วนผสมธรรมชาติ

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139 ตอนที่ 63 ก , หน้า 10-15)

พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565 พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้ไว้ ณ วันที่ 11 ตุลาคม 2565 เป็นปีที่ 7 ในรัชกาลปัจจุบัน ประกาศว่า โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยเครื่องสำอาง พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา 26 ประกอบกับมาตรา 40 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้เพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาเครื่องสำอางให้เหมาะสมกับสถานการณ์และการพัฒนาด้วยเทคโนโลยี รวมทั้งการขยายตัวทางการค้าและอุตสาหกรรมเกี่ยวกับเครื่องสำอาง โดยให้มีผู้เชี่ยวชาญ องค์กรผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศทำหน้าที่ตรวจวิเคราะห์และตรวจสอบทางวิชาการ โดยเก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ยื่นคำขอ ซึ่งทำให้กระบวนการดังกล่าวสามารถพิจารณาได้รวดเร็วยิ่งขึ้นและเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตลอดจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยจากการใช้เครื่องสำอางที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามหลักสากล ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

กระบวนการพิจารณาเครื่องสำอาง หมายถึง การพิจารณาคำขอ การตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร การประเมินเอกสารทางวิชาการ การตรวจวิเคราะห์ การตรวจสถานที่ผลิต นำเข้า ขาย หรือเก็บรักษาเครื่องสำอาง หรือการตรวจสอบเพื่อออกใบรับจดแจ้ง ตลอดจนการพิจารณาใด ๆ เกี่ยวกับเครื่องสำอาง

ประกาศตามวรรคหนึ่ง อาจกำหนดให้มีการยกเว้นหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขตาม (1) ค่าขึ้นบัญชีตาม (2) หรือค่าใช้จ่ายตาม (3) ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือจะกำหนดค่าขึ้นบัญชีหรือค่าใช้จ่ายให้แตกต่างกันตามความจำเป็นและเหมาะสมได้

เงินค่าขึ้นบัญชีที่จัดเก็บให้เป็นของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สำหรับเงินค่าใช้จ่ายที่จัดเก็บได้ ให้เป็นของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาหรือหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขที่

Citation : นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, นิรมล เนื่องสิทธะ , สุพิชญา นิลจินดา, ปริฉัตร ภูจิตร, ชนินทร์ วะสีนนท์, ลักษณาวดี ทรายขาว, และ กิติศักดิ์ ไท้ทอง. (2569). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300565.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

ได้รับมอบหมายให้ทำภารกิจในหน้าที่และอำนาจของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา แล้วแต่กรณี โดยไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน และให้จ่ายเพื่อวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้ 1) เป็นค่าตอบแทนผู้เชี่ยวชาญ องค์กรผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรเอกชน 2) เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการที่เป็นประโยชน์สาธารณะเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านเครื่องสำอาง 3) เป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาศักยภาพหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ เพื่อพัฒนาระบบงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาเครื่องสำอาง และเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการ 4) เป็นค่าใช้จ่ายอื่นที่เกี่ยวข้องและจำเป็นเกี่ยวกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาเครื่องสำอางตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

การเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการพิจารณาอนุญาตผลิตภัณฑ์สุขภาพ ในส่วนที่เกี่ยวกับเครื่องสำอาง ที่ใช้บังคับอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ ใช้บังคับ ให้นำมาใช้บังคับแก่กระบวนการพิจารณาเครื่องสำอางตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีประกาศที่ออกตามพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

แนวคิดเชิงพาณิชย์ พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499. ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 123 ตอนที่ 26 ก, หน้า 1-9.

แนวคิดเชิงพาณิชย์ในงานวิจัยฉบับนี้ได้นำเสนอแนวคิดเชิงพาณิชย์ เกี่ยวกับความหมายเชิงพาณิชย์ ตราสินค้า การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การตั้งจุดมุ่งหมาย และการเลือกใช้สี

พาณิชย์ หมายถึง การค้า การแลกเปลี่ยน การค้าขาย การซื้อขาย การขาย ภาอังกฤษใช้ commercial

พาณิชย์ หมายถึง การค้า การพาณิชย์ การแลกเปลี่ยน การค้าขาย วงการค้า

ผู้ประกอบการพาณิชย์ หมายถึง บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล ซึ่งประกอบพาณิชยกิจเป็นอาชีพปกติ และให้หมายรวมถึงผู้เป็นหุ้นส่วนที่ไม่จำกัดความรับผิด กรรมการ หรือผู้จัดการ ให้ถือกิจการดังต่อไปนี้เป็นพาณิชยกิจ 1) การซื้อ การขาย การขายทอดตลาด การแลกเปลี่ยน 2) การให้เช่า การเช่าซื้อ 3) การเป็นนายหน้าหรือตัวแทนค้าต่าง 4) การขนส่ง 5) การหัตถกรรม การอุตสาหกรรม 6) การรับจ้างทำของ 7) การให้กู้ยืมเงิน การรับจำนำ การรับจำนอง 8) การคลังสินค้า 9) การรับแลกเปลี่ยน หรือซื้อขายเงินตราต่างประเทศ การซื้อ หรือขายตั๋วเงิน การธนาคาร การเครดิตฟองซิเอร์ การโพยก๊วน 10) การรับประกันภัย 11) กิจการอื่นซึ่งกำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา ได้มีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดกิจการเป็นพาณิชยกิจ พ.ศ. 2546 เพิ่มเติม โดยมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2546 ได้แก่ 1) การให้บริการเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อใช้อินเตอร์เน็ต 2) การให้บริการฟังเพลงและร้องเพลงคาราโอเกะ 3) การให้บริการเครื่องเล่นเกมส์ 4) การให้บริการตู้เพลง

Citation : Kirdmalai, N., Nueangsittha, N., Nilchinda, S., Pujit, P., Vaseenon, C., Saikhao., L, & Thaithong, K. (2026). Development of Cosmetic Products from Germinated Rice Extract Using, Technology, and Innovation for Commercial Products. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300565.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

แนวคิดการสกัดสารสกัดจากธรรมชาติจากพืช

การสกัดน้ำมันจากข้างฮางงอกเป็นการสกัดเพื่อให้ได้น้ำมันหอมระเหย โดยปกติการกลั่นจะต้องใช้น้ำร้อนหรือไอน้ำเข้าไปแยกน้ำมันหอมระเหยออกมาจากพืช โดยการแทรกซึมเข้าไปในเนื้อเยื่อของพืช ความร้อนจะค่อย ๆ ทำให้สารละลายออกมากลายเป็นไอ ปนมากับน้ำร้อนหรือไอน้ำ ข้อเสียของการสกัดวิธีนี้คือค่อนข้างจะยุ่งยากกว่าวิธีการสกัดด้วยตัวทำลาย เพราะต้องมีเครื่องมือเฉพาะ

การกลั่นด้วยน้ำและไอน้ำ (Water and Steam Distillation) จะใช้ตะแกรงรองของที่จะกลั่นให้เหนือระดับน้ำในหม้อกลั่น ต้มให้เดือด ไอน้ำจะลอยตัวขึ้นไปผ่านพืชหรือตัวอย่างที่จะกลั่น ส่วนน้ำจะไม่ถูกกับตัวอย่างเลย ไอน้ำจากน้ำเดือดเป็นไอน้ำที่อิ่มตัว เป็นไอน้ำที่ไม่ร้อนจัด ซึ่งการกลั่นวิธีนี้ ต้องมี หม้อกลั่น (Still) เครื่องควบแน่น (Condenser) และภาชนะรองรับ (Receiver) เป็นต้น

และการสกัดน้ำมันจากพืชและสมุนไพร เพื่อนำมาใช้ในสบู่ก้อน หรือ สบู่เหลว ก่อนอื่นต้องมาดูขั้นตอนของการเตรียมสบู่ก้อนที่ทำมาจากน้ำมัน ไม่ว่าจะเป็นวิธีใช้ความร้อน (Hot Process) หรือ วิธีไม่ใช้ความร้อน (Cool process) ในขั้นตอนการทำสบู่ก้อนนั้นจะเห็นได้ว่าจะต้องมีการใช้น้ำในการละลายด่าง ดังนั้นจึงสามารถเลือกสารสกัดสมุนไพรด้วยการใช้ตัวทำละลายที่เป็นน้ำ โดยสามารถแยกออกเป็นสองวิธี

1) พืช สมุนไพรสด สามารถนำพืชสมุนไพรลักษณะ ใบ ก้าน หัว ราก เง้า แล้วแต่ความเหมาะสม เพราะการนำมาใช้ควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสรรพคุณของพืชสมุนไพรนั้น เช่น มีสรรพคุณ บำรุงผิว บำรุงผม วิธีการหากใช้ใบก็นำใบมาปั่นกับเครื่องปั่นให้ละเอียด และกรองแยกออก ถ้าเป็นหัว ราก หรือ เง้า ก็นำมาหั่นเป็นแว่น แล้วมาต้มกับน้ำ จากนั้นก็กรองเอาแต่น้ำ ซึ่งสามารถนำเอาน้ำสกัดสมุนไพรมาแทนน้ำที่ใช้ในการละลายด่างได้ แต่ก็มีข้อควรระวังเพราะด่างเมื่อนำมาละลายน้ำจะเกิดความร้อนและอาจจะสามารถทำลายสารสำคัญในพืชสมุนไพรได้ เพื่อเป็นการลดความเสียหายนี้ ควรนำน้ำสกัดไปแช่แข็งในตู้เย็นให้เป็นน้ำแข็งก่อน ในกรณีของการทำสบู่เหลว หลังจากขั้นตอนการเตรียมหัวสบู่จะต้องละลายหัวสบู่ด้วยน้ำเช่นเดียวกันก็สามารถนำน้ำสมุนไพรมาละลายแทนได้

2) สมุนไพรแห้งหรือสมุนไพรผง สามารถทำได้โดยนำพืช สมุนไพรไปต้มกับน้ำอาจใส่ในถุงผ้าและนำไปต้มกับน้ำจะได้สารสกัดจากพืชสมุนไพรเช่นเดียวกันกับสมุนไพรสด สำหรับในกรณีที่สกัดด้วยตัวทำลายด้วยแอลกอฮอล์นั้น การใช้แอลกอฮอล์ในขั้นตอนการเตรียมสบู่นั้นมีไม่มากนัก จะพบในการทำเบสสบู่กลีเซอรีน หรือสบู่หลอมเท กับวิธีการทำสบู่เหลวโดยวิธีแอลกอฮอล์เท่านั้น ในกรณีของการทำซึ่งเบสสบู่กลีเซอรีนมีขั้นตอนที่ใช้ตัวทำละลายในการละลายสบู่ โดยอาจจะใช้เอทิลแอลกอฮอล์ หรือใช้โพไพลีนไกรคอน เป็นตัวทำลาย ดังนั้น จึงสามารถใช้ตัวทำลายทั้งสองชนิดมาสกัดสมุนไพรได้ ทั้งในรูปของสมุนไพรสดหรือสมุนไพรแห้ง โดยการนำเอาสมุนไพรมาแช่ในลังพลาสติกใส่แอลกอฮอล์ทิ้งไว้สัก 7 วัน จากน้ำกรองกากสมุนไพรออก ปริมาณสมุนไพรและแอลกอฮอล์ถ้าเป็นของสดก็ใส่แอลกอฮอล์ท่วมสมุนไพร ถ้าเป็นสมุนไพรผงก็ใช้สมุนไพรประมาณ 0.1 กิโลกรัม ต่อแอลกอฮอล์ 0.5 กิโลกรัม เนื่องจากวัตถุดิบสำคัญในการทำสบู่ทุก

Citation : นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, นิรมล เนื่องสิทธะ , สุพิชญา นิลจินดา, ปริฉัตร ภูจิตร, ชนินทร์ วะสีนนท์, ลักษณาวดี ทรายขาว, และ กิติศักดิ์ ไท้ทอง. (2569). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10*(2), e300565.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

ประเภทคือน้ำมัน ดังนั้น สามารถใช้น้ำมันสกัดกลิ่นของสมุนไพรหรือดอกไม้ได้ วิธีการเรียกว่า Oil infusion นำดอกไม้หรือสมุนไพรแช่ในน้ำมันแล้วนำไปตากแดด ประมาณ 4-5วัน หรือนำไปทอดที่ไฟอ่อน ๆ การสกัดน้ำมันหอมระเหยโดยใช้วิธีการกลั่นด้วยไอน้ำ (Distillation) สามารถจะดัดแปลงใช้เครื่องมือที่มีอยู่ภายในบ้านได้โดยใช้ลังถึง (ภาชนะมีฝาสำหรับใช้นึ่งอาหาร) เพราะอาศัยไอน้ำในดัดแปลงใช้เป็นเครื่องมือในการสกัดน้ำมันหอมระเหย โดยการใส่น้ำลงไปในลังถึงพอประมาณ จากนั้นนำดอกไม้ หรือสมุนไพรวางไว้บนชั้นล่างสุด และวางถ้วยขนาดพอเหมาะตรงกลาง ปิดฝาโดย คว่ำฝาลงให้ส่วนที่จับฝาลงอยู่ด้านใน เปิดไปต้มน้ำให้เดือด โดยนำน้ำแข็งวางบนฝา เมื่อไอน้ำมาถูกความเย็นที่ฝาก็จะกลายเป็นน้ำไหลลงมายังถ้วยที่วางไว้ ซึ่งจะมีน้ำมันลอยอยู่และน้ำกลิ่นดอกไม้ สามารถนำไปใช้ได้ แต่ส่วนใหญ่น้ำมันหอมละเหยจะมีน้อยมาก นอกจากสกัดด้วย ผิวมะกรูด เปลือกส้ม จะได้น้ำมันหอมระเหยค่อนข้างมาก

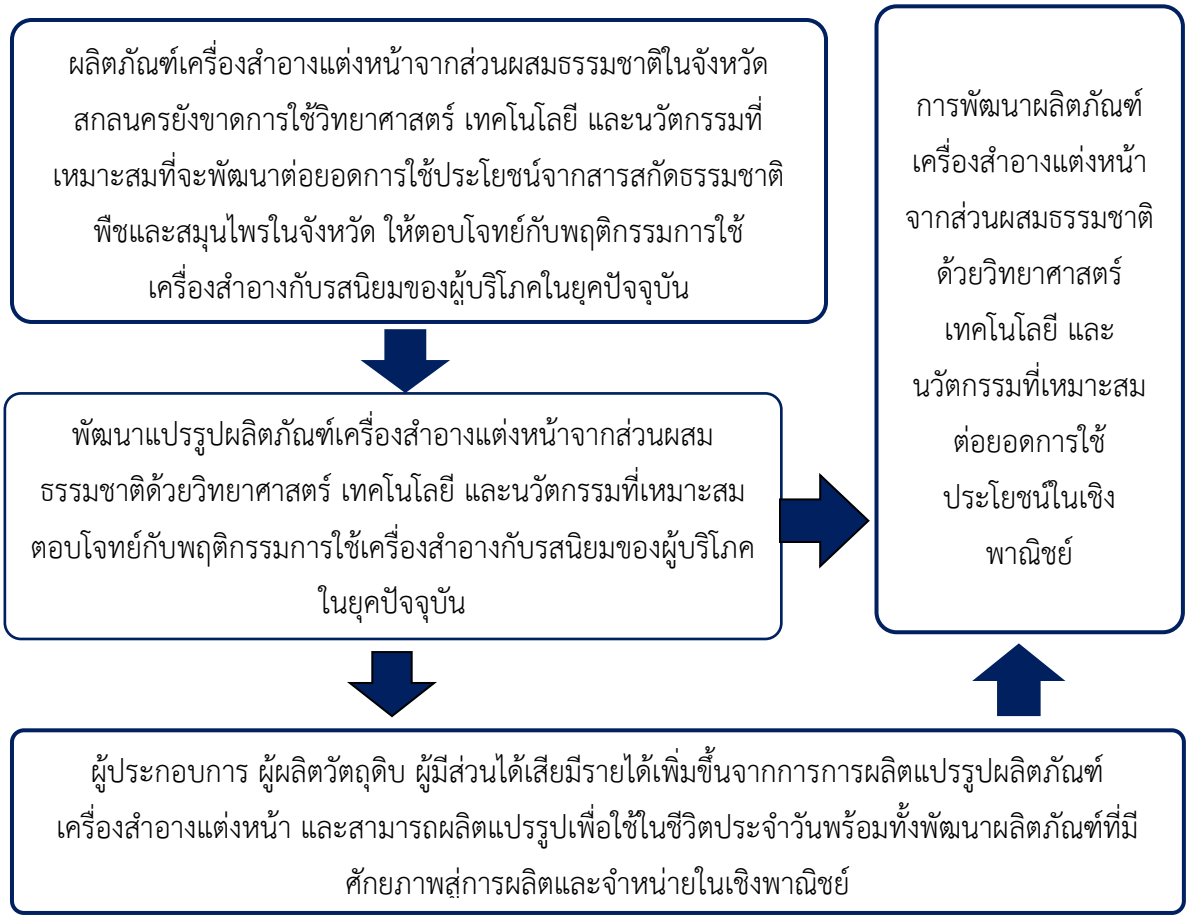
วิธีการสกัดสารสกัดข้าวฮางงอก

1. นำข้าวฮางมาบดเพื่อให้ตัวทำละลายที่ใช้สกัด สกัดได้ทั่วถึง
2. ชั่งน้ำหนัก อัตราส่วน ข้าวฮาง 200 กรัมต่อเอเทนอล (AR Grade) 600 มิลลิลิตร
3. สกัดโดยการแช่ไว้ 5 วัน โดยแต่ละวันต้องมีการเขย่าอย่าสม่ำเสมอ
4. หลังจากนั้นนำข้าวฮางที่สกัดได้มากรองด้วยกระดาษกรองชา แล้วนำไประเหยให้ตัวทำละลายมีลักษณะแห้งด้วยอุณหภูมิ 50-65 องศาเซลเซียส (การระเหยขึ้นอยู่กับอุณหภูมิต้องคงที่ฃ) โดยนำสารสกัดที่สกัดได้มาเตรียมเป็นสารสกัดเพื่อใช้ในผลิตภัณฑ์โดยการชั่งน้ำหนัก สารสกัดข้าวฮาง 3 กรัม + phenostat 1 กรัม + phopyleneglycol 96 กรัม ผสมให้เข้ากัน จะได้สารสกัดข้าวฮาง 100 กรัม แล้วนำไปใช้ไม่เกิน 5% ในส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ เป็นการเพิ่มมูลค่าข้าวฮางงอกให้มีมูลค่าสูงขึ้นและสามารถนำไปใช้เป็นส่วนผสมในการจัดทำสบู่จากสารสกัดธรรมชาติ

Citation : Kirdmalai, N., Nueangsittha, N., Nilchinda, S., Pujit, P., Vaseenon, C., Saikhao., L, & Thaithong, K. (2026). Development of Cosmetic Products from Germinated Rice Extract Using, Technology, and Innovation for Commercial Products. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300565. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากข้อมูล (Secondary Data) วิธีการวิจัยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participationtory Action Research: PAR) งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบนิรนัย (Deductive method) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ร่วมวิจัย โดยแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ (Kemmis & Mctaggart, 1998) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ประชากรในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวฮางงอกบ้านนาเลา ตำบลบึงทวาย อำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิง

Citation : นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, นิรมล เนื่องสิทธะ , สุพิชญา นิลจินดา, ปริฉัตร ภูจิตร, ชนินทร์ วะสีนนท์, ลักษณาวดี ทรายขาว, และ กิติศักดิ์ ไท้ทอง. (2569). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10*(2), e300565.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

เนื้อหา และยืนยันข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในงานวิจัยวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ศึกษาและสร้างเครื่องมือโดยอาศัยหลักการ แนวคิดทฤษฎีและรูปแบบในการสร้างเครื่องมือของ บุญชม ศรีสะอาด (2549) และวาโร เพ็งสวัสดิ์ (2551)

3. การตรวจคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

3.1 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยเพื่อให้เกิดความถูกต้องและสมบูรณ์ โดยนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พร้อมทั้งปรับแก้ไขเครื่องมือตามข้อเสนอแนะก่อนการเก็บข้อมูล

3.2 ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เลขที่ COA NO. 004/2568 IEC NO. HE 67-075 วันที่ 15 มกราคม 2568

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากข้อมูล (Secondary Data) วิธีการวิจัยการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participationtory Action Research : PAR) งานวิจัยเชิงคุณภาพแบบนิรนัย (Deductive method) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ร่วมวิจัย โดยแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของ (Kemmis & Mctaggart: Km) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน รายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning) ประชุมแบบมีส่วนร่วมระบุสภาพ ปัญหา และความต้องการและผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกำหนดแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากส่วนผสมธรรมชาติตามศักยภาพของกลุ่มด้วยการวางแผนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (Action) การพัฒนาต้นแบบผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกและอบรมถ่ายทอดองค์ความรู้ ด้วยการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำหรับการผลิตเครื่องสำอาง ประกอบด้วย สบู่ข้างน้ำมันฮางงอก ลิปสติกข้าวฮางงอก และ บลัชออนเนื้อแป้งข้าว- ฮางงอก

ขั้นตอนที่ 3 การสังเกต (Observation) การประชุมแบบมีส่วนรวมกับและแก้ไขปัญหาผลิตภัณฑ์สบู่ด้วยการใช้ตราชั่งดิจิทัล ลิปสติกใช้ปลอกสีขาวลดต้นทุน บลัชออนกระบวนการผลิตมีผงกระจายต้องผสมในห้องปิดและใส่แมส แว่นตา ถุงมือ หมวกเพื่อความปลอดภัย

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล (Reflection) คืนความรู้และข้อมูลการลงพื้นที่วิจัยการควบคุมคุณภาพเริ่มตั้งแต่กระบวนการเลือกใช้วัตถุดิบต้องใช้ยี่ห้อเดิม กระบวนการผลิตใช้เครื่องชั่งตวง วัดที่ได้มาตรฐานเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพสม่ำเสมอทุกครั้ง

Citation : Kirdmalai, N., Nueangsittha, N., Nilchinda, S., Pujit, P., Vaseenon, C., Saikhao., L, & Thaithong, K. (2026). Development of Cosmetic Products from Germinated Rice Extract Using, Technology, and Innovation for Commercial Products. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300565. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

และแบบสัมภาษณ์ประเมินความพึงพอใจผลการดำเนินงานวิจัยและการมีส่วน ร่วมในการวิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากส่วนผสมธรรมชาติด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ นวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ เพื่อยืนยันคุณภาพการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในเชิงสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์กลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การนำเสนอแบบการพรรณนาบรรยาย

ผู้วิจัยได้ทดสอบและยืนยันความน่าเชื่อถือ (Credibility validity) ของแบบสัมภาษณ์ การตรวจสอบสามเส้า (triangulation) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาท่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการ ด้านเศรษฐศาสตร์ ด้านบัญชี แก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และนำมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากการคำนวณพบว่า IOC ของข้อคำถามที่ใช้ในการวิจัยมีค่าอยู่ระหว่าง .67 ถึง 1.00 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อคำถามทุกข้อที่ใช้ในการวิจัยมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในระดับที่ยอมรับได้

ผลการวิจัย (Research Results)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากส่วนผสมธรรมชาติ วิสาหกิจชุมชนข้าวฮางงอกบ้านนาเลา พบว่า สภาพปัจจุบัน และศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวฮางงอกบ้านนาเลามีการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายใต้ตราสินค้า “ภูพานพรรณ” ประกอบด้วย สบู่ แชมพู ครีมนวดผม และน้ำยาล้างจาน โดยใช้สารสกัดธรรมชาติจากขมิ้น มะกรูด มะขาม มังคุด และฟักข้าว นอกจากนี้ยังผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากข้าวฮางงอก ข้าวกล้อง ข้าวขาว และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าว

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ 1) กระบวนการผลิตสบู่มีปัญหาด้านคุณภาพผิวสัมผัสที่ไม่เรียบเนียนจากเครื่องกระแทกพิมพ์ลายตราสินค้า 2) สถานที่ผลิตยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามกฎหมายสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ทำให้ไม่สามารถออกเลขที่จดแจ้งผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง 3) มีข้อจำกัดด้านการจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์และการสร้างการยอมรับจากผู้บริโภคทั่วไป

ความต้องการในการพัฒนา 1) ยกระดับมูลค่าผลิตภัณฑ์โดยใช้ทรัพยากรวัตถุดิบข้าวฮาง งอกภายในกลุ่ม 2) ปรับรูปลักษณ์และรูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีภาพลักษณ์เรียบหรูและสร้างความประทับใจ 3) สร้างกระบวนการผลิตที่สะท้อนคุณค่าวัตถุดิบธรรมชาติและความชำนาญของกลุ่ม

พัฒนาผลิตภัณฑ์ภายใต้ตราสินค้า D.LONDE ผู้วิจัยได้พัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางระดับพรีเมียมภายใต้ตราสินค้า D.LONDE (ดี.ลองเด้) ซึ่งมีความหมาย ดังนี้ "D" หมายถึง ชื่อประธาน กลุ่ม นางดวงตา ดากาวงค์ และ "Londe" (ลองเด้) เป็นคำทับศัพท์ภาษาอีสาน หมายถึง โปรดทดลอง โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

Citation : นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, นิรมล เนื่องสิทธะ , สุพิชญา นิลจินดา, ปริฉัตร ภูจิตร, ชนินทร์ วะสีนนท์, ลักษณาวดี ทรายขาว, และ กิติศักดิ์ ไท้ทอง. (2569). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300565.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

เป็นผู้บริโภคระดับกลางถึงสูงที่ชื่นชอบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีคุณภาพ ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาได้จำนวน 3 รายการ ได้แก่

1) สบู่ข้าวฮางงอก ผลิตจากกระบวนการผลิตสบู่น้ำมันที่ทำปฏิกิริยากับด่าง เรียกว่า “กระบวนการสปอนนิฟิเคชัน (Saponification)” ส่วนผสมหลัก ประกอบด้วย น้ำมันปาล์ม น้ำมันมะพร้าว สารสกัดข้าวฮาง งอก โซดาไฟ น้ำเปล่า และน้ำหอม

กรรมวิธี เทน้ำมันปาล์ม น้ำมันมะพร้าว น้ำมันกระบก ผสมรวมกันในถาดสแตนเลส ให้ความร้อนจนได้อุณหภูมิ 40°C กวนด้วยไม้พาย เทโซดาไฟลงในน้ำเปล่า คนจนละลาย หล่อเย็นจนได้อุณหภูมิ 40°C ค่อยๆ เทสารละลายโซดาไฟลงในน้ำมันผสม กวนต่อเป็นเวลา 30 นาทีและรักษาอุณหภูมิไว้ที่ 40°C เมื่อกวนครบ 30 นาที ให้ค่อย ๆ เติมกากกระบกอย่าให้เป็นก้อน หล่อเย็นด้วยน้ำจนอุณหภูมิลดลงเหลือ 37°C จึงเติมน้ำหอม กวนสักพักแล้วเทลงแม่พิมพ์ วัดค่า pH ของสบู่เริ่มต้น (ประมาณ 11-12) ทิ้งไว้ให้เกิดปฏิกิริยาจนสมบูรณ์ pH จะลดลงเหลือ 7-8

2) ลิปสติกข้าวฮางงอก ส่วนผสมหลักประกอบด้วย Jojoba Oil Fractionated Coconut Oil Squalene Candelilla Wax สารสกัดข้าวฮางงอก Vitamin E Acetate สีธรรมชาติ (Lake, Iron Oxides, Mica Shimmer) และกลิ่น

กรรมวิธี ผสม Jojoba Oil, Fractionated Coconut Oil, Squalene, Candelilla Wax และสารสกัดข้าวฮางงอก อุ่นที่อุณหภูมิ 70-80°C เพื่อให้ wax ละลาย คนให้เป็นเนื้อเดียวกัน เมื่ออุณหภูมิ 40-50°C เติม Vitamin E Acetate ใส่สีธรรมชาติ ผสมคนหรือปั่นให้เข้ากันเป็นเนื้อเหลว เติมกลิ่น บรรจุลงในแม่พิมพ์ นำเข้าตู้เย็น 15 นาที จากนั้นบรรจุใส่หลอดลิปสติก

3) บลัชออนเนื้อแป้งข้าวฮางงอก ประกอบด้วย ส่วนประสม (100 กรัม) แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ A. Soft Talc-S, Sericite Power (8 Micron, Matte, Fluorine Coated), Titanium Dioxide Nanosil, Mica BC, Allantoin, สารสกัดข้าวฮางงอก ส่วนที่ B. D&C Red No.7 Lake EasyMix, Pink Orange Mica, White Iron Oxides EasyMix (ของเหลว) ส่วนที่ C. DC 344, Lexfeel 7, Phenostat

กรรมวิธี ชั่งสาร Part A, Part B, Part C ด้วยเครื่องชั่งความละเอียดทศนิยมสองตำแหน่งผสม Part A ให้เป็นเนื้อเดียวกัน เติม Part B ลงใน Part A แล้วผสมให้เป็นเนื้อเดียวกัน เติม Part C ลงไป แล้วผสมให้เป็นเนื้อเดียวกัน

ผลิตภัณฑ์ทั้ง 3 รายการผ่านการทดสอบคุณภาพด้านความเป็นกรด-ด่าง (pH 7-8) ความคงตัวทางกายภาพและเคมี และความปลอดภัยต่อผิว เหมาะสมสำหรับการใช้งานประจำวัน

โดยนำสารสกัดที่สกัดได้มาเตรียมเป็นสารสกัดเพื่อใช้ในผลิตภัณฑ์โดยการชั่งน้ำหนัก สารสกัดข้าวฮาง 3 กรัม + phenostat 1 กรัม + phopyleneglycol 96 กรัม ผสมให้เข้ากัน จะได้สารสกัดข้าวฮาง 100 กรัม แล้วนำไปใช้ไม่เกิน 5% ในส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ สามารถเก็บได้นาน 2 ปี

Citation : Kirdmalai, N., Nueangsittha, N., Nilchinda, S., Pujit, P., Vaseenon, C., Saikhao., L, & Thaithong, K. (2026). Development of Cosmetic Products from Germinated Rice Extract Using, Technology, and Innovation for Commercial Products. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300565. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสารสกัดข้าวฮางงอก เพื่อใช้ในผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่งสามารถเพิ่มศักยภาพการแข่งขันและสร้างความแตกต่างในตลาด ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทกาญจน์ เกิดมาลัย และคณะ (2567) ที่ศึกษาการผลิตสารสกัดครามของวิสาหกิจชุมชนแสงจันทร์สมุนไพรเกษตรแปรรูปอินทรีย์ จังหวัดสกลนคร โดยใช้ใบครามผักงอจากแหล่งผลิตที่มีชื่อเสียงในท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า การเลือกใช้วัตถุดิบจากแหล่งผลิตในชุมชนสามารถสร้างเอกลักษณ์และเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของนันทกาญจน์ เกิดมาลัย และคณะ (2567) พบว่าสารสกัดครามที่ผลิตได้เป็นแบบหยาบ ทำให้ผลิตภัณฑ์มีสีตามธรรมชาติไม่ขาวใส และเสนอแนะให้ส่งสารสกัดไปแปรรูปเป็นสารสกัดพร้อมใช้ที่บริษัทเพื่อเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ในขณะที่งานวิจัยของผู้วิจัยเลือกพัฒนาสารสกัดข้าวฮางงอกเองภายในกลุ่ม เนื่องจากมีศักยภาพและความสามารถในการควบคุมคุณภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในระดับความพร้อมและทรัพยากรของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับศักยภาพของกลุ่มจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืน

คุณสมบัติและประสิทธิภาพของสารสกัดธรรมชาติ สารสกัดข้าวฮาง 3 กรัม + phenostat 1 กรัม + phopyleneglycol 96 กรัม ผสมให้เข้ากัน จะได้สารสกัดข้าวฮาง 100 กรัม แล้วนำไปใช้ไม่เกิน 5% ในส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ สารสกัดข้าวฮางงอกที่พัฒนาในงานวิจัยนี้มีคุณสมบัติในการบำรุงผิวพรรณ ให้ความชุ่มชื้น และไม่ระคายเคือง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเรณู อยู่เจริญ และปาวลี ศรีสุขสมวงศ์ (2565) พบว่าสารสกัดไหมข้าวโพดซึ่งเป็นวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรสามารถยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรียก่อโรคได้ โดยเฉพาะ *Staphylococcus aureus* และ *Bacillus cereus* และเมื่อนำมาผสมในตำรับครีม พบว่าความคงตัวทางกายภาพและเคมี มีส่วนผสมในเครื่องสำอางมีผลให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ของฐาปนี เพ็งสุข และคณะ (2568) ได้นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสบู่ธรรมชาติจากรังไหมและมะม่วงน้ำดอกไม้ตกเกรดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษ์สมุนไพรหนองแวงศรีวิไล จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่าสบู่ที่พัฒนามีฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระและยับยั้งเอนไซม์ไทโรซิเนสช่วยให้ผิวกระจ่างใสและลดการสร้างเม็ดสีเมลานิน อีกทั้งแนวคิดการใช้สารสกัดธรรมชาติจากพืชท้องถิ่นในการพัฒนาเครื่องสำอาง ควรทดสอบคุณภาพพื้นฐานเพื่อแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มีความปลอดภัยและเหมาะสมสำหรับผิว สอดคล้องกับงานวิจัยของสิรินาฏ ภู่ระยับ และคณะ (2562) ข้อจำกัด ในงานวิจัยนี้คือการขาดการทดสอบฤทธิ์ทางชีวภาพของสารสกัดข้าวฮางงอกอย่างเป็นระบบ เช่น การทดสอบฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ การยับยั้งเชื้อจุลินทรีย์ และการทดสอบความคงตัวของสารสำคัญ ซึ่งควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในอนาคตเพื่อยืนยันประสิทธิภาพ และคุณค่าทางเภสัชวิทยาของสารสกัด การใช้สารสกัดธรรมชาติ ปิยนุช พรมภมร และคณะ (2565) ได้ประเมินประสิทธิภาพของสารสกัดสมอไทยในการเป็นสารกันเสียธรรมชาติ

Citation : นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, นิรมล เนื่องสิทธะ , สุพิชญา นิลจินดา, ปริฉัตร ภูจิตร, ชนินทร์ วะสีนนท์, ลักษณาวดี ทรายขาว, และ กิติศักดิ์ ไท้ทอง. (2569). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300565.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

สำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง พบว่าสารสกัดมีประสิทธิภาพในการยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรียตามเกณฑ์ ISO 11930 criteria A แต่ไม่สามารถยับยั้งยีสต์และราได้ตามเกณฑ์ ดังนั้น จึงแนะนำให้ใช้ร่วมกับสารกันเสียสังเคราะห์

ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของสารสกัดธรรมชาติในการใช้เป็นสารกันเสียเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยควรคำนึงถึงในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในอนาคต แม้ว่าผลิตภัณฑ์ในงานวิจัยนี้จะใช้สาร phenostat ซึ่งเป็นสารกันเสียสังเคราะห์ แต่ควรมีการทดสอบประสิทธิภาพการกันเสียอย่างเป็นระบบตามมาตรฐานสากล

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางระดับชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากวัตถุดิบในท้องถิ่นโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นแนวทางที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์สบู่ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์พื้นฐานที่กลุ่มชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร วิสุงเร เสาวภา และคณะ (2566) การพัฒนาสบู่เหลวสมุนไพรจากสารสกัดหมากให้เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน มอก. เอส 14-2561 และสุจารีย์ หิรัญศิริวัฒน์ และคณะ (2568) ที่พัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางประจำท้องถิ่นชุมชนเกาะสีชัง ประกอบด้วย เกลือสครับ เจลว่านหางจระเข้ และสบู่ก้อน พร้อมบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน

งานวิจัยของสุจารีย์ หิรัญศิริวัฒน์ และคณะ (2568) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวและสื่อถึงส่วนผสมจากท้องถิ่น โดยผลการประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ไม่ต่ำกว่า 4 คะแนนจาก 5 คะแนน) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในงานวิจัยนี้ที่เน้นการปรับรูปลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ให้มีภาพลักษณ์เรียบหรูและสร้างความประทับใจ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของผู้วิจัยได้ก้าวไปไกลกว่าการพัฒนาสบู่โดยขยายไปสู่ผลิตภัณฑ์แต่งหน้า ได้แก่ ลิปสติกและบลัชออน ซึ่งมีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนกว่า ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของมณีกัญญา นากามัทสี และคณะ (2566) ที่พัฒนาครีมบำรุงผิวจากขี้ผึ้งและไขมะพร้าวในรูปครีมสติ๊ก และพรอนันต์ บุญก่อน ณัฐพร ทุยเวียง และสุพัตรา สุเนตรปิยฉัตร (2566) ที่พัฒนาลิปบาล์มสมุนไพรไทยด้วยวัตถุดิบและสีธรรมชาติ

งานวิจัยของพรอนันต์ บุญก่อน ณัฐพร ทุยเวียง และสุพัตรา สุเนตรปิยฉัตร (2566) พบว่า การใช้น้ำมันปาล์มในการสกัดสมุนไพร (กระชาย ขิง ตะไคร้) และการใช้สีธรรมชาติจากพืช (ฟักทอง ดอกทองอุไร ใบเตย) สามารถพัฒนาเป็นลิปบาล์มที่ผู้บริโภคยอมรับได้ดี ผลการศึกษานี้สนับสนุนแนวทางการใช้สีธรรมชาติในผลิตภัณฑ์แต่งหน้าที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพัฒนาลิปสติกและบลัชออน การเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่างานวิจัยนี้มีจุดเด่นในการใช้สารสกัดข้าวฮางงอกซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์และศักยภาพของกลุ่ม ตามแนวคิดของอมิตา ขาวสุด และยศ บริสุทธิ์ (2568) ที่ศึกษาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มข้าวฮางของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าว

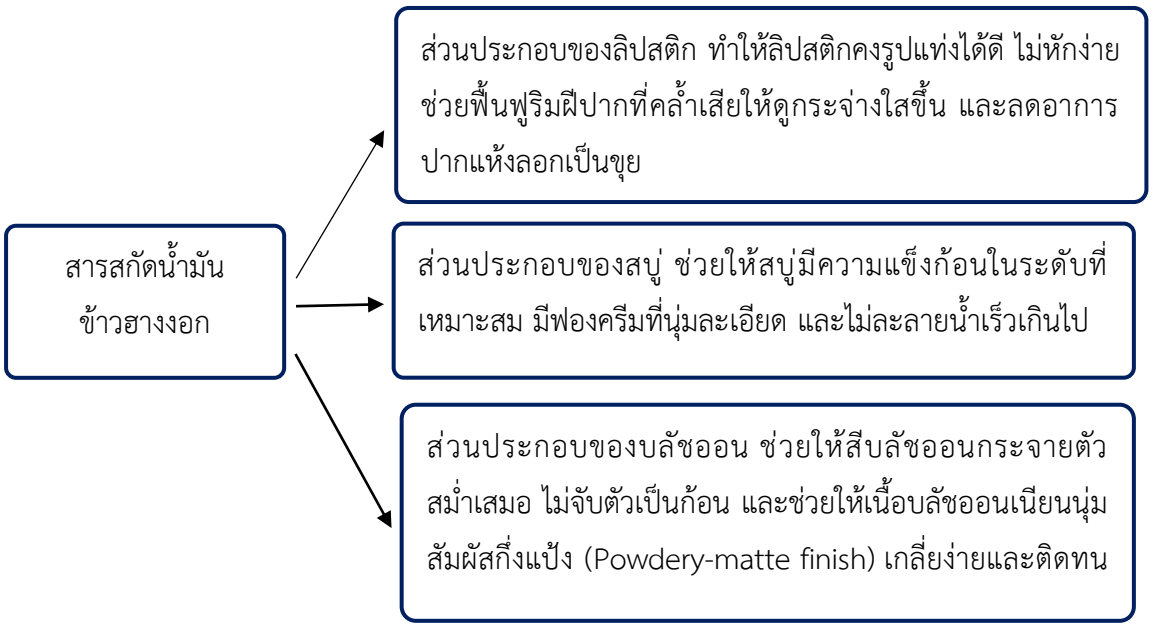
Citation : Kirdmalai, N., Nueangsittha, N., Nilchinda, S., Pujit, P., Vaseenon, C., Saikhao., L, & Thaithong, K. (2026). Development of Cosmetic Products from Germinated Rice Extract Using, Technology, and Innovation for Commercial Products. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300565.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

ตำบลบ้านเหล่า อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบที่กลุ่มผลิตเองไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มรายได้ แต่ยังช่วยลดต้นทุนการผลิตและสร้างความยั่งยืนในระยะยาว การสร้างเรื่องราว (storytelling) ของผลิตภัณฑ์ผ่านตราสินค้า D.LONDE ที่เชื่อมโยงกับชื่อประธานกลุ่มและภาษาท้องถิ่นเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการสร้างความแตกต่างและการเชื่อมโยงทางอารมณ์กับผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เน้นความแท้จริง (authenticity) และความเป็นท้องถิ่น (localness) เป็นจุดขายหลัก

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ยังไม่มีการทดสอบการยอมรับของผู้บริโภคด้วยการนำเสนอผลิตภัณฑ์สู่ตลาดในพื้นที่ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของสุจารีย์ หิรัญศิริวัฒน์ และคณะ (2568), มณีกัญญา นากามัทสี และคณะ (2566) และพรอนันต์ บุญก่อน และคณะ (2566) ที่มีการประเมินความพึงพอใจภาพรวม พบว่า ของผลการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ ระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด 3.99 รองลงมาผู้ประกอบการพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ใหม่ ระดับความพึงพอใจมาก 3.99 และผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ระดับความพึงพอใจมาก 3.91

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

จากการวิจัยนี้การพัฒนาสกัดน้ำมันจากข้างฮางงอก เมื่อนำมาผสมเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปเครื่องสำอางสำหรับแต่งหน้าพบว่าสารสกัดที่ได้มีคุณสมบัติในการบำรุงผิวพรรณ ให้ความชุ่มชื้น และไม่ระคายเคืองและสามารถนำมาเป็นส่วนผสมได้กับหลายผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีคุณสมบัติทำให้เครื่องสำอางมีจุดเด่นที่แตกต่างกันดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงคุณสมบัติการบำรุงผิว

Citation : นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, นิรมล เนื่องสิทธะ , สุพิชญา นิลจินดา, ปริฉัตร ภูจิตร, ชนินทร์ วะสีนนท์, ลักษณาวดี ทรายขาว, และ กิติศักดิ์ ไท้ทอง. (2569). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300565.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาสารสกัดข้าวฮางงอกควรเก็บไว้ในอุณภูมิที่เหมาะสมและบรรจุในภาชนะขวดแก้วขุ่น เพื่อให้รักษาคุณภาพของสารสกัดให้มีคุณภาพดีมากยิ่งขึ้น

2. มุ่งเน้นการพัฒนาอาคารสถานที่ผลิตเครื่องสำอางให้ผ่านการรับรองมาตรฐานสถานที่ผลิตตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เพื่อให้สามารถออกเลขที่รับรองมาตรฐานสถานที่ผลิตเครื่องสำอาง เลขที่จดแจ้งตามที่กฎหมายกำหนด

3. การสร้างเฉดสีลิปสติกและบลัชออนให้เกิดความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกที่หลากหลาย และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้นด้วยเฉดสีที่มีมากขึ้นโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายหลักของธุรกิจ

4. ผู้ประกอบการ กลุ่มชุมชน วิสาหกิจ ผู้สนใจสามารถใช้สารกสัดข้าวฮางสายพันธ์เฉพาะของกลุ่มเพื่อแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ขาดการศึกษาการยอมรับและพฤติกรรมของผู้บริโภค ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาการยอมรับของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากชุมชน เช่น คุณภาพ ราคา บรรจุภัณฑ์ เรื่องราว และความน่าเชื่อถือ

2. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาการบริหารจัดการ วิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและจุดคุ้มทุนของแต่ละผลิตภัณฑ์ เพื่อกำหนดกลยุทธ์ราคาที่เหมาะสม ช่องทางการจัดจำหน่าย และศึกษาปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในบริบทของประเทศไทย

3. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษานโยบายและมาตรการสนับสนุนของภาครัฐที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางจากธรรมชาติของไทยอย่างยั่งยืน

Citation : Kirdmalai, N., Nueangsittha, N., Nilchinda, S., Pujit, P., Vaseenon, C., Saikhao., L, & Thaithong, K. (2026). Development of Cosmetic Products from Germinated Rice Extract Using, Technology, and Innovation for Commercial Products. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300565. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

เอกสารอ้างอิง (References)

ฐาปนี เพ็งสุข, ศศิประภา พรหมทอง, ปริญญา กัณหาสิทธุ์, กนกกานดา ใต้จันทร์กอง, และศุภกฤต ปิติพัฒน์. (2568). การพัฒนาสูตรสบู่ธรรมชาติจากรังไหมและมะม่วงน้ำดอกไม้ตกเกรดเพื่อเพิ่มฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระและยับยั้งเอนไซม์ไทโรซิเนส: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษ์สมุนไพรหนองแวงศรีวิไล จังหวัดอุดรธานี. *วารสารรัชต์ภาคย์, 19*(64), 1–21.

นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, ชนินทร์ วะสีนนท์, ละมัย ร่มเย็น, และชาติชัย อุดมกิจมงคล. (2561). สภาพการบริหารพัฒนาและปัญหาการดำเนินธุรกิจผลิตภัณฑ์ครามในจังหวัดสกลนคร. *วารสารการบริหารปกครอง, 7*(2), 291–313.

นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, สุพิชญา นิลจินดา, ศุภกร อาจหาญ, กนกวรรณ วรดง, นิรมล เนื่องสิทธะ, และปริฉัตร ภูจิตร. (2566). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์บำรุงสภาพผิวพรรณจากสารสกัดครามธรรมชาติด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมเชิงพาณิชย์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, สุพิชญา นิลจินดา, นิรมล เนื่องสิทธะ, ศุภกร อาจหาญ, กนกวรรณ วรดง, ปริฉัตร ภูจิตร, และชนินทร์ วะสีนนท์. (2567). การวิเคราะห์การผลิตสารสกัดครามสู่การแปรรูปผลิตภัณฑ์บำรุงผิวพรรณ วิสาหกิจชุมชนแสงจันทร์สมุนไพรเกษตรแปรรูปอินทรีย์ จังหวัดสกลนคร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 4*(2), 465–481.

บุญชม ศรีสะอาด. (2549). *การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน*. สุวีริยาสาส์น.

ปิยนุช พรมภมร, ขวัญจิต อิสระสุข, กัลยาภรณ์ จันตรี, จรัสฟ้า โหมดสุวรรณ, จิตรวดี ตั้งหิรัญรัตน์, และทัศนีย์ พาณิชย์กุล. (2565). การประเมินการใช้สารสกัดสมอไทยในการเป็นสารกันเสียธรรมชาติสำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง. *วารสารวิทยาศาสตร์บูรพา, 27*(1), 542–560.

พรอนันต์ บุญก่อน, ณัฐพร ทุยเวียง, และสุพัตรา สุเนตรปิยฉัตร. (2566). การพัฒนาลิปบาล์มสมุนไพรไทยด้วยวัตถุดิบและสีธรรมชาติ. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสู่ชุมชน, 1*(2), 1–11.

พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2565. (2565, 24 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา, 139*(63 ก), 10–15. https://cosmetic.fda.moph.go.th/interesting-law/cosmetic-act-no2-be-2022

พระราชบัญญัติทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499. (2499). *ราชกิจจานุเบกษา*. https://law.dit.go.th/Upload/Document/c20fc9e2-cda0-47cd-95ed-70d0173cadd6.pdf

มณีกัญญา นากามัทสี, อภิรัช ประชาสุภาพ, ชยานนท์ เชาวน์วุฒิกุล, และปรียากมล มีอยู่เต็ม. (2566). การสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์ครีมบำรุงผิวจากขี้ผึ้งและไขมะพร้าวรูปครีมสติ๊ก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 7*(1), 95–111.

Citation : นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, นิรมล เนื่องสิทธะ , สุพิชญา นิลจินดา, ปริฉัตร ภูจิตร, ชนินทร์ วะสีนนท์, ลักษณาวดี ทรายขาว, และ กิติศักดิ์ ไท้ทอง. (2569). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10*(2), e300565.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

เรณู อยู่เจริญ, และปาวลี ศรีสุขสมวงศ์. (2565). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดไหมข้าวโพด. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 7*(1), 85–93.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. สุวีริยาสาส์น.

ศุภกร อาจหาญ. (2561). *รายงานผลการพัฒนาสารสกัดจากคราม*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สิรินาฏ ภู่ระยับ, ลภัสรดา มุ่งหมาย, เกรียงศักดิ์ เม่งอำพัน, ณัฐวุฒิ หวังสมนึก, และดวงพร อมรเลิศพิศาล. (2562). ฤทธิ์ทางชีวภาพของสารสกัดจากดอกเก๊กฮวยอินทรีย์เพื่อใช้ในเครื่องสำอาง. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร, 38*(2), 46–56.

สุจารีย์ หิรัญศิริวัฒน์, นภนัย ปานเอี่ยม, อรวรรณ คล้ายสังข์, รมิตา ศรัทธาทิพย์กุล, วรอนงค์ พฤกษากิจ, และทิพย์ลักษณ์ โกมลวณิช. (2568). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางประจำท้องถิ่นชุมชนเกาะสีชัง อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*, 117–131.

สุภาพร วิสุงเร, เสาวภา ชูมณี, กัญญารัตน์ เดือนหงาย, ศุมาลิณ ดีจันทร์, ผกามาศ ปะระทัง, นวรัตน์ มีชัย, ศิริกุล กล่ำกุล, และนันธิยะ ศรีแก้ว. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์สบู่เหลวสมุนไพรจากสารสกัดหมากสู่มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสกลนคร. (2561). *ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน*. https://www.sakon-pao.go.th/home/travel/30168/

อภิวัฒน์ แสงวงศ์, วุธิพงษ์ ภักดีกุล, และวรินท์มาศ เกษทองมา. (2563). การพัฒนายุทธศาสตร์เมืองสมุนไพรสกลนคร. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, 13*(1), 551–561.

อมิตา ขาวสุด, และยศ บริสุทธิ์. (2568). แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มข้าวฮางของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกข้าวตำบลบ้านเหล่า อำเภอเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร. *วารสารวิจัยและพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง, 4*(2), 75–89.

Gupta, S., Kalode, D., & Doifode, C. A. (2023). A review on cosmetics and their associated adverse effects. *International Research Journal of Modernization in Engineering Technology and Science*. https://doi.org/10.56726/irjmets33011

Kemmis, S., & Wilkinson, M. (1998). Participatory action research and the study of practice. In B. Atweh.

Khaosod. (2023, September 23). *เครื่องสำอางไทยปัง ส่งออกตลาด FTA ครึ่งปีแรก 1.4 พันล้านเหรียญ*. https://www.khaosod.co.th/economics/news_7811387

Kreutzer, D. (2021). *The professional skin care consumer: Attitudes and behaviors survey*. Kline & Company.

Citation : Kirdmalai, N., Nueangsittha, N., Nilchinda, S., Pujit, P., Vaseenon, C., Saikhao., L, & Thaithong, K. (2026). Development of Cosmetic Products from Germinated Rice Extract Using, Technology, and Innovation for Commercial Products. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300565. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

Leechon, Y., & Kabmala, M. (2023). การวิเคราะห์บรรณมิติงานวิจัยเกี่ยวกับสมุนไพรที่ใช้ในเครื่องสำอาง. *Library and Information Science Srinakharinwirot University, 16*(1), 44–54.

Morganti, P., Lohani, A., Gagliardini, A., Morganti, G., & Coltelli, M. B. (2023). Active ingredients and carriers in nutritional eco-cosmetics. *Compounds, 3*, 122–141. https://www.academia.edu/106138817/Active_Ingredients_and_Carriers_in_NutritionalEco_Cosmetics

Citation : นันทกาญจน์ เกิดมาลัย, นิรมล เนื่องสิทธะ , สุพิชญา นิลจินดา, ปริฉัตร ภูจิตร, ชนินทร์ วะสีนนท์, ลักษณาวดี ทรายขาว, และ กิติศักดิ์ ไท้ทอง. (2569). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจากสารสกัดข้าวฮางงอกด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมสู่ผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300565.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300565

การบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนน ของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ในระดับพื้นที่ เพื่อลดต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์

Collaborative Integration in Area-Based Road Safety Policy Implementation through the Road Safety Directing Center (RSDC) to Reduce Social and Economic Costs: A Case Study of Surin Province

ประหยัด หล้าวิลัย[1*], กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์[2], และ ภาสกร ดอกจันทร์[3]

Prayad Lawilai[1*], Kampanart Wongwattanapong[2], and Phaskorn Dokchand[3]

[1-3]สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม; Program in Public Administration, Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : Prayed.lawilai@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e302823

Received : June 3, 2026; **Revised :** July 15, 2026; **Accepted :** July 15, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากอุบัติเหตุทางถนน 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์และความสามารถในการทำนายทางสถิติของปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางถนน ความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยงที่ประชาชนพบเห็น และการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3) สังเคราะห์โมเดลเชิงนโยบายสำหรับการบูรณาการความร่วมมือด้านความปลอดภัย ทางถนนในจังหวัดสุรินทร์ ใช้การวิจัยแบบผสมผสานเชิงอธิบายตามลำดับขั้น ประชากรเป็นประชาชนผู้ใช้ถนนอายุ 18 ปีขึ้นไปในจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ 400 คน จาก 17 อำเภอ คัดเลือกโดยกำหนดโควตาตามสัดส่วนประชากรรายอำเภอร่วมกับการเลือกแบบสะดวก เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 46 ข้อ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ ผลเชิงปริมาณนำไปกำหนดประเด็นศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 70 คน คัดเลือกแบบเจาะจงตามบทบาทและประสบการณ์ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงประเด็น

ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.63, SD = 0.76) โดยผลกระทบสำคัญ ได้แก่ การบาดเจ็บรุนแรง การสูญเสียผู้หารายได้หลักของครัวเรือน ความเสียหายต่อทรัพย์สิน การสูญเสียโอกาสทางการศึกษา และผลกระทบต่อสภาพจิตใจ ปัจจัยทั้งสามด้านมี

Citation : Lawila, P., Wongwattanapong, K., & Dokchand, P. (2026). Collaborative Integration in Area-Based Road Safety Policy Implementation through the Road Safety Directing Center (RSDC) to Reduce Social and Economic Costs: A Case Study of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302823. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

ความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรับรู้ผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .363–.393$, $p < .001$) และร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 27.3 โดยแบบจำลองถดถอยพหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติ ($R^2 = .273$, $F(3, 396) = 49.686$, $p < .001$) ความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยงมีอำนาจทำนายสูงที่สุด ($\beta = .322$, $p < .001$) รองลงมาคือการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\beta = .236$, $p < .001$) และปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางถนน ($\beta = .150$, $p = .009$) ผลเชิงคุณภาพชี้ว่า กลไกเชื่อมประสาน ระบบข้อมูลร่วม ทรัพยากร ความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเงื่อนไขสำคัญ การบูรณาการผลเชิงปริมาณ ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ และหลักฐานเอกสารนำไปสู่โมเดล “ระบบนิเวศการจัดการความปลอดภัยทางถนนระดับพื้นที่” ซึ่งเชื่อมโยงโครงสร้างภาคี ระบบข้อมูลร่วม กลไกประสานงาน การจัดการจุดเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยง การมีส่วนร่วมของประชาชน และการสนับสนุนด้านนโยบายและงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการลดความเสี่ยง ความรุนแรงของการบาดเจ็บ และต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ (Keywords) : การบูรณาการ, ความร่วมมือ, นโยบายความปลอดภัยทางถนน, ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน

Abstract

This study aimed to (1) examine public perceptions of the social and economic impacts of road traffic crashes; (2) assess the relationships and joint predictive power of physical and road environmental factors, the frequency of risky road-use behaviors observed by the public, and public perception and participation; and (3) synthesize a policy model for integrating collaborative road safety efforts in Surin Province. A sequential explanatory mixed-methods design was employed. The target population comprised road users aged 18 years or older in Surin Province. The quantitative sample consisted of 400 road users from all 17 districts, selected using proportional district quotas followed by convenience sampling. Data were collected using a 46-item, five-point rating-scale questionnaire and analyzed using descriptive statistics, Pearson correlation, and multiple linear regression. The quantitative findings informed the qualitative phase, which involved 70 purposively selected key informants. Data from in-depth interviews, focus group discussions, and document review were analyzed using content and thematic analyses.

The overall perceived level of social and economic impacts was high ($M = 3.63$, $SD = 0.76$). Key impacts included severe injury, loss of the household’s primary income earner, property damage, loss of educational opportunities, and psychological distress. All three

Citation : ประหยัด หล้าวิลัย, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2569). การบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ในระดับพื้นที่เพื่อลดต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302823.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

factors were positively correlated with perceived impacts (r = .363–.393, p < .001). The multiple regression model was statistically significant and explained 27.3% of the variance (R^2 = .273, F (3, 396) = 49.686, p < .001). The frequency of observed risky behaviors was the strongest predictor (β = .322, p < .001), followed by public perception and participation (β = .236, p < .001) and physical and road environmental factors (β = .150, p = .009). Qualitative findings identified coordination mechanisms, shared data systems, adequate resources, implementation continuity, and public participation as critical to policy implementation. Integrating the quantitative, qualitative, and documentary evidence yielded the “Area-Based Road Safety Management Ecosystem” model, which links multi-stakeholder structures, shared data systems, coordination mechanisms, the management of road safety hotspots and risky behaviors, public participation, and policy and budgetary support to inform systematic efforts to reduce road safety risks, injury severity, and associated social and economic costs.

Keywords : Integration, Collaboration, Road Safety Policy, Road Safety Center

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยกำหนดแผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. 2565–2570 โดยยึดแนวคิดระบบที่ปลอดภัย (Safe System Approach) และตั้งเป้าลดอัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนให้เหลือ 12 คนต่อประชากรแสนคนภายใน พ.ศ. 2570 แนวคิดดังกล่าวมุ่งลดการเสียชีวิตและการบาดเจ็บรุนแรงบนฐานความรับผิดชอบร่วม โดยบูรณาการการจัดการถนน ยานพาหนะ ความเร็ว พฤติกรรมผู้ใช้ถนน และการช่วยเหลือหลังเกิดเหตุอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ มีศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนระดับชาติและระดับจังหวัด รวมถึงศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนระดับอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นกลไกเชื่อมโยงนโยบาย ข้อมูล ทรัพยากร และความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของนโยบายมิได้ขึ้นอยู่เพียงการมีแผนและโครงสร้าง หากยังขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการประสานงาน ความต่อเนื่องในการดำเนินงาน การใช้ข้อมูลร่วม และความสามารถในการปรับมาตรการให้สอดคล้องกับบริบทและความเสี่ยงของแต่ละพื้นที่ (ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน, 2565)

อุบัติเหตุทางถนนยังเป็นปัญหาสำคัญด้านสาธารณสุขและการพัฒนา โดยใน ค.ศ. 2021 มีผู้ เสียชีวิตทั่วโลกประมาณ 1.19 ล้านคน และในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 330,222 คน สำหรับประเทศไทย ใน พ.ศ. 2567 มีผู้เสียชีวิต 17,477 ราย หรือประมาณ 26.5 คนต่อประชากรแสนคน ลดลงจากปีก่อนเพียงร้อยละ 0.12 สะท้อนว่าความสูญเสียยังอยู่ในระดับสูง ขณะที่จังหวัดสุรินทร์ มีผู้เสียชีวิต

Citation : Lawila, P., Wongwattanapong, K., & Dokchand, P. (2026). Collaborative Integration in Area-Based Road Safety Policy Implementation through the Road Safety Directing Center (RSDC) to Reduce Social and Economic Costs: A Case Study of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302823. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

ในช่วง พ.ศ. 2564–2567 จำนวน 340, 374, 308 และ 329 คน ตามลำดับ โดยใน พ.ศ. 2567 เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 6.82 และมีอัตราประมาณ 24 คนต่อประชากรแสนคน แม้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ แต่ยังสูงกว่าเป้าหมาย พ.ศ. 2570 ประมาณสองเท่า จังหวัดสุรินทร์จึงมีความเหมาะสมเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากมีบริบทหลากหลายทั้งพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรม และชายแดนไทย–กัมพูชา ตลอดจนประชาชนพึ่งพารถจักรยานยนต์และรถยนต์ส่วนบุคคลเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างระดับพื้นที่และระดับประเทศควรคำนึงถึงความแตกต่างด้านนิยาม แหล่งข้อมูล และความครอบคลุมของระบบรายงาน (World Health Organization, 2023; WHO SEARO, 2024; สนข., 2568; ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนจังหวัดสุรินทร์, 2568)

ข้อจำกัดสำคัญของการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนระดับพื้นที่ ได้แก่ ความไม่ชัดเจนของบทบาทและผู้รับผิดชอบ การใช้ข้อมูลร่วม การจัดสรรทรัพยากร การประสานภาคี และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง การดำเนินงานบางส่วนยังพึ่งพาภาวะผู้นำหรือความสัมพันธ์ส่วนบุคคล มุ่งเน้นมาตรการเฉพาะช่วงเทศกาล และขาดความต่อเนื่องเมื่อมีการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบ ขณะเดียวกัน จังหวัดสุรินทร์ยังเผชิญข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานทางถนน แสงสว่าง จุดเสี่ยง บุคลากร งบประมาณ และพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ใช้ถนน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่มักศึกษาปัจจัยเหล่านี้แยกเป็น รายมิติ ขณะที่การอธิบายความเชื่อมโยงของข้อมูล ทรัพยากร อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบระหว่างกลไก ศปถ. ในระบบพหุระดับยังมีจำกัด อีกทั้งยังขาดโมเดลเชิงนโยบายที่บูรณาการหลักฐานเชิงปริมาณ ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ และหลักฐานจากเอกสารให้สอดคล้องกับบริบทชายแดนและพื้นที่เกษตรกรรมของจังหวัดสุรินทร์ (กฤษณ พงค์ พูตระกูล และคณะ, 2560; สุเมธ องกิตติกุล และคณะ, 2565; ชิติพัทร สุขขี, 2565; ชญานิน กฤติยะโชติ และคณะ, 2567)

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาการรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากอุบัติเหตุทางถนน วิเคราะห์ความสัมพันธ์และอำนาจทำนายร่วมของปัจจัยบริบทพื้นที่ และสังเคราะห์โมเดลเชิงนโยบายสำหรับการบูรณาการความร่วมมือด้านความปลอดภัยทางถนน โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานเชิงอธิบายตามลำดับขั้น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานที่ใช้ข้อมูลเป็นฐาน มีความต่อเนื่อง และตอบสนองต่อความเสี่ยงเฉพาะของจังหวัดสุรินทร์อย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับและลักษณะของการรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากอุบัติเหตุทางถนนของประชาชนผู้ใช้ถนนในจังหวัดสุรินทร์

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และความสามารถในการทำนายทางสถิติของปัจจัยด้านบริบทพื้นที่ต่อการรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากอุบัติเหตุทางถนนของประชาชนผู้ใช้ถนนในจังหวัดสุรินทร์

Citation : ประหยัด หล้าวิลัย, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2569). การบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ในระดับพื้นที่เพื่อลดต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302823.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

3. เพื่อสังเคราะห์โมเดลเชิงนโยบายของกลไกการบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนระดับพื้นที่ที่สอดคล้องกับบริบทของจังหวัดสุรินทร์

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. อุบัติเหตุทางถนนในฐานะปัญหาเชิงระบบ ผลกระทบ และบริบทพื้นที่

อุบัติเหตุทางถนนเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคน ยานพาหนะ ถนน สภาพแวดล้อม กฎหมาย และระบบบริหารจัดการ มิใช่เกิดจากพฤติกรรมผู้ใช้ถนนเพียงด้านเดียว กรอบเมทริกซ์ของ Haddon (1970) วิเคราะห์ปัจจัยด้านคน ยานพาหนะ และสภาพแวดล้อมในระยะก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลัง เกิดเหตุ จึงช่วยเปลี่ยนมุมมองจากการกล่าวโทษบุคคลไปสู่การจัดการความบกพร่องของระบบ ผลกระทบครอบคลุมการเสียชีวิต การบาดเจ็บ ความพิการ ค่ารักษาพยาบาล ความเสียหายต่อทรัพย์สิน การสูญเสียรายได้ ผลิตภาพ และคุณภาพชีวิต ซึ่งส่งผลต่อบุคคล ครัวเรือน ชุมชน และระบบบริการสาธารณะ (World Bank, 2017; Chantith et al., 2021; Wijnen, 2024)

ความเสี่ยงทางถนนแตกต่างกันตามโครงข่ายคมนาคม รูปแบบการเดินทาง สภาพแวดล้อม และศักยภาพของหน่วยงาน จังหวัดสุรินทร์มีบริบททั้งเมือง ชนบท เกษตรกรรม และชายแดนไทย–กัมพูชา รวมถึงข้อจำกัดด้านถนน แสงสว่าง ป้ายจราจร จุดเสี่ยง และบริการฉุกเฉิน การจัดการจึงต้องคำนึงถึงอำนาจหน้าที่ ข้อมูล ทรัพยากร และกำหนดมาตรการให้เหมาะสมกับความเสี่ยงของแต่ละพื้นที่ (ศิริธงชัย ชูนาคา, 2559; วิชุดา เสถียรนาม และคณะ, 2559; อุดมกฤษฎิ์ ศรีนนท์ และคณะ, 2563; ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนจังหวัดสุรินทร์, 2568)

2. ระบบที่ปลอดภัยและการอภิบาลแบบร่วมมือ

แนวคิดระบบที่ปลอดภัย (Safe System Approach) ยอมรับว่ามนุษย์ย่อมผิดพลาด จึงมุ่งจัดการถนน ยานพาหนะ ความเร็ว พฤติกรรมผู้ใช้ถนน และการดูแลหลังเกิดเหตุ มิให้ความผิดพลาดนำไปสู่การเสียชีวิตหรือบาดเจ็บรุนแรงภายใต้ความรับผิดชอบร่วม (International Transport Forum, 2008; World Health Organization & United Nations Regional Commissions, 2021) อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ยังอธิบายกระบวนการประสานความร่วมมือระดับพื้นที่ได้ไม่เพียงพอ ขณะที่การอภิบาลแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) เน้นการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนในการกำหนดปัญหา ตัดสินใจ และดำเนินงานบนฐานข้อมูล เป้าหมาย และความรับผิดชอบร่วม แต่ยังอาจถูกจำกัดด้วยความแตกต่างด้านอำนาจ ทรัพยากร ความรู้ และการติดตามผล (Ansell & Gash, 2008; Emerson et al., 2012) ดังนั้น Safe System จึงใช้กำหนดเป้าหมายและมาตรการด้านความปลอดภัย ส่วน Collaborative Governance ใช้เชื่อมโยงหน่วยงาน ข้อมูล ทรัพยากร และประชาชน โดยต้องสร้างสมดุลระหว่างมาตรฐานความปลอดภัยกับความยืดหยุ่นตามบริบทพื้นที่

Citation : Lawila, P., Wongwattanapong, K., & Dokchand, P. (2026). Collaborative Integration in Area-Based Road Safety Policy Implementation through the Road Safety Directing Center (RSDC) to Reduce Social and Economic Costs: A Case Study of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302823. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

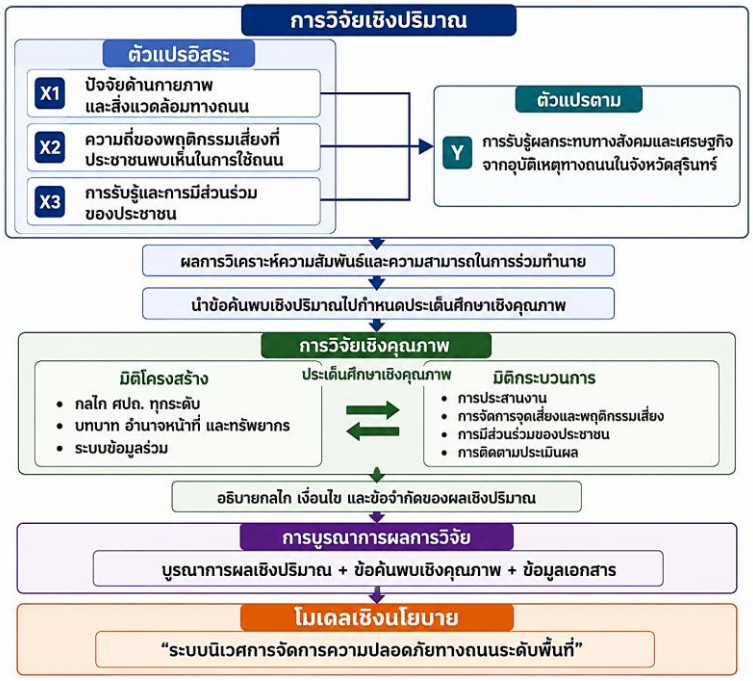
3. การสังเคราะห์สู่กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ประยุกต์กรอบโครงสร้าง–กระบวนการ–ผลลัพธ์ของ Donabedian โดยเพิ่มมิติบริบทเป็นกรอบบริบท–โครงสร้าง–กระบวนการ–ผลลัพธ์ (Context–Structure–Process–Outcome: CSPO) ระยะเชิงปริมาณกำหนดปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางถนน ความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยงที่ประชาชนพบเห็น และการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวแปรอิสระ ส่วนการรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นตัวแปรตาม ผลเชิงปริมาณใช้พัฒนาแนวคำถามเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกลไก ศปถ. ทรัพยากร ระบบข้อมูล การประสานงาน การจัดการความเสี่ยง การบังคับใช้กฎหมาย และการมีส่วนร่วมของภาคี ก่อนบูรณาการกับหลักฐานจากเอกสารเพื่อสังเคราะห์โมเดลเชิงนโยบายที่เชื่อมโยงบริบท โครงสร้าง กระบวนการ และผลลัพธ์ให้เหมาะสมกับจังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดการวิจัยบูรณาการแนวคิดระบบที่ปลอดภัย การอภิบาลแบบร่วมมือ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และกรอบบริบท–โครงสร้าง–กระบวนการ–ผลลัพธ์ (CSPO) ภายใต้การวิจัยแบบผสมผสานเชิงอธิบายตามลำดับขั้น ระยะเชิงปริมาณกำหนดตัวแปรอิสระ 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางถนน ความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยงที่ประชาชนพบเห็น และการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนตัวแปรตามคือการรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ ผลเชิงปริมาณใช้พัฒนาแนวคำถามเชิงคุณภาพด้านโครงสร้าง ทรัพยากร ระบบข้อมูล การประสานงาน การจัดการความเสี่ยง การมีส่วนร่วม และการติดตามผล ก่อนบูรณาการกับหลักฐานจากเอกสารเพื่อสังเคราะห์โมเดล “ระบบนิเวศการจัดการความปลอดภัยทางถนนระดับพื้นที่” ให้เหมาะสมกับบริบทจังหวัดสุรินทร์

Citation : ประหยัด หล้าวิลัย, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2569). การบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ในระดับพื้นที่เพื่อลดต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302823.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: สังเคราะห์จากแนวคิดบริบท–โครงสร้าง–กระบวนการ–ผลลัพธ์ ร่วมกับ Haddon (1970), Ansell and Gash (2008) และ Creswell and Plano Clark (2018)

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยนี้ใช้แบบผสมผสานเชิงอธิบายตามลำดับขั้น เริ่มจากการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาระดับตัวแปร ความสัมพันธ์ และอำนาจทำนายร่วมของปัจจัยบริบทพื้นที่ต่อการรับรู้ผลกระทบทางสังคม และเศรษฐกิจ แล้วนำผลไปพัฒนาแนวคำถามเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายกลไก เงื่อนไข และข้อจำกัด ก่อนบูรณาการกับหลักฐานจากเอกสารเพื่อสังเคราะห์โมเดลเชิงนโยบาย ระยะเชิงปริมาณครอบคลุม 17 อำเภอ ส่วนระยะเชิงคุณภาพดำเนินการใน 5 อำเภอที่มีบริบทและระดับความเสี่ยงแตกต่างกัน ได้แก่ ปราสาท สังขะ ศีขรภูมิ ท่าตูม และชุมพลบุรี

ประชากรเป้าหมายคือประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปที่พำนักและใช้ถนนในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1,100,456 คน กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ 400 คน คัดเลือกด้วยโควตาตามสัดส่วนประชากรรายอำเภอร่วมกับการเลือกแบบสะดวก จึงมีข้อจำกัด ในการอ้างอิงทั่วไป ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ 70 คน คัดเลือกแบบเจาะจงตามบทบาท ประสบการณ์ และความเกี่ยวข้องกับนโยบาย ประกอบด้วยผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก 20 คน และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม 6 กลุ่ม รวม 50 คน จากภาครัฐ ท้องถิ่น สาธารณสุข ชุมชน และภาคีเครือข่าย โดยเก็บข้อมูลจนเกิดความอิ่มตัว

Citation : Lawila, P., Wongwattanapong, K., & Dokchand, P. (2026). Collaborative Integration in Area-Based Road Safety Policy Implementation through the Road Safety Directing Center (RSDC) to Reduce Social and Economic Costs: A Case Study of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302823. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

เครื่องมือเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 46 ข้อ ครอบคลุมปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางถนน พฤติกรรมเสี่ยงที่ประชาชนพบเห็น การรับรู้และการมีส่วนร่วม และผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67–1.00 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค .901–.981 เครื่องมือเชิงคุณภาพประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวคำถามสนทนากลุ่ม และแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร ซึ่งพัฒนาจากผลเชิงปริมาณด้านพฤติกรรมเสี่ยง การมีส่วนร่วม ระบบข้อมูล ทรัพยากร การประสานงาน และความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณ โดยตรวจสอบความเป็นเส้นตรง การแจกแจงปกติ ความเป็นอิสระและความแปรปรวนคงที่ของค่าคลาดเคลื่อน ภาวะพหุสัมพันธ์ร่วม และข้อมูลที่มีอิทธิพลสูง ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงประเด็นตามกรอบ CSPO ผ่านการถอดความ ให้รหัส จัดหมวดหมู่ เปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ และตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูลและวิธีการ จากนั้นบูรณาการผลเชิงปริมาณ ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ และหลักฐานจากเอกสารเพื่อสังเคราะห์โมเดลเชิงนโยบาย การวิจัยดำเนินการตามหลักจริยธรรมในมนุษย์ โดยขอความยินยอม คุ้มครองสิทธิในการถอนตัว และรักษาความลับของผู้เข้าร่วม

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ โดยบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณจากประชาชนผู้ใช้ถนน 400 คนใน 17 อำเภอ ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูล 70 คน และหลักฐานจากเอกสาร กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 50–59 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี รับราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจ ใช้รถยนต์ส่วนบุคคล และรับข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จึงควรตีความผลภายใต้ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและบริบทจังหวัดสุรินทร์

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ประชาชนรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงข้อจำกัดของการสนับสนุนหลังเกิดเหตุโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.63, SD = 0.76) ประเด็นสูงสุด ได้แก่ การบาดเจ็บรุนแรงหรือพิการถาวรและการสูญเสียผู้หารายได้หลัก ($\bar{x}$ = 3.85) รองลงมาคือความเสียหายต่อทรัพย์สิน ($\bar{x}$ = 3.82) ผลกระทบต่อการศึกษาของบุตรหลาน ($\bar{x}$ = 3.79) ปัญหาทางจิตใจ ($\bar{x}$ = 3.78) และค่ารักษาพยาบาล ($\bar{x}$ = 3.75) ส่วนการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ การประกันภัย และการฟื้นฟูด้านจิตใจอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าผลกระทบครอบคลุมผู้ประสบเหตุ ครอบครัว ชุมชน และระบบบริการสาธารณะ

Citation : ประหยัด หล้าวิลัย, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2569). การบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ในระดับพื้นที่เพื่อลดต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302823.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางถนน ($\bar{x}$ = 3.16, SD = 0.87) ความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยง ที่ประชาชนพบเห็น ($\bar{x}$ = 2.98, SD = 0.84) และการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\bar{x}$ = 3.10, SD = 0.86) อยู่ในระดับปานกลาง โดยพฤติกรรมเสี่ยงที่พบมากคือการไม่สวมหมวกนิรภัย ($\bar{x}$ = 3.53) และการใช้ความเร็วเกินกำหนด ($\bar{x}$ = 3.42) ปัจจัยทั้งสามมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (r = .363–.393, p < .001) และร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 27.3 (R^2 = .273, F(3, 396) = 49.686, p < .001) โดยความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยงมีอำนาจทำนายสูงที่สุด (β = .322) รองลงมาคือการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน (β = .236) และปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางถนน (β = .150) ทั้งนี้ ไม่พบภาวะพหุสัมพันธ์ร่วม และผลดังกล่าวมิใช่หลักฐานเชิงสาเหตุ

ตารางที่ 1 ผลความสัมพันธ์และความสามารถในการร่วมทำนายของปัจจัยด้านบริบทพื้นที่

ปัจจัยด้านบริบทพื้นที่	$\bar{x}$	SD	r	B	β	p
ปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางถนน	3.16	0.87	.363***	.131	.150	.009
ความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยงที่ประชาชนพบเห็นในการใช้ถนน	2.98	0.84	.392***	.290	.322	< .001
การรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน	3.10	0.86	.393***	.207	.236	< .001

หมายเหตุ: ตัวแปรตาม คือ การรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากอุบัติเหตุทางถนน ($\bar{x}$=3.63, SD=0.76); *** p<.001

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$\hat{O}$ = 1.708 + 0.131(C1) + 0.290(C2) + 0.207(C3)

เมื่อควบคุมตัวแปรอื่นให้คงที่ หากปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางถนน (C1) ความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยง (C2) และการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน (C3) เพิ่มขึ้น 1 คะแนน การรับรู้ผลกระทบที่คาดการณ์จะเพิ่มขึ้น 0.131, 0.290 และ 0.207 คะแนน ตามลำดับ โดยพฤติกรรมเสี่ยงมีอำนาจทำนายสูงที่สุด อย่างไรก็ตาม ค่าสัมประสิทธิ์เชิงบวกเป็นความสัมพันธ์จากข้อมูลการรับรู้ มิใช่หลักฐานเชิงสาเหตุ แบบจำลองอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 27.3 ส่วนที่เหลืออาจเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่นซึ่งอธิบายเพิ่มเติมด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

ผลเชิงคุณภาพพบว่า แม้จังหวัดสุรินทร์มีโครงสร้างขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนตั้งแต่ระดับจังหวัดถึงชุมชน แต่ประสิทธิผลยังขึ้นอยู่กับการประสานงาน ระบบข้อมูลร่วม ทรัพยากร ความ

Citation : Lawila, P., Wongwattanapong, K., & Dokchand, P. (2026). Collaborative Integration in Area-Based Road Safety Policy Implementation through the Road Safety Directing Center (RSDC) to Reduce Social and Economic Costs: A Case Study of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302823. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

ต่อเนื่อง และศักยภาพของกลไกระดับพื้นที่ โดยเฉพาะ “กลไกตัวเชื่อม” ที่ถ่ายทอดนโยบาย ประสานหน่วยงาน และเชื่อมปัญหาชุมชนสู่การตัดสินใจระดับจังหวัด ข้อจำกัดสำคัญคือข้อมูลแยกส่วน การดำเนินงานเข้มข้นเฉพาะช่วงเทศกาล การมีส่วนร่วมที่ยังเน้นการรับข้อมูล และการติดตามที่มุ่งกิจกรรมมากกว่าผลลัพธ์ ทั้งนี้ ข้อค้นพบอธิบายว่าพฤติกรรมเสี่ยงมีอำนาจทำนายสูงที่สุดเพราะเกิดซ้ำในชีวิตประจำวัน ขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ต่อเนื่องถึงระดับร่วมตัดสินใจ

การบูรณาการผลเชิงปริมาณ ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ และหลักฐานจากเอกสารนำไปสู่โมเดล “ระบบนิเวศการจัดการความปลอดภัยทางถนนระดับพื้นที่” ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บริบทและความเสี่ยง 2) โครงสร้าง ศปถ. แบบพหุระดับ 3) กลไกเชื่อมประสาน 4) ระบบข้อมูลร่วม 5) กระบวนการบูรณาการและติดตามผล และ 6) ผลลัพธ์ด้านการลดความเสี่ยง ความรุนแรงของการบาดเจ็บ และต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยมี ศปถ. เป็นกลไกกลางเชื่อมโยงหน่วยงาน ข้อมูล ทรัพยากร และประชาชนให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบและบูรณาการผลเชิงปริมาณกับข้อค้นพบเชิงคุณภาพ

ประเด็นหลัก	ผลเชิงปริมาณ	ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ	นัยเชิงนโยบาย
ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ	อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =3.63)	กระทบต่อผู้ประสบเหตุ ครัวเรือน ชุมชน และหน่วยบริการ	เชื่อมการป้องกัน การช่วยเหลือ และการฟื้นฟูหลังเกิดเหตุ
กายภาพและสิ่งแวดล้อมทางถนน	r=.363, β=.150	ยังมีจุดเสี่ยง แสงสว่างและป้ายจราจรไม่เพียงพอ	จัดทำฐานข้อมูลจุดเสี่ยงและกำหนดเจ้าภาพแก้ไข
พฤติกรรมเสี่ยงในการใช้ถนน	มีอำนาจทำนายสูงที่สุด (β=.322)	การใช้ความเร็วและไม่สวมหมวกนิรภัยเกิดซ้ำตลอดปี	บูรณาการการบังคับใช้กฎหมาย การสื่อสาร และมาตรการชุมชน
การรับรู้และการมีส่วนร่วม	r=.393, β=.236	ประชาชนรับรู้ปัญหา แต่มีส่วนร่วมเชิงตัดสินใจจำกัด	พัฒนาช่องทางแจ้งปัญหา ร่วมวางแผน และติดตามผล
กลไกการบริหารจัดการ	แบบจำลองอธิบายได้ร้อยละ 27.3	ข้อมูลและการประสานงานยังแยกส่วน การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง	ยกระดับ ศปถ. เป็นกลไกถาวรที่ใช้ข้อมูลและเป้าหมายร่วม

หมายเหตุ: r หมายถึงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน; β หมายถึงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน

Citation : ประหยัด หล้าวิลัย, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2569). การบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ในระดับพื้นที่เพื่อลดต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302823.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

ผลการบูรณาการชี้ว่า พฤติกรรมเสี่ยงมีอำนาจทำนายสูงที่สุด เนื่องจากเกิดซ้ำในชีวิตประจำวัน ขณะที่การรับรู้และการมีส่วนร่วมสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบในระดับสูง แต่ยังไม่พัฒนาเป็นการร่วมตัดสินใจอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ระบบข้อมูล ทรัพยากร ภาวะผู้นำ ความต่อเนื่อง และกลไกประสานงาน ซึ่งอยู่นอกแบบจำลองเชิงปริมาณยังมีบทบาทสำคัญ การลดความสูญเสียจึงควรบูรณาการการจัดการพฤติกรรมและจุดเสี่ยง ระบบข้อมูลร่วม การดูแลหลังเกิดเหตุ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ภายใต้กลไก ศปถ. ที่ขับเคลื่อนนโยบายอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจจากอุบัติเหตุทางถนน

ประชาชนรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมถึงข้อจำกัดของการสนับสนุนหลังเกิดเหตุโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.63, SD = 0.76) ครอบคลุมการบาดเจ็บรุนแรงหรือพิการถาวร การสูญเสียผู้หารายได้หลัก ความเสียหายต่อทรัพย์สิน ค่ารักษาพยาบาล ผลกระทบต่อการศึกษาของบุตรหลาน และปัญหาด้านจิตใจ สะท้อนว่าความสูญเสียขยายจากผู้ประสบเหตุไปสู่ครัวเรือน ชุมชน และระบบบริการสาธารณะ โดยเฉพาะเมื่อผู้ประสบเหตุเป็นวัยแรงงานหรือผู้หารายได้หลัก

ข้อค้นพบสอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ว่าอุบัติเหตุทางถนนก่อให้เกิดความสูญเสียด้านรายได้ ผลิตภาพ ทรัพย์สิน ทุนมนุษย์ และคุณภาพชีวิต (Chantith et al., 2021; ปรีดา จาตุรพงศ์ และคณะ, 2563; ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์ และคณะ, 2563; World Bank, 2017; Wijnen, 2024) อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงสิทธิประโยชน์ การประกันภัย และการฟื้นฟูด้านจิตใจยังอยู่ในระดับปานกลาง จึงสะท้อนช่องว่างระหว่างการช่วยเหลือฉุกเฉินกับการฟื้นฟูระยะยาว การจัดการตามแนวคิดระบบที่ปลอดภัยจึงควรครอบคลุมการป้องกัน การลดความรุนแรง การช่วยเหลือฉุกเฉิน และการฟื้นฟูหลังเกิดเหตุ

2. ความสัมพันธ์และความสามารถในการทำนายของปัจจัยด้านบริบทพื้นที่

แม้การรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ผลกระทบสูงที่สุด (r = .393) แต่ความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยงมีอำนาจทำนายสูงที่สุดเมื่อควบคุมตัวแปรอื่น (β = .322) โดยปัจจัยทั้งสามร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 27.3 (R^2 = .273, Adjusted R^2 = .268, $p < .001$) ความแตกต่างดังกล่าวเกิดจากสหสัมพันธ์ที่พิจารณาความสัมพันธ์รายคู่ ขณะที่การถดถอยประเมินอำนาจทำนายเฉพาะของแต่ละตัวแปรเมื่อวิเคราะห์ร่วมกัน

ผู้ที่รับรู้จุดเสี่ยงหรือมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานมากอาจตระหนักถึงผลกระทบชัดเจน จึงมีค่าสหสัมพันธ์สูง ขณะที่พฤติกรรมเสี่ยงเกิดซ้ำและส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้ความสูญเสีย ในบริบทจังหวัดสุรินทร์ การพึ่งพารถส่วนบุคคล ทางเลือกการเดินทางที่จำกัด และการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้

Citation : Lawila, P., Wongwattanapong, K., & Dokchand, P. (2026). Collaborative Integration in Area-Based Road Safety Policy Implementation through the Road Safety Directing Center (RSDC) to Reduce Social and Economic Costs: A Case Study of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302823.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

ยังพบการไม่สวมหมวกนิรภัย การใช้ความเร็ว และการฝ่าฝืนกฎจราจร แม้ประชาชนตระหนักถึงความเสี่ยงแล้วก็ตาม

ข้อค้นพบสอดคล้องกับงานวิจัยที่เน้นบทบาทของพฤติกรรมเสี่ยงและความร่วมมือของชุมชน (ธนัญชัย บุญหนัก และคณะ, 2560; บัณฑิต ตั้งกมลศรี, 2559; กานต์นิธิ ไชยบุตร, 2568; อุดมกฤษฎิ์ ศรีนนท์ และคณะ, 2563; วิชุดา เสถียรนาม และคณะ, 2559) รวมทั้งสนับสนุน Uzondu (2019) และ Sarker et al. (2023) ว่าการรับรู้เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ หากขาดการบังคับใช้กฎหมาย การจัดการความเร็ว สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และการมีส่วนร่วมเชิงตัดสินใจ ทั้งนี้ ผลดังกล่าวแสดงความสัมพันธ์และอำนาจทำนาย มิใช่หลักฐานเชิงสาเหตุ และยังมีปัจจัยอื่นนอกแบบจำลอง

3. กลไกการบูรณาการความร่วมมือระดับพื้นที่

แม้จังหวัดสุรินทร์มีโครงสร้างขับเคลื่อนความปลอดภัยทางถนนตั้งแต่ระดับจังหวัดถึงชุมชน แต่ประสิทธิผลยังขึ้นอยู่กับระบบข้อมูลร่วม การประสานงาน ความต่อเนื่อง การเชื่อมโยงแผนกับงบประมาณ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน ศูนย์ปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนระดับอำเภอจึงควรเป็น “กลไกตัวเชื่อม” ระหว่างนโยบายจังหวัดกับการปฏิบัติของท้องถิ่นและชุมชน

ข้อค้นพบสอดคล้องกับงานวิจัยที่เน้นความสำคัญของทรัพยากร การประสานงาน การติดตามผล และความต่อเนื่อง (ชิติพัทร สุขขี, 2565; ณิชมน ทองพัฒน์ และคณะ, 2567; ธนาภรณ์ สุรภีสัก, 2567) รวมทั้งแนวคิดการอภิบาลแบบร่วมมือ การอภิบาลพหุระดับ และการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งให้ความสำคัญกับเป้าหมายและความรับผิดชอบร่วมระหว่างหน่วยงาน (Ansell & Gash, 2008; Hooghe & Marks, 2003; Pressman & Wildavsky, 1973)

กลไกที่เหมาะสมควรดำเนินงานตลอดปี ใช้ข้อมูลร่วม เสริมศักยภาพและทรัพยากรแก่ระดับอำเภอและท้องถิ่น และเปิดให้ประชาชนกับภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมตั้งแต่การระบุปัญหาถึงการประเมินผล เพื่อเชื่อมโยงการลดพฤติกรรมเสี่ยง การแก้ไขจุดเสี่ยง การบังคับใช้กฎหมาย และการจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

องค์ความรู้ใหม่เกิดจากการบูรณาการผลเชิงปริมาณ ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ และหลักฐานจากเอกสาร จนนำไปสู่ “โมเดลระบบนิเวศการจัดการความปลอดภัยทางถนนระดับพื้นที่จังหวัดสุรินทร์” ผลเชิงปริมาณพบว่า ปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางถนน ความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยง และการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจได้ร้อยละ 27.3 โดยความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยงมีอำนาจทำนายสูงที่สุด ทั้งนี้ ผลดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ภายในกลุ่มตัวอย่าง มิใช่หลักฐานเชิงสาเหตุ และมีข้อจำกัดในการอ้างอิงทั่วไป

Citation : ประหยัด หล้าวิลัย, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2569). การบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ในระดับพื้นที่เพื่อลดต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302823.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

ข้อค้นพบเชิงประจักษ์แสดงว่า ปัจจัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางถนน ความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยงที่ประชาชนพบเห็น และการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการรับรู้ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจได้ร้อยละ 27.3 โดยความถี่ของพฤติกรรมเสี่ยงมีอำนาจทำนายสูงที่สุด อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ภายในกลุ่มตัวอย่าง มิใช่หลักฐานเชิงสาเหตุ และมีข้อจำกัดในการอ้างอิงทั่วไป ผลเชิงคุณภาพยังชี้ถึงข้อจำกัดด้านระบบข้อมูล หน่วยงานเจ้าภาพ ทรัพยากร การประสานงาน และการติดตามผล ขณะที่กลไกระดับอำเภอ ท้องถิ่น ชุมชน และระบบข้อมูลร่วมมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติ

ความใหม่ของการวิจัยอยู่ที่การสังเคราะห์ข้อค้นพบเป็นโมเดลเชิงระบบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ บริบทและความเสี่ยง โครงสร้างศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนแบบพหุระดับ กลไกเชื่อมประสาน ระบบข้อมูลร่วม กระบวนการบูรณาการและติดตามผล และผลลัพธ์ด้านการลดความเสี่ยง ความรุนแรงของการบาดเจ็บ และต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ โมเดลประยุกต์กรอบบริบท–โครงสร้าง–กระบวนการ–ผลลัพธ์ (CSPO) และเสนอ “กลไกตัวเชื่อม” เพื่อเชื่อมโยงข้อมูล ทรัพยากร อำนาจตัดสินใจ และความร่วมมือระหว่างจังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น และชุมชนบนฐานข้อมูลและเป้าหมายร่วม ทั้งนี้ โมเดลสามารถใช้เป็นกรอบเบื้องต้นในการวิเคราะห์ ออกแบบ ขับเคลื่อน และประเมินนโยบาย ตลอดจนตรวจสอบและเปรียบเทียบในพื้นที่อื่น

การนำโมเดลไปใช้ควรมีข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน หน่วยงานเจ้าภาพและบทบาทที่ชัดเจน ทรัพยากรเพียงพอ การประสานงานและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากโมเดลพัฒนาจากบริบทจังหวัดสุรินทร์ องค์ประกอบทั้ง 6 ด้านจึงเป็นกรอบแกนกลางเบื้องต้นที่ต้องตรวจสอบเพิ่มเติม การประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นควรปรับมาตรการ ตัวชี้วัด โครงสร้าง และบทบาทของภาคีให้เหมาะสมกับบริบท พร้อมทดลองและประเมินผลก่อนขยายผล โดยสามารถใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ ออกแบบ ขับเคลื่อน และประเมินนโยบาย ตลอดจนเป็นฐานการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่

Citation : Lawila, P., Wongwattanapong, K., & Dokchand, P. (2026). Collaborative Integration in Area-Based Road Safety Policy Implementation through the Road Safety Directing Center (RSDC) to Reduce Social and Economic Costs: A Case Study of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302823. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

ภาพที่ 2 โมเดลระบบนิเวศการจัดการความปลอดภัยทางถนนระดับพื้นที่จังหวัดสุรินทร์
ที่มา: สังเคราะห์จากผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

จังหวัดสุรินทร์ควรกำหนดความปลอดภัยทางถนนเป็นวาระสำคัญ โดยบูรณาการเป้าหมาย มาตรการ งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และตัวชี้วัดไว้ในแผนระดับจังหวัดและแผนของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน ให้ครอบคลุมการลดการเสียชีวิต การบาดเจ็บรุนแรง พฤติกรรมเสี่ยง จุดเสี่ยง และผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ พร้อมพัฒนาฐานข้อมูลกลางเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ จัดลำดับจุดเสี่ยง และจัดสรรทรัพยากรตามระดับความเสี่ยง โดยให้ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนจังหวัดกำหนดมาตรฐานข้อมูล และศูนย์ปฏิบัติการระดับอำเภอประสานการดำเนินงานในพื้นที่

Citation : ประหยัด หล้าวิลัย, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2569). การบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ในระดับพื้นที่เพื่อลดต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302823.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

งบประมาณและมาตรการควรมุ่งจัดการความเร็ว ส่งเสริมการสวมหมวกนิรภัย ป้องกันการขับขี่ขณะมึนเมา และแก้ไขจุดเสี่ยง ควบคู่กับการกำหนดแนวปฏิบัติร่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานเจ้าของถนน และทบทวนกฎหมายหรือขั้นตอนที่เป็นอุปสรรค นอกจากนี้ ควรยกระดับศูนย์ปฏิบัติการระดับอำเภอเป็นกลไกเชื่อมโยงจังหวัด ท้องถิ่น และชุมชน เปิดให้ประชาชนร่วมระบุปัญหาออกแบบมาตรการ และติดตามผล รวมทั้งเชื่อมโยงการช่วยเหลือ ฟื้นฟู และเยียวยาผู้ประสบเหตุอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรใช้การวิจัยกึ่งทดลอง การเปรียบเทียบก่อนและหลังแบบมีกลุ่มเปรียบเทียบ หรือการศึกษาระยะยาว เพื่อประเมินประสิทธิผลของมาตรการลดพฤติกรรมเสี่ยง การจัดการความเร็ว การสวมหมวกนิรภัย และการแก้ไขจุดเสี่ยง รวมทั้งใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและการวิจัยและพัฒนา เพื่อพัฒนานวัตกรรมเชิงระบบ ฐานข้อมูลจุดเสี่ยง และเครื่องมือติดตามผลที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

นอกจากนี้ ควรใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น และตรวจสอบโมเดลระบบนิเวศการจัดการความปลอดภัยทางถนนในพื้นที่ที่มีบริบทแตกต่างกัน เพื่อจำแนกองค์ประกอบแกนกลางและองค์ประกอบที่ต้องปรับตามบริบท อันจะเพิ่มความน่าเชื่อถือและศักยภาพในการขยายผลของโมเดล

เอกสารอ้างอิง (References)

กานต์นิธิ ไชยบุตร. (2568). การพัฒนารูปแบบการจัดการความปลอดภัยทางถนนโดยกลไกคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร. *วารสารวิชาการเพื่อการพัฒนาระบบสุขภาพปฐมภูมิและสาธารณสุข, 3*(2), 372–387. https://he03.tci-thaijo.org/index.php/AJHSD/article/view/4625

กฤษณพงศ์ พูตระกูล, ศุภกร ปุญญฤทธิ์, และเสกสัณ เครือคำ. (2560). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การศึกษาข้อเสนอในเชิงนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรทางบก*. สถาบันอาชญาวิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต และโรงเรียนนายร้อยตำรวจ. https://elibrary.tsri.or.th/fullP/RDG5910053/RDG5910053_full.pdf

ชญานิน กฤติยะโชติ, เปรมปรีดิ์ ชวนะนรเศรษฐ์, สุภาภรณ์ ทัศนพงศ์, อนุพันธ์ สุวรรณพันธ์, และวีระชน เกลียวกลม. (2567). การส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนนช่วงเทศกาลสงกรานต์ด้วยมาตรการ “ด่านชุมชนปากหวาน”: บทเรียนจากการดำเนินงานในจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารการสร้างเสริมสุขภาพไทย, 3*(2), 100–107. https://so14.tci-thaijo.org/index.php/thpjournal/article/view/3035

ชมพูนุท โกสลากร เพิ่มพูนวิวัฒน์, ชัยยุทธ์ กลีบบัว, และจตุรภัทร จันทร์ทิตย์. (2563). *รายงานฉบับสมบูรณ์ วัยคะนองกับพฤติกรรมความเสี่ยงในอุบัติเหตุทางถนน*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. https://resourcecenter.thaihealth.or.th/assets/mediadol/download_dol/78a25cea-4a4a-eb11-80ec-00155d09b41f/downloaded_file_20251110063531.pdf

ชิติพัทร สุขขี. (2565). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ กรณีการขับเคลื่อนการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดราชบุรี* [การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์

Citation : Lawila, P., Wongwattanapong, K., & Dokchand, P. (2026). Collaborative Integration in Area-Based Road Safety Policy Implementation through the Road Safety Directing Center (RSDC) to Reduce Social and Economic Costs: A Case Study of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302823. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Theses and Dissertations. https://doi.org/10.58837/CHULA.IS.2022.372

ณิชมน ทองพัฒน์, สุเมธ องกิตติกุล, จิตรเลขา สุขรวย, ชัยพร ชุ่มบุญชู, และสิทธา ตรีพรชัยศักดิ์. (2567). *การศึกษาเพื่อสนับสนุนการดำเนินมาตรการด้านความปลอดภัยทางถนนในระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ของแผนแม่บทด้านความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. 2565–2570*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2024/08/2024_03_HRS_570512-1.pdf

ธนัญชัย บุญหนัก, กุหลาบ รัตนสัจธรรม, ชิงชัย เมธพัฒน์, และทนงศักดิ์ ยิ่งรัตนสุข. (2560). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความบกพร่องของผู้ขับขี่ พฤติกรรมการขับขี่ที่ไม่ปลอดภัย และความรุนแรงของอุบัติเหตุจราจรของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในเขตอุตสาหกรรม. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 11*(2), 60–70. https://he01.tci-thaijo.org/index.php/JHR/article/view/107878

ธนาภรณ์ สุรภีสัก. (2567). *กลไกการขับเคลื่อนศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนในช่วงเทศกาลปีใหม่และเทศกาลสงกรานต์ (พ.ศ. 2565–2567)* [การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. คลังวิทยานิพนธ์และงานวิจัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2024/TU_2024_6603010288_20077_30592.pdf

บัณฑิต ตั้งกมลศรี. (2559). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการขับขี่ปลอดภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตภาคเหนือ: วิเคราะห์กลุ่มพหุ* [ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา]. คลังปัญญามหาวิทยาลัยบูรพา. https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/11477

ปรีดา จาตุรพงศ์, มณเฑียร สติมานนท์, และสุพัตรา สำราญจิตร์. (2563). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยการพัฒนาระบบการประเมินมูลค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจจากอุบัติเหตุทางถนนในภาพรวมของประเทศไทยที่เป็นมาตรฐาน*. มูลนิธิไทยโรดส์. http://www.thairoads.org/wp-content/uploads/2023/04/Research-_Report_Thairoads-2563.pdf

วิชุดา เสถียรนาม, กนกพร รัตนสุธีระกุล, ธเนศ เสถียรนาม, จินดาพร จำรัสเลิศลักษณ์, พงษ์พันธ์ แทนเกษม, ธันยาภรณ์ สมอุดร, ธวัชชัย บุตรศรี, รัตนาภรณ์ แก้วกลึงกลม, พรศิริ อุระภา, และธนากรณ์ ติยะบุตร. (2559). *คู่มือจัดการ “จุดเสี่ยง” ทางถนนในชุมชน* (ฉบับปรับปรุงใหม่). ศูนย์วิชาการเพื่อความปลอดภัยทางถนน และมูลนิธินโยบายถนนปลอดภัย. https://www.roadsafetythai.org/edoc/doc_20181120145048.pdf

ศิริธงชัย ชูนาคา. (2559). *การศึกษาความปลอดภัยทางถนนในเขตชุมชนเมือง: กรณีศึกษาบ้านคลองแงะ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา* [วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์]. คลังปัญญามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/11485

ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน. (2565). *แผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. 2565–2570*. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. https://roadsafety.disaster.go.th/roadsafety/download/7377?id=21555

ศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนนจังหวัดสุรินทร์. (2568). *แผนปฏิบัติการความปลอดภัยทางถนนจังหวัดสุรินทร์ ประจำปี พ.ศ. 2568*. https://myoffice.surinpeo.go.th/data/tkk3/25680221_102502_7186.pdf

Citation : ประหยัด หล้าวิลัย, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2569). การบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ในระดับพื้นที่เพื่อลดต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302823. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. (2568). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์อุบัติเหตุทางถนนของกระทรวงคมนาคม พ.ศ. 2567*. สำนักแผนความปลอดภัย. https://www.otp.go.th/uploads/tiny_uploads/PDF/2568-10/20251002_Report_RoadAccident_2567_resize.pdf

สุเมธ องกิตติกุล, ณิชมน ทองพัฒน์, จิตรเลขา สุขรวย, ชัยพร ชุ่มบุญชู, สิทธา ตรีพรชัยศักดิ์, นันทชาติ รัตนบุรี, และธมลวรรณ ทาสุวรรณ. (2565). *โครงการศึกษาเพื่อติดตามและประเมินผลแผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. 2565–2570*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. https://tdri.or.th/2024/08/570433/

อุดมกฤษฎิ์ ศรีนนท์, รัศมี ศรีนนท์, เสกสรร ดีชวนะเลิศ, สมคิด เชาว์ช่างเหล็ก, และทวี เลียวประโคน. (2563). การถอดบทเรียนโครงการแก้ไขจุดเสี่ยงทางถนนในชุมชนโดยหน่วยจัดการร่วม (NODE) ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. *พุทธมัคค์, 5*(1), 74–90. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/bdm/article/view/240711

Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory, 18*(4), 543–571. https://doi.org/10.1093/jopart/mum032

Chantith, C., Permpoonwiwat, C. K., & Hamaide, B. (2021). Measure of productivity loss due to road traffic accidents in Thailand. *IATSS Research, 45*(1), 131–136. https://doi.org/10.1016/j.iatssr.2020.07.001

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE Publications.

Donabedian, A. (1966). Evaluating the quality of medical care. *The Milbank Memorial Fund Quarterly, 44*(3, Suppl.), 166–206. https://doi.org/10.2307/3348969

Emerson, K., Nabatchi, T., & Balogh, S. (2012). An integrative framework for collaborative governance. *Journal of Public Administration Research and Theory, 22*(1), 1–29. https://doi.org/10.1093/jopart/mur011

Haddon, W., Jr. (1970). On the escape of tigers: An ecologic note. *American Journal of Public Health and the Nation's Health, 60*(12), 2229–2234. https://doi.org/10.2105/AJPH.60.12.2229-b

Hooghe, L., & Marks, G. (2003). Unraveling the central state, but how? Types of multi-level governance. *American Political Science Review, 97*(2), 233–243. https://doi.org/10.1017/S0003055403000649

International Transport Forum. (2008). *Towards zero: Ambitious road safety targets and the Safe System approach*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/9789282101964-en

Pressman, J. L., & Wildavsky, A. B. (1973). *Implementation: How great expectations in Washington are dashed in Oakland; or, why it's amazing that federal programs work at all*. University of California Press.

Sarker, M. S., Carsten, O., Huang, Y., & Hajiseyedjavadi, F. (2023). Motivations of pedestrians for safe use of highway crossing: An application of the behaviour change model COM-B in Bangladesh. *Traffic Safety Research, 4*, Article e000037. https://doi.org/10.55329/apul4688

Citation : Lawila, P., Wongwattanapong, K., & Dokchand, P. (2026). Collaborative Integration in Area-Based Road Safety Policy Implementation through the Road Safety Directing Center (RSDC) to Reduce Social and Economic Costs: A Case Study of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302823. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

Uzondu, C. C. (2019). *The influence of road safety culture on driver behaviour: A study of Nigerian drivers* [Doctoral dissertation, University of Leeds]. White Rose eTheses Online. https://etheses.whiterose.ac.uk/id/eprint/25329/

Wijnen, W. (2024). *Road safety and welfare* [Doctoral dissertation, Delft University of Technology]. https://doi.org/10.4233/uuid:a370c3e3-22d8-4a33-81fe-a8c2a3043565

World Bank. (2017). *The high toll of traffic injuries: Unacceptable and preventable*. https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/8d9b43ee-4ad4-501c-8e49-c58463ce6d52

World Health Organization. (2023). *Global status report on road safety 2023*. https://www.who.int/publications/i/item/9789240086517

World Health Organization, & United Nations Regional Commissions. (2021). *Global plan for the Decade of Action for Road Safety 2021–2030*. World Health Organization. https://www.who.int/publications/m/item/global-plan-for-the-decade-of-action-for-road-safety-2021-2030

World Health Organization Regional Office for South-East Asia. (2024). *WHO South-East Asia regional status report on road safety: Towards safer and sustainable mobility*. World Health Organization. https://www.who.int/publications/i/item/9789290211730

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.

Citation : ประหยัด หล้าวิลัย, กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2569). การบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายความปลอดภัยทางถนนของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (ศปถ.) ในระดับพื้นที่เพื่อลดต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ: กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302823. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302823

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e302572
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Model for Agricultural Vocational Skill of Development Youth People in Khammouane Province, Lao People's Democratic Republic

สมสัก ดวงปัญญา[1*], จิตติ กิตติเลิศไพศาล[2], ชนินทร์ วะสีนนท์[3], และ พิศดาร แสนชาติ[4]

Somsack Duangpanya[1*], Jitti Kittilertpaisan[2], Chanin Vaseenonta[3], and Pissadarn Saenchart[4]

[1-4]คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร; Faculty of Management Science, Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : sack_ford@yahoo.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e302572

Received : May 27, 2026; **Revised :** July 11, 2026; **Accepted :** July 15, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรม 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรม และ 3) สร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งการดำเนินงานเป็น 3 ระยะ กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 และ 2 คือเยาวชนอายุ 18-24 ปี ในเมืองเป้าหมายของแขวงคำม่วน จำนวน 230 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ กลุ่มเป้าหมายในระยะที่ 3 ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญสำหรับการสนทนากลุ่ม จำนวน 14 คน และผู้เชี่ยวชาญสำหรับประเมินรูปแบบ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบบันทึกการสนทนาและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการดำเนินงานการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.63) (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพล ทั้ง 5 ด้านส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิผลอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.05$) ร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 62.0 ($R^2Adj = .620$) เรียงลำดับอำนาจการพยากรณ์จากมากไปน้อย ได้แก่ คุณภาพของหลักสูตร ($\beta = .301$) เทคโนโลยีที่เหมาะสม ($\beta = .275$) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ($\beta = .200$) แรงจูงใจของเยาวชน ($\beta = .156$) และ วิธีการจัดการเรียนรู้ ($\beta = .118$) (3) รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.39) และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.47,

Citation : Duangpanya, S., Kittilertpaisan, J., Vaseenonta, C., & Saenchart, P. (2026). Model for Agricultural Vocational Skill of Development Youth People in Khammouane Province, Lao People's Democratic Republic. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

S.D. = 0.27) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพและเหมาะสมที่จะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับทักษะอาชีพของเยาวชนได้จริง

คำสำคัญ (Keywords) : รูปแบบ, การพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมเยาวชน, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Abstract

This research aimed to: 1) study the current state of agricultural vocational skills development; 2) examine the factors influencing the effectiveness of agricultural vocational skills development; and 3) construct an agricultural vocational skills development model for youth in Khammouane Province, Lao People's Democratic Republic (Lao PDR). This study employed a Mixed Methods Research design, encompassing both quantitative and qualitative approaches, divided into three phases. The sample for Phases 1 and 2 consisted of 230 youths aged 18-24 in the target districts of Khammouane Province. Data were collected using questionnaires and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and Multiple Regression Analysis. For Phase 3, the target groups comprised 14 experts for a focus group discussion and 5 experts for the model evaluation. The research instruments used were focus group recording forms and a model suitability and feasibility evaluation form.

The research findings revealed that: (1) The overall current state of agricultural vocational skills development for youth in Khammouane Province was at a high level ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.63). (2) All 5 influencing factors had a significant positive effect on the effectiveness ($p < 0.05$), collectively predicting 62.0% of the variance (R^2Adj = .620). Ranked by predictive power from highest to lowest, these factors were: Curriculum Quality (β = .301), Appropriate Technology (β = .275), Learning Environment (β = .200), Youth Motivation (β = .156), and Learning Management Methods (β = .118). (3) The developed vocational skills development model demonstrated overall suitability at the highest level ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.39) and overall feasibility for practical implementation at the highest level ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.27). This indicates that the model is highly efficient and appropriate for practical application to enhance the occupational skills of youth.

Keywords : Model, Agricultural Vocational Skill Developing Youth, Lao People's Democratic Republic

Citation : สมสัก ดวงปัญญา, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, ชนินทร์ วะสีนนท์, และ พิศดาร แสนชาติ. (2569). รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

บทนำ (Introduction)

บริบทและความท้าทายของภาคการเกษตรในยุคปัจจุบัน ภาคการเกษตรทั่วโลกกำลังเผชิญความท้าทายจากภาวะขาดแคลนแรงงานอันเกิดจากการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในขณะที่เยาวชนคนรุ่นใหม่ (Generation Z) มีแนวโน้มทิ้งถิ่นฐานมุ่งสู่สังคมเมือง เนื่องจากมีทัศนคติเชิงลบต่ออาชีพกสิกรรม โดยมองว่าเป็นงานหนัก มีความเสี่ยงสูง และให้ผลตอบแทนต่ำ (ชุรารัตน์ ใครอามาตย์ และ จอมเดช ตรีเมฆ, 2568; เพชรดา จันอ้วน และ ยศ บริสุทธิ์, 2567) ด้านการพัฒนาและหน้าต่างโอกาสทางประชากรของ สปป.ลาว แม้รัฐบาลจะมุ่งยกระดับไปสู่การเกษตรเชิงพาณิชย์ แต่การผลิตส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาวิถีแบบดั้งเดิม อย่างไรก็ดี สปป.ลาว มี "หน้าต่างโอกาสทางประชากร" จากสัดส่วนประชากรวัยหนุ่มสาวที่มีจำนวนมาก (Ministry of Planning and Investment, 2021) ซึ่งเยาวชนกลุ่มนี้จะเป็นขุมพลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศหากได้รับการพัฒนาทักษะวิชาชีพอย่างตรงจุด (Luxembourg Development Cooperation, 2022; United Nations Population Fund [UNFPA], 2022) ดังนั้น การจัดการอาชีวศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการอุดช่องว่างทางทักษะระหว่างภาคทฤษฎีในห้องเรียนและการลงมือปฏิบัติจริงในตลาดแรงงานกสิกรรม (Nwakile, 2026; Ekenta et al., 2026)

ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมในแขวงคำม่วน แม้แขวงคำม่วนจะมีศักยภาพด้านทรัพยากรสูง แต่เยาวชนยังคงเผชิญข้อจำกัดในการสานต่ออาชีพกสิกรรมอย่างยั่งยืน เนื่องจากการขาดแคลนองค์ความรู้สมัยใหม่ การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี ทุน และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบครบวงจร นอกจากนี้ หลักสูตรฝึกอบรมที่ผ่านมายึดติดกับทฤษฎี ขาดความยืดหยุ่น และไม่ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของตลาดแรงงาน จึงไม่สามารถดึงดูดเยาวชนให้ก้าวขึ้นเป็นผู้ประกอบการเกษตรรุ่นใหม่ได้ (Afolayan & Adamu, 2026; กิตติ สุทธิจิระพันธ์ และคณะ, 2565)

กรอบแนวคิดและตัวแปรสำคัญในการพัฒนารูปแบบ เพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์ดังกล่าว จำเป็นต้องพัฒนานวัตกรรมการบริหารและการเรียนรู้แนวใหม่ โดยบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Kolb, 1984) ร่วมกับการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง (ปราสาท จุลพวก, 2566) ก่อให้เกิด "รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรม" ซึ่งทำหน้าที่เป็นโครงสร้างต้นแบบในการบูรณาการทรัพยากรทางการบริหาร 4 ด้าน ได้แก่ กำลังคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ปัจจัยขับเคลื่อนประสิทธิผลของรูปแบบ ประสิทธิผลของรูปแบบดังกล่าว จะถูกขับเคลื่อนผ่านปัจจัยเชิงสาเหตุ 5 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ 1) คุณภาพของหลักสูตร ที่มีความทันสมัย ยืดหยุ่น และเชื่อมโยงกับวิถีชุมชน 2) วิธีการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเองเพื่อลดช่องว่างทางทักษะ 3) สภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้: ที่จำลองเสมือนห้องปฏิบัติการที่มีชีวิตเพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (บัญชา จันทราช และคณะ, 2567) 4) แรงจูงใจของเยาวชน ผ่านการจัดสรรเงินทุนและเครือข่ายเพื่อเปลี่ยนวิถีเกษตรยังชีพสู่ธุรกิจที่สร้างกำไร (Poungchompu & Phuttachat, 2025) 5) เทคโนโลยีที่

Citation : Duangpanya, S., Kittilertpaisan, J., Vaseenonta, C., & Saenchart, P. (2026). Model for Agricultural Vocational Skill of Development Youth People in Khammouane Province, Lao People's Democratic Republic. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

เหมาะสม โดยบูรณาการเครื่องมือดิจิทัล นวัตกรรมคาร์บอนต่ำ และ IoT เพื่อลดข้อจำกัดในการทำงานและเพิ่มความแม่นยำในการวิเคราะห์ข้อมูล (ปิยรัชนี จ้อยอินทร์ และคณะ, 2568; Prihastomo et al., 2026)

ความมุ่งหมายและผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการวิจัย เป้าหมายสูงสุดของการนำรูปแบบไปใช้ คือการสร้างประสิทธิผลเชิงประจักษ์แบบองค์รวมแก่เยาวชน ซึ่งสะท้อนผ่านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ในกระบวนการกสิกรรม 5 สาขา (Thepkun & Ratanachai, 2026) ด้านทักษะการทำงานและสมรรถนะทางสังคม (ณัฐพร ยิ้มประเสริฐ และ เพ็ชรรัตน์ ฮีมนิกูล, 2568; Seti et al., 2025) ด้านทัศนคติเชิงบวกต่อความมั่นคงในอาชีพ และด้านความพึงพอใจต่อกิจกรรม (ธัญวดี กำจัดภัย และคณะ, 2567; พัชรา ปราชญ์เวทย์ และคณะ, 2568)

ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว" ด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาที่ช่วยยกระดับเยาวชนสู่การเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่พึ่งพาตนเองได้ อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนของ สปป.ลาว อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรม รูปแบบ (Model) คือ โครงสร้างทางความคิดที่จัดระบบขึ้นอย่างมีแบบแผนจากการสังเคราะห์ทฤษฎี เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาและพัฒนาปรากฏการณ์ให้บรรลุเป้าหมาย (ปราสาท จุลพวก, 2566) งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบเป็นกรอบบูรณาการทรัพยากรการบริหาร (กำลังคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการ) เข้ากับกระบวนการเรียนรู้เพื่อยกระดับความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่ออาชีพกสิกรรมของเยาวชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรม ประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะวิชาชีพถูกขับเคลื่อนด้วยปัจจัยสำคัญ 5 ด้าน ได้แก่

1) คุณภาพของหลักสูตร ต้องมีความทันสมัย ยืดหยุ่น สอดคล้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่นและตลาดแรงงาน (กิตติ สุทธิจิระพันธ์ และคณะ, 2565; Afolayan & Adamu, 2026)

Citation : สมสัก ดวงปัญญา, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, ชนินทร์ วะสีนนท์, และ พิศดาร แสนชาติ. (2569). รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

2) วิธีการจัดการเรียนรู้ การสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติและการค้นพบด้วยตนเอง (Heuristic) จะช่วยลดช่องว่างด้านทักษะในการทำงานได้อย่างมีนัยสำคัญ (Nwakile, 2026)

3) สภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้ การมีพื้นที่ปลอดภัยและสิ่งอำนวยความ ส่งผลบวกโดยตรงต่อทัศนคติและความพึงพอใจของผู้เรียน (บัญชา จันทราช และคณะ, 2567)

4) แรงจูงใจของเยาวชน การสนับสนุนทุนและเครือข่ายช่วยกระตุ้นให้เยาวชนมองเห็นคุณค่าของการเกษตร และเปลี่ยนค่านิยมไปสู่การสร้างรายได้เชิงธุรกิจ (Poungchompu & Phuttachat, 2025)

5) เทคโนโลยีที่เหมาะสม การประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลช่วยให้เยาวชนสามารถวิเคราะห์ข้อมูล ลดความเหนื่อยยาก และเพิ่มผลผลิตได้อย่างเป็นรูปธรรม (ปิยรัชนี จ้อยอินทร์ และคณะ, 2568)

3. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรม ประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลลัพธ์ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบองค์รวม ทั้งความรู้ ทักษะปฏิบัติ ทักษะทางสังคม ทัศนคติต่ออาชีพ และความพึงพอใจ นำไปสู่การประกอบอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน (Anand et al., 2026; Seti et al., 2025) ประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1) ด้านความรู้ในการทำงาน คือการเข้าใจเทคนิคกสิกรรม 5 สาขา ระบบผสมผสาน มาตรฐานฟาร์ม และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างผลิตภาพ (Thepkun & Ratanachai, 2026)

2) ด้านทักษะในการทำงาน คือความสามารถในการลงมือปฏิบัติจริงได้ชำนาญ ควบคู่กับสมรรถนะทางสังคม (Soft Skills) เช่น การแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีม (ณัฐพร ยิ้มประเสริฐ และ เพ็ชรรัตน์ ฮีมนิกูล, 2568; Seti et al., 2025)

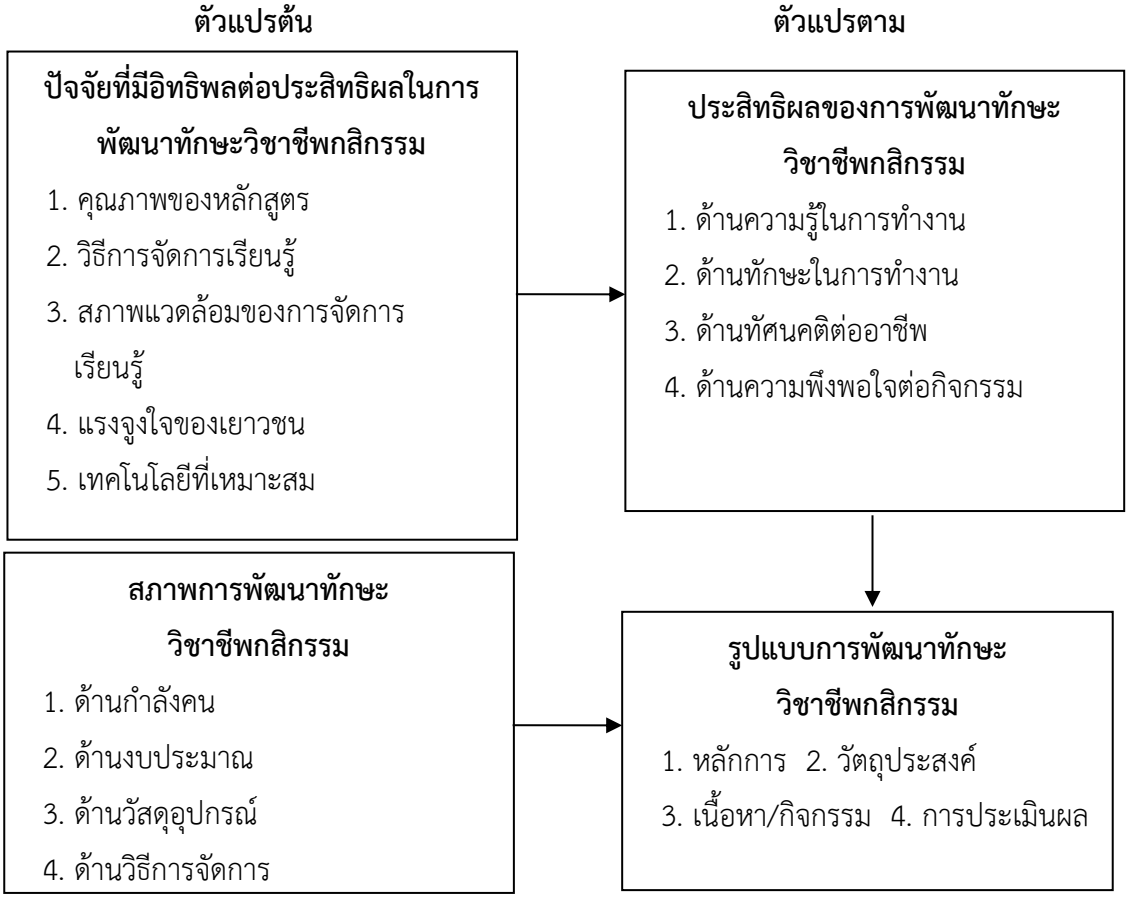
3) ด้านทัศนคติต่ออาชีพ เป็นความเชื่อมั่นและมีมุมมองเชิงบวกว่าเกษตรกรรมสร้างความมั่นคงได้และมุ่งมั่นพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นแรงดึงดูดสำคัญสำหรับคนรุ่นใหม่ (Gen Z) (ชุรารัตน์ ใครอามาตย์ และ จอมเดช ตรีเมฆ, 2568; เพชรดา จันอ้วน และ ยศ บริสุทธิ์, 2567)

4) ด้านความพึงพอใจต่อกิจกรรม เป็นความประทับใจต่อการบริหารโครงการทุกมิติ ตั้งแต่ผู้สอนไปจนถึงการแนะแนวอาชีพหลังจบการอบรม (พัชรา ปราชญ์เวทย์ และคณะ, 2568; ธัญวดี กำจัดภัย และคณะ, 2567)

Citation : Duangpanya, S., Kittilertpaisan, J., Vaseenonta, C., & Saenchart, P. (2026). Model for Agricultural Vocational Skill of Development Youth People in Khammouane Province, Lao People's Democratic Republic. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและผลการวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพ ปัจจัย ประสิทธิผล และรูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ 1 และ 2 การศึกษาสภาพและปัจจัยที่มีอิทธิพล ประชากรคือ เยาวชนอายุ 18-24 ปี ในพื้นที่ 4 เมืองเป้าหมายของแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 536 คน กลุ่มตัวอย่าง

Citation : สมสัก ดวงปัญญา, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, ชนินทร์ วะสีนนท์, และ พิศดาร แสนชาติ. (2569). รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

คำนวณขนาดโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 230 คน

ระยะที่ 3 การสร้างและประเมินรูปแบบ กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คือ ผู้เชี่ยวชาญจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรสากล จำนวน 14 คน และกลุ่มเป้าหมายผู้เชี่ยวชาญสำหรับประเมินรูปแบบ จำนวน 5 คน โดยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งตามระยะ ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรม 2) แบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการพัฒนาทักษะวิชาชีพฯ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) 3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และ 4) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

การหาคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือทุกฉบับผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นสูงถึง 0.983

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด ทั้งการแจกแบบสอบถามจำนวน 230 ชุด และการดำเนินการจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Enter ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มและการเสนอแนะนำมาสรุปผลด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังตารางที่ 1

Citation : Duangpanya, S., Kittilertpaisan, J., Vaseenonta, C., & Saenchart, P. (2026). Model for Agricultural Vocational Skill of Development Youth People in Khammouane Province, Lao People's Democratic Republic. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	ประสิทธิผล	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	ความรู้ในการทำงาน (WKD)	4.16	.64	มาก	2
2	ทักษะในการทำงาน (WSD)	4.16	.60	มาก	1
3	ทัศนคติต่ออาชีพกสิกรรม (WAD)	4.12	.70	มาก	4
4	ความพึงพอใจต่อกิจกรรม (ASD)	4.12	.64	มาก	3
	โดยรวมเฉลี่ย	**4.14**	**.61**	**มาก**	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.14, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย มีดังนี้ ทักษะในการทำงาน (WSD) ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.60) ความรู้ในการทำงาน (WKD) ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.64) ความพึงพอใจต่อกิจกรรม (ASD) ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 0.64) และทัศนคติต่ออาชีพกสิกรรม (WAD) ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมและรายด้าน

ด้าน	ปัจจัย	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	คุณภาพของหลักสูตร (CQ)	3.96	.76	มาก	5
2	วิธีการจัดการเรียนรู้ (TML)	4.02	.75	มาก	4
3	สภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้ (LNE)	4.16	.68	มาก	3
4	แรงจูงใจของเยาวชน (YM)	4.18	.69	มาก	2
5	เทคโนโลยีที่เหมาะสม (AT)	4.22	.66	มาก	1
	โดยรวมเฉลี่ย	**4.10**	**.65**	**มาก**	-

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมเฉลี่ยและรายด้าน โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับ

Citation : สมสัก ดวงปัญญา, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, ชนินทร์ วะสีนนท์, และ พิศดาร แสนชาติ. (2569). รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

มาก ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย มีดังนี้ เทคโนโลยีที่เหมาะสม (AT) ($\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.66) แรงจูงใจของเยาวชน (YM) ($\overline{X}$ = 4.18, S.D. = 0.69) สภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้ (LNE) ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.68) วิธีการจัดการเรียนรู้ (TML) ($\overline{X}$ = 4.02, S.D. = 0.75) และคุณภาพของหลักสูตร (CQ) ($\overline{X}$ = 3.96, S.D. = 0.76)

3. ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ตัวแปรพยากรณ์	B	Std. error	(β)	t	P-value	Collinearity	
(Constant)	.033	.183		.179	.858	Tolerance	VIF
1. คุณภาพของหลักสูตร CQ	.280	.045	.301	6.216	.000	.707	1.415
2. วิธีการจัดการเรียนรู้ TML	.110	.052	.118	2.137	.034	.543	1.843
3. สภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้ LNE	.197	.049	.200	3.992	.000	.661	1.513
4. แรงจูงใจของเยาวชน YM	.147	.048	.156	3.056	.003	.637	1.570
5. เทคโนโลยีที่เหมาะสม AT	.256	.048	.275	5.298	.000	.617	1.621
R=.793, R2=.628, R^2Adj=.620, F=75.667 Sig.= .000							

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ด้าน มีอิทธิพลเชิงบวก (ทิศทางเดียวกัน) ต่อประสิทธิผลการพัฒนาทักษะวิชาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลได้ร้อยละ 62.0 (R^2Adj = .620) โดยคุณภาพของหลักสูตร (CQ) มีอำนาจพยากรณ์สูงสุด (β = .301)

สมการพยากรณ์ประสิทธิผลการพัฒนาทักษะวิชาชีพ

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

Y = .033 + .275(AT) + .156(YM) + .118(TML) + .301(CQ) + .200(LNE)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

Citation : Duangpanya, S., Kittilertpaisan, J., Vaseenonta, C., & Saenchart, P. (2026). Model for Agricultural Vocational Skill of Development Youth People in Khammouane Province, Lao People's Democratic Republic. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

$$ZY = .275(AT) + .156(YM) + .118(TML) + .301(CQ) + .200(LNE)$$

4. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน

จากผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณที่ยืนยันว่าปัจจัยทั้ง 5 ด้าน มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการพัฒนาทักษะวิชาชีพ ผู้วิจัยได้นำปัจจัยเชิงสาเหตุดังกล่าวมายกร่างเป็น "รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว" โดยผ่านการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 14 คน ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และองค์การจัดตั้งสากล โดยมีรายละเอียดผลการพัฒนาดังนี้

4.1 โครงสร้างของรูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นทำงานบูรณาการผ่านกลไกขับเคลื่อนหลัก 5 โมดูล (ตามปัจจัยที่มีอิทธิพล) ได้แก่ 1) คุณภาพของหลักสูตร (CQ) 2) เทคโนโลยีที่เหมาะสม (AT) 3) สภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้ (LNE) 4) แรงจูงใจของเยาวชน (YM) และ 5) วิธีการจัดการเรียนรู้ (TML) โดยในแต่ละโมดูลได้ถูกออกแบบโครงสร้างการดำเนินงานย่อยอย่างเป็นระบบ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) เนื้อหา/กิจกรรม และ (4) การประเมินผล เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

4.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ จากการนำรูปแบบที่ยกร่างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารระดับสูง จำนวน 5 คน ประเมินคุณภาพ พบว่ารูปแบบดังกล่าวมีคุณภาพในระดับที่สูงมาก สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยมีผลการประเมิน ดังนี้

1) ด้านความเหมาะสม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.59, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ (TML) มีความเหมาะสมสูงสุด ($\overline{X}$ = 4.75) รองลงมาคือ เทคโนโลยีที่เหมาะสม (AT) ($\overline{X}$ = 4.70), สภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้ (LNE) ($\overline{X}$ = 4.60), แรงจูงใจของเยาวชน (YM) ($\overline{X}$ = 4.55) และคุณภาพของหลักสูตร (CQ) ($\overline{X}$ = 4.35) ตามลำดับ

2) ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.47, S.D. = 0.27) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านแรงจูงใจของเยาวชน (YM) มีความเป็นไปได้สูงสุด ($\overline{X}$ = 4.80) รองลงมาคือ วิธีการจัดการเรียนรู้ (TML) และคุณภาพของหลักสูตร (CQ) มีค่าเท่ากัน ($\overline{X}$ = 4.55) เทคโนโลยีที่เหมาะสม (AT) ($\overline{X}$ = 4.45) ซึ่งล้วนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนสภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้ (LNE) ($\overline{X}$ = 4.00) อยู่ในระดับมาก

สรุปได้ว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีโครงสร้างเชิงระบบที่ชัดเจน ผ่านการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และพร้อมสำหรับการนำไปใช้ยกระดับสมรรถนะของเยาวชนกสิกรรมในแขวงคำม่วนต่อไป

Citation : สมสัก ดวงปัญญา, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, ชนินทร์ วะสีนนท์, และ พิศดาร แสนชาติ. (2569). รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. สภาพการดำเนินงานการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.63) มีดังนี้ ด้านกำลังคน (HR) ($\overline{X}$ = 4.19, S.D. = 0.66) ด้านวิธีการจัดการ (MGT) ($\overline{X}$ = 4.17, S.D. = 0.65) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (MES) ($\overline{X}$ = 4.09, S.D. = 0.72) และด้านงบประมาณ (BUD) ($\overline{X}$ = 3.96, S.D. = 0.76) ผลที่ได้สะท้อนว่า องค์การให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพผู้สอนและผู้เรียน รวมถึงมีการวางแผนและประเมินผลอย่างเป็นระบบ แม้จะยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุนอยู่บ้าง ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า ความสำเร็จในการส่งเสริมทักษะอาชีพ ต้องอาศัยการบูรณาการความพร้อมด้านทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและชุมชน โดยกำหนดบทบาททุกฝ่ายให้ชัดเจน (ธัญฎา พานิชกุล และจิราพร รอดพ่วง, 2568) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดสากลที่ระบุว่า การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมทางเทคนิคการเกษตร (ATVET) อย่างเป็นระบบ คือรากฐานสำคัญในการปิดช่องว่างทางทักษะตอบสนองตลาดแรงงาน และเชื่อมโยงเยาวชนสู่โอกาสในการสร้างรายได้อย่างยั่งยืน (Bhoi & Udabar, 2026; Protano, 2022) สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการที่เป็นระบบและการสนับสนุนทรัพยากรอย่างเหมาะสม ล้วนเป็นฟันเฟืองสำคัญที่ทำให้การพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมของเยาวชนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิผลตามเป้าหมาย

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.1 ระดับประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชน ในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.14, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย มีดังนี้ ด้านทักษะในการทำงาน (WSD) ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.60) ด้านความรู้ในการทำงาน (WKD) ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.64) ด้านความพึงพอใจต่อกิจกรรม (ASD) ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 0.64) และด้านทัศนคติต่ออาชีพ (WAD) ($\overline{X}$ = 4.12, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

2.2 ระดับปัจจัยของการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนใน แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยรวมเฉลี่ยและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.10, S.D. = 0.65) มีดังนี้ เทคโนโลยีที่เหมาะสม (AT) ($\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.66) แรงจูงใจของเยาวชน (YM) ($\overline{X}$ = 4.18, S.D. = 0.89) สภาพแวดล้อมของ การจัดการเรียนรู้ (LNE) ($\overline{X}$ = 4.16, S.D. = 0.68) วิธีการจัดการเรียนรู้ (TML) ($\overline{X}$ = 4.02, S.D. = 0.75) และคุณภาพของหลักสูตร (CQ) ($\overline{X}$ = 3.96, S.D. = 0.76)

2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ พบว่า ปัจจัยที่มี

Citation : Duangpanya, S., Kittilertpaisan, J., Vaseenonta, C., & Saenchart, P. (2026). Model for Agricultural Vocational Skill of Development Youth People in Khammouane Province, Lao People's Democratic Republic. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

อิทธิพลต่อประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะวิชาชีพ ได้แก่ คุณภาพของหลักสูตร (CQ) (β = .301) เทคโนโลยีที่เหมาะสม (AT) (β = .275) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (LNE) (β = .200) แรงจูงใจของเยาวชน (YM) (β = .156) และ วิธีการจัดการเรียนรู้ (TML) (β = .118) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะวิชาชีพ ได้ร้อยละ 62.0 และมีอำนาจพยากรณ์ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการพยากรณ์ได้ดี โดยสามารถสร้างสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ Y = .033+.275(AT) + .156(YM) + .118(TML) + .301(CQ) + .200(LNE) ดังนั้นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล ในการพัฒนาทักษะวิชาชีพสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในแต่ละด้านมีดังนี้

2.3.1 คุณภาพของหลักสูตร (CQ) พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการพัฒนาทักษะวิชาชีพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากหลักสูตรที่มีคุณภาพต้องพัฒนาเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียนและตลาดแรงงาน โดยผ่านการประเมินความต้องการจำเป็น ก่อนออกแบบหลักสูตร ทำให้การจัดการเรียนรู้ตอบสนองได้ตรงเป้าหมาย และผู้เรียนสามารถนำทักษะไปประยุกต์ใช้ประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาที่ระบุว่า หลักสูตรทักษะอาชีพที่มีคุณภาพต้องสำรวจความสนใจและปรับระบบการสอนให้สอดคล้องกับความถนัดของผู้เรียน ตลอดจนเชื่อมโยงกับทักษะที่ตลาดแรงงานต้องการ (จักรกฤษณ์ ศรีคำหู้ และ สุมิตร สุวรรณ, 2568) อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศที่ชี้ว่า การฝึกอบรมสายอาชีพที่เน้นทักษะปฏิบัติและการเป็นผู้ประกอบการ มีส่วนช่วยเพิ่มผลิตภาพ ลดช่องว่างด้านทักษะ และสร้างโอกาสในการมีงานทำหรือเริ่มธุรกิจ เพื่อยกระดับรายได้และวิถีชีวิตของเยาวชนในชนบทอย่างเป็นรูปธรรม (Bhoi & Udabar, 2026)

2.3.2 เทคโนโลยีที่เหมาะสม (AT) พบว่า มีอิทธิพลรองลงมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่ทันสมัยช่วยเสริมสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่ใกล้เคียงสถานการณ์จริง ทำให้เยาวชนพัฒนาสมรรถนะได้อย่างมีประสิทธิภาพและประยุกต์ใช้ได้จริง สอดคล้องกับการศึกษาที่ระบุว่า การประยุกต์ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีช่วยให้เยาวชนก้าวสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรได้อย่างยั่งยืน (พระมหาอภิสิทธิ วิริโย และคณะ, 2568) นอกจากนี้ การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลยังมีศักยภาพในการเพิ่มการมีส่วนร่วมและลดต้นทุนการทำธุรกรรม (Massala, 2026; Poungchompu & Phuttachat, 2025) ตลอดจนการใช้สื่อออนไลน์ยังมีความสำคัญต่อการทำการตลาดและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของเยาวชน (กิตติ สุทธิจิระพันธ์ และคณะ, 2565)

2.3.3 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (LNE) พบว่า มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและสร้างประสบการณ์เชิงปฏิบัติ (Experiential Learning) ที่เอื้อต่อการทำงานจริง สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าความพร้อมของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรชุมชน มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการฝึกปฏิบัติงาน (ธัญฎา พานิชกุล และ จิราพร รอดพ่วง, 2568) ซึ่งสอดรับกับมุมมองสากลที่ชี้ว่าโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรมีอิทธิพลต่อระดับ

Citation : สมสัก ดวงปัญญา, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, ชนินทร์ วะสีนนท์, และ พิศดาร แสนชาติ. (2569). รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

การมีส่วนร่วมในธุรกิจเกษตรของเยาวชน (Poungchompu & Phuttachat, 2025) การเปิดโอกาสให้ลงมือปฏิบัติในพื้นที่จริงยังช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกันได้อย่างยั่งยืน (ณัฐพร ยิ้มประเสริฐ และ เพ็ชรรัตน์ ฮีมนิกูล, 2568)

2.3.4 แรงจูงใจของเยาวชน (YM) พบว่า มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากแรงจูงใจเป็นตัวกระตุ้นความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนเป็นกลไกสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจและเชื่อมโยงเนื้อหาสู่โอกาสทางอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่า ทัศนคติที่ดีต่อผลประโยชน์และปัจจัยสนับสนุนเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความสนใจในอาชีพเกษตรกรรม (ชุรารัตน์ ใครอามาตย์ และ จอมเดช ตรีเมฆ, 2568; Massala, 2026) ทั้งนี้ การสร้างแรงจูงใจที่สำเร็จอาจเริ่มจากการทดลองทำเกษตรแบบผสมผสานที่ให้ผลตอบแทนเป็นรูปธรรม เพื่อเป็นตัวแบบในการกระตุ้นการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง (บัญชา จันทราช และคณะ, 2567)

2.3.5 วิธีการจัดการเรียนรู้ (TML) พบว่า มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากเป็นปัจจัยกำหนดคุณภาพการถ่ายทอดองค์ความรู้ การออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการลงมือปฏิบัติจริงช่วยให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) สามารถยกระดับทักษะอาชีพและผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปราสาท จุลพวก, 2566) อีกทั้งการใช้ระเบียบวิธีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning methodologies) ยังช่วยเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ สร้างความตระหนักรู้ด้านนวัตกรรม และนำไปสู่ความยั่งยืนในธุรกิจเกษตร (Papakonstantinou et al., 2022) ตลอดจนการประยุกต์ใช้นวัตกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น IMTEAC Model ก็สามารถช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้อย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน (ภรณ์ทิพย์ อ่อนส้มกิจ และ อภิชา แดงจำรูญ, 2564)

3. รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยโครงสร้างการดำเนินงาน 4 องค์ประกอบหลัก คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยรูปแบบดังกล่าวได้บูรณาการปัจจัยขับเคลื่อนหลัก 5 ด้าน ได้แก่ คุณภาพของหลักสูตร (CQ) เทคโนโลยีที่เหมาะสม (AT) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ (LNE) แรงจูงใจของเยาวชน (YM) และวิธีการจัดการเรียนรู้ (TML) เข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพเกษตรกรรมอย่างเป็นระบบ ที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังกล่าวเช่นเดียวกัน (ปราสาท จุลพวก, 2566) นอกจากนี้ รูปแบบการพัฒนาดังกล่าวยังตอกย้ำด้วยงานวิจัยในระดับสากลที่ยืนยันว่า การออกแบบระเบียบวิธีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential learning methodologies) ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งยวดสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ เนื่องจากช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อการนำนวัตกรรมมาใช้ และสามารถต่อยอดสู่ความยั่งยืนในการลงทุนทำธุรกิจการเกษตรในอนาคต (Papakonstantinou et al., 2022)

Citation : Duangpanya, S., Kittilertpaisan, J., Vaseenonta, C., & Saenchart, P. (2026). Model for Agricultural Vocational Skill of Development Youth People in Khammouane Province, Lao People's Democratic Republic. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ผลจากการศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้องค์ความรู้ใหม่ ดังนี้ การพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยการผสมผสานระหว่างคุณภาพหลักสูตร เทคโนโลยีที่เหมาะสม สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ แรงจูงใจของเยาวชน และวิธีการจัดการเรียนรู้ ที่สามารถร่วมทำนายประสิทธิผลการพัฒนาทักษะวิชาชีพของเยาวชนได้มากกว่า 60%

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลและต้นแบบในการจัดฝึกอบรม ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ สามารถนำข้อมูลตัวชี้วัดและรูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชน ไปใช้เป็นฐานข้อมูลและประยุกต์เป็นต้นแบบในการจัดฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างความชำนาญทางอาชีพให้แก่เยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม

2. การบูรณาการเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนปัจจัยสู่การปฏิบัติ หน่วยงานหลัก ห้องการศึกษาธิการและกีฬาฯ, วิทยาลัยเทคนิค-วิชาชีพฯ, ห้องการกสิกรรมและสิ่งแวดล้อม และสถานประกอบการ ควร

บูรณาการความร่วมมือเพื่อผลักดันปัจจัยสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1) ด้านหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนรู้ ร่วมพัฒนาหลักสูตรบนฐานผลลัพธ์ (Active Learning) ที่ตอบโจทย์ตลาดแรงงาน มีการประกันคุณภาพ (PDCA) โดยผู้สอนต้องถ่ายทอดทฤษฎีควบคู่กับการฝึกปฏิบัติจริงอย่างใกล้ชิด

2) ด้านเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อม จัดหาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย ปลอดภัย พร้อมสร้างบรรยากาศการฝึกอบรมที่เป็นกันเอง มีสิ่งอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

3) ด้านแรงจูงใจของเยาวชน ดึงดูดเยาวชนด้วยหลักสูตรที่น่าสนใจ และสร้างความตระหนักให้เห็นถึงโอกาสในการมีงานทำ เพื่อเปลี่ยนทัศนคติสู่ความมุ่งมั่นในการประกอบอาชีพกสิกรรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยการนำรูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับบ้าน ระดับแขวงและระดับศูนย์กลางใน สปป.ลาว

2. ควรมีการวิจัยศึกษาเพื่อเปรียบเทียบการนำรูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวไปใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในระดับบ้าน ระดับแขวงและระดับศูนย์กลางใน สปป.ลาว

Citation : สมสัก ดวงปัญญา, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, ชนินทร์ วะสีนนท์, และ พิศดาร แสนชาติ. (2569). รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

เอกสารอ้างอิง (References)

กิตติ สุทธิจิระพันธ์, นาวิน พรมใจสา, วิกรม บุญนุ่น, และโกมินทร์ วังอ่อน. (2565). การพัฒนาทักษะอาชีพด้านธุรกิจออนไลน์ของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงรายเพื่อเข้าสู่ตลาดประชาคมอาเซียน. *วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 12*(2), 133–151. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/husoc/article/view/259107

ชุรารัตน์ ใครอามาตย์, และจอมเดช ตรีเมฆ. (2568). ทัศนคติที่มีต่ออาชีพเกษตรกรรมและความสนใจในการประกอบอาชีพการเกษตรในปัจจุบันของกลุ่ม Generation Z. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3*(3), 834–848. https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ณัฐพร ยิ้มประเสริฐ, และเพ็ชรรัตน์ ฮีมนิกูล. (2568). การพัฒนาการส่งเสริมทักษะอาชีพที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 7*(2), 230–240. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jemri/article/view/276598

ธัญวดี กำจัดภัย, จตุรพร กัณหา, และประกายแก้ว เสียงหวาน. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยเทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่อง โครงสร้างระบบเครือข่าย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิจัยวิชาการ, 7*(4), 309–324. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/263860

บัญชา จันทราช, นิธิโรจน์ ศุภกฤษสุวรรณกุล, ภวิษย์หาญ พะนุมรัมย์, และศิระ เพชรจำเริญสุข. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความยั่งยืนของเกษตรกรรมแบบผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านไทรงาม ตำบลนิคม อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 8*(1), 123–135. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/journalfms-thaijo/article/view/270551

ปราสาท จุลพวก. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพเกษตรกรรมสำหรับผู้เรียนอาชีวศึกษาเกษตร วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุโขทัย. *วารสารวิชาการ T-VET Journal, 7*(1), 1–18. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/TVETJournal_IVEN3/article/view/263502

ปิยรัชนี จ้อยอินทร์, ผืนน้ำ คงโต, และสุดารัฐ เลิศทัศนวนิช. (2568). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีคาร์บอนต่ำของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี. *Applied Economics, Management and Social Science, 1*(3), 40–44. https://so15.tci-thaijo.org/index.php/A_EMS/article/view/940

พัชรา ปราชญ์เวทย์, กนิษฐา อินธิชิต, สุชาติ เทสันตะ, และกิษรา เทสันตะ. (2568). การพัฒนาการเรียนรู้ด้านทักษะอาชีพสำหรับเยาวชนนอกระบบการศึกษา อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารพิชญทรรศน์, 20*(1), 51–60. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/Pitchayatat/article/view/262652

เพชรดา จันอ้วน, และยศ บริสุทธิ์. (2567). การเป็นผู้ประกอบการเกษตร: อาชีพที่ท้าทายของคนรุ่นใหม่ X, Y และ Z Generations. *วารสารวิจัยและพัฒนาอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (ออนไลน์), 1*(1), 82–98. https://so14.tci-thaijo.org/index.php/RDGMSJournal/article/view/542

Citation : Duangpanya, S., Kittilertpaisan, J., Vaseenonta, C., & Saenchart, P. (2026). Model for Agricultural Vocational Skill of Development Youth People in Khammouane Province, Lao People's Democratic Republic. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

ภรณ์ทิพย์ อ่อนส้มกิจ, และอภิชา แดงจำรูญ. (2564). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาการงานอาชีพ เรื่อง งานเกษตร ด้วยการเรียนรู้แบบ IMTEAC Model สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองหลวง. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 6*(10), 211–222. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/250149

Afolayan, O. T., & Adamu, M. (2026). Integrating digital technologies into agricultural skills training for rural development. *International Journal of African Research and Sustainability Studies, 10*(2), 125–135. https://cambridgeresearchpub.com/ijaat/article/view/803

Luxembourg Development Cooperation. (2022). *Laos 2021: Official development assistance*. Grand Duchy of Luxembourg. https://cooperation.gouvernement.lu/dam-assets/publications/brochures-livres/la-cooperation-luxembourgeoise-au/laos/brochure-laos-2022.pdf

Nwakile, T. C. (2026). Bridging the skill gap in vocational agricultural education: A heuristic-based instructional intervention for improving students' employability competencies. *Educational Point, 3*(1), Article e156. https://doi.org/10.71176/edup/16553

Papakonstantinou, A., Koutsoukos, M., Zoukidis, K., & Vergos, E. (2022). Vocational training of young farmers: The case of students of the American Farm School Vocational Training Institute. *Journal of Agricultural Science, 14*(7), 86–92. https://doi.org/10.5539/jas.v14n7p86

Poungchompu, S., & Phuttachat, P. (2025). Key determinants of young smart farmer success in northeastern Thailand for agricultural development and farmer empowerment. *Journal of ISSAAS, 31*(2), 171–181. https://doi.org/10.22004/ag.econ.339081

Seti, T. M., Ngqulana, A., & Sindesi, O. A. (2025). Industry perceptions of employability skills for agricultural graduates in the Fourth Industrial Revolution. *SA Journal of Industrial Psychology, 51*, Article a2214. https://doi.org/10.4102/sajip.v51i0.2214

Thepkun, P., & Ratanachai, A. (2026). Core competency assessment among vocational stream agricultural students in Thailand. *Indian Journal of Agricultural Research, 60*(1), 140–146. https://doi.org/10.18805/IJARe.AF-965

United Nations Population Fund. (2022). *Lao PDR national population and development report*. https://lao.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/28_feb_ncpd_proceedings_

Citation : สมสัก ดวงปัญญา, จิตติ กิตติเลิศไพศาล, ชนินทร์ วะสีนนท์, และ พิศดาร แสนชาติ. (2569). รูปแบบการพัฒนาทักษะวิชาชีพกสิกรรมสำหรับเยาวชนในแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302572. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302572

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e299459
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

พลเมืองชายขอบกับบริการสาธารณะของรัฐในฐานะอุดมการณ์และความเท่าเทียมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

Marginalized Citizens and State Public Services as Ideology and Equality for All under Democracy

บัญชา พุฒิวนากุล[1*], Bancha Bhutwanakul[1*]

[1*]คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา; School of Political and Social Science University of Phayao, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : Bchkul@yahoo.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e299459

Received : March 18, 2026; **Revised :** August 11, 2026; **Accepted :** August 11, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์นโยบายและบริการสาธารณะของรัฐที่มีต่อพลเมืองชายขอบภายใต้เจตจำนงทางอุดมการณ์ของรัฐในการจัดบริการสาธารณะ รวมถึงอุปสรรคและกลไกที่ขัดขวางการเข้าถึงสิทธิและโอกาสในระบอบประชาธิปไตย การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มพลเมืองชายขอบ จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) นโยบายและบริการสาธารณะของรัฐที่มีต่อพลเมืองชายขอบภายใต้หลักเจตจำนงของรัฐในระบอบประชาธิปไตย รัฐมีเจตจำนงเชิงนโยบายที่จะมุ่งสร้างโอกาส และความเท่าเทียม แต่ในทางปฏิบัติกลับเผชิญอุปสรรคสำคัญที่เกิดจากระบบโครงสร้างราชการรวมศูนย์อำนาจ และขาดความยืดหยุ่น 2) อุปสรรคและกลไกที่เป็นปัญหาต่อการเข้าถึงบริการสาธารณะของพลเมืองชายขอบ กลไกของโครงสร้างระบบราชการและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการเชิงอคติ เช่น ขาดความเข้าใจในบริบทความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างอุดมการณ์ พื้นที่คาดหวังและโอกาสกับประสบการณ์จริงของพลเมืองชายขอบถูกเบียดขับ ข้อเสนอแนะรัฐควรเปลี่ยนมโนทัศน์ยอมรับความหลากหลาย รื้อระบบบริการสาธารณะ กฎหมายที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงที่เป็นธรรม

คำสำคัญ (Keywords) : พลเมืองชายขอบ, การบริการสาธารณะที่ยั่งยืน, อุดมการณ์ของรัฐ, ประชาธิปไตยเชิงวัฒนธรรม

Citation : Bhutwanakul, B. (2026). Marginalized Citizens and State Public Services as Ideology and Equality for All under Democracy. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299459.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

Abstract

This research article aims to analyze state policies and public services directed toward marginalized citizens under the state's ideological intent in public service provision, as well as the mechanistic barriers hindering access to rights and opportunities within a democratic regime. This study employs a qualitative research methodology, focusing on documentary analysis and in-depth interviews with 30 marginalized citizens.

The findings indicate that: 1) Regarding state policies and public services toward marginalized citizens under the state's democratic intent, although the state exhibits a policy intention to foster opportunities and equality, practical implementation faces significant obstacles stemming from a centralized and inflexible bureaucratic structure; and 2) Regarding the barriers and mechanisms impeding public service access for marginalized citizens, bureaucratic structural mechanisms and operational bias among officials—such as a lack of understanding regarding ethnic and cultural diversity—result in a gap between state ideological aspirations, expected opportunities, and the actual lived experiences of marginalized citizens who remain excluded. The study recommends that the state undergo a conceptual shift to embrace diversity, reform public service systems, and amend relevant laws to align equitably with the actual livelihoods of marginalized populations.

Keywords : Marginalized Citizens, Sustainable Public Service, State Ideology, Cultural Democracy

บทนำ (Introduction)

การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ตามล้วนเป็นหน้าที่ขององค์กรภาครัฐในการบริหารที่มีต่อประชาชนเพื่อพัฒนาและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีหรืออยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของทุก ๆ รัฐบาลทั่วโลก (UNICEF, n.d.) โดยรัฐฯ ดังกล่าวต้องอาศัยกระบวนการทางนโยบายในการวางแผนสู่การนำไปปฏิบัติและประเมินผล เช่น ดำเนินการสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อบริการและรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งต่อสถานการณ์ปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อันสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและสาธารณะ เพราะฉะนั้นจะเห็นว่า สำหรับประเทศไทย นโยบายและบริการสาธารณะจึงเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประชาชนสามารถเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานและยกระดับคุณภาพชีวิตได้ (Sharkansky, 1978) เพราะเจตจำนงแท้จริงในการจัดบริการสาธารณะของรัฐก็เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับบริการอย่างเท่าเทียมและเข้าถึงได้ตามหลักการสิทธิพลเมืองและระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง (Global Network of Domestic Election Monitors, 2010) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวถือ

Citation : บัญชา พุฒิวนากุลบัญชา พุฒิวนากุล. (2569). พลเมืองชายขอบกับบริการสาธารณะของรัฐในฐานะอุดมการณ์และความเท่าเทียมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299459.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

เป็นรากฐานสำคัญของการเป็นพลเมืองและประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง (Nasi et al., 2024; ธเนศวร์ เจริญเมือง , 2551) หากแต่ความสัมพันธ์จึงมิได้เป็นเช่นนั้นเสมอ เนื่องจากปัจจัยและเงื่อนไขบางอย่างที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ข้อจำกัดทางกายภาพและภูมิรัฐศาสตร์ ระบบราชการที่รวมศูนย์ ตลอดจนงบประมาณที่ผิดติดกับส่วนกลางและการเมือง ซึ่งด้วยเงื่อนไขเหล่านี้ หากสะท้อนในเจตจำนงอันดีงามเชิงอุดมคติของรัฐ จึงมักเผชิญกับช่องว่าง (Gap) ทางนโยบายและภาคปฏิบัติที่หลักความเท่าเทียมในระบอบประชาธิปไตยยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง (โกวิทย์ พวงงาม, 2562; ปิยบุตร แสงกนกกุล, 2565)

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติของการเข้าถึงบริการสาธารณะยังคงเป็นความท้าทาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มประชากรที่อยู่ในภาวะชายขอบและเปราะบาง (United Nations, 2020) หรือพลเมืองชายขอบ พวกเขามักเผชิญกับอุปสรรคเชิงโครงสร้างและกลไกของรัฐที่ไม่เท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาหน้างานของเจ้าหน้าที่ต่อการปฏิบัติงานที่เข้ารับบริการ เช่น ระบบราชการ การติดต่อ กฎหมายและระเบียบที่ซับซ้อน การสื่อสาร ภาษาและวัฒนธรรม (วรธา มงคลสืบสกุล, 2022) สิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางทั้งการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ที่มีต่อหน้าที่และได้ปฏิบัติต่อกลุ่มดังกล่าวอีกด้วย โดยประชาชนทั่วไปส่วนใหญ่กำลังเผชิญกับการขาดอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (Rhodes, 1997) ซึ่งภาวะทางอำนาจดังกล่าวสำหรับกลุ่มพลเมืองชายขอบจึงตอกย้ำในข้อจำกัดทางภาษา วัฒนธรรม และอคติทางชาติพันธุ์ที่ซ้ำเติมเข้าไปอีกในโอกาสเข้าถึงบริการสาธารณะ อันปรากฏในงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเปราะบาง คนไร้บ้าน ชุมชนแอดอัดและแรงงานที่มักถูกละเลยในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (United Nations, 2007: บุญเลิศ วิเศษปรีชา 2562; กนกวรรณ ภิบาลชนม์, 2546) ในการกีดกันทั้งที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมที่ขาดสุขลักษณะ ตลอดจนขาดเอกสารรับรองสิทธิพื้นฐานและห่างไกล ซึ่งส่งผลต่อการดำรงชีวิตที่มั่นคงและเข้าถึงบริการด้านสุขาภิบาล การศึกษา และสาธารณสุขที่เป็นไปได้อย่างจำกัด ด้วยเหตุผลดังกล่าว งานชิ้นนี้ถูกนำเสนอขึ้นเพื่อสะท้อนและเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “พลเมืองชายขอบ: นโยบายและการบริหารภาครัฐของการเข้าถึงบริการประชาชน” โดยมุ่งทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์และประสบการณ์ของประชาชนกลุ่มดังกล่าว ในฐานะ “พลเมืองคนหนึ่ง” ที่มีต่อปัญหาเกี่ยวกับนโยบายและบริการสาธารณะของการเข้าถึง ทั้งที่เป็นประสบการณ์ตรงและอ้อมของพวกเขาอย่างลึกซึ้ง ในการที่จะชี้ว่ารัฐควรมีหรือปฏิบัติต่อพลเมืองของเขา (ทุกคน) อย่างไร และให้บริการสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีในขอบเขตแค่ไหน อย่างไร ซึ่งเป็นการตั้งคำถามที่นอกเหนือจากอุดมการณ์ของรัฐที่ต้องทำต่อพลเมืองอย่างเสมอภาคภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยเองมีพันธผูกพันอย่างเป็นทางการกับองค์การสหประชาชาติ (UN) ในการได้ร่วมรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (Agenda for Sustainable Development. 2030) อันประกอบด้วย 17 เป้าหมายหลัก ครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่อ “การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” (สหประชาชาติ ประเทศไทย, ม.ป.ป.) ในการนำวาระการพัฒนาระดับโลกสู่ชุมชนท้องถิ่นให้บรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิผล สำหรับงานชิ้นเกี่ยวข้องกับประเด็นการส่งเสริมระบบการคุ้มครองทางสังคมแบบบูรณาการสำหรับทุกคน (เป้าหมาย 1.3) สนับสนุน

Citation : Bhutwanakul, B. (2026). Marginalized Citizens and State Public Services as Ideology and Equality for All under Democracy. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299459.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

สิทธิการเป็นพลเมืองที่ครอบคลุมเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของประชาชน (เป้าหมาย 16.9) ซึ่งต้องพิจารณาควบคู่กันกับประเด็นอื่น ๆ ที่มิใช่อุดมการณ์เท่านั้น หากแต่เพื่อพื้นที่แห่งความหวัง โอกาสและความเท่าเทียมในบริการสาธารณะของไทยสู่เวทีโลกที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษานโยบายและบริการสาธารณะของรัฐที่มีต่อพลเมืองชายขอบภายใต้หลักเจตจำนงของรัฐในระบอบประชาธิปไตย

2. เพื่อวิเคราะห์อุปสรรคและกลไกที่เป็นปัญหาต่อการเข้าถึงบริการสาธารณะของพลเมืองชายขอบในฐานะอุดมการณ์ พื้นที่คาดหวัง โอกาส และความเท่าเทียมของทุกคนตามระบอบประชาธิปไตย

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

1. แนวคิดเรื่องนโยบายบริการสาธารณะ

แนวคิดเกี่ยวกับบริการสาธารณะและการเข้าถึงของพลเมืองเป็นหัวใจสำคัญในการทำความเข้าใจบทบาทของรัฐในสังคมประชาธิปไตย Marshall (1950) ได้กล่าวในงานเกี่ยวกับพลเมืองเรื่อง Citizenship and Social Class ของเขาซึ่งชี้ว่าสิทธิความเป็นพลเมืองไม่ได้จำกัดเพียงสิทธิพลเมืองและการเมืองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิทธิทางสังคมที่รัฐพึงจัดหาให้ รวมถึงสิทธิในการเข้าถึงบริการพื้นฐานต่าง ๆ เช่น การศึกษาและสุขภาพ เพื่อให้พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเต็มที่ แนวคิดนี้เน้นย้ำว่าการเข้าถึงบริการเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสร้างพลเมืองที่เท่าเทียมและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะ นอกจากนี้ Sen (1999) นักเศรษฐศาสตร์ชาวตะวันออกที่ศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ในงานเขียนชื่อ Development as Freedom ซึ่งเขาพัฒนาแนวคิดที่เน้นเรื่องความสามารถ (capabilities) ว่าการพัฒนาที่แท้จริงก็คือการเพิ่มขีดความสามารถของบุคคลในการเลือกและทำในสิ่งที่ตนเห็นคุณค่า ในขณะที่การบริการสาธารณะของรัฐจึงเป็นกลไกสำคัญในการขยายขีดความสามารถเหล่านั้นกับพลเมือง สำหรับกลุ่มคนชายขอบหรือพลเมืองชายขอบแล้วที่อาจขาดต้นทุนทางสังคมและเศรษฐกิจ การที่รัฐจัดบริการสาธารณะ เช่น การศึกษาที่มีคุณภาพ การรักษาพยาบาลที่เข้าถึงได้จะช่วยให้พวกเขา (ประชาชน) มีเสรีภาพในการดำเนินชีวิตและตัดสินใจ

อย่างไรก็ดี งานวิจัยหลายชิ้นยังได้ศึกษาผลกระทบของนโยบายบริการสาธารณะที่ชี้ให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างนโยบายกับความสำเร็จในการเข้าถึงบริการจริง (Implementation Gap) ซึ่งเกิดจากการออกแบบนโยบายที่ละเลยต่อการทำความเข้าใจบริบทความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรมและข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง (สมชัย จิตสุชน, 2558; สุปราณี สิทธิกานต์ และดารุณี จงอุดมการณ์, 2563) นอกจากนี้ ในมิติของภาคปฏิบัติของนโยบายในการนำไปปฏิบัติ Lipsky (1980) มองว่า บทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐระดับปฏิบัติการ (Street-Level Bureaucracy) นั้นถือว่าเป็นผู้มีอิทธิพลสำคัญต่อการตีความและสร้างนโยบายใหม่ (ระดับ

Citation : บัญชา พุฒิวนากุลบัญชา พุฒิวนากุล. (2569). พลเมืองชายขอบกับบริการสาธารณะของรัฐในฐานะอุดมการณ์และความเท่าเทียมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299459.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

หน้างาน) เกี่ยวกับความซับซ้อนและเงื่อนไขของปัญหาและทรัพยากรที่จำกัดจึงมักจะบีบให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวสร้างกลไกในการจัดการงานที่เป็นทั้งสิ่งท้าทาย ทันสมัย และอาจกลายเป็นอุปสรรคต่อผู้เข้ารับบริการได้ด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson (2024) ที่สะท้อนว่าปัญหาเชิงระบบของบริการภาครัฐ 5 ประการ ได้แก่ 1) การขาดความเข้าใจในบริบทของกลุ่มคน 2) ขั้นตอนและระเบียบปฏิบัติที่ซับซ้อนแม้ในยุครัฐบาลดิจิทัล 3) อคติส่วนตัวและการเลือกปฏิบัติ 4) ข้อจำกัดด้านทรัพยากรในพื้นที่ห่างไกล และ 5) การขาดการสื่อสารเชิงรุกเพื่อสร้างความเท่าเทียม งานวิจัยดังกล่าวยังเน้นย้ำว่า อคติเหล่านั้นมักถูกปกปิดผ่านวาทกรรมที่โยนความผิดให้ปัจเจกบุคคลหรือดังคำกล่าว “แอปเปิลเน่า” แทนการวิพากษ์ระบบ (Anderson, 2024; Akbulut & Razum, 2022) ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและดิจิทัลที่กลายเป็นเส้นแบ่งหรือกำแพงใหม่สำหรับพื้นที่สาธารณะ โอกาส และความเท่าเทียม (สันติธาร เสถียรไทย, 2020: สถาบันพระปกเกล้า, 2563) ส่งผลต่อให้การแก้ปัญหาต้องเปลี่ยนผ่านจากการปรับปรุงเพียงวิธีปฏิบัติงานไปสู่การรื้อสร้างอคติเชิงโครงสร้าง วาทกรรมอำนาจและการเลือกปฏิบัติ ดังนั้น การทบทวนวรรณกรรมนี้จึงชี้ให้เห็นว่า การบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องบูรณาการทั้งการออกแบบนโยบายที่เข้าใจความหลากหลาย และสลายอุปสรรคเชิงปฏิบัติการที่เกิดจากอคติที่ฝังรากลึก เพื่อให้สิทธิทุกคนมีความเป็นพลเมืองได้เกิดขึ้นจริงอย่างเป็นธรรมต่อไป

2. แนวคิดเรื่องพลเมืองและพลเมืองชายขอบ

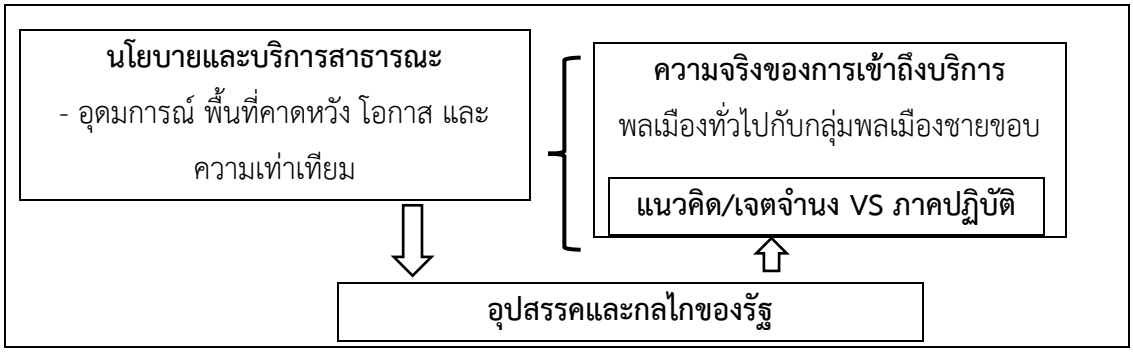
ความเป็นพลเมืองได้ถูกให้ความหมายผ่านการมีสิทธิพื้นฐาน ความเสมอภาค การเคารพตนเองและผู้อื่นแล้วยังจะสมบูรณ์ที่ครอบคลุมสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมทางสังคมและการมีบทบาทในชุมชนทางการเมืองอีกด้วย (Putnam, 2001; Cogan, Morris & Print, 2013) ซึ่งในเชิงอุดมคติคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองจึงประกอบด้วย การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทางการเมือง พวกเขาต้องเข้าใจสิทธิ เคารพความแตกต่างและเข้าถึงอำนาจรัฐเพื่อสะท้อนในอำนาจหน้าที่ของรัฐอย่างแข็งขัน (Enslin, 2000; Westhiemer & Kahne, 2004) แต่ในภาคปฏิบัติของอุดมการณ์ดังกล่าวทางการบริหารของรัฐมักสร้างความเหลื่อมล้ำและลักลั่นทำให้พลเมืองบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้และกลายเป็นคนชายขอบ (Marginalized groups) หรือผู้ที่อยู่ห่างไกลที่มิใช่ทางภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่ยังหมายถึงกลุ่มคนที่อยู่ในเมืองถูกลดทอนคุณค่าและขาดการคุ้มครองจากรัฐตามมาตรฐานทั่วไป (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2550) แนวคิดนี้เกิดจากมุมมองทางสังคมวิทยา ในสถานะของบุคคลดังกล่าวมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและไม่อาจปรับตัวเข้ากับพื้นที่ใหม่ได้ (Park, 1928) รวมถึงถูกปฏิบัติจากรัฐ ซึ่งสุริชัย หวันแก้ว (2546) และเนตรดาว ยั่งยุบล (2544) มองว่ากระบวนการพัฒนาจากศูนย์กลางอำนาจของรัฐมักเป็นตัวสร้างความเป็นอื่น (Othering) ที่ผลักไสให้ปัจเจกบุคคลให้กลายเป็นผู้มีสถานะต่ำกว่าคนกลุ่มใหญ่ เช่น ชาติพันธุ์กับเจ้าหน้าที่ป่าไม้และการจัดการที่ดินทำกินที่ไม่ถูกรับรองสิทธิ การไล่จับชาวบ้าน ฯลฯ

เมื่อนำผสานแนวคิดพลเมืองเข้ากับมิติชายขอบดังกล่าว จึงสามารถรวมได้ว่า “พลเมืองชายขอบ” คือกลุ่มคนที่มีสถานภาพเป็นประชาชนทางกฎหมายแต่กลับถูกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมและถูกทอดทิ้งจาก

Citation : Bhutwanakul, B. (2026). Marginalized Citizens and State Public Services as Ideology and Equality for All under Democracy. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299459.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

บริการสาธารณะ เนื่องจากอคติทางสังคม เชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมที่แตกต่าง จึงกลายเป็น (กำแพง) ที่ปิดกั้นการเข้าถึงทรัพยากรในขั้นพื้นฐาน (Anderson, 2024; Akbulut & Razum, 2022) เพราะฉะนั้น การทบทวนแนวคิดพลเมืองชายขอบ หรือการทำให้พลเมืองกลายเป็นคน/สิ่งอื่น (The otherness) ในสังคมไม่เพียงแต่ละเมิดหลักสิทธิทางสังคมที่รัฐพึงจัดหาให้ (Marshall, 1950) แต่ยังตอกย้ำโครงสร้างอำนาจที่มองว่าพลเมืองชายขอบทั้งหลายมีความสามารถ (Capabilities) ที่ด้อยกว่า คนทั่วไป ตามที่ Sen (1999) ได้กล่าวไว้ในข้างต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary research) และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากกลุ่มพลเมืองชายขอบที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยาและกลุ่มชุมชนแออัดในเมืองเชียงใหม่ จำนวน 30 คน โดยเกณฑ์การคัดเลือกใช้วิธีแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมายที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเข้ารับบริการภาคสาธารณะและความเป็นพลเมืองของไทยภายใต้ระบอบประชาธิปไตย โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

ด้านเนื้อหา การวิจัยนี้ผ่านการรับรองการประเมินจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ HREC-UP-HSS 2.3/001/69 โดยทบทวนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบาย การบริการสาธารณะและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์นโยบายและบริการสาธารณะของรัฐ อุปสรรค กลไกที่เป็นปัญหาต่อการเข้าถึงบริการสาธารณะของพลเมืองในฐานะพื้นที่คาดหวัง โอกาส และความเท่าเทียมของทุกคนตามระบอบประชาธิปไตย ในกลุ่มเป้าหมายของข้อมูลพื้นฐานจากกลุ่มพลเมืองชายขอบกลุ่มพลเมืองชายขอบที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยาและกลุ่มชุมชนแออัดในเมืองเชียงใหม่ จำนวน 30 คน

Citation : บัญชา พุฒิวนากุลบัญชา พุฒิวนากุล. (2569). พลเมืองชายขอบกับบริการสาธารณะของรัฐในฐานะอุดมการณ์และความเท่าเทียมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299459.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

ด้านการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความเที่ยงตรงของข้อมูล การทดสอบความตรง (Validity) เที่ยงตรง (Reliability) ของข้อมูลเชิงคุณภาพในกลุ่มเป้าหมาย (ตัวอย่าง) ครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation) จากแหล่งข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่เก็บในพื้นที่ทั้งสองแหล่ง ตรวจสอบความถูกต้องหลาย ๆ ครั้ง เพื่อป้องกันการคลาดเคลื่อนของข้อมูลจนอิ่มตัว รวมทั้งการให้ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาเพื่อเกิดความเที่ยงตรงของข้อมูล (สุภางค์ จันทวานิช, 2565 ชาย โพธิสิตา, 2554)

ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการบริการภาคสาธารณะและความเป็นพลเมืองของประชาชนภายใต้ระบอบประชาธิปไตย การเข้าถึงบริการสาธารณะของประชาชนกลุ่มชายขอบในฐานะพลเมือง นำมาสังเคราะห์ ตีความ วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และเรียบเรียงเชิงพรรณนา (สุภางค์ จันทวานิช, 2565)

ผลการวิจัย (Research Results)

นโยบายและบริการสาธารณะของรัฐที่มีต่อพลเมืองชายขอบภายใต้หลักเจตจำนงทางอุดมการณ์ของรัฐภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

ในระบอบประชาธิปไตยหลักเจตจำนงทางอุดมการณ์ของรัฐในการจัดบริการสาธารณะเพื่อสร้างบำรุงคุณภาพชีวิตพลเมืองที่ดี ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสสำหรับพลเมืองชายขอบ ผ่านนโยบายและมาตรการต่างๆ ที่มักปรากฏในรัฐธรรมนูญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจุดมุ่งหมายหลักของรัฐก็คือการสร้างรัฐสวัสดิการในระดับหนึ่ง และสนับสนุนสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งในภาคปฏิบัติของการดำเนินนโยบายต่อพลเมืองชายขอบในการเข้าถึงบริการแต่ละด้าน ผลการศึกษาพบว่า

1. ด้านสิทธิในที่ดินทำกินและความมั่นคงในที่อยู่อาศัย สำหรับพลเมืองที่อาศัยในเขตป่าหรือเป็นผู้แออัดเร่ร่อน ปัญหาที่ดินถือเป็นอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่สุด กฎหมายที่ดินมักถูกบังคับใช้ในลักษณะที่ผลักไสหรือกีดกันให้ผู้ที่อยู่กับป่ากลายเป็นผู้บุกรุกโดยนิตินัย จะเห็นว่า รัฐใช้นโยบายจัดสรรทรัพยากร เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พระราชบัญญัติป่าอุทยานแห่งชาติ หรือที่ดินที่รัฐอนุญาตให้ประชาชนเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายใต้นโยบายของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) แต่การตีความสิทธิในที่ดินของรัฐ (คทช.) มักขัดแย้งกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ทำให้พลเมืองกลุ่มนี้ขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและเข้าไม่ถึงสิทธิขั้นพื้นฐานอื่นๆ เพียงเพราะพวกเขาไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่เป็นทางการ ดังคำให้สัมภาษณ์ว่า "พวกเราอยู่ที่นี่มานาน แต่กฎหมายกลับบอกว่าเราเป็นผู้บุกรุก ไม่มีใบเอกสารสิทธิ์ก็เหมือนไม่มีที่ถูกต้องเสียที" (P10)

2. ด้านการศึกษา รัฐธรรมนูญกำหนดให้การศึกษาเป็นสิทธิและหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดหาให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560) แต่ในทางปฏิบัติ ความห่างไกลทางภูมิศาสตร์ ปัญหาการบริหารจัดการ และคุณภาพการศึกษาที่แตกต่างกัน ทำให้เด็กชายขอบและกลุ่มเปราะบางยังคงถูกทิ้งไว้ข้างหลัง โครงการทุนการศึกษาหรือโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลมักแก้ปัญหาได้เพียงเบื้องต้น “แม้ให้เรียน

Citation : Bhutwanakul, B. (2026). Marginalized Citizens and State Public Services as Ideology and Equality for All under Democracy. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299459.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

ฟรี แต่เราอยู่ห่างไกลทำให้คุณภาพแตกต่างและยังคงทิ้งเด็กป่า เด็กดอยไว้ข้างหลังอยู่เยอะ” (P16) แต่ยังไม่สามารถทลายสิ่งขีดขวางของความเหลื่อมล้ำเชิงคุณภาพได้

3. ด้านสาธารณสุขและสุขภาพ นโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าเป็นความพยายามของรัฐที่พยายามในการลดความเหลื่อมล้ำ สิ่งที่ท้าทายก็ยังคงอยู่ในเรื่องการเข้าถึงบริการของกลุ่มที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนที่ชัดเจน ความเข้าใจป้องกันดูแลสุขภาพที่ต้นทางในกลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มชุมชนแออัดที่เผชิญกับอคติเชิงวัฒนธรรม สกปรก และถูกเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่บริการสุขภาพ ซึ่งส่งผลให้เจตจำนงในการดูแลสุขภาพโดยไม่คำนึงถึงสถานะทางสังคมไม่สามารถสัมฤทธิ์ผลได้ ดังคำกล่าว "ขั้นตอนขอเงินอุดหนุนยุ่งยาก คนหาเช้ากินค่ำไม่มีเวลาไปติดต่อหลายรอบ สิทธิ์ที่ควรได้ ขาดรายได้ไปหนึ่งวันแล้ว" (P4)

4. ด้านเศรษฐกิจและสวัสดิการสังคม ในแผนพัฒนาฯ จะมีเป้าหมายที่วางทิศทางการดำเนินนโยบายเพื่อป้องกันไม่ให้พลเมืองตกหล่น แต่กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด และชายขอบกลับเผชิญกับการเข้าถึงขั้นตอนที่ซับซ้อนและขาดการรับรู้ข้อมูลสิทธิ อุปสรรคเหล่านี้ทำให้การเข้าถึงเงินอุดหนุนหรือสวัสดิการต่าง ๆ กลายเป็นภาระสำหรับผู้ที่ต้องดิ้นรนหาเช้ากินค่ำ นโยบายทางเศรษฐกิจมักออกแบบบนพื้นฐานที่น่าสนใจแต่ภาคปฏิบัติกับพลเมืองที่อยู่นอกระบบเศรษฐกิจจึงไม่สามารถเข้าถึง “สวัสดิการซับซ้อน และขาดการรับรู้ข้อมูล ทำให้คนอยู่นอกระบบตกหล่น” (P28)

5. ด้านกฎหมายและความยุติธรรม แม้รัฐจะจัดตั้งศูนย์ดำรงธรรมหรือช่วยเหลือทางกฎหมายและทนายความอาสาตามหลักนิติธรรม ซึ่งสัมภาษณ์พลเมืองกล่าวว่า “ไม่ทราบว่ามีศูนย์ ไม่รู้กฎหมาย และเจ้าหน้าที่จะเป็นกับเราธรรมไหม” (P5) สำหรับพลเมืองชายขอบมักไม่ยังไม่รับรู้และสามารถใช้ประโยชน์จากสิทธิดังกล่าวได้ เนื่องจากการขาดความรู้ทางกฎหมาย ข้อจำกัดทางภาษา และการสื่อสารที่ไม่เข้าใจบริบทของเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้กระบวนการยุติธรรมที่ควรจะเป็นที่พึ่งของทุกคนกลับกลายเป็นพื้นที่ที่พลเมืองดังกล่าวเข้าถึงได้นัก

กล่าวได้ว่า เจตจำนงของรัฐในการจัดบริการสาธารณะสำหรับพลเมืองนั้นมีความชัดเจนในเชิงนโยบาย แต่กระบวนการนำ (นโยบาย) ไปปฏิบัติมักประสบปัญหาจากการระบบโครงสร้างราชการ รวมศูนย์อำนาจ ขาดความในทางปฏิบัติกลับเผชิญอุปสรรคสำคัญที่เกิดจากระบบโครงสร้างราชการรวมศูนย์อำนาจ ขาดความยืดหยุ่นและเข้าใจในบริบทของกลุ่มคนที่แตกต่าง รวมถึงระเบียบราชการที่แข็งทื่อและอคติทางสังคม การจะก้าวข้ามช่องว่างเหล่านี้จึงไม่ใช่เพียงการเพิ่มงบประมาณหรือการออกกฎหมายใหม่ แต่อาจต้องรื้อสร้างกระบวนการทำงานภาครัฐให้เข้าใจความเป็นพลเมืองที่หลากหลาย เพื่อให้สิทธิขั้นพื้นฐานเป็นจริงสำหรับทุกคนอย่างเสมอภาคกัน

อุปสรรคและกลไกที่เป็นปัญหาต่อการเข้าถึงบริการสาธารณะของพลเมืองชายขอบในฐานะอุดมการณ์ของรัฐ พื้นที่คาดหวัง โอกาส และความเท่าเทียมของทุกคนตามระบอบประชาธิปไตย

แม้เจตจำนงทางอุดมการณ์ของรัฐในระบอบประชาธิปไตยจะมุ่งหวังสร้างความเท่าเทียมและยกระดับคุณภาพชีวิต แต่ในทางปฏิบัติ กลไกภาครัฐกลับกลายเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางพลเมืองชายขอบจากการเข้าถึง

Citation : บัญชา พุฒิวนากุลบัญชา พุฒิวนากุล. (2569). พลเมืองชายขอบกับบริการสาธารณะของรัฐในฐานะอุดมการณ์และความเท่าเทียมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299459.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

สิทธิขั้นพื้นฐาน โดยสะท้อนผ่านแนวคิด Street-Level Bureaucracy ของ Lipsky (1980) ที่ว่าบริการสาธารณะไม่ใช่เพียงการจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวก แต่คือดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการสร้างพื้นที่คาดหวัง โอกาส และความเท่าเทียม ซึ่งอุปสรรคสำคัญสามารถจำแนกได้เป็น 3 ประการ ดังนี้

1. อุปสรรคจากระบบราชการและขั้นตอนที่ซับซ้อน ระบบราชการที่ขาดความยืดหยุ่นบั่นทอนพื้นที่คาดหวังของพลเมืองชายขอบในการได้รับบริการที่ง่ายและเป็นมิตร ขั้นตอนการขอรับสวัสดิการหรือการพิสูจน์สถานะทางทะเบียนที่ต้องใช้เอกสารจำนวนมากและการติดต่อซ้ำซ้อน สร้างภาระทั้งด้านเวลาและค่าใช้จ่าย จนทำให้พลเมืองจำนวนมากจำยอมต้องถอดใจจากโอกาสที่ตนพึงได้รับในสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญหรือประชาธิปไตย นอกจากนี้ การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ทำให้พลเมืองต้องแบกรับภาระในการประสานข้อมูลเอง ขณะที่ระเบียบการที่เคร่งครัดจนละเลยบริบทเฉพาะของกลุ่มคนชายขอบ เช่น ข้อจำกัดด้านเวลาหรือการเดินทาง ยิ่งเป็นการตอกย้ำว่ารัฐไม่ได้ปรับตัวเพื่อรองรับพลเมืองที่มีความแตกต่างหลากหลาย

2. อุปสรรคที่เกิดจากเจ้าหน้าที่รัฐและทัศนคติ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการกับพลเมืองเป็นจุดเปราะบางที่สุดที่หลักความเท่าเทียมมักถูกละเมิด อคติส่วนบุคคลหรือทัศนคติเชิงลบต่อพื้นฐานทางเชื้อชาติ เพศสภาพ หรือฐานะทางสังคม ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเลือกปฏิบัติหรือการให้บริการที่ไม่เป็นมิตร ซึ่งเป็นการทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างร้ายแรง ยิ่งไปกว่านั้น การขาดทักษะทางวัฒนธรรมและการสื่อสารที่บกพร่อง ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถระบุความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายได้ รวมถึงอำนาจเชิงดุลพินิจที่ขาดการตรวจสอบที่โปร่งใสยังเอื้อให้เกิดการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ ซึ่งบ่อนทำลายความเชื่อมั่นต่อหลักธรรมาภิบาลของรัฐ

3. อุปสรรคเชิงโครงสร้างและบริบททางเศรษฐกิจสังคม ปัจจัยภายนอกที่เป็นโครงสร้างกดทับทำให้ความเหลื่อมล้ำถ่างกว้างขึ้น โดยการเข้าถึงทางกายภาพและเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำกัดในพื้นที่ห่างไกลเปรียบเสมือนกำแพงที่ปิดกั้นโอกาสในการรับบริการ ทั้งนี้ สถานะทางกฎหมายที่เปราะบาง เช่น กลุ่มคนไร้รัฐหรือแรงงานข้ามชาติ ยังคงเป็นอุปสรรคใหญ่ที่กีดกันพวกเขาออกจากระบบสวัสดิการ นอกจากนี้ ภาระทางเศรษฐกิจจากการสูญเสียรายได้เมื่อต้องหยุดงานเพื่อติดต่อราชการ รวมถึงกำแพงทางภาษา ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ "สิทธิ" ที่ปรากฏบนตัวบทกฎหมาย กลายเป็นสิ่งไกลเกินเอื้อมสำหรับพลเมืองชายขอบ โดยสรุป อุปสรรคเหล่านี้สะท้อนว่าเจตจำนงของรัฐที่มุ่งสร้างรัฐสวัสดิการที่ทั่วถึงนั้นยังคงห่างไกลจากความจริง การปฏิรูปเชิงระบบจึงไม่ใช่เพียงการเพิ่มงบประมาณ แต่คือการรื้อสร้างอคติเชิงโครงสร้าง ลดความซับซ้อนที่เป็นอุปสรรค และการเปลี่ยนจากรัฐที่คัดค้านคนชายขอบไปสู่รัฐที่เข้าใจความเป็นพลเมืองที่หลากหลายเพื่อให้พื้นที่คาดหวังและโอกาสทางประชาธิปไตยเกิดขึ้นได้จริงสำหรับทุกคนอย่างเสมอภาคและยั่งยืน

Citation : Bhutwanakul, B. (2026). Marginalized Citizens and State Public Services as Ideology and Equality for All under Democracy. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299459.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การจัดสรรบริการสาธารณะของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา สุขภาพ สวัสดิการ และกระบวนการยุติธรรม ถือเป็นดัชนีชี้วัดสำคัญของความเป็นประชาธิปไตย มีเจตจำนงในการสร้างความเท่าเทียมและเพิ่มโอกาสแก่พลเมืองทุกคน อย่างไรก็ตาม สิ่งท้าทายประการสำคัญกลับอยู่ที่ "กระบวนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ" ซึ่งกลไกของระบบราชการ เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ รวมถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และภูมิศาสตร์ ได้กลายเป็น (กำแพง) ขีดขวางกั้นที่ทำให้พลเมืองชายขอบไม่สามารถเข้าถึงบริการที่มีประสิทธิภาพได้อย่างที่ควรจะเป็น (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2564) จึงเกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านการบริการซึ่งสอดคล้องกับ ดรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล (2022) ซึ่งชี้ว่าการให้บริการสาธารณะของภาครัฐ ดังกล่าวมีความเหลื่อมล้ำและเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมนัก

1. นโยบายและบริการสาธารณะที่เป็นเจตจำนงทางอุดมการณ์ของรัฐในการเข้าถึงบริการสาธารณะในเชิงหลักการ จะเห็นว่า รัฐมีความมุ่งมั่นที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตภายใต้ตรัฐธรรมนูญ เช่น นโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและสิทธิการศึกษาพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องอุดมคติและความคาดหวังกับแนวคิดของ Marshall (1950) ที่มองว่าสิทธิทางสังคม (Social Rights) คือรากฐานของความเป็นพลเมืองที่ช่วยให้บุคคลดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับแนวคิด Capabilities Approach ของ Sen (1999) ที่เชื่อว่าบริการสาธารณะคือเครื่องมือขยายขีดความสามารถให้พลเมืองมีเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิต ทว่าในความเป็นจริง เจตจำนงเหล่านี้มักปรากฏเพียงในเชิงโครงสร้างนโยบาย (Policy on paper) เท่านั้น เพราะการออกแบบนโยบายจากส่วนกลางมักขาดความเข้าใจในบริบทความหลากหลายของพื้นที่ และกฎหมายที่พลเมืองชายขอบไม่สามารถเข้าถึง (ศูนย์ดำรงธรรม กระทรวงมหาดไทย, ม.ป.ป.) ส่งผลให้ "พื้นที่คาดหวัง" ของพลเมืองชายขอบไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเป็นรูปธรรม ไม่สอดคล้องกับ วัชระพงศ์ ธนไชยเต็มวงศ์ (2564) มองว่า แม้จะมีนโยบายจัดสรรทรัพยากร แต่การตีความสิทธิในที่ดินของรัฐมักขัดแย้งกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน

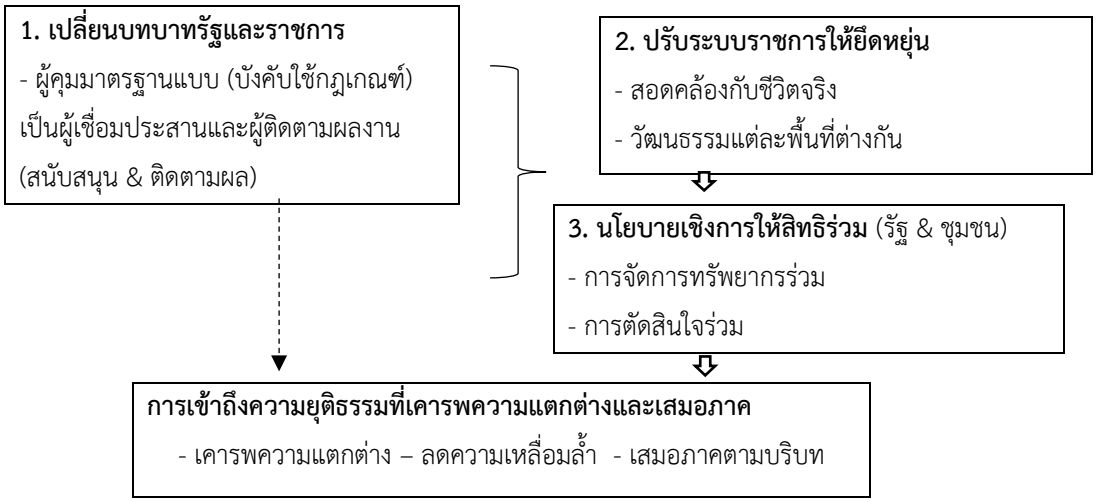
2. กลไกและอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่ขัดขวางความเท่าเทียม อุปสรรคในการเข้าถึงบริการสาธารณะของพลเมืองชายขอบ หากสะท้อนผ่านงาน Street-Level Bureaucracy ของ Michael Lipsky (1980) ซึ่งอธิบายว่าเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการคือ ผู้สร้างนโยบายในระดับปฏิบัติหรือผ่านการใช้ดุลพินิจของตนเอง หากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวมีอคติ (Bias) หรือขาดความเข้าใจในบริบทวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ คนในชุมชนแออัด พฤติกรรมการเลือกปฏิบัติและการให้บริการที่ไม่เป็นมิตรย่อมกลายเป็นกำแพงปิดกั้นโอกาสทันที นอกจากนี้ ระเบียบราชการที่เน้นเอกสารเป็นสำคัญ (Red Tape) แม้ในยุคดิจิทัลก็ตามก็จะยังกลายเป็นเครื่องมือในการคัดออก (Exclude) พลเมืองที่เปราะบางให้กลายเป็นคนอื่นของสังคมอยู่ดี ซึ่งสะท้อนทัศนะของสุริชัย หวันแก้ว (2546) ว่าความเป็นชายขอบคือผลผลิตจากกระบวนการใช้อำนาจจากศูนย์กลางที่ลดทอนคุณค่าตัวตนของกลุ่มคนบางกลุ่มอย่างเป็นระบบ

Citation : บัญชา พุฒิวนากุลบัญชา พุฒิวนากุล. (2569). พลเมืองชายขอบกับบริการสาธารณะของรัฐในฐานะอุดมการณ์และความเท่าเทียมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299459.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

เมื่อรัฐไม่สามารถทลายอุปสรรคด้านภาษา ระยะทาง และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้ บริการสาธารณะย่อมกลายเป็นเพียง "อภิสิทธิ์" สำหรับคนบางกลุ่มแทนที่จะเป็น "สิทธิขั้นพื้นฐาน" สำหรับทุกคน ดังที่ Putnam (2001) และ Enslin (2000) ที่เน้นย้ำว่าความเป็นพลเมืองต้องมาพร้อมกับการมีส่วนร่วมและสิทธิที่จับต้องได้ หากภาครัฐไม่สามารถปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความแตกต่างได้ ย่อมส่งผลโดยตรงต่อระบอบประชาธิปไตย เพราะเมื่อพลเมืองชายขอบรู้สึกว่ารัฐไม่ใช่ที่พึ่งพาได้ ทุนทางสังคม (Social Capital) และความเชื่อมั่นต่อระบบย่อมเสื่อมถอยลง ส่งผลให้การสร้างประชาธิปไตยที่โอบรับทุกคนเป็นเรื่องที่ยากจะบรรลุผลได้อย่างยั่งยืน

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ข้อค้นพบเสนอให้รัฐเปลี่ยนบทบาทจากผู้คุมกฎมาตรฐานสู่การเป็นผู้เชื่อมประสานติดตามผลงาน ปรับระบบราชการให้ยืดหยุ่นที่สอดคล้องกับบริบทวิถีชีวิตจริงของประชาชนในแต่ละพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมต่างกัน ทั้งออกแบบนโยบายเชิงการให้สิทธิร่วมระหว่างรัฐกับชุมชนนำไปสู่การเข้าถึงความยุติธรรมที่เคารพความแตกต่างและเสมอภาค ดังแสดงในผังข้างล่าง

ภาพที่ 2 การเข้าถึงความยุติธรรมที่เคารพความแตกต่างและเสมอภาค

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

การเปลี่ยนความท้าทายบนหลักการของประชาธิปไตยไทยก็คือการเปลี่ยนผ่านจากนโยบายและบริการสาธารณะสู่โอกาสของการเข้าถึงที่เป็นไปได้ รัฐควรดำเนินการดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและปฏิบัติ รัฐต้องเปลี่ยนจาก การรวมศูนย์มาตรฐานเดียวสู่ “การจัดบริการตามบริบท” โดยปฏิรูประบบราชการให้ยืดหยุ่น ลดขั้นตอนซ้ำซ้อน และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้าถึงง่ายเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวก พร้อมทั้งยกระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็น “นักประสานทาง

Citation : Bhutwanakul, B. (2026). Marginalized Citizens and State Public Services as Ideology and Equality for All under Democracy. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299459.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

วัฒนธรรม” ผ่านการอบรมเชิงลึกด้านความเข้าใจพหุวัฒนธรรมและสิทธิมนุษยชน เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปรับเปลี่ยนการใช้ดุลพินิจให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงของกลุ่มคนชายขอบ แทนการยึดติดกับตัวบทระเบียบที่ไร้ความเข้าใจ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาแนวทางการออกแบบนโยบายที่ชุมชนมีส่วนร่วม เปิดพื้นที่ให้พลเมืองชายขอบมีส่วนร่วมในการกำหนดสิทธิของตนเอง เพื่อพัฒนานำไปสู่ประชาธิปไตยเชิงพหุวัฒนธรรมที่เปลี่ยนสถานะพลเมืองเป็นหุ้นส่วนพัฒนาร่วมกับรัฐในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง (References)

กนกวรรณ ภิบาลชนม์. (2546). *สิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย*. สำนักนิติธรรม.

โกวิทย์ พวงงาม. (2562, 20 ตุลาคม). งบประมาณรายจ่ายแบบรวมศูนย์ ไม่ตอบโจทย์การแก้ปัญหาประเทศ. *มติชนออนไลน์*. https://www.matichon.co.th/columnists/news_1719927

ชาย โพธิสิตา. (2554). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ดรุณี ไพศาลพาณิชย์กุล. (2565). สถานการณ์การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพของคนไม่มีสัญชาติไทยและข้อเสนอแนะ. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 5*(1), 1–25.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2551). *พลเมืองเข้มแข็ง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). วิภาษา.

บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2562). สิทธิในเมือง. *วารสารกฎหมายและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 12*(2), 85–122.

ปิยบุตร แสงกนกกุล. (2565, 26 พฤษภาคม). เมื่อท้องถิ่นไม่มีอำนาจ รัฐราชการรวมศูนย์สร้างปัญหาให้ประชาชนยังไง? *คณะก้าวหน้า*. https://progressivemovement.in.th/article/7874/

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2564). *ประเทศไทยในอนาคต Future Thailand มิติที่ 3 การศึกษาไทย*. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

วัชระพงศ์ ธนไชยเต็มวงศ์. (2564). *สิทธิในที่ดินของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านใจแผ่นดินและบ้านบางกลอยบนในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติของประเทศไทย* [วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์]. https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2021/TU_2021_6101034574_15550_21701.pdf

วรธา มงคลสืบสกุล. (2022). การเข้าถึงบริการทางสาธารณสุข: ภาพสะท้อนและความเหลื่อมล้ำของกลุ่มเปราะบางทางสังคม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, 6*(1), 55–69. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/saujournalssh/article/view/257255

ศูนย์ดำรงธรรม กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.ป.). *คู่มือศูนย์ดำรงธรรม*. http://www.damrongdhama.moi.go.th/home/oldweb/download/new/คู่มือศูนย์ดำรงธรรม

สมชัย จิตสุชน. (2558). *ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: แนวโน้ม นโยบาย และแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2017/06/Synthesis-Report-Year-2-Inclusive-Growth.pdf

Citation : บัญชา พุฒิวนากุลบัญชา พุฒิวนากุล. (2569). พลเมืองชายขอบกับบริการสาธารณะของรัฐในฐานะอุดมการณ์และความเท่าเทียมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299459. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

สถาบันพระปกเกล้า. (2563). *การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 22 ประจำปี 2563 เรื่อง "จินตภาพใหม่ การกระจายอำนาจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ: บทเรียนจากโควิด-19"*. https://kpi.ac.th/wp-content/uploads/2025/07/การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า-KPI-Congress-22nd-ครั้งที่-22.pdf

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2563, 16 มกราคม). เราไม่รู้อะไรบ้างเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำของไทย. https://tdri.or.th/2020/01/what-we-dont-know-about-thai-disparity/

สันติธาร เสถียรไทย. (2020, 12 พฤศจิกายน). 5 กำแพงที่ต้องทลายเพื่ออนาคตดิจิทัลของไทย. *The101.world*. https://www.the101.world/five-hurdles-to-digitalization-in-thailand/

สหประชาชาติ ประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน*. https://thailand.un.org/th/sdgs

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2550, 23 ธันวาคม). *คนชายขอบ*. http://legacy.orst.go.th/?knowledges=คนชายขอบ-23-ธันวาคม-2550

สุปราณี สิทธิกานต์, และดารุณี จงอุดมการณ์. (2563). อุปสรรคในการเข้าถึงบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของผู้มีรายได้น้อยในชุมชนเมือง: การศึกษาเชิงคุณภาพ. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ, 43*(1), 19–29. https://he01.tci-thaijo.org/index.php/nah/article/view/204857

สุภางค์ จันทรวานิช. (2565). *การวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริชัย หวันแก้ว. (2546). *แนวคิดเรื่องคนชายขอบและการสร้างความเป็นอื่น*. สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อจิรวดี เหลาอ่อน, และบงกช ดารารัตน์. (2568). *กฎหมายสิทธิมนุษยชนกับปัญหาการเข้าถึงสิทธิในที่ดินและการอาศัยในถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคใต้: กรณีศึกษาชาติพันธุ์ชาวเลและมานิ* [รายงานวิจัย]. สถาบันพระปกเกล้า. https://www.kpi.ac.th/wp-content/uploads/2025/03/67-รายงานฉบับสมบูรณ์-การเข้าถึงสิทธิในที่ดินฯ-20-03-68.pdf

Akbulut, N., & Razum, O. (2022). Why othering should be considered in research on health inequalities: Theoretical perspectives and research needs. *SSM - Population Health, 20*, 101286. https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2022.101286

Anderson, K. J. (2024). "It's just a few bad apples": The denial of systemic inequality. In *Benign bigotry: The psychology of subtle prejudice*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/9781009244091.002

Cogan, J., Morris, P., & Print, M. (2013). *Civic education in the Asia-Pacific region: Case studies across six societies*. Routledge Falmer.

Enslin, P. (2000). Education and democratic citizenship: In defence of cosmopolitanism. In M. Leicester, S. Modgil, & C. Modgil (Eds.), *Politics, education and citizenship* (pp. 149–156). Falmer Press.

Citation : Bhutwanakul, B. (2026). Marginalized Citizens and State Public Services as Ideology and Equality for All under Democracy. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299459. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

Global Network of Domestic Election Monitors. (2010). *Declaration of global principles for nonpartisan election observation and monitoring by citizen organizations*. https://gndem.org/declaration-of-global-principles/

Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services*. Russell Sage Foundation.

Marshall, T. H. (1950). *Citizenship and social class, and other essays*. Cambridge University Press.

Nasi, G., Osborne, S., Cucciniello, M., & Cui, T. (2024). *Public service explained: The role of citizens in value creation*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/9781009373586

Park, R. E. (1928). Human migration and the marginal man. *American Journal of Sociology, 33*(6), 881–893.

Putnam, R. D. (2001). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.

Rhodes, R. A. W. (1997). *Understanding governance: Policy networks, governance, reflexivity and accountability*. Open University Press.

Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Oxford University Press.

Sharkansky, I. (1978). *Public administration: Policy-making in government agencies* (4th ed.). Rand McNally.

UNICEF. (n.d.). *UNICEF and the Sustainable Development Goals*. https://www.unicef.org/sdgs

United Nations. (2007). *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples*. https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf

United Nations. (2020). *Urbanization: Expanding opportunities, but deeper divides*. Department of Economic and Social Affairs. https://www.un.org/en/desa/urbanization-expanding-opportunities-deeper-divides

Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal, 41*(2), 237–269.

Citation : บัญชา พุฒิวนากุลบัญชา พุฒิวนากุล. (2569). พลเมืองชายขอบกับบริการสาธารณะของรัฐในฐานะอุดมการณ์และความเท่าเทียมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299459. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299459

การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค ผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง

The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province

กฤชเชาว์ นันทสุดแสวง[1*], และ นิลาวัลย์ สว่างรัตน์[2]

Kritchouw Nanthasudsawaeng[1*], and Nilawan Sawangrat[2]

[1*-2]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ; Faculty of Business Administration, King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : kritchouw.n@fba.kmutnb.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e299800

Received : March 23, 2026; **Revised August 9, 2026**; **Accepted :** August 10, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้คุณค่าตราสินค้า พฤติกรรมการซื้อ และความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าตราสินค้ากับพฤติกรรมการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคที่ซื้อหรือเคยซื้อผลิตภัณฑ์ดังกล่าว จำนวน 385 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 70.4) อายุ 30–40 ปี (ร้อยละ 48.1) สถานภาพสมรส (ร้อยละ 60.3) ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ 57.1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 83.6) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001–30,000 บาท (ร้อยละ 74.0) ในระยะเวลา 1 ปี ส่วนใหญ่ซื้อผลิตภัณฑ์ 3–4 ครั้ง (ร้อยละ 56.9) มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 2,000 บาทต่อครั้ง (ร้อยละ 65.2) ซื้อผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าผืน (ร้อยละ 52.7) จากงานนิทรรศการหรืองานแสดงสินค้า (ร้อยละ 43.4) เพื่อเป็นของฝาก (ร้อยละ 50.9) โดยพิจารณาคุณภาพสินค้าเป็นสำคัญ (ร้อยละ 43.9) ตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง (ร้อยละ 53.5) ซื้อในช่วงเทศกาล (ร้อยละ 49.1) และรับทราบข้อมูลจากใบปลิวหรือแผ่นพับ (ร้อยละ 39.7) และการรับรู้คุณค่าตราสินค้าโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการรู้จักตราสินค้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า และด้านความผูกพันต่อตราสินค้า ตามลำดับ ผลการทดสอบความสัมพันธ์พบว่า ความถี่และสถานที่ซื้อมีความสัมพันธ์กับการรู้จักตราสินค้าและการรับรู้คุณภาพตราสินค้า ประเภทผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณภาพและ

Citation : Nanthasudsawaeng, K., & Sawangrat. N (2026). The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

ความภักดีต่อตราสินค้า เหตุผลในการซื้อมีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณภาพ ความผูกพันต่อตราสินค้า และคุณค่าตราสินค้าโดยรวม ช่วงเวลาซื้อมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้า และแหล่งข้อมูลมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ (Keywords) : คุณค่าตราสินค้า, พฤติกรรมการซื้อ, ผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก), วิสาหกิจชุมชน, จังหวัดระยอง

Abstract

This study aimed to examine perceived brand equity, purchasing behavior, and the relationship between perceived brand equity and consumer purchasing behavior toward Ta Khamuk (Ta Samuk) woven textile products produced by community enterprises in Rayong Province. The sample comprised 385 consumers who had purchased these products. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and the chi-square test. The results showed that most respondents were female (70.4%), aged 30–40 years (48.1%), married (60.3%), employed by private companies (57.1%), held bachelor's degrees (83.6%), and earned an average monthly income of THB 20,001–30,000 (74.0%). During the preceding year, most respondents purchased the products three to four times (56.9%), spent less than THB 2,000 per purchase (65.2%), and purchased woven fabric pieces (52.7%). They primarily purchased the products at exhibitions or trade fairs (43.4%), bought them as gifts (50.9%), and considered product quality the most important purchasing criterion (43.9%). Most respondents made purchasing decisions independently (53.5%), purchased during festive periods (49.1%), and obtained product information from leaflets or brochures (39.7%). Overall perceived brand equity and all its dimensions were at a moderate level. Brand awareness received the highest mean score, followed by proprietary brand assets, including patents and trademarks, brand loyalty, perceived quality, and brand attachment, respectively. The relationship analysis revealed that purchase frequency and purchase location were significantly associated with brand awareness and perceived quality. Product type was associated with perceived quality and brand loyalty, while reasons for purchasing were associated with perceived quality, brand attachment, and overall brand equity. Purchase timing was associated with brand loyalty, and sources of product information were associated with brand attachment. All reported relationships were statistically significant at the .05 level.

Citation : กฤชเชาว์ นันทสุดแสวง, และ นิลาวัลย์ สว่างรัตน์. (2569). การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

Keywords : Perceived brand equity, Consumer purchasing behavior, Ta Khamuk (Ta Samuk) woven textile products, Community enterprises, Rayong Province

บทนำ (Introduction)

สถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทยปัจจุบันทำให้ประชาชนในภาคเกษตร ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศ เผชิญปัญหาความยากจนและรายได้ไม่มั่นคง รัฐบาลจึงผลักดันนโยบายสำคัญอย่าง โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาชาวบ้านมาพัฒนาสินค้าเชิงพาณิชย์ สร้างรายได้ให้ครอบครัว ชุมชน และเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2567) ทั้งนี้ผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) เป็นผลิตภัณฑ์เด่นที่มีศักยภาพสูงของไทย มีขั้นตอนการผลิตพิถีพิถัน ใช้แรงงานฝีมือในชนบท และได้รับความนิยมทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะเมื่อรัฐบาลส่งเสริมให้ข้าราชการแต่งกายด้วยผ้าไทยและสนับสนุนการจัดงานแสดงสินค้า ทำให้ตลาดผ้าไทยเติบโตต่อเนื่อง (บัวรัตน์ ศรีนิล และคณะ, 2562) ซึ่งอุตสาหกรรมผ้าไทยยังสร้างรายได้จากการส่งออกอย่างต่อเนื่อง โดยไหมและผลิตภัณฑ์ไหมสามารถสร้างรายได้เฉลี่ยปีละกว่า 1,000 ล้านบาท และเป็นอาชีพเสริมของเกษตรกรในหลายพื้นที่ ช่วยลดการอพยพแรงงานและรักษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นบ้านที่สืบทอดมายาวนาน (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2568)

จังหวัดระยองเป็นแหล่งผลิตผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ที่มีชื่อเสียง ทั้งด้านลวดลาย สีสัน และเอกลักษณ์ผ้าทอมือแบบลายตาราง ใช้เส้นไหมหรือฝ้ายธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย เช่น ผ้าผืน เสื้อผ้า กระเป๋า และของใช้ต่างๆ จึงดึงดูดผู้ซื้อทั้งคนไทยและนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ผลิตภัณฑ์ผ้าทอตากะหมุกยังได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้า OTOP ที่สร้างรายได้สำคัญแก่จังหวัด (สำนักงานจังหวัดระยอง, 2568) การแข่งขันในตลาดผ้าไทยสูงขึ้น ผู้ประกอบการท้องถิ่นจำเป็นต้องพัฒนาสินค้าและ ตราสินค้า (Brand) เพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค การรับรู้คุณค่าตราสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าและเกิดความผูกพันกับตราสินค้า (ศรีกัญญา มงคลศิริ, 2560)

ผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) เป็นผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ของจังหวัดระยอง มีลักษณะเด่นด้านลวดลายตาราง สีสัน และกรรมวิธีการทอด้วยมือ โดยใช้เส้นไหมหรือเส้นฝ้ายธรรมชาติเป็นวัตถุดิบสำคัญ สามารถนำไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย เช่น ผ้าผืน เสื้อผ้า กระเป๋า และของใช้ประเภทต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้รับการส่งเสริมให้เป็นสินค้า OTOP และเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างรายได้ให้แก่วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง (สำนักงานจังหวัดระยอง, 2568) ซึ่งการแข่งขันของตลาดผ้าไทยและผลิตภัณฑ์ชุมชนมีแนวโน้มสูงขึ้น ผู้บริโภคมีทางเลือกหลากหลายและสามารถเข้าถึงข้อมูลสินค้าได้จากหลายช่องทาง ผู้ประกอบการจึงต้องพัฒนาทั้งคุณภาพ รูปแบบผลิตภัณฑ์ ช่องทางจำหน่าย การสื่อสารการตลาด และตราสินค้าให้สามารถสร้างความแตกต่างและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม (ชุติมา กาญจนบุตร, 2564)

Citation : Nanthasudsawaeng, K., & Sawangrat. N (2026). The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

การรับรู้คุณค่าตราสินค้าเป็นปัจจัยทางการตลาดที่สะท้อนการรู้จักตราสินค้า การรับรู้คุณภาพ ความผูกพัน และความภักดีที่ผู้บริโภคมีต่อตราสินค้า คุณค่าตราสินค้าที่ผู้บริโภครับรู้สามารถช่วยสร้างความแตกต่าง เพิ่มความเชื่อมั่น และส่งเสริมการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ (ศรีกัญญา มงคลศิริ, 2560) ดังนั้น การทำความเข้าใจว่าผู้บริโภครับรู้คุณค่าตราสินค้าผ้าทอตากะหมุกในระดับใด รวมถึงมีความถี่ ค่าใช้จ่าย ประเภทผลิตภัณฑ์ สถานที่ เหตุผล ช่วงเวลา และแหล่งข้อมูลในการซื้ออย่างไร จึงเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการกำหนดแนวทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชน

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการรับรู้คุณค่าตราสินค้า พฤติกรรมการซื้อ และความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าตราสินค้ากับพฤติกรรมการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์จากวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การสร้างตราสินค้า การสื่อสารการตลาด และการกำหนดช่องทางจำหน่ายให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค ตลอดจนช่วยเพิ่มโอกาสทางการตลาด สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และสนับสนุนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าท้องถิ่นให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าตราสินค้ากับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การวิจัยเรื่อง การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้ทบทวนวรรณกรรมดังนี้

1. การรับรู้คุณค่าตราสินค้า

การรับรู้คุณค่าตราสินค้า หมายถึง คุณค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นในความคิดและความรู้สึกของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า อันเป็นผลมาจากการรู้จักและจดจำตราสินค้า การประเมินคุณภาพ ประสบการณ์ที่มีต่อตราสินค้า ความผูกพัน และความภักดี คุณค่าดังกล่าวช่วยให้ผู้บริโภคแยกแยะตราสินค้าหนึ่งออกจากสินค้าคู่แข่งขัน ลดความไม่แน่นอนในการเลือกซื้อ และเพิ่มความเชื่อมั่นต่อผลิตภัณฑ์ ซึ่งกรวิทย์ ต่ายกระทึก และคณะ (2565) ได้ศึกษาการสร้างคุณค่าตราสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น พบว่า องค์ประกอบของคุณค่าตราสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การรู้จักและจดจำตราสินค้า 2) ความภักดีต่อตราสินค้า 3)

Citation : กฤชเชาว์ นันทสุดแสวง, และ นิลาวัลย์ สว่างรัตน์. (2569). การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

ความผูกพันกับตราสินค้า 4) การรับรู้คุณภาพของสินค้าจากตราสินค้า และ 5) สินทรัพย์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตราสินค้า เช่น สิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณค่าตราสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนในระดับมาก แนวคิดดังกล่าวจึงเหมาะสำหรับนำมาใช้ศึกษาผลิตภัณฑ์ชุมชนซึ่งต้องอาศัยทั้งคุณภาพ อัตลักษณ์ และความน่าเชื่อถือของผู้ผลิต ในบริบทหัตถกรรมสิ่งทอ Lee and Zhao (2024) เสนอองค์ประกอบคุณค่าตราสินค้าจากมุมมองผู้บริโภค ได้แก่ การรับรู้คุณภาพ การรู้จักตราสินค้า การเชื่อมโยงตราสินค้า ความเป็นเอกลักษณ์ และความเต็มใจจ่ายในราคาสูงขึ้น ผลการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับการค้าที่เป็นธรรมและเครื่องหมายรับรองแหล่งกำเนิดสินค้าช่วยยกระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าหัตถกรรมประเภทสิ่งทอ ขณะที่การเชื่อมโยงตราสินค้า ความเป็นเอกลักษณ์ และความเต็มใจจ่ายในราคาสูงขึ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้อ ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบคุณค่าตราสินค้าอาจปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์และบริบททางวัฒนธรรมได้ และ Tran and Nguyen (2022) พบว่า ประสบการณ์ที่ผู้บริโภคมีต่อตราสินค้าส่งผลเชิงบวกต่อการรับรู้ความแท้จริงและคุณค่าตราสินค้า ขณะที่ความแท้จริงของตราสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณค่าตราสินค้าและความพึงพอใจของผู้บริโภค สอดคล้องกับ Hyun, et al. (2024) ซึ่งพบว่า ความแท้จริงของตราสินค้าในหลายมิติสามารถเสริมสร้างคุณค่าตราสินค้าในตลาดแฟชั่นได้ ประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นถิ่น เนื่องจากผู้บริโภคไม่ได้ประเมินเพียงประโยชน์ใช้สอย แต่ยังให้ความสำคัญกับที่มา เรื่องราว กระบวนการผลิต และความเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนด้วย

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงกำหนดองค์ประกอบการรับรู้คุณค่าตราสินค้า 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักตราสินค้า 2) ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า 3) ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า 4) ด้านความภักดีต่อตราสินค้า และ 5) ด้านสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า

2. พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค

พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคหมายถึง การแสดงออกของผู้บริโภคในการค้นหา พิจารณา เลือกซื้อ ใช้และประเมินผลิตภัณฑ์ โดยพฤติกรรมซื้อจริงสามารถพิจารณาได้จากประเภทผลิตภัณฑ์ ความถี่ในการซื้อ ค่าใช้จ่าย สถานที่ซื้อ เหตุผลในการซื้อ ผู้มีอำนาจตัดสินใจ ช่วงเวลาซื้อ และแหล่งข้อมูลที่ใช้ประกอบการตัดสินใจ องค์ประกอบเหล่านี้ช่วยอธิบายว่าใครเป็นผู้ซื้อ ซื้ออะไร ซื้อที่ใด ซื้อเมื่อใด ซื้อด้วยเหตุผลใด และได้รับข้อมูลจากแหล่งใด ทั้งนี้ มณีรัตน์ รัตนพันธ์ (2566) ศึกษาพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอร่มไทร จังหวัดสงขลา จากผู้บริโภค 400 คน พบว่า พฤติกรรมการซื้อประกอบด้วยประเภทผลิตภัณฑ์ ความถี่ ลวดลาย สี วัตถุประสงค์ จำนวนที่ซื้อ ผู้ตัดสินใจซื้อ สถานที่ซื้อ และค่าใช้จ่ายต่อครั้ง โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และพิจารณาความสวยงาม ความประณีต และความร่วมสมัยของผ้าทอเป็นสำคัญ ผลดังกล่าวสะท้อนว่าพฤติกรรมการซื้อผ้าทอสัมพันธ์กับทั้งคุณลักษณะทางกายภาพและความหมายเชิงอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ นอกจากนั้น อนันตพร พุทธัสสะ

Citation : Nanthasudsawaeng, K., & Sawangrat. N (2026). The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

และคณะ (2565) พบว่า ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ผ้าทอบ้านกุดหว้าให้ความสนใจช่องทางจำหน่ายออนไลน์และตัวแทนจำหน่ายมากกว่าการจำหน่ายเฉพาะหน้าร้าน การพัฒนาช่องทางออนไลน์และเครือข่ายตัวแทนช่วยเพิ่มการเข้าถึงสินค้าและยอดขายของกลุ่มทอผ้าได้ ข้อค้นพบนี้แสดงว่าแหล่งข้อมูลและสถานที่ซื้อเป็นองค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมผู้บริโภค โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีข้อจำกัดด้านพื้นที่และช่องทางการจัดจำหน่าย

ดังนั้น ความตั้งใจซื้อ และพฤติกรรมซื้อจริง เป็นแนวคิดที่แตกต่างกัน ความตั้งใจซื้อเป็นแนวโน้มหรือความพร้อมทางจิตใจที่จะซื้อในอนาคต ส่วนพฤติกรรมซื้อจริงสะท้อนการกระทำที่เกิดขึ้นแล้ว ได้แก่ 1) ความถี่ 2) ค่าใช้จ่ายในการซื้อ 3) ประเภทสินค้า 4) สถานที่ 5) เหตุผลในการซื้อ 6) สิ่งที่พิจารณาในการซื้อ 7) ผู้มีอำนาจตัวสินใจในการซื้อผ้า 8) ช่วงเวลาในการซื้อผ้า และ 9) แหล่งข้อมูล โดยการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาพฤติกรรมที่ผู้บริโภค เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้วางแผนผลิตภัณฑ์และการตลาดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ผ้าทอตากะหมุกและบริบทวิสาหกิจชุมชนจังหวัดระยอง

ผ้าตากะหมุกหรือผ้าตาสมุกเป็นผ้าพื้นถิ่นที่มีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของจังหวัดระยอง เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2565 คณะกรรมการพิจารณากำหนดผ้าประจำจังหวัดระยองมีมติเห็นชอบให้ผ้าตากะหมุก (ตาสมุก) เป็นผ้าประจำจังหวัด พร้อมกำหนดแนวทางส่งเสริมและพัฒนาต่อยอดให้ประชาชนสามารถนำไปใช้ได้อย่างแพร่หลาย (องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง, 2565) ต่อมาในปี 2567 จังหวัดระยองได้ดำเนินโครงการพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมจากผ้าตากะหมุกเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน โดยจัดนิทรรศการ การเสวนา และการแสดงผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยจากผู้ประกอบการในพื้นที่ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง, 2567) สะท้อนว่าผ้าชนิดนี้มีบทบาททั้งด้านวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของจังหวัด ซึ่งวิสาหกิจชุมชนด้านผ้าทอมักเผชิญข้อจำกัดเกี่ยวกับกำลังการผลิต เงินทุน ความรู้ด้านการตลาด ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ และช่องทางจำหน่าย อรมน ปั้นทอง และคณะ (2567) พบว่า วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผ้าทอไทยพวนมีข้อจำกัดด้านการผลิต การเงิน และการตลาด รวมถึงมีช่องทางจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาดไม่เพียงพอ จึงเสนอให้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้หลากหลาย สร้างการรับรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเพิ่มช่องทางจำหน่ายทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ ทั้งนี้ การันต์ เจริญสุวรรณ และสุภาภรณ์ หมั่นหา (2568) พบว่า ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ความสำคัญกับการรู้จักตราสินค้าและการรับรู้คุณภาพในระดับสูง การพัฒนาตราสินค้าจากอัตลักษณ์ของชุมชนช่วยสร้างภาพจำและสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนไปสู่ผู้บริโภคได้ ดังนั้น การสร้างตราสินค้าผ้าทอตากะหมุกจึงควรเชื่อมโยงคุณภาพผลิตภัณฑ์ อัตลักษณ์ลวดลาย เรื่องราวของท้องถิ่น และช่องทางการสื่อสารเข้าด้วยกัน

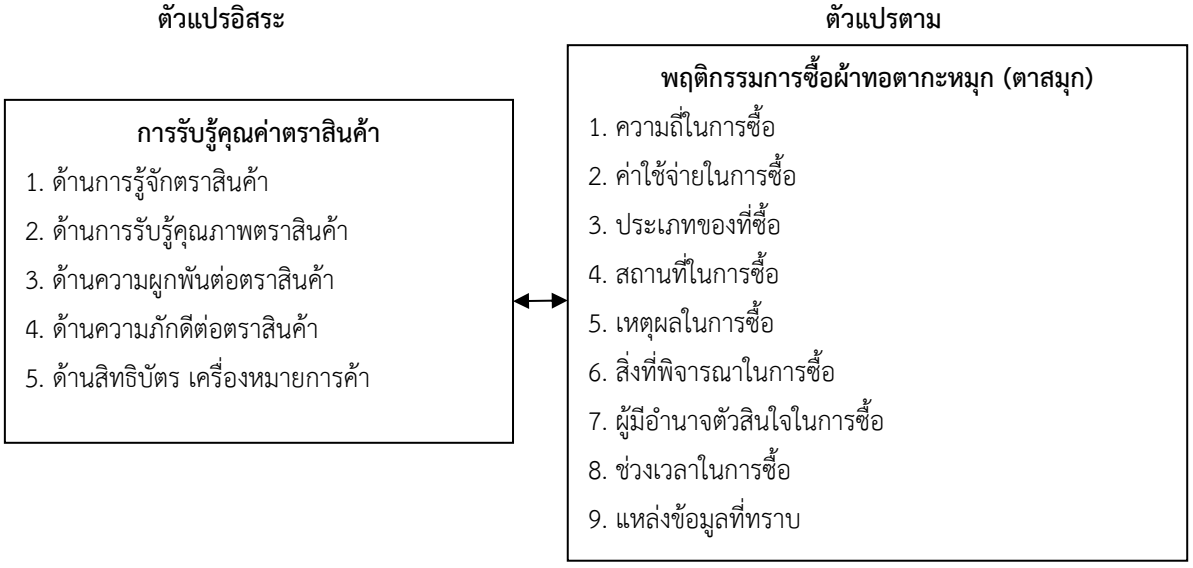
กล่าวโดยสรุป การรับรู้คุณค่าตราสินค้าเป็นตัวแปรสำคัญที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค โดยเฉพาะในสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ผ้าทอตากะหมุก ทั้งคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ความผูกพันทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของชุมชนล้วนส่งเสริมให้เกิดความภักดี การซื้อซ้ำ

Citation : กฤชเชาว์ นันทสุดแสวง, และ นิลาวัลย์ สว่างรัตน์. (2569). การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

และการยอมรับในราคา ดังนั้นการพัฒนาตราสินค้าและการสื่อสารคุณค่าทางวัฒนธรรมควรดำเนินควบคู่กับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยเรื่อง การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง โดยผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในกรอบแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ประยุกต์ใช้แนวคิด 6Ws 1H ของ Kotler (2000 อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2560); มณีรัตน์ รัตนพันธ์ (2566) และอนันตพร พุทธัสสะ และคณะ (2565) โดยใช้ระบุในตัวแปรอิสระ และการรับรู้คุณค่าตราสินค้า ซึ่งใช้แนวคิดของกรวิทย์ ต่ายกระทึก และคณะ (2565); Lee and Zhao (2024); Tran and Nguyen (2022) และ Hyun, et al. (2024) ซึ่งตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การรับรู้คุณค่าตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง

Citation : Nanthasudsawaeng, K., & Sawangrat. N (2026). The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่ซื้อหรือเคยซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ซึ่งปัจจุบันไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่ซื้อหรือเคยซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง จำนวน 385 คน เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณสำหรับกรณีไม่ทราบจำนวนประชากร กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และสัดส่วนประชากรเท่ากับ .50 (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2564) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 385 คน การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) โดยใช้คำถามคัดกรองและเลือกเฉพาะผู้ที่ยืนยันว่ามีประสบการณ์ซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองเท่านั้น

2. ขอบเขตด้านตัวแปรในการวิจัย

เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ การรับรู้คุณค่าตราสินค้า ประกอบด้วย ด้านการรู้จักตราสินค้าด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า และด้านสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า

2.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ประกอบด้วย ความถี่ในการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ค่าใช้จ่ายในการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ประเภทของผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) สถานที่ในการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) เหตุผลในการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) สิ่งที่พิจารณาในการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ผู้มีอำนาจตัวสินใจในการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ช่วงเวลาในการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) และแหล่งข้อมูลที่ทราบเกี่ยวกับผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ลักษณะของคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อ ลักษณะของคำถามแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการรับรู้คุณค่าตราสินค้า ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

Citation : กฤชเชาว์ นันทสุดแสวง, และ นิลาวัลย์ สว่างรัตน์. (2569). การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นก่อนนำเครื่องมือไปตรวจสอบคุณภาพ โดยนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้บริโภคที่ซื้อ หรือเคยซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ในจังหวัดระยอง จำนวน 30 ราย ซึ่งเป็นคนละกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างนำแบบสอบถามมาทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha Cronbach Method) ซึ่งจะยอมรับค่าความเชื่อมั่นที่มีค่าเฉลี่ยรวมไม่ต่ำกว่า 0.65 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.954

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก)ใช้การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

1.2 การรับรู้คุณค่าตราสินค้า ใช้วิธีหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ค่าไค- สแควร์ (Chi-square; χ^2) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก)

ผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.4 อายุ 30–40 ปี ร้อยละ 48.1 และ ต่ำกว่า 30 ปี ร้อยละ 25.7 สถานภาพสมรส ร้อยละ 60.3 โสด ร้อยละ 38.4 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 57.1 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 16.6 การศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 83.6 ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 15.9 รายได้ต่อเดือน 20,001–30,000 บาท ร้อยละ 74.0 และ 30,001–40,000 บาท ร้อยละ 10.9

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก)

พฤติกรรมการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ซึ่งในระยะเวลา 1 ปี ความถี่ในการซื้อ 3-4 ครั้ง ร้อยละ 56.9 รองลงมาคือ 1-2 ครั้ง ร้อยละ 27.0 มีค่าใช้จ่ายในการซื้อต่อครั้ง ต่ำกว่า 2,000 บาท ร้อยละ 65.2 รองลงมาคือ 2,000-3,000 บาท ร้อยละ 22.1 โดยประเภทของผ้าที่ซื้อ คือ ผ้าผืน ร้อยละ 52.7 รองลงมาคือ เสื้อผ้า ร้อยละ 20.3 สถานที่ในการซื้อ คือ งานนิทรรศการหรืองานแสดงสินค้า ร้อยละ 43.4 รองลงมาคือ แหล่งผลิตโดยตรง ร้อยละ 19.2 เหตุผลในการซื้อ โดยส่วนใหญ่เพื่อเป็นของฝาก ร้อยละ 50.9 รองลงมาคือ เพื่อใส่ในงานพิธีต่างๆ ร้อยละ 20.0 สิ่งที่พิจารณาในการซื้อ คือ คุณภาพของสินค้า

Citation : Nanthasudsawaeng, K., & Sawangrat. N (2026). The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

ร้อยละ 43.9 รองลงมาคือ ราคาของสินค้า ร้อยละ 24.2 ผู้มีอำนาจตัวสินใจในการซื้อ คือ ตัวเอง ร้อยละ 53.5 รองลงมาคือ คนรัก ร้อยละ 25.7 ช่วงเวลาในการซื้อ คือ งานเทศกาลต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันปีใหม่ เป็นต้น ร้อยละ 49.1 รองลงมาคือ โอกาสพิเศษต่างๆ เช่น วันเกิด วันแต่งงาน งานบวช เป็นต้น ร้อยละ 37.4 และแหล่งข้อมูลที่ทราบ คือ ใบปลิว / แผ่นพับ ร้อยละ 39.7 รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ ร้อยละ 18.2 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก)

การรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมพบว่า มีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =2.99, S.D.=0.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรู้จักตราสินค้า มีการรับรู้สูงสุดเป็นอันดับแรก โดยพบว่ามีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.02, S.D.=0.36) รองลงมาคือ ด้านสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า มีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =3.01, S.D.=0.34) และด้านที่มีการรับรู้ต่ำที่สุด คือ ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า มีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =2.96, S.D.=0.34)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก)

การรับรู้คุณค่าตราสินค้า	$\overline{X}$	S.D.	ระดับการรับรู้	ลำดับที่
1. ด้านการรู้จักตราสินค้า	3.02	0.36	ปานกลาง	1
2. ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า	2.97	0.38	ปานกลาง	4
3. ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า	2.96	0.34	ปานกลาง	5
4. ด้านความภักดีต่อตราสินค้า	2.98	0.33	ปานกลาง	3
5. ด้านสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า	3.01	0.34	ปานกลาง	2
รวม	2.99	0.26	ปานกลาง	

4. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าตราสินค้ากับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าตราสินค้ากับพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก)

พฤติกรรมการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก)	การรับรู้คุณค่าตราสินค้า					
	ด้านการรู้จักตราสินค้า	ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า	ด้านความผูกพันต่อตราสินค้า	ด้านความภักดีต่อตราสินค้า	ด้านสิทธิบัตรเครื่องหมายการค้า	ภาพรวม
ความถี่ในการซื้อ	23.23*	20.9*	9.27	6.54	16.05	4.52
	(0.02)	(0.05)	(0.68)	(0.89)	(0.19)	(0.61)

Citation : กฤชเชาว์ นันทสุดแสวง, และ นิลาวัลย์ สว่างรัตน์. (2569). การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

ค่าใช้จ่ายในการซื้อ	6.28	4.87	3.30	6.97	5.06	3.68
	(0.62)	(0.77)	(0.91)	(0.54)	(0.75)	(0.45)
ประเภทของผ้าที่ซื้อ	11.47	26.60*	20.86	49.03*	16.64	4.34
	(0.78)	(0.05)	(0.18)	(0.00)	(0.41)	(0.83)
สถานที่ในการซื้อ	31.18*	34.24*	20.94	18.04	16.99	12.55
	(0.05)	(0.03)	(0.40)	(0.59)	(0.65)	(0.25)
เหตุผลในการซื้อ	23.57	58.26*	42.77*	21.37	20.81	40.85*
	(0.26)	(0.00)	(0.00)	(0.38)	(0.41)	(0.00)
สิ่งพิจารณาในการซื้อ	18.20	21.36	12.93	20.07	12.01	10.23
	(0.79)	(0.62)	(0.97)	(0.69)	(0.98)	(0.60)
ผู้มีอำนาจตัดสินใจ	10.10	11.99	6.22	11.65	7.49	10.76
	(0.86)	(0.75)	(0.99)	(0.77)	(0.96)	(0.22)
ช่วงเวลาในการซื้อ	5.26	10.51	5.81	15.07*	8.05	3.21
	(0.73)	(0.23)	(0.67)	(0.05)	(0.43)	(0.52)
แหล่งข้อมูล	27.33	29.54	35.91*	13.05	23.15	12.40
	(0.30)	(0.20)	(0.05)	(0.95)	(0.51)	(0.41)

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่าพฤติกรรมการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับ การรับรู้คุณค่าตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีผลดังนี้ ความถี่ในการซื้อ และสถานที่ซื้อมีความสัมพันธ์กับการรู้จักตราสินค้า และการรับรู้คุณภาพตราสินค้า ในส่วนของประเภทผ้าที่ซื้อมีความสัมพันธ์กับ การรับรู้คุณภาพตราสินค้า และ ความภักดีต่อตราสินค้า ในส่วนของเหตุผลในการซื้อมีความสัมพันธ์กับ การรับรู้คุณภาพตราสินค้า ความผูกพันต่อตราสินค้า และการรับรู้คุณค่าตราสินค้าโดยรวม ในส่วนของช่วงเวลาในการซื้อ มีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้า และแหล่งข้อมูลที่รับรู้สินค้ามีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อตราสินค้า

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. พฤติกรรมการซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของผู้บริโภคในวิสาหกิจชุมชนจังหวัดระยอง พบว่าในระยะเวลา 1 ปี ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) จำนวน 3–4 ครั้ง มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 2,000 บาทต่อครั้ง นิยมซื้อผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าผืนจากงานนิทรรศการหรืองานแสดงสินค้า โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นของฝาก ให้ความสำคัญกับคุณภาพสินค้า ตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง ซื้อในช่วงเทศกาล และรับทราบข้อมูลจากใบปลิวหรือแผ่นพับเป็นหลัก ผลดังกล่าวอาจเป็นเพราะผ้าทอตากะหมุกเป็นผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมที่ผู้บริโภคไม่ได้ซื้อเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง แต่ซื้อในโอกาสพิเศษหรือช่วงเทศกาล การซื้อจึงมีลักษณะเป็นครั้งคราวและเชื่อมโยงกับการมอบเป็นของฝาก การเลือกซื้อผ้าผืนอาจเนื่องจากสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ทั้งการตัดเย็บเสื้อผ้า การตกแต่ง หรือการมอบให้ผู้อื่น

Citation : Nanthasudsawaeng, K., & Sawangrat. N (2026). The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

ตามความเหมาะสม ขณะที่ค่าใช้จ่ายต่ำกว่า 2,000 บาทต่อครั้งสะท้อนว่าผู้บริโภคเลือกซื้อในวงเงินที่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยความคิดเห็นจากบุคคลอื่นมากนัก การที่ผู้บริโภคนิยมซื้อจากงานนิทรรศการหรืองานแสดงสินค้าอาจเป็นเพราะผลิตภัณฑ์ผ้าทอเป็นสินค้าที่ต้องพิจารณาจากการสัมผัสเนื้อผ้า ความประณีต สี และลวดลาย การซื้อจากสถานที่จัดแสดงสินค้าทำให้ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบคุณภาพ เปรียบเทียบผลิตภัณฑ์ และสอบถามเรื่องราวจากผู้ผลิตได้โดยตรง อีกทั้งจังหวัดระยองมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมผ้าตากะหมุก เช่น งาน “RAYONG TEXTILE AND PRODUCTS” เพื่อพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน จึงทำให้งานแสดงสินค้าเป็นช่องทางสำคัญในการพบเห็นและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง, 2567) ผลการวิจัยสอดคล้องบางส่วนกับมณีรัตน์ รัตนพันธ์ (2566) ซึ่งพบว่า ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ผ้าทอร่มไทรส่วนใหญ่ตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง และให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะความประณีต ความสวยงาม และความร่วมสมัย อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าวพบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อปีละ 1 ครั้ง มีค่าใช้จ่าย 500–1,000 บาท และนิยมซื้อจากร้านจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่าผู้บริโภคซื้อปีละ 3–4 ครั้งและนิยมซื้อจากงานแสดงสินค้า ความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการตลาด และบริบทด้านการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด และสอดคล้องกับ อนันตพร พุทธัสสะ และคณะ (2565) ซึ่งพบว่าผู้บริโภคให้ความสนใจช่องทางจำหน่ายออนไลน์และตัวแทนจำหน่ายในระดับสูง และการพัฒนาช่องทางดังกล่าวช่วยเพิ่มยอดขายของกลุ่มทอผ้าบ้านกุดหว้าได้ ความแตกต่างนี้สะท้อนว่า การซื้อผ้าทอตากะหมุกยังพึ่งพาช่องทางออฟไลน์และกิจกรรมเฉพาะช่วงเวลาเป็นสำคัญ ผู้วิจัยเห็นว่า แม้งานแสดงสินค้าจะช่วยให้ผู้บริโภคได้ตรวจสอบคุณภาพจริง แต่การพึ่งพาช่องทางดังกล่าวมากเกินไปอาจจำกัดการเข้าถึงผู้บริโภคนอกพื้นที่หรือผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมงาน เมื่อพิจารณาร่วมกับการรับข้อมูลจากใบปลิวหรือแผ่นพับเป็นหลัก แสดงให้เห็นว่าการรับรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่เกิดขึ้นใกล้กับสถานที่และช่วงเวลาซื้อ มากกว่าการรับรู้จากการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง นั่นแสดงว่า พฤติกรรมการซื้อผ้าทอตากะหมุกยังถูกขับเคลื่อนด้วยโอกาสทางการตลาดเฉพาะกิจ คุณภาพที่ผู้บริโภคสามารถสัมผัสได้ และวัตถุประสงค์ในการซื้อเป็นของฝากมากกว่าการซื้อที่เกิดจากความคุ้นเคยหรือนิสัยการซื้อประจำ

2. การรับรู้คุณค่าตราสินค้าของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ในจังหวัดระยอง ผู้บริโภคมีการรับรู้คุณค่าตราสินค้าผ้าทอตากะหมุกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการรู้จักตราสินค้ามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านสินทรัพย์อื่น ๆ ของตราสินค้า ได้แก่ สิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า ด้านความภักดีต่อตราสินค้า ด้านการรับรู้คุณภาพตราสินค้า และด้านความผูกพันต่อตราสินค้า ตามลำดับ โดยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งการที่ด้านการรู้จักตราสินค้ามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอาจเป็นเพราะผ้าตากะหมุกได้รับการกำหนดให้เป็นผ้าประจำจังหวัดระยองตั้งแต่ปี 2565 รวมถึงได้รับการส่งเสริมผ่านหน่วยงานภาครัฐ งานนิทรรศการ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ผู้บริโภครู้จักชื่อและลวดลายของผลิตภัณฑ์ได้มากกว่าคุณค่าตราสินค้าด้านอื่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง, 2565) อย่างไรก็ตาม การรู้จักผลิตภัณฑ์

Citation : กฤชเชาว์ นันทสุดแสวง, และ นิลาวัลย์ สว่างรัตน์. (2569). การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

หรือจดจำลวดลายได้ยังไม่เท่ากับการจดจำตราสินค้าของผู้ผลิตแต่ละราย ผู้บริโภคอาจรู้จัก “ผ้าตากะหมุก” ในฐานะผ้าประจำจังหวัด แต่ยังไม่สามารถระบุหรือแยกแยะตราสินค้าของวิสาหกิจชุมชนแต่ละแห่งได้อย่างชัดเจน จึงทำให้ระดับการรับรู้โดยรวมยังอยู่เพียงระดับปานกลาง ส่วนการรับรู้ด้านสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องจากผู้บริโภคพบเห็นชื่อ สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายรับรองบนบรรจุภัณฑ์และสื่อประชาสัมพันธ์ แต่ยังขาดข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับเจ้าของตราสินค้า การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า หรือสิทธิในการคุ้มครองลวดลาย ขณะที่ความภักดี การรับรู้คุณภาพ และความผูกพันต่อตราสินค้ายังไม่สูง อาจเป็นผลจากการซื้อที่เกิดขึ้นเพียงปีละ 3–4 ครั้งและกระจุกตัวในช่วงเทศกาล ทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสใช้สินค้าและสะสมประสบการณ์กับตราสินค้าไม่มากเพียงพอที่จะพัฒนาเป็นความเชื่อมั่น ความผูกพัน หรือความภักดีในระดับสูง ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องบางส่วนกับสุทธดา ขัตติยะ และคณะ (2568) ซึ่งพบว่า การตระหนักรู้ในตราสินค้ามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือการรับรู้คุณภาพ การเชื่อมโยงตราสินค้า และความภักดีต่อตราสินค้า อย่างไรก็ตามงานดังกล่าวพบว่าการรับรู้คุณค่าตราสินค้าของธุรกิจค้าปลีกท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ที่อยู่ในระดับปานกลาง ความแตกต่างอาจเกิดจากธุรกิจค้าปลีกเป็นกิจการที่ผู้บริโภคสามารถพบเห็นและใช้บริการได้บ่อย จึงมีโอกาสสร้างประสบการณ์และความคุ้นเคยกับตราสินค้ามากกว่าผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ซื้อเป็นครั้งคราว ผลการวิจัยยังไม่สอดคล้องกับกรวิทย์ ต่ายกระทึก และคณะ (2565) ซึ่งพบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อคุณค่าตราสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทอาหารแห้งโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากผลิตภัณฑ์อาหารเป็นสินค้าที่มีความถี่ในการบริโภคและซื้อซ้ำสูงกว่าผ้าทอ ทำให้ผู้บริโภคมีประสบการณ์กับคุณภาพ ตราสินค้าและผู้ผลิตอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดความภักดีและความผูกพันได้ง่ายกว่า ขณะเดียวกัน การันต์ เจริญสุวรรณ และสุภาภรณ์ หมั่นหา (2568) พบว่า ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ชุมชนมีการรับรู้คุณค่าตราสินค้าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการรู้จักตราสินค้าและการรับรู้คุณภาพ และเสนอว่าการนำอัตลักษณ์ชุมชนมาใช้ในการออกแบบตราสินค้าและถ่ายทอดเรื่องราวช่วยสร้างภาพจำแก่ผู้บริโภคได้ ผลที่แตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้จึงอาจสะท้อนว่า ผ้าทอตากะหมุกมีอัตลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ที่เด่นชัดแล้ว แต่ยังต้องพัฒนาการเชื่อมโยงอัตลักษณ์ดังกล่าวเข้ากับตราสินค้าของวิสาหกิจชุมชนแต่ละรายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่า การรับรู้คุณค่าตราสินค้าในระดับปานกลางมิได้หมายความว่าผู้บริโภคไม่เห็นคุณค่าของผ้าทอตากะหมุก แต่สะท้อนว่าคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้ยังเน้นตัวผลิตภัณฑ์ ลวดลาย และคุณภาพที่สัมผัสได้ มากกว่าความสัมพันธ์กับตราสินค้าโดยตรง ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับผลพฤติกรรมการซื้อที่พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพสินค้าและซื้อจากงานแสดงสินค้าเป็นหลัก

3. พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) มีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณค่าตราสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานของ กชพร สว่าง และคณะ (2568) ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้คุณค่าตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อผ้าทอตากะหมุกเป็นรายด้าน ได้แก่ 1) ความถี่และสถานที่ซื้อมีความสัมพันธ์กับการรู้จักตราสินค้าและการรับรู้คุณภาพตราสินค้า 2) ประเภทผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับ

Citation : Nanthasudsawaeng, K., & Sawangrat. N (2026). The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

การรับรู้คุณภาพและความภักดีต่อตราสินค้า 3) เหตุผลในการซื้อมีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณภาพ ความผูกพันต่อตราสินค้า และคุณค่าตราสินค้าโดยรวม 4) ช่วงเวลาซื้อมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้า และ 5) แหล่งข้อมูลมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อตราสินค้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสัมพันธ์ระหว่างความถี่และสถานที่ซื้อกับการรู้จักตราสินค้าและการรับรู้คุณภาพอาจเกิดจากผู้บริโภคที่ซื้อบ่อยหรือซื้อจากงานแสดงสินค้าได้พบเห็นชื่อ ตราสัญลักษณ์ และผลิตภัณฑ์ซ้ำหลายครั้ง รวมทั้งสามารถตรวจสอบเนื้อผ้า ลวดลาย และความประณีตได้โดยตรง จึงมีโอกาสรู้จักตราสินค้าและประเมินคุณภาพได้ชัดเจนกว่าผู้ที่ซื้อไม่บ่อยหรือซื้อจากช่องทางอื่น ในอีกด้านหนึ่ง ผู้บริโภคที่รู้จักและเชื่อมั่นในคุณภาพอยู่แล้วอาจเลือกกลับมาซื้อซ้ำหรือเลือกซื้อจากงานแสดงสินค้าที่มีผู้ผลิตเข้าร่วมโดยตรง ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงอาจเกิดขึ้นได้ทั้งสองทิศทาง โดยประเภทผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณภาพและความภักดีต่อตราสินค้า อาจเป็นเพราะผลิตภัณฑ์แต่ละประเภทเปิดโอกาสให้ผู้บริโภครับรู้คุณภาพแตกต่างกัน เช่น ผ้าผืนทำให้สามารถพิจารณาเนื้อผ้า ความแน่นของการทอ สี และลวดลายได้อย่างชัดเจน ขณะที่ผู้บริโภคที่มีความภักดีต่อตราสินค้าอาจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายมากขึ้นจากประสบการณ์ที่ดีในอดีต นั่นแสดงว่า การพัฒนาคุณภาพให้สม่ำเสมอในผลิตภัณฑ์ทุกประเภทมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นและการซื้อซ้ำ นอกจากนั้น เหตุผลในการซื้อมีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณภาพ ความผูกพันต่อตราสินค้า และคุณค่าตราสินค้าโดยรวม อาจเป็นเพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อเพื่อเป็นของฝาก การเลือกสินค้าสำหรับมอบให้ผู้อื่นจึงต้องพิจารณาทั้งคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ ความสวยงาม และความหมายทางวัฒนธรรม ผู้บริโภคที่รู้สึกผูกพันกับท้องถิ่นหรือภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของจังหวัดย่อมมีแนวโน้มเลือกผ้าตากะหมุกเป็นตัวแทนของจังหวัดระยองได้มากขึ้น ดังนั้น คุณค่าของผ้าตากะหมุกจึงไม่ได้จำกัดอยู่ที่ประโยชน์ใช้สอย แต่รวมถึงคุณค่าเชิงสัญลักษณ์และการเป็นสื่อแทนอัตลักษณ์ท้องถิ่นด้วย ในส่วนของช่วงเวลาซื้อมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้า อาจเป็นเพราะผู้บริโภคที่มีประสบการณ์ที่ดีกับผลิตภัณฑ์จะนึกถึงตราสินค้าเดิมเมื่อถึงช่วงเทศกาลหรือมีความต้องการซื้อของฝาก ส่วนแหล่งข้อมูลมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อตราสินค้า เนื่องจากสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น ใบปลิวหรือแผ่นพับ มิได้ให้ข้อมูลเฉพาะราคาและประเภทผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่สามารถถ่ายทอดประวัติ ความเป็นมา ขั้นตอนการทอ และเรื่องราวของชุมชน ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจและความรู้สึกเชื่อมโยงระหว่างผู้บริโภคกับผลิตภัณฑ์ได้ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องบางส่วนกับสุทธดา ขัตติยะ และคณะ (2568) ซึ่งพบว่า การตระหนักรู้ในตราสินค้า การรับรู้คุณภาพ และความภักดีต่อตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ แต่การเชื่อมโยงตราสินค้าไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่การวิจัยครั้งนี้พบว่าความผูกพันต่อตราสินค้ามีความสัมพันธ์เฉพาะกับเหตุผลในการซื้อและแหล่งข้อมูล แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบคุณค่าตราสินค้าแต่ละด้านมิได้สัมพันธ์กับพฤติกรรมซื้อทุกประเภท แต่ขึ้นอยู่กับลักษณะสินค้า วัตถุประสงค์ และบริบทการซื้อ และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับกชพร สว่าง และคณะ (2568) ซึ่งพบว่า อัตลักษณ์ตราสินค้าโดยรวมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมทอมือ โดยเฉพาะด้านภาพลักษณ์ส่วนตัวและความสัมพันธ์กับตราสินค้า รวมทั้งสอดคล้องกับ Lee และ Zhao

Citation : กฤชเชาว์ นันทสุดแสวง, และ นิลาวัลย์ สว่างรัตน์. (2569). การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

(2024) ซึ่งพบว่า การเชื่อมโยงตราสินค้าและความเป็นเอกลักษณ์มีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสิ่งทอ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยทั้งสองเรื่องศึกษาความตั้งใจซื้อ ขณะที่การวิจัยครั้งนี้ศึกษาพฤติกรรมซื้อที่ผู้บริโภครายงานว่าเกิดขึ้นจริง จึงไม่ควรนำผลมาเปรียบเทียบว่าเป็นตัวแปรเดียวกันโดยตรง แต่สามารถใช้สนับสนุนบทบาทของอัตลักษณ์ คุณภาพ และความผูกพันที่มีต่อการตอบสนองของผู้บริโภคได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ข้อค้นพบสำคัญมิใช่เพียงการระบุว่าคุณค่าตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อ แต่คือการแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบแต่ละด้านสัมพันธ์กับพฤติกรรมแตกต่างกัน การสร้างการรู้จักตราสินค้าและการรับรู้คุณภาพจึงควรดำเนินควบคู่กับการสร้างเรื่องราว ความผูกพัน และประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการวิจัยใช้การวิเคราะห์ไคสแควร์และเก็บข้อมูลในช่วงเวลาเดียวกัน ผลที่พบจึงอธิบายได้เพียงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ไม่สามารถสรุปได้ว่าการรับรู้คุณค่าตราสินค้าเป็นสาเหตุโดยตรงของพฤติกรรมการซื้อ

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

งานวิจัยเรื่องการรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง ทำให้ได้ความรู้ใหม่และสามารถนำไปใช้ได้กับสินค้าซึ่งการรับรู้คุณค่าตราสินค้าผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการซื้อเป็นรายด้าน กล่าวคือ การรู้จักตราสินค้าและการรับรู้คุณภาพตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับความถี่และสถานที่ซื้อ การรับรู้คุณภาพและความภักดีต่อตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับประเภทผลิตภัณฑ์ ขณะที่การรับรู้คุณภาพ ความผูกพันต่อตราสินค้า และคุณค่าตราสินค้าโดยรวมมีความสัมพันธ์กับเหตุผลในการซื้อ นอกจากนี้ ความภักดีต่อตราสินค้ายังมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาซื้อ และความผูกพันต่อตราสินค้ามีความสัมพันธ์กับแหล่งข้อมูลที่ผู้บริโภคได้รับ โดยผลการศึกษาทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ว่า การสร้างคุณค่าตราสินค้าสำหรับผลิตภัณฑ์ผ้าทอชุมชนประกอบด้วย 2 มิติที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ (1) คุณค่าเชิงหน้าที่และประสบการณ์ ซึ่งเกิดจากการรู้จักตราสินค้าและการรับรู้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และ (2) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์และความสัมพันธ์ ซึ่งเกิดจากความผูกพัน ความภักดี ตลอดจนความหมายของผลิตภัณฑ์ในฐานะของฝากหรือสินค้าที่เชื่อมโยงกับเทศกาลและวัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การที่ผู้บริโภคมีการรับรู้ด้านการรู้จักตราสินค้าสูงที่สุด แต่คุณค่าตราสินค้าโดยรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง อาจสะท้อนว่า ผู้บริโภครู้จักอัตลักษณ์ของ “ผ้าทอตากะหมุก” มากกว่าจดจำตราสินค้าของวิสาหกิจชุมชนแต่ละแห่งอย่างชัดเจน ดังนั้นองค์ความรู้นี้สามารถนำไปใช้กำหนดแนวทางพัฒนาตราสินค้าได้อย่างเฉพาะเจาะจง โดยเชื่อมโยงอัตลักษณ์ผ้าทอตากะหมุกเข้ากับชื่อตราสินค้าและแหล่งผลิต แสดงข้อมูลคุณภาพและเครื่องหมายการค้าให้ชัดเจน สื่อสารเรื่องราวทางวัฒนธรรมผ่านงานแสดงสินค้า สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อดิจิทัล รวมทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดในช่วงเทศกาลเพื่อสร้างความผูกพันและความภักดีต่อตราสินค้า ทั้งนี้ ผลการศึกษาสามารถประยุกต์ใช้กับ

Citation : Nanthasudsawaeng, K., & Sawangrat. N (2026). The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีบริบททางวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน โดยผลการวิจัยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร มิได้ยืนยันความเป็นเหตุและผลโดยตรง

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ความถี่และสถานที่ซื้อมีความสัมพันธ์กับการรู้จักตราสินค้าและการรับรู้คุณภาพตราสินค้า ดังนั้น ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนร่วมกับหน่วยงานพัฒนาชุมชนและผู้จัดงานแสดงสินค้าควรทำให้ตราสินค้าปรากฏอย่างชัดเจนและสม่ำเสมอในทุกจุดจำหน่าย โดยใช้โลโก้ สี ชื่อสินค้า ป้ายแสดงแหล่งผลิต และบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบเดียวกัน พร้อมสาธิตกระบวนการทอและแสดงข้อมูลคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ตลอดจนเชื่อมโยงหน้าร้านกับช่องทางออนไลน์ผ่านคิวอาร์โค้ด การดำเนินการดังกล่าวคาดว่าจะช่วยให้ผู้บริโภคจดจำตราสินค้า เกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพ และเพิ่มโอกาสในการกลับมาซื้อซ้ำได้ง่ายขึ้น

2. ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ซื้อมีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณภาพและความภักดีต่อตราสินค้า ดังนั้น ผู้ประกอบการและผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์ควรกำหนดมาตรฐานคุณภาพให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท เช่น ผ้าผืน เสื้อผ้า กระเป๋า และของใช้ โดยควบคุมคุณภาพเส้นใย ความแน่นของการทอ ความคงทนของสี การตัดเย็บ และความเรียบร้อยก่อนจำหน่าย พร้อมระบุวิธีดูแลรักษาสินค้าบนฉลากอย่างชัดเจน นอกจากนี้ควรพัฒนารูปแบบสินค้าให้มีความหลากหลายแต่ยังคงลวดลายและอัตลักษณ์ของผ้าทอตากะหมุก การดำเนินการนี้คาดว่าจะทำให้ผู้บริโภครับรู้ถึงมาตรฐานที่สม่ำเสมอ เชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ทุกประเภท และเพิ่มโอกาสที่ตราสินค้าจะเป็นตัวเลือกแรกในการซื้อครั้งต่อไป

3. เหตุผลในการซื้อมีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณภาพ ความผูกพันต่อตราสินค้า และคุณค่าตราสินค้าโดยรวม โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่นิยมซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นของฝาก ดังนั้น ผู้ประกอบการควรพัฒนาชุดของขวัญและบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนเอกลักษณ์ของจังหวัดระยอง พร้อมจัดทำป้ายหรือการ์ดบอกเล่าประวัติความหมายของลวดลาย กระบวนการผลิต และเรื่องราวของช่างทอ รวมถึงเปิดให้ผู้ซื้อเลือกสี ลวดลาย หรือข้อความสำหรับผู้รับได้ การดำเนินการดังกล่าวคาดว่าจะเพิ่มทั้งคุณค่าในการใช้สอยและคุณค่าทางความรู้สึก ทำให้ผู้บริโภคเกิดความภาคภูมิใจในการมอบผลิตภัณฑ์ และมีความผูกพันกับตราสินค้ามากขึ้น

4. ช่วงเวลาในการซื้อมีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้า และผู้บริโภคส่วนใหญ่นิยมซื้อในช่วงเทศกาล ดังนั้น ผู้ประกอบการควรร่วมกันจัดทำปฏิทินการตลาดตลอดปี โดยเตรียมผลิตภัณฑ์และกิจกรรมส่งเสริมการขายให้สอดคล้องกับวันสำคัญ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันแม่ และเทศกาลของจังหวัด ควบคู่กับการจัดทำฐานข้อมูลลูกค้า ระบบสมาชิก การสั่งซื้อล่วงหน้า และสิทธิประโยชน์สำหรับลูกค้าที่ซื้อซ้ำ การดำเนินการนี้คาดว่าจะช่วยรักษาฐานลูกค้าเดิม เพิ่มโอกาสการซื้อซ้ำ และลดการพึ่งพายอดขายเฉพาะช่วงที่มีงานแสดงสินค้า

5. แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อตราสินค้า โดยใบปลิวและแผ่นพับเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญของผู้บริโภค ดังนั้น ผู้ประกอบการและหน่วยงานส่งเสริมการตลาดควรปรับปรุงสื่อ

Citation : กฤชเชาว์ นันทสุดแสวง, และ นิลาวัลย์ สว่างรัตน์. (2569). การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

ดังกล่าวให้มีเนื้อหากระชับ น่าสนใจ และสะท้อนเรื่องราวทางวัฒนธรรม โดยระบุชื่อวิสาหกิจชุมชน แหล่งผลิต จุดเด่นของสินค้า ช่องทางติดต่อ และคิวอาร์โค้ดเชื่อมโยงไปยังสื่อสังคมออนไลน์หรือร้านค้าออนไลน์ พร้อมใช้ข้อความและภาพลักษณ์เดียวกันในทุกช่องทาง การดำเนินการดังกล่าวคาดว่าจะทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก เข้าใจคุณค่าของผลิตภัณฑ์อย่างลึกซึ้ง และเกิดความใกล้ชิดกับตราสินค้ามากขึ้น

6. การรับรู้ด้านสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้ประกอบการควรร่วมกับสำนักงานพาณิชย์จังหวัดและหน่วยงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาตรวจสอบและดำเนินการคุ้มครองอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายร่วม เครื่องหมายรับรอง หรือลิขสิทธิ์ลวดลาย พร้อมแสดงข้อมูลการจดทะเบียนบนฉลากและบรรจุภัณฑ์อย่างถูกต้อง การดำเนินการนี้คาดว่าจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือ ทำให้ผู้บริโภคแยกแยะผลิตภัณฑ์จากแหล่งผลิตที่แท้จริง และลดความเสี่ยงจากการลอกเลียนแบบ

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมการพัฒนาชุมชน. (2567). *การเพิ่มทุนทางปัญญาพัฒนาชุมชน*. บางกอกบล็อค.

กรวิทย์ ต่ายกระทึก, สิทธิชัย ฝรั่งทอง, และอรวรรณ ลีลาเกียรติวณิช. (2565). การสร้างคุณค่าตราสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น ประเภทอาหารแห้ง ในเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 16*(2), 166–178.

กชพร สว่าง, ปณิฎฐา พรรณวิเชียร, และเจริญชัย พรไพรเพชร. (2568). แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ตราสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ประเภทผ้าไหมทอมือพื้นบ้าน ในเขตจังหวัดอุดรธานี: กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหมขิดบ้านศรีชมชื่น. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 15*(1), 198–212.

การันต์ เจริญสุวรรณ, และสุภาภรณ์ หมั่นหา. (2568). การพัฒนาแบรนด์ผลิตภัณฑ์ชุมชนท่องเที่ยว: เสน่ห์มรดกวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่เมืองรอง จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 7*(4), 26–37.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2564). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล* (พิมพ์ครั้งที่ 34). โรงพิมพ์สามลดา.

ชุติมา กาญจนบุตร. (2564). อัตลักษณ์ผ้าทอตาสมุกในบริบทวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายเขมร จังหวัดระยอง. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 13*(1), 85–100.

บัวรัตน์ ศรีนิล และคณะ. (2562). *รายงานโครงการประมวลสถานภาพ วิสัยทัศน์และกลยุทธ์ การวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับผ้าทอพื้นบ้านของไทยให้ได้เปรียบในการแข่งขัน*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.

ปัทมาพร ชุยเสนา. (2562). *พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไทยในตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].

Citation : Nanthasudsawaeng, K., & Sawangrat. N (2026). The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

มณีรัตน์ รัตนพันธ์. (2566). พฤติกรรมการซื้อและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าทอของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอร่มไทร จังหวัดสงขลา. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7*(2), 424–441.

ศรีกัญญา มงคลศิริ. (2560). *Brand management*. ไฮเออร์ เพรส.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2560). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. ธรรมสาร.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2568). *อุตสาหกรรมไหมไทย: ยังมีโอกาสรุ่ง ส่งออกพุ่งกว่า 1,000 ล้านบาท*. http://www.kre.co.th

สำนักงานจังหวัดระยอง. (2568). *ข้อมูลทั่วไป*. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

สุทธดา ขัตติยะ, สุรพงษ์ วงษ์ปาน, และณัฐธิดา จุมปา. (2568). การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค: ธุรกิจค้าปลีกท้องถิ่นแห่งหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 14*(1), 52–72.

อนันตพร พุทธัสสะ, ยุพาภรณ์ ชัยเสนา, และฉัตรรัชดา วิโรจน์รัตน์. (2565). การพัฒนากลยุทธ์ช่องทางการตลาดเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มทอผ้าบ้านกุดหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 6*(2), 29–43.

อรมน ปั้นทอง, สุบัน บัวขาว, และรัตติกร จิตรไกรสร. (2567). การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตหัตถกรรมผ้าทอไทยพวนบ้านใหม่ จังหวัดนครนายก. *วารสารสมาคมนักวิจัย, 29*(2), 164–179.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง. (2565). *ผ้าตากะหมุก (ผ้าตาสมุก) ได้รับการพิจารณาให้เป็นผ้าประจำจังหวัดระยอง*. ประชาสัมพันธ์องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง. (2567). *พิธีเปิด “RAYONG TEXTILE AND PRODUCTS” ตามโครงการพัฒนาต่อยอดทุนทางวัฒนธรรม (ผ้าตากะหมุก) ฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนจังหวัดระยอง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. ประชาสัมพันธ์องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง.

Hyun, H., Park, J., & Hong, E. (2024). Enhancing brand equity through multidimensional brand authenticity in the fashion retailing. *Journal of Retailing and Consumer Services, 78*, 103712.

Lee, E., & Zhao, L. (2024). Understanding purchase intention of fair trade handicrafts through the lens of geographical indication and fair trade knowledge in a brand equity model. *Sustainability, 16*(1), 49.

Tran, V.-D., & Nguyen, N. T. T. (2022). Investigating the relationship between brand experience, brand authenticity, brand equity, and customer satisfaction: Evidence from Vietnam. *Cogent Business & Management, 9*(1), 2084968.

Citation : กฤชเชาว์ นันทสุดแสวง, และ นิลาวัลย์ สว่างรัตน์. (2569). การรับรู้คุณค่าตราสินค้าที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคผ้าทอตากะหมุก (ตาสมุก) ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดระยอง. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 10*(2), e299800. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e299800

กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

The Relationship Between Perceived Brand Equity and Consumer Purchasing Behavior Toward Ta Khamuk (Ta Samuk) Woven Textile Products Produced by Community Enterprises in Rayong Province

อนิรุต หนูปลอด[1], และ ภาคิน ดำภูผา[2*]

Anirut Nuplord[1], and Phakhin Dumphupha[2*]

[1*-2]อาจารย์ประจำ สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร ; Political Science Program, Maejo University, Chumphon Campus, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : Pdumphupha@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e300263

Received : March 31, 2026; **Revised : July 23, 2026**; **Accepted :** July 23, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยเรื่อง “กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” นี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อการวิเคราะห์บทบาทอิทธิพลของชนชั้นนำทางการเมืองและข้าราชการท้องถิ่นต่อทิศทางนโยบาย (2) เพื่อการสำรวจการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในมิติปฏิบัติ และ (3) เพื่อการเชื่อมโยงฐานเศรษฐกิจสังคมของชุมพรเข้ากับพลวัตการกำหนดนโยบายสาธารณะ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีระเบียบวิธีวิจัย ได้แก่ การศึกษาวิจัยเอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ภายใต้กรอบทฤษฎีแนวคิดระบบ ของ David Easton (1965) และ แนวคิดนิเวศวิทยาทางการเมือง ของ Fred W. Riggs (1964) ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทอิทธิพลของชนชั้นนำทางการเมืองและข้าราชการท้องถิ่นต่อทิศทางนโยบายนั้น ในการกำหนดนโยบายในปัจจุบันมิเพียงแต่การสั่งการจากส่วนกลาง แต่เป็นผลผลิตจากการต่อรอง และการประสานประโยชน์ระหว่างกลุ่มทุนทางการเกษตรสมัยใหม่กับเครือข่ายผู้นำดั้งเดิม เพื่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก อาทิ ชาวสวนทุเรียน และ ชาวสวนมังคุด โดยมีข้าราชการท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นตัวแสดงในการกลั่นกรองทางเทคนิคตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยในฉบับที่ออกมาใหม่ (2) การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในมิติปฏิบัตินั้น ทว่าองค์ความรู้ที่สำคัญที่ค้นพบในการวิจัยนี้ก็คือ “มโนทัศน์การปกครองแบบหุ้นส่วนเชิงพื้นที่” ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้หลักการของธรรมาภิบาลดิจิทัล และหลักการของการมีส่วนร่วม ผ่านกลุ่มไลน์หมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลไกการตรวจสอบและการถ่วงดุลทางอำนาจที่มีศักยภาพสูง ส่งผลให้นโยบายด้านสวัสดิการและการบริหารจัดการน้ำ สามารถยกระดับ

Citation : Nuplord, A., & Dumphupha. P. (2026). The Policy-Making Process in Local Administrative Organizations: A Case Study of Local Administrative Organizations in Lamae District, Chumphon Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

คุณภาพชีวิตและสร้างความชอบธรรมทางการเมืองได้ในระยะยาว ซึ่งมีความเหนือกว่าของรูปแบบในหลักการบริหารงานที่ปรากฏขึ้นของอดีต (3) การเชื่อมโยงฐานเศรษฐกิจสังคมของชุมพรเข้ากับพลวัตการกำหนดนโยบายสาธารณะนั้น การวิจัยนี้ได้เน้นย้ำและชี้ชัดให้เห็นว่าการกระจายอำนาจที่แท้จริงต้องมิใช่เพียงการถ่ายโอนภารกิจหรือเม็ดเงินงบประมาณ แต่ต้องเป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นออกแบบอนาคตตนเอง ผ่านกระบวนการประชาคมที่เข้มแข็งและการต่อรองที่โปร่งใสภายใต้หลักนิติธรรม ถ้าหากท้องถิ่นสามารถยกระดับการบริหารจัดการให้เป็นไปในลักษณะของ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคุณภาพ จำนวน 5 แห่ง ในอำเภอละแม” ที่มุ่งเน้นการประสานประโยชน์ระหว่างฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภา และฝ่ายประชาชน บนฐานของข้อมูลว่าด้วยข้อเท็จจริงแล้ว จักได้ส่งผลให้โครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและความเข้มแข็งทางประชาธิปไตยของประเทศไทยเติบโตจากฐานรากเข้าสู่ระดับสากลได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสามารถเผชิญกับโลกแห่งความพลิกผันได้อย่างสมดุลในที่สุดอีกด้วยเช่นกัน

คำสำคัญ (Keywords) : การเมืองท้องถิ่น, การกระจายอำนาจ, กระบวนการกำหนดนโยบาย, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, จังหวัดชุมพร

Abstract

This research article, titled “The Policy-Making Process in Local Administrative Organizations: : A Case Study of Local Administrative Organizations in Lamae District, Chumphon Province,” aims to achieve three primary objectives: (1) to analyze the influence of political elites and local bureaucrats on policy direction; (2) to explore interest exchange and public participation in practical dimensions; and (3) to link the socio-economic base of Chumphon with the dynamics of public policy formulation. This qualitative research employs a methodology consisting of document analysis combined with in-depth interviews, framed within David Easton’s (1965) Systems Theory and Fred W. Riggs’s (1964) Political Ecology framework. The research findings are as follows : (1) Regarding the influence of political elites and local bureaucrats, current policy-making is not merely a top-down directive from the central government; rather, it is the product of negotiation and interest alignment between modern agricultural capital groups and traditional leadership networks to uplift the grassroots economy, such as durian and mangosteen farmers. Local bureaucrats serve as agents who technically filter these policies in accordance with newly enacted Ministry of Interior regulations. (2) Regarding interest exchange and public participation, the study reveals that the most significant knowledge contribution is the “Area-based Partnership Governance” concept. This approach applies principles of digital governance and

Citation : อนิรุต หนูปลอด, และ ภาคิน ดำภูผา. (2569). กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

participation via village-level LINE groups—a mechanism that serves as a highly effective tool for oversight and checks and balances. Consequently, policies concerning welfare and water management have enhanced quality of life and generated political legitimacy in the long term, demonstrating superiority over past administrative models. (3) Regarding the link between Chumphon's socio-economic base and public policy dynamics, the study emphasizes that true decentralization requires more than just the transfer of functions or budget allocations; it requires the devolution of decision-making power that enables local communities to design their own future through robust community forums and transparent negotiations under the rule of law. If local governments can elevate their management to function as "High-Quality Local Administrative Organizations (specifically five organizations in Lamae District)" that prioritize the coordination of interests between the executive branch, the council, and the public based on factual data, it will strengthen the intellectual infrastructure and democratic resilience of Thailand from the grassroots to the international level. Furthermore, this will enable the country to successfully navigate the world of volatility with greater balance.

Keywords : Local Politics, Decentralization, Policy-Making Process, Local Administrative Organizations, Chumphon Province

บทนำ (Introduction)

นโยบายระดับชาติเปรียบเสมือนแนวทางหลักในการขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาประเทศ แต่การนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติจำเป็นต้องพึ่งพากลไกการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญในการตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างใกล้ชิดและตรงจุด อีกทั้ง กระบวนการกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่นมักเผชิญกับข้อจำกัดทั้งจากระเบียบส่วนกลางและแรงกดดันทางสังคมที่ซับซ้อน การศึกษาในพื้นที่ระดับจังหวัดจึงมีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีพลวัตทางเศรษฐกิจฐานรากจากการเกษตรสมัยใหม่และเครือข่ายผู้นำดั้งเดิมที่เข้มแข็ง ซึ่งมักเกิดความย้อนแย้งระหว่างอำนาจการสั่งการกับการต่อรองผลประโยชน์ในพื้นที่จริง ทั้งนี้ สำหรับจังหวัดชุมพรในฐานะประตูสู่ภาคใต้ มีนัยสำคัญยิ่งในมิติการเมือง การปกครอง และการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะตัว โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงอำนาจรัฐเข้าสู่บริบทพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ท่ามกลางพลวัตการเคลื่อนย้ายทรัพยากรมนุษย์และชุดความคิดที่หลากหลาย ท้องถิ่นต้องเผชิญความท้าทายในการปรับตัวให้เท่าทันเศรษฐกิจเกษตรสมัยใหม่และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปิยะธิดา ประดิษฐ์บาทุกา (2565) ที่เน้นย้ำความสำคัญของการกระจายอำนาจและการจัดการศึกษาที่ยึดโยงกับอัตลักษณ์

Citation : Nuplord, A., & Dumphupha. P. (2026). The Policy-Making Process in Local Administrative Organizations: A Case Study of Local Administrative Organizations in Lamae District, Chumphon Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

ท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ บทบาทของท้องถิ่นในชุมพรยังทำหน้าที่ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำและสร้างการมีส่วนร่วมจากฐานรากได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้จึงสามารถขยายผลสู่ระดับประเทศในฐานะมโนทัศน์การจัดการตนเองของพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทที่มีความพร้อมสูง โดยเป็นตัวขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ที่บูรณาการเข้ากับนวัตกรรมการเมืองท้องถิ่นที่โปร่งใส อันเป็นหมุดหมายสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและความเข้มแข็งทางประชาธิปไตยของไทยอย่างเป็นระบบ

ในส่วนของ อำเภอละแม จัดเป็นพื้นที่เชิงยุทธศาสตร์ที่มีศักยภาพและต้นทุนทางสังคมเข้มแข็ง โดยเป็นตัวแบบโดดเด่นในการประสานความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน จนได้รับรางวัลระดับชาติ อาทิ “รางวัลการจัดการบ้านเมืองที่ดี” ซึ่งสะท้อนประสิทธิภาพการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ อำเภอละแม มิได้เป็นเพียงเมืองเกษตรกรรม แต่ยังเป็นห้องเรียนทางสังคมที่ท้องถิ่นสนับสนุนนโยบายการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีจริง สอดคล้องกับแนวคิดของ ยงยุทธ ข้ามสี่ (2566) ที่เน้นความสำคัญของการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การศึกษาพื้นที่นี้จึงช่วยถอดบทเรียนว่าการเมืองระดับรากหญ้าที่เข้มแข็งสามารถกำหนดทิศทางการศึกษาและสร้าง “จิตสำนึกรักบ้านเกิด” ผ่านกระบวนการนโยบายสาธารณะที่จับต้องได้ ผลการศึกษาจะกลายเป็นคำตอบของการกระจายอำนาจที่มุ่งเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ นำไปสู่ต้นแบบอำเภอจัดการตนเองที่สามารถยกระดับขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน

การขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นภายใต้การกระจายอำนาจของไทยเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะในอำเภอละแมผ่านการดำเนินงานของ 5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคุณภาพ จำนวน 5 แห่ง ในอำเภอละแม” ซึ่งมีอิสระในการกำหนดนโยบายสาธารณะภายใต้งบประมาณเฉลี่ย 40-70 ล้านบาทต่อแห่ง ตามข้อสังเกตของ วิระสิทธิ์ สิทธิไตรย์ (2565) ที่ชี้เห็นการปรับตัวเชิงนโยบายที่โดดเด่น ทั้งการจัดการน้ำเพื่อเกษตรกรรมของ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคาวัด การจัดการขยะของ องค์การบริหารส่วนตำบลสวนแตง และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหลวง ซึ่ง อัครพนธ์ เนื้อไม้หอ (2566) ระบุว่าความสำเร็จนี้เกิดจากกระบวนการทำแผนพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง ขณะที่ เทศบาลตำบลละแม และ องค์การบริหารส่วนตำบลละแม มุ่งเน้นการพัฒนาผังเมืองและสวัสดิการสังคมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบาง สอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภชัย ศุภลักษณ์นารี (2567) ที่ชี้ว่าท้องถิ่นกลุ่มนี้สามารถพึ่งพาตนเองและลดการพึ่งพิงส่วนกลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการงบประมาณรายจ่ายเข้ากับนโยบายเชิงรุกภายใต้หลักธรรมาภิบาลนี้ จึงสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและทำให้พื้นที่อำเภอละแมกลายเป็นต้นแบบการจัดการตนเองภายใต้ความหลากหลายทางทรัพยากรและบริบทสังคมที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

Citation : อนิรุต หนูปลอด, และ ภาคิน ดำภูผา. (2569). กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

ทว่าการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มุ่งหวังให้ท้องถิ่นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้กระนั้นในทางปฏิบัติ กระบวนการกำหนดนโยบายมักถูกครอบงำด้วยกลไกการเมืองและเครือข่ายผลประโยชน์ที่ซับซ้อน แม้จะมีงานวิจัยเชิงพื้นที่ที่สะท้อนความสำเร็จของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการจัดการน้ำในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและบทบาทของผู้นำท้องถิ่น (ยงยุทธ ข้ามสี่, 2566; อัครพนธ์ เนื้อไม้หอ, 2566) แต่ผลงานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงจำกัดอยู่ในมิติของการประเมินผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณ และยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับพลวัตทางอำนาจและการต่อรองในกระบวนการกำหนดนโยบายอย่างเป็นระบบแบบแผน ซึ่งถ้าหากมองพิจารณาผ่านเลนส์ของการคิดเชิงระบบ และนิเวศวิทยาทางการเมือง พบว่า เกิดช่องว่างทางการวิจัยซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญก็คือ การขาดความเข้าใจว่าชนชั้นนำทางการเมืองและเครือข่ายอุปถัมภ์มีบทบาทในการกลั่นกรองนโยบายภายใต้แรงกดดันทางสังคมและระเบียบกฎหมายจากส่วนกลางอย่างไร อีกทั้ง ยังไม่มีผลงานการวิจัยชิ้นใดที่มีการวิเคราะห์ปรากฏการณ์นี้ผ่านมุมมองของความเข้มแข็งของสถาบันทางการเมือง และความเป็นอิสระของรัฐ ที่ฉายภาพออกมาในบริบทของพื้นที่ที่มีความผันผวนทางเศรษฐกิจการเกษตร บทความการวิจัยนี้จึงมีความโดดเด่นเพื่อมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวนั้น ด้วยการวิเคราะห์พลวัตการเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบาย เพื่อถอดบทเรียนถึงการเปลี่ยนผ่านสู่การปกครองแบบหุ้นส่วนเชิงพื้นที่ กล่าวคือ การปกครองแบบหุ้นส่วนเชิงพื้นที่ (Area-based Partnership Governance) ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่บูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในระดับท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการใช้ศักยภาพและทรัพยากรเฉพาะถิ่นมาแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ร่วมกันอย่างยั่งยืน แนวคิดนี้พัฒนาขึ้นเพื่อก้าวข้ามข้อจำกัดของการบริหารแบบรวมศูนย์สู่การกระจายอำนาจที่เน้นความสัมพันธ์เชิงหุ้นส่วน ซึ่งช่วยสร้างความเป็นเจ้าของร่วมและเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่ให้ตอบโจทย์ความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ การดำเนินการผ่านกลไกธรรมาภิบาลดิจิทัลนั้น สามารถยกระดับความสามารถในการจัดการตนเองให้ก้าวข้ามกับดักทางการเมืองและนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ได้อย่างไร ซึ่งจัดเป็นการขยายองค์ความรู้จากการศึกษาระดับท้องถิ่นไปสู่การสร้างบรรทัดฐานใหม่ของการกระจายอำนาจ

ดังนั้น กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร เป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนของระบบการเมืองตามแนวคิดของ David Easton (1965) ที่มองว่านโยบายคือผลลัพธ์จากการจัดการความต้องการของประชาชนในพื้นที่ 5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านกลไกการตัดสินใจบนฐานนิเวศวิทยาทางการเมืองของ Fred W. Riggs (1964) ที่เน้นการกระจายอำนาจสู่หน่วยปฏิบัติการ โดยความสำเร็จในการจัดสรรงบประมาณเฉลี่ยกว่า 70 ล้านบาท เพื่อโครงการน้ำ ขยะ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือรูปธรรมของนโยบายสาธารณะตามนิยามของ Thomas R. Dye (2017) ที่รัฐเลือกกระทำเพื่อตอบสนองปัญหา ขณะที่ความเข้มแข็งของสถาบันท้องถิ่นสอดรับกับแนวคิดของ Samuel P. Huntington (1968) ในด้านการปรับตัวต่อแรงกดดันทางสังคม ซึ่ง วิระสิทธิ์ สิทธิไตรย์ (2565) อัครพนธ์

Citation : Nuplord, A., & Dumphupha. P. (2026). The Policy-Making Process in Local Administrative Organizations: A Case Study of Local Administrative Organizations in Lamae District, Chumphon Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

เนื้อไม้หอ (2566) และ ศุภชัย ศุภลักษณ์นารี (2567) ตอกย้ำว่าการมีส่วนร่วมในแผนพัฒนาได้ช่วยลดการพึ่งพาส่วนกลางและยกระดับคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้จึงมุ่งตอบคำถามถึงตัวแสดงหลักและปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึงกระบวนการต่อรองผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มการเมือง ระบบอุปถัมภ์ และภาคประชาสังคม ภายใต้ปัจจัยทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมการเมืองเฉพาะของชุมพร เพื่อวิเคราะห์พลวัตการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรตามกฎหมายกระจายอำนาจ อันจะนำไปสู่การถอดบทเรียนรูปแบบการจัดการตนเองเชิงยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่ออัตลักษณ์และความต้องการของประชาชนในพื้นที่อำเภอละแมภายใต้หลักธรรมาภิบาลอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทและอิทธิพลของชนชั้นนำทางการเมืองและข้าราชการที่มีต่อทิศทางนโยบายท้องถิ่น
2. เพื่อวิเคราะห์การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาคปฏิบัติ
3. เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างฐานเศรษฐกิจและสังคมของชุมพรกับพลวัตการกำหนดนโยบายสาธารณะ

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การทบทวนวรรณกรรม พบว่า งานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นถึงมิติที่หลากหลายของการบริหารท้องถิ่น โดย Hadpakdee (2025) ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการสร้างสมดุลระหว่างการกระจายอำนาจและการควบคุมเพื่อป้องกันคอร์รัปชันในบริบทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะที่ Moratsateain (2024) เน้นย้ำบทบาทของกลไกพรรคการเมืองในฐานะเครื่องมือขับเคลื่อนฐานเสียงและความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกลางกับท้องถิ่น และ Anayochukwu และ Ani (2021) ได้วิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างและการแทรกแซงทางการเมืองในประเทศไนจีเรียซึ่งเป็นอุปสรรคต่ออิสระของท้องถิ่น ทว่าผลงานการวิจัยเหล่านี้ยังขาดการเจาะลึกเพื่อให้เห็นถึงพลวัตของการเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะระดับฐานราก ที่เผชิญกับเงื่อนไขทางวัฒนธรรมการเมืองและโครงสร้างอำนาจท้องถิ่นเฉพาะพื้นที่ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้เข้ามาปิดช่องว่างดังกล่าวผ่านการศึกษาเจาะลึกว่ากระบวนการกำหนดนโยบายในพื้นที่นี้ถูกหล่อหลอมด้วยอิทธิพลทางการเมือง เครือข่ายความสัมพันธ์ และข้อจำกัดทางทรัพยากร แบบไหน อย่างไร โดยเปลี่ยนผ่านจากการศึกษาเชิงกว้างหรือเปรียบเทียบในระดับมหภาค ไปสู่การทำความเข้าใจกลไกและปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงทางการเมืองในระดับปฏิบัติการที่แท้จริง เพื่อให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่มีลักษณะเฉพาะตัว ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ทางนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม อนึ่ง กรณีศึกษาจังหวัดชุมพรในฐานะประตูสู่ภาคใต้นั้นมีพลวัตทางการเมืองและทรัพยากรที่หลากหลาย โดย ปิยะธิดา ประดิษฐ์บาทุกา (2565) และ วิระ

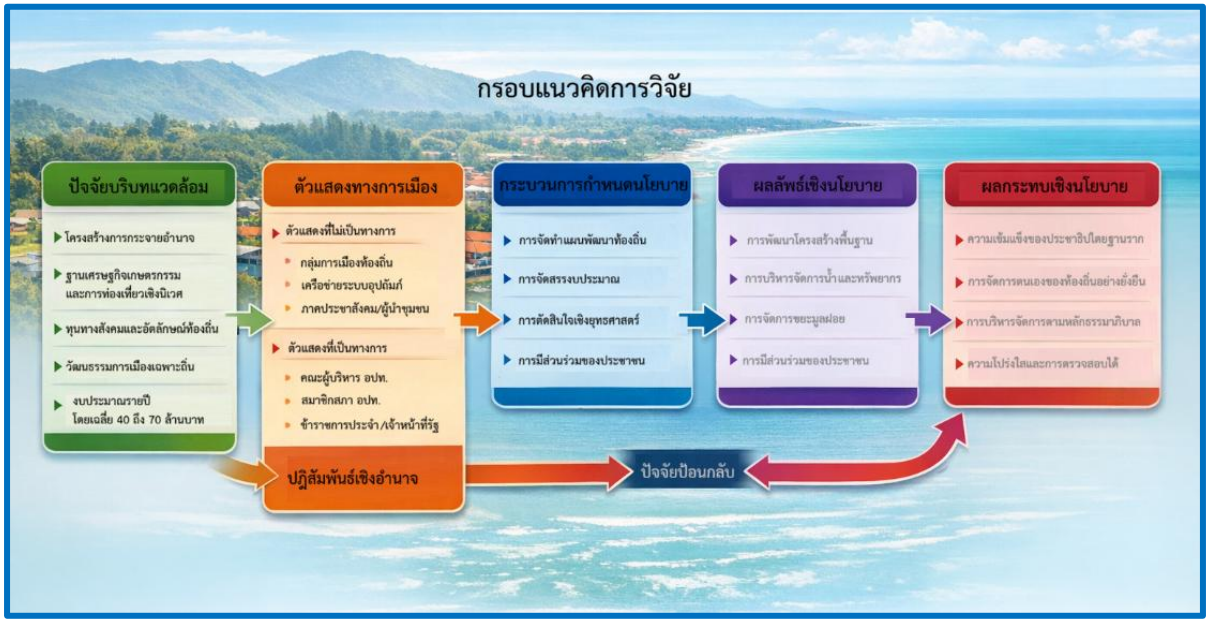
Citation : อนิรุต หนูปลอด, และ ภาคิน ดำภูผา. (2569). กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

สิทธิ์ สิทธิไตรย์ (2565) ได้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยของการสร้างชุมชนเข้มแข็งและการลดความเหลื่อมล้ำนั้นก็คือการกระจายอำนาจและการปรับตัวเชิงนโยบายผ่านการจัดสรรงบประมาณเฉลี่ย 40-70 ล้านบาทต่อแห่งเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเศรษฐกิจเกษตรกรรม ในระดับพื้นที่ ยงยุทธ ข้ามสี่ (2566) ระบุว่าการเมืองรากหญ้าที่เข้มแข็งของ อำเภอละแม ส่งผลโดยตรงต่อการกำหนดทิศทางการศึกษาและจิตสำนึกรักบ้านเกิด ซึ่งการันตีคุณภาพด้วยรางวัลระดับชาติผ่านความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นและสถาบันการศึกษา สอดคล้องกับ อัครพนธ์ เนื้อไม้หอ (2566) และ ศุภชัย ศุภลักษณ์นารี (2567) ที่ตอกย้ำให้เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมในแผนพัฒนาท้องถิ่น อาทิ การจัดการน้ำของ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคาวัดและสวัสดิการกลุ่มเปราะบาง เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดการพึ่งพาส่วนกลาง ข้อมูลเหล่านี้เชื่อมโยงกับทฤษฎีระบบของ David Easton (1965) และนิเวศวิทยาทางการเมืองของ Fred W. Riggs (1964) ในมิติการจัดการความต้องการจากสภาพแวดล้อมและการกระจายอำนาจสู่หน่วยปฏิบัติการ อีกทั้ง ยังสอดคล้องกับนิยามนโยบายสาธารณะของ Thomas R. Dye (2017) ที่รัฐเลือกกระทำเพื่อตอบสนองปัญหา และแนวคิดความเข้มแข็งของสถาบันทางการเมืองของ Samuel P. Huntington (1968) ในการปรับตัวต่อแรงกดดันทางสังคม การศึกษาปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจตามแนวทางของ Benedict Anderson (1983) และพฤติกรรมทางการเมืองของ Sidney Verba (1967) ซึ่งช่วยให้เห็นเครือข่ายอุปถัมภ์และการต่อรองผลประโยชน์ในพื้นที่เกษตรกรรมอย่างลึกซึ้ง ขณะที่ทัศนะของ Theda Skocpol (1979) มุ่งตรวจสอบความเป็นอิสระของรัฐผ่านโครงการให้บริการสาธารณะเพื่อเชื่อมโยงความต้องการสู่ผลผลิตทางนโยบายนั้น ซึ่งในท้ายที่สุดข้อมูลทั้งหมดจะถูกจัดหมวดหมู่ตามแนวทางของ Peter A. Hall (1986) ใน 3 ประเด็นหลัก ก็คือ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ บทบาทของชนชั้นนำ และการเชื่อมโยงการเมืองเข้ากับบริบทเศรษฐกิจสังคมของชุมพร เพื่อยืนยันขีดความสามารถในการจัดการตนเองของ อำเภอละแม ให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการอธิบายเชิงเหตุผลผ่านการแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอย่างชัดเจน โดยเริ่มจากปัจจัยบริบทแวดล้อมที่กำหนดตัวแสดงทางการเมืองทั้งในและนอกระบบให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ ทั้งในมิติการตัดสินใจยุทธศาสตร์และการมีส่วนร่วมของประชาชน นำไปสู่ผลลัพธ์เชิงนโยบายที่จับต้องได้และสร้างผลกระทบต่อธรรมาภิบาลในภาพรวม อีกทั้ง ยังมีกลไกปัจจัยป้อนกลับที่ย้อนกลับไปปรับปรุงประสิทธิภาพของปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจและกระบวนการทำงานให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อยกระดับความเข้มแข็งของประชาธิปไตยฐานรากให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามลำดับ

Citation : Nuplord, A., & Dumphupha. P. (2026). The Policy-Making Process in Local Administrative Organizations: A Case Study of Local Administrative Organizations in Lamae District, Chumphon Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา : คณะวิจัย (2569).

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ระเบียบวิธีวิจัยและจริยธรรมการวิจัย คณะผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 5 แห่งของ อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับจริยธรรมการวิจัยผ่านการทำบันทึกข้อตกลงและขอความยินยอมโดยได้รับการบอกแจ้งจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกคน คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลเป็นความลับและจัดเก็บในระบบที่มีความปลอดภัยสูง เพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบต่อสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลและหน่วยงานต้นสังกัด อีกทั้ง ยังยึดถือหลักความเป็นอิสระทางวิชาการและปราศจากอคติในการเข้าถึงข้อมูลพื้นที่ เพื่อให้กระบวนการศึกษามีความโปร่งใสและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เข้าร่วมวิจัยทุกภาคส่วนอย่างเคร่งครัดตามหลักมาตรฐานสากล

2. การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญและรายละเอียดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ รวมทั้งสิ้น 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงเพื่อให้ได้ตัวแทนที่มีความเชี่ยวชาญในประเด็นการเมืองและการกำหนดนโยบาย ซึ่งประกอบด้วย (1) ชนชั้นนำทางการเมืองท้องถิ่น จำนวน 10 คน ซึ่งรวมถึงคณะผู้บริหารและสมาชิกสภา อปท. (2) ข้าราชการส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทกำหนดนโยบาย จำนวน 10 คน และ (3) ภาคประชาสังคมและผู้นำชุมชนในเขต อำเภอละแม จำนวน 10 คน การเลือกกลุ่มเป้าหมายในสัดส่วนที่ชัดเจนเช่นนี้ช่วยให้ได้ข้อมูลรอบด้านสะท้อนถึงการต่อรองผลประโยชน์ เครือข่าย

Citation : อนิรุต หนูปลอด, และ ภาคิน ดำภูผา. (2569). กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

อุปถัมภ์ และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ Sidney Verba (1967) ที่มุ่งเป้าวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลสำคัญที่มีบทบาทกำหนดทิศทางบริการสาธารณะในพื้นที่

3. เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพและการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งคณะผู้วิจัยได้พัฒนา “แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง” ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 3 คน เครื่องมือดังกล่าวครอบคลุมประเด็นเรื่องแรงจูงใจในการกำหนดนโยบาย ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ข้อมูลของแต่ละคน เป็นเวลาประมาณ 60 และไม่เกิน 90 นาที พร้อมบันทึกเสียงและถอดความแบบคำต่อคำ (Verbatim Transcription) เพื่อให้ข้อมูลที่รวบรวมได้สะท้อนความเป็นจริงเชิงรุกและเจาะลึกถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนภายใน อำเภอละแม ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบระเบียบ

4. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งคณะผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยเน้นหนักถึง การวิเคราะห์แผนพัฒนาท้องถิ่นและข้อบัญญัติงบประมาณปี พ.ศ. 2568 ของ อปท. 5 แห่งในอำเภอละแม ซึ่งมีงบประมาณรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 40-70 ล้านบาท ต่อแห่ง ต่อปี โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามแนวทางของ Theda Skocpol (1979) เพื่อให้ความสำคัญกับโครงสร้างอำนาจ ฐานะตัวแสดงที่เป็นอิสระ คณะผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบเอกสารโครงการการให้บริการสาธารณะ ทั้งทางด้านการบริหารจัดการน้ำ ขยะ และสวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อเชื่อมโยงการแปลงความต้องการสู่ผลผลิตทางนโยบายตามกรอบระบบการเมือง ซึ่งช่วยให้เห็นการกระจายทรัพยากรที่ยึดโยงกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นและฐานเศรษฐกิจสวนทุเรียนและมังคุดอย่างชัดเจน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและการตีความ ซึ่งกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์ประเด็นหลัก (Thematic Analysis) เพื่อได้ตกผลึกองค์ความรู้ผ่านแนวทางสถาบันนิยมเชิงโครงสร้างของ Peter A. Hall (1986) คณะผู้วิจัยจะดำเนินการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ถอดความได้ออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม บทบาทความเป็นผู้นำในการตัดสินใจ และความเชื่อมโยงกับฐานเศรษฐกิจสังคมของ อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยคณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และเส้นทางของนโยบายว่า ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มชนชั้นนำและข้าราชการ แบบไหน อย่างไร เพื่ออธิบายผลการเจรจาต่อรองทั้งในและนอกรอบ ที่ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อระดับธรรมาภิบาลท้องถิ่นและเสถียรภาพของการจัดการนโยบายในพื้นที่

6. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อความน่าเชื่อถือ ซึ่งเป้าหมายเพื่อให้เกิดความถูกต้องและลดอคติจากการตีความส่วนบุคคล คณะผู้วิจัยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ตามแนวทางของ Benedict Anderson (1983) โดยการเปรียบเทียบข้อมูล 3 ส่วน ได้แก่ คำสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สถิติงบประมาณและการเงิน และข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์จากการลงพื้นที่สำรวจจริง อาทิ การพัฒนาผังเมืองและการบริการสาธารณะ หากข้อมูลไม่สอดคล้องกัน คณะผู้วิจัยได้กลับไปทบทวน

Citation : Nuplord, A., & Dumphupha. P. (2026). The Policy-Making Process in Local Administrative Organizations: A Case Study of Local Administrative Organizations in Lamae District, Chumphon Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

และทำการเก็บข้อมูลการสนทนากลุ่มย่อย เพื่อยืนยันข้อสรุปให้ชัดเจนที่สุด วิธีการนี้ช่วยให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสามารถยืนยันได้ว่า กระบวนการกำหนดนโยบายที่ อปท. จัดการเองนั้นสามารถตอบโจทย์ความต้องการภาคประชาชนในกลุ่มเปราะบางได้จริง

7. ขอบเขตการศึกษาวิจัยและนิยามพื้นที่ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคุณภาพ จำนวน 5 แห่ง ในอำเภอละแม ซึ่งในการวิจัยนี้กำหนดขอบเขตเป็น 4 ด้านหลัก เพื่อให้เกิดความรัดกุมเชิงวิชาการ ได้แก่ (1) ด้านเนื้อหา ซึ่งมุ่งวิเคราะห์พลวัตการเมืองและบทบาทชนชั้นนำในการต่อรองผลประโยชน์ (2) ด้านพื้นที่ ซึ่งศึกษาผ่าน 5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอละแม หรือที่เรียกว่า “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคุณภาพ จำนวน 5 แห่ง ในอำเภอละแม” (3) ด้านประชากร ซึ่งเป็นกลุ่ม ผู้นำการเมือง ข้าราชการ และภาคประชาสังคม ที่รับผิดชอบทำแผนยุทธศาสตร์ และ (4) ด้านระยะเวลาดำเนินการ ซึ่งครอบคลุมงบประมาณปี 2568 ระหว่างเดือน ตุลาคม 2567 ถึงเดือน กันยายน 2568 การกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนนี้จะนำไปสู่การถอดบทเรียนรูปแบบการจัดการตนเองเชิงยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่ออัตลักษณ์และความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้น

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ผลการศึกษาสถานการณ์และพลวัตทางการเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะของท้องถิ่น

1.1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายอำนาจและการจัดสรรทรัพยากรท้องถิ่น

กระบวนการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม ในช่วงปีงบประมาณ 2568 ได้สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างการเมืองเรื่องการจัดสรรที่ชัดเจน โดยพบว่า การตัดสินใจเชิงนโยบายไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการทางเทคนิคบริหารจัดการ แต่เป็นผลผลิตจากการต่อรองระหว่างกลุ่มทุนเกษตรกรรมสมัยใหม่และเครือข่ายผู้นำดั้งเดิม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทางงบประมาณเพื่อเอื้อต่อโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนระบบเศรษฐกิจทุเรียนและมังคุดในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญ โดยพลวัตดังกล่าวส่งผลให้เกิดการคานอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาท้องถิ่น โดยเฉพาะในช่วงการพิจารณาร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2568 ที่พบว่า มีการใช้อำนาจเชิงสถาบันในการตรวจสอบและถ่วงดุล เพื่อตอบสนองต่อกลุ่มผลประโยชน์ระดับรากหญ้าที่เข้ามามีบทบาทผ่านระบบอุปถัมภ์ใหม่ที่เน้นนโยบายกินได้ ทำให้ภาพลักษณ์ของความเป็น “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคุณภาพ จำนวน 5 แห่ง ในอำเภอละแม” เปลี่ยนรูปแบบจากการปกครองแบบสั่งการเป็นการปกครองแบบขอความร่วมมือและการต่อรองกันมากขึ้นตามลำดับ

1.2 ความตื่นตัวทางการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับหมู่บ้าน

ประชาชนในอำเภอละแมมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง โดยแสดงเจตจำนงผ่านกระบวนการประชาคมเพื่อบรรจุโครงการในแผนพัฒนาปี 2568 ซึ่งปัจจัยด้านความสามารถของผู้บริหารเป็นเงื่อนไข

Citation : อนิรุต หนูปลอด, และ ภาคิน ดำภูผา. (2569). กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

สำคัญที่ประชาชนใช้ตัดสินใจสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบาย ส่งผลให้เกิดภาวะประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือที่เข้มข้นในพื้นที่ อบต.ทุ่งหลวง และ อบต.ละแม นอกจากนี้ยังสะท้อนผ่านกระแสเรียกร้องในการยกฐานะ อบต.สวนแตง เป็นเทศบาลตำบล เพื่อยกระดับบริการสาธารณะให้รองรับความเป็นเมืองที่ซับซ้อนขึ้น โดยในปีงบประมาณ 2568 พบความพร้อมทั้งมิติโครงสร้างองค์กรและรายได้ที่เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเมือง ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการเปลี่ยนผ่านจากการจัดการแบบชนบทดั้งเดิมไปสู่การบริหารแบบเมืองที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม

1.3 ผลกระทบของการเมืองระดับชาติและการเลือกตั้งท้องถิ่นต่อทิศทางนโยบาย

ทิศทางการกำหนดนโยบายใน ปีงบประมาณ 2568 ของ อำเภอละแม ได้รับอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญจากการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สนามการเลือกตั้งสมาชิกสภาและผู้บริหารท้องถิ่นทั่วประเทศในช่วงปี พ.ศ. 2568 ส่งผลให้ผู้บริหารในพื้นที่เร่งผลักดันนโยบายเชิงสัญลักษณ์ที่มีผลต่อคะแนนนิยม อาทิ นโยบายสวัสดิการสังคมและโครสร้างพื้นฐานเร่งด่วน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและเพื่อรักษาฐานเสียงเดิมไว้ท่ามกลางการแข่งขันที่สูงขึ้น โดยความพยายามในการสร้างนวัตกรรมนโยบายของท้องถิ่นใน อำเภอละแม อาทิ การจัดการขยะชุมชนและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการปรับตัวตามกระแสการกระจายอำนาจ และการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมืองในเวทีระดับประเทศ โดยการนำนวัตกรรมมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารนโยบายต่อสาธารณะ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ความเป็นผู้นำรุ่นใหม่ที่ทันสมัยขึ้น

1.4 บทบาทของข้าราชการประจำในฐานะผู้ขับเคลื่อนนโยบายภายใต้แรงกดดันทางการเมือง

ในปีงบประมาณ 2568 ข้าราชการท้องถิ่นในอำเภอละแมเผชิญบทบาททับซ้อนระหว่างการบังคับใช้กฎหมายและการประสานประโยชน์ทางการเมือง โดยความสำเร็จของนโยบายขึ้นอยู่กับความสามารถในการแปลเจตจำนงทางการเมืองให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงมหาดไทยฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2568 ซึ่งบีบให้เจ้าหน้าที่ต้องเร่งพัฒนาทักษะเชิงรุก ทว่าปัญหาขาดแคลนบุคลากรเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในบางองค์การบริหารส่วนตำบล ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขับเคลื่อนนโยบายซับซ้อน อาทิ การจัดการภัยพิบัติและการผังเมือง ส่งผลให้การเบิกจ่ายงบประมาณในช่วงไตรมาสที่ 2 และ 3 ล่าช้า การแก้ไขจึงจำเป็นต้องพึ่งพานโยบายบริหารงานบุคคลที่เน้นระบบคุณธรรมและการพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของฝ่ายการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ปัจจัยกำหนดความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับพื้นที่

ความสำเร็จของนโยบายสาธารณะในอำเภอละแมตลอดปีงบประมาณ 2568 พบว่า นโยบายที่ได้รับความร่วมมือสูงสุดคือโครงการที่ยึดโยงกับอัตลักษณ์และทุนทางสังคมเดิม อาทิ ตลาดชุมชนใต้เคี่ยมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งเป็นการผนวกรวมอำนาจบริหารเข้ากับพลังวิสาหกิจชุมชนและผู้นำธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดการยอมรับและลดแรงต้านทางการเมืองจากกลุ่มเห็นต่าง ในทางตรงข้าม นโยบายที่

Citation : Nuplord, A., & Dumphupha. P. (2026). The Policy-Making Process in Local Administrative Organizations: A Case Study of Local Administrative Organizations in Lamae District, Chumphon Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

เน้นเพียงโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่โดยขาดความชัดเจนมักถูกตรวจสอบอย่างหนัก ทั้งนี้ ปัจจัยด้านความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลผ่านช่องทางดิจิทัลในปี 2568 ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความขัดแย้งและส่งเสริมให้กระบวนการนโยบายเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะตามหลักธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ ผลการศึกษาสถานการณ์และพลวัตทางการเมืองในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะของท้องถิ่น สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ดังนี้

1. ตัวแทนชนชั้นนำทางการเมืองท้องถิ่นในตำแหน่ง “นายก อปท.”

“...การตัดสินใจเรื่องงบประมาณปี 2568 ไม่ใช่แค่การจัดสรรตัวเลข แต่เป็นการบริหารความคาดหวังของประชาชนควบคู่ไปกับการรักษาฐานเสียงในช่วงก่อนเลือกตั้ง เราจำเป็นต้องผลักดันโครงการที่เห็นผลสัมฤทธิ์เร็วอย่างโครงสร้างพื้นฐานและสวัสดิการ เพื่อแสดงศักยภาพให้เห็นว่า ผู้นำท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดการตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและทันสมัย...”

— (สมศักดิ์ รักละแม (นามสมมติ), นายกองค์การบริหารส่วนตำบล, **สัมภาษณ์;** เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2569)

2. ตัวแทนข้าราชการประจำท้องถิ่นในตำแหน่ง “ปลัด อปท.”

“...การทำงานภายใต้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยฉบับใหม่ในปี 2568 สร้างความท้าทายอย่างมาก เพราะข้าราชการต้องทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการแปลเจตจำนงทางการเมืองให้สอดคล้องกับข้อกฎหมายที่เข้มงวด ท่ามกลางภาวะขาดแคลนบุคลากรเฉพาะด้าน ผมพยายามรักษาสมดุลระหว่างการตอบสนองนโยบายเร่งด่วนของฝ่ายการเมืองกับการยึดมั่นในระบบคุณธรรมและการเบิกจ่ายงบประมาณให้โปร่งใสตรวจสอบได้มากที่สุด...”

— (ดวงใจ มีวินัย (นามสมมติ), ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล, **สัมภาษณ์;** เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2569)

3. ตัวแทนภาคประชาสังคมในตำแหน่ง “ผู้นำชุมชน”

“...ชาวบ้านใน อำเภอละแม ปัจจุบันมีความตื่นตัวสูงมาก เราไม่ยอมรับการสั่งการจากบนลงล่างเหมือนในอดีตอีกต่อไป กระบวนการประชาคมต้องเปิดพื้นที่ให้เรามีส่วนร่วมในการบรรจุโครงการลงแผนพัฒนาจริง ๆ ไม่ใช่แค่พิธีกรรม ความโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลผ่านดิจิทัลในปีนี้คือเครื่องพิสูจน์ว่านโยบายใดทำเพื่อประโยชน์ของพวกเรา หรือทำเพื่อประโยชน์ของกลุ่มอำนาจเดิม ซึ่งเราพร้อมจะตรวจสอบทุกโครงการอย่างใกล้ชิด...”

— (กำพล พลังสังคม (นามสมมติ), ประธานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน, **สัมภาษณ์;** เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2569)

Citation : อนิรุต หนูปลอด, และ ภาคิน ดำภูผา. (2569). กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

2. ผลการศึกษาการจัดบริการสาธารณะและการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต

2.1 การยกระดับสวัสดิการกลุ่มเปราะบางผ่านกลไกงบประมาณท้องถิ่น

การดำเนินนโยบายของ อปท. ใน ปีงบประมาณ 2568 สะท้อนความพยายามของท้องถิ่นใน อำเภอละแม ในการเพิ่มประสิทธิภาพระบบเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและผู้พิการผ่านฐานข้อมูลดิจิทัล เพื่อความรวดเร็วและทั่วถึงท่ามกลางข้อจำกัดด้านงบประมาณอุดหนุน กระบวนการนี้ยังบูรณาการงบประมาณเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนจากการสงเคราะห์สู่การสร้างสิทธิสวัสดิการท้องถิ่นในระยะยาว นโยบายดังกล่าวยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมให้แก่กลุ่มเปราะบาง ส่งผลให้ความสำเร็จในปี พ.ศ. 2568 นี้ กลายเป็นต้นแบบให้แก่พื้นที่อื่นในจังหวัดชุมพรในการยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนผ่านการจัดการตนเองของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2.2 นวัตกรรมการบริหารจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับ ปีงบประมาณ 2568 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม ได้ผลักดันนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยมีการนำนวัตกรรมจากขยะและการคัดแยกขยะต้นทางมาเป็นยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินงาน ซึ่งเห็นผลลัพธ์เชิงประจักษ์จากการที่ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ อำเภอละแม และองค์กการบริหารส่วนตำบลทุ่งหลวง ได้รับรางวัลระดับประเทศด้านการจัดการขยะ ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนผ่านกระบวนการเรียนรู้และนโยบายสาธารณะที่มีส่วนร่วม โดยนโยบายนี้ยังส่งผลเชื่อมโยงไปถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากความสะอาดและทัศนียภาพที่สวยงามเป็นต้นทุนสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยในปี พ.ศ. 2568 พบว่า มีการบรรจุโครงการสร้างเตาเผาขยะไร้มลพิษและการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวเพิ่มขึ้นในข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย ซึ่งเป็นการตอบโจทย์ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญ

2.3 การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากผ่านเครือข่ายความร่วมมือและตลาดชุมชน

นโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนผ่าน “ตลาดชุมชนใต้เคี่ยม” และ “กลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งคาวัด” ใน ปีงบประมาณ 2568 เป็นกลไกสำคัญในการสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่ประชาชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนในการจัดหาพื้นที่จำหน่ายสินค้าและการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ซึ่งส่งผลให้รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรในพื้นที่เพิ่มสูงขึ้นแม้จะเผชิญกับความผันผวนของราคาผลิตผลทางการเกษตรในตลาดโลกก็ตาม ซึ่งเครือข่ายความร่วมมือเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งของต้นทุนทางสังคม ในอำเภอละแม ที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากรระหว่างกลุ่มแต่ละอาชีพ โดยได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายจากท้องถิ่นในการขยายช่องทางการตลาดสู่ระบบออนไลน์และการเชื่อมโยงกับธุรกิจท่องเที่ยว ทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่นในช่วงปี พ.ศ. 2567 ถึง 2568 ที่มีความยืดหยุ่น และสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นการเติบโตจากฐานรากสู่ระดับประเทศ

Citation : Nuplord, A., & Dumphupha. P. (2026). The Policy-Making Process in Local Administrative Organizations: A Case Study of Local Administrative Organizations in Lamae District, Chumphon Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

2.4 การจัดการทรัพยากรน้ำและระบบสาธารณูปโภคเพื่อการเกษตรกรรม

ปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมขังเป็นประเด็นการเมืองสำคัญใน อำเภอละแม ซึ่งในปีงบประมาณ 2568 ทั้ง 5 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้บรรจุโครงการบริหารจัดการน้ำไว้เป็นลำดับต้น โดยเฉพาะการขุดลอกคลองและระบบประปาในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคาวัด และ องค์การบริหารส่วนตำบลละแม เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคเกษตรกรรม ผ่านการใช้งบประมาณสะสมและงบอุดหนุนเฉพาะกิจเพื่อเร่งรัดให้ทันฤดูกาลผลิต การจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพนี้ช่วยลดความขัดแย้งในชุมชนและสร้างความพึงพอใจแก่เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนและมังคุดซึ่งเป็นฐานเสียงหลัก โดยมีการนำระบบเซนเซอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ติดตามระดับน้ำและแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า ถือเป็นการยกระดับสู่การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ชาญฉลาด ที่สามารถจัดการวิกฤตทรัพยากรได้อย่างเป็นระบบและทันท่วงที

2.5 ประสิทธิภาพของการอำนวยความสะดวกและงานบริการประชาชน

ข้อมูลเอกสารของท้องถิ่นนั้น ในภาพรวมด้านความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม ซึ่งช่วง ปีงบประมาณ 2568 พบว่า อยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความรวดเร็วและลดขั้นตอนการติดต่อราชการผ่านระบบการบริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ และแอปพลิเคชันแจ้งเหตุขัดข้อง ซึ่งช่วยสร้างความโปร่งใสและลดโอกาสในการเลือกปฏิบัติหรือการทุจริตในงานบริการสาธารณะที่เคยเป็นประเด็นวิพากษ์วิจารณ์ในอดีต โดยการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและเครื่องมือในการปฏิบัติงานเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนเมืองใน อำเภอละแม ยังเป็นปัจจัยที่ทำให้การจัดบริการสาธารณะมีความต่อเนื่องและครอบคลุมทุกพื้นที่หมู่บ้าน ความเป็นอิสระทางการตัดสินใจของท้องถิ่นภายใต้วัฒนธรรมการเมืองเฉพาะถิ่นของ อำเภอละแม ได้ช่วยให้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า อาทิ การซ่อมแซมถนนชำรุดและการจัดการแสงสว่างในที่สาธารณะ สามารถดำเนินการได้ทันทีตามข้อเรียกร้องของประชาชนโดยไม่ต้องรอกระบวนการสั่งการที่ยืดเยื้อจากส่วนกลาง

ทั้งนี้ ผลการศึกษาการจัดบริการสาธารณะและการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างการวิจัยซึ่งเกิดจากการสุ่ม ดังนี้

1. ตัวแทนข้าราชการประจำท้องถิ่นในตำแหน่ง “หัวหน้าส่วนนโยบายและแผน”

“...การยกระดับบริการสาธารณะด้วยระบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จและเทคโนโลยีดิจิทัลในปี 2568 ไม่เพียงช่วยลดขั้นตอนที่ยุ่งยาก แต่ยังสร้างความโปร่งใสที่ตรวจสอบได้จริง ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญในการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นท้องถิ่นอัจฉริยะที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็วและเป็นธรรม...”

— (วิชัย ใจบริการ (นามสมมติ), หัวหน้าส่วนนโยบายและแผน, **สัมภาษณ์;** เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2569)

Citation : อนิรุต หนูปลอด, และ ภาคิน ดำภูผา. (2569). กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

2. ตัวแทนภาคประชาสังคมในตำแหน่ง “ประธานกลุ่มเกษตรกร”

“...โครงการบริหารจัดการน้ำที่นำเทคโนโลยีเซนเซอร์มาใช้ ช่วยลดความกังวลเรื่องภัยแล้งของเกษตรกรสวนทุเรียนและมังคุดได้มาก ทำให้เรามั่นใจว่าทรัพยากรจะถูกจัดสรรอย่างทั่วถึงและเป็นระบบ ซึ่งนับเป็นก้าวสำคัญของการจัดการตนเองที่ท้องถิ่นใส่ใจแก้ไขปัญหาตรงจุดและยั่งยืนมากกว่าที่เคยเป็นมา...”

— (สมร ผลไม้หวาน (นามสมมติ), ประธานกลุ่มเกษตรกรชาวสวนผลไม้, **สัมภาษณ์;** เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2569)

3. ผลการศึกษารูปแบบธรรมาภิบาลและการตรวจสอบความโปร่งใสในกระบวนการนโยบาย

(1) การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานหรือ “ไอทีเอ” ประจำปี พ.ศ. 2568 องค์กรปครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม ทุกแห่งมีการยกระดับมาตรฐานการทำงานตามตัวชี้วัดการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส หรือ “ไอทีเอ” ในช่วง ปีงบประมาณ 2568 อย่างเคร่งครัด โดยมีการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริตและรายงานผลการดำเนินงานต่อสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนว่าการใช้งบประมาณจากภาษีท้องถิ่นเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและปราศจากการหาผลประโยชน์ทับซ้อนของฝ่ายการเมือง ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารผ่านหน้าเว็บไซต์และสื่อสังคมออนไลน์ของท้องถิ่นในปีนี้ มีความชัดเจนและเข้าถึงง่ายมากขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างโครงการขนาดใหญ่ที่ประชาชนสามารถติดตามตรวจสอบสถานะได้แบบปัจจุบันขณะนั้น อีกทั้ง ความโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับการลดเรื่องร้องเรียนและการสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่สร้างสรรค์ใน อำเภอละแม ทำให้เกิดความชอบธรรมในการบริหารงาน ที่เข้มแข็งขึ้นกว่าช่วงปีที่ผ่านมา

(2) กระบวนการตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจของภาคประชาชน

ความถูกต้องของข้อมูลเชิงนโยบายใน ปีงบประมาณ 2568 โดยเปรียบเทียบระหว่าง แผนพัฒนาท้องถิ่น ผลการเบิกจ่ายเงินงบประมาณจริง และข้อมูลให้สัมภาษณ์ของภาคประชาสังคม พบว่า โครงการส่วนใหญ่ถูกดำเนินการตรงตามวัตถุประสงค์ แต่ยังคงมีความท้าทายในประเด็นความคุ้มค่าของบางโครงการที่เกิดจากแรงกดดันทางการเมืองเฉพาะหน้า ซึ่งต้องการการตรวจสอบที่เข้มข้นขึ้นจากสภาท้องถิ่น ในส่วนของภาคประชาชนใน อำเภอละแม ซึ่งเริ่มใช้สิทธิในการตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่นผ่านกลไกสภาประชาชน และการสื่อสารผ่านกลุ่มไลน์หมู่บ้าน ซึ่งเป็นรูปแบบการตรวจสอบโดยอ้อมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักการเมืองท้องถิ่นในระดับ “สูงมาก” ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการตรวจสอบที่เข้มแข็งจากฐานรากนี้เองที่เป็นตัวแปรสำคัญในการป้องกันการทุจริตเชิงนโยบาย และช่วยให้การกำหนดนโยบายสาธารณะของ อำเภอละแม ในช่วงปี พ.ศ. 2568 มีความโปร่งใสและตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและประชาชนมากขึ้น

Citation : Nuplord, A., & Dumphupha. P. (2026). The Policy-Making Process in Local Administrative Organizations: A Case Study of Local Administrative Organizations in Lamae District, Chumphon Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

(3) การบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการรับสินบนและการประพฤติมิชอบ

แผนป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ปีงบประมาณ 2568 พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม มีการจัดทำรายงานประเมินความเสี่ยงการรับสินบนอย่างละเอียดในภารกิจที่มีความเสี่ยงสูง อาทิ การออกใบอนุญาตก่อสร้างและการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุทางการเกษตร โดยกำหนดมาตรการควบคุมภายในที่ชัดเจนตามแนวทางของสำนักงานปราบปรามการทุจริตแห่ชาติ และนโยบาย “No Gift Policy” ที่ประกาศใช้อย่างเป็นทางการ มาตรการเหล่านี้มิได้เป็นเพียงการปฏิบัติตามกฎหมาย แต่สะท้อนถึงเจตจำนงทางการเมืองของผู้บริหารที่มุ่งมั่นสร้างองค์กรให้เป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ไม่ทนต่อการทุจริตในปี พ.ศ. 2568 ได้ช่วยลดความเสียหายจากการรั่วไหลของงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ท้องถิ่นมีทรัพยากรคงเหลือเพียงพอสำหรับนำไปพัฒนาโครงการสวัสดิการสังคมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อำเภอละแมได้อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

(4) การสร้างความโปร่งใสผ่านการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาสังคม

ในปีงบประมาณ 2568 อำเภอละแมโดดเด่นด้วยการดึงเครือข่ายผู้นำชุมชนและอาสาสมัครเข้าสู่กลไกตรวจสอบและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ครอบคลุมระดับหมู่บ้านเพื่อสร้างความโปร่งใสและลดช่องว่างการเข้าถึงข้อมูลงบประมาณ การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสู่ความยั่งยืนของนโยบาย ผลสัมฤทธิ์นี้สะท้อนว่าละแมได้ยกระดับสู่การเป็นท้องถิ่นโปร่งใสที่มีฐานอำนาจจากความศรัทธาและความร่วมมือของทุกภาคส่วนภายใต้ระบอบประชาธิปไตยระดับพื้นที่อย่างแท้จริง

(5) บทสรุปของธรรมาภิบาลท้องถิ่นต่อเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนา

เสถียรภาพทางการเมืองของท้องถิ่นในอำเภอละแมตลอดปีงบประมาณ 2568 มีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสามารถในการรักษามาตรฐานธรรมาภิบาลและการตอบสนองต่อปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างทันท่วงที โดยนโยบายที่ผ่านการกลั่นกรองจากความต้องการที่แท้จริงไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต แต่ยังสร้างฐานอำนาจที่ยั่งยืนให้แก่ผู้นำท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์ในการสร้างความเปลี่ยนแปลง กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะในปีนี้จึงเป็นภาพสะท้อนของการเติบโตทางการเมืองระดับพื้นที่ที่ก้าวพ้นจากการครอบงำโดยส่วนกลาง ไปสู่การสร้างพื้นที่แห่งความร่วมมือที่เน้นผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ โดยใช้กลไกการตรวจสอบและความโปร่งใสเป็นเครื่องมือปกป้องความชอบธรรม ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาอำเภอละแม จังหวัดชุมพร ให้มีความเข้มแข็งและก้าวหน้าอย่างยั่งยืนในอนาคต

ทั้งนี้ ผลการศึกษารูปแบบธรรมาภิบาลและการตรวจสอบความโปร่งใสในกระบวนการนโยบายสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างการวิจัยซึ่งเกิดจากการสุ่ม ดังนี้

Citation : อนิรุต หนูปลอด, และ ภาคิน ดำภูผา. (2569). กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

1. ตัวแทนชนชั้นนำทางการเมืองท้องถิ่นในตำแหน่ง “สมาชิกสภา อปท.”

“...การยกระดับมาตรฐาน ITA ในปี 2568 ไม่ใช่แค่การทำเอกสารตามระเบียบ แต่เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนเห็นว่าภาษีของเขาถูกใช้อย่างคุ้มค่าที่สุด เพื่อให้เกิดความชอบธรรมในการบริหารงานท่ามกลางการตรวจสอบที่เข้มข้นจากคนในพื้นที่...”

— (สมคิด โปร่งใส (นามสมมติ), สมาชิกสภา อบต., **สัมภาษณ์;** เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2569)

2. ตัวแทนข้าราชการประจำท้องถิ่นในตำแหน่ง “เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน”

“...การประกาศนโยบาย No Gift Policy และการประเมินความเสี่ยงอย่างละเอียดในงานจัดซื้อจัดจ้าง เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยลดการรั่วไหลของงบประมาณ ทำให้เรามีทรัพยากรเหลือเพียงพอสำหรับไปพัฒนาโครงการสวัสดิการสังคมให้เข้าถึงกลุ่มเปราะบางได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมยิ่งขึ้น...”

— (กัลยา ยึดมั่น (นามสมมติ), เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน, **สัมภาษณ์;** เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2569)

3. ตัวแทนภาคประชาสังคมในตำแหน่ง “กรรมการสภาประชาชน”

“...ปัจจุบันเราใช้กลุ่มไลน์หมู่บ้านและสภาประชาชนเป็นช่องทางหลักในการตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจของนักการเมืองระดับสูงมาก เพราะการมีส่วนร่วมตั้งแต่นำจนถึงปลายน้ำช่วยให้โครงการนโยบายต่าง ๆ ตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนอย่างโปร่งใส...”

— (บุญมี ตรวจสอบ (นามสมมติ), กรรมการสภาประชาชน, **สัมภาษณ์;** เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2569)

ดังนั้น (1) บทบาทของชนชั้นนำทางการเมืองและข้าราชการในอำเภอละแม ช่วงปีงบประมาณ 2568 มีความซับซ้อนโดย “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคุณภาพ จำนวน 5 แห่ง ในอำเภอละแม” เปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการสู่ “ผู้กำหนดวาระทางนโยบาย” ที่ยึดโยงกับการรักษาฐานเสียงและสนับสนุนเศรษฐกิจเกษตรกรรมสมัยใหม่ อาทิ สวนทุเรียนและมังคุด ผ่านกลไกการต่อรองเพื่อสร้างความชอบธรรมทางการเมือง ขณะที่ข้าราชการประจำทำหน้าที่เป็น “ผู้กลั่นกรองเทคนิค” เพื่อแปลเจตจำนงทางการเมืองให้สอดคล้องกับระเบียบกระทรวงมหาดไทย ทิศทางนโยบายจึงเป็นผลิตผลจากการประสานประโยชน์ระหว่างฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำที่มุ่งวางรากฐานการบริหารจัดการท้องถิ่นอัจฉริยะ (2) การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ยกระดับสู่สภาวะ “ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ” ผ่านกลุ่มไลน์หมู่บ้านและสภาประชาชน เปลี่ยนจากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ส่วนบุคคลสู่ “นโยบายสวัสดิการถ้วนหน้า” และการดูแลกลุ่มเปราะบางด้วยระบบดิจิทัล ส่งผลให้ภาคประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการและมีส่วนร่วมตรวจสอบอย่างเข้มแข็ง และ (3) ความเชื่อมโยงระหว่างฐานเศรษฐกิจสังคมกับพลวัตการกำหนดนโยบายพบว่ามีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของจังหวัดชุมพรอย่างโดดเด่น โดยเฉพาะการบูรณาการงบประมาณเพื่อจัดการน้ำเชิงยุทธศาสตร์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ผ่าน “หลาดใต้เคี่ยม” ซึ่งเป็นการนำทุนทางสังคมมาสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจฐานราก ช่วยให้ท้องถิ่นมีความยืดหยุ่นต่อความ

Citation : Nuplord, A., & Dumphupha. P. (2026). The Policy-Making Process in Local Administrative Organizations: A Case Study of Local Administrative Organizations in Lamae District, Chumphon Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

ผันผวนของโลกและสร้างรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการตรวจสอบอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้นในปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การอภิปรายผลการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า พลวัตของกระบวนการนโยบายสาธารณะใน อำเภอละแม ซึ่งมีความสอดคล้องอย่างมีนัยสำคัญกับทฤษฎีระบบของ David Easton (1965) โดยมีปัจจัยทางเศรษฐกิจเกษตรกรรมเป็นตัวกำหนดการจัดสรรงบประมาณ ขณะที่บริบทการทำงานของข้าราชการภายใต้แรงกดดันทางการเมืองสะท้อนนิเวศวิทยาทางการเมืองของ Fred W. Riggs (1964) ที่โครงสร้างทางสังคมหล่อหลอมพฤติกรรมราชการอย่างแยกไม่ออก เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ Hadpakdee (2025) ที่เน้นความสมดุลระหว่างการกระจายอำนาจและการป้องกันคอร์รัปชัน ถึงแม้ว่าผลการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนแนวคิดดังกล่าว แต่กลับพบความต่างในมิติที่อำเภอละแมได้ยกระดับสู่ “ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ” ผ่านกลไกดิจิทัล ซึ่งเป็นประเด็นที่ก้าวหน้ากว่างานวิจัยของ Moratsateain (2024) ที่มุ่งเน้นเพียงบทบาทพรรคการเมืองในฐานะเครื่องมือขับเคลื่อนฐานเสียง อีกทั้ง ผลการศึกษาเรื่องความสำเร็จของโครงการตลาดชุมชนยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ปิยะธิดา ประดิษฐ์บาทุกา (2565) และ วิระสิทธิ์ สิทธิไตรย์ (2565) ที่ยืนยันว่า การกระจายอำนาจที่ยึดโยงกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น ช่วยลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างแท้จริง ทว่าผลการศึกษาพบความไม่สอดคล้องกับอุดมคติของ Peter A. Hall (1986) ในประเด็นการบูรณาการการเมืองกับเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากในทางปฏิบัติข้าราชการประจำยังคงเผชิญสภาวะทับซ้อนระหว่างระเบียบกระทรวงมหาดไทยกับความต้องการของฝ่ายบริหาร ซึ่งแตกต่างจากทัศนะของ Theda Skocpol (1979) ที่มองความเป็นอิสระของรัฐไว้อย่างเบ็ดเสร็จ เนื่องจากว่า ในพื้นที่ที่มีระบบอุปถัมภ์เข้มแข็ง ความเป็นอิสระของรัฐดังกล่าวทำได้ยากกว่าในระดับมหภาค ในขณะที่งานวิจัยของ Anayochukwu และ Ani (2021) ในประเทศไนจีเรียชี้ให้เห็นว่า การแทรกแซงทางการเมืองเป็นอุปสรรคต่ออิสระของท้องถิ่น แต่ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนภาพที่แตกต่างออกไป โดยพบว่า อิทธิพลของชนชั้นนำทางการเมืองสามารถเปลี่ยนผ่านสู่การสร้างผลประโยชน์สาธารณะผ่านกลไกธรรมาภิบาล และการถอดบทเรียนเชิงยุทธศาสตร์ตามแนวทางของ Benedict Anderson (1983) ได้สำเร็จ ทั้งนี้ ความสำเร็จใน อำเภอละแม ที่ยงยุทธ ข้ามสี่ (2566) ระบุว่า เกิดจากจิตสำนึกรักบ้านเกิดนั้น ยังสามารถอธิบายเพิ่มเติมด้วยแนวคิดของ Samuel P. Huntington (1968) ในเรื่องการปรับตัวต่อแรงกดดันทางสังคมเพื่อสร้างเสถียรภาพทางการเมือง เช่นว่านี้ การอภิปรายเชิงวิพากษ์ในครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นว่า แม้นโยบายสาธารณะตามนิยามของ Thomas R. Dye (2017) จะถูกกำหนดโดยความต้องการของรัฐเพื่อแก้ปัญหา แต่ความสำเร็จที่แท้จริงในพื้นที่กลับขึ้นอยู่กับการประสานเจตจำนงทางการเมืองของผู้นำให้เข้ากับทุนทางสังคมเดิม ซึ่งเป็นปัจจัยท้าทายที่งานวิจัยก่อนหน้าส่วนใหญ่มิได้ให้ความสำคัญอย่างลึกซึ้งเท่ากับผลการศึกษาในกรณีศึกษา อำเภอละแม ที่ซึ่งก้าวพ้นจากการจัดการแบบสั่งการไปสู่ความร่วมมือเชิงโครงสร้างอย่างเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ. 2568 นี้

Citation : อนิรุต หนูปลอด, และ ภาคิน ดำภูผา. (2569). กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์เปรียบเทียบพลวัตทางการเมืองและการกำหนดนโยบายสาธารณะของทั้งห้าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขต อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

ประเด็น	(1) อบต.ทุ่งคาวัด	(2) อบต.สวนแตง	(3) อบต.ทุ่งหลวง	(4) อบต.ละแม	(5) ทต.ละแม
(1) ตัวแสดงหลักและปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ	การเน้นกลุ่มเกษตรกรทำสวนและข้าราชการฝ่ายแผน ปฏิสัมพันธ์เป็นแบบหุ้นส่วนการพัฒนา	ผู้นำดั้งเดิมที่มีบารมีสูง ปฏิสัมพันธ์เป็นแบบอุปถัมภ์ที่ไว้วางใจ	เครือข่ายคนรุ่นใหม่และศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอละแม ปฏิสัมพันธ์เป็นแบบเครือข่ายองค์ความรู้	ชนชั้นนำทางการเมืองสายธุรกิจ ปฏิสัมพันธ์เป็นแบบต่อรองเชิงโครงสร้าง	ฝ่ายบริหารและสภาที่เข้มแข็ง ปฏิสัมพันธ์เป็นแบบ ตรวจสอบและถ่วงดุล
(2) การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์และส่วนร่วม	การเน้นการแลกเปลี่ยนทรัพยากรน้ำและงบประมาณเพื่อการเกษตร	การรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล	กระบวนการประชาคมที่เข้มข้น และได้รับรางวัลจัดการขยะระดับชาติ	การบริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ และแอ๊พพลิเคชั่น แจ้งเหตุ	การประเมินไอทีเอระดับสูงมาก และความโปร่งใสผ่านทางดิจิทัล
(3) ฐานเศรษฐกิจและพลวัตเชิงพื้นที่	เศรษฐกิจสวนทุเรียนและมังคุด ส่งผลให้งบประมาณลงสู่ระบบประปาหมู่บ้าน	สังคมเกษตรกึ่งเมือง การจัดสรรงบประมาณเน้นผังเมือง	บริบททุนทางสังคมสูง เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและสิ่งแวดล้อม	พื้นที่เศรษฐกิจเชื่อมต่อ นโยบายเน้นการอำนวยความสะดวกการค้า	ความเป็นเมืองหนาแน่น เน้นการจัดสวัสดิการกลุ่มเป้าหมายเน้นกลุ่มเปราะบาง
(4) ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ	การมีอิสระสูงในการเลือกโครงการแหล่งน้ำตามความจำเป็นของเกษตรกร	การถูกจำกัดด้วยระเบียบการขอยกฐานะองค์กร แต่มีความคล่องตัวสูง	การมีอิสระในการสร้างนวัตกรรมใหม่ร่วมกับภาคประชาสังคม	การมีความเป็นตัวของตัวเองในการจัดการพื้นที่เชิงพาณิชย์	การใช้ความเป็นอิสระภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการตรวจสอบ

ที่มา : คณะวิจัย (2569).

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร มิใช่เพียงเรื่องเทคนิคการบริหาร แต่เป็นผลิตผลจากการปะทะประสานเชิงอำนาจระหว่างชนชั้นนำ กลุ่มทุนเกษตรสมัยใหม่ และเครือข่ายภาคประชาสังคม ผ่านกลไกสภาประชาชนและช่องทางดิจิทัลที่ยกระดับสู่ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ องค์ความรู้สำคัญคือการเปลี่ยนผ่านจากโครงสร้างอำนาจแบบสั่งการสู่ “การปกครองแบบหุ้นส่วน” ในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทที่มีต้นทุนทางสังคมสูง จนสามารถจัดการตนเองและก้าวพ้นการครอบงำจากส่วนกลางได้อย่างเป็นรูปธรรม ความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรน้ำและขยะที่ได้รับรางวัลระดับประเทศสะท้อนขีดความสามารถในการสร้างอำนาจที่จับต้องได้ผ่านนโยบายสวัสดิการและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่ยึดโยงกับอัตลักษณ์สวนทุเรียนและมังคุดอย่างมีนัยสำคัญ งานวิจัยชิ้นนี้ได้สังเคราะห์มโนทัศน์ “การจัดการตนเองเชิงยุทธศาสตร์บนพื้นฐานอัตลักษณ์เชิงพื้นที่” ซึ่งมุ่งปฏิรูปความสัมพันธ์ให้รัฐส่วนกลางเปลี่ยนบทบาทจากผู้ควบคุมเป็นผู้สนับสนุนนวัตกรรม โดยอาศัย 3 เสาหลัก คือ (1) การจัดการทรัพยากรที่ยึดโยงเศรษฐกิจชุมชน (2) ธรรมาภิบาลดิจิทัลที่ภาคประชาชนตรวจสอบได้ทันที และ (3) การพัฒนาทุนมนุษย์ที่สร้างจิตสำนึกรักถิ่นกำเนิดคู่ขนานกับสวัสดิการเชิงรุก มโนทัศน์นี้เน้นย้ำว่า

Citation : Nuplord, A., & Dumphupha. P. (2026). The Policy-Making Process in Local Administrative Organizations: A Case Study of Local Administrative Organizations in Lamae District, Chumphon Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

การกระจายอำนาจที่แท้จริงต้องรวมถึงอำนาจตัดสินใจให้ออกแบบอนาคตตนเองผ่านกระบวนการต่อรองที่โปร่งใสภายใต้หลักนิติธรรม หากท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการในลักษณะ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคุณภาพ จำนวน 5 แห่ง ในอำเภอละแม” ที่ประสานประโยชน์ระหว่างฝ่ายบริหาร สภา และประชาชนบนฐานข้อมูลความจริง จะส่งผลให้โครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและความเข้มแข็งทางประชาธิปไตยของไทยเติบโตจากฐานรากสู่สากลอย่างมั่นคงและยั่งยืน พร้อมเผชิญความผันผวนของโลกได้อย่างมีเอกภาพในที่สุด

ภาพที่ 2 : แสดงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้
ที่มา : คณะวิจัย (2569).

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะการนำวิจัยไปใช้

การบูรณาการระบบฐานข้อมูลกลางและนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อการตัดสินใจเชิงพื้นที่ กล่าวคือ ความเป็นอิสระทางการตัดสินใจของท้องถิ่นใน อำเภอละแม มีความเข้มแข็ง แต่ยังประสบปัญหาความล่าช้าจากภาวะขาดแคลนบุคลากรเชี่ยวชาญในบางช่วงเวลา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งห้าองค์กร หรือทั้งห้าแห่งควรยกระดับจากศูนย์บริการเบ็ดเสร็จไปสู่การสร้างโครงข่ายข้อมูลอัจฉริยะร่วมกัน โดยเฉพาะข้อมูลด้านการจัดการทรัพยากรน้ำและระบบนิเวศเกษตร ในสวนทุเรียนและมังคุด เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณในอนาคตลดความซ้ำซ้อนและตั้งอยู่บนฐานข้อมูลจริง มากกว่าการใช้ดุลยพินิจเชิงการเมืองเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะช่วยสร้างความโปร่งใสและเพิ่มประสิทธิภาพการบริการสาธารณะในสภาวะจริงได้อย่างดี

Citation : อนิรุต หนูปลอด, และ ภาคิน ดำภูผา. (2569). กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

พลวัตความสัมพันธ์เชิงอำนาจหลังการขยายตัวของสังคมเมืองและการยกฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือ เนื่องจากการวิจัยนี้พบแนวโน้มความต้องการของภาคประชาชนใน “องค์การบริหารส่วนตำบลสวนแตง” ที่ต้องการยกฐานะเป็น “เทศบาลตำบลสวนแตง” ในการศึกษาวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตไปสู่การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของตัวแสดงทางการเมือง เมื่อโครงสร้างองค์กรเปลี่ยนจากรูปแบบชนบท – องค์การบริหารส่วนตำบล – ไปสู่รูปแบบเมือง – เทศบาล – โดยมุ่งเน้นศึกษาว่าการเปลี่ยนแปลงสถานะทางกฎหมายและการจัดสรรรายได้ที่เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการลดลงหรือเพิ่มขึ้นของระบบอุปถัมภ์เชิงนโยบายอย่างไร ? รวมถึงการศึกษาบทบาทของคนรุ่นใหม่ ในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นผ่านพื้นที่ดิจิทัลว่า จะสามารถคานอำนาจกับชนชั้นนำดั้งเดิมได้มากน้อยเพียงใดในระยะยาว ?

เอกสารอ้างอิง (References)

ปิยะธิดา ประดิษฐ์บาทุกา. (2565). *การกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคใต้*. สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยทักษิณ.

ยงยุทธ ข้ามสี่. (2566). *ความสำคัญของการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

วิระสิทธิ์ สิทธิไตรย์. (2565). *การจัดการตนเองและการปรับตัวเชิงนโยบายของท้องถิ่น*. สำนักพิมพ์สถาบันพระปกเกล้า.

ศุภชัย ศุภลักษณ์นารี. (2567). *การบริหารงบประมาณและนโยบายสวัสดิการสังคมของท้องถิ่นในอำเภอละแม*. มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร.

อภินพ หาดภักดี. (2568). การกระจายอำนาจและธรรมาภิบาลประชาธิปไตย: การศึกษาเปรียบเทียบการปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. *วารสารวิชาการสังคมศาสตร์สมัยใหม่, 1*(2), 38–48.

อัครพนธ์ เนื้อไม้หอ. (2566). *กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำแผนพัฒนาท้องถิ่น*. สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

Anayochukwu, G. I., & Ani, V. A. (2021). Evaluation of local government administration and governance in Nigeria. *Local Administration Journal, 14*(4), 339–357.

Anderson, B. (1983). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism*. Verso.

Dye, T. R. (2017). *Understanding public policy* (15th ed.). Pearson.

Easton, D. (1965). *A framework for political analysis*. Prentice-Hall.

Citation : Nuplord, A., & Dumphupha. P. (2026). The Policy-Making Process in Local Administrative Organizations: A Case Study of Local Administrative Organizations in Lamae District, Chumphon Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

Hall, P. A. (1986). *Governing the economy: The politics of state intervention in Britain and France*. Oxford University Press.

Huntington, S. P. (1968). *Political order in changing societies*. Yale University Press.

Moratsateain, W. (2024). Politics, governance, and local political party branches to influence the growth of Thailand. *Journal of Dhamma for Life, 30*(1), 127–141.

Riggs, F. W. (1964). *Administration in developing countries: The theory of prismatic society*. Houghton Mifflin.

Skocpol, T. (1979). *States and social revolutions: A comparative analysis of France, Russia and China*. Cambridge University Press.

Verba, S. (1967). Democratic participation. *Annals of the American Academy of Political and Social Science, 373*, 53–78.

Citation : อนิรุต หนูปลอด, และ ภาคิน ดำภูผา. (2569). กระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมืองในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300263. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300263

พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province

เรียงดาว ทวะชาลี[1], ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์[2], สมเจตน์ ยามาเจริญ[3] วิรัตน์ ทองภู[4], พันทิวา ทัพภูมี[5], และ บุษกร วัฒนบุตร[6*]

Riangdaw Tavachalee[1], Phukanchanakrit Pulanram[2], Somjate Yamacharoen[3] Wirat Thongphu[4], Phanthiwa Thabphumee[5], and Busakorn Wattanabut[6*]

[1-5]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

[6*]มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ; North Bangkok University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : busaaiey2516@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e302307

Received : May 20, 2026; **Revised :** August 1, 2026; **Accepted :** 25 August 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของการทอผ้าขาวม้าภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น และ 3) เพื่อสร้างเครื่องมือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือกลุ่มสตรีทอผ้าขาวม้าทอมือ ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชนบ้านแห้ว หมู่ 8 และ หมู่ 9 รวมทั้งสิ้น 31 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนา

ผลวิจัยพบว่า 1) องค์ความรู้การทอผ้าขาวม้าออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ (1) การแสวงหาความรู้ (2) การสร้างความรู้ (3) การจัดระบบความรู้ (4) การเก็บถนอมความรู้ (5) การถ่ายทอดและความเพียรในการฝึกฝน (6) การประมวลผลและการใช้สมาธิ และ (7) การประเมินและการต่อยอดภูมิปัญญา อีกทั้งองค์ความรู้การทอผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านแห้วแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน และความรู้ที่ชัดแจ้ง ซึ่งเกื้อหนุนกันอย่างเป็นระบบ 2) กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา มี 8 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026). Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302307. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

และการปลูกฝังการเรียนรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การถ่ายทอดโดยครูภูมิปัญญาชุมชน วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ องค์ความรู้ในการถ่ายทอด กระบวนการถ่ายทอดอย่างเป็นลำดับ การจัดการความรู้ และการสร้างความยั่งยืนสำหรับการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้พละ 5 (ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา) เป็นฐานในการเรียนรู้และแก้ไขปัญหา และ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือ คือ เครื่องมือเชิงกายภาพ เครื่องมือเชิงกระบวนการจัดการความรู้ และเครื่องมือสื่อดิจิทัลผ่านโซเชียลมีเดีย

คำสำคัญ (Keywords) : พุทธวิธี, การจัดการความรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การทอผ้าขาวม้า, จังหวัดขอนแก่น

Abstract

The objectives of this research are threefold: 1) study the body of knowledge related to pha khao ma weaving as local wisdom in Ban Haeo Community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province; 2) examine the process of transmitting local wisdom in Ban Haeo Community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province; and 3) develop tools for transmitting local wisdom in Ban Haeo Community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. This study employed a qualitative research approach using participatory action research (PAR). The research population, sample group, and key informants consisted of handwoven pha khao ma women weavers, community sages, and community leaders from Ban Haeo Community, Moo 8 and Moo 9, totaling 31 monks/persons, selected through purposive sampling. The research instruments included semi-structured interviews and focus group discussion recording forms. Data were analyzed using content analysis and descriptive analysis. The study documented details of applying Buddhist methods to knowledge management for the transmission of local wisdom in handwoven pha khao ma. The outcomes were compiled into a transmission database presented in the form of a manual and disseminated through social media channels, including Facebook, TikTok, and YouTube.

The results showed that: 1) Knowledge of hand-woven cotton cloth weaving can be classified into seven dimensions: (1) Identification and acquisition (2) Creation and development (3) Organization and systematization (4) Storage and preservation (5) Sharing and continuous practice (6) Processing and focused application and (7) Evaluation and knowledge enhancement. In addition, the hand-woven cotton cloth weaving of Ban Haeo community can be divided into two types: tacit knowledge and explicit knowledge, which

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569). พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302307.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

systematically support and complement one another. 2) The process of transmitting local wisdom consists of eight steps: creating inspiration and fostering a learning mindset; learning from direct experience; transmission by community wisdom masters; methods of knowledge transmission; knowledge content for transmission; step-by-step transmission processes; knowledge management; and building sustainability. For the integration of Buddhist principles, the Five Spiritual Powers (Pala 5).3) Tools used in transmitting the local wisdom of handwoven Pha Khao Ma include physical tools, knowledge management process tools, and digital media tools through Facebook, TikTok, and YouTube.

Keywords : Buddhist, Knowledge Management, local Wisdom, Hand-Woven Cotton, Khon Kaen Province

บทนำ (Introduction)

การจัดการความรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาเป็นกลไกสำคัญในการสืบสานวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยมิได้เป็นเพียงการบันทึกความรู้ แต่เป็นกระบวนการบริหารจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบครอบคลุมตั้งแต่การกำหนด แสวงหา แลกเปลี่ยน จัดเก็บ ถ่ายทอด และประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่ออนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ (ปริชต์ สาติ และวนิดา พรมหล้า, 2567) ทั้งนี้ ความยั่งยืนของภูมิปัญญาจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีกระบวนการเผยแพร่และถ่ายทอดที่มีประสิทธิภาพควบคู่กับระบบติดตามและประเมินผล เพื่อนำข้อมูลย้อนกลับมาพัฒนาการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง อันจะทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคงอยู่และสามารถส่งต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่นได้อย่างมั่นคง (ชิตสุภางค์ เกิดสำอาง และจักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า, 2564) ดังนั้นการจัดเก็บองค์ความรู้ทั้งในรูปแบบความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลและเอกสาร พร้อมทั้งการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนผ่านกระบวนการอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จึงเป็นแนวทางสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นถือเป็นมรดกทางปัญญาที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ การสั่งสมประสบการณ์ ทักษะ และการปรับตัวของคนในชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ ภูมิปัญญาดังกล่าวสะท้อนศักยภาพของชุมชนในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตลอดจนสามารถต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่กิจกรรมสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดรายได้และสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างเหมาะสม (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นหัวใจสำคัญของการธำรงรักษาองค์ความรู้ของชุมชน โดยมิใช่เพียงการเล่าเรื่องหรือการปฏิบัติตามแบบแผนเดิม แต่ต้องอาศัยการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้คนรุ่นใหม่สามารถซึมซับ เข้าใจ และนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม (หทัยชนก คะตะสมบูรณ์, 2565)

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026). Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302307. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

ชุมชนบ้านแห้ว หมู่ 8 และ หมู่ 9 ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีภูมิปัญญาและทุนทางวัฒนธรรมสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะ “ผ้าขาวม้าทอมือ” ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการสั่งสมองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น เดิมการทอผ้าขาวม้ามีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันภายในครัวเรือน และเป็นกิจกรรมควบคู่กับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อบริบททางสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป ผ้าขาวม้าทอมือยังคงดำรงอยู่และได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสังคมร่วมสมัย โดยชุมชนบ้านแห้วได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวนวัตวิถี ส่งผลให้ผู้นำและกลุ่มสตรีในชุมชนรวมตัวกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่าทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม สะท้อนถึงศักยภาพในการปรับตัวและความเข้มแข็งของชุมชน (แนวหน้า, 2565) การบูรณาการ “พละ 5” เข้ากับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จึงเป็นกลไกสำคัญในการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่าอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนสู่การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง

แม้ผ้าขาวม้าทอมือจะเป็นทุนวัฒนธรรมที่มีคุณค่า แต่ชุมชนบ้านแห้วยังคงเผชิญกับ สภาพปัญหาเชิงพื้นที่ในหลายด้าน ดังนี้ (1) ปัญหาด้านองค์ความรู้การทอผ้าขาวม้าภูมิปัญญาท้องถิ่น ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญหายหรือความคลาดเคลื่อนขององค์ความรู้ โดยเฉพาะเมื่อผู้รู้ดั้งเดิมมีอายุมากขึ้นหรือไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ ข้อจำกัดการเรียนรู้วิธีการผลิตใหม่ๆ (ศิริลักษณ์ คัมภิรานนท์ และสุปรีญา นุ่นเกลี้ยง, 2567) (2) ปัญหาด้านกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าในชุมชนบ้านแห้วยังคงเป็นการถ่ายทอดแบบไม่เป็นทางการ โดยอาศัยความสัมพันธ์ในครอบครัวหรือเครือญาติเป็นหลัก (สุภรัชต์ อินทรเทพ สุวารีย์ ศรีปูณะ และผมหอม เชิดโกทา, 2560) และ (3) ปัญหาด้านเครื่องมือและสื่อในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเอกสาร คู่มือการเรียนรู้ หรือสื่อดิจิทัลที่เข้าใจง่ายและสอดคล้องกับบริบทของคนรุ่นใหม่ การสืบสานและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นจำเป็นต้องคำนึงถึงทั้งมิติด้านทักษะเชิงปฏิบัติ และมิติด้านจิตใจ ความเชื่อ และค่านิยมของชุมชนควบคู่กัน ร่วมกับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้หลัก พละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งมีความสำคัญในการสะท้อนการดำรงชีวิต

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า “ผ้าขาวม้าทอมือ” มิได้เป็นเพียงหัตถกรรมพื้นบ้าน แต่เป็นศิลปะและวิถีชีวิตที่สะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านแห้ว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาพุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้การทอผ้าขาวม้ายังคงดำรงอยู่คู่ชุมชนอย่างยั่งยืน

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569). พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302307.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ของการทอผ้าขาวม้าภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

3. เพื่อสร้างเครื่องมือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การทบทวนวรรณกรรมในบทนี้จึงครอบคลุมสาระสำคัญ 4 ประเด็น ดังนี้

1. พุทธธรรมหลัก “พละ 5” เป็นแนวคิดสำคัญในพระพุทธศาสนาที่สะท้อนถึง “กำลังทางจิตใจ” ซึ่งช่วยสนับสนุนให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเอง ด้วยองค์ธรรม 5 ประการ ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556)

2. แนวคิดการจัดการความรู้ที่มุ่งเน้นกระบวนการสร้าง จัดเก็บ ถ่ายทอด และใช้ความรู้อย่างเป็นระบบ โดยNonaka และ Takeuchi (1995) อธิบายว่าความรู้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และความรู้ที่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นเอกสารหรือรูปธรรม (Explicit Knowledge) ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กร นอกจากนี้ Dalkir (2017) อธิบายว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการแบบบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับการสร้าง การแบ่งปัน การจัดเก็บ และการนำความรู้ไปใช้ อย่างเป็นระบบ

3. แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลหรือชุมชนเข้ามามีบทบาทในการคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน และประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดย Cohen and Uphoff (1980) ได้อธิบายว่าการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

4. แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom Approach) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับ “องค์ความรู้ ประสบการณ์ และวิธีการดำรงชีวิต” ของคนในชุมชน โดยความรู้นี้มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านวิถีชีวิตจริง เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การเคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น และการบูรณาการกับความรู้สมัยใหม่ (UNESCO, 2003)

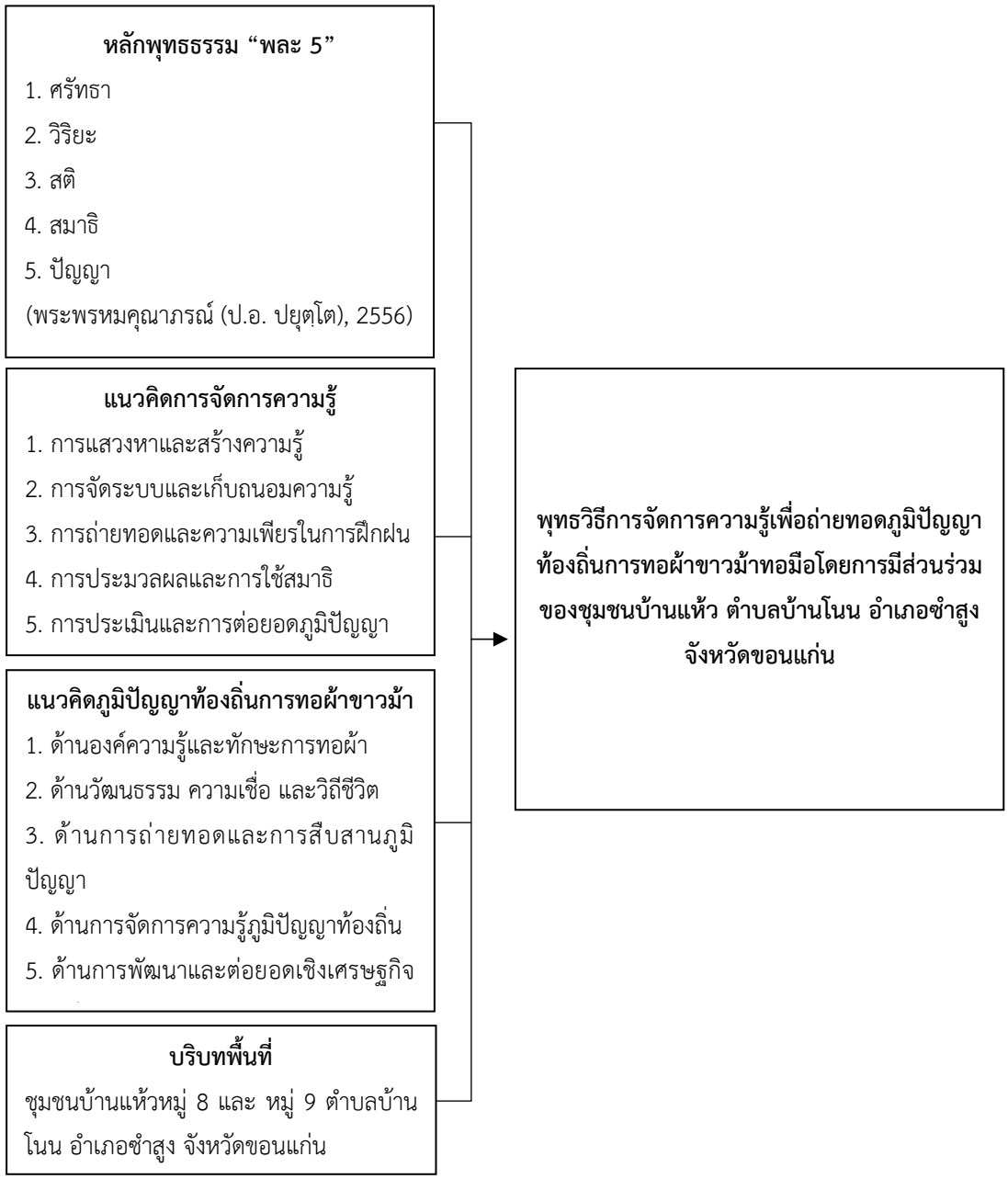
Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026). Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302307. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

สรุปการทบทวนวรรณกรรมครอบคลุม 4 แนวคิดสำคัญ ได้แก่ หลักพละ 5 การจัดการความรู้ การมีส่วนร่วม และภูมิปัญญาท้องถิ่น แนวคิดเหล่านี้มุ่งเสริมสร้างพลังทางจิตใจ การสร้างและถ่ายทอดความรู้ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคลและชุมชน

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569). พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302307.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม “พละ 5” ร่วมกับแนวคิดการจัดการความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้า กรอบแนวคิดการวิจัยนี้จึงแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง “พละ 5” ในฐานะปัจจัยสนับสนุนด้านจิตใจ ดังกรอบแนวคิดการวิจัยนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026). Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302307. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยดำเนินการในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ในภาคสนาม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research methodology)

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย (1) พุทธธรรม หลักพละ 5 (2) การจัดการองค์ความรู้ และ (3) ภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้า

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ชุมชนบ้านแห้วหมู่ 8 และ หมู่ 9 ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

1.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มสตรีทอผ้าขาวม้าทอมือ ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชนบ้านแห้ว หมู่ 8 และ หมู่ 9 รวมทั้งสิ้น 31 รูป/คน ประกอบด้วย

1.3.1 กลุ่มสตรีทอผ้าขาวม้าทอมือบ้านแห้ว หมู่ 8 และ หมู่ 9 จำนวน 15 คน

1.3.2 พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราช์ญชุมชน จำนวน 5 รูป/คน

1.3.3 เยาวชน จำนวน 9 คน

1.3.4 นักวิชาการผลิตสื่อการเรียนรู้ จำนวน 2 คน

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ได้แก่ เดือน ตุลาคม 2568 ถึง เมษายน 2569

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพุทธวิธีการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.1.2 กำหนดประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ครอบคลุมด้านปัจจัย กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และเครื่องมือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1.3 สร้างข้อคำถามลักษณะปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นเชิงลึกได้อย่างอิสระ

2.1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.1.5 ตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา ความชัดเจนของคำถาม และความสอดคล้องกับบริบทชุมชน ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569). พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302307.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

2.2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Record Form) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ ดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยพัฒนาแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความคิดเห็น ถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้จากผู้ทรงภูมิปัญญา ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีทอผ้าขาวม้าทอมือ และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาแนวทางพุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือ

2.2.2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา เพื่อให้แน่ใจว่าคำถามมีความถูกต้อง ชัดเจน และสอดคล้องกับบริบทของชุมชน

2.2.3 บันทึกความคิดเห็น การสังเกตพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วม และการสรุปประเด็นสำคัญเพื่อใช้ในการพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญา

3. วิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย

วิธีการเก็บข้อมูลตามระยะของการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

3.1 ระยะเตรียมการวิจัย (Pre-research Phase) ดังนี้ (1) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (Build-up Rapport) โดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุด คือการปฏิบัติตัวของนักวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน (2) การสำรวจศึกษาชุมชน (Surveying and Studying Community) เป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลรากเหง้าผ้าขาวม้าทอมือ (3) การเข้าสู่ชุมชน (Entering Community) ข้อมูลชุมชนนับเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินกำหนดอัตลักษณ์การทอผ้าขาวม้าทอมือของชุมชน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวควรเป็นข้อมูลที่รอบด้าน และ (4) การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ ในตอนนี้มักถูกกำหนดให้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของระยะก่อนการวิจัยโดยมุ่งหมายให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิจัยซึ่งเป็นระยะต่อไปและก่อให้เกิดการประสานที่ดีเพื่อความสะดวกต่อการดำเนินงานวิจัย

3.2 ระยะดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ดังนี้ (1) การวินิจฉัยปัญหา การวางแผน และกำหนดองค์ความรู้ของการทอผ้าขาวม้าภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ใช้การสนทนาและสร้างพื้นที่การสื่อสารร่วมกันระหว่างนักวิจัยกับชุมชน (2) การปฏิบัติ การสร้างความรู้ การเสาะหาและยึดกุมความรู้ (3) การสังเกต เก็บข้อมูล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนำใช้ความรู้ การทบทวน วิเคราะห์ และประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติ เพื่อเรียนรู้และปรับปรุงกระบวนการ (4) กิจกรรมสรุปองค์ความรู้ หนังสือหลักสูตรการทอผ้า แล้วนำข้อมูลไปสู่การจัดทำสื่อที่ได้จากการพัฒนาร่วมกัน เป็นการคืนข้อมูลสู่ชุมชน และ (5) กิจกรรมจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ ผลงานวิจัย บทความ เพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สาธารณะชน รวมทั้งการจัดพิมพ์เอกสารรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026). Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302307. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง และสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

4.2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อค้นหาแนวทางพุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้ไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องร่วมตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การตีความ และการสรุปผล เพื่อให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วง หรือยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่นำเสนอ

4.3 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ประกอบด้วย (1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสตรีทอผ้าขาวม้าทอมือ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชุมชน เยาวชน และนักวิชาการ (2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลและการตีความจากผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อช่วยลดอคติในการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัย และ (3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาข้อมูลในประเด็นเดียวกัน ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา ตามกรอบเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย (Research Results)

ตอนที่ 1 องค์ความรู้ของการทอผ้าขาวม้าภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น พบว่าการสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถสังเคราะห์ออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1) ด้านการแสวงหาความรู้ การเรียนรู้การทอผ้าขาวม้าเกิดจากการถ่ายทอดองค์ความรู้ภายในครอบครัวผ่านการสังเกตและการฝึกปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดความผูกพันและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งโครงการ “แม่สอนลูก” ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมและสืบสานภูมิปัญญาจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ พร้อมทั้งช่วยเสริมสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืน

2) ด้านการสร้างความรู้ การสร้างความรู้ในการทอผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้วเป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ กล่าวคือ ในอดีตการเรียนรู้จะอาศัยการจดจำจากประสบการณ์ตรง การฝึกซ้ำ และการเรียนรู้จากผู้มีความชำนาญในชุมชน ซึ่งช่วยพัฒนา

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569). พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302307.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

ทักษะ ความอดทน และสมาธิในการทอผ้า ขณะเดียวกัน ชุมชนได้มีการปรับตัวด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยจดจำและบันทึกองค์ความรู้ ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดความผิดพลาด และเอื้อต่อการถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นใหม่

3) ด้านการจัดระบบความรู้ การจัดระบบความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้วเป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอนอย่างชัดเจนและเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การเลือกซื้อเส้นด้ายตามสีและคุณภาพที่ต้องการ การกรอด้ายเป็นหลอดหรือไจเพื่อเตรียมสำหรับการขึ้นกี่ การจัดเรียงเส้นยืนให้ตึงและเป็นระเบียบ การสลับสีตามลวดลายที่กำหนด ตลอดจนการขึ้นกี่และการทอผ้าด้วยมือจนแล้วเสร็จ กระบวนการทั้งหมดต้องอาศัยความละเอียด ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้ทอเป็นสำคัญ

4) ด้านการเก็บถนอมความรู้ การเก็บถนอมความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้วเกิดจากการรักษาและสืบทอดองค์ความรู้ด้านการใช้อุปกรณ์การทอผ้าอย่างเป็นระบบ โดยอุปกรณ์สำคัญที่ใช้ในการทอผ้า ได้แก่ กี่ทอผ้า ฟืม กระสวย หลอดด้าย ไน (เขาหูก) และหัวกวัก ซึ่งผู้ทอผ้าต้องเรียนรู้หน้าที่และวิธีใช้อุปกรณ์แต่ละชนิดควบคู่กับการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความชำนาญและสามารถทอผ้าได้อย่างถูกต้อง

5) ด้านการถ่ายทอดและความเพียรในการฝึกฝน การถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้วเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ โดยถ่ายทอดผ่านสมาชิกในครอบครัวและเครือญาติ โดยเฉพาะแม่ ยาย หรือญาติผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์ในการทอผ้า ผู้เรียนส่วนใหญ่มักเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่อายุประมาณ 13–19 ปี ผ่านกระบวนการ “ดู ทำ จำ และฝึกปฏิบัติจริง” เริ่มจากงานพื้นฐาน เช่น การปั่นหลอดด้าย การกรอด้าย ก่อนพัฒนาไปสู่การขึ้นกี่และการทอผ้าด้วยตนเอง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า การลงมือปฏิบัติจริงเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาความชำนาญในการทอผ้า

6) ด้านการประมวลผลและการใช้สมาธิ กระบวนการทอผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้วต้องอาศัยการประมวลผลความรู้และการใช้สมาธิอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้ทอมักประสบปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์และวัสดุในการทอผ้า เช่น ฟืมเก่า ฟืมชำรุด ด้ายขาด หรือคุณภาพของเส้นด้ายไม่สม่ำเสมอ รวมถึงข้อจำกัดด้านทุนทรัพย์ในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับการทอผ้า การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การต่อด้าย การซ่อมแซมอุปกรณ์ หรือการหยุดทอชั่วคราวเมื่อขาดทุนทรัพย์ โดยอาศัยความอดทน สติ และการยอมรับสถานการณ์ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

7) ด้านการประเมินและการต่อยอดภูมิปัญญาองค์ความรู้ การประเมินและการต่อยอดองค์ความรู้ด้านการทอผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้วเกิดจากความร่วมมือของหลายภาคส่วน ทั้งภายในภายนอกชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วัดมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชนและเป็นพื้นที่สำหรับจัดแสดงผลงานผ้าขาวม้า โรงเรียนมีส่วนสนับสนุนโดยการสั่งซื้อผ้าขาวม้าเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา ซึ่งช่วยสร้างรายได้และเพิ่มโอกาสในการเผยแพร่ผ้าขาวม้าของชุมชน นอกจากนี้

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026). Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302307. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

สถาบันการศึกษาและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยยังเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้แก่ผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้ว การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐยังขาดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านงบประมาณและการส่งเสริมเชิงนโยบาย

ตอนที่ 2 กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

2.1 ขั้นตอนกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านแห้ว มี 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจและปลูกฝังการเรียนรู้ เริ่มจากการเรียนรู้ภายในครอบครัว โดยเด็กและเยาวชนได้เห็นพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายทอผ้าขาวม้าในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความคุ้นเคย ความสนใจ และความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งมีโครงการ “แม่สอนลูก” ที่ช่วยกระตุ้นให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้และสืบทอดการทอผ้า

ขั้นตอนที่ 2 การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผู้เรียนเริ่มเรียนรู้ผ่านการสังเกต จดจำ และฝึกปฏิบัติจริง ตั้งแต่งานง่าย เช่น การปั้นหลอดด้าย การกรอด้าย ก่อนพัฒนาไปสู่การขึ้นกี่และการทอผ้า ทำให้เกิดความชำนาญและเข้าใจกระบวนการทอผ้าอย่างเป็นธรรมชาติ

ขั้นตอนที่ 3 การถ่ายทอดองค์ความรู้โดยครูภูมิปัญญาชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ สมาชิกในครอบครัว และกลุ่มทอผ้าทำหน้าที่เป็นครูภูมิปัญญาชุมชน ถ่ายทอดความรู้ผ่านการสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการทำงานร่วมกัน พร้อมทั้งสอดแทรกค่านิยม ความอดทน ความเพียร และวัฒนธรรมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ใช้วิธีการเรียนรู้แบบ “ดู ทำ จำ ฝึกจริง” โดยเน้นการลงมือปฏิบัติ การสังเกต การเลียนแบบ และการฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการเล่าเรื่องเกี่ยวกับลวดลายผ้า ความหมาย และประสบการณ์ชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจทั้งทักษะและคุณค่าทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 5 การเรียนรู้องค์ความรู้และเทคนิคการทอผ้า ผู้เรียนศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับลวดลาย การเลือกสี การจัดเส้นยืน–เส้นพุ่ง การใช้กี่ ฟืม กระสวย และเทคนิคการแก้ปัญหา เช่น การต่อด้ายหรือแก้ลายผิด ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 6 การจัดการความรู้และการต่อยอดองค์ความรู้ ชุมชนมีการรวบรวม ถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และบันทึกองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่อง การจัดเก็บ Best Practice การทบทวนหลังปฏิบัติงาน (AAR) และระบบพี่เลี้ยง รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบันทึกลวดลายและพัฒนาผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 7 การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภายนอก ในการสนับสนุนการเรียนรู้ การจัดแสดงผลงาน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการสร้างช่องทางการตลาด เพื่อเพิ่มคุณค่าและสร้างรายได้ให้ชุมชน

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569). พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302307.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

ขั้นตอนที่ 8 การสืบทอดและสร้างความยั่งยืน ส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าอย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นคงอยู่และพัฒนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ตอนที่ 3 เครื่องมือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น จำแนกออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

3.1 เครื่องมือเชิงกายภาพ คือ อุปกรณ์ เครื่องมือ และสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าทอมือของชุมชนบ้านแห้ว ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง เกิดความเข้าใจในกระบวนการทำงาน และพัฒนาทักษะการทอผ้าได้อย่างเป็นรูปธรรม เครื่องมือเชิงกายภาพที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) กี่ทอผ้า ใช้สำหรับขึงเส้นยืนและควบคุมกระบวนการทอผ้า (2) ฟืม เป็นอุปกรณ์ที่ใช้กระทบเส้นด้ายให้แน่นและเรียงตัวสม่ำเสมอ ช่วยให้ผ้ามีความแน่นและลวดลายคมชัด (3) กระสวย ใช้สำหรับสอดเส้นด้ายพุ่งผ่านเส้นยืนในระหว่างการทอ (4) หลอดด้ายและอุปกรณ์กรอด้าย ใช้สำหรับกรอและจัดเตรียมเส้นด้ายก่อนนำไปทอ (5) ไนหรือเขาหูก เป็นอุปกรณ์สำหรับแยกและควบคุมเส้นด้ายยืน ช่วยให้การยกเส้นด้ายเป็นระเบียบและสะดวกต่อการสร้างลวดลาย (6) เส้นด้ายและวัสดุในการทอ เป็นวัสดุสำคัญที่ใช้ในการสร้างผืนผ้า (7) ตัวอย่างผ้าขาวม้าและลวดลายต้นแบบ ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาโครงสร้างลวดลาย เทคนิคการจัดสี และรูปแบบการทอแบบดั้งเดิมของชุมชนบ้านแห้ว เป็นต้น

3.2 เครื่องมือเชิงกระบวนการจัดการความรู้ คือ คู่มือการทอผ้าขาวม้าทอมือเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และกระบวนการทอผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านแห้วให้เป็นระบบ เข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ได้จริง ทั้งด้านการเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ และการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน เนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่ความเป็นมาของผ้าขาวม้า วัสดุและอุปกรณ์ การเตรียมเส้นด้าย โดยเรียบเรียงในลักษณะคู่มือเชิงปฏิบัติที่อธิบายขั้นตอนอย่างเป็นลำดับ

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026). Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302307. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

ภาพที่ 2 คู่มือการทอผ้าขาวม้าทอมือ ชุมชนบ้านแห้ว

3.3 เครื่องมือสื่อดิจิทัลผ่านเฟซบุ๊ก ติ๊กต็อก และยูทูบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผู้วิจัยได้จัดทำสื่อดิจิทัลเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบรายการ “ผ้าขาวม้า NEXT-GEN 2025 : The Reality” ซึ่งเป็นสื่อร่วมสมัยที่ประยุกต์แนวคิดสื่อเรียลลิตี้ (Reality-based Learning Media) เข้ากับกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์จริง ถ่ายทอดผ่านแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าถึงผู้ชมได้หลากหลายกลุ่ม ได้แก่ Facebook, TikTok และ YouTube ดังนี้ (1) ลักษณะของสื่อ สื่อดังกล่าวนำเสนอในรูปแบบรายการเรียลลิตี้ โดยแบ่งผู้เข้าร่วมออกเป็นทีมตามแนวคิด “พละ 5” ได้แก่ ทีมศรัทธา ทีมวิริยะ ทีมสติ ทีมสมาธิ และทีมปัญญา ซึ่งแต่ละทีมสะท้อนคุณลักษณะด้านคุณธรรม กระบวนการคิด และการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับผ้าขาวม้า ทั้งในมิติของการเรียนรู้ภูมิปัญญา การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และการสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น (2) บทบาทของสื่อในการถ่ายทอดภูมิปัญญา รายการ “ผ้าขาวม้า NEXT-GEN 2025 : The Reality” ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงองค์ความรู้ดั้งเดิมกับบริบทสังคมร่วมสมัย โดยถ่ายทอดองค์ความรู้การทอผ้าขาวม้าในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและ

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569). พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302307.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

เข้าถึงคนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและทัศนคติเชิงบวกต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น เปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีบทบาทเป็นผู้เรียนรู้ ผู้สร้างสรรค์ และผู้ถ่ายทอดความรู้ พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงมากกว่าการถ่ายทอดเชิงบรรยาย (3) การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การเผยแพร่รายการผ่านหลายแพลตฟอร์ม เช่น Facebook, TikTok และ YouTube ทำให้รายการ “ผ้าขาวม้า NEXT-GEN 2025 : The Reality” กลายเป็นสื่อดิจิทัลเชิงสร้างสรรค์ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้า โดยสามารถผสานองค์ความรู้ดั้งเดิมเข้ากับสื่อร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ และสามารถใช้เป็นต้นแบบของการพัฒนาสื่อเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังช่วยขยายขอบเขตการเรียนรู้จากพื้นที่ชุมชนไปสู่สังคมวงกว้าง สื่อดิจิทัลจึงทำหน้าที่เป็นคลังความรู้ร่วมสมัยที่สามารถรับชมย้อนหลัง แบ่งปัน และนำไปใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนรู้ ทั้งในระบบการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. องค์ความรู้ของการทอผ้าขาวม้าภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

องค์ความรู้การทอผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านแห้วมีอย่างชัดเจน ตั้งแต่การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดระบบความรู้ การเก็บถนอมความรู้ การถ่ายทอดและความเพียรในการฝึกฝน การประมวลผลและการใช้สมาธิ และการประเมินและการต่อยอดภูมิปัญญา ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์ (2566) ที่ศึกษาการจัดการความรู้ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหมสีธรรมชาติของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น พบว่าชุมชนมีการจัดการความรู้อยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความเข้มแข็งของกระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา และศักยภาพด้านองค์ความรู้ของคนในชุมชน เนื่องจากมีการเรียนรู้ที่ผูกโยงกับวิถีชีวิต ใช้ครอบครัวและกลุ่มชุมชนเป็นฐานในการถ่ายทอด มีครูภูมิปัญญาและระบบพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนจากประสบการณ์จริงอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ภูมิปัญญาการทอผ้าสามารถดำรงและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะโครงการ “แม่สอนลูก” ที่ช่วยเชื่อมโยงองค์ความรู้ดั้งเดิมกับคนรุ่นใหม่ และต่อยอดสู่การสร้างรายได้ของชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉราพร งิ้วสุภา (2560) ที่ศึกษาแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแข้ จังหวัดสกลนคร พบว่าการถ่ายทอดเน้นการสาธิตและการปฏิบัติจริง โดยใช้บุคคลในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดผ่านการพูดคุยและลงมือทำ ครอบคลุมองค์ความรู้ทุกขั้นตอนของการทอผ้า รวมทั้งการถ่ายทอดลวดลายผ้าโบราณและลายประยุกต์ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับการประเมินผลและการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026). Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302307. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

เนื่องจากการเรียนรู้เกิดขึ้นบนฐานความสัมพันธ์ใกล้ชิดภายในครอบครัวและชุมชน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย เห็นคุณค่า และสามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดเชิงเศรษฐกิจได้จริง

2. กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่าเป็นการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจทั้งมิติด้านทักษะและวัฒนธรรม ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ พีรพัชระ และคณะ (2565) ที่พบว่าการเล่าเรื่องและการฝึกปฏิบัติร่วมกันช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการจดจำองค์ความรู้ได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและเกิดความผูกพันต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน นอกจากนี้ ชุมชนบ้านแห้วยังนำแนวคิดการจัดการความรู้มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการถ่ายทอด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไทยโรจน์ พวงมณี และคณะ (2566) ที่พบว่ากระบวนการองค์ความรู้ช่วยให้การถ่ายทอดมีความเป็นระบบและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ทั้งนี้ เพราะการจัดการความรู้ช่วยเปลี่ยนองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายและพึ่งพาตัวบุคคลให้กลายเป็นระบบการเรียนรู้ร่วมของชุมชน ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถสืบทอดและต่อยอดได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านแห้วยังบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักพละ 5 ได้แก่ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งไม่เพียงช่วยพัฒนาทักษะการทอผ้า แต่ยังส่งเสริมคุณธรรม ความอดทน และการพึ่งตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพัชร สายเสนา และคณะ (2567) ที่พบว่าการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทั้งด้านคุณธรรม ความสามัคคี และการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถอภิปรายผลได้ว่ากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าของชุมชนบ้านแห้วเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบองค์รวม ที่บูรณาการครอบครัว ชุมชน การจัดการความรู้ และหลักธรรมทางศาสนาเข้าด้วยกัน ส่งผลให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาที่มีความต่อเนื่อง ยืดหยุ่น และยั่งยืน

3. เครื่องมือการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น

สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภทหลัก ดังนี้ (1) เครื่องมือเชิงกายภาพ เช่น กี่ ฟืม กระสวย และอุปกรณ์การปั่นด้าย เป็นฐานสำคัญของการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมิใช่เพียงองค์ความรู้เชิงทฤษฎี แต่เป็นองค์ความรู้ที่ฝังอยู่ในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงจึงช่วยเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และคุณค่าทางวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาสัก เต๊ะขันหมาก และคณะ (2566) ที่พบว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่ของชุมชนไทยพวนเกิดขึ้นผ่านครอบครัวและชุมชน โดยใช้การสั่งสอน บอกเล่า แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการลองผิดลองถูก จนทำให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งนี้

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569). พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302307.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

เพราะชุมชนมีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง รวมถึงการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงช่วยเสริมให้กระบวนการเรียนรู้และการสืบทอดเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (2) เครื่องมือเชิงกระบวนการจัดการความรู้ เช่น คู่มือการทอผ้าขาวม้า มีบทบาทสำคัญในการยกระดับการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรูปแบบดั้งเดิมที่ไม่เป็นทางการ ไปสู่กระบวนการที่มีโครงสร้างและสามารถถ่ายทอดซ้ำได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะนุช เรืองโพน (2564) ที่พบว่าภูมิปัญญาของผู้สูงอายุมีความเสี่ยงต่อการสูญหาย หากขาดการจัดเก็บ ถ่ายทอด และจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เนื่องจากการถ่ายทอดแบบดั้งเดิมมักพึ่งพาตัวบุคคลและความสัมพันธ์เฉพาะหน้า ดังนั้น การนำกระบวนการจัดการความรู้ที่ประกอบด้วยการสำรวจ สร้าง จัดเก็บ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ โดยบูรณาการคน กระบวนการ เทคโนโลยี และการสนับสนุนจากชุมชน จึงช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาได้อย่างยั่งยืน (3) เครื่องมือสื่อดิจิทัลผ่านแพลตฟอร์ม สะท้อนให้เห็นการประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลในฐานะเครื่องมือการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ สื่อดิจิทัลไม่ได้ทำหน้าที่เพียงประชาสัมพันธ์ แต่เป็น “พื้นที่การเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์” ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม การสร้างแรงบันดาลใจ และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวลิต ศรีนุ่นพันธ์ และคณะ (2566) ที่พบว่าสื่อมัลติมีเดียและแพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยสื่อสารอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และขยายพื้นที่การเรียนรู้จากระดับชุมชนไปสู่สังคมออนไลน์ได้กว้างยิ่งขึ้น

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026). Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302307. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่ภายใต้แนวคิด "เบญจภาคีบูรณาการ" (The Five-Pillar Integration)
ที่มา: คณะผู้วิจัย (2569)

จากภาพที่ 3 ผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบ "แนวปฏิบัติที่ดี" (Best Practice) เพื่อการพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าขาวม้าชุมชนบ้านแห้วอย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิด "เบญจภาคีบูรณาการ" (The Five-Pillar Integration) ซึ่งมุ่งสร้างการพึ่งพาตนเองของชุมชนผ่านการบูรณาการ บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ และเทคโนโลยี เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยใช้หลักพละ 5 ควบคู่กับเครื่องมือการจัดการความรู้สมัยใหม่ โดยองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย คือ การจัดการความรู้เชิงบูรณาการที่เชื่อมโยง บ้าน วัด โรงเรียน ราชการ และเทคโนโลยี เข้าด้วยกัน ภายใต้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาทั้ง "คน งาน และชุมชน" ควบคู่กัน

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569). พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302307.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลของการวิจัยนำมาส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนบนฐานพุทธวิธีการจัดการความรู้ โดยสนับสนุนการผลิตและจำหน่ายผ้าขาวม้าทอมือผ่านศูนย์การเรียนรู้ การตลาดออนไลน์ และการเชื่อมโยงสู่ตลาดระดับประเทศและสากล เพื่อสร้างรายได้อย่างยั่งยืน

1.ผลของการวิจัยนำมาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการเรียนรู้ โดยจัดกิจกรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตและกระบวนการทอผ้าขาวม้า เพื่อเพิ่มคุณค่าและสร้างรายได้ให้ชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรจัดโครงการฝึกอบรมเยาวชนอย่างต่อเนื่อง โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างชุมชน โรงเรียน และหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. ควรพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับตลาด พร้อมส่งเสริมการใช้สื่อดิจิทัล เช่น Facebook, TikTok และแพลตฟอร์มออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้า

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่หลากหลาย เช่น คลังความรู้ออนไลน์ กิจกรรมฝึกปฏิบัติ และนิทรรศการชุมชน เพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้

2. ควรศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับชุมชนอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง (References)

กาสัก เต๊ะขันหมาก, พนิตสุภา ธรรมประมวล, และกานดา เต๊ะขันหมาก. (2566). กระบวนการเรียนรู้พัฒนาและสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้ามัดหมี่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานทุนทางวัฒนธรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการของชุมชนไทยพวน ตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. *Lawarath Social E-Journal, 5*(2), 135–152.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2563). *สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวเดือนมกราคม 2563*. https://www.mots.go.th/download/article/article_20200407103037.pdf

จุฑามาศ พีรพัชระ, พัชรนันท์ ยังวรวิเชียร, และอินท์ธีมา หิรัญอัครวงศ์. (2565). การเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำขนมกงของชุมชนวัดไชโยวรวิหาร จังหวัดอ่างทอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 16*(2), 537–548.

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026). Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302307. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

ชิตสุภางค์ เกิดสำอาง, และจักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า. (2564). รูปแบบการจัดการเพื่อการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 23*(1), 49–64.

ชวลิต ศรีนุ่นพันธ์, บำรุง ศรีนวลปาน, สุชาดา การะกรณ์, และพัชรินทร์ โสมปาน. (2566). การใช้สื่อมัลติมีเดียในการสื่อสารอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นในยุคดิจิทัล. *Journal of Information Science Research and Practice, 42*(3), 135–150.

ณัฐณภรณ์ เอกนราจินดาวัฒน์. (2566). การจัดการความรู้ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้าไหมสีธรรมชาติของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. *วารสารรัชต์ภาคย์, 17*(50), 232–246.

ณัฐพัชร สายเสนา, เริงวิชญ์ นิลโคตร, ฐิติวัสส์ สุขป้อม, ณัฏฐกรณ์ ปะพาน, และภัคพร เจริญลักษณ์. (2567). ทุนทางสังคมบนฐานวิถีพุทธธรรมกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น จังหวัดชัยนาท. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11*(8), 290–300.

ไทยโรจน์ พวงมณี, อรนุช แสงสุข, นัยนา อรรจนาทร, และคชสีห์ เจริญสุข. (2566). การจัดการความรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอและหัตถกรรมจากเสื่อกกของวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยตาด จังหวัดเลย. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6*(5), 2369–2387.

แนวหน้า. (2565, 18 ตุลาคม). ผ้าขาวม้าท้องถิ่นหัตถศิลป์ไทย ก้าวสู่ปีที่ 6 สืบสานหัตถกรรมพื้นบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น. *แนวหน้า*. https://www.naewna.com/lady/687032

ปริชต์ สาติ, และวนิดา พรมหล้า. (2567). *การจัดการความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าฝ้ายบ้านโนน ตำบลขามป้อม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม* [วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].

ปิยะนุช เรืองโพน. (2564). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลนครสกลนคร. *วารสารชุมชนวิจัย, 15*(4), 42–56.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 32). สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.

ศิริลักษณ์ คัมภิรานนท์, และสุปรีญา นุ่นเกลี้ยง. (2567). แนวทางการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกับการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นถิ่น “ผ้าสีมายา” จังหวัดยะลา ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 43*(4), 732–746.

สุภรัชต์ อินทรเทพ, สุวารีย์ ศรีปูณะ, และผมหอม เชิดโกทา. (2560). สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการถ่ายทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการดำรงชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน จังหวัดสระแก้ว. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 12*(2), 275–285.

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนกฤษฎิ์ ปุลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569). พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302307.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

หทัยชนก คะตะสมบูรณ์. (2565). การประยุกต์ใช้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการตนเองของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9*(9), 296–313.

อัจฉราพร งิ้วสุภา. (2560). แนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมสู่คนรุ่นใหม่ของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองแข้ ตำบลตองโขบ อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา, 14*(64), 95–102.

Cohen, J., & Uphoff, N. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. *World Development, 8*, 213–235.

Dalkir, K. (2017). *Knowledge management in theory and practice*. Elsevier Butterworth-Heinemann.

Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company*. Oxford University Press.

Pretty, J. N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development, 23*, 1247–1263.

UNESCO. (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage*. UNESCO.

Citation : Tavachalee, R., Pulanram, P., Yamacharoen, S., Thongphu, W., Thabphumee, P., & Wattanabut. B. (2026). Buddhist knowledge management method to transfer local wisdom of hand-woven cotton cloth weaving with the participation of Ban Haeo community, Ban Non Subdistrict, Sam Sung District, Khon Kaen Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e302307. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

Citation : เรียงดาว ทวะชาลี, ภูกาญจนกฤษฎ์ ปุลันรัมย์, สมเจตน์ ยามาเจริญ, วิรัตน์ ทองภู, พันทิวา ทัพภูมี, และ บุษกร วัฒนบุตร. (2569). พุทธวิธีการจัดการความรู้เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าขาวม้าทอมือโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแห้ว ตำบลบ้านโนน อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e302307.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e302307

ทบทวน “กฎร้อยละ 35” บทวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Revisiting the 35 Percent Rule: An Analysis of Minimum Expenditure Requirements for Local Service Provision

วีระศักดิ์ เครือเทพ[1*]

Weerasak Krueathep[1*]

[1*]คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : weerasak.k@chula.ac.th

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e300843

Received : April 16, 2026; **Revised :** August 18, 2026; **Accepted :** August 31, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเหมาะสมของการกำหนดสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลที่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 36 โดยใช้แนวทางรายจ่ายกำหนดรายได้ (Expenditure approach) ด้วยวิธีวิเคราะห์สถิติตัวแบบฟังก์ชันต้นทุน (Cost function) เพื่อประมาณการรายจ่ายขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับการจัดบริการสาธารณะของ อปท. ข้อมูลเชิงประจักษ์มาจากกลุ่มตัวอย่าง อปท. จำนวน 1,006 แห่งด้วยวิธีสุ่ม ผลวิจัยพบว่า รายจ่ายขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับ อปท. แต่ละประเภทแตกต่างกัน โดยอยู่ระหว่าง 6,548.67 ถึง 19,146.38 บาทต่อประชากร เมื่อคำนวณในภาพรวมพบว่า อปท. ทั่วประเทศต้องการงบประมาณรายจ่ายขั้นต่ำ 1.313 ล้านล้านบาทต่อปีโดยอ้างอิงข้อมูลปีงบประมาณ 2567 การวิจัยนี้นำไปสู่ข้อเสนอแนะว่า สัดส่วนรายได้ท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลควรเท่ากับร้อยละ 47.09 ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายร้อยละ 35 ตามกรอบกฎหมายการกระจายอำนาจอย่างมีนัยสำคัญ และเสนอแนะให้รัฐปรับปรุงแนวทางการจัดสรรรายได้แก่ อปท. จากเกณฑ์สิทธิ์หรือแหล่งกำเนิดภาษีไปสู่เกณฑ์ความต้องการงบประมาณรายจ่าย เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลทางการคลังและเพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการคลังในระยะยาว

คำสำคัญ (Keywords) : รายจ่ายขั้นต่ำ, การกระจายอำนาจทางการคลัง, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, กฎร้อยละ 35

Citation : Krueathep, W. (2026). Revisiting the 35 Percent Rule: An Analysis of Minimum Expenditure Requirements for Local Service Provision. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300843. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

Abstract

This article reviews the appropriateness of the "35 percent rule," which defines the share of local government revenue relative to total government net revenue in Thailand. It adopts an expenditure-based approach and applies a cost function model to estimate the minimum expenditure required for local service provision. The empirical analysis is based on data from a sample of 1,006 local administrative organizations. The analyses indicate that minimum expenditure requirements vary across types of local governments, ranging from 6,548.67 to 19,146.38 baht per capita. At the aggregate level, local governments nationwide require approximately 1.313 trillion baht in annual expenditure, based on fiscal year 2024 data (B.E. 2567). The findings suggest that the appropriate share of local government revenue should be 47.09 percent, which is substantially higher than the current 35 percent benchmark stipulated in the 1999 Decentralization Act. The study recommends a shift in intergovernmental fiscal transfers and tax-revenue allocation from entitlement-based criteria or source generation principle to needs-based allocation, in order to compensate for fiscal imbalances and help to enhance the effectiveness of fiscal decentralization in the long run.

Keywords : Minimum expenditure requirement, Fiscal decentralization, Local government, 35 percent rule

บทนำ (Introduction)

หลักการพื้นฐานของการกระจายอำนาจทางการคลัง (Fiscal decentralization) คือการจัดการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีทรัพยากรเพียงพอสำหรับการจัดบริการสาธารณะได้อย่างต่อเนื่อง (Bahl & Linn, 1992; Shah, 2006; OECD, 2019; วุฒิสาร ตันไชย และคณะ, 2558; วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2568) ในการนี้ อปท. จะต้องบริหารจัดเก็บรายได้ของตนเองให้เพียงพอตามหลักการพึ่งพาตนเองทางการคลัง มีการกระจายภาระภาษีให้ประชาชนในชุมชนร่วมแบกรับตามหลักความสามารถ (Ability to pay) และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายการจัดบริการสาธารณะในชุมชน (Musgrave & Musgrave, 1989; Inman & Rubinfeld, 1997) อย่างไรก็ดี "รายได้ของ อปท. ควรเป็นเท่าใดถึงจะเหมาะสมและ/หรือเพียงพอต่อการจัดบริการให้กับประชาชน" เป็นประเด็นคำถามที่ยังไม่มีคำตอบที่ชัดเจนในปัจจุบัน และเป็นโจทย์ที่สำคัญต่อการผลักดันการกระจายอำนาจทางการคลังต่อไปในอนาคต การพัฒนาเทคนิควิเคราะห์ทางวิชาการเพื่อช่วยประเมินความต้องการทางด้านงบประมาณสำหรับ อปท. จึงมีความสำคัญยิ่ง และช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการในเรื่องดังกล่าว

Citation : วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2569). ทบทวน "กฎร้อยละ 35" บทวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300843. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

ที่ผ่านมา พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 30 (4) กำหนดให้รัฐต้องจัดสรรรายได้ให้แก่ อปท. เพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่และภารกิจถ่ายโอน โดยกำหนดให้รายได้รวมของ อปท. ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ของรายได้สุทธิของรัฐบาล และกำหนดให้รัฐต้องบรรลุเป้าหมายสัดส่วนรายได้ดังกล่าวภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 บทบัญญัตินี้เปรียบเสมือนหมุดหมายหลักในการกระจายอำนาจทางการคลังของไทยในช่วงที่ผ่านมา อย่างไรก็ดี รัฐบาลระยะต่อมาได้แก้ไขกฎหมายดังกล่าวในปี 2549 โดยยกเลิกข้อกำหนดด้านกรอบระยะเวลา (มาตรา 3 ของ พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549) และส่งผลให้เป้าหมายสัดส่วนร้อยละ 35 แม้ยังคงมีสถานะทางกฎหมาย แต่ขาดกรอบระยะเวลาในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุผลที่ชัดเจน

สัดส่วนรายได้ท้องถิ่นที่ร้อยละ 35 ต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลมีที่มาอย่างไร เพียงพอหรือเหมาะสมกับภารกิจหน้าที่ (Revenue adequacy) ของ อปท. หรือไม่ นอกจากนี้ เมื่อกฎร้อยละ 35 ถูกกำหนดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ในขณะที่บริบทการปกครองท้องถิ่นปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมากอย่างมีนัยสำคัญ อาทิ ปัญหาความเดือดร้อนและภัยพิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง และก่อให้เกิดความเสียหายที่รุนแรงขึ้น ภารกิจที่มีการถ่ายโอนและ/หรือมอบอำนาจให้แก่ อปท. เพิ่มขึ้นในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา เช่น การจัดการไฟป่าและสัตว์ป่า หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ที่ถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มากกว่า 4 พันแห่ง เป็นต้น กฎร้อยละ 35 จึงยังคงมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแนวทางสำหรับผลักดันการกระจายอำนาจทางการคลังให้แก่ อปท. หรือไม่ ทั้งนี้ปัจจุบันยังไม่พบว่ามีงานวิจัยเชิงประจักษ์

ที่อธิบายถึงการได้มาซึ่งตัวเลขร้อยละ 35 หรือมุ่งวิจัยเพื่อทบทวนสัดส่วนรายได้ท้องถิ่นดังกล่าวมาก นักบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกรอบวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำที่จำเป็นสำหรับการจัดบริการสาธารณะของ อปท. (Minimum expenditure requirement) โดยใช้ข้อมูลปริมาณงานและรายจ่ายเพื่อการจัดบริการสาธารณะของ อปท. พร้อมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และพัฒนาตัวแบบสถิติ (Multiple regression) โดยใช้ Reduced-form cost function approach ตามแนวทางของ Duncombe & Yinger (2007) และ Inman & Rubinfeld (1997) เพื่อประมาณการรายได้ที่จำเป็นสำหรับ อปท. และนำไปประมวลเป็นสัดส่วนรายได้ท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลที่เหมาะกับภารกิจและความรับผิดชอบของ อปท. ในปัจจุบัน และสามารถใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับทบทวนนโยบายการกระจายอำนาจทางการคลังในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

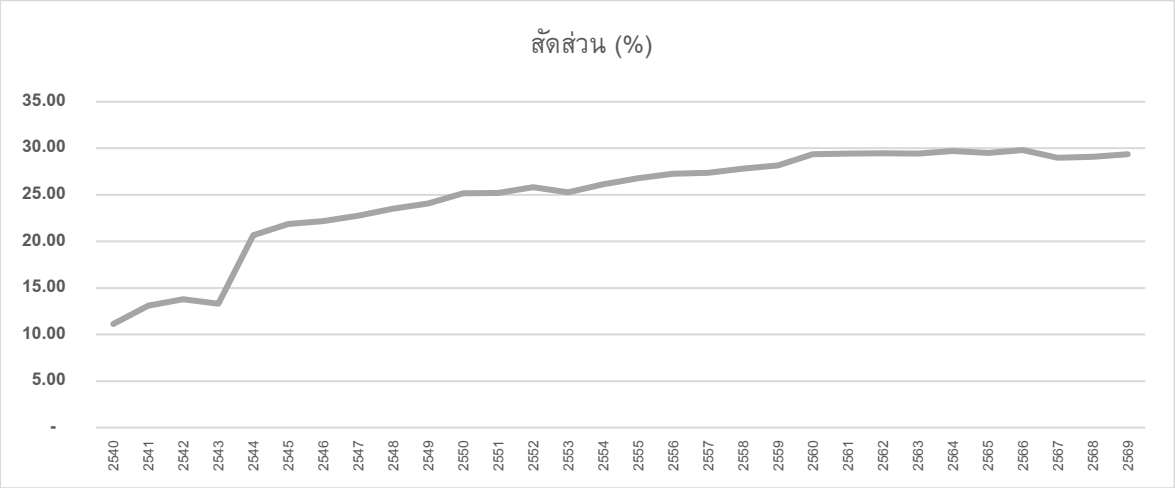
1. เพื่อวิเคราะห์ระดับรายจ่ายที่จำเป็นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะตามมาตรฐานขั้นต่ำ โดยพัฒนากรอบวิเคราะห์ที่เหมาะสมเชิงวิชาการ
2. เพื่อสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการกระจายอำนาจทางการคลังเกี่ยวกับการกำหนดขนาดของรายได้ท้องถิ่นที่เหมาะสมต่อรายได้สุทธิของรัฐบาล

Citation : Krueathep, W. (2026). Revisiting the 35 Percent Rule: An Analysis of Minimum Expenditure Requirements for Local Service Provision. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300843.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

นับตั้งแต่การประกาศใช้กฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจในปี 2542 รายได้รวมของ อปท. เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมสัดส่วนรายได้รวมของท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลประมาณ 97,747.70 ล้านบาทในปีงบประมาณ 2542 เพิ่มขึ้นเป็น 159,752.58 ล้านบาทในปีงบประมาณ 2544 ส่วนในปัจจุบัน รายได้รวมของ อปท. ปีงบประมาณ 2569 เท่ากับ 857,178.20 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นก่อนช่วงการกระจายอำนาจทางการคลังประมาณ 8.8 เท่าตัว

ภาพที่ 1 แสดงสัดส่วนรายได้ท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลระหว่างปีงบประมาณ 2540 ถึง 2569 ในช่วงก่อนการกระจายอำนาจทางการคลังระหว่างปีงบประมาณ 2540 ถึง 2543 มีสัดส่วนร้อยละ 11.13 ถึง 13.31 (เฉลี่ยร้อยละ 12.83) แต่เมื่อกฎหมายกระจายอำนาจมีผลบังคับใช้ สัดส่วนรายได้รวมท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลปีงบประมาณ 2544 ถึง 2549 อยู่ระหว่างร้อยละ 20.68 ถึง 24.05 (เฉลี่ยร้อยละ 22.51) ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด หรือ Decentralization leap อย่างไรก็ดี ระหว่างปีงบประมาณ 2550 ถึง 2557 เป็นช่วงที่สถานการณ์บ้านเมืองมีความวุ่นวายต่อเนื่องจนถึงเหตุการณ์รัฐประหาร คสช. สัดส่วนรายได้ท้องถิ่นอยู่ระหว่างร้อยละ 25.17 ถึง 27.37 (เฉลี่ยร้อยละ 26.12) หรือปรับเพิ่มขึ้นไม่มากนัก และนับจากปีงบประมาณ 2558 เป็นต้นมาเป็นช่วงที่สัดส่วนรายได้ท้องถิ่นค่อนข้างทรงตัว สัดส่วนรายได้ท้องถิ่นเท่ากับร้อยละ 27.80 จนถึง 29.35 ในปีงบประมาณ 2569 หรือเพิ่มขึ้นเพียง 1.55 จุดร้อยละเท่านั้น ในภาพรวม สัดส่วนการจัดสรรรายได้ให้แก่ อปท. ยังคงต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดในกฎหมายเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 1 สัดส่วนรายได้รวมของท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาล ปีงบประมาณ 2540 - 2569

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลการจัดสรรรายได้ท้องถิ่นโดยสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Citation : วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2569). ทบทวน “กฎร้อยละ 35” บทวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300843. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

ในประเทศที่มีความก้าวหน้าด้านการกระจายอำนาจทางการคลังนั้น สัดส่วนรายได้ของ อปท. ต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลกลางมีความแตกต่างกับกรณีของไทยพอสมควร ในประเทศญี่ปุ่น สัดส่วนรายได้ท้องถิ่นต่อรายได้ของรัฐบาลอยู่ที่ประมาณร้อยละ 71.8 ในปี ค.ศ. 2014 โดยจำแนกเป็นรายได้จากภาษีท้องถิ่นระดับจังหวัด (Prefecture) ร้อยละ 16.6 รายได้จากภาษีท้องถิ่นระดับล่างร้อยละ 22.3 และรายได้จากภาษีจัดสรรจากรัฐบาล (LAT) และเงินอุดหนุนร้อยละ 32.9 (ยศธร ทวีพล และคณะ, 2561) ในประเทศแคนาดา รัฐบาลท้องถิ่นมีสัดส่วนรายได้ร้อยละ 62.6 จำแนกเป็นรายได้จากภาษีท้องถิ่นระดับจังหวัดร้อยละ 43.0 และรายได้จากภาษีท้องถิ่นระดับเมืองร้อยละ 19.6 ส่วนกลุ่มประเทศ OECD พบว่าในปี ค.ศ. 2023 อปท. มีสัดส่วนรายได้เฉลี่ยร้อยละ 46.8 ต่อรายได้สุทธิของรัฐบาล (OECD, 2025) เป็นต้น

ขนาดของรายได้ท้องถิ่นที่เหมาะสมกับภารกิจหน้าที่ควรเป็นเท่าใด กรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้ประมวลแนวทางวิเคราะห์ไว้ 2 ประการ คือ **แนวทางรายได้กำหนดรายจ่าย (Revenue approach)** และ **แนวทางรายจ่ายกำหนดรายได้ (Expenditure approach)** (สกนธ์ วรัญญูวัฒนา, 2556; วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2550) แนวทางแรกคือโครงสร้างรายได้ท้องถิ่นเป็นตัวกำหนดว่า อปท. จะมีรายจ่ายได้เท่าใด และส่งผลให้ อปท. สามารถจัดทำกรอบวงเงินการใช้จ่ายได้ตามระดับรายได้เท่าที่มีอยู่ ข้อดีของแนวทางนี้คือการรักษาวินัยทางการคลัง เนื่องจากรายจ่ายจะถูกจำกัดด้วยศักยภาพในการหารายได้ของ อปท. อย่างก็ดี วิธีการนี้อาจทำให้การลงทุนหรือการให้บริการสาธารณะของ อปท. ไม่เพียงพอกับความต้องการ และขาดความยืดหยุ่นในการรับมือกับภาวะวิกฤตที่ อปท. จำเป็นต้องใช้จ่ายมากกว่ารายได้ที่จัดหาได้บางช่วงเวลา

ส่วนแนวทางที่สองจะกำหนดกรอบการใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการดำเนินภารกิจของ อปท. ในขั้นต้น ต่อจากนั้นจึงนำมากำหนดขนาดรายได้ให้เพียงพอ อาทิ เพิ่มประเภทรายได้และ/หรืออัตราภาษี การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ หรือก่อหนี้เพื่อชดเชยการขาดดุลงบประมาณ เป็นต้น วิธีการนี้มีข้อดีคือทำให้ อปท. สามารถตอบสนองต่อความต้องการบริการสาธารณะหรือสถานการณ์วิกฤตต่าง ๆ ได้ค่อนข้างดี แต่วิธีการนี้อาจทำให้ อปท. ติดกับดักการก่อหนี้ระยะยาว จนก่อให้เกิดภาระหนี้เกินตัว (Rodden, 2006) ทั้งนี้ นักทฤษฎีการคลังท้องถิ่น อาทิ Oates (1972) Musgrave & Musgrave (1989) Bahl (1999) หรือ Wright (2017) ต่างเสนอให้ท้องถิ่นควรมีรายได้ที่เพียงพอกับภารกิจ แต่ถ้าหาก อปท. มีข้อจำกัดด้านรายได้ รัฐบาลควรช่วยอุดช่องว่างความไม่สมดุลทางการคลังดังกล่าวผ่านการจัดสรรภาษีหรือเงินอุดหนุน ซึ่งเป็นวิธีการที่สะท้อนแนวคิดรายจ่ายกำหนดรายได้โดยตรง

ในกรณีของไทยนั้น กฎร้อยละ 35 มาได้อย่างไร จากการสนทนาส่วนบุคคลช่วงปี พ.ศ. 2546 กับศาสตราจารย์ ดร.จรัส สุวรรณมาลา ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการยกร่างกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจของไทยช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2542 ทำให้ทราบว่าตัวเลขดังกล่าวสังเคราะห์ขึ้นจากงานวิจัยเรื่อง “รัฐบาล-ท้องถิ่น: ใครควรจัดบริการสาธารณะ? (2542)” ซึ่งเก็บข้อมูลการดำเนินงานของหน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบุรีปีงบประมาณ 2541 และพบว่าหน่วยงานรัฐส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำนวน 116 หน่วยงาน มีงบประมาณรายจ่ายรวม 5,256 ล้านบาท

Citation : Krueathep, W. (2026). Revisiting the 35 Percent Rule: An Analysis of Minimum Expenditure Requirements for Local Service Provision. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300843.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

ในขณะที่ อปท. จำนวน 94 แห่งมีรายจ่ายรวม 285 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วน 94.6 ต่อ 5.4 จากนั้นจึงวิเคราะห์และออกแบบการจัดแบ่งภารกิจใหม่ระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่นตามหลัก 4 ประการ ได้แก่ หลักความสามารถของท้องถิ่น หลักประสิทธิภาพ ผลกระทบต่อภายนอก (Externalities) และหลักความรับผิดชอบ โดยมุ่งลดการดำเนินภารกิจที่ซ้ำซ้อน และกำหนดให้หน่วยงานรัฐทำหน้าที่กำกับดูแล อปท. หรือดำเนินงานเชิงนโยบาย ในขณะที่ท้องถิ่นดำเนินภารกิจบริการสาธารณะหรือการลงทุนพัฒนาพื้นที่ ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่า สัดส่วนรายได้ที่เหมาะควรอยู่ที่ประมาณร้อยละ 35 และเป็นที่มาของกฎทองคำนี้

อย่างไรก็ดี งานวิจัยของจรัส สุวรรณมาลา (2542) ทำให้เกิดคำถามบางประเด็นที่จำเป็นต้องได้รับการทบทวนในปัจจุบัน ประเด็นแรก การใช้ข้อมูลตัวแทนจากพื้นที่เพชรบุรีอาจมิได้สะท้อนถึงความสลับซับซ้อนของปัญหาสาธารณะและการดำเนินภารกิจทั้งหมดของหน่วยงานรัฐในพื้นที่อื่น จังหวัดหนึ่ง ๆ อาจมีปัญหาสาธารณะที่รุนแรงกว่า เช่น ภัยแล้ง น้ำท่วม หรือปัญหาสิ่งแวดล้อมเมื่อเทียบกับจังหวัดเพชรบุรี การใช้ข้อมูลการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐในพื้นที่อื่นที่หลากหลายจึงอาจให้ภาพของภารกิจที่ซ้อนทับกันปรากฏชัดเจนมากขึ้น และส่งผลให้การกำหนดสัดส่วนรายได้ท้องถิ่นร้อยละ 35 เกิดความคลาดเคลื่อนได้ ประการต่อมา การใช้ข้อมูลการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐในขณะนั้นเป็นฐานการจัดแบ่งภารกิจระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น อาจมิใช่ระดับการจัดบริการสาธารณะที่ดีที่สุดหรือที่ควรเป็น หากหน่วยงานต่าง ๆ ในขณะนั้นเลือกที่จะไม่ลงมือหรือดำเนินการเพื่อจัดการแก้ไขปัญหาให้เต็มศักยภาพ (Suboptimal) การใช้ข้อมูลช่วงเวลาดังกล่าวเป็นฐานอ้างอิงสำหรับการจัดแบ่งภารกิจของภาครัฐย่อมไม่สะท้อนงานที่ อปท. หรือหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ควรรับผิดชอบได้ทั้งหมด และไม่สะท้อนภารกิจท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น การบำบัดน้ำเสีย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การจัดการภัยพิบัติ การส่งเสริมเศรษฐกิจหรืออุตสาหกรรม หรือการส่งเสริมสุขภาพปฐมภูมิ (รพ.สต.ถ่ายโอน) ด้วยเหตุนี้ ตัวเลขสัดส่วนรายได้ท้องถิ่นร้อยละ 35 ที่กำหนดแต่เดิมจึงอาจไม่ครอบคลุมภารกิจที่จำเป็นทั้งหมดของ อปท. ในปัจจุบัน และเป็นช่องว่างเชิงนโยบายที่ควรได้รับการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องนี้

ในกรณีของประเทศญี่ปุ่น รัฐบาลใช้แนวทางกำหนดรายได้ท้องถิ่นจากมาตรฐานขั้นต่ำการจัดบริการสาธารณะเพื่อนำไปสู่การกำหนดขนาดรายจ่ายที่จำเป็น (Fiscal needs) (Mochida, 2006, 2007) โดยใช้ชุดข้อมูลการจัดบริการสาธารณะจำนวน 24 ประเภทสำหรับจังหวัด (Prefecture) และ 24 ประเภทสำหรับเทศบาลหรือเมือง (City) จากนั้นจึงนำต้นทุนบริการสาธารณะ (Unit costs) แต่ละประเภทคำนวณร่วมกับปริมาณงานที่แต่ละ อปท. ต้องรับผิดชอบในพื้นที่ของตนเอง ตัวอย่างเช่น การดับเพลิงมีต้นทุน 10,800 เยนต่อประชากร การก่อสร้างหรือปรับปรุงถนนมีต้นทุน 380,000 เยนต่อกิโลเมตร จากนั้น เมื่อรวมปริมาณงานกับต้นทุนต่อหน่วยในการจัดบริการต่าง ๆ จะได้ประมาณการรายได้ที่จำเป็นของแต่ละ อปท. ขั้นตอนสุดท้ายคือการนำรายได้ที่จำเป็นหักออกจากรายได้จริงของ อปท. ที่จัดเก็บได้ จากนั้น รัฐบาลจะจัดสรรภาษี Local allocation tax (LAT) เพื่อช่วยเติมเต็มช่องว่างของรายได้ดังกล่าว แนวทางนี้ช่วยให้ อปท. มีรายได้เพียงพอ

Citation : วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2569). ทบทวน “กฎร้อยละ 35” บทวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300843. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

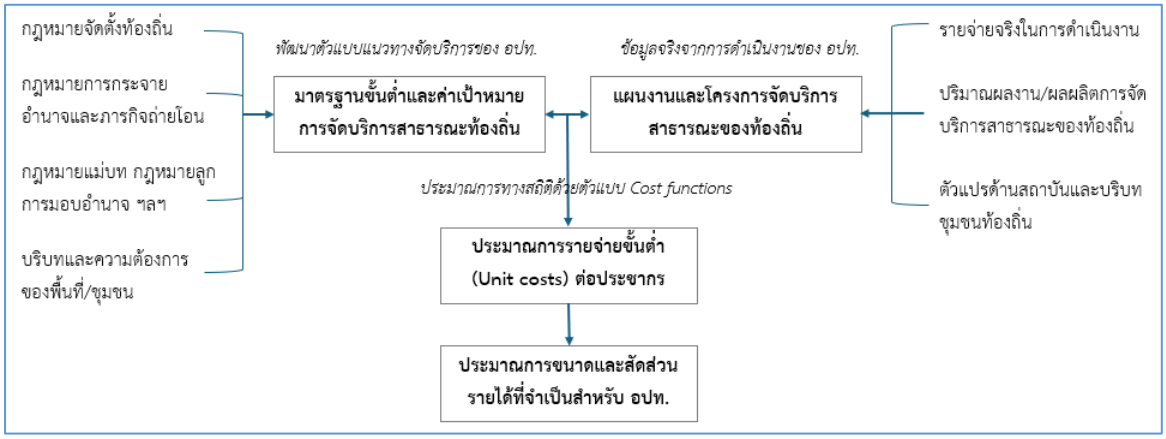
อย่างไรก็ตาม อปท. ของไทยยังไม่มีข้อมูลต้นทุนขั้นต่ำในการจัดบริการสาธารณะแต่ละประเภท ในช่วงที่ผ่านมา รัฐบาลจึงไม่มีตัวเลขอ้างอิงที่เหมาะสมในการกำหนดขนาดรายได้ให้แก่ อปท. และทำให้รัฐบาลใช้ข้อมูลจำนวนประชากรและพื้นที่การปกครองเป็นเกณฑ์หลักในการจัดสรรภาษีและเงินอุดหนุนให้แก่ อปท. มาอย่างต่อเนื่อง จนส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการคลังระหว่าง อปท. ในพื้นที่ที่มีความเจริญทางสังคมเศรษฐกิจหรือมีประชากรหนาแน่น ซึ่งได้รับการจัดสรรภาษีและเงินอุดหนุนในสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับ อปท. ในพื้นที่ชนบท ซึ่งมักมีรายได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการจัดบริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2559; อาพัชณา กองทองนอก, 2568)

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

งานวิจัยนี้นำเสนอทางเลือกในการวิเคราะห์ขนาดรายได้ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินงานของ อปท. โดยใช้แนวทางรายจ่ายกำหนดรายได้ (Expenditure approach) เนื่องจากเป็นแนวทางศึกษาวิจัยที่มีจำนวนไม่มากนักในประเทศไทย แต่ทว่าเป็นวิธีการที่นิยมใช้ในหลายประเทศเพื่อนำไปสู่การวางแผนงบประมาณและการบริหารจัดเก็บรายได้ของหน่วยงานรัฐ (Duncombe & Yinger, 2005, 2011; Lewis, 2003) ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนเห็นว่า กรอบวิเคราะห์ดังกล่าวจะสามารถนำมาซึ่งคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างน่าเชื่อถือตามหลักวิชาการ

แนวทางรายจ่ายกำหนดรายได้คือการพิจารณาจากภารกิจบริการสาธารณะที่ อปท. ต้องดำเนินการขั้นต่ำ (Minimum service standards) โดยอิงจากกฎหมายจัดตั้ง อปท. ภารกิจถ่ายโอนตามแผนกระจายอำนาจ และกฎหมายต่าง ๆ ที่กำหนดหน้าที่ของ อปท. ให้ดำเนินการในแต่ละบริบทพื้นที่ ต่อจากนั้นจะใช้ข้อมูลรายจ่ายจริงและปริมาณงานจากกลุ่มตัวอย่าง อปท. เพื่อประมาณการรายจ่ายที่จำเป็นโดยเทคนิคสถิติถดถอย (Multiple regression) เพื่อวิเคราะห์ระดับรายจ่ายที่สอดคล้องกับภารกิจ บริบทพื้นที่ และความต้องการบริการสาธารณะของ อปท. จำแนกตามลักษณะแผนงานและการจัดบริการสาธารณะของ อปท. ในขั้นสุดท้ายจะเป็นการนำระดับรายจ่ายที่จำเป็นไปกำหนดสัดส่วนรายได้ที่เหมาะสม ดังกรอบคิดต่อไปนี้

Citation : Krueathep, W. (2026). Revisiting the 35 Percent Rule: An Analysis of Minimum Expenditure Requirements for Local Service Provision. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300843.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

ภาพที่ 2 กรอบคิดหลักของการวิจัย
ที่มา: ประมวลโดยผู้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยนี้ใช้วิธีแบบผสม (Mixed methods) เพื่อประมาณการสัดส่วนรายได้ที่จำเป็นสำหรับ อปท. ขั้นตอนแรกเริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรมและกฎหมาย และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เพื่อนำไปสู่การกำหนดภารกิจขั้นต่ำที่ อปท. จะต้องดำเนินการจำแนกตามแผนงานบริการสาธารณะของ อปท. จากนั้น ผู้เขียนสังเคราะห์แบบจำลองเศรษฐมิติตัวแบบฟังก์ชันต้นทุน (Cost function) ซึ่งเป็นตัวแบบที่นิยมใช้ในการประมาณการรายจ่ายด้านการศึกษา (Duncombe & Yinger, 2005, 2011) และการประมาณการรายจ่ายของ อปท. ในประเทศสหรัฐอเมริกา (Inman & Rubinfeld, 1997) และประเทศอินโดนีเซีย (Lewis, 2003) หลักคิดพื้นฐานของ Cost function คือ ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการผลิตบริการสาธารณะ (C) ขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิต (Y) ราคาปัจจัยการผลิต (P) ปัจจัยอื่นทางสังคม เศรษฐกิจ และบริบทเชิงสถาบัน (Z) หรือแสดงดังสมการ $C_i = f(Y_i, P_i, Z_i)$ งานวิจัยนี้ใช้ตัวแบบเส้นตรงในการวิเคราะห์ทางสถิติ (Linear model) ตามแนวทางของ Lewis (2003) ซึ่งมีบริบท อปท. ใกล้เคียงประเทศไทย ดังนี้

$$C_{ij} = \alpha + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \beta_3 X_{3i} + \beta_4 X_{4i} + \beta_5 X_{5i} + \varepsilon_i \qquad \ldots (1)$$

โดยที่ตัวแปร C_1 เป็นตัวแปรตามที่แสดงค่าใช้จ่ายในการจัดบริการสาธารณะในแผนงานต่าง ๆ ของ อปท. และคำนวณต่อประชากร (Per capital service costs) i หมายถึง อปท. ที่ 1, 2, 3 ... ถึง n ส่วน j หมายถึง แผนงานด้านที่ 1, 2, 3, ... ถึง 11 ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) α, β_1 ... β_5 สะท้อนสัดส่วนต้นทุนต่อหน่วย ซึ่งจะประมาณการด้วยเทคนิคสถิติ ค่า ε เป็นค่าความคลาดเคลื่อนทางสถิติ ส่วน X_i เป็นชุดตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในการจัดบริการสาธารณะของ อปท. ซึ่งจำแนกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

Citation : วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2569). ทบทวน “กฎร้อยละ 35” บทวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300843. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

1) X_1 คือตัวแปรบริบทชุมชน (Contextual variable) อาทิ จำนวนประชากร ครัวเรือน หรือขนาดพื้นที่การปกครอง (ตร.กม.) ที่ส่งผลต่อขนาดรายจ่ายของ อปท.

2) X_2 คือตัวแปรเชิงสถาบัน (Institutional variable) อาทิ จำนวนสมาชิกสภาท้องถิ่น จำนวนบุคลากรเต็มเวลา (FTE) หรือประเภท อปท.

3) X_3 คือตัวแปรด้านอุปสงค์ที่มีต่อบริการสาธารณะ (Service demand variable) อาทิ จำนวนปัญหา ความบ่อยครั้งที่เกิดปัญหา หรือจำนวนเรื่องร้องเรียนที่ อปท. ต้องจัดการแก้ไขต่อปี

4) X_4 คือตัวแปรด้านปัจจัยนำเข้าหรือปริมาณงาน (Input/quantity of services variable) อาทิ จำนวนงาน กิจกรรม หรือโครงการดำเนินงานของ อปท. ต่อปี

5) X_5 คือตัวแปรด้านผลงานหรือผลผลิตของ อปท. (Output/outcome variable) อาทิ จำนวนผลงานที่ส่งมอบ หรือจำนวนผลลัพธ์จากการจัดการแก้ไขปัญหาที่ อปท. จัดการได้สำเร็จ

ขั้นตอนสองเป็นการเก็บข้อมูลวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่าง อปท. จำนวน 1,006 แห่งโดยวิธีสำรวจทางจดหมายจาก อปท. ทุกแห่ง (7,842) แห่ง อัตราตอบกลับเท่ากับร้อยละ 12.8 ซึ่งผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สัญญาเลขที่ 36/2558) ผลทดสอบ Anova Test พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเป็นตัวแทนที่ดี กลุ่มตัวอย่าง อปท. มาจากทุกจังหวัด มีจำนวนประชากร ขนาดงบประมาณรายจ่ายและพื้นที่ปกครองที่ไม่แตกต่างจากประชากร อปท. ยกเว้นกลุ่มเทศบาลเมืองที่มีงบประมาณรายจ่ายสูงกว่าเทศบาลเมืองทั่วไปเล็กน้อย ($p<.05$) และกลุ่ม อบต. ขนาดใหญ่มีจำนวนประชากรและขนาดงบประมาณรายจ่ายสูงกว่า อบต. ขนาดใหญ่ทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.01$) แต่ไม่ส่งผลให้การวิเคราะห์ทางสถิติคลาดเคลื่อนเนื่องจากมีการถ่วงน้ำหนักตัวแปรอิสระอื่นแล้ว ดังข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในตารางที่ 1

ขั้นตอนสามเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยเทคนิคสถิติถดถอย (Multiple regression analysis) เพื่อตอบโจทย์การวิจัยว่า การจัดบริการสาธารณะของ อปท. ในภารกิจแต่ละด้านตามกรอบกฎหมาย บริบทพื้นที่ และมาตรฐานขั้นต่ำในการปฏิบัติงานของท้องถิ่นต้องใช้งบประมาณรายจ่ายเท่าใด มีดังนี้

(1) รวมข้อมูลรายจ่ายจริงทุกประเภท ทั้งรายจ่ายในและนอกข้อบัญญัติ/เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีจาก อปท. กลุ่มตัวอย่าง โดยรวมรายจ่ายทุกหมวด (งบบุคลากร งบใช้สอย และงบลงทุน) และนำรายจ่ายจากทุกแหล่งรายได้ของ อปท. มารวมคำนวณ ทั้งจากรายได้ที่ อปท.จัดเก็บเอง รายได้จากภาษีที่รัฐเก็บให้/แบ่งให้ และเงินอุดหนุน เพื่อสะท้อนต้นทุนทั้งหมดในการจัดบริการสาธารณะของ อปท.

Citation : Krueathep, W. (2026). Revisiting the 35 Percent Rule: An Analysis of Minimum Expenditure Requirements for Local Service Provision. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300843.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเภท อปท.	จำนวน (แห่ง)	จำนวน ประชากร (คน)	พื้นที่การปกครอง (ตร.กม.)	จำนวนบุคลากร (คน)	รายจ่ายจริง (ล้านบาท)
1.องค์การบริหารส่วนจังหวัด	50	796,773.5	6,360.3	505.2	905.6
2.เทศบาลนคร	20	98,928	31.3	1,261.9	956.2
3.เทศบาลเมือง	81	26,528.4	29.7	363.0	**261.1
4.เทศบาลตำบล	263	7,055.5	40.7	72.5	48.3
5.อบต. ขนาดใหญ่	126	***13,319	76.3	82.3	***71.7
6.อบต. ขนาดกลาง	429	6,180.4	73.6	40.3	31.7
7.อบต. ขนาดเล็ก	37	5,862.2	105.9	37.5	28.6

หมายเหตุ: รายจ่ายจริงของ อปท. รวมรายจ่ายในงบประมาณและนอกงบประมาณ; **, *** หมายความว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของประชากรที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และร้อยละ 99 ตามลำดับ

ที่มา: ประมวลโดยผู้วิจัย

(2) นำข้อมูลปัจจัยนำเข้า (Input) ปริมาณผลผลิต (Output) ผลสำเร็จของงาน (Outcome) และปัจจัยอื่น ๆ เพื่อประมาณการรายจ่ายการจัดบริการสาธารณะของ อปท. ต่อประชากร ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ประชากรเนื่องจากเป็นหลักเกณฑ์ที่รัฐบาลใช้ในการจัดสรรภาษีและเงินอุดหนุนให้แก่ อปท. และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางใหม่ (ถ้ามี) ในการจัดสรรภาษีเพื่อลดช่องว่างทางการคลังให้แก่ อปท. ได้

(3) ประมาณการรายจ่ายขั้นต่ำโดยอิงกับโครงสร้างแผนงานของ อปท. เนื่องจาก อปท. ต้องมีแผนงานที่ชัดเจนและจัดสรรงบประมาณลงสู่โครงการจัดบริการสาธารณะต่างๆ ตามแนวทางของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โครงสร้างแผนงานจึงเป็นหน่วยวิเคราะห์หลัก (Unit of analysis) ที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ระหว่าง อปท. ในการประมาณการรายจ่ายขั้นต่ำ ผู้วิจัยจำแนกแผนงานของ อปท. เป็นจำนวน 11 แผนงานดังตารางที่ 2 ทั้งนี้การประมาณการทางสถิติจะดำเนินการแยกวิเคราะห์ทีละแผนงานสำหรับ อปท. แต่ละประเภท หลักการนี้ทำให้มีตัวแบบสถิติจำนวน 11 แผนงาน X อปท. 7 รูปแบบ หรือเท่ากับ 77 ตัวแบบทางสิติ ผลการวิเคราะห์สถิติถดถอยพบว่า แต่ละตัวแบบมีค่าสถิติ F-statistics ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นมากกว่าร้อยละ 90

Citation : วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2569). ทบทวน “กฎร้อยละ 35” บทวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300843. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

ตารางที่ 2 การจัดโครงสร้างแผนงานของท้องถิ่นเพื่อกำหนดหน่วยวิเคราะห์ต้นทุนการจัดบริการสาธารณะ

โครงสร้างแผนงาน	งาน/โครงการ/กิจกรรม
1. การบริหารงานทั่วไปและงบกลาง	งานบริหารบุคคล บริหารงานคลัง งานทะเบียน กฎระเบียบ กิจการสภาท้องถิ่น งานร้องทุกข์/ร้องเรียน งานวางแผน/นโยบาย รายจ่ายชำระหนี้เงินกู้ งบฉุกเฉิน
2. การรักษาความสงบภายใน	การจัดระเบียบชุมชน งานเทศกิจ งานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน งานระงับอัคคีภัย
3. การศึกษา	การศึกษาในระบบและนอกระบบ การเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. การสาธารณสุข	การสาธารณสุขชุมชน งานบริการทางการแพทย์ และการรักษาพยาบาล
5. การสังคมสงเคราะห์	งานสังคมสงเคราะห์ สวัสดิภาพเด็กและเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย
6. การเคหะและชุมชน	ไฟฟ้าถนน สวนสาธารณะ บำบัดน้ำเสีย การกำจัดขยะมูลฝอย รักษาความสะอาด
7. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	การแก้ไขปัญหากลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้ป่วย ยาเสพติด งานสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านอาชีพ สุขอนามัย การรณรงค์ภาคประชาชน
8. การศาสนา วัฒนธรรมและนันทนาการ	การส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น โบราณสถาน ภูมิปัญญาชาวบ้าน การส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. อุตสาหกรรมและการโยธา	โครงสร้างพื้นฐาน งานก่อสร้าง ผังเมือง
10. การเกษตร	การวางแผนและส่งเสริมการเกษตร บริการวิชาการเกษตร สวัสดิการการเกษตร การดูแลรักษาและอนุรักษ์แหล่งน้ำ ป่าไม้
11. การพาณิชย์	โรงรับจำนำ กิจการประปา ตลาดสด โรงฆ่าสัตว์

ที่มา: ประมวลโดยผู้วิจัยจากข้อมูลกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการวิจัยจำแนกเป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ การวิเคราะห์ระดับรายจ่ายที่จำเป็นสำหรับการจัดบริการสาธารณะของ อปท. และการสังเคราะห์สัดส่วนรายได้ท้องถิ่นที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้ ลำดับแรก ผลประมาณการรายจ่ายที่จำเป็นของ อปท. ในการจัดบริการสาธารณะด้วยเทคนิควิเคราะห์สถิติแสดงดังตารางที่ 3 และ 4 จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า ประมาณการรายจ่ายขั้นต่ำสำหรับ อปท. แต่ละประเภทมีความแตกต่างกันพอสมควร ซึ่งขึ้นอยู่กับขอบเขตภารกิจและสภาพบริบทของพื้นที่การดำเนินงานของ อปท. ในกรณีของ อบจ. มีความต้องการรายจ่ายขั้นต่ำ 10,211.22 บาทต่อประชากร ส่วนเทศบาลนครต้องการรายจ่ายขั้นต่ำ 19,146.38 บาทต่อประชากร สำหรับเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลต้องการรายจ่ายขั้นต่ำเท่ากับ 17,442.47 และ 12,225.02 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้รวมของ อปท. กลุ่มนี้จะเห็นได้ว่า โครงสร้างการจัดสรรรายได้ท้องถิ่นที่เป็นอยู่ปัจจุบันทำให้ อบจ. และเทศบาลมีรายได้เฉลี่ยต่อประชากรต่ำกว่าความต้องการในการจัดบริการสาธารณะ (Under-financed) ระหว่างร้อยละ 21.5 สำหรับเทศบาลตำบล ถึงร้อยละ 84.68 สำหรับ อบจ.

Citation : Krueathep, W. (2026). Revisiting the 35 Percent Rule: An Analysis of Minimum Expenditure Requirements for Local Service Provision. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300843.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

ส่วนการประมาณการรายจ่ายขั้นต่ำสำหรับ อบต. แสดงดังตารางที่ 4 พบว่าอยู่ระหว่าง 6,548.67 บาทต่อประชากรสำหรับ อบต.ขนาดกลางถึงจำนวน 7,786.67 บาทต่อประชากรสำหรับ อบต.ขนาดใหญ่ เมื่อพิจารณาเทียบกับระดับรายได้รวมของ อบต. ที่ได้รับการจัดสรรในปัจจุบัน พบว่าเป็นระดับที่สูงเกินกว่า (Over-financed) ความต้องการบริการสาธาณะขั้นพื้นฐานอยู่เล็กน้อย หรือมีสัดส่วน Over financing อยู่ระหว่างร้อยละ 9.02 ถึง 18.51

ตารางที่ 3 ประมาณการรายจ่ายเพื่อจัดบริการสาธารณะสำหรับ อบจ. และเทศบาล (บาท/ประชากร) ปี 2567

	แผนงาน	อบจ.	เทศบาลนคร	เทศบาลเมือง	เทศบาลตำบล
1	การบริหารงานทั่วไปและงบกลาง	301.18	2,663.55	2,976.15	3,311.93
2	การรักษาความสงบภายใน	266.12	266.01	305.21	159.94
3	การศึกษา	235.77	6,822.11	5,271.76	700.24
4	การสาธารณสุข	148.74	540.19	279.90	339.15
5	การสังคมสงเคราะห์	16.08	71.12	78.96	81.87
6	การเคหะและชุมชน	502.33	2,663.66	2,352.29	2,177.79
7	การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	28.78	141.12	165.32	65.63
8	การศาสนา วัฒนธรรม และนันทนาการ	1,236.18	80.99	281.13	122.52
9	อุตสาหกรรมและการโยธา	7,428.94	5,801.76	5,616.40	4,697.86
10	การเกษตร	37.13	35.28	4.26	30.91
11	การพาณิชย์	9.97	60.59	111.11	537.17
ประมาณรายจ่ายรวม (บาทต่อประชากร)		10,211.22	19,146.38	17,442.47	12,225.02
ค่าเฉลี่ยรายได้รวมที่ได้รับ (บาทต่อประชากร)		1,564.59	12,841.52	12,560.68	9,595.80
% Under-financed		-84.68%	-32.93%	-27.99%	-21.51%

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

Citation : วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2569). ทบทวน “กฎร้อยละ 35” บทวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300843. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

ตารางที่ 4 ประมาณการรายจ่ายเพื่อจัดบริการสาธารณะสำหรับ อบต. (บาท/ประชากร) ปี 2567

แผนงาน	อบต.ขนาดใหญ่	อบต.ขนาดกลาง	อบต.ขนาดเล็ก
1 การบริหารงานทั่วไปและงบกลาง	2,011.02	2,411.65	1,969.01
2 การรักษาความสงบภายใน	225.24	87.92	31.81
3 การศึกษา	2,432.04	1,544.63	2,197.61
4 การสาธารณสุข	308.90	104.27	169.35
5 การสังคมสงเคราะห์	57.91	126.56	3.92
6 การเคหะและชุมชน	857.94	964.79	957.74
7 การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	99.23	77.06	66.53
8 การศาสนา วัฒนธรรม และนันทนาการ	192.31	198.58	237.22
9 อุตสาหกรรมและการโยธา	1,514.39	864.33	1,229.12
10 การเกษตร	73.80	102.77	89.48
11 การพาณิชย์	13.89	66.08	660.86
ประมาณรายจ่ายรวม (บาทต่อประชากร)	7,786.67	6,548.67	7,612.66
ค่าเฉลี่ยรายได้รวมที่ได้รับ (บาทต่อประชากร)	8,488.79	7,760.58	8,490.25
% Over-financed	9.02%	18.51%	11.53%

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

เหตุผลที่เทศบาล และ อบจ. มีความต้องการงบประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้นมากกว่าระดับรายได้รวมในปัจจุบันและเป็นระดับที่สูงกว่าความต้องการด้านงบประมาณของ อบต. มีหลายประการ ประการแรก ภารกิจของเทศบาลตามกฎหมายและภารกิจถ่ายโอนมักมีความซับซ้อนตามลักษณะความเป็นชุมชนเมือง และมีภารกิจที่ต้องทำมากกว่า อบต. โดยเฉพาะภารกิจด้านภัยพิบัติและการจัดการสิ่งแวดล้อม การศึกษา สาธารณสุข การจัดการผังเมือง และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จึงมีความต้องการด้านงบประมาณที่สูงขึ้น ประการต่อมา อบจ. มีภารกิจที่ต้องพัฒนาในภาพรวมของจังหวัด เพื่อดูแลโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม และขนส่งระดับจังหวัด รพ.สต.ถ่ายโอน การจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมหรือภัยพิบัติที่มีความรุนแรง ทั้งหมดนี้จึงต้องการให้ อบจ. มีงบประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อให้ดำเนินภารกิจต่าง ๆ ได้เพียงพอนั่นเอง

ต่อมาเป็นผลวิจัยส่วนที่สอง เมื่อได้ประมาณการรายจ่ายขั้นต่ำที่จำเป็น (บาทต่อประชากร) สำหรับการจัดบริการสาธารณะของ อปท. แต่ละประเภทแล้วนั้น ผู้วิจัยใช้ข้อมูลนี้เพื่อประเมินรายจ่ายรวมที่จำเป็นสำหรับ อปท. ในภาพรวมของประเทศ และนำไปเปรียบเทียบกับรายได้จริงที่ อปท. ได้รับในปีงบประมาณ 2567 ผลการประมาณการแสดงดังตารางที่ 5 ข้อมูลนี้บ่งชี้ว่ารายจ่ายที่จำเป็นสำหรับ อปท. ทั้ง 3 ประเภท (ไม่รวมกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา) เท่ากับ 1.192 ล้านล้านบาทต่อปีสำหรับปีงบประมาณ 2567 ในขณะที่ อปท. 3 รูปแบบได้รับรายได้รวมเท่ากับ 6.306 แสนล้านบาทในปีเดียวกัน หากต้องการให้ อปท. ทั้ง 3 ประเภทนี้มีรายได้เพียงพอสำหรับการดำเนินภารกิจให้ครบถ้วนตามผลประมาณการครั้งนี้ รัฐจะต้องจัดเตรียมงบประมาณเพิ่มเติมให้แก่ อปท. อีก 5.615 แสนล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 47 จากที่ได้รับอยู่

Citation : Krueathep, W. (2026). Revisiting the 35 Percent Rule: An Analysis of Minimum Expenditure Requirements for Local Service Provision. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300843.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

ในปัจจุบัน และหากนับรวมรายได้ของกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา โดยมีสมมติฐานว่า อปท. รูปแบบพิเศษทั้ง 2 แห่งมีความต้องการด้านงบประมาณคงเดิม จะทำให้ความต้องการด้านงบประมาณของ อปท. ทุกรูปแบบเท่ากับ 1,313,343.23 ล้านบาท ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้สุทธิของรัฐบาลในปี 2567 ที่เท่ากับ 2,789,146 ล้านบาท จะทำให้สัดส่วนรายได้ท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลขยับจากร้อยละ 26.96 เป็นร้อยละ 47.09 ซึ่งเป็นตัวเลขอ้างอิงทางวิชาการสำหรับผลักดันการกระจายอำนาจทางการคลังในยุคต่อไป

ตารางที่ 5 ประมาณการรายจ่ายที่จำเป็นสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปีงบประมาณ 2567

ประเภท	จำนวนประชากร	รายจ่ายที่จำเป็น (บาทต่อประชากร)	รายจ่ายรวมที่จำเป็น (ล้านบาท)	รายได้รวมที่ได้รับ (ล้านบาท)	% แตกต่าง
อบจ.	58,989,708	10,211.22	602,356.88	79,632.91	86.78%
เทศบาล	23,503,413	12,225.02 - 19,146.38	330,175.03	262,205.80	20.59%
อบต.	35,486,295	6,548.67 - 7,786.67	259,617.69	288,795.20	-11.24%
รวม	-	-	1,192,149.60	630,633.91	47.10%

หมายเหตุ: ไม่นับรวมกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

ที่มา: คำนวณโดยผู้วิจัย

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การศึกษาครั้งนี้มุ่งพิจารณาว่าสัดส่วนร้อยละ 35 ตามกฎหมายกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ยังคงสามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการคลังภายใต้บริบททางการเมืองการบริหารที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันได้หรือไม่ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลการดำเนินภารกิจและภาระค่าใช้จ่ายในการจัดบริการสาธารณะจากกลุ่มตัวอย่าง อปท. จำนวน 1,006 แห่ง และพบว่า รายจ่ายที่จำเป็นสำหรับ อปท. อยู่ระหว่าง 6,548.67 บาทต่อประชากรถึง 19,146.38 บาทต่อประชากร ขึ้นอยู่กับประเภทของ อปท. และขอบเขตภารกิจที่ อปท. จะต้องดำเนินการตามกรอบกฎหมายและบริบทของพื้นที่ ผลประเมินระดับรายจ่ายที่จำเป็นบ่งชี้ถึงขนาดรายได้สำหรับ อปท. ทั่วประเทศเท่ากับ 1,313,343.23 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากเดิมที่ระดับ 751,827.54 ล้านบาทในปีงบประมาณ 2567 ผลการประมาณการตัวเลขดังกล่าวทำให้ได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยว่า สัดส่วนรายได้ท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลควรอยู่ที่ร้อยละ 47.09 โดยประมาณ

การวิเคราะห์ครั้งนี้อยู่บนฐานคิดว่า “รายจ่ายเป็นตัวกำหนดรายได้” หรือ Expenditure approach เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินภารกิจหน้าที่ของ อปท. อย่างเต็มศักยภาพ ดังที่ใช้ในการวิจัยของ Ladd & Yingers (1989), Yingers & Duncombe (2007) หรือ Krueathep (2014) ก่อนหน้านี้ ผลวิจัยนี้ทำให้ได้รับตัวเลขสัดส่วนใหม่สำหรับใช้เป็นหมุดหมายในการกำหนดเป้าหมายการจัดสรรรายได้ให้แก่ อปท. ในอนาคต ทั้งนี้ การดำเนินการเพื่อที่จะให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้นั้น รัฐบาลจะต้องทบทวนแนวทางการจัดสรรภาษีแบ่งและเงินอุดหนุนให้แก่ อปท. จาก “เกณฑ์สิทธิ์” หรือ “ความเป็นเจ้าของภาษี”

Citation : วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2569). ทบทวน “กฎร้อยละ 35” บทวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300843. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

ที่ใช้ในปัจจุบัน เพราะทำให้เกิดปัญหาความไม่สมดุลระหว่างรายได้และความจำเป็นด้านรายจ่ายของ อปท. (Fiscal imbalance) และไม่สามารถกระตุ้นให้ อปท. มุ่งจัดบริการสาธารณะอย่างเต็มศักยภาพ ในการนี้ รัฐบาลจะต้องปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ใหม่ในการจัดสรรรายได้ให้แก่ อปท. ตาม “ความต้องการบริการสาธารณะ (Expenditure needs)” หรือใช้หลักการ “งานนำเงิน” โดยรัฐบาลทำหน้าที่เติมเงินในส่วนที่ขาดเมื่อเทียบกับความต้องการด้านรายจ่ายของแต่ละ อปท. แนวทางใหม่นี้จะช่วยให้ประชาชนมีหลักประกันว่าพวกเขาจะได้รับการดูแลคุณภาพชีวิตจาก อปท. อย่างทั่วถึงมากขึ้น

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้สามารถตอบคำถามที่สำคัญเชิงนโยบายการกระจายอำนาจทางการคลังได้ว่า “งบประมาณรายจ่ายที่จำเป็นสำหรับการจัดบริการสาธารณะของ อปท. ให้เพียงพอควรไม่ต่ำกว่า 1.313 ล้านล้านบาท (ปีงบประมาณ 2567) หรือควรมีสัดส่วนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 47.09 เมื่อเทียบกับรายได้สุทธิของรัฐบาล ตัวเลขสัดส่วนดังกล่าวเทียบเคียงได้กับระดับการกระจายอำนาจทางการคลังในกลุ่มประเทศ OECD หลายประเทศที่มีค่าเฉลี่ยระหว่างร้อยละ 40 – 50 (OECD, 2025) ในการนี้ ไทยเราอาจใช้ตัวเลขดังกล่าวโดยตรงหรือกำหนดให้อยู่ในช่วงร้อยละ 43 ถึงร้อยละ 50 เพื่อขับเคลื่อนการจัดสรรรายได้ให้แก่ อปท. ต่อไป หากตัวเลขใหม่นี้ได้รับการยอมรับและเป็นบทบัญญัติใหม่ในกฎหมายการกระจายอำนาจหรือแผนปฏิบัติการการกระจายอำนาจยุคต่อไป (แผนฯ 3) ย่อมส่งผลให้ทิศทางการกระจายอำนาจทางการคลังมีความชัดเจนขึ้น และเป็นประเด็นเชิงนโยบายที่ควรมีการถกเถียงหรือมีการวิจัยต่อยอดเพื่อให้เกิดข้อสรุปที่ยอมรับร่วมกัน งานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นฐานเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การค้นหาคำตอบที่มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นในอนาคต

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

การศึกษานี้สะท้อนถึงนัยเชิงวิชาการว่า ไทยควรปรับกรอบคิดในการกำหนดสัดส่วนรายได้ของ อปท. จากแนวทาง “รายได้กำหนดรายจ่าย” (Revenue-based rule) ที่ใช้วิธีคำนวณแหล่งรายได้ประเภทต่าง ๆ ของ อปท. เพื่อทำให้ครบหรือใกล้เคียงสัดส่วนร้อยละ 35 ตามกฎหมาย ไปสู่แนวทางกำหนดรายได้ท้องถิ่นจาก “ความต้องการด้านรายจ่าย” (Expenditure-need-based rule) ที่สามารถเชื่อมโยงกับภารกิจในการจัดบริการสาธารณะของ อปท. และจะช่วยให้ได้ข้อมูลการกำหนดขนาดของรายได้ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความเป็นจริงมากขึ้น อันเป็นแนวทางการกำหนดนโยบายการกระจายอำนาจทางการคลังบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-based policy) ที่ควรได้รับความสำคัญมากขึ้นในสังคมไทยต่อไป

แนวทางรายจ่ายกำหนดรายได้ของท้องถิ่นถือเป็นมุมมองใหม่ในทางวิชาการที่มิได้รับการวิเคราะห์วิจัยมากนักในช่วงที่ผ่านมา ส่งผลให้ทิศทางการวิจัยเรื่องการคลังท้องถิ่นมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนารายได้ท้องถิ่นเป็นหลัก (Revenue development) อาทิ สกนธ์ วรัญญูวัฒนา (2553) วุฒิสาร ตันไชย และคณะ (2558) หรือ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2568) และทำให้ประเด็นวิจัยเกี่ยวกับรายจ่ายที่จำเป็นสำหรับการจัดบริการสาธารณะของ อปท. มักถูกมองข้ามและมิได้มีการศึกษาวิจัยมากนักในแวดวงวิชาการของไทย แนวทางใหม่นี้ถือว่ามีความสำคัญที่จะช่วยให้สังคมไทยได้รับข้อมูลที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงมากขึ้นในการ

Citation : Krueathep, W. (2026). Revisiting the 35 Percent Rule: An Analysis of Minimum Expenditure Requirements for Local Service Provision. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300843.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

กำหนดกรอบเป้าหมายการกระจายอำนาจทางการคลัง เป็นข้อมูลมีที่มาที่ไปเป็นรูปธรรมมากขึ้น และยังเป็นแนวทางที่สอดคล้องหลักการการกระจายอำนาจทางการคลังที่มุ่งให้เกิดการจัดความสัมพันธ์ทางการคลังระหว่างรัฐและท้องถิ่น (Fiscal federalism) ที่เหมาะสมระหว่างการจัดแบ่งภารกิจหน้าที่ของ อปท. (Expenditure assignment) กับความสามารถในการจัดหารายได้ (Revenue capacity) (Bahl, 1999)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. การวิจัยนี้เสนอแนะให้รัฐบาลทบทวนกรอบเป้าหมายการจัดสรรรายได้ให้แก่ท้องถิ่นที่ร้อยละ 35 จากเดิมไปสู่เป้าหมายใหม่ที่ร้อยละ 47.09 (หรือตัวเลขอื่นที่เหมาะสมระหว่างร้อยละ 43 ถึงร้อยละ 50) และนำไปปรับปรุงแก้ไขกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ อปท. และแผนปฏิบัติการการกระจายอำนาจฉบับต่อไป (แผนฯ 3) เพื่อให้ อปท. มีขีดความสามารถทางการคลังเพิ่มขึ้น และช่วยลดช่องว่างทางการคลังระหว่าง อปท. ด้วยกันในการดูแลและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน

อย่างไรก็ดี การขยับเป้าหมายสัดส่วนรายได้ของท้องถิ่นดังกล่าวมิใช่เรื่องที่ง่ายนักในทางปฏิบัติ และในความเป็นจริง อปท. มีรายได้รวมที่ยังคงต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 35 ค่อนข้างมาก ในเรื่องนี้ รัฐบาลจึงควรมีแผนปฏิบัติการรองรับการเปลี่ยนผ่านในกรอบเวลาที่เหมาะสม อาทิ 5 – 7 ปี (Transition plan) และต้องดำเนินการคู่ไปกับการถ่ายโอนภารกิจและบุคลากรให้แก่ อปท. ที่สอดคล้องกัน เช่น การถ่ายโอนสถานศึกษา และ รพ.สต. ระบบสุขภาพปฐมภูมิ หรือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ให้ อปท. ครบถ้วนตามแผนปฏิบัติการการกระจายอำนาจ และมีมาตรการส่งเสริมให้ อปท. มีอิสระในการดำเนินงานอย่างแท้จริง การปรับเปลี่ยนระบบนิเวศที่หนุนเสริมกันนี้เชื่อว่าจะทำให้การปกครองท้องถิ่นของไทยเจริญก้าวหน้า และส่งผลให้ อปท. กลายเป็นหุ้นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป แน่นอนว่า รัฐบาลและส่วนราชการต่าง ๆ จะต้องยอมรับในแนวทางดังกล่าวและร่วมผลักดันการเปลี่ยนผ่านครั้งนี้ให้ประสบผลสำเร็จ

2. พร้อมกันนี้ รัฐบาลควรมีนโยบายหนุนเสริมการกระจายอำนาจยุคต่อไป โดยเฉพาะการปรับลดภารกิจที่รัฐส่วนกลางดำเนินการหรือมีอำนาจหน้าที่ซ้ำซ้อนกับ อปท. และส่งเสริมกลไกท้องถิ่นให้มีบทบาทและอำนาจตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่เพิ่มขึ้นขึ้น ดังที่ทราบกันทั่วไปว่าการกระจายอำนาจช่วงทศวรรษ 2550s - 2560s ได้เข้าสู่สภาวะชะงักงัน สาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดจาก “ความไม่ก้าวหน้าของการกระจายอำนาจทางการคลัง” ซึ่งทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างปริมาณงานในความรับผิดชอบของ อปท. กับทรัพยากรทางการเงินการคลัง ทั้งหมดนี้ส่งผลให้ อปท. ทำงานได้จำกัดในช่วงที่ผ่านมา การปรับทิศทางของรัฐที่หนุนเสริมต่อการกระจายอำนาจทางการคลังให้แก่ อปท. จึงมีความสำคัญ

3. เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายสัดส่วนการจัดสรรรายได้ใหม่ให้แก่ อปท. ระหว่างร้อยละ 43 - 50 หรือมีค่ากลางที่ร้อยละ 47.09 นั้น รัฐจะต้องกำหนดเจตจำนงที่แนวแน่สำหรับผลักดันการกระจายอำนาจทางการคลังที่เข้มข้นมากขึ้น และสร้างระบบปฏิบัติการหรือสูตรใหม่ในการจัดสรรรายได้และ/หรือเงินอุดหนุนให้แก่ อปท. เพื่อลดช่องว่างทางการคลังของ อปท. (Fiscal gaps) และป้องกันมิให้เกิดปัญหาจริยธรรมวิบัติ (Moral

Citation : วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2569). ทบทวน “กฎร้อยละ 35” บทวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300843. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

hazard) จากการที่ อปท. ได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้นแต่ทว่ามิได้นำเงินไปจัดบริการสาธารณะหรือพัฒนาพื้นที่ให้คุ้มค่า ในการนี้ รัฐบาลจะต้องเชื่อมโยงระบบข้อมูลการจัดสรรรายได้ให้แก่ท้องถิ่นกับระบบรายงานข้อมูลผลการดำเนินงานหรือการจัดบริการสาธารณะของ อปท. พร้อมไปกับการสร้างมาตรการจูงใจต่าง ๆ เพื่อให้ อปท. เร่งทำงานตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างเต็มที่ การปรับเปลี่ยนนโยบายและกลไกเชิงระบบเหล่านี้ก็เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า เงินรายได้ที่ อปท. ได้รับจัดสรรเพิ่มขึ้นนั้นจะนำไปสู่การเพิ่มขอบเขตบริการสาธารณะในพื้นที่และเกิดประโยชน์ต่อประชาชนโดยตรงอย่างแท้จริง

4. ในส่วนของข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ผู้วิจัยยอมรับว่า การวิจัยนี้มีข้อจำกัดที่ต้องได้รับการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป ทั้งในด้านข้อมูลที่หลากหลายจากกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่ขึ้นเพื่อลดปัญหา Non-response bias การใช้ตัวแบบสถิติเส้นตรง (Linear form) ซึ่งเป็นวิธีที่ดำเนินการได้ง่ายในการประมาณการรายจ่ายขั้นต่ำของ อปท. แต่อาจมีข้อจำกัดจากสมมติฐานทางเศรษฐมิติ อาทิ การขาดตัวแปรอิสระด้านการบริหารจัดการ (Governance variables) ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหา Omitted variable bias หรือปัญหา Endogeneity การศึกษาวิจัยในอนาคตสามารถใช้ข้อมูลต่อเนื่องในเชิงอนุกรมเวลา (Time series) หรือมีขนาดตัวอย่างเพิ่มขึ้นและศึกษาข้อมูลหลายปีงบประมาณ หรือ Panel data นอกจากนี้ การวิจัยในอนาคตอาจใช้ตัวแบบสถิติที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในการประมาณการความต้องการด้านรายจ่ายของ อปท. ทั้งหมดนี้ผู้เขียนขอเรียกร้องให้ประชาคมวิชาการด้านการคลังท้องถิ่นให้ความสนใจและดำเนินการวิจัยต่อยอด เพื่อให้เกิดผลการศึกษาที่สามารถหักล้างหรือยืนยันผลวิจัยครั้งนี้ได้ต่อไป

นอกจากนี้แล้ว งานวิจัยนี้อาจมีข้อจำกัดจากการใช้สมมติฐานว่า การประมาณการรายจ่ายขั้นต่ำจากข้อมูลรายจ่ายจริงในการดำเนินงานของ อปท. (Actual spending) สามารถสะท้อนถึงความจำเป็นในด้านรายจ่าย (Spending needs) ของ อปท. ได้ ในความเป็นจริงนั้น ระดับรายจ่ายจริงที่เป็นอยู่ของ อปท. อาจมิได้สะท้อนความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ทั้งหมด เพราะมีอิทธิพลของปัจจัยอื่นแทรกซ้อน อาทิ ประสิทธิภาพและ/หรือคุณภาพในการดำเนินงานของ อปท. หรือปัจจัยด้านนโยบายและการตัดสินใจ ในเรื่องนี้ นักวิชาการหลายท่านเผชิญกับข้อจำกัดดังกล่าวเช่นกัน อาทิ Duncombe & Yinger (2007) หรือ Ladd & Yinger (1989) และต่างยอมรับว่าวิธีประมาณการรายจ่าย (Expenditure needs) เป็นการเทียบเคียง (Proxy estimation) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับอุปสงค์รวมของชุมชนที่สามารถนำมาใช้อ้างอิงได้ แน่นอนว่า ประชาคมวิชาการของไทยยังคงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยประเด็นนี้ในเชิงลึกที่ต่อเนื่องมากขึ้น ข้อจำกัดทั้งหมดนี้อาจส่งผลให้บทสรุปเกี่ยวกับสัดส่วนรายได้ท้องถิ่นที่เหมาะสมมีความคลาดเคลื่อน และทำให้ตัวเลขร้อยละ 47.09 อาจไม่สามารถสร้างมนตร์ขลังหรือความมั่นใจแก่หลายภาคส่วนเพื่อให้นำมาใช้แทนที่กฎร้อยละ 35 ได้ แต่อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเชื่อว่า การวิจัยครั้งนี้จะทำให้เกิดการถกเถียงมากขึ้นในวงกว้าง เพื่อนำไปทบทวนแนวทางการกระจายอำนาจทางการคลังสำหรับอนาคต และจุดประกายความสนใจให้กับประชาคมวิชาการเร่งศึกษาวิจัยเพื่อหาคำตอบในเรื่องนี้ด้วยชุดข้อมูลหรือวิธีวิทยาที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านรายจ่ายของท้องถิ่นที่ยังคงมีจำนวนจำกัด เพื่อช่วยทำให้หมุดหมายหลักของการกระจายอำนาจทางการคลัง

Citation : Krueathep, W. (2026). Revisiting the 35 Percent Rule: An Analysis of Minimum Expenditure Requirements for Local Service Provision. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300843.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

มีความชัดเจนมากขึ้น และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นได้อย่างมั่นคงต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

จรัส สุวรรณมาลา. (2542). *รัฐบาล-ท้องถิ่น ใครควรจัดบริการสาธารณะ?* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2559). *การคลังท้องถิ่น: การขยายฐานรายได้และมาตรการลดความเหลื่อมล้ำ*. สถาบันพระปกเกล้า.

ยศธร ทวีพล, สมศักดิ์ อมรสิริพงศ์, รัฐศิรินทร์ วังกานนท์, และนภเรณู สัจจรักษ์ ธีระฐิติ. (2561). ระบบการคลังท้องถิ่นญี่ปุ่น: บทเรียนจากประเทศพัฒนาแล้ว. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา, 35*(1), 21–40. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/japanese/article/view/165108

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). *คู่มือการเสริมสร้างสุขภาพทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2568). *ทางเลือกใหม่ในการบริหารรายได้ของท้องถิ่นไทย*. หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่.

วุฒิสาร ตันไชย, อรทัย ก๊กผล, ศิกานต์ อิสสระชัยยศ, วิลาวัลย์ หงษ์นคร, อภิวรรณ ซักเซ็ค, พิชิตชัย กิ่งพวง, เอกวีร์ มีสุข, และสุเชาว์ ชยมชัย. (2558). *ข้อเสนอเชิงนโยบายนวัตกรรมการพัฒนารายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. สถาบันพระปกเกล้าและมูลนิธิเอเชีย.

สกนธ์ วรัญญูวัฒนา. (2553). *วิถีใหม่การพัฒนารายรับท้องถิ่นไทย*. สถาบันพระปกเกล้า.

สกนธ์ วรัญญูวัฒนา. (2556). *การกระจายอำนาจทางการคลังสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: แนวคิดและการปฏิบัติกรณีศึกษาประเทศไทย*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อาพัชณา กองทองนอก. (2568). ความเหลื่อมล้ำทางการคลังท้องถิ่น: สำรวจสาเหตุของความเหลื่อมล้ำทางการคลังท้องถิ่นและแนวทางการแก้ไขเพื่อความเป็นธรรม. *วารสารพิพัฒนสังคม, 2*(3), 50–65. https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jsdrp/article/view/2005

Bahl, R. W. (1999). *Implementation rules for fiscal decentralization* (Working Paper No. 99-1). Georgia State University, International Studies Program.

Bahl, R., & Linn, J. (1992). *Urban public finance in developing countries*. Oxford University Press.

Duncombe, W., & Yinger, J. (2007). Does school district consolidation cut costs? *Education Finance and Policy, 3*(4), 341–375.

Citation : วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2569). ทบทวน “กฎร้อยละ 35” บทวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300843. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

Inman, R. P., & Rubinfeld, D. L. (1997). Rethinking federalism. *Journal of Economic Perspectives, 11*(4), 43–64.

Krueathep, W. (2014). Bad luck or bad budgeting: An analysis of budgetary roles underpinning poor municipal fiscal conditions in Thailand. *Public Budgeting & Finance, 34*(1), 51–72. https://doi.org/10.1111/pbaf.12040

Ladd, H. F., & Yinger, J. (1989). *America's ailing cities: Fiscal health and the design of urban policy*. Johns Hopkins University Press.

Mochida, N. (2006). Local government organization and finance: Japan. In A. Shah (Ed.), *Local governance in industrial countries* (pp. 149–188). World Bank.

Mochida, N. (2007). *Measuring fiscal needs: Japan's experiences* (CIRJE Discussion Paper No. CIRJE-F-511). University of Tokyo. http://www.cirje.e.u-tokyo.ac.jp/research/dp/2007/2007cf511.pdf

Musgrave, R. A., & Musgrave, P. B. (1989). *Public finance in theory and practice*. McGraw-Hill.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2019). *Making decentralisation work: A handbook for policy-makers*. OECD Publishing.

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2025). *Government at a glance 2025*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/0efd0bcd-en

Rodden, J. (2006). *Hamilton's paradox: The promise and peril of fiscal federalism*. Cambridge University Press.

Shah, A. (Ed.). (2006). *Local governance in developing countries*. World Bank.

Wright, G. (2017). New rules for implementation of fiscal decentralization. *Developments in Administration, 2*(1), 75–104. https://doi.org/10.46996/dina.v2i1.5113

Citation : Krueathep, W. (2026). Revisiting the 35 Percent Rule: An Analysis of Minimum Expenditure Requirements for Local Service Provision. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e300843. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

Citation : วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2569). ทบทวน “กฎร้อยละ 35” บทวิเคราะห์รายจ่ายขั้นต่ำเพื่อการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e300843. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e300843

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e301942
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น

Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It

ณัคนางค์ กุลนาถศิริ [1*]

Nakanang Kulnartsiri[1*]

[1*]ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Graduate School of Public Administration, National Institute of Development Administration, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : n.kulnartsiri@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e301942

Received : May 12, 2026; **Revised :** August 12, 2026; **Accepted :** August 31, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมฟุตบอลอาชีพ โดยเฉพาะไทยลีก 1 (TL1) กับการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ในท้องถิ่นของภาคเหนือของประเทศไทย นอกจากนี้ยังศึกษาถึงกลไกโดยตรงและทางอ้อมที่ฟุตบอลอาชีพมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจระดับจังหวัด บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก และแนวทางการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมฟุตบอลในฐานะตัวขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น ส่วนประกอบเชิงปริมาณใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบพาเนลรายปีจาก 17 จังหวัดภาคเหนือ ครอบคลุมช่วงปี 2012–2024 การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ การสร้างแบบจำลองข้อมูลแบบพาเนล และการวิเคราะห์เส้นทางภายในกรอบการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้างถูกนำมาใช้เพื่อประเมินผลกระทบของการเข้าร่วม TL1 กิจกรรมการท่องเที่ยว การใช้จ่ายสนับสนุนกีฬา และการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) รายได้ต่อหัว และการจ้างงาน ส่วนประกอบเชิงคุณภาพประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ให้ข้อมูลที่คัดเลือกมาอย่างเจาะจงจำนวน 105 คน จากภาครัฐ ภาคเอกชน สโมสรฟุตบอล ธุรกิจท้องถิ่น ผู้สนับสนุน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนในจังหวัดเชียงราย ลำพูน สุโขทัย และอุทัยธานี ข้อมูลเชิงคุณภาพได้รับการวิเคราะห์ตามหัวข้อและตรวจสอบความถูกต้องผ่านการตรวจสอบแบบไตรมุม

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าสโมสรและรายการแข่งขัน TL1 มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญกับการเติบโตทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น จังหวัดที่เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน TL1 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GPP) และรายได้ต่อหัวสูงกว่าจังหวัดที่ไม่มีการแข่งขัน TL1 อย่างมีนัยสำคัญ ประโยชน์เหล่านี้เกิดขึ้นส่วน

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

ใหญ่จากรายได้จากการท่องเที่ยว การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว การบริโภคที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน กิจกรรมในห่วงโซ่อุปทาน และการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม ไม่พบหลักฐานที่แน่ชัดว่าการเข้าร่วม TL1 เพิ่มการจ้างงานในท้องถิ่นโดยตรง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะงานที่เกี่ยวข้องกับฟุตบอลจำนวนมากเป็นงานชั่วคราวหรือตามฤดูกาล ผลการวิจัยเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นเพิ่มเติมว่า ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการแบบร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ สโมสรฟุตบอล ธุรกิจ และชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น ฟุตบอลอาชีพควรบูรณาการเข้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬา โครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน การมีส่วนร่วมของธุรกิจท้องถิ่น ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชนที่ประสานงานกัน การจัดทำงบประมาณแบบบูรณาการ และกองทุนพัฒนาเศรษฐกิจกีฬาที่รับผิดชอบต่อท้องถิ่น มาตรการเหล่านี้สามารถปรับปรุงขีดความสามารถในการแข่งขัน กระจายรายได้ และเสริมสร้างความยั่งยืนในระยะยาวของเศรษฐกิจฟุตบอลระดับจังหวัดได้

คำสำคัญ (Keywords) : อุตสาหกรรมฟุตบอล, ไทยลีก 1, การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น, เศรษฐศาสตร์การกีฬา, เศรษฐกิจการท่องเที่ยว, การมีส่วนร่วม, Panel Data Analysis

Abstract

This mixed-methods study examined the relationship between the professional football industry, particularly Thai League 1 (TL1), and local economic development and income in Northern Thailand. It also investigated the direct and indirect mechanisms through which professional football influences provincial economies, the roles of key stakeholders, and policy approaches for promoting football as a driver of local development. The quantitative component used annual secondary panel data from 17 northern provinces covering 2012–2024. Multiple regression analysis, panel-data models, and path analysis within a structural equation modeling framework were applied to assess the effects of TL1 participation, tourism activity, sports-support expenditure, and infrastructure investment on gross provincial product (GPP), per capita income, and employment. The qualitative component comprised semi-structured in-depth interviews and focus group discussions with 105 purposively selected informants from the public sector, private sector, football clubs, local businesses, supporters, and community stakeholders in Chiang Rai, Lamphun, Sukhothai, and Uthai Thani. Qualitative data were analyzed thematically and verified through triangulation.

The findings indicate that TL1 clubs and competitions were positively and significantly associated with local economic growth. Provinces hosting TL1 clubs recorded approximately

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

7–10 percent higher GPP and 8–12 percent higher per capita income than provinces without TL1 competitions. These benefits occurred principally through tourism revenue, visitor expenditure, match-related consumption, supply-chain activities, and infrastructure investment. However, no conclusive evidence was found that TL1 participation directly increased local employment, partly because many football-related jobs were temporary or seasonal. The qualitative findings further show that sustained economic benefits depend on collaborative governance among government agencies, football clubs, businesses, and local communities. Accordingly, professional football should be integrated with sport-tourism development, shared infrastructure, local business participation, coordinated public–private–community partnerships, integrated budgeting, and a locally accountable sports economy development fund. These measures can improve competitiveness, distribute income, and strengthen the long-term sustainability of provincial football economies.

Keywords : Football Industry, Thai League 1, Local Economic Development, Sports Economy, Tourism Economy, Collaboration, Panel Data Analysis

บทนำ (Introduction)

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา อุตสาหกรรมกีฬาได้พัฒนาจากกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและสุขภาพไปสู่กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ผ่านการท่องเที่ยว การจ้างงาน การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ลิขสิทธิ์สื่อ และการขยายตัวของธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้อง (Hums et al., 1999; Pitts & Stotlar, 2013) ในบรรดากีฬาประเภทต่าง ๆ ฟุตบอลอาชีพมีบทบาททางเศรษฐกิจอย่างเด่นชัด โดยเชื่อมโยงกับการพัฒนาเมือง การสร้างภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ของพื้นที่ ตลอดจนการเติบโตทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Li et al., 2008) หลายประเทศจึงใช้ลีกฟุตบอลอาชีพและสโมสรฟุตบอลเป็นเครื่องมือกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยวเชิงกีฬา การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และกิจกรรมเชิงพาณิชย์ที่เกิดขึ้นโดยรอบการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทีมกีฬาอาชีพและสนามกีฬายังคงเป็นข้อถกเถียง เนื่องจากงานวิจัยส่วนหนึ่งพบผลเชิงบวกต่อรายได้ การท่องเที่ยว และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ขณะที่อีกส่วนหนึ่งเห็นว่าผลกระทบดังกล่าวอาจถูกประเมินสูงเกินจริงและไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ระยะยาวอย่างชัดเจนแก่ชุมชนเจ้าภาพ (Baade & Dye, 1990; Coates & Humphreys, 2002; Bradbury et al., 2023)

แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยกีฬาอธิบายว่า กิจกรรมกีฬาสามารถส่งผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านการใช้จ่ายของผู้ชมและนักท่องเที่ยว ธุรกิจที่พักและอาหาร การขนส่ง การค้าปลีก และการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง (Crompton, 1995; Coates & Humphreys,

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

2003) อย่างไรก็ดี ผลประโยชน์สุทธิอาจลดลงจากผลกระทบจากการทดแทนและผลกระทบจากการเบียดบัง กล่าวคือ ผู้บริโภคอาจเพียงโยกย้ายการใช้จ่ายจากกิจกรรมอื่นในท้องถิ่นมายังกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกีฬา โดยไม่ได้สร้างอุปสงค์หรือรายได้ใหม่ทั้งหมด (Coates & Humphreys, 2008) ในประเทศไทย อุตสาหกรรมฟุตบอลอาชีพ โดยเฉพาะไทยลีก 1 ซึ่งเป็นลีกสูงสุดของประเทศ มีความเชื่อมโยงกับลิขสิทธิ์การถ่ายทอดสด การสนับสนุน การจำหน่ายบัตรและสินค้า การท่องเที่ยว และธุรกิจบริการ ขณะเดียวกัน สโมสรฟุตบอลยังมีบทบาทในการสร้างอัตลักษณ์ ความผูกพัน และกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในจังหวัด แต่ยังขาดหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ใช้ข้อมูลระยะยาวระดับจังหวัดเพื่ออธิบายว่าประโยชน์ดังกล่าวเกิดขึ้นจริงเพียงใด ผ่านกลไกใด และกระจายไปสู่เศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างไร

งานวิจัยที่ผ่านมาในระดับนานาชาติส่วนใหญ่มุ่งศึกษามหกรรมกีฬาขนาดใหญ่ เช่น กีฬาโอลิมปิกและฟุตบอลโลก หรือแฟรนไชส์กีฬาอาชีพในเมืองขนาดใหญ่และประเทศพัฒนาแล้ว ขณะที่การศึกษาผลกระทบของลีกฟุตบอลอาชีพภายในประเทศต่อเศรษฐกิจระดับจังหวัดในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังมีอยู่อย่างจำกัด งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวด้วยการศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลภายใต้การแข่งขันไทยลีก 1 ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่นใน 17 จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย รวมทั้งศึกษากลไกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ผลการศึกษาจะช่วยเพิ่มหลักฐานในวรรณกรรมเศรษฐศาสตร์การกีฬา และสนับสนุนการกำหนดนโยบายที่เชื่อมโยงฟุตบอลอาชีพกับการท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมธุรกิจท้องถิ่น และการกระจายรายได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลภายใต้การแข่งขันไทยลีก 1 ที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาบทบาทและรูปแบบความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น
3. เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายในการส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลภายใต้การแข่งขันไทยลีก 1 ให้เป็นกลไกยกระดับเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

อุตสาหกรรมกีฬาและการพัฒนาเศรษฐกิจ

อุตสาหกรรมกีฬาเป็นองค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจสมัยใหม่ เนื่องจากครอบคลุมทั้งการผลิตสินค้าและบริการกีฬา การจัดการแข่งขัน ลิขสิทธิ์สื่อ การตลาด และการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกีฬา ตาม

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

แนวคิดของ Pitts et al. (1994) ขอบเขตของอุตสาหกรรมกีฬามิได้จำกัดอยู่เฉพาะกิจกรรมการแข่งขัน แต่รวมถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตลอดห่วงโซ่อุปทาน ขณะที่ Hums et al. (1999) ชี้ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมดังกล่าวยังเชื่อมโยงกับการจัดการนันทนาการ การบริหารสิ่งอำนวยความสะดวก การตลาดกีฬา และองค์กรกีฬาอาชีพ จึงสามารถสร้างผลกระทบต่อการท่องเที่ยว การจ้างงาน การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการฟื้นฟูเมืองได้พร้อมกัน

ในบรรดากีฬาอาชีพ ฟุตบอลมีศักยภาพสูงในการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลกระทบทางตรงเกิดจากการจำหน่ายบัตรเข้าชม ลิขสิทธิ์การถ่ายทอดสด รายได้จากผู้สนับสนุน และการจำหน่ายสินค้า ส่วนผลกระทบทางอ้อมเกิดจากการใช้จ่ายด้านที่พัก อาหาร การเดินทาง การค้าปลีก และการลงทุนที่เกี่ยวเนื่องกับการแข่งขัน (Li et al., 2008) ผลกระทบเหล่านี้สามารถขยายตัวผ่านกลไกทวีคูณทางเศรษฐกิจ เมื่อรายจ่ายของผู้ชมและนักท่องเที่ยวหมุนเวียนต่อไปยังธุรกิจและแรงงานในพื้นที่ Crompton (1995) อธิบายว่า กิจกรรมกีฬาจะสร้างประโยชน์แก่เศรษฐกิจท้องถิ่นได้เมื่อสามารถดึงดูดการใช้จ่ายใหม่เข้าสู่ชุมชนเจ้าภาพ ขณะที่ Gratton et al. (2000) เห็นว่า กีฬายังช่วยเสริมภาพลักษณ์ของจุดหมายปลายทาง กระตุ้นการท่องเที่ยว และดึงดูดการลงทุน ดังนั้น ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของกีฬาไม่ได้ขึ้นอยู่กับการแข่งขันเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถของพื้นที่ในการเชื่อมกิจกรรมกีฬาเข้ากับระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วย

ฟุตบอลอาชีพและผลกระทบทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น

ฟุตบอลอาชีพได้พัฒนาจากกิจกรรมการแข่งขันไปสู่สถาบันทางเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ความบันเทิง การขนส่ง สื่อ และธุรกิจในท้องถิ่น สโมสรฟุตบอลจึงสามารถทำหน้าที่เป็นทั้งองค์กรกีฬา สัญลักษณ์ของพื้นที่ และศูนย์กลางของระบบนิเวศทางเศรษฐกิจระดับเมืองหรือจังหวัด (Shank & Lyberger, 2014) อย่างไรก็ตาม ขนาดและความยั่งยืนของผลประโยชน์ดังกล่าวขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของแต่ละพื้นที่ มิได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากการมีสโมสรหรือสนามกีฬา

หลักฐานเชิงประจักษ์เกี่ยวกับผลกระทบของกีฬาอาชีพยังให้ข้อสรุปที่แตกต่างกัน Baade และ Dye (1990) พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกด้านกีฬาอาจสนับสนุนการพัฒนาเมืองได้ภายใต้เงื่อนไขเฉพาะ โดยเฉพาะเมื่อเชื่อมโยงกับนโยบายพัฒนาเมืองในภาพรวม ส่วน Coates และ Humphreys (2003) ชี้ว่ากิจกรรมกีฬาอาชีพอาจส่งผลต่อรายได้และการจ้างงานในภาคบริการและค้าปลีกซึ่งตั้งอยู่โดยรอบพื้นที่จัดการแข่งขัน อย่างไรก็ดี ผลประโยชน์ที่ปรากฏอาจมิใช่กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นใหม่ทั้งหมด เพราะผู้บริโภคในท้องถิ่นอาจเพียงย้ายการใช้จ่ายจากกิจกรรมบันเทิงประเภทอื่นมาสู่การบริโภคกีฬา อันเป็นผลกระทบจากการทดแทน (Coates & Humphreys, 2008) นอกจากนี้ ความแออัด ราคาสินค้าและบริการที่สูงขึ้น หรือข้อจำกัดในการเข้าถึงพื้นที่อาจทำให้นักท่องเที่ยวทั่วไปหลีกเลี่ยงพื้นที่ในช่วงการแข่งขันและก่อให้เกิดผลกระทบจากการเบียดบัง (Coates & Humphreys, 2002)

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

ข้อถกเถียงดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การประเมินผลของฟุตบอลอาชีพไม่ควรพิจารณาเฉพาะรายได้รวมที่เกิดขึ้นในวันแข่งขัน แต่ต้องคำนึงถึงแหล่งที่มาของการใช้จ่าย การรั่วไหลของรายได้ การทดแทนกิจกรรมเดิม และความต่อเนื่องของผลประโยชน์ในระยะยาวด้วย Bradbury et al. (2023) เสนอว่า ผลกระทบของกีฬาอาชีพขึ้นอยู่กับโครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่ ขนาดของกิจกรรมกีฬา และระดับการบูรณาการระหว่างอุตสาหกรรมกีฬากับยุทธศาสตร์พัฒนาภูมิภาค ดังนั้น ฟุตบอลอาชีพมีแนวโน้มสร้างประโยชน์แก่ท้องถิ่นได้มากขึ้นเมื่อดำเนินการควบคู่กับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการมีส่วนร่วมของธุรกิจและชุมชนในพื้นที่

การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

การท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมกิจกรรมกีฬากับเศรษฐกิจท้องถิ่น Gibson (1998) ให้นิยามการท่องเที่ยวเชิงกีฬาว่าเป็นการเดินทางออกจากสภาพแวดล้อมปกติเพื่อชมหรือเข้าร่วมกิจกรรมกีฬา การเดินทางดังกล่าวก่อให้เกิดการใช้จ่ายด้านที่พัก อาหารและเครื่องดื่ม การขนส่ง ความบันเทิง และการค้าปลีก โดยประโยชน์ที่ท้องถิ่นได้รับจะเพิ่มขึ้นเมื่อสามารถดึงดูดผู้มาเยือนจากภายนอกพื้นที่และขยายระยะเวลาพำนักได้

ในบริบทของฟุตบอลอาชีพ สโมสร สนามแข่งขัน และกิจกรรมวันแข่งขันสามารถเป็นส่วนหนึ่งของภาพลักษณ์และอัตลักษณ์ของจุดหมายปลายทาง Higham และ Hinch (2009) ชี้ว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬามีส่วนสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันและการสร้างแบรนด์ของพื้นที่ หากการแข่งขันฟุตบอลเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม อาหาร และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การใช้จ่ายของผู้ชมจะกระจายจากสนามแข่งขันไปยังธุรกิจประเภทอื่นและสร้างผลกระทบแบบทวีคูณนอกภาคกีฬา (Gratton et al., 2000) ด้วยเหตุนี้ รายได้จากการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการอธิบายผลทางอ้อมของฟุตบอลอาชีพต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด รายได้ต่อหัว และการจ้างงาน

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการลงทุนภาครัฐ

โครงสร้างพื้นฐานเป็นอีกกลไกหนึ่งที่เชื่อมฟุตบอลอาชีพกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การลงทุนในสนามกีฬา ระบบคมนาคม พื้นที่สาธารณะ และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้มาเยือนอาจช่วยเพิ่มการเข้าถึง กระตุ้นกิจกรรมทางธุรกิจ และยกระดับความสามารถของพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว Agha และ Rascher (2021) เสนอว่า โครงสร้างพื้นฐานด้านกีฬาสามารถสนับสนุนการพัฒนาเมืองได้เมื่อเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาระยะยาวและเชื่อมโยงกับโครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่

อย่างไรก็ตาม การลงทุนภาครัฐในโครงสร้างพื้นฐานด้านกีฬาต้องพิจารณาความคุ้มค่าและต้นทุนค่าเสียโอกาส เนื่องจากงบประมาณดังกล่าวอาจถูกนำไปใช้กับบริการสาธารณะหรือโครงการพัฒนาประเภทอื่นได้ การมีสนามกีฬาหรือการเพิ่มงบประมาณด้านกีฬาเพียงอย่างเดียวจึงไม่รับประกันว่าจะก่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่เพียงพอ (Baade, 1996) ประโยชน์จะเกิดขึ้นได้ชัดเจนขึ้นเมื่อโครงสร้างพื้นฐานสามารถใช้ประโยชน์ได้หลายวัตถุประสงค์ เชื่อมต่อกับระบบขนส่งและการท่องเที่ยว และมีแผนการใช้

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

ประโยชน์ทั้งในและนอกฤดูกาลแข่งขัน ดังนั้น การวิเคราะห์ผลของฟุตบอลอาชีพควรแยกผลของงบประมาณสนับสนุนกีฬาออกจากผลของการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และพิจารณาว่าปัจจัยทั้งสองส่งผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยตรงหรือทำงานร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

บทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนกิจกรรมฟุตบอลให้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระยะยาวจำเป็นต้องอาศัยการประสานงานของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย ภาครัฐมีบทบาทด้านนโยบาย กฎระเบียบ งบประมาณ และโครงสร้างพื้นฐาน สโมสรฟุตบอลทำหน้าที่จัดการแข่งขัน สร้างกิจกรรมทางการตลาด และเชื่อมโยงผู้สนับสนุนกับพื้นที่ ภาคธุรกิจนำกิจกรรมฟุตบอลไปต่อยอดเป็นสินค้าและบริการ ขณะที่ประชาชน แฟนบอล และชุมชนเป็นฐานของการมีส่วนร่วม การบริโภค และอัตลักษณ์ท้องถิ่น

บทบาทของแต่ละภาคส่วนจึงควรพิจารณาในลักษณะเครือข่ายมากกว่าการดำเนินงานแยกส่วน หากขาดการประสานแผนงาน กิจกรรมฟุตบอลอาจสร้างรายได้เฉพาะภายในสโมสรหรือช่วงวันแข่งขัน และไม่กระจายไปยังระบบเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างทั่วถึง ในทางกลับกัน การเชื่อมการแข่งขันเข้ากับการท่องเที่ยว การคมนาคม ธุรกิจท้องถิ่น และกิจกรรมชุมชน สามารถเพิ่มระยะเวลาการใช้จ่าย สร้างมูลค่าเพิ่ม และช่วยให้ผลประโยชน์กระจายไปสู่ผู้ประกอบการและประชาชนได้มากขึ้น ประเด็นดังกล่าวทำให้การศึกษาบทบาทและรูปแบบความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเป็นส่วนสำคัญของการอธิบายผลกระทบทางเศรษฐกิจของฟุตบอลอาชีพ

ช่องว่างทางการวิจัย

จากการสังเคราะห์วรรณกรรมพบช่องว่างสำคัญสามประการ ประการแรก งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษามหกรรมกีฬาขนาดใหญ่หรือกีฬาอาชีพในประเทศพัฒนาแล้ว ขณะที่หลักฐานเกี่ยวกับลีกฟุตบอลอาชีพภายในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังมีจำกัด ประการที่สอง การศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังขาดการใช้ข้อมูลระยะยาวระดับจังหวัดเพื่อเปรียบเทียบพื้นที่ที่มีและไม่มีสโมสรไทยลีก 1 และเพื่อแยกผลกระทบทางตรงออกจากผลที่เกิดผ่านการท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐาน ประการที่สาม ยังมีการศึกษาจำกัดที่บูรณาการการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจกับบทบาทและความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวด้วยการศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลภายใต้การแข่งขันไทยลีก 1 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด รายได้ต่อหัว และการจ้างงานในพื้นที่ภาคเหนือ พร้อมวิเคราะห์บทบาทของการท่องเที่ยว งบประมาณสนับสนุนกีฬา และการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งศึกษาบทบาทและรูปแบบความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การบูรณาการหลักฐานเชิงปริมาณระดับจังหวัดกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากพื้นที่ศึกษาจะช่วยอธิบายได้ทั้งขนาดของผลกระทบ กลไกที่ทำให้ผลกระทบเกิดขึ้น และเงื่อนไขด้านการบริหารจัดการที่จำเป็นต่อการกระจายประโยชน์สู่เศรษฐกิจท้องถิ่น

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

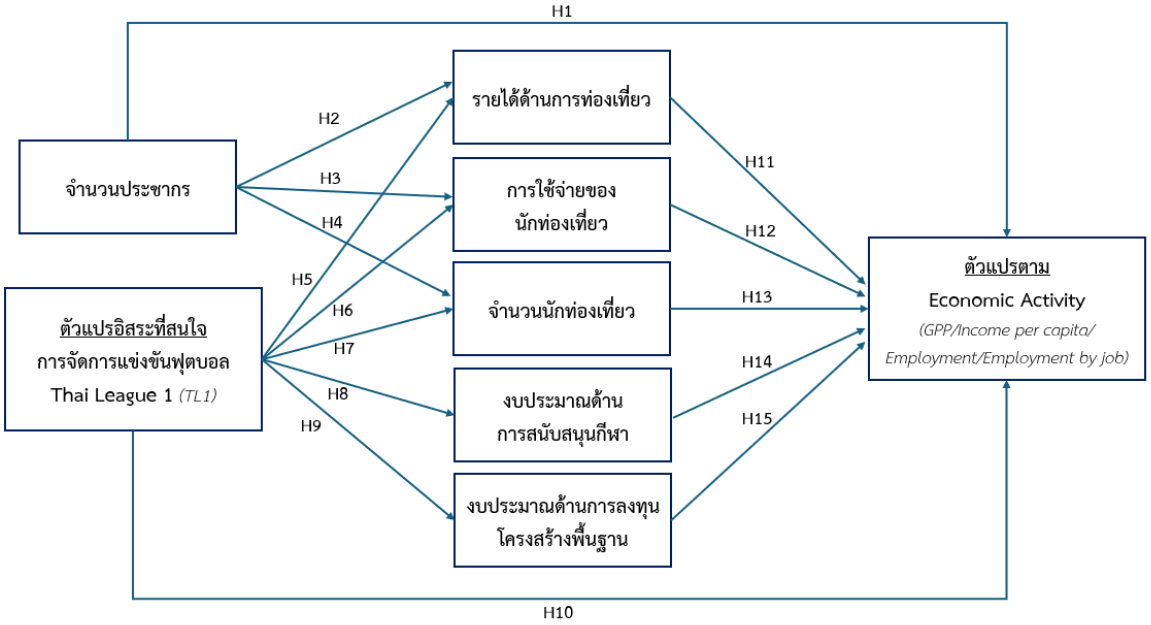
กรอบแนวคิดการวิจัยพัฒนาขึ้นจากแนวคิดเศรษฐศาสตร์การกีฬาและผลกระทบแบบทวีคูณทางเศรษฐกิจ ซึ่งอธิบายว่า การจัดการแข่งขันฟุตบอลอาชีพสามารถก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลกระทบทางตรงเกิดจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขัน ขณะที่ผลกระทบ ทางอ้อมเกิดจากการขยายตัวของรายได้และการใช้จ่ายในภาคการท่องเที่ยว ตลอดจนการสนับสนุนกีฬาและการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Crompton, 1995; Coates & Humphreys, 2003; Gratton et al., 2000)

ตามแผนภาพที่ 1 งานวิจัยกำหนดตัวแปรต้นจำนวน 2 ตัว ได้แก่ จำนวนประชากร ซึ่งใช้เป็นตัวแปรควบคุมที่สะท้อนความแตกต่างด้านขนาดและลักษณะของแต่ละจังหวัด และการจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก 1 (TL1) ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่สนใจ โดยกำหนดเป็นตัวแปรหุ่นเพื่อจำแนกระหว่างจังหวัดที่มีและไม่มีการจัดการแข่งขันไทยลีก 1 ทั้งนี้ จำนวนประชากรถูกกำหนดให้มีอิทธิพลโดยตรงต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (H1) และมีอิทธิพลต่อรายได้ด้านการท่องเที่ยว การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยว (H2–H4) เพื่อควบคุมผลที่อาจเกิดจากความแตกต่างของขนาดประชากรระหว่างจังหวัด

การจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก 1 ถูกกำหนดให้มีอิทธิพลต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวเนื่องจำนวน 5 ตัว ได้แก่ รายได้ด้านการท่องเที่ยว การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยว งบประมาณด้านการสนับสนุนกีฬา และงบประมาณด้านการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน (H5–H9) รวมทั้งมีอิทธิพลโดยตรงต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น (H10) ขณะเดียวกัน ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวเนื่องทั้ง 5 ตัวถูกกำหนดให้มีอิทธิพลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (H11–H15) จึงทำหน้าที่เป็นเส้นทางอิทธิพลทางอ้อมที่เชื่อมโยงการจัดการแข่งขันไทยลีก 1 กับผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจระดับจังหวัด

ตัวแปรตามของกรอบแนวคิด คือ กิจกรรมทางเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น (Economic Activity) ซึ่งวัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) รายได้ต่อหัว และการจ้างงาน กรอบแนวคิดจึงมุ่งทดสอบทั้งอิทธิพลทางตรงของจำนวนประชากรและการจัดการแข่งขันไทยลีก 1 ที่มีต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตลอดจนอิทธิพลทางอ้อมของไทยลีก 1 ผ่านการท่องเที่ยว งบประมาณสนับสนุนกีฬา และการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออธิบายกลไกที่อุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลเชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด งานวิจัย เรื่อง การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น

สมมติฐานการวิจัย

H1 จำนวนประชากรมีอิทธิพลทางบวกต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น (Economic Activity)

H2 จำนวนประชากรมีอิทธิพลทางบวกต่อรายได้ด้านการท่องเที่ยว

H3 จำนวนประชากรมีอิทธิพลทางบวกต่อการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

H4 จำนวนประชากรมีอิทธิพลทางบวกต่อจำนวนนักท่องเที่ยว

H5 การจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับ Thai League 1 (TL1) มีอิทธิพลทางบวกรายได้ด้านการท่องเที่ยว

H6 การจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับ Thai League 1 (TL1) มีอิทธิพลทางบวกการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

H7 การจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับ Thai League 1 (TL1) มีอิทธิพลทางบวกจำนวนนักท่องเที่ยว

H8 การจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับ Thai League 1 (TL1) มีอิทธิพลทางบวกงบประมาณด้านการสนับสนุนกีฬา

H9 การจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับ Thai League 1 (TL1) มีอิทธิพลทางบวกงบประมาณด้านการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน

H10 การจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับ Thai League 1 (TL1) มีอิทธิพลทางบวกต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น (Economic Activity)

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

H11 รายได้ด้านการท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางบวกต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น (Economic Activity)

H12 การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางบวกต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น (Economic Activity)

H13 จำนวนนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางบวกต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น (Economic Activity)

H14 งบประมาณด้านการสนับสนุนกีฬามีอิทธิพลทางบวกต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น (Economic Activity)

H15 งบประมาณด้านการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานมีอิทธิพลทางบวกต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น (Economic Activity)

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. การออกแบบการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลภายใต้การแข่งขันไทยลีก 1 ที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่นในภาคเหนือของประเทศไทย การวิจัยเชิงปริมาณใช้ข้อมูลทุติยภูมิระดับจังหวัดเพื่อวิเคราะห์อิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของการจัดการแข่งขันไทยลีก 1 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด รายได้ต่อหัว และการจ้างงาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งศึกษาบทบาท ความสัมพันธ์ และรูปแบบความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล

การบูรณาการข้อมูลดำเนินการในขั้นตอนการตีความผล โดยนำข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการอภิปรายกลุ่มมาใช้อธิบาย สนับสนุน หรือขยายความผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดผ่านการท่องเที่ยว การสนับสนุนกีฬา การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิธีการดังกล่าวช่วยให้สามารถพิจารณาได้ทั้งขนาดของผลกระทบทางเศรษฐกิจและเงื่อนไขเชิงบริบทที่ทำให้ผลกระทบดังกล่าวเกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 พื้นที่ศึกษา ขอบเขตข้อมูล และหน่วยวิเคราะห์

การวิจัยเชิงปริมาณครอบคลุม 17 จังหวัดในภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วยจังหวัดในภาคเหนือตอนบน 8 จังหวัด และภาคเหนือตอนล่าง 9 จังหวัด การเลือกพื้นที่ดังกล่าวทำให้สามารถเปรียบเทียบผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจังหวัดที่มีและไม่มีการจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก 1 ได้ภายใต้บริบทภูมิภาคเดียวกัน

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

ข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลรายปีระหว่าง พ.ศ. 2555–2567 รวมระยะเวลา 13 ปี โดยมีหน่วยวิเคราะห์เป็น “จังหวัด–ปี” (province-year) ชุดข้อมูลแบบพาเนลที่สมดุลจึงประกอบด้วยข้อมูลทั้งหมด 221 หน่วยสังเกต การกำหนดช่วงเวลาดังกล่าวพิจารณาจากความต่อเนื่องและความพร้อมของข้อมูลเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว งบประมาณ และการแข่งขันฟุตบอลในระดับจังหวัด

2.2 แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากสถิติและรายงานที่เผยแพร่โดยหน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำหรับข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและรายได้ต่อหัว (2) สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำหรับข้อมูลประชากรและการจ้างงาน (3) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำหรับข้อมูลรายได้จากการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยว (4) กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง สำหรับข้อมูลงบประมาณสนับสนุนกีฬาและงบประมาณลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน (5) สมาคมกีฬาฟุตบอลแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สำหรับข้อมูลสโมสรและการเข้าร่วมการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก 1

ข้อมูลจากแต่ละแหล่งได้รับการตรวจสอบความครบถ้วน ความต่อเนื่อง และความสอดคล้องของนิยามก่อนจัดทำเป็นฐานข้อมูลแบบพาเนล โดยใช้รหัสจังหวัดและปีเป็นตัวเชื่อมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ หากหน่วยวัดหรือระดับราคาของข้อมูลแตกต่างกัน จะดำเนินการปรับให้อยู่ในหน่วยและฐานเดียวกันก่อนนำไปวิเคราะห์

2.3 ตัวแปรและการวัดตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์จำแนกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก 1 (TL1) กำหนดเป็นตัวแปรหุ่น โดยมีค่าเท่ากับ 1 เมื่อจังหวัดนั้นมีสโมสรเข้าร่วมการแข่งขันไทยลีก 1 ในปีที่ศึกษา และมีค่าเท่ากับ 0 เมื่อไม่มีสโมสรเข้าร่วมการแข่งขันในปีดังกล่าว

ตัวแปรควบคุม ได้แก่ จำนวนประชากรของแต่ละจังหวัด วัดเป็นจำนวนคน เพื่อควบคุมความแตกต่างด้านขนาดและลักษณะของจังหวัดที่อาจส่งผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

ตัวแปรที่สะท้อนเส้นทางอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ รายได้จากการท่องเที่ยว วัดเป็นมูลค่าเงินบาท ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว วัดเป็นบาทต่อคน จำนวนนักท่องเที่ยว วัดเป็นจำนวนคน งบประมาณสนับสนุนกีฬา และงบประมาณลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งวัดเป็นมูลค่า สัดส่วน หรือร้อยละตามลักษณะของข้อมูลที่หน่วยงานเจ้าของข้อมูลเผยแพร่

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) วัดเป็นมูลค่าเงินบาท รายได้ต่อหัว วัดเป็นบาทต่อคน และการจ้างงาน วัดจากจำนวนหรือสัดส่วนประชากรที่มีงานทำตามข้อมูลที่มีความต่อเนื่องในระดับจังหวัด ตัวแปรทั้งสามใช้เป็นตัวชี้วัดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น (Economic Activity)

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

2.4.1 สถิติเชิงพรรณนา

ข้อมูลได้รับการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด เพื่ออธิบายลักษณะและการกระจายของตัวแปร รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลผิดปกติและข้อมูลสูญหายก่อนการประมาณแบบจำลอง

2.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพาเนล

การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพาเนล เนื่องจากชุดข้อมูลประกอบด้วยข้อมูลภาคตัดขวางระดับจังหวัดและข้อมูลอนุกรมเวลารายปี การวิเคราะห์ดังกล่าวช่วยควบคุมความแตกต่างเฉพาะของแต่ละจังหวัดที่ไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง เพิ่มจำนวนหน่วยสังเกต และเพิ่มประสิทธิภาพในการประมาณค่า (Baltagi, 2008; Wooldridge, 2010)

แบบจำลองสมการถดถอยทั่วไปที่ใช้ในการศึกษานี้สามารถแสดงได้ดังนี้

$$Y_{it} = \beta_0 + \beta_1 X_{it} + \beta_2 Z_{it} + \epsilon_{it}$$

โดยที่ Y_{it} หมายถึง ตัวแปรด้านเศรษฐกิจและรายได้ของจังหวัด i ในช่วงเวลา t ขณะที่ X_{it} หมายถึง ตัวแปร TL1 และ Z_{it} หมายถึง ตัวแปรควบคุมต่าง ๆ ส่วน ϵ_{it} คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของแบบจำลอง

การประมาณค่าเริ่มจากการเปรียบเทียบแบบจำลอง Pooled Ordinary Least Squares แบบจำลองผลกระทบคงที่ และแบบจำลองผลกระทบสุ่ม จากนั้นใช้การทดสอบที่เหมาะสมเพื่อเลือกแบบจำลองที่สอดคล้องกับลักษณะข้อมูล โดยใช้การทดสอบ Hausman เพื่อเปรียบเทียบแบบจำลองผลกระทบคงที่กับแบบจำลองผลกระทบสุ่ม ผลการทดสอบสนับสนุนการใช้แบบจำลองผลกระทบคงที่ เนื่องจากสามารถควบคุมลักษณะเฉพาะของแต่ละจังหวัดที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามเวลาและอาจมีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระได้ (Hausman, 1978; Baltagi, 2008) การทดสอบสมมติฐานกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.4.3 การแปลงค่าตัวแปรด้วยลอการิทึม

ตัวแปรทางเศรษฐกิจที่มีการกระจายเบ้และมีความแตกต่างของขนาดระหว่างจังหวัดสูง ได้รับการแปลงด้วยลอการิทึมธรรมชาติ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด รายได้ต่อหัว รายได้จากการท่องเที่ยว และจำนวนประชากร การแปลงดังกล่าวช่วยลดอิทธิพลของค่าสุดโต่ง ลดความแปรปรวนที่ไม่คงที่ และทำให้การกระจายของข้อมูลเหมาะสมต่อการประมาณแบบจำลองมากขึ้น (Field, 2013; Osborne, 2002) ส่วนงบประมาณสนับสนุนกีฬาและงบประมาณลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานใช้ในรูปสัดส่วนหรือร้อยละตามรูปแบบของข้อมูลต้นทาง

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

การตีความค่าสัมประสิทธิ์พิจารณาตามรูปแบบของสมการ หากตัวแปรตามอยู่ในรูปลอการิทึมและตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรหุ่น ผลของ TL1 คำนวณเป็นร้อยละโดยใช้ 100[exp(β)−1] ส่วนแบบจำลองที่ทั้งตัวแปรตามและตัวแปรอิสระอยู่ในรูปลอการิทึม ตีความค่าสัมประสิทธิ์เป็นค่าความยืดหยุ่น

2.4.4 การวิเคราะห์อิทธิพล

นอกจากการวิเคราะห์สมการถดถอยแล้ว การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์อิทธิพล (Path Analysis) ภายใต้กรอบแบบจำลองสมการโครงสร้าง เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ตามกรอบแนวคิดการวิจัย การวิเคราะห์ครอบคลุมผลโดยตรงของ TL1 ต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ผลทางอ้อมผ่านรายได้จากการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยว งบประมาณสนับสนุนกีฬา และงบประมาณลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งผลรวมของอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม

การวิเคราะห์อิทธิพลเหมาะสำหรับการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลายตัวในแบบจำลองเดียว และช่วยแยกผลโดยตรงออกจากผลที่เกิดผ่านตัวแปรอื่นตามเส้นทางที่กำหนดไว้ในกรอบแนวคิด (Hair et al., 2010) การตีความผลพิจารณาจากขนาด ทิศทาง และนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ในแต่ละเส้นทาง โดยหลีกเลี่ยงการสรุปความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลเกินกว่าข้อจำกัดของข้อมูลและแบบแผนการวิจัย

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การศึกษาเชิงกรณีใน 4 จังหวัดที่มีสโมสรเข้าร่วมการแข่งขันไทยลีก 1 ได้แก่ เชียงราย ลำพูน สุโขทัย และอุทัยธานี พื้นที่ดังกล่าวได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นตัวแทนของภาคเหนือตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง มีความแตกต่างด้านโครงสร้างเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว และมีสโมสรที่มีระยะเวลาหรือประสบการณ์ในการแข่งขันไทยลีก 1 แตกต่างกัน จึงเหมาะสำหรับการเปรียบเทียบบทบาทของฟุตบอลอาชีพและรูปแบบความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบริบทพื้นที่ที่หลากหลาย

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลและการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น รวมจำนวน 105 คน ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานส่วนกลาง 9 คน และผู้ให้ข้อมูลจากพื้นที่ศึกษา 4 จังหวัด จังหวัดละ 24 คน

ผู้ให้ข้อมูลจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มภาครัฐ เช่น ผู้แทนกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การกีฬาแห่งประเทศไทย สมาคมกีฬาฟุตบอลแห่งประเทศไทย หน่วยงานระดับจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา (2) กลุ่มภาคเอกชน เช่น ผู้บริหารสโมสร ผู้ฝึกสอน นักฟุตบอล ผู้แทนหอการค้าจังหวัด สภาอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการ และผู้เกี่ยวข้องกับสื่อกีฬา (3) กลุ่มภาคประชาชน เช่น

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

แฟนบอลที่อาศัยอยู่ในจังหวัดที่มีสโมสรไทยลีก 1 แฟนบอลจากนอกพื้นที่ และประชาชนหรือผู้ประกอบการที่มิใช่แฟนบอล

เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้บริหารสโมสร ผู้ฝึกสอน นักฟุตบอล และผู้แทนธุรกิจได้รับการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนกลุ่มแฟนบอลได้รับการเก็บข้อมูลด้วยการอภิปรายกลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับผลกระทบของการแข่งขันฟุตบอลต่อเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และชุมชน

3.3 เครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพ

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแนวคำถามการอภิปรายกลุ่ม ซึ่งพัฒนาจากวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และผลการทบทวนวรรณกรรม ประเด็นคำถามครอบคลุมผลกระทบของฟุตบอลอาชีพต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น บทบาทของแต่ละภาคส่วน รูปแบบความร่วมมือ ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอเชิงนโยบาย

คุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาได้รับการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้วยดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) จากนั้นปรับถ้อยคำและลำดับคำถามให้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึกดำเนินการแบบพบหน้า แบบออนไลน์ หรือทางโทรศัพท์ตามความเหมาะสม โดยใช้คำถามหลักชุดเดียวกันและเปิดโอกาสให้ซักถามเพิ่มเติมตามบทบาทและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล ส่วนการอภิปรายกลุ่มใช้แนวคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเข้าชม การใช้จ่ายในวันแข่งขัน ผลที่เกิดกับธุรกิจและชุมชน ตลอดจนความคิดเห็นต่อบทบาทของสโมสรและหน่วยงานภาครัฐ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการอภิปรายกลุ่มได้รับการบันทึก ถอดความ และจัดเก็บโดยคำนึงถึงการรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพได้รับการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยเริ่มจากการอ่านและตรวจสอบบทถอดความ การกำหนดรหัสข้อมูล การจัดกลุ่มรหัสที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และการสังเคราะห์เป็นประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย ประเด็นวิเคราะห์ประกอบด้วยผลกระทบต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น บทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน รูปแบบความร่วมมือ ปัญหาและข้อจำกัด และแนวทางเชิงนโยบาย

นอกจากนี้ ใช้การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อจำแนกบทบาท อำนาจ ความสนใจ และความสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่ม ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนำมาใช้พัฒนาข้อเสนอเกี่ยวกับรูปแบบความร่วมมือในการส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลและการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

3.6 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้รับการตรวจสอบด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ประกอบด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลต่างกลุ่มและต่างพื้นที่ การเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิง

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

ลึก การอภิปรายกลุ่ม และเอกสาร ตลอดจนการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างผลเชิงคุณภาพกับข้อมูลสถิติและผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ หากพบข้อมูลที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยพิจารณาบริบท แหล่งข้อมูล และหลักฐานประกอบก่อนสรุปผล

4. การบูรณาการผลการวิจัย

การบูรณาการผลดำเนินการภายหลังการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละส่วนเสร็จสิ้น โดยนำผลเชิงคุณภาพมาใช้สนับสนุน อธิบาย หรือชี้ให้เห็นข้อจำกัดของผลเชิงปริมาณ เช่น การอธิบายกลไกที่การท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐานส่งผ่านผลของการแข่งขันไทยลีก 1 ไปสู่ GPP และรายได้ต่อหัว รวมทั้งอธิบายเหตุที่ผลด้านการจ้างงานอาจไม่ชัดเจน นอกจากนี้ ข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียยังนำมาใช้แปลงผลเชิงสถิติให้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น” ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาผลกระทบของอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยจำนวน 17 จังหวัด ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาผลกระทบของการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก 1 ต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์สมการถดถอยแบบ Panel Data Regression ในรูปแบบ Fixed Effect พบว่า การจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับไทยลีก 1 ส่งผลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) และรายได้ต่อหัวของประชากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบผลกระทบทางตรงของการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก 1 (TL1) ต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น

สมมติฐาน	ความสัมพันธ์	ค่าสัมประสิทธิ์	ผลการทดสอบ
H10.1	TL1 ⟶ GPP	0.461***	ยืนยัน
H10.2	TL1 ⟶ รายได้ต่อหัว	0.486***	ยืนยัน
H10.3	TL1 ⟶ การจ้างงาน	-0.098***	ไม่ยืนยัน

หมายเหตุ: *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

ผลการทดสอบผลกระทบทางตรงของการจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับไทยลีก 1 (TL1) ต่อเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น พบว่า การมีสโมสรฟุตบอลในระดับไทยลีก 1 ส่งผลเชิงบวกต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) และรายได้ต่อหัวของประชากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

โดยผลการทดสอบสมมติฐาน H10.1 พบว่า TL1 ส่งผลเชิงบวกต่อ GPP ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ 0.461*** สะท้อนว่า จังหวัดที่มีสโมสรฟุตบอลในระดับไทยลีก 1 มีแนวโน้มที่จะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงกว่าจังหวัดที่ไม่มีสโมสรฟุตบอล ขณะที่สมมติฐาน H10.2 พบว่า TL1 ส่งผลเชิงบวกต่อรายได้ต่อหัวของประชากร ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ 0.486*** แสดงให้เห็นว่า การแข่งขันฟุตบอลอาชีพมีส่วนช่วยกระตุ้นรายได้ของประชาชนในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม ผลการทดสอบสมมติฐาน H10.3 พบว่า TL1 ส่งผลเชิงลบต่อการจ้างงาน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ -0.098*** จึงไม่สามารถยืนยันสมมติฐานได้ สะท้อนว่า แม้การแข่งขันฟุตบอลจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและรายได้ แต่ยังไม่ส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มการจ้างงานในพื้นที่อย่างชัดเจน ซึ่งอาจเกิดจากการจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกีฬาเป็นการจ้างงานชั่วคราว หรือเกิดการกระจุกตัวของรายได้ในบางภาคธุรกิจมากกว่าการขยายตัวของการจ้างงานโดยรวม

ดังนั้นผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า จังหวัดที่มีสโมสรฟุตบอลแข่งขันในระดับไทยลีก 1 มีแนวโน้มที่จะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจและรายได้ของประชาชนสูงกว่าจังหวัดที่ไม่มีสโมสรฟุตบอล อย่างไรก็ตาม ผลกระทบต่อการจ้างงานยังไม่ชัดเจนในเชิงบวก เนื่องจากการจ้างงานบางส่วนอาจเกิดขึ้นเพียงชั่วคราวในช่วงการแข่งขันกีฬา

2. ผลการศึกษาปัจจัยด้านการท่องเที่ยวและงบประมาณภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมฟุตบอล

ผลการวิจัยพบว่า อุตสาหกรรมฟุตบอลส่งผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวและงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง TL1 กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง

สมมติฐาน	ความสัมพันธ์	ค่าสัมประสิทธิ์	ผลการทดสอบ
H5	TL1 ⟶ รายได้ท่องเที่ยว	0.140	ไม่สามารถสรุปได้
H6	TL1 ⟶ การใช้จ่ายนักท่องเที่ยว	0.108***	ยืนยัน
H7	TL1 ⟶ จำนวนนักท่องเที่ยว	0.128	ไม่สามารถสรุปได้
H8	TL1 ⟶ งบประมาณกีฬา	-0.891	ไม่สามารถสรุปได้
H9	TL1 ⟶ งบประมาณโครงสร้างพื้นฐาน	0.230**	ยืนยัน

หมายเหตุ: ***, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับไทยลีก 1 (TL1) กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง พบว่า การแข่งขันฟุตบอลส่งผลเชิงบวกต่อการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวและงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยการจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับไทยลีก 1 ส่งผลเชิงบวกต่อการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (H6) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ 0.108*** สะท้อนว่า การแข่งขันฟุตบอลช่วยกระตุ้นการใช้จ่ายด้านที่พัก อาหาร การเดินทาง และกิจกรรมทางเศรษฐกิจในช่วงวันแข่งขันกีฬา ขณะเดียวกัน ยังส่งผลเชิงบวกต่องบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน (H9) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์ 0.230** แสดงให้เห็นว่า จังหวัดที่มีสโมสรฟุตบอลมีแนวโน้มได้รับการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มขึ้น เช่น ระบบคมนาคม สนามกีฬา และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม แม้การจัดการแข่งขันฟุตบอลจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อรายได้ด้านการท่องเที่ยว (H5) และจำนวนนักท่องเที่ยว (H7) แต่ผลดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยังไม่สามารถสรุปได้อย่างชัดเจนว่า การแข่งขันฟุตบอลช่วยเพิ่มรายได้หรือจำนวนนักท่องเที่ยวโดยตรง นอกจากนี้ ผลการทดสอบต่องบประมาณด้านกีฬา (H8) ก็ไม่สามารถสรุปได้เช่นกัน เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณของภาครัฐขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยนอกเหนือจากการมีสโมสรฟุตบอลในพื้นที่

ดังนั้นผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การแข่งขันฟุตบอลไทยลีก 1 ช่วยกระตุ้นการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และส่งผลให้เกิดการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานในจังหวัดที่มีสโมสรฟุตบอลมากขึ้น

3. ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อม (Path Analysis)

ผลการวิเคราะห์อิทธิพล (Path Analysis) ด้วยโมเดล SEM พบว่า การแข่งขันฟุตบอลระดับไทยลีก 1 ส่งผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยอิทธิพลทางอ้อมผ่านตัวแปรด้านการท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐานมีความสำคัญมากที่สุด

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP)

แนวทาง	อิทธิพลรวม	ตัวแปรส่งผ่านสำคัญ
TL1 ⟶ Revenue ⟶ GPP	0.372***	รายได้ท่องเที่ยว
TL1 ⟶ Spending ⟶ GPP	0.372***	การใช้จ่ายนักท่องเที่ยว
TL1 ⟶ Tourist ⟶ GPP	0.371***	จำนวนนักท่องเที่ยว
TL1 ⟶ Infrastructure Budget ⟶ GPP	0.292***	งบโครงสร้างพื้นฐาน

หมายเหตุ: *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

ผลการวิเคราะห์อิทธิพล (Path Analysis) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) พบว่า การจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับไทยลีก 1 (TL1) ส่งผลเชิงบวกต่อเศรษฐกิจจังหวัดผ่านตัวแปรด้านการท่องเที่ยวและงบประมาณภาครัฐอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยผลการศึกษาพบว่า TL1 ส่งผลต่อ GPP ผ่านรายได้ด้านการท่องเที่ยว (Revenue) และการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (Spending) มากที่สุด ซึ่งมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.372*** เท่ากัน สะท้อนว่า การแข่งขันฟุตบอลช่วยกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาคการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการหมุนเวียนของรายได้ในพื้นที่ทั้งด้านที่พัก ร้านอาหาร การเดินทาง และธุรกิจบริการต่าง ๆ

ขณะเดียวกัน การแข่งขันฟุตบอลยังส่งผลต่อ GPP ผ่านจำนวนนักท่องเที่ยว (Tourist) โดยมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.371*** แสดงให้เห็นว่า การดึงดูดผู้ชมและแฟนคลับเข้าสู่พื้นที่มีส่วนช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัด

นอกจากนี้ งบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Budget) ยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างการแข่งขันฟุตบอลกับการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.292*** สะท้อนว่า การลงทุนด้านคมนาคม สนามกีฬา และสิ่งอำนวยความสะดวกของภาครัฐ มีส่วนช่วยสนับสนุนเศรษฐกิจจังหวัดในระยะยาว

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์อิทธิพลชี้ให้เห็นว่า การแข่งขันฟุตบอลในระดับไทยลีก 1 ไม่ได้ส่งผลต่อเศรษฐกิจจังหวัดโดยตรงเพียงอย่างเดียว แต่ส่งผลผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวและการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่ท้องถิ่น และแสดงให้เห็นว่า การแข่งขันฟุตบอลระดับไทยลีก 1 ช่วยเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดประมาณร้อยละ 34–45 เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดที่ไม่มีสโมสรฟุตบอล โดยผลกระทบสำคัญเกิดผ่านกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวและงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน

4. ผลการวิเคราะห์ผลกระทบต่อการจ้างงาน

ผลการศึกษาพบว่า แม้ผลกระทบทางตรงของ TL1 ต่อการจ้างงานจะไม่ชัดเจน แต่เมื่อวิเคราะห์ผ่านตัวแปรส่งผ่าน พบว่า การแข่งขันฟุตบอลส่งผลเชิงบวกต่อการจ้างงานผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวและงบประมาณภาครัฐ

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลต่อการจ้างงาน

แนวทาง	อิทธิพลรวม	ตัวแปรส่งผ่านสำคัญ
TL1 ⟶ Revenue ⟶ Employment	0.390***	รายได้ท่องเที่ยว
TL1 ⟶ Spending ⟶ Employment	0.389***	การใช้จ่ายนักท่องเที่ยว
TL1 ⟶ Tourist ⟶ Employment	0.390***	จำนวนนักท่องเที่ยว
TL1 ⟶ Infrastructure Budget ⟶ Employment	0.296***	งบโครงสร้างพื้นฐาน

หมายเหตุ: *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการวิเคราะห์อิทธิพล (Path Analysis) ต่อการจ้างงาน พบว่า การจัดการแข่งขันฟุตบอลในระดับไทยลีก 1 (TL1) ส่งผลเชิงบวกต่อการจ้างงานผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยผลการศึกษาพบว่า TL1 ส่งผลต่อการจ้างงานผ่านรายได้ด้านการท่องเที่ยว (Revenue) และจำนวนนักท่องเที่ยว (Tourist) มากที่สุด ซึ่งมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.390*** ขณะที่การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (Spending) มีค่าอิทธิพลรวมใกล้เคียงกันที่ 0.389*** สะท้อนว่า การแข่งขันฟุตบอลช่วยกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาคบริการ เช่น ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร การเดินทาง และการค้าปลีก ส่งผลให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้นในพื้นที่

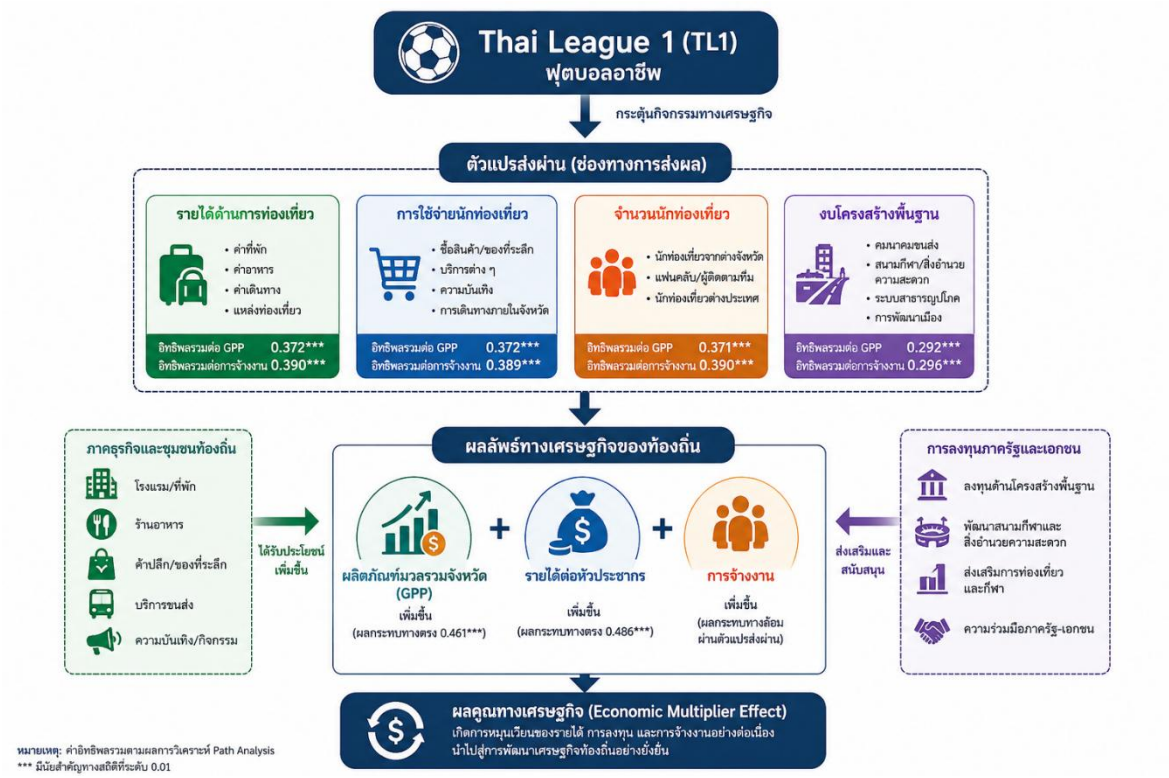
นอกจากนี้ งบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Budget) ยังส่งผลเชิงบวกต่อการจ้างงาน โดยมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.296*** แสดงให้เห็นว่า การลงทุนของภาครัฐด้านคมนาคม สนามกีฬา และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีส่วนช่วยสร้างการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อมในจังหวัดที่มีสโมสรฟุตบอล

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์อิทธิพลชี้ให้เห็นว่า การแข่งขันฟุตบอลในระดับไทยลีก 1 สามารถส่งเสริมการจ้างงานได้ผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวและการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจและการจ้างงานของท้องถิ่น และ แสดงให้เห็นว่า จังหวัดที่มีการแข่งขันฟุตบอลในระดับไทยลีก 1 มีระดับการจ้างงานเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 33–48 ผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการลงทุนของภาครัฐ

5. ผลการศึกษากลไกการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านฟุตบอลอาชีพ

จากผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรส่งผ่านที่สำคัญที่สุด ได้แก่ รายได้ด้านการท่องเที่ยว การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างการแข่งขันฟุตบอลกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัด ดังนั้นผลการศึกษาสะท้อนว่า อุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลสามารถสร้าง “ผลคูณทางเศรษฐกิจ” (Economic Multiplier Effect) ผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ธุรกิจบริการ และการลงทุนภาครัฐ

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

ภาพที่ 2 กลไกการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลระดับอาชีพ

จากแผนภาพดังกล่าว “กลไกการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านอุตสาหกรรมฟุตบอลอาชีพ” ภายใต้การแข่งขันในระดับไทยลีก 1 (TL1) โดยแสดงให้เห็นว่า การแข่งขันฟุตบอลอาชีพไม่ได้ส่งผลต่อเศรษฐกิจจังหวัดโดยตรงเพียงอย่างเดียว แต่ส่งผลผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง ซึ่งก่อให้เกิด “ผลคูณทางเศรษฐกิจ” (Economic Multiplier Effect) ในระดับท้องถิ่น

ในขั้นแรก การมีสโมสรฟุตบอลในระดับไทยลีก 1 ทำหน้าที่เป็น “ตัวกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ” ของจังหวัด ผ่านตัวแปรส่งผ่านสำคัญ ได้แก่ รายได้ด้านการท่องเที่ยว การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยว และงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวและรายได้ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งมีค่าอิทธิพลรวมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) สูงที่สุดที่ 0.372*** ขณะที่จำนวนนักท่องเที่ยวมีค่าอิทธิพลรวม 0.371*** และงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐานมีค่าอิทธิพลรวม 0.292***

กิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าวช่วยกระตุ้นภาคธุรกิจและชุมชนท้องถิ่น เช่น ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร การค้าปลีก การขนส่ง และกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนของรายได้ในพื้นที่ และนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัด

ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ประกอบด้วย การเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) รายได้ต่อหัวของประชากร และการจ้างงาน โดยผลการศึกษาพบว่า TL1 ส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อ GPP และรายได้

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

ต่อหัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่ผลต่อการจ้างงานเกิดขึ้นผ่านกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวและการลงทุนภาครัฐเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังสะท้อนบทบาทของภาครัฐและภาคเอกชนในการสนับสนุนอุตสาหกรรมฟุตบอล ผ่านการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาสนามกีฬา และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ซึ่งช่วยเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดในระยะยาว

ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่า อุตสาหกรรมฟุตบอลอาชีพในระดับไทยลีก 1 สามารถเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่น ผ่านการเชื่อมโยงกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ธุรกิจบริการ และการลงทุนภาครัฐ จนก่อให้เกิดผลคูณทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจระดับจังหวัดอย่างยั่งยืน

6. ผลการศึกษาบทบาทของภาครัฐและงบประมาณสนับสนุน

ผลการวิจัยพบว่า งบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐานที่ภาครัฐจัดสรรให้จังหวัดที่มีสโมสรฟุตบอลส่งผลต่อเศรษฐกิจและการจ้างงานสูงกว่างบประมาณด้านกีฬาโดยตรง

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบผลกระทบของงบประมาณภาครัฐ

ประเภทงบประมาณ	ผลต่อ GPP	ผลต่อการจ้างงาน
งบประมาณด้านกีฬา	ต่ำ / ไม่ชัดเจน	ส่งผลบางส่วน
งบประมาณโครงสร้างพื้นฐาน	สูง	สูง

ตารางที่ 5 แสดงการเปรียบเทียบผลกระทบของงบประมาณภาครัฐต่อเศรษฐกิจและการจ้างงานในพื้นที่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ งบประมาณด้านกีฬา และงบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ผลการศึกษาพบว่า งบประมาณด้านกีฬา ส่งผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ในระดับต่ำหรือไม่ชัดเจน และส่งผลต่อการจ้างงานเพียงบางส่วน สะท้อนว่า การสนับสนุนด้านกีฬาเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับจังหวัดได้อย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากงบประมาณดังกล่าวมักใช้กับกิจกรรมเฉพาะด้านกีฬา หรือเกิดผลกระทบในวงจำกัด

ในทางตรงกันข้าม งบประมาณด้านโครงสร้างพื้นฐาน ส่งผลเชิงบวกต่อทั้ง GPP และการจ้างงานในระดับสูง โดยเฉพาะการลงทุนด้านถนน ระบบคมนาคม สนามกีฬา และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งช่วยเพิ่มการเข้าถึงพื้นที่ กระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และเอื้อต่อการขยายตัวของภาคธุรกิจและการท่องเที่ยว

ดังนั้น ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นมากกว่าการสนับสนุนงบประมาณกีฬาเพียงอย่างเดียว เนื่องจากสามารถสร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมในระยะยาว และผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ระบบคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวก มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นมากกว่าการสนับสนุนงบประมาณกีฬาเพียงอย่างเดียว

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

7. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่าง 3 ภาคส่วนในอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล

ผลการกลุ่มสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่นับว่าเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญ พบว่า อุตสาหกรรมฟุตบอลอาชีพในระดับไทยลีก 1 เป็นศูนย์กลางที่ขับเคลื่อน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน โดยจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของ 3 ภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมแบบ Collaborative Governance (Osborne, 2010 และ Cheema, 2005) ในรูปแบบการสร้างเครือข่าย โดยภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนบทบาท จากเดิมที่เน้นด้านการปกครองที่มีภาครัฐเป็นศูนย์กลางของอำนาจ ไปสู่การเป็นผู้กำกับดูแลและสนับสนุนที่ไม่ใช่ผู้ที่ตัดสินใจและสั่งการเพียงฝ่ายเดียว รวมถึงภาครัฐจำเป็นต้องมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด และนำตนเองไปอยู่ภายในความสัมพันธ์ที่พึ่งพาอาศัยกับอีก 2 ภาคส่วน ราวกับการฝังตัวเพื่อทำงานอย่างใกล้ชิดร่วมกับส่วนท้องถิ่น ขณะที่ภาคเอกชนโดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับสโมสรฟุตบอลและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก 1 จะก้าวขึ้นมาเป็นศูนย์กลางหรือเป็นผู้ขับเคลื่อนหลัก ส่วนภาคเอกชนอื่นนอกเหนือจากสโมสรฟุตบอลเป็นผู้เสริมพลังและให้การสนับสนุนด้านเศรษฐกิจและการจ้างงานแก่ท้องถิ่น โดยมีภาคประชาชนหรือแฟนคลับให้การสนับสนุน ทั้งด้านเศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมในสังคม

ดังนั้น การยกระดับเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น ผ่านสโมสรฟุตบอลที่ทำการแข่งขันในระดับไทยลีก 1 จำเป็นต้องใช้การมีส่วนร่วมจาก ทั้ง 3 ภาคส่วน อย่างเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน มีความสัมพันธ์กันในรูปแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์ด้านองค์ความรู้ ทรัพยากร และเพื่อให้การดำเนินการบรรลุเป้าหมายเชิงนโยบายที่ตั้งร่วมกัน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ผลการศึกษาสะท้อนว่าอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลภายใต้การแข่งขันไทยลีก 1 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่นในภาคเหนือ โดยจังหวัดที่มีสโมสรเข้าร่วมการแข่งขันไทยลีก 1 มีแนวโน้มที่จะมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและรายได้ต่อหัวสูงกว่าจังหวัดที่ไม่มีการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวไม่ควรตีความว่าการมีสโมสรฟุตบอลเพียงอย่างเดียวทำให้เศรษฐกิจจังหวัดเติบโตโดยอัตโนมัติ เพราะผลประโยชน์ส่วนสำคัญเกิดผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่อง โดยเฉพาะการท่องเที่ยว การใช้จ่ายของผู้มาเยือน และการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน แสดงให้เห็นว่าฟุตบอลอาชีพทำหน้าที่เป็นตัวกระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากกว่าจะเป็นแหล่งรายได้ที่แยกออกจากโครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยกีฬา ซึ่งอธิบายว่ากีฬาอาชีพสามารถสร้างการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจผ่านการเดินทาง การบริโภค และการขยายตัวของธุรกิจบริการ (Crompton, 1995) ในบริบทภาคเหนือ การแข่งขันฟุตบอลสามารถเชื่อมโยงกับกิจกรรมของโรงแรม ร้านอาหาร การขนส่ง การค้าปลีก และผู้ประกอบการรายย่อย โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีฐานเศรษฐกิจด้านบริการและการท่องเที่ยวอยู่แล้ว ผลการศึกษาจึงสอดคล้องกับข้อเสนอว่าแฟรนไชส์กีฬา

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

อาชีพสามารถสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นผ่านการเพิ่มการใช้จ่ายในภาคบริการที่เกี่ยวเนื่อง (Coates & Humphreys, 2003) ทั้งนี้ ขนาดของประโยชน์ย่อมแตกต่างกันตามโครงสร้างเศรษฐกิจ ความพร้อมของธุรกิจ และความสามารถของแต่ละจังหวัดในการเชื่อมการแข่งขันฟุตบอลเข้ากับกิจกรรมอื่นในพื้นที่

บทบาทของการท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างไทยลีก 1 กับผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ รายได้จากการท่องเที่ยวและค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและการจ้างงาน สะท้อนว่าประโยชน์ของการแข่งขันมิได้จำกัดอยู่ภายในสนาม แต่กระจายไปยังที่พัก ร้านอาหาร การเดินทาง การจำหน่ายสินค้า และกิจกรรมนันทนาการ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Gratton et al. (2000) ซึ่งอธิบายว่ากิจกรรมกีฬาสามารถส่งเสริมเศรษฐกิจระดับภูมิภาคผ่านการดึงดูดนักท่องเที่ยวและการเพิ่มกิจกรรมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ สำหรับจังหวัดในภาคเหนือ การเชื่อมโปรแกรมการแข่งขันกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม อาหาร และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเพิ่มระยะเวลาพำนักและกระจายการใช้จ่ายออกจากพื้นที่โดยรอบสนามแข่งขัน

ในด้านการจ้างงาน ค่าสัมประสิทธิ์ผลกระทบโดยตรงของไทยลีก 1 มีทิศทางเป็นลบแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่อาจสรุปได้ว่าไทยลีก 1 ส่งผลให้การจ้างงานลดลง แต่สะท้อนว่ายังไม่มีหลักฐานเพียงพอว่าการมีการแข่งขันสามารถเพิ่มการจ้างงานประจำในระดับจังหวัดได้โดยตรง คำอธิบายที่เป็นไปได้คือ งานที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันจำนวนมากมีลักษณะชั่วคราว เป็นงานนอกเวลา หรือเกิดขึ้นเฉพาะวันแข่งขัน จึงอาจไม่ปรากฏอย่างชัดเจนในสถิติการจ้างงานรายปี นอกจากนี้ การใช้จ่ายของผู้บริโภคบางส่วนอาจเป็นการย้ายจากกิจกรรมอื่นในพื้นที่มายังกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับฟุตบอล มากกว่าจะเป็นการสร้างอุปสงค์ใหม่ทั้งหมด ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Coates และ Humphreys (2002) ที่ตั้งข้อสังเกตว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของกีฬาอาชีพอาจถูกประเมินสูงเกินจริงหากไม่คำนึงถึงการทดแทนการใช้จ่าย ดังนั้น การประเมินผลด้านแรงงานควรแยกระหว่างงานชั่วคราวกับงานประจำ และพิจารณาคุณภาพ ความต่อเนื่อง และการกระจายตัวของการจ้างงานร่วมด้วย

ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานมีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นมากกว่างบประมาณสนับสนุนกีฬาเพียงอย่างเดียว เนื่องจากระบบขนส่ง การเข้าถึงสนามกีฬา สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวสามารถรองรับทั้งกิจกรรมฟุตบอลและกิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทอื่น ประโยชน์จึงมีโอกาสกระจายออกไปในวงกว้างและคงอยู่ได้นานกว่าช่วงการแข่งขัน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Baade และ Dye (1990) ซึ่งชี้ว่าประโยชน์ทางเศรษฐกิจของกีฬาอาชีพมีแนวโน้มเกิดขึ้นได้ชัดเจนเมื่อการพัฒนาด้านกีฬาถูกบูรณาการเข้ากับนโยบายพัฒนาเมืองและภูมิภาค อย่างไรก็ดี การลงทุนดังกล่าวควรพิจารณาความคุ้มค่า การใช้ประโยชน์ร่วม และความต้องการของประชาชน เพื่อหลีกเลี่ยงการลงทุนที่ใช้ประโยชน์เฉพาะในวันแข่งขันหรือก่อให้เกิดภาระงบประมาณระยะยาว

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

ข้อค้นพบเชิงคุณภาพช่วยขยายความว่า การเปลี่ยนกิจกรรมฟุตบอลให้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ภาครัฐควรทำหน้าที่กำหนดทิศทาง อำนวยความสะดวก และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ขณะที่สโมสรฟุตบอลและภาคธุรกิจควรสร้างกิจกรรม สินค้า และบริการที่เชื่อมโยงการแข่งขันกับเศรษฐกิจท้องถิ่น ส่วนแฟนบอลและชุมชนมีบทบาทในการสร้างฐานการมีส่วนร่วม อัตลักษณ์ และความต่อเนื่องของกิจกรรม ความร่วมมือดังกล่าวช่วยลดข้อจำกัดของการดำเนินงานแบบแยกส่วนและเพิ่มโอกาสที่รายได้จากฟุตบอลจะกระจายไปยังผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่

โดยสรุป ข้อค้นพบใหม่ของการศึกษานี้คือการแสดงให้เห็นว่า ผลกระทบของลีกฟุตบอลอาชีพภายในประเทศต่อเศรษฐกิจระดับจังหวัดในบริบทของประเทศกำลังพัฒนาเกิดขึ้นผ่านกลไกหลายระดับ ไทยลีก 1 มีความสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและรายได้ต่อหัว แต่ผลประโยชน์ที่ยั่งยืนขึ้นอยู่กับความสามารถในการเชื่อมฟุตบอลเข้ากับการท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน ธุรกิจท้องถิ่น และความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ขณะเดียวกัน ผลที่ไม่ชัดเจนด้านการจ้างงานเตือนให้หลีกเลี่ยงการประเมินประโยชน์ของฟุตบอลอาชีพสูงเกินจริง ดังนั้น ฟุตบอลอาชีพควรถูกกำหนดให้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของยุทธศาสตร์พัฒนาภูมิภาคแบบบูรณาการ ไม่ใช่มาตรการเดี่ยวที่สามารถรับประกันการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้อย่างยั่งยืนได้ด้วยตนเอง

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

การศึกษานี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการใช้อุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลเป็นกลไกพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นใน 3 ประเด็นสำคัญ

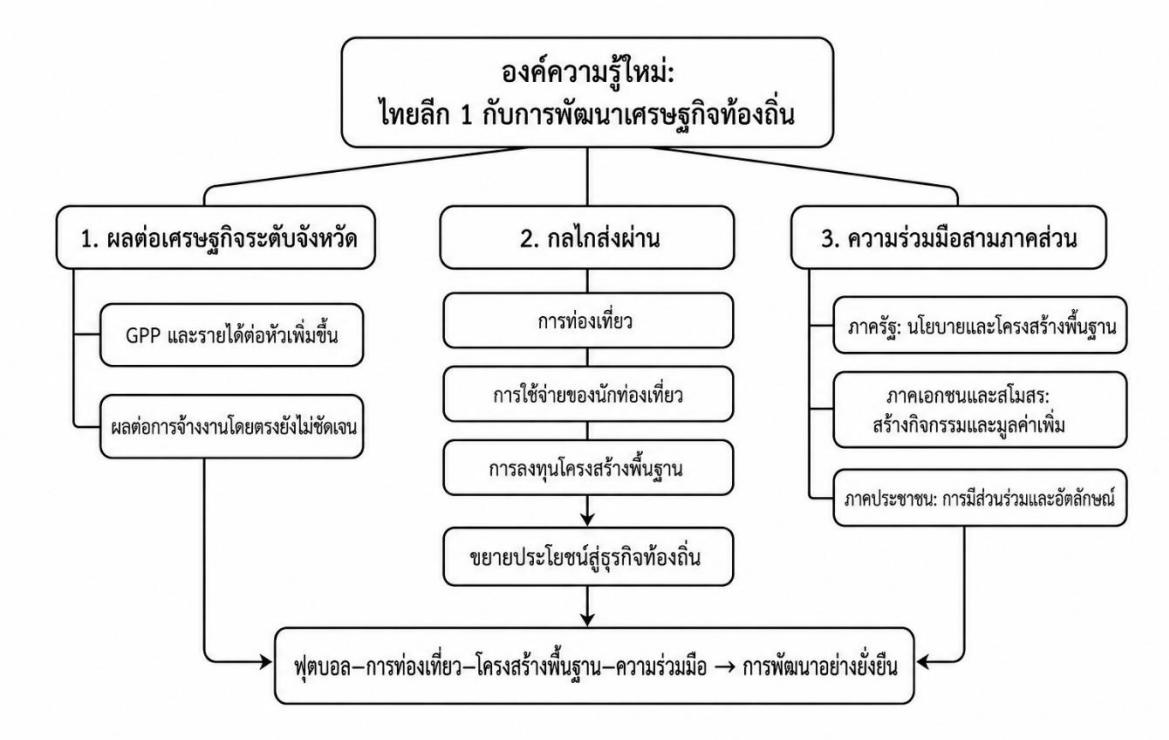
ประการแรก การมีสโมสรและการจัดการแข่งขันฟุตบอลไทยลีก 1 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดและรายได้ต่อหัว แสดงให้เห็นว่าลีกฟุตบอลอาชีพภายในประเทศสามารถสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจระดับจังหวัดได้ อย่างไรก็ตาม ผลที่มีต่อการจ้างงานโดยตรงยังไม่ชัดเจน เนื่องจากงานที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันส่วนหนึ่งมีลักษณะชั่วคราว ตามฤดูกาล หรือเกิดขึ้นเฉพาะวันแข่งขัน

ประการที่สอง ผลทางเศรษฐกิจของไทยลีก 1 มิได้เกิดจากกิจกรรมภายในสนามเพียงอย่างเดียว แต่เกิดผ่านกลไกส่งผ่านด้านการท่องเที่ยวและการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน โดยรายได้จากการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวช่วยเชื่อมโยงการแข่งขันฟุตบอลกับธุรกิจที่พัก อาหาร การขนส่ง การค้าปลีก และบริการในพื้นที่ ขณะที่การลงทุนด้านระบบคมนาคม สนามกีฬา สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกช่วยขยายและรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้ต่อเนื่องเกินกว่าช่วงการแข่งขัน ดังนั้น ศักยภาพทางเศรษฐกิจของฟุตบอลจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของจังหวัดในการบูรณาการฟุตบอลเข้ากับการท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการสนับสนุนกิจกรรมกีฬาเพียงด้านเดียว

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

ประการที่สาม การวิจัยเสนอรูปแบบความร่วมมือสามภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับฟุตบอล ได้แก่ ภาครัฐทำหน้าที่กำหนดนโยบาย อำนวยความสะดวก สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน และกำกับติดตาม ภาคเอกชนและสโมสรฟุตบอลทำหน้าที่สร้างกิจกรรม รายได้ และมูลค่าเพิ่มร่วมกับธุรกิจท้องถิ่น ส่วนภาคประชาชนทำหน้าที่สร้างฐานการมีส่วนร่วม การบริโภค อัตลักษณ์ และความต่อเนื่องของกิจกรรม สโมสรฟุตบอลจึงมีบทบาทเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงทั้งสามภาคส่วนเข้ากับระบบเศรษฐกิจของจังหวัด

องค์ความรู้ดังกล่าวนำไปสู่ข้อเสนอเชิงแนวคิดว่า การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นด้วยฟุตบอลควรดำเนินการในรูปแบบ “ฟุตบอล–การท่องเที่ยว–โครงสร้างพื้นฐาน–ความร่วมมือ” โดยใช้การแข่งขันไทยลีก 1 เป็นตัวกระตุ้น เชื่อมกิจกรรมกับการท่องเที่ยวและธุรกิจท้องถิ่น สนับสนุนด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน และบริหารผ่านความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกระจายสู่พื้นที่และเกิดความยั่งยืนในระยะยาว

ภาพที่ 3 การใช้อุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอลเป็นกลไกพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าฟุตบอลอาชีพมีส่วนช่วยอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น เมื่อบูรณาการเข้ากับนโยบายด้านการท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายหลายประการดังนี้

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

ประการแรก หน่วยงานภาครัฐควรผนวกฟุตบอลอาชีพเข้ากับกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ควรส่งเสริมสโมสรฟุตบอลไม่เพียงแต่ในฐานะองค์กรกีฬาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสินทรัพย์ทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่สามารถกระตุ้นธุรกิจในท้องถิ่นและสร้างรายได้ภายในเศรษฐกิจของจังหวัดด้วย

ประการที่สอง การลงทุนของภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมฟุตบอล การลงทุนในระบบขนส่ง การเข้าถึงสนามกีฬา สิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ และโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวสามารถเพิ่มการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจและเพิ่มผลประโยชน์ระยะยาวของการแข่งขันฟุตบอลสำหรับชุมชนท้องถิ่น

ประการที่สาม หน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวควรเสริมสร้างนโยบายการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยเชื่อมโยงกิจกรรมฟุตบอลกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น เทศกาลทางวัฒนธรรม และกิจกรรมชุมชน การบูรณาการนี้อาจเพิ่มการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวและขยายระยะเวลาการเข้าพักของนักท่องเที่ยวภายในจังหวัดเจ้าภาพ

ประการที่สี่ การสนับสนุนเชิงนโยบายควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสโมสรฟุตบอล รัฐบาลท้องถิ่น ภาคเอกชน และองค์กรชุมชน ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนสามารถปรับปรุงความยั่งยืนของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับฟุตบอล และสร้างระบบนิเวศทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติหลายประการสำหรับสโมสรฟุตบอล ธุรกิจในท้องถิ่น และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ประการแรก สโมสรฟุตบอลควรพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่เพิ่มการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจในท้องถิ่นในวันแข่งขัน สโมสรอาจร่วมมือกับธุรกิจในท้องถิ่น ร้านอาหาร โรงแรม และผู้ค้า เพื่อสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจและกิจกรรมชุมชนที่เกี่ยวข้องกับฟุตบอล

ประการที่สอง ธุรกิจในท้องถิ่นควรใช้การแข่งขันฟุตบอลเป็นโอกาสในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์และบริการแก่ผู้มาเยือนและผู้สนับสนุนฟุตบอล การท่องเที่ยวในวันแข่งขันสามารถช่วยเพิ่มรายได้ให้กับภาคการบริการ การค้าปลีก และการขนส่ง

ประการที่สาม สโมสรฟุตบอลควรเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของแฟนบอลและกิจกรรมในชุมชน เพื่อเพิ่มเอกลักษณ์ท้องถิ่นและการสนับสนุนระยะยาวสำหรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับฟุตบอล การมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถปรับปรุงความยั่งยืนของอุตสาหกรรมฟุตบอลในระดับจังหวัดได้

ประการที่สี่ หน่วยงานท้องถิ่นควรปรับปรุงการจัดการจราจร การขนส่งสาธารณะ และบริการผู้มาเยือนในช่วงที่มีการแข่งขันฟุตบอล เพื่อเพิ่มความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและกระตุ้นให้กลับมาเยือนซ้ำ

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยเพิ่มเติม

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่ผลกระทบทางเศรษฐกิจของสโมสรฟุตบอลไทยลีก 1 ในภาคเหนือของประเทศไทยเป็นหลัก ดังนั้น การศึกษาในอนาคตอาจขยายขอบเขตการวิจัยในหลายด้าน

ประการแรก การวิจัยในอนาคตควรตรวจสอบผลกระทบของฟุตบอลอาชีพในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับฟุตบอล

ประการที่สอง การศึกษาในอนาคตควรตรวจสอบผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมในระยะยาวของฟุตบอลอาชีพ รวมถึงอัตลักษณ์ของชุมชน ความสมานฉันท์ทางสังคม การพัฒนาเยาวชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมกีฬา

ประการที่สาม ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดที่มีและไม่มีสโมสรฟุตบอลอาชีพ เพื่อให้เข้าใจถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสุทธิของอุตสาหกรรมฟุตบอลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ประการที่สี่ การวิจัยในอนาคตอาจรวมตัวแปรเพิ่มเติม เช่น การลงทุนภาคเอกชน ลิขสิทธิ์สื่อ รายได้จากสปอนเซอร์ พฤติกรรมการบริโภคของแฟนบอล และการตลาดกีฬาดิจิทัล เพื่ออธิบายกลไกทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับฟุตบอลอาชีพได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

Agha, N., & Rascher, D. (2021). Economic development effects of major and minor league teams and stadiums. *Journal of Sports Economics, 22*(3), 274–294. https://doi.org/10.1177/1527002520975847

Baade, R. A. (1996). Professional sports as catalysts for metropolitan economic development. *Journal of Urban Affairs, 18*(1), 1–17. https://doi.org/10.1111/j.1467-9906.1996.tb00361.x

Baade, R. A., & Dye, R. F. (1990). The impact of stadiums and professional sports on metropolitan area development. *Growth and Change, 21*(2), 1–14. https://doi.org/10.1111/j.1468-2257.1990.tb00513.x

Baltagi, B. H. (2008). *Econometric analysis of panel data* (4th ed.). John Wiley & Sons.

Bradbury, J. C., Coates, D., & Humphreys, B. R. (2023). The impact of professional sports franchises and venues on local economies: A comprehensive survey. *Journal of Economic Surveys, 37*(4), 1389–1431. https://doi.org/10.1111/joes.12533

Cheema, G. S. (2005, May 24–27). *From public administration to governance: The paradigm shift in the link between government and citizens* [Conference paper].

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

6th Global Forum on Reinventing Government: Towards Participatory and Transparent Governance, Seoul, Republic of Korea. https://publicadministration.desa.un.org/capacity-development/global-forum/6th-global-forum

Coates, D., & Humphreys, B. R. (2002). The economic impact of postseason play in professional sports. *Journal of Sports Economics, 3*(3), 291–299. https://doi.org/10.1177/1527002502003003005

Coates, D., & Humphreys, B. R. (2003). The effect of professional sports on earnings and employment in the services and retail sectors in U.S. cities. *Regional Science and Urban Economics, 33*(2), 175–198. https://doi.org/10.1016/S0166-0462(02)00010-8

Coates, D., & Humphreys, B. R. (2008). Do economists reach a conclusion on subsidies for sports franchises, stadiums, and mega-events? *Econ Journal Watch, 5*(3), 294–315. https://econjwatch.org/articles/do-economists-reach-a-conclusion-on-subsidies-for-sports-franchises-stadiums-and-mega-events

Crompton, J. L. (1995). Economic impact analysis of sports facilities and events: Eleven sources of misapplication. *Journal of Sport Management, 9*(1), 14–35. https://doi.org/10.1123/jsm.9.1.14

Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4th ed.). SAGE.

Gibson, H. J. (1998). Sport tourism: A critical analysis of research. *Sport Management Review, 1*(1), 45–76. https://doi.org/10.1016/S1441-3523(98)70099-3

Gratton, C., Dobson, N., & Shibli, S. (2000). The economic importance of major sports events: A case-study of six events. *Managing Leisure, 5*(1), 17–28. https://doi.org/10.1080/136067100375713

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Pearson.

Hausman, J. A. (1978). Specification tests in econometrics. *Econometrica, 46*(6), 1251–1271. https://doi.org/10.2307/1913827

Higham, J., & Hinch, T. (2009). *Sport and tourism: Globalization, mobility and identity*. Butterworth-Heinemann.

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

Hums, M. A., Barr, C. A., & Gullion, L. (1999). The ethical issues confronting managers in the sport industry. *Journal of Business Ethics, 20*(1), 51–66. https://doi.org/10.1023/A:1005951720456

Li, M., Pitts, B. G., & Quarterman, J. (2008). *Research methods in sport management*. Fitness Information Technology.

Osborne, J. W. (2002). Notes on the use of data transformations. *Practical Assessment, Research, and Evaluation, 8*, Article 6. https://doi.org/10.7275/4vng-5608

Osborne, S. P. (Ed.). (2010). *The new public governance? Emerging perspectives on the theory and practice of public governance*. Routledge. https://www.routledge.com/The-New-Public-Governance-Emerging-Perspectives-on-the-Theory-and-Practice-of-Public-Governance/Osborne/p/book/9780415494632

Pitts, B. G., Fielding, L. W., & Miller, L. K. (1994). Industry segmentation theory and the sport industry: Developing a sport industry segment model. *Sport Marketing Quarterly, 3*(1), 15–24. https://doi.org/10.1177/106169349400300103

Pitts, B. G., & Stotlar, D. K. (2013). *Fundamentals of sport marketing* (4th ed.). Fitness Information Technology.

Shank, M. D., & Lyberger, M. R. (2014). *Sports marketing: A strategic perspective* (5th ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315794082

Wooldridge, J. M. (2010). *Econometric analysis of cross section and panel data* (2nd ed.). The MIT Press. https://mitpress.mit.edu/9780262232586/econometric-analysis-of-cross-section-and-panel-data/

Citation : Kulnartsiri, N. (2026). Football Industry: The relation between football clubs in the Thai League 1 and Local Economic Development, and How to Promote It. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e301942

Citation : ณัคนางค์ กุลนาถศิริ. (2569). การส่งเสริมอุตสาหกรรมกีฬาฟุตบอล ภายใต้การแข่งขันในระดับ Thai League 1 (ไทยลีก 1) เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรายได้ท้องถิ่น. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e301942. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e301942

Journal of Local Governance and Innovation : Vol. 10 No. 2 (2026) : May-August : Article ID: e303710
วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น : ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (2569) : พฤษภาคม-สิงหาคม ISSN 3027-8120 (Print) ISSN 2673-0405 (Online)

รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์
Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province

พระครูนิมิตรัตนาภรณ์[1*], พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ[2], พระครูศรีปัญญาวิกรม[3], และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม[4]
Phrakhrunimitrattanaphon[1*], Phrakhrupariyatthiwisutthikun[2], Phrakrusripanyavikrom[3], and Thanarat Sa-ard-iam[4]
[1*-4]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, สุรินทร์; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, Surin, Thailand
*Corresponding Author; e-mail : anurut.san@gmail.com
DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e303710

Received : June 26, 2026; **Revised :** August 18, 2026; **Accepted :** August 31, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัย เรื่อง “รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์” มี 3 วัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดด้านสาธารณสุขในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบไปด้วย 1) กลุ่มพระสงฆ์ 2) กลุ่มผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพหรือผู้แทน 3) กลุ่มข้าราชการพนักงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ และ 4) กลุ่มประชาชนทั่วไป รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 รูป/คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 แบบ ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดด้านสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเป็นการดูแลสุขภาพเชิงพุทธบูรณาการที่มุ่งเน้นความสมดุลแบบองค์รวม ครอบคลุมมิติกาย จิต ปัญญา และสังคม บนฐานของหลักไตรลักษณ์และมัชฌิมาปฏิปทา สุขภาพจึงหมายถึงความสมดุลของการดำเนินชีวิต มิใช่เพียงการปราศจากโรค การดูแลสุขภาพแบ่งออกเป็นด้านกาย ด้านจิตและปัญญา และด้านคุณธรรม โดยใช้สติ สมาธิ อริยสัจ 4 ศีล 5 และพรหมวิหาร 4 เป็นเครื่องมือสำคัญ หัวใจของการส่งเสริมสุขภาพคือการปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 ซึ่งช่วยลดความเครียดและเสริมสร้างสุขภาวะโดยรวม เมื่อบูรณาการกับแนวคิดสาธารณสุขสมัยใหม่ที่เน้นการดูแลทางกายและเทคโนโลยีทางการแพทย์ จะนำไปสู่ระบบการดูแลสุขภาพที่สมดุลและยั่งยืน กระบวนการพัฒนาสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยบูรณาการ

Citation : Phrakhrunimitrattanaphon, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Phrakrusripanyavikrom, P., & Sa-ard-iam, T. (2026). Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

หลักพระธรรมวินัยเข้ากับระบบสาธารณสุขสมัยใหม่ ผ่านกลไกพระคิลานุปัฏฐาก วัดส่งเสริมสุขภาพ และความร่วมมือแบบบ้าน–วัด–โรงพยาบาล ชุมชนมีบทบาทใน การสนับสนุนด้านโภชนาการ การดูแลอุปัฏฐากและการเชื่อมโยงระบบบริการสุขภาพ มุ่งเน้นการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง การดูแลกันเองในหมู่สงฆ์ และการดูแลผู้ป่วยระยะท้าย นำเสนอรูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ แบบองค์รวม 4 มิติ ได้แก่ การส่งเสริม การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ เน้นส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา การเจริญสติและภาวนา การพัฒนาพระคิลานุปัฏฐากและวัดส่งเสริมสุขภาพ การจัดการปัจจัยเสี่ยงต่อโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เพื่อให้พระสงฆ์ได้รับการรักษาสุขภาพที่เหมาะสมสืบไป
คำสำคัญ (Keywords) : รูปแบบ, สาธารณสุข, พระพุทธศาสนา, พระสงฆ์, จังหวัดสุรินทร์

Abstract

The study "Guidelines for Developing a Prototype Area for Public Welfare of the Sangha in This study, entitled “Guidelines for the Development of a Model Area for Public Welfare Services by the Sangha in Surin Province,” had three objectives: (1) to examine the concept of public health in Buddhism; (2) to investigate the public health model for promoting the well-being of Buddhist monks in Surin Province; and (3) to propose a public health model for enhancing the well-being of Buddhist monks in Surin Province. This research employed a qualitative research methodology through fieldwork and in-depth interviews. The key informants consisted of four groups: (1) Buddhist monks, (2) directors of Health Promoting Hospitals or their representatives, (3) government officials and staff of Health Promoting Hospitals, and (4) members of the general public, totaling 30 monk/person participants. The collected data were analyzed using descriptive analysis.

The findings revealed that the concept of public health in Buddhism emphasizes an integrated Buddhist approach to healthcare that focuses on holistic balance, encompassing the physical, mental, intellectual, and social dimensions of life, based on the principles of the Three Characteristics (Tilakkhaṇa) and the Middle Way (Majjhimā Paṭipadā). Health is therefore understood as a state of balanced living rather than merely the absence of disease. Healthcare is categorized into three dimensions: physical health, mental and intellectual health, and moral development, with mindfulness, meditation, the Four Noble Truths, the Five Precepts, and the Four Sublime States (Brahmavihāras) serving as essential tools. The core of health promotion is the practice of the Four Foundations of Mindfulness (Satipaṭṭhāna 4), which helps reduce stress and enhance overall well-being. When

Citation : พระครูนิมิตรัตนาภรณ์, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

integrated with modern public health concepts that emphasize physical care and medical technology, this approach contributes to a balanced and sustainable healthcare system.

The public health model for promoting the well-being of Buddhist monks in Surin Province is based on holistic healthcare by integrating the principles of the Buddhist monastic discipline (Vinaya) with the modern public health system through the mechanisms of monk caregivers (Phra Kilanupatthaka), Health-Promoting Temples, and collaboration among homes, temples, and hospitals. The community plays an important role in supporting nutrition, providing caregiving services, and connecting monks with healthcare services. The model emphasizes the prevention of non-communicable diseases (NCDs), mutual care among members of the Sangha, and palliative care for terminally ill monks.

The proposed public health model integrates the principles of the Buddhist monastic discipline with the modern public health system under the concept of "Using Dhamma to Guide the World" and the "B-W-H (Home–Temple–Hospital)" collaborative mechanism. It emphasizes holistic healthcare for Buddhist monks in four dimensions: health promotion, disease prevention, medical treatment, and health rehabilitation. The model prioritizes prevention over treatment through the principle of moderation in eating (Bhojane Mattaññutā), the cultivation of mindfulness and meditation, the development of monk caregivers and Health-Promoting Temples, the management of risk factors for non-communicable diseases, access to healthcare services appropriate to the monastic way of life, integrative medicine, and rehabilitation based on loving-kindness (mettā) and community network support. Consequently, Buddhist monks are better equipped to care for their own health and reduce health-related risks.

Keywords : Buddhism, Model, Monk, Public Health, Surin Province

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยได้จัดให้มีการเข้ารับการรักษาตามสิทธิการรักษาพยาบาลต่าง ๆ และพระสงฆ์ส่วนใหญ่เป็นผู้ถือสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ อย่างไรก็ตามมีพระสงฆ์เพียงเล็กน้อยที่ไปใช้สิทธิการรักษาพยาบาลดังกล่าว เนื่องจากพระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจ และขาดการรับรู้ด้านสิทธิการรักษาพยาบาล (พระครูพิพิธสุตาทร, ออนไลน์: 2 ธันวาคม 2567) ด้วยเหตุนี้ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ จึงได้ผสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย และองค์กรสงฆ์ในการขับเคลื่อนงานส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์อย่างต่อเนื่อง จนทำให้ปัจจุบันพระสงฆ์สามารถเข้าถึงระบบบริการสุขภาพได้มากขึ้น (สำนักงาน

Citation : Phrakhrunimitrattanaphon, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Phrakrusripanyavikrom, P., & Sa-ard-iam, T. (2026). Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, ออนไลน์: 2 ธันวาคม 2567) แต่ด้วยระบบพหุลักษณ์ทางการแพทย์ หรือวัฒนธรรมสุขภาพ กล่าวคือ บุคคลสามารถแสวงหาระบบบริการสุขภาพเมื่อเผชิญกับความเจ็บป่วยที่เหมาะสมกับตนเอง ตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ (Kleinman, A., 1980: 40)

ดังนั้น เมื่อพระสงฆ์เผชิญกับความเจ็บป่วยจึงมีวิธีการเลือกระบบบริการสุขภาพที่ต่างกันไปทั้งระบบบริการสุขภาพวิชาชีพ และระบบบริการสุขภาพที่ไม่ใช่ ซึ่งมีนโยบายการดำเนินงานภายใต้สาธารณสุขไทย 4.0 ตอบสนองต่อเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านความมั่นคงที่ขับเคลื่อนด้วยการสร้างการมีส่วนร่วม (Inclusive Growth Engine) เพื่อให้หลุดพ้นจากกับดักความเหลื่อมล้ำในสังคมด้วยการเตรียมเมล็ดพันธุ์ คนไทยชุดใหม่ให้พร้อมก้าวสู่โลกที่หนึ่ง เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นพลเมืองที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง เป็นพลเมืองที่ตื่นรู้มีจิตสาธารณะ และ ทำประโยชน์ต่อส่วนรวม ตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ส่วนที่ 3 ในประเด็นการเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี ทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาและการเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดีในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) จะมุ่งสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะ การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาวะ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะ ที่ดีการส่งเสริมให้ชุมชนเป็นฐานในการสร้างสุขภาวะที่ดีในทุกพื้นที่ และการพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ทันสมัยสนับสนุนการสร้างสุขภาวะที่ดี (กรมสุขภาพจิต, 2561: อัดสำเนา) พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 หมวด 5 หน่วยบริการและ มาตรฐานบริการสาธารณสุข มาตรา 45 ให้หน่วยบริการมีหน้าที่ ดังนี้ 1. ให้บริการสาธารณสุข รวมทั้งการใช้วัคซีน ยา เวชภัณฑ์อุปกรณ์ในการรักษาที่ได้ มาตรฐานและมีคุณภาพ โดยให้ความเสมอภาคและอำนวยความสะดวกในการให้บริการ สาธารณสุข ที่จำเป็น ตลอดจนเคารพในสิทธิส่วนบุคคล ในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความเชื่อทางศาสนา 2. ให้ข้อมูลการบริการสาธารณสุขของผู้รับบริการตามที่ผู้รับบริการร้องขอและตาม ประกาศที่มีการกำหนดเกี่ยวกับสิทธิของผู้ป่วยและผู้รับบริการโดยไม่บิดเบือน ทั้งในเรื่องผลการ วินิจฉัย แนวทาง วิธีการ ทางเลือกและผลในการรักษา รวมทั้งผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้ ผู้รับบริการตัดสินใจในการเลือกรับบริการหรือถูกส่งต่อในการให้บริการสาธารณสุขแก่ผู้รับบริการและ การจัดทำระบบข้อมูลการให้บริการสาธารณสุข ให้หน่วยบริการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่ คณะกรรมการและคณะกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานกำหนด (ราชกิจจานุเบกษา, 2555: 1)

นอกจากนั้น ยังมีหน่วยงานสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นองค์กรสร้างเสริมสุขภาพที่รับผิดชอบงานสร้างเสริมสุขภาพ โดยยึดหลักปรัชญาและแนวคิดของการสร้างเสริมสุขภาพ “เน้นสร้างมากกว่าซ่อม” ตามประกาศ “กฎบัตรออตตาวา” (Ottawa Charter forHealth Promotion) พ.ศ.2529 ซึ่งส่งเสริมให้มีการสร้างเสริมระบบสาธารณสุขแนวใหม่โดยประกาศเจตนารมณ์เรื่องการสาธารณสุขมูลฐานที่สนับสนุนเป้าหมายสุขภาพดีถ้วนหน้า ซึ่งมีความเชื่อว่าสุขภาพดีเป็นแหล่งประโยชน์อันสำคัญของการพัฒนาด้านสังคมและเศรษฐกิจ และการพัฒนาในระดับบุคคล นอกจากนี้สุขภาพยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตด้วย ปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม

Citation : พระครูนิมิตรัตนาภรณ์, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

พฤติกรรม และปัจจัยทางชีวภาพล้วนสามารถส่งเสริมสุขภาพและเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ การสร้างเสริมสุขภาพมีเป้าหมายเพื่อปรับเปลี่ยนให้ปัจจัยเหล่านี้ ส่งผลดีต่อสุขภาพผ่านการสนับสนุนชี้แนะเพื่อสุขภาพ (สุภาพร คชารัตน์, 2560: 2814)

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทำให้บุคคลมีการดำเนินชีวิตที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบ ตึงเครียด หรือแข่งขันเพื่อความอยู่รอด ไม่มีกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายปัญหาชีวิต ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย และจิตใจ โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ปัจจุบันกำลังเผชิญกับโรครวมทั้งรูปแบบการดำเนินชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น โดยมีการบริโภคไขมันเพิ่มขึ้นและเส้นใยน้อยลง มีการออกกำลังกายน้อยลง บางส่วนยังคงสูบบุหรี่และดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมด้านสังคมและด้านกายภาพส่งผลต่อสุขภาพเพิ่มขึ้น ซึ่งการดำเนินชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุอาจเป็นปัจจัยสำคัญของการเจ็บป่วยและสาเหตุการเสียชีวิต ถ้าบุคคลสามารถรับผิดชอบต่อตนเอง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพให้เหมาะสมก็จะเกิดผลดีต่อคุณภาพชีวิต สุขภาพที่ดีจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนพึงปรารถนา แต่อย่างไรก็ตามภาวะสุขภาพเป็นกระบวนการพลวัตรที่ไม่หยุดนิ่ง จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสลับซับซ้อนอยู่ตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่อง บุคคลจึงต้องพยายามหาวิธีการที่จะปกป้องสุขภาพเพื่อไม่ให้เกิดภาวะเจ็บป่วยหรือถึงแม้ว่าจะเกิดภาวะเจ็บป่วยขึ้น บุคคลจะต้องพยายามดูแลรักษาเพื่อให้ร่างกายกลับสู่สภาวะปกติให้เร็วที่สุด วิธีการสำคัญที่บุคคลใช้ปกป้องสุขภาพนั้น คือ การมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องและสม่ำเสมอ (Palank, 1991: 129) การเสริมสร้างสุขภาพจึงเป็นกลไกสำคัญในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนไทยทุกคนใหม่สุขภาพที่ดีขึ้นตามศักยภาพที่แต่ละบุคคล ส่วนพระสงฆ์ต่างก็มีวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากกลุ่มบุคคลทั่วไป ทั้งการมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอยู่ ในระดับต่ำมีโอกาสน้อยในการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ไม่สะดวกสำหรับพระสงฆ์ ทั้งในเรื่องของการเดินทางไปรักษาพยาบาล และการรอพบแพทย์ เมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยก็มักจะรักษาด้วยตนเอง ประกอบกับปัญหาด้านสิทธิการรักษาที่ยังดำเนินการได้ไม่ทั่วถึง แม้ว่าปัจจุบันจะมีแนวทางการดูแลสุขภาพพระสงฆ์เป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม (ศศวรรณ อัตถวรคุณ, นิตยา งามดี และวิเชษฐ์ เชิดสันเทียะ, 2562: 177-184)

จากสถานการณ์สุขภาพของพระสงฆ์ในปัจจุบัน พบว่า พระสงฆ์มีความเสี่ยงต่อภาวะน้ำหนักเกิน โรคอ้วน และการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นกับพระสงฆ์เขตเมืองมากกว่าเขตนอกเมือง (จงจิตร อังคทะวานิช, ออนไลน์: 28 พฤศจิกายน 2567) สอดคล้องกับข้อมูลสุขภาพจากโรงพยาบาลสงฆ์ที่เปิดเผยว่า ในปี พ.ศ. 2565 มีพระสงฆ์เข้ารับการรักษาในแผนกผู้ป่วยนอกด้วยสามอันดับโรคแรก คือ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน และไขมันในเลือดสูง การส่งเสริมความรู้ และสร้างความเข้าใจในพฤติกรรมสุขภาพ รวมถึงการจัดบริการสุขภาพถวายแด่พระสงฆ์ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ควรผลักดันให้เกิด การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วนทั้งการพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิ และการพัฒนาแนวทางการดูแลพฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์ให้ครอบคลุมและทั่วถึง เนื่องจากปัจจุบัน พบว่า พระสงฆ์บางกลุ่มยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลด้านพฤติกรรมสุขภาพ (คณิศฉัตร์ วุฒิศักดิ์สกุล, 2561: 71-83) ซึ่ง

Citation : Phrakhrunimitrattanaphon, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Phrakrusripanyavikrom, P., & Sa-ard-iam, T. (2026). Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

การรับรู้ประโยชน์ในพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์สามารถส่งผลทางบวกต่อตนเองได้ อีกทั้ง การสนับสนุนทางสังคมจะช่วยลดอุปสรรค และส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้ปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมากยิ่งขึ้น (อลงกรณ์ สุขเรืองกูล, ทวีลักษณ์ วรรณฤทธิ์, ประทับจิต บุญสร้อย และไพโรจน์ อุตศรี, 2560: 38-48)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์” การดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวมของพระสงฆ์ ซึ่งแตกต่างจากการแพทย์กระแสหลักที่เน้นรักษาเฉพาะมิติทางกายเป็นหลักสำคัญ ซึ่งต้องให้ความสำคัญทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และ จิตวิญญาณที่เป็นองค์รวมสนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้ที่ถูกต้อง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการสร้างเสริมสุขภาพ และการมีสุขภาพที่ดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาแนวคิดด้านสาธารณสุขในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดตามลำดับ ดังต่อไปนี้ คือ

1. แนวคิดการสาธารณสุขหลักการทั่วไป

สาธารณสุขเป็นกิจกรรมเพื่อป้องกันโรค บำรุงสุขภาพ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ขณะที่ Winslow มองว่าสาธารณสุขเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการป้องกันโรค ส่งเสริมสุขภาพ และจัดระบบบริการที่ทำให้ทุกคนเข้าถึงสิทธิด้านสุขภาพอย่างเท่าเทียม ดังนั้น การสาธารณสุขพื้นฐานจึงเป็นระบบการดูแลสุขภาพที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึง โดยผสมผสานการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาสังคมอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน และนอกจากนี้ ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ (2567) อธิบายว่า งานสาธารณสุขเป็นการดำเนินงานแบบบูรณาการที่ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนเป็นสำคัญ ผ่านบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขและผู้นำชุมชนในการให้ความรู้ด้านสุขศึกษา การส่งเสริมโภชนาการ การจัดการน้ำสะอาดและสุขาภิบาล การดูแลอนามัยแม่และเด็ก การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค การเฝ้าระวังและควบคุมโรคระบาด การรักษาพยาบาลเบื้องต้น การจัดหายาและเวชภัณฑ์ การส่งเสริมทันตสุขภาพ และการดูแลสุขภาพจิต ทั้งนี้ การดำเนินงานดังกล่าวมุ่งเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ

Citation : พระครูนิมิตรัตนาภรณ์, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืนผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน และเครือข่ายสาธารณสุข (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ,

2. แนวคิดการส่งเสริมสุขภาพ แนวคิดการส่งเสริมสุขภาพ มีหลากหลายแนวคิดแตกต่างกันไป เช่น การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม (Holistic Healthcare) เน้นการมองคนในมิติที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ การส่งเสริมสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การนำเอาสมุนไพรและการแพทย์พื้นบ้านมาใช้ร่วมกับการแพทย์สมัยใหม่ การมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นให้ชุมชนมีบทบาทในการดูแลสุขภาพของตนเอง การป้องกันโรคเป็นหลัก มุ่งเน้นการป้องกันโรคมากกว่าการรักษา และเป็นแนวคิดที่เน้นการพัฒนาระบบสุขภาพที่ให้ความสำคัญกับชุมชน คือ ระบบสุขภาพชุมชน (Community Health System) การพัฒนาระบบสุขภาพที่มีชุมชนเป็นศูนย์กลาง การจัดการตนเอง (Self-Management) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) เน้นการให้ความรู้และเครื่องมือแก่ชุมชนเพื่อจัดการปัญหาสุขภาพ การพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งเน้นการพัฒนาที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน (Green, L. W., & Kreuter, M. W., 2005: 36)

3. แนวคิดการป้องกันโรค Michael Marmot และ Nancy Krieger ต่างเห็นว่าการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคต้องมองอย่างเป็นองค์รวม โดยคำนึงถึงปัจจัยกำหนดทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และบริบททางประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อสุขภาพในทุกระดับ ตั้งแต่บุคคล ครอบครัว ชุมชน ไปจนถึงสังคม การสร้างความเป็นธรรมทางสุขภาพจึงต้องอาศัยนโยบายและมาตรการที่ลดความเหลื่อมล้ำ พร้อมพัฒนาสภาพแวดล้อมและชุมชนให้เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดีอย่างยั่งยืน (Marmot, 2015; Krieger, 2011).

4. แนวคิดการรักษาพยาบาล

Orem (2001: 89) และ Peplau (1991: 95) ต่างมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้ป่วยและความสัมพันธ์เชิงบำบัดในกระบวนการพยาบาล โดย Orem อธิบายว่าการพยาบาลมีบทบาทเมื่อบุคคลไม่สามารถดูแลตนเองได้ และมุ่งส่งเสริมความสามารถในการดูแลตนเองผ่านระบบการพยาบาลที่เหมาะสม ขณะที่ Peplau เน้นความสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย การสื่อสาร การให้คำปรึกษา และการใช้กระบวนการพยาบาลอย่างเป็นลำดับ เพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูสุขภาพและการดูแลผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพ

5. แนวคิดการฟื้นฟูสภาพของสุขภาพ

นภา อรุณพิบูลย์ (2563) กล่าวว่าการฟื้นฟูสภาพทางจิตสังคม โดยเน้นการบูรณาการการบำบัดทางจิตใจ การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาทักษะการปรับตัวของผู้ป่วยให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ แนวคิดการฟื้นฟูสภาพโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น หุ่นยนต์บำบัด (Robotic Rehabilitation) เทคโนโลยี Virtual Reality และ Augmented Reality ในการฟื้นฟูสภาพทางกายและทางจิต

Citation : Phrakhrunimitrattanaphon, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Phrakrusripanyavikrom, P., & Sa-ard-iam, T. (2026). Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

6. ระบบประกันสุขภาพไทย

ในยุคที่ค่ารักษาพยาบาลพุ่งสูง การมีระบบประกันสุขภาพที่เหมาะสมกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคนในประเทศไทย ปี 2568 ประเทศไทยมีระบบประกันสุขภาพหลัก 4 ระบบ ได้แก่ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง), ประกันสังคม, สวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการ และประกันสุขภาพเอกชน แต่ละระบบมีลักษณะเฉพาะตัว ตั้งแต่การเข้าถึง การครอบคลุม ไปจนถึงค่าใช้จ่าย ซึ่งส่งผลต่อการวางแผนสุขภาพและการเงินในระยะยาว (สปสช. กระทรวงการคลัง สำนักงานประกันสังคม, ออนไลน์: 12 กรกฎาคม 2568) มีรายละเอียด ดังนี้ 2.3 ระบบหลักประกันสุขภาพของประเทศไทย ประเทศไทยมีระบบหลักประกันสุขภาพ 4 ระบบหลัก ได้แก่ หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) ประกันสังคม สวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการและประกันสุขภาพเอกชน ซึ่งแต่ละระบบมีรูปแบบการบริหาร แหล่งงบประมาณ กลุ่มเป้าหมาย และสิทธิประโยชน์ที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย (1) หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือ "บัตรทอง" บริหารโดยสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ครอบคลุมประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ โดยใช้งบประมาณจากภาษีของรัฐ ผู้ใช้บริการแทบไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และสามารถเข้ารับบริการในหน่วยบริการปฐมภูมิทั่วประเทศผ่านนโยบาย “30 บาทรักษาทุกที่” สิทธิประโยชน์ครอบคลุมการรักษาโรคทั่วไป การผ่าตัด การรักษาฉุกเฉิน การคัดกรองโรค และบริการทันตกรรม รวมถึงบริการสุขภาพดิจิทัล เช่น การแพทย์ทางไกลและการส่งยาถึงบ้าน แม้ว่าจะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพได้อย่างมาก แต่ยังมีข้อจำกัดด้านคุณภาพบริการในบางพื้นที่และระยะเวลาการรอคอยในโรงพยาบาลของรัฐ (2) ประกันสังคม ระบบประกันสังคมบริหารโดยสำนักงานประกันสังคม ครอบคลุมลูกจ้างในภาคเอกชน โดยใช้เงินสมทบจากนายจ้าง ลูกจ้าง และรัฐบาล สิทธิประโยชน์ครอบคลุมการรักษาพยาบาล การคลอดบุตร ทันตกรรม ตลอดจนเงินชดเชยกรณีเจ็บป่วย ว่างงาน และชราภาพ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกันตนต้องเลือกโรงพยาบาลประจำ และสิทธิในการเปลี่ยนสถานพยาบาลมีข้อจำกัด ส่งผลให้คุณภาพบริการแตกต่างกันตามเครือข่ายที่เลือก (3) สวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการ สวัสดิการรักษาพยาบาลข้าราชการบริหารโดยกรมบัญชีกลาง ครอบคลุมข้าราชการและบุคคลในครอบครัว โดยได้รับงบประมาณจากภาษีของรัฐ สิทธิประโยชน์ครอบคลุมการรักษาพยาบาลทุกประเภท รวมถึงการใช้ยานอกบัญชียาหลักและการเข้ารับบริการในโรงพยาบาลเอกชนตามเงื่อนไข จึงเป็นระบบที่ให้คุณภาพการรักษาสูงและเข้าถึงบริการทางการแพทย์ได้อย่างกว้างขวาง แต่มีต้นทุนงบประมาณสูงและถูกวิพากษ์ถึงความเหลื่อมล้ำเมื่อเทียบกับระบบอื่น (4) ประกันสุขภาพเอกชน ประกันสุขภาพเอกชนดำเนินการโดยบริษัทประกัน เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการความสะดวก รวดเร็ว และสามารถเลือกสถานพยาบาลเอกชนได้ตามความต้องการ โดยให้ความคุ้มครองการรักษาเฉพาะทางและบริการเสริมที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม เบี้ยประกันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามอายุ ผู้ที่มีโรคประจำตัวอาจไม่ได้รับความคุ้มครองบางกรณี และอาจมีค่าใช้จ่ายส่วนเกิน จึงจำเป็นต้องวางแผนทางการเงินและเลือกแผนประกันให้เหมาะสมกับความต้องการในระยะยาว

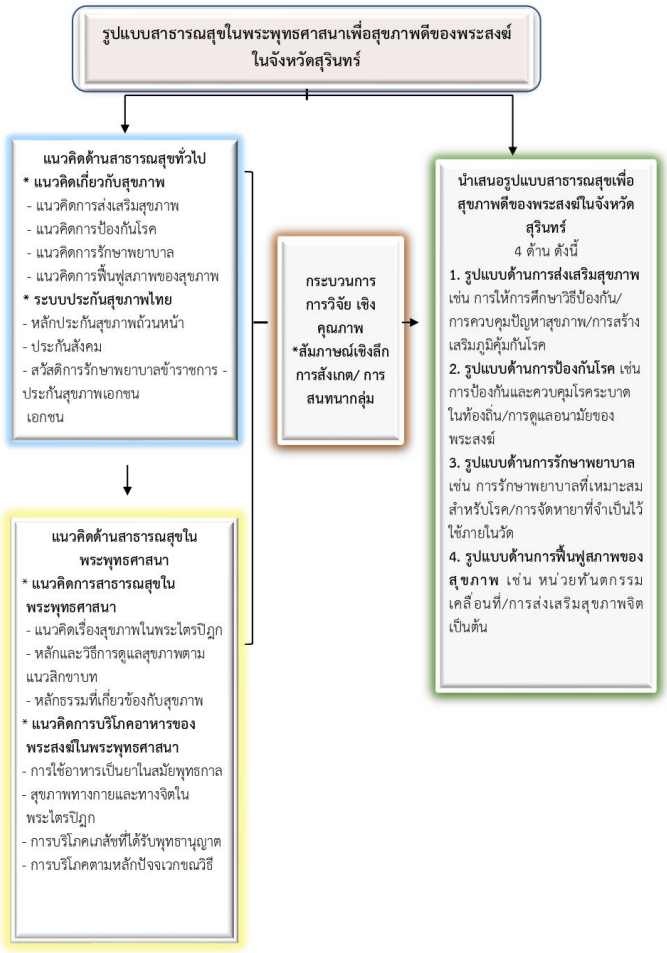
Citation : พระครูนิมิตรัตนาภรณ์, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

7. แนวคิดการสาธารณสุขในพระพุทธศาสนา

แนวคิดการสาธารณสุขในพระพุทธศาสนานั้น เป็นหลักการดูแลสุขภาพและบำบัดรักษาโรค ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข การดูแลสุขภาพและบำบัดโรคแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การดูแลสุขภาพร่างกาย และการดูแลสุขภาพจิตใจ ซึ่งการดูแลสุขภาพกาย และจิตใจมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ไม่อาจจะแยกออกจากกันได้ การมีสุขภาพร่างกายดี คือ การมีร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย และมีอายุขัยยืนยาว ส่วนการมีสุขภาพจิตใจดี คือ การที่มีจิตใจบริสุทธิ์ผ่องใสอยู่เสมอ จุดสูงสุดของการมีสุขภาพจิตใจดี คือ การกำจัดกิเลสอาสวะได้หมดหรือการเป็นพระอรหันต์นั่นเอง เป็นความสมดุลของชีวิตแบบเป็นองค์รวม เนื่องมาจากการพัฒนาตนตามหลักภาวนา 4 ในคัมภีร์พระไตรปิฎก มีคำกล่าวที่บ่งถึงภาวการณ์มีสุขภาพกายดีมีอยู่ 2 คำ คือ คำว่า “อัปปาพาโธ” มีความเจ็บป่วยน้อย หรือ “อัปปาตังโก” มีโรคน้อย เช่น “ภิกษุ ในธรรมวินัยนี้...เป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง” (ม.ม. (ไทย) 13/379/464) “บุคคลในโลกนี้ ..เป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ ...กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในที่ใด ๆ เขาก็จะเป็นผู้มีโรคน้อย” (ที.ปา. (ไทย) 11/317/306-307, ม.ม. (ไทย) 13/134/150, ม.อุ. (ไทย) 14/291/351) “ภิกษุทั้งหลาย องค์ของภิกษุ ผู้บำเพ็ญเพียรมี 5 ประการ คือ... หลังจากตายแล้ว ถ้าไม่ไปเกิดในสุคติสวรรค์กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในที่ใดๆ เขาก็จะเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง” (องฺ.ปญฺจก. (ไทย) 22/53-54/92-93) พระพุทธเจ้า ตรัสถึงความสำคัญของการมีสุขภาพร่างกายดีไม่มีโรคภัยเบียดเบียนว่า เป็นช่วงเวลาที่เหมาะแก่การบำเพ็ญเพียรอย่างยิ่ง (องฺ.ปญฺจก. (ไทย) 22/53-54/92-93) หากร่างกายเจ็บป่วยไม่อาจเยียวยาได้แล้ว พระองค์จะทรงมุ่งเน้นการเยียวยาทางด้านจิตใจเป็นหลัก ดังเรื่องที่ปรากฏว่า ครั้งหนึ่งมีภิกษุทุพพลภาพป่วยหนัก ระยะสุดท้าย พระพุทธเจ้าทรงเยียวยารักษาด้านจิตใจ ทรงมีพระดำรัสว่า “แม้ร่างกายจะเจ็บหนักแต่ยังสามารถพัฒนาให้ไปสู่การบรรลุธรรมได้” (องฺ.ปญฺจก. (ไทย) 22/121/201) นับว่าเป็นการส่งเสริมกำลังใจให้ผู้ป่วยหนัก มีความหวังที่จะดูแลรักษาใจซึ่งถือว่าสำคัญที่สุด เพื่อผู้ป่วยสามารถประคองจิตที่ดีของตนได้ตลอดไป จนกว่าจะสิ้นชีวิต หรือหากประคองจิตได้ถึงขั้นสูงสุด คือ การบรรลุธรรมได้พร้อมกับการสิ้นชีวิต ที่พระพุทธศาสนาเรียกว่า “ชีวิตสมสีสี” ถือว่าเป็นการบรรลุ เป้าหมายชีวิตในโอกาสสุดท้ายที่สูงสุดทัศนะเรื่องความเจ็บป่วยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ประการหนึ่งว่า “ร่างกายเป็นรังแห่งโรค” การที่ร่างกายเป็นฐานหรือที่ตั้งแห่งโรค ย่อมจะเจ็บป่วยอย่างใดอย่างหนึ่งไม่มากก็น้อยเป็นธรรมดา อีกคำหนึ่ง คือ คำว่า “อโรคฺย” ไม่มีโรค ดังพุทธภาษิตว่า “อาโรคฺยปรมา ลาภา” แปลว่า ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ (ม.ม. (ไทย) 13/215-216/254-255) และในโรคสูตร (องฺ.จตุกฺก. (ไทย) 21/157/217) ว่าด้วยโรค ตามทรรศนะของพระพุทธเจ้า โรคมี 2 ชนิด คือ 1. โรคทางกาย (กายิโก โรโค) 2. โรคทางใจ (เจตสิโก โรโค)

Citation : Phrakhrunimitrattanaphon, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Phrakrusripanyavikrom, P., & Sa-ard-iam, T. (2026). Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1 รูปแบบสาธารณะสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกต (Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยไว้ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

1 กลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มพระสงฆ์ 2) กลุ่มผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพหรือผู้แทน 3) กลุ่มข้าราชการพนักงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ 4) กลุ่มประชาชนทั่วไป

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ประกอบด้วย 1) พระสังฆาธิการและพระสงฆ์ จำนวน 5 วัด 5 อำเภอ ได้แก่ (1) วัดโยธาประสิทธิ์ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ (2) วัดสามราชบำรุง ตำบลทมอ อำเภอปราสาท (3) วัดทุ่ง ไทรขยุง ตำบลยางสว่าง อำเภอรัตนบุรี (4) วัดประทุมทอง ตำบลท่าตูม

Citation : พระครูนิมิตรัตนาภรณ์, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

อำเภอท่าตูม (5) วัดสว่าง โนนสะเดา ตำบลหนองเทพ อำเภอโนนนารายณ์ จำนวน 10 รูป 2) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพหรือผู้แทนจำนวน 5 คน 3) ข้าราชการและพนักงานเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 5 คน 4) ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน 5 อำเภอเมืองสุรินทร์, อำเภอปราสาท อำเภอรัตนบุรี, อำเภอท่าตูม, อำเภอโนนนารายณ์ จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 รูป/คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 แบบ ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีอยู่ 3 แบบ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และ การสนทนากลุ่ม มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ออกแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง โดยมีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเนื้อหาจากแนวคิดที่ต้องการศึกษา มีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูล วันสัมภาษณ์ สถานที่ ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแนวคิดด้านสาธารณสุขในพระพุทธศาสนา รูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ และการนำเสนอรูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์

2.2 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยลงพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ (1) อำเภอเมืองสุรินทร์ (2) อำเภอปราสาท (3) อำเภอรัตนบุรี (4) อำเภอท่าตูม (5) อำเภอโนนนารายณ์ เพื่อพบปะกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 รูป/คน บันทึกการสังเกต ข้อมูลแวดล้อมทุกกรณี ทัศนคติความคิดเห็นของ แต่ละบุคคลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามความเป็นจริงว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีแนวคิดด้านสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาอย่างไร รูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ ควรเป็นอย่างไร และการนำเสนอรูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ จะเป็นอย่างไร

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตศึกษา เพื่อให้ดำเนินการกิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

2.4 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้ (1) สร้างแบบสัมภาษณ์ จากกรอบเนื้อหาของวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยเพื่อตอบโจทย์การวิจัย (2) เสนอร่างแบบสัมภาษณ์ต่ออาจารย์ที่ปรึกษา (3) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำ (4) นำข้อมูลที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) (5) ดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (5) นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

Citation : Phrakhrunimitrattanaphon, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Phrakrusripanyavikrom, P., & Sa-ard-iam, T. (2026). Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.1 รวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2535, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 รวบรวมข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ข้อมูลที่เป็นเอกสารงานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา หนังสือหรือตำรา เอกสารงานวิจัย และเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

3.2 ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต สุรินทร์ เพื่อขอหนังสือความร่วมมือในการทำวิจัย ไปยังกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 รูป/คน

3.3 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ ไปสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 รูป/คน จำนวน 30 ฉบับ และรับคืนมาด้วยตนเองทั้งหมดแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์

3.4 เมื่อได้แบบสัมภาษณ์มา จำนวน 30 ฉบับ ถือว่าเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้ว นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3.5 การสังเกต (Observation) บันทึกการสังเกต ข้อมูลแวดล้อมทุกกรณี ทัศนคติความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 30 รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความเป็นจริงในเรื่องการสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์

3.6 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดด้านสาธารณสุขในพระพุทธศาสนา การสร้างรูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ และการนำเสนอรูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิด สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา เพื่อแสดงตัวชี้วัดความสำเร็จในการเสนอรูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ สะดวก และง่ายต่อการค้นหาข้อมูล ในการจัดทำแฟ้มเพื่อประโยชน์ต่อการค้นหาข้อมูล ประกอบด้วยแฟ้มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อยหรือสัมมนากลุ่มย่อย ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ

4.1 ข้อมูลที่เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มประกอบด้วย ชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วันที่ ช่วงเวลา สถานที่สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ครั้งที่ ชื่อผู้สัมภาษณ์ บทสัมภาษณ์

4.2 ข้อมูลที่เป็นแบบวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก/การสนทนากลุ่ม หรือสัมมนากลุ่มย่อย ซึ่งประกอบด้วยชื่อผู้ให้ข้อมูล ชื่อผู้สัมภาษณ์ เนื้อหาการสัมมนา เหตุการณ์/สถานการณ์ และการตีความเบื้องต้นแล้ว จึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

Citation : พระครูนิมิตรัตนาภรณ์, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

4.3 เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมาสรุป เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนของการเขียนรายงานการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย (Research Results)

1. แนวคิดด้านสาธารณสุขในพระพุทธศาสนา

แนวคิดการสาธารณสุขในพระพุทธศาสนานั้น เป็นหลักการดูแลสุขภาพและบำบัดรักษาโรค ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข การดูแลสุขภาพและบำบัดโรคแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การดูแลสุขภาพร่างกาย และการดูแลสุขภาพจิตใจ ซึ่งการดูแลสุขภาพกาย และจิตใจมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ไม่อาจจะแยกออกจากกันได้ การมีสุขภาพร่างกายดี คือ การมีร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย และมีอายุขัยยืนยาว ส่วนการมีสุขภาพจิตใจดี คือ การที่มีจิตใจบริสุทธิ์ผ่องใสอยู่เสมอ จุดสูงสุดของการมีสุขภาพจิตใจดี คือ การกำจัดกิเลสอาสวะได้หมดหรือการเป็นพระอรหันต์นั่นเอง เป็นความสมดุลของชีวิตแบบเป็นองค์รวม เนื่องมาจากการพัฒนาตนตามหลักภาวนา 4 ในคัมภีร์พระไตรปิฎก มีคำกล่าวที่บ่งถึงภาวการณ์มีสุขภาพกายดีมีอยู่ 2 คำ คือ คำว่า “อัปปาพาโธ” มีความเจ็บป่วยน้อย หรือ “อัปปาตังโก” มีโรคน้อย เช่น “ภิกษุ ในธรรมวินัยนี้...เป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง” (ม.ม. (ไทย) 13/379/464) “บุคคลในโลกนี้ ..เป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ ...กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในที่ใด ๆ เขาก็จะเป็นผู้มีโรคน้อย” (ที.ปา. (ไทย) 11/317/306-307, ม.ม. (ไทย) 13/134/150, ม.อุ. (ไทย) 14/291/351) “ภิกษุทั้งหลาย องค์ของภิกษุ ผู้บำเพ็ญเพียรมี 5 ประการ คือ... หลังจากตายแล้ว ถ้าไม่ไปเกิดในสุคติสวรรค์กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในที่ใดๆ เขาก็จะเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง” (องฺ.ปญฺจก. (ไทย) 22/53-54/92-93) พระพุทธเจ้า ตรัสถึงความสำคัญของการมีสุขภาพร่างกายดีไม่มีโรคภัยเบียดเบียนว่า เป็นช่วงเวลาที่เหมาะแก่การบำเพ็ญเพียรอย่างยิ่ง (องฺ.ปญฺจก. (ไทย) 22/53-54/92-93) หากร่างกายเจ็บป่วยไม่อาจเยียวยาได้แล้ว พระองค์จะทรงมุ่งเน้นการเยียวยาทางด้านจิตใจเป็นหลัก ดังเรื่องที่ปรากฏว่า ครั้งหนึ่งมีภิกษุทุพพลภาพป่วยหนัก ระยะสุดท้าย พระพุทธเจ้าทรงเยียวยารักษาด้านจิตใจ ทรงมีพระดำรัสว่า “แม้ร่างกายจะเจ็บหนักแต่ยังสามารถพัฒนาให้ไปสู่การบรรลุธรรมได้” (องฺ.ปญฺจก. (ไทย) 22/121/201) นับว่าเป็นการส่งเสริมกำลังใจให้ผู้ป่วยหนัก มีความหวังที่จะดูแลรักษาใจซึ่งถือว่าสำคัญที่สุด เพื่อผู้ป่วยสามารถประคองจิตที่ดีของตนได้ตลอดไป จนกว่าจะสิ้นชีวิต หรือหากประคองจิตได้ถึงขั้นสูงสุด คือ การบรรลุธรรมได้พร้อมกับการสิ้นชีวิต ที่พระพุทธศาสนาเรียกว่า “ชีวิตสมสีสี” ถือว่าเป็นการบรรลุ เป้าหมายชีวิตในโอกาสสุดท้ายที่สูงสุดทัศนะเรื่องความเจ็บป่วยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ประการหนึ่งว่า “ร่างกายเป็นรังแห่งโรค” การที่ร่างกายเป็นฐานหรือที่ตั้งแห่งโรค ย่อมจะเจ็บป่วยอย่างใดอย่างหนึ่งไม่มากก็น้อยเป็นธรรมดา อีกคำหนึ่ง คือ คำว่า “อโรคฺย” ไม่มีโรค ดังพุทธภาษิตว่า “อาโรคฺยปรมา ลาภา” แปลว่า ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ (ม.ม. (ไทย) 13/215-216/254-255) และในโรคสูตร (องฺ.จตุกฺก.

Citation : Phrakhrunimitrattanaphon, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Phrakrusripanyavikrom, P., & Sa-ard-iam, T. (2026). Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

(ไทย) 21/157/217) ว่าด้วยโรค ตามทรรศนะของพระพุทธเจ้า โรคมี 2 ชนิด คือ 1. โรคทางกาย (กายิโก โรโค) 2. โรคทางใจ (เจตสิโก โรโค)

2. กระบวนการพัฒนาสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์

กระบวนการพัฒนาสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการดูแลแบบองค์รวม โดยบูรณาการหลักพระธรรมวินัยกับระบบสาธารณสุขสมัยใหม่ ผ่านกลไกพระคิลานุปัฏฐาก (อสว.) การพัฒนาวัดส่งเสริมสุขภาพ และความร่วมมือแบบบ้าน-วัด-โรงพยาบาล โดยชุมชนสนับสนุนทางโภชนาการและเชื่อมโยงระบบสาธารณสุข เน้นการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) การดูแลกันเองในหมู่สงฆ์ และการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายเป็นระบบ วัดและชุมชนทำงานร่วมกันเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพ เปลี่ยนจากการรอรักษาเป็นการสร้างนำซ่อม และการก้าวสู่บทบาทผู้นำด้านสุขภาพของตนเองและชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบในการขับเคลื่อนองค์กรสงฆ์ ดังนี้

2.1 การบูรณาการหลักพระธรรมวินัยกับการแพทย์สมัยใหม่ การส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม (กาย จิต สังคม) โดยใช้พระธรรมวินัยเป็นกรอบกำกับพฤติกรรมและการบริโภคที่พอดี การประยุกต์กิจกรรมทางศาสนา (การสวดมนต์ นั่งสมาธิ เดินจงกรม การบิณฑบาต) เพื่อสร้างสมดุลทางจิตใจและเพิ่มการเคลื่อนไหวทางกาย

2.2 การขับเคลื่อนพลังเครือข่ายภาคี “บวร” การทำงานร่วมกันระหว่าง บ้าน-วัด-โรงพยาบาล โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางสุขภาวะ และระบบสาธารณสุขรัฐทำหน้าที่สนับสนุนวิชาการและการรักษา การจัดระบบอาหารและโภชนาการสุขภาวะจากต้นทาง (ฆราวาส/ชุมชนผู้ถวายภัตตาหารและน้ำปานะ) เพื่อลดความเสี่ยงกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs)

2.3 การส่งเสริมสุขภาพเชิงรุกและการดูแลกันเองในหมู่สงฆ์ การขับเคลื่อนผ่านกลไก พระคิลานุปัฏฐาก (อสว.) ในการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ด้วยกันเอง การเปลี่ยนผ่านระบบบริการจาก "การรอซ่อม (รักษา)" ไปสู่ "การสร้างนำซ่อม (ป้องกันและคัดกรอง)" การพัฒนาสภาพแวดล้อมวัดให้เป็น วัดส่งเสริมสุขภาพ ที่เอื้อต่อสุขอนามัยและกิจกรรมทางกาย

2.4 การจัดบริการดูแลระยะยาวและระยะท้ายที่สอดคล้องกับสมณสารูป การจัดตั้งระบบ กุฏิชีวาภิบาล/สถานชีวาภิบาลในวัด เพื่อรองรับการดูแลพระสงฆ์อาพาธ พระสงฆ์สูงอายุ และการดูแลระยะท้ายอย่างมีศักดิ์ศรี การเชื่อมโยงส่งต่อผู้ป่วยระหว่างวัดและโรงพยาบาลอย่างไร้รอยต่อ

2.5 การยกระดับพระสงฆ์สู่ผู้นำสุขภาวะชุมชน การพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพ ให้พระสงฆ์สามารถดูแลตนเองได้ถูกต้อง การขยายบทบาทพระสงฆ์จากการเป็นผู้รับการดูแล สู่การเป็นผู้นำทางสุขภาวะและเป็นต้นแบบด้านสุขภาพให้แก่ชุมชนรอบวัดอย่างยั่งยืน

Citation : พระครูนิมิตรัตนาภรณ์, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

3. นำเสนอรูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

การนำเสนอรูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็น การบูรณาการหลักพระธรรมวินัยเข้ากับระบบสาธารณสุขสมัยใหม่ ภายใต้แนวคิด “ใช้ทางธรรมนำทางโลก” และกลไก “บวร” (บ้าน-วัด-โรงพยาบาล) โดยมีรูปแบบการดูแลสุขภาพพระสงฆ์แบบองค์รวม 4 มิติหลัก ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพ (สร้างนำซ่อม) 1) ด้านกาย ยึดหลัก “โภชเนมัตตัญญุตา” (รู้จักประมาณในการฉัน) เลี่ยงหวาน-มัน-เค็ม ออกกำลังกายตามสมณสารูป เช่น การเดินจงกรม และการกวาดลานวัด 2) ด้านจิต ใช้การเจริญสติปัฏฐาน 4 และวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อควบคุมอารมณ์และลดความเครียด 3) ด้านปัญญา ใช้หลัก “ภาวนา 4” (กาย-ศีล-จิต-ปัญญา) เพื่อให้เข้าใจความจริงของชีวิตและดูแลสุขภาวะอย่างยั่งยืน

รูปแบบที่ 2 การป้องกันโรค (เชิงรุก) 1) กลไกสำคัญ พัฒนา “พระคิลานุปัฏฐาก” (พระ อสว.) ให้เป็นผู้นำด้านสุขภาพในวัด 2) วัดส่งเสริมสุขภาพ (5 ร.) สะอาดร่มรื่น, ร่มเย็น, ร่วมสร้างสรรค์, รอบรู้สุขภาพและรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) การจัดการปัจจัยเสี่ยง รณรงค์ให้ฆราวาสถวายภัตตาหารที่ดีต่อสุขภาพ และใช้ศีล 5 เป็นเกาะป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง เช่น สุรา บุหรี่ เป็นต้น

รูปแบบที่ 3 การรักษาพยาบาล (บูรณาการ) 1) ระบบบริการ จัดบริการที่เอื้อต่อสมณสารูป (แยกสัดส่วนจากฆราวาสสตรี) และใช้สิทธิบัตรทองผ่านสายด่วน 1330 2) การแพทย์บูรณาการผสมผสานการแพทย์แผนปัจจุบันกับการแพทย์แผนไทย ใช้สมุนไพรในบัญชียาหลัก เช่น ขมิ้นชัน ฟ้าทะลายโจร 3) ธรรมโอสถ ใช้หลักคิลานธรรม เยียวยาใจควบคู่ไปกับการรักษาทางกาย

รูปแบบที่ 4 การฟื้นฟูสุขภาพ (เมตตาธรรม) 1) สัปปายะ จัดสิ่งแวดล้อมและภัตตาหารให้เกื้อกูลต่อการพักฟื้น 2) ศาสนบำบัด ใช้การสวดมนต์และสมาธิบำบัดเพื่อกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันและลดความดันโลหิต 3) พลังเครือข่าย อาศัยความร่วมมือจากรัฐ ครอบครัว และชุมชน เพื่อสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์และกำลังใจ ไม่ให้ผู้ป่วยรู้สึกโดดเดี่ยว

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์” สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. แนวคิดด้านสาธารณสุขในพระพุทธศาสนา แนวคิดการสาธารณสุขในพระพุทธศาสนานั้น เป็นหลักการดูแลสุขภาพและบำบัดรักษาโรค ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข การดูแลสุขภาพและบำบัดโรคแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การดูแลสุขภาพร่างกาย และการดูแลสุขภาพจิตใจ ซึ่งการดูแลสุขภาพกาย และจิตใจมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ไม่อาจจะแยกออกจากกันได้ การมีสุขภาพร่างกายดี คือ การมีร่างกายแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย และมีอายุขัยยืนยาว ส่วนการมีสุขภาพจิตใจดี คือ การที่มีจิตใจบริสุทธิ์ผ่องใสอยู่เสมอ จุดสูงสุดของการมีสุขภาพจิตใจดี คือ การกำจัดกิเลสอาสวะได้หมดหรือการเป็นพระอรหันต์นั่นเอง เป็นความสมดุลของ

Citation : Phrakhrunimitrattanaphon, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Phrakrusripanyavikrom, P., & Sa-ard-iam, T. (2026). Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

ชีวิตแบบเป็นองค์รวม เนื่องมาจากการพัฒนาตนตามหลักภาวนา 4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย **พระมหาฉัตรเพชร สมาจาโร (พื้นสันเทียะ) (2566: บทคัดย่อ)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสุขภาวะทางอารมณ์ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลรักษา การป้องกัน และการเยียวยา ทางด้านร่างกาย สังคม และจิตใจของมนุษย์ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดของอดัมส์ แนวคิดของไมเยอร์ และสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ ประกอบกับทฤษฎีบัญญัตินิยมของแฮร์ เป็นข้อตัดสินทางจริยธรรมล้วนที่มีความหมายเชิงอารมณ์ และทฤษฎีอารมณ์นิยมของ ซี แอล สตีเวนสัน การตอบปัญหาทางจริยศาสตร์เชิงวิเคราะห์ ซึ่งเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับสุขภาวะทางอารมณ์ที่มนุษย์สามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อสุขภาวะทางอารมณ์ที่ดีโดยองค์รวม หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่เกี่ยวกับสุขภาวะทางอารมณ์ ได้แก่ หลักโยนิโสมนสิการ หลักสติสัมปชัญญะ หลักสัมมาทิฏฐิ หลักสมาธิ และหลักปัญญา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รูปแบบการสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่ามี 5 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ตามหลักโยนิโสมนสิการ 2) รูปแบบการสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ตามหลักสติสัมปชัญญะ 3) รูปแบบการสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ตามหลักสัมมาทิฏฐิ 4) รูปแบบการสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ตามหลักสมาธิ และ 5) รูปแบบการสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ตามหลักปัญญา ซึ่งเป็นแนวทางการสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ของประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้เป็นอย่างดี องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ คือ 1) องค์ความรู้ที่ได้จากหลักโยนิโสมนสิการ นำไปแก้ปัญหาขาดความตระหนักรู้ตนเอง 2) องค์ความรู้ที่ได้จากหลักสติสัมปชัญญะ นำไปแก้ปัญหาการขาดการควบคุมตนเอง 3) องค์ความรู้ที่ได้จากหลักสัมมาทิฏฐิ นำไปแก้ปัญหาขาดการจูงใจตนเอง หรือปัญหามีความเข้าใจผิดต่อผู้อื่นและสิ่งอื่นได้ง่าย 4) องค์ความรู้ที่ได้จากหลักสมาธิ นำไปแก้ปัญหาขาดการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น หรือปัญหาจิตใจไม่นิ่งและเปลี่ยนแปลงง่าย 5) องค์ความรู้ที่ได้จากหลักปัญญา นำไปแก้ปัญหาขาดความสามารถจัดการอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ หรือปัญหาขาดทักษะทางสังคม

2. รูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ รูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการดูแลแบบองค์รวม โดยบูรณาการหลักพระธรรมวินัยกับระบบสาธารณสุขสมัยใหม่ ผ่านกลไกพระคิลานุปัฏฐาก (อสว.) การพัฒนาวัดส่งเสริมสุขภาพ และความร่วมมือแบบบ้าน-วัด-โรงพยาบาล โดยชุมชนสนับสนุนทางโภชนาการและเชื่อมโยงระบบสาธารณสุข เน้นการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) การดูแลกันเองในหมู่สงฆ์ และการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายเป็นระบบ วัดและชุมชนทำงานร่วมกันเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพ เปลี่ยนจากการรอรักษาเป็นการสร้างนำซ่อม และการก้าวสู่บทบาทผู้นำด้านสุขภาพของตนเองและชุมชน ซึ่งมีองค์ประกอบในการขับเคลื่อนองค์กรสงฆ์ดังนี้ รูปแบบการบูรณาการหลักพระธรรมวินัยกับการแพทย์สมัยใหม่ รูปแบบการขับเคลื่อนพลังเครือข่าย

Citation : พระครูนิมิตรัตนาภรณ์, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

ภาคี “บวร” รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพเชิงรุกและการดูแลกันเองในหมู่สงฆ์ รูปแบบการจัดบริการดูแลระยะยาวและระยะท้ายที่สอดคล้องกับสมณสารูป และรูปแบบการยกระดับพระสงฆ์สู่ผู้นำสุขภาวะชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย **พระธีรเดช ธีรปญฺโญ (ประเสริฐสังข์) (2560: บทคัดย่อ)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการบริโภคอาหารเชิงบูรณาการของพระสังฆาธิการ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยเป็นหลักเกณฑ์ไม่ค่อยศึกษาหาความรู้หลักโภชนาการ เพื่อการพิจารณาอาหารจนทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงคุณค่าของอาหารและความจำเป็นในการบริโภคได้ 2. สภาพปัญหาโดยภาพรวมการฉันอาหารไม่ค่อยเป็นไปตามหลักโภชนาการคือ ต้องฉันตามสภาพความเป็นจริงที่ได้รับอาหารจากบิณฑบาตหรือมีผู้มีจิตศรัทธาถวายตามประเพณีหรือความเชื่อของบรรพบุรุษ อาจทำให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพของพระสงฆ์ 3. พระสงฆ์ควรศึกษาการบริโภคอาหารตามอาหารหลัก 5 หมู่ หลักโภชนบัญญัติการบริโภคอาหารอย่างมีคุณธรรม การบริโภคอาหารเป็นไปอย่างมีความพอประมาณ การใช้ความรู้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยที่คุณธรรมที่นำมาใช้นั้น เป็นคุณธรรมพื้นฐานในการดำรงชีวิต เพื่อให้การบริโภคอาหารเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่ทำให้เกิดโรคเกิดโทษต่อร่างกาย ไม่ทำให้เดือดร้อนทางด้านการเงิน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนธรรมชาติแวดล้อม การเดินทางสายกลางหนทางแต่พอดี ตามหลักธรรมมัชฌิมาปฏิปทาในการฉันอาหารเพื่อการดำรงชีพในสมณเพศในปฏิบัติธรรมให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

3. นำเสนอรูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ เป็นการบูรณาการหลักพระธรรมวินัยเข้ากับระบบสาธารณสุขสมัยใหม่ ภายใต้แนวคิด “ใช้ทางธรรมนำทางโลก” และกลไก “บวร” (บ้าน–วัด–โรงพยาบาล) โดยมุ่งเน้นการดูแลสุขภาพพระสงฆ์แบบองค์รวม 4 มิติ ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพรูปแบบดังกล่าวเน้นการสร้างนำซ่อมตามหลักโภชเนมัตตัญญุตา การเจริญสติและภาวนา การพัฒนาพระคิลานุปัฏฐากและวัดส่งเสริมสุขภาพ การจัดการปัจจัยเสี่ยงต่อโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง การเข้าถึงบริการสุขภาพที่เหมาะสมกับสมณสารูป การแพทย์บูรณาการและการฟื้นฟูด้วยเมตตาธรรมและพลังเครือข่ายชุมชน ส่งผลให้พระสงฆ์สามารถดูแลสุขภาพตนเอง ลดความเสี่ยงด้านสุขภาพ และเป็นกำลังสำคัญในการสร้างเสริมสุขภาวะของชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย **ณัฏฐกิตต์ แสงขัน (2567: บทคัดย่อ)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสวงหาระบบบริการสุขภาพของพระสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยรับการถวายความรู้ด้านสุขภาพ (64.95%) และเกือบครึ่งหนึ่งไม่เคยรับถวายการตรวจสุขภาพประจำปี (49.52%) ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ประเภทวัด (Adj OR=1.88; 95% CI: 1.10-3.220) การทราบสิทธิรักษาพยาบาล (Adj OR=1.98; 95%CI: 1.11-3.50) และการสนับสนุนทางสังคม (Adj OR=0.97; 95%CI: 0.94-0.99) เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสวงหาระบบบริการสุขภาพของพระสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่อย่างนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น พฤติกรรมการแสวงหาระบบบริการสุขภาพของพระสงฆ์ที่เหมาะสม ควรดำเนินไปภายใต้การเลือกระบบบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ เพื่อป้องกันความรุนแรงของโรค และภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นจนเป็นอันตรายถึงชีวิตได้

Citation : Phrakhrunimitrattanaphon, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Phrakrusripanyavikrom, P., & Sa-ard-iam, T. (2026). Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 4.4.1 องค์ความรู้จากการวิจัย รูปแบบสาธารณสุขเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ เป็นการบูรณาการหลักพระธรรมวินัยเข้ากับระบบสาธารณสุขสมัยใหม่ ภายใต้แนวคิด “ใช้ทางธรรมนำทางโลก” และกลไก “บวร” (บ้าน–วัด–โรงพยาบาล) โดยมุ่งเน้น การดูแลสุขภาพพระสงฆ์แบบองค์รวม 4 มิติ คือ

มิติที่ 1 การส่งเสริมสุขภาพ: สร้างนำซ่อมด้วยหลักภาวนา มุ่งเน้นการสร้างพื้นฐานสุขภาพที่ดีผ่านหลัก “โภชเนมัตตัญญุตา” เพื่อให้พระสงฆ์รู้จักประมาณในการฉัน ภัตตาหารต้องห่างไกลหวาน มัน และเค็ม ควบคู่ไปกับการขยับกายที่สอดคล้องกับสมณสารูป เช่น การเดินจงกรมและกวาดลานวัด ในขณะที่ด้านจิตใจใช้การเจริญสติปัฏฐาน 4 และวิปัสสนากรรมฐานเป็นเครื่องมือหลักในการควบคุมอารมณ์และลดความเครียด โดยมี “ภาวนา 4” เป็นแกนกลางในการพัฒนาปัญญา เพื่อให้เกิดความรอบรู้ด้านสุขภาพและเข้าใจความจริงของชีวิตอย่างยั่งยืน

มิติที่ ๒ การป้องกันโรค: เชิงรุกด้วยกลไกพระคิลานุปัฏฐากและวัด 5 ร. ขับเคลื่อนการป้องกันโรคผ่านกลไกสำคัญคือการพัฒนา “พระคิลานุปัฏฐาก” (พระ อสว.) ให้เป็นแกนนำจัดการสุขภาพภายในวัด พร้อมทั้งยกระดับสภาพแวดล้อมให้เป็น “วัดส่งเสริมสุขภาพ 5 ร.” (สะอาดร่มรื่น, ร่มเย็น, ร่วมสร้างสรรค์, รอบรู้สุขภาพ, รักษ์สิ่งแวดล้อม) นอกจากนี้ยังจัดการปัจจัยเสี่ยงเชิงรุกด้วยการใช้ศีล 5 เป็นเกราะป้องกัน

Citation : พระครูนิมิตรัตนาภรณ์, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

อบายมุข และรณรงค์ให้ฆราวาสมีส่วนร่วมในการถวายภัตตาหารที่ถูกหลักโภชนาการเพื่อตัดวงจรโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ตั้งแต่ต้นทาง

มิติที่ 3 การรักษาพยาบาล: บูรณาการการแพทย์สมัยใหม่และธรรมโอสถ พัฒนาระบบบริการสุขภาพที่เอื้อต่อสมณสารูป โดยแยกสัดส่วนการรับบริการจากฆราวาสสตรีอย่างเหมาะสมและเชื่อมโยงสิทธิบัตรทองผ่านสายด่วน 1330 เน้นการแพทย์แบบบูรณาการที่ผสมผสานทั้งแผนปัจจุบันและแผนไทย โดยใช้สมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ เช่น ขมิ้นชันและฟ้าทะลายโจร เข้ามาช่วยรักษา ควบคู่ไปกับการใช้ “ธรรมโอสถ” หรือคิลานธรรมในการเยียวยาจิตใจ ทำให้การรักษามีความละเอียดอ่อนและครอบคลุมทั้งกายและจิต

มิติที่ 4 การฟื้นฟูสุขภาพ: เมตตาธรรมผ่านศาสนบำบัดและพลังเครือข่าย สร้างระบบการพักฟื้นที่เกื้อกูลด้วยหลัก “สัปปายะ” ทั้งด้านสถานที่และภัตตาหาร สำหรับพระสงฆ์อาพาธ ประยุกต์ใช้ศาสนบำบัด เช่น การสวดมนต์และสมาธิบำบัด เพื่อกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันและปรับสมดุลความดันโลหิต โดยมีหัวใจสำคัญคือการอาศัย “พลังเครือข่ายบวร” (บ้าน–วัด–โรงพยาบาล) จากทั้งภาครัฐ ชุมชน และครอบครัว ในการสนับสนุนอุปกรณ์ทางการแพทย์และเป็นแรงใจสำคัญ เพื่อให้พระสงฆ์ผู้ป่วยได้รับการดูแลด้วยเมตตาธรรมและไม่รู้สึกโดดเดี่ยวในกระบวนการฟื้นฟู

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1, ควรกำหนดนโยบายระดับจังหวัดและระดับเขตสุขภาพในการพัฒนาระบบดูแลสุขภาพพระสงฆ์แบบพุทธบูรณาการ โดยบูรณาการหลักพระธรรมวินัยเข้ากับระบบสาธารณสุขสมัยใหม่ ภายใต้กลไก “บวร” (บ้าน–วัด–โรงพยาบาล) อย่างเป็นรูปธรรม

2. ควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพพระคิลานุปัฏฐาก (พระ อสว.) ให้เป็นผู้นำด้านสุขภาพในวัด ผ่านการอบรมความรู้ด้านสาธารณสุข การป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) และการดูแลผู้ป่วยระยะยาว

3. ควรผลักดันนโยบายวัดส่งเสริมสุขภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาวะ โภชนาการที่เหมาะสม และกิจกรรมทางกายตามสมณสารูป

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานสาธารณสุขสามารถนำรูปแบบสาธารณสุขเชิงพุทธบูรณาการไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในกลุ่มพระสงฆ์ โดยเฉพาะการป้องกันโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

2. วัดและชุมชนสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ เช่น การรณรงค์โภชนาการที่เหมาะสม การส่งเสริมสติปัฏฐาน 4 และกิจกรรมทางกายตามวิถีสงฆ์

3. สถานพยาบาลสามารถนำแนวคิดการแพทย์บูรณาการและธรรมโอสถไปใช้ในการดูแลพระสงฆ์ เพื่อให้การรักษาครอบคลุมทั้งมิติร่างกายและจิตใจ

Citation : Phrakhrunimitrattanaphon, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Phrakrusripanyavikrom, P., & Sa-ard-iam, T. (2026). Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลลัพธ์เชิงประจักษ์ของรูปแบบสาธารณสุขเชิงพุทธบูรณาการต่อการลดปัจจัยเสี่ยงและอัตราการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในพระสงฆ์ในระยะยาว

2. ควรศึกษาบทบาทของพระคิลานุปัฏฐากและเครือข่ายชุมชนเชิงลึก เพื่อพัฒนาแนวทางเสริมสร้างศักยภาพผู้นำด้านสุขภาพในองค์กรสงฆ์

3. ควรพัฒนางานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้วัด ชุมชน และหน่วยงานสาธารณสุขมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมสุขภาพจิต. (2561). *แผนพัฒนาสุขภาพจิตแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2561–2580)*. กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

คณิศฉัตร์ วุฒิศักดิ์สกุล. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ สาขาภาคเหนือ, 24*(1), 71–83.

จงจิตร อังคทะวานิช. (2567). *สงฆ์ไทยไกลโรค-เข้าพรรษา-อย่าลืมตักบาตรถาม (สุขภาพ) พระ*. สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. https://www.nationalhealth.or.th/index.php/en/node/937

ณัฏฐกิตต์ แสงขัน. (2567). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการแสวงหาระบบบริการสุขภาพของพระสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่* [วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].

นภา อรุณพิบูลย์. (2563). การฟื้นฟูสภาพทางจิตสังคม: แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วย. *วารสารจิตเวชศาสตร์และจิตวิทยา, 25*(4), 78–92.

พระครูพิพิธสุตาทร. (2567). *พระสงฆ์กับระบบหลักประกันสุขภาพ โจทย์ใหญ่ที่ยังต้องขับเคลื่อนอีกมาก*. Hfocus. https://www.hfocus.org/content/2018/09/16305

พระธีรเดช ธีรปญฺโญ (ประเสริฐสังข์). (2560). *ศึกษาการบริโภคอาหารเชิงบูรณาการของพระสังฆาธิการ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี* [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย].

พระมหาฉัตรเพชร สมาจาโร (พื้นสันเทียะ). (2566). *รูปแบบการสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์* [ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ราชกิจจานุเบกษา. (2555). *พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545*.

Citation : พระครูนิมิตรัตนาภรณ์, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

ศศวรรณ อัตถวรคุณ, นิตยา งามดี, และวิเชษฐ์ เชิดสันเทียะ. (2562). สุขภาพพระสงฆ์ในเขตเมือง: ปัญหาที่ควรได้รับการดูแล. *วชิรเวชสารและวารสารเวชศาสตร์เขตเมือง, 63*(ฉบับพิเศษ), 177–184.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2567). *สปสช. เผยภาพรวมกลุ่มพระสงฆ์เข้าถึงหลักประกันสุขภาพมากขึ้น*. https://www.nhso.go.th/news/3382

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. (2567). *องค์ประกอบของงานสาธารณสุขมูลฐาน*. http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=12&chap=1&page=t12-1-infodetail05.html

สุภาพร คชารัตน์. (2560). จาก “สุขภาพ” สู่ “สุขภาวะ”: การปฏิรูประบบสุขภาพของวงการสาธารณสุขไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 10*(2), 2814.

อลงกรณ์ สุขเรืองกูล, ทวีลักษณ์ วรรณฤทธิ์, ประทับจิต บุญสร้อย, และไพโรจน์ อุตศรี. (2560). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมสร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในจังหวัดเชียงราย. *พยาบาลสาร, 44*(ฉบับพิเศษ 2), 38–48.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, กระทรวงการคลัง, และสำนักงานประกันสังคม. (2568). *รู้ทัน 4 ระบบประกันสุขภาพไทย คุ้มครองอะไรบ้างในปี 2568*. Thai PBS. https://www.thaipbs.or.th/news/content/352794

Green, L. W., & Kreuter, M. W. (2005). *Health program planning: An educational and ecological approach* (4th ed.). McGraw-Hill.

Kleinman, A. (1980). *Patients and healers in the context of culture: An exploration of the borderland between anthropology, medicine, and psychiatry*. University of California Press.

Marmot, M. (2015). *The health gap: The challenge of an unequal world*. Bloomsbury Publishing.

Orem, D. E. (2001). *Nursing: Concepts of practice* (6th ed.). Mosby.

Palank, C. L. (1991). Determinants of health-promotive behavior: A review of current research. *Nursing Clinics of North America, 26*(4), 815–832.

Peplau, H. E. (1991). *Interpersonal relations in nursing: A conceptual frame of reference for psychodynamic nursing*. Springer Publishing Company.

Citation : Phrakhrunimitrattanaphon, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Phrakrusripanyavikrom, P., & Sa-ard-iam, T. (2026). Public Health Model in Buddhism for Good Health of Monks in Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

Citation : พระครูนิมิตรัตนาภรณ์, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, พระครูศรีปัญญาวิกรม, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). รูปแบบสาธารณสุขในพระพุทธศาสนาเพื่อสุขภาพดีของพระสงฆ์ในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303710. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303710

การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

The Development of a Prototype Area for Public Welfare Activities by the Sangha of Surin Province

พระวชิรสิทธิโกศล[1*], พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ[2], ทวีศักดิ์ ทองทิพย์[3], และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม[4]

Phrawachirasittikosol[1*], Phrakhrupariyatthiwisutthikun[2], Taweesak Tongtip[3], and Thanarat Sa-ard-iam[4]

[1*-4]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, สุรินทร์; Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus, Surin, Thailand

*Corresponding Author; e-mail : Somvangram@gmail.com

DOI : 10.65205/jlgisrru.2026.e303718

Received : June 26, 2026; **Revised :** August 29, 2026; **Accepted :** August 31, 2026

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์” มีวัตถุประสงค์ 3 คือ 1) เพื่อศึกษางานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ และ 3) เพื่อการนำเสนอการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ที่เหมาะสมของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจการศึกษาเชิงเอกสารปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก และทุติยภูมิงานเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มพระสังฆาธิการ 2) กลุ่มนักวิชาการด้านการจัดการเชิงพุทธ 3) กลุ่มผู้นำชุมชน และ 4) กลุ่มประชาชนทั่วไป รวม 48 รูป/คน และการสนทนากลุ่ม โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงแล้วนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า

1) งานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องอาศัยหลักการบริหารวัดสมัยใหม่ควบคู่กับหลักธรรม ได้แก่ การสร้างค่านิยมร่วม การจัดโครงสร้างองค์กร การจัดระบบงาน การจัดกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม และการพัฒนาบุคลากร โดยยึดหลัก “สะอาด สว่าง และสงบ” เป็นกรอบสำคัญในการจัดการพื้นที่วัดให้เอื้อต่อการเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และการช่วยเหลือสังคมอย่างยั่งยืน

2) สภาพพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ วัดสว่างอารมณ์ วัดปทุมทอง วัดทุ่งไทรขะยูง วัดสีโควนาราม และวัดสุทธิธรรมาราม พบว่า พื้นที่ต้นแบบแต่ละแห่งมีบริบททางประวัติศาสตร์ ที่ตั้ง สภาพชุมชน และรูปแบบการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ที่แตกต่างกัน แต่มีจุดร่วมสำคัญคือการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการช่วยเหลือประชาชนในระดับชุมชน

Citation : Phrawachirasittikosol, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Tongtip, T., & Sa-ard-iam, T. (2026). The Development of a Prototype Area for Public Welfare Activities by the Sangha of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e303718

3) การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ที่เหมาะสมของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ มี 5 ด้าน คือ เชิงนโยบาย เชิงโครงสร้างและการบริหาร เชิงบุคลากร เชิงบริการและกิจกรรม และสู่ความยั่งยืน การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์จำเป็นต้องดำเนินการควบคู่กันทั้งในมิติด้านจิตใจ สังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ โดยยึดหลักพระพุทธศาสนาเป็นฐาน และใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์และสามารถขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords) : การพัฒนา, คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์, งานสาธารณสงเคราะห์, พื้นที่ต้นแบบ

Abstract

The research entitled “The Development of Model Areas for Public Welfare Work of the Sangha of Surin Province” had three objectives: (1) to study public welfare work in Buddhism, (2) to investigate the conditions of model areas for public welfare work of the Sangha in Surin Province, and (3) to propose appropriate development guidelines for model areas of public welfare work of the Sangha in Surin Province. This study employed a qualitative research methodology. Data were collected through the examination of primary documentary sources, namely the Tipitaka, and secondary sources, including relevant documents and academic literature. Data were also obtained through observation, in-depth interviews with four groups of key informants: (1) Sangha administrative monks, (2) scholars in Buddhist management, (3) community leaders, and (4) members of the general public, comprising a total of 48 participants. In addition, focus group discussions were conducted. The participants were selected through purposive sampling. The collected data were then analyzed and presented using descriptive and analytical methods.

The research findings revealed that:

1) Public welfare activities in Buddhism require the integration of modern temple management principles with Buddhist teachings, including the creation of shared values, organizational structuring, work system management, concrete activity organization, and personnel development. The principles of “cleanliness, brightness, and peacefulness” serve as a key framework for managing temple spaces to support sustainable roles as centers of learning and social assistance.

2) The five model areas of public welfare activities of the Sangha in Surin Province, namely Wat Sawang Arom, Wat Pathum Thong, Wat Thung Sai Khayung, Wat Si Khuanaram,

Citation : พระวชิรสิทธิโกศล, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303718.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303718

and Wat Sutthidhammararam, each possess distinct historical backgrounds, locations, community contexts, and modes of public welfare operations. However, they share a common role as centers for providing assistance to local communities.

3) The appropriate guidelines for developing model areas of public welfare activities of the Sangha in Surin Province consist of five approaches: policy-based development, structural and administrative development, personnel development, service and activity development, and sustainability-oriented development.

The development of model areas of public welfare work of the Sangha in Surin Province should be carried out holistically across spiritual, social, economic, and health dimensions. This development should be grounded in Buddhist principles and driven by community participation as a key mechanism in order to achieve tangible outcomes and enable sustainable expansion to other areas.

Keywords : Development, Model Area, Public Welfare Work, Sangha of Surin Province

บทนำ (Introduction)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีหลักคำสอนให้มนุษย์นำมาปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาจึงมิใช่เพียงแค่เป็นปรัชญาหรือทฤษฎีเท่านั้น หากยังมีเนื้อหาครอบคลุมถึงชีวิตความเป็นอยู่ ความนึกคิดแทบทุกด้าน และที่สำคัญคือเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่มหาชน และเป็นการอนุเคราะห์ต่อชาวโลก โดยมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระบรมศาสดาผู้ทรงเปี่ยมไปด้วยพระปัญญาธิคุณ พระวิสุทธิคุณและพระมหากรุณาธิคุณ การบำเพ็ญกรณียกิจของพระพุทธเจ้าและพระสาวกมีวัตถุประสงค์และขอบเขตกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากพุทธพจน์ตั้งแต่ครั้งแรกที่ทรงส่งพระสาวกออกประกาศพระศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” (วิ.ม. (ไทย) 4/32/41) ซึ่งเป็นแนวทางแห่งการสงเคราะห์เวไนยสัตว์โลกที่พระองค์ทรงมีความปรารถนาให้พระสงฆ์สาวกได้ถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านงานสาธารณสงเคราะห์แก่ชาวโลก พระสงฆ์สาวกจึงมีภาระหน้าที่อันสำคัญที่ต้องให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ทั้งหลาย

งานสาธารณสงเคราะห์นับว่าเป็นงานสำคัญของคณะสงฆ์ ซึ่งมหาเถรสมาคมได้กำหนดหน้าที่ให้เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบล มีหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อย การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ในเขตการปกครองของตน ให้ดำเนินไปด้วยดี (ชำเรือง วุฒิจันทร์, 2541) สถาบันสงฆ์ไทยได้เล็งเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่และภาระสำคัญที่ต้องเข้าไปมีบทบาท โดยให้

Citation : Phrawachirasittikosol, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Tongtip, T., & Sa-ard-iam, T. (2026). The Development of a Prototype Area for Public Welfare Activities by the Sangha of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e303718

งานสงเคราะห์เกื้อกูลแก่ประชาชน ทั้งด้านจิตใจและวัตถุ ตลอดจนด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์ยากของคนในสังคม ด้วยเหตุนี้สังคมไทย จึงได้ตั้งความหวังไว้กับสถาบันสงฆ์ที่จะเข้ามาฟื้นฟูช่วยเหลือเยียวยา และเป็นขวัญกำลังใจให้แก่สังคมไทย

การสาธารณสงเคราะห์ เป็นศาสนกิจของคณะสงฆ์ที่เป็นการจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหน่วยงานหรือของคณะบุคคล หรือบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการศึกษาสงเคราะห์ หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือกิจการของรัฐหรือเอกชนที่ดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป (กรมการศาสนา, 2542)

การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์นั้น พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นจำนวนมาก หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น สงเคราะห์สาธารณะประโยชน์เป็นกิจกรรมที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ ด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสังเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ แยกโดยลักษณะ มี 4 ประการ คือ (1) การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล (2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ (3) การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ และ (4) การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป การสาธารณสงเคราะห์ จึงเป็นการแสดงถึงบทบาทของพระภิกษุสงฆ์ไทย ในด้านสังคมสงเคราะห์และการสงเคราะห์บุคคล และสาธารณสงเคราะห์ โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการดำเนินงานเป็นไปด้วยความเอื้อเฟื้อต่อกันและกันทั้งสองฝ่าย (พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ, 2560)

คณะสงฆ์พิจารณาเห็นความสำคัญในการสงเคราะห์ช่วยเหลือชุมชน การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นการแสดงบทบาทของภิกษุสงฆ์ในด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งการสงเคราะห์บุคคลและสาธารณสงเคราะห์ โดยมีภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำชุมชนในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เพราะภิกษุสงฆ์เป็นศูนย์กลางเชื่อมประสานระหว่างคนจนกับคนรวย ปัจจัยที่ได้รับบริจาคมา ภิกษุสงฆ์ก็ใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคล ผู้ขาดแคลนและด้อยโอกาสดังกล่าว แล้วการสาธารณสงเคราะห์เป็นงานการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวแก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัด ทายกทายิกาของวัด หรือประชาชนทั่วไป วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคม วัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัด วัดเป็นศูนย์กลางของสังคม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน เมื่อประชาชนเดือดร้อน ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ก็เป็นหน้าที่ทางวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ ช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ยากของคนในสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ล้วนแต่มีความต้องการและตั้งความหวังไว้กับสถาบัน สงฆ์ที่จะมาช่วยเหลือเยียวยาสังคมเป็นอย่างมาก จนบางครั้งถูกถามจากสังคมว่า พระสงฆ์เอาแต่สุขสบาย เอาเปรียบสังคม ไม่เหลียวแลทอดทิ้งประชาชนผู้ทุกข์ยาก บางที่เป็นผู้สร้างปัญหาทางสังคมเสียเอง หากแต่ว่าสถาบันสงฆ์ยังคงประมาทไม่เห็นความสำคัญปล่อยปละละเลยไม่สนใจปัญหางานสังคมสงเคราะห์ให้เป็นอย่างนี้ ย่อมส่งผลกระทบต่อสถาบันในเชิงลบ จนยากที่จะแก้ไขได้ในอนาคตภายภาคหน้าอย่างแน่นอน

Citation : พระวชิรสิทธิโกศล, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303718

งานสาธารณสงเคราะห์เป็นภารกิจสำคัญของคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีบทบาทในการช่วยเหลือและพัฒนาสังคมทั้งด้านวัตถุและจิตใจของประชาชน โดยถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนตั้งแต่สมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนาได้เน้นการสงเคราะห์เกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ผ่านหลักเมตตาและกรุณา ซึ่งพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมและช่วยเหลือสังคมอย่างต่อเนื่องในบริบทสังคมไทย วัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางของชุมชน มีบทบาทในการช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านการศึกษา สังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การบรรเทาสาธารณภัย และการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสังคม

การดำเนินงานดังกล่าวยังช่วยส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ให้สอดคล้องกับภารกิจของคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบันและช่วยให้การจัดการทรัพยากรและกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างศรัทธาและความร่วมมือระหว่างวัดกับประชาชน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนตามหลักพระพุทธศาสนา ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติในการพัฒนาสังคมไทยโดยรวม

โดยมีพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์ ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจำนวน 5 วัด ที่มีการจัดดำเนินการเกี่ยวกับงานสารณสงเคราะห์ซึ่งมีความโดดเด่นจนได้รับรางวัลจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนระดับต่างๆ ดังต่อไปนี้ คือ 1) วัดสว่างอารมณ์ หมู่ที่ 1 ตำบลปราสาททนง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 2) วัดศรีโควนาราม หมู่ที่ 9 ตำบลกังแอน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 3) วัดทุ่งไทรขะยูง หมู่ที่ 7 ตำบลยางสว่าง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ 4) วัดปทุมทอง หมู่ที่ 1 ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ และ5) วัดสุทธิธรรมาราม (วัดใหม่หลวงตาเยื้อน) อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาวิจัยในเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์” เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่ายและให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษางานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อการนำเสนอการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินท์

การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

แนวคิดในการทบทวนวรรณกรรมในดุษฎีนิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิด มาเป็นกรอบในการศึกษาดังต่อไปนี้

Citation : Phrawachirasittikosol, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Tongtip, T., & Sa-ard-iam, T. (2026). The Development of a Prototype Area for Public Welfare Activities by the Sangha of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e303718

1. แนวคิดงานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา

แนวคิดสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนามีจุดเริ่มต้นจากพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าทรงส่งพระสาวกออกเผยแผ่ธรรมเพื่อ “ประโยชน์สุขของมหาชน” และ “อนุเคราะห์ชาวโลก” (วิ.ม. (ไทย) 4/32/40)ซึ่งสะท้อนว่าพระสงฆ์มิได้มีหน้าที่เพียงพัฒนาตนเอง แต่ยังต้องมีบทบาทช่วยเหลือสังคมตามหลัก “โลกานุกัมปา” แนวคิดนี้ถูกนำไปปฏิบัติผ่านหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อเกื้อกูลชุมชนทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยเฉพาะในบริบทสังคมไทยที่ใช้แนวคิด “บวร” (บ้าน/วัด/โรงเรียน) เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของการสงเคราะห์สังคม ทั้งในภาวะปกติและยามวิกฤต ดังนั้น งานสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของพระพุทธองค์ในการนำธรรมะมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ และสร้างความเข้มแข็งให้สังคมอย่างยั่งยืน

รูปแบบของสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้มีการพัฒนาให้เป็นระบบและสอดคล้องกับสังคม โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ ประการแรก การแบ่งตามพันธกิจหลัก 4 ด้าน คือ (1) การสงเคราะห์ เน้นการช่วยเหลือเบื้องต้นเพื่อบรรเทาทุกข์ (2) การเกื้อกูล เน้นการสนับสนุนชุมชนในระยะยาว (3) การพัฒนา มุ่งสร้างอาชีพและเสริมศักยภาพให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ และ (4) การบูรณาการ เป็นการเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ประการที่สอง รูปแบบกิจกรรมเชิงรูปธรรม ซึ่งครอบคลุมหลายด้าน เช่น ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ และด้านสาธารณูปโภค โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน โดยรวม รูปแบบสาธารณสงเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนบทบาทของพระพุทธศาสนาในการช่วยเหลือ พัฒนา และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน (ไพบูลย์ เสียงก้อง, 2544)

ดังที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า จากแนวคิดของแพทริเซีย เชอร์วูด (Patricia Sherwood, 2001) สะท้อนให้เห็นว่า พระพุทธศาสนามีบทบาทด้านสวัสดิการสังคมและการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมทางสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของวิถีปฏิบัติทางพุทธศาสนา ทั้งในด้านการศึกษา การดูแลสุขภาพ การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

งานสาธารณสงเคราะห์ เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญ ของพระสงฆ์ เป็นการดำเนินงานที่ต้องประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์ในการป้องกัน ฟื้นฟู และพัฒนาบุคคลคล กลุ่ม ชุมชน หรือสังคมที่ประสบปัญหา โดยการนำวัตถุ ความรู้ ความเข้าใจ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสังคม ผนวกกับหลักการ วิธีการ สังคมสงเคราะห์ เพื่อช่วยเหลือให้บุคคล กลุ่ม ชุมชน หรือสังคม สามารถพึ่งพาตนเองได้ หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี เป็นงานที่สำคัญที่พระสงฆ์ให้ความสงเคราะห์ประชาชนในชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นผู้นำที่สำคัญ และเป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและจิตใจในรูปแบบต่าง ๆ และยังเป็นการสร้างความผูกพัน ระหว่างวัดกับบ้านอีกทางหนึ่งด้วย ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายกฎระเบียบของ

Citation : พระวชิรสิทธิโกศล, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303718

บ้านเมือง เพื่อมุ่งพัฒนาทั้งทางคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางวัตถุและจิตใจให้มีความสมดุลทั้งกาย วาจา และใจอันจะนำความสุข ความเจริญพัฒนามาสู่วัดและชุมชนสังคมประเทศชาติต่อไป

งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยโดยเฉพาะระดับวัดมีความสำคัญมากโดยมีพระสังฆาธิการในทุกระดับ มีส่วนสำคัญมากในการขับเคลื่อนงานด้าน สาธารณสงเคราะห์แก่ประชาชนและชุมชนเป็นอย่างมาก เป็นการดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุและพัฒนาจิตใจควบคู่กันไปในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย และงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือผู้คนในสิ่งที่เขาต้องการ และมีความจำเป็นแล้ว ยังเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างพระสงฆ์ องค์กรสงฆ์ วัด และชาวบ้านชุมชน และหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน อย่างดีที่สุดอีกทางหนึ่งด้วย อันพื้นฐานสำคัญในการสร้างสานสัมพันธ์สามัคคีปรองดองของคนในสังคม

รูปแบบของงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีความหลากหลายและครอบคลุมหลายด้าน โดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำในการพัฒนาสังคม ได้แก่ (1) ด้านการศึกษา ส่งเสริมทั้งการเรียนทางธรรมและทางโลก พร้อมปลูกฝังคุณธรรม (2) ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยและส่งเสริมการแพทย์แผนไทย (3) ด้านการช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ประสบภัย บรรเทาความเดือดร้อนในยามวิกฤต (4) ด้านการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมอาชีพและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ (5) ด้านการเผยแผ่ธรรมะและจิตอาสา โดยใช้สื่อสมัยใหม่เข้าถึงประชาชน โดยรวม งานสาธารณสงเคราะห์เหล่านี้สะท้อนบทบาทของพระสงฆ์ไทยในการช่วยเหลือสังคมทั้งด้านกาย ใจ และปัญญา ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาต้นแบบ

การพัฒนาต้นแบบเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้การสร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ความหมายของการพัฒนาต้นแบบไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการสร้างสิ่งของหรือระบบ แต่ยังหมายถึงการเรียนรู้ การทดลอง และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์และสังคม ในยุคดิจิทัล การพัฒนาต้นแบบได้กลายเป็นหัวใจของการสร้างนวัตกรรมในทุกสาขา ทั้งภาคอุตสาหกรรม การศึกษา และการบริหารจัดการ การเข้าใจความหมายและกระบวนการของการพัฒนาต้นแบบจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21

ประเภทของการพัฒนาต้นแบบมีความหลากหลายและมีบทบาทสำคัญในกระบวนการสร้างนวัตกรรม การเข้าใจลักษณะ จุดประสงค์ และข้อดีของแต่ละประเภทช่วยให้ผู้พัฒนาสามารถเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาต้นแบบจึงไม่ใช่เพียงการสร้างสิ่งจำลอง แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้ การทดลอง และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้และสังคมในวงกว้าง

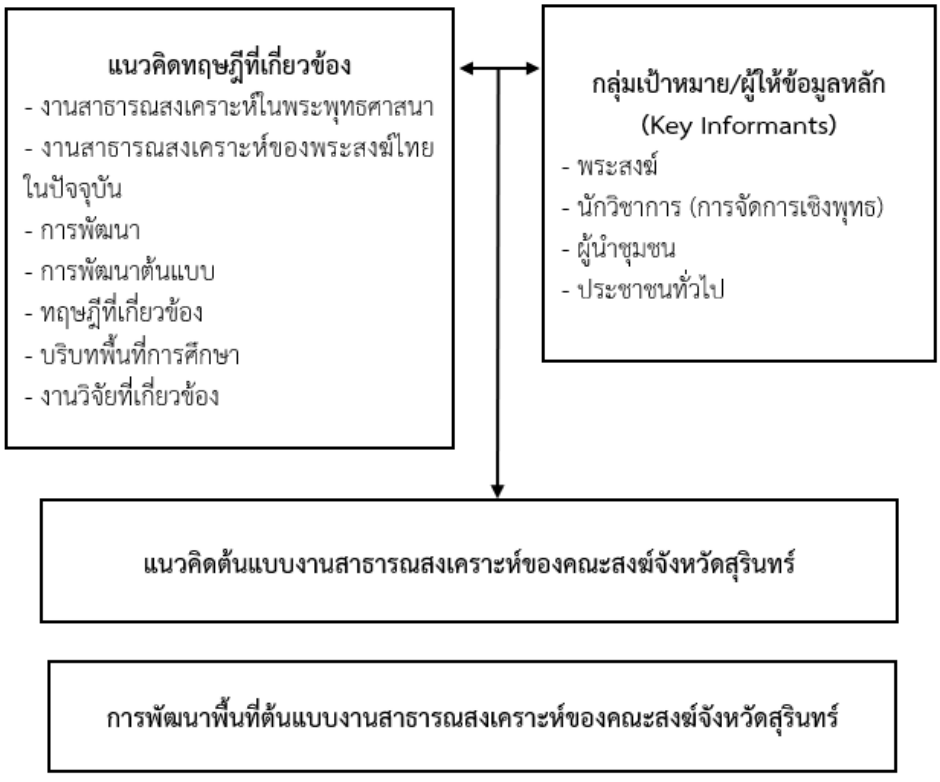
Citation : Phrawachirasittikosol, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Tongtip, T., & Sa-ard-iam, T. (2026). The Development of a Prototype Area for Public Welfare Activities by the Sangha of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e303718

4.รูปแบบของการพัฒนาต้นแบบ

สำหรับรูปแบบของการพัฒนาต้นแบบนั้น วิทยา จันทร์ทอง (2565) ได้จำแนกรูปแบบการพัฒนาต้นแบบออกเป็น 5 รูปแบบหลัก ได้แก่ การพัฒนาแบบลำดับขั้น การพัฒนาแบบวนซ้ำ การพัฒนาแบบเพิ่มพูน การพัฒนาแบบขนาน และการพัฒนาแบบรวดเร็ว ซึ่งแต่ละรูปแบบมีลักษณะและกระบวนการดำเนินงานที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนา โดยมีทั้งแนวทางที่เน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การแบ่งพัฒนาเป็นส่วนย่อย การดำเนินงานหลายแนวทางพร้อมกัน และการสร้างต้นแบบอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทั้งนี้ แต่ละรูปแบบต่างมีข้อดีและข้อจำกัดเฉพาะด้าน จึงควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของโครงการ ทรัพยากร และเป้าหมายของการพัฒนา เพื่อให้ได้ต้นแบบที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้อย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ผู้ศึกษาจึงได้วางกรอบแนวคิดการศึกษา ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

Citation : พระวชิรสิทธิโกศล, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303718

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารจากปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 และเอกสารทุติยภูมิ คือ หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ดังมีรายละเอียดแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เก็บรวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลในชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ที่เกี่ยวข้อง เช่น อรรถกถา ฎีกา ตำราหนังสือ งานวิชาการต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากวารสาร และห้องสมุดต่าง ๆ เป็นต้น หานำข้อมูลที่ได้มารวบรวมจัดประเภท แยกแยะประมวล วิเคราะห์ ตีความ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดโครงการวิจัยดำเนินเรื่อง และออกแบบเครื่องมือการวิจัยโดยความเห็นชอบของกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 48 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ในพื้นที่เป้าหมาย 5 แห่ง คือ 1) วัดสว่างอารมณ์ หมู่ที่ 1 ตำบลปราสาททะนง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 2) วัดสีโควนาราม หมู่ที่ 9 ตำบลกังแอน อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 3) วัดทุ่งไทรขะยูง หมู่ที่ 7 ตำบลยางสว่าง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ 4) วัดปทุมทอง หมู่ที่ 1 ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ และ 5) วัดสุทธิธรรมาราม อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยผู้วิจัยได้มีหนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์จากบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ เพื่อติดต่อขออนุญาตสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ตามวัน เวลาที่นัดไว้ จากนั้นเมื่อสัมภาษณ์เสร็จนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการศึกษา และกิจกรรมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ช่วยให้การได้ข้อมูลในทุกมิติ จากการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความหลากหลาย จำนวน 12 รูป/คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และมีประสบการณ์ในประเด็นการวิจัย ทั้งนี้ เพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจน ตรงประเด็น มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ เพื่อลดอคติที่ก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการวิจัย และในขั้นตอนสุดท้าย คือ นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากศึกษาเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม มารวบรวมแยกแยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวล และนำเสนอผลงานวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

งานวิจัยเรื่องนี้ ได้รับใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนองานวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.793/2568 วันที่ให้การรับรอง 20 ธันวาคม 2568 วันหมดอายุใบรับรอง 20 ธันวาคม 2569

Citation : Phrawachirasittikosol, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Tongtip, T., & Sa-ard-iam, T. (2026). The Development of a Prototype Area for Public Welfare Activities by the Sangha of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e303718

ผลการวิจัย (Research Results)

1. งานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา

งานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก มีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดหลักของงานสาธารณสงเคราะห์มาจากพุทธพจน์ในการส่งพระธรรมทูตออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคต้นพุทธกาล คือ *“จรถ ภิกฺขเว จาริกำ พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย ตาย สุขาย เทวมนุสสานำ เทเสถ ภิกฺขเว ธมฺมำ อาทิกลฺยาณำ มชฺเฌกลฺยาณำ ปริโยสานกลฺยาณำ”* (วิ.ม. (บาลี) 4/32/40) แปลความว่า *“ภิกษุทั้งหลาย ขอเธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และเพื่อความสุขแก่ทวยเทพ และมนุษย์ทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น (ศีล) งามในท่ามกลาง (สมาธิ) และงามในที่สุด (ปัญญา) เถิด”* (วิ.ม. (ไทย) 4/32/40)

งานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนามีรากฐานสำคัญมาจากพุทธประสงค์ของพระพุทธเจ้าที่ทรงมอบหมายให้พระสาวกชุดแรกออกจาริกเพื่อ “ประโยชน์สุขของมหาชน” และ “เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก” แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทของพระสงฆ์มิได้จำกัดอยู่เพียงการบำเพ็ญสมณธรรมเพื่อความพ้นทุกข์ส่วนตนเท่านั้น แต่ยังมีภาระหน้าที่ในการเยียวยาความทุกข์ยากของสังคมควบคู่กันไปตามหลัก “โลกานุกมฺปาย” หรือการกรุณาต่อชาวโลก ในมิติของการปฏิบัติ พระสงฆ์ได้ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือในการประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน ทั้งในด้านปัจจัยสี่ การให้ความรู้ และการสร้างขวัญกำลังใจ โดยเฉพาะในสังคมไทยที่ยึดถือโมเดล “บวร” (บ้าน-วัด-โรงเรียน) เป็นแกนกลางในการพัฒนา ทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางของการสงเคราะห์ทั้งในยามปกติและยามเกิดวิกฤตการณ์

งานสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นงานที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม โดยวัดมีบทบาทในการพัฒนาสังคม เป็นที่ประกอบพิธีทางศาสนา เป็นศูนย์กลางการศึกษา แหล่งเรียนรู้วิชาการ เป็นศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งต้องอาศัยหลักการบริหารวัดด้านสาธารณสงเคราะห์สมัยใหม่ ดังนี้ (1) การสร้างค่านิยม ได้แก่ การสร้างฉันทะให้เกิด ทั้งแก่ผู้บริหารเองด้วย และผู้ที่อยู่ในโครงสร้างการบริหารนั้นด้วย เพื่อให้เกิดแนวคิด และการประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางระบบ แบบแผนที่ได้วางไว้ เพื่อการบริหารวัด จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด (2) จัดโครงสร้าง ได้แก่ การสร้างรูปแบบระบบการบริหารให้เหมาะสม เป็นไปตามเป้าหมาย หรือจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ โครงสร้างจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่ง ในการสร้างความสำเร็จให้แก่การบริหารวัดของท่าน (3) จัดระบบงาน ได้แก่ การรักการบริหารต่าง ๆ ที่อยู่ภายในวัด ให้เป็นไปอย่างมีระบบและเป็นระเบียบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสนในการดำเนินงานและเป็นการง่ายแก่การตรวจสอบ (4) จัดกิจกรรม ได้แก่ การสร้างรูปแบบในเชิงปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับการบริหารงานเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ (5) บุคลากร ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ

Citation : พระวชิรสิทธิโกศล, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303718

บริหารงานไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือผู้อยู่อาศัยในวัดนั้น ๆ การเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เป็นสิ่งที่ควรตระหนักอย่างยิ่ง

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมงานสาธารณสงเคราะห์ ประกอบด้วย 1) สังคหวัตถุ 4 (ที.ปา. (ไทย) 11/313/2956); องฺ. จตุกฺก. (ไทย) 21/256/373) 2) ราชสังคหวัตถุ 4 (ที.ปา. (ไทย) 11/304/302) 3) พรหมวิหาร 4 (ที.ปา. (ไทย) 11/308/200; ขุ.ม. (ไทย) 29/149/403) และ 4) หลักสาราณียธรรม 6 (ที.ม. (ไทย) 10/246/194–195)

สาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนาปรากฏชัดในพระไตรปิฎกผ่านการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา โดยพระพุทธเจ้าทรงเป็นแบบอย่างในการดูแลภิกษุอาพาธ (วิ.ม.(ไทย) 5/365/240) ขณะที่คฤหัสถ์ผู้มีศรัทธา เช่น อนาถบิณฑิกเศรษฐี ผู้เป็นต้นแบบการพัฒนาชุมชนด้วยพลังแห่งศรัทธา(สํ.นิ (ไทย) 16/368/196) และนางวิสาขา มหาอุบาสิกา มหาอุบาสิกา ผู้เป็นเลิศในการถวายทาน (องฺ.เอกฺก. (ไทย) 20/255/32) หรือมาฆมาณพ (ขุ.ธ.(ไทย) 25/30-32/50-52) ที่เป็นตัวอย่างของการพัฒนาชุมชนในรูปแบบของสาธารณสงเคราะห์ ได้บำเพ็ญทานและสนับสนุนกิจการสาธารณประโยชน์อย่างต่อเนื่อง

2. สภาพพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

ผลการศึกษาสภาพพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 5 แห่ง พบว่า พื้นที่ต้นแบบแต่ละแห่งมีบริบททางประวัติศาสตร์ ที่ตั้ง สภาพชุมชน และรูปแบบการดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ที่มีความแตกต่างกัน แต่มีจุดร่วมสำคัญคือการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการช่วยเหลือประชาชนในระดับชุมชน ดังมีรายละเอียดแต่ละวันดังนี้

1) วัดสว่างอารมณ์ สภาพพื้นที่ต้นแบบของวัดสว่างอารมณ์ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ แม้จะมีผลงานด้านสาธารณสงเคราะห์ที่โดดเด่น แต่ยังประสบปัญหาด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอต่อการช่วยเหลือประชาชน โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์ความไม่สงบตามแนวชายแดนไทย–กัมพูชาที่มีผู้อพยพจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดด้านที่พักสำหรับจิตอาสาและทรัพยากรในการปฏิบัติงาน

2) วัดปทุมทอง สภาพพื้นที่ต้นแบบของวัดปทุมทอง อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ เป็นวัดที่มีบทบาทโดดเด่นด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยร่วมกับโรงพยาบาลท่าตูมจัดตั้ง “ศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพ สถานชีวาภิบาล” เพื่อแก้ปัญหาความแออัดของโรงพยาบาลและรองรับจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้ป่วยด้านกายภาพบำบัด ศูนย์ดังกล่าวดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงพยาบาล และชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมสุขภาวะทางกายและจิตใจ รวมถึงให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ชายแดนไทย–กัมพูชา

3) วัดทุ่งไทรขะยูง สภาพพื้นที่ต้นแบบของวัดทุ่งไทรขะยูง อำเภอรัตนะบุรี จังหวัดสุรินทร์ เป็นวัดที่มีบทบาทโดดเด่นด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยเฉพาะโครงการ “เลิกเหล้า” ที่ช่วยฟื้นฟูสุขภาวะของประชาชนในชุมชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ยาสมุนไพร และวัสดุอุปกรณ์

Citation : Phrawachirasittikosol, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Tongtip, T., & Sa-ard-iam, T. (2026). The Development of a Prototype Area for Public Welfare Activities by the Sangha of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e303718

ที่จำเป็นต่อการให้บริการ เนื่องจากมีผู้เข้ารับการรักษาจำนวนมาก สาเหตุสำคัญมาจากการขาดผู้สืบทอดองค์ความรู้ด้านสมุนไพรและการรักษาตามแนวทางดั้งเดิม รวมทั้งข้อกำหนดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย

4) วัดสีโควนาราม สภาพพื้นที่ต้นแบบของวัดสีโควนาราม อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นวัดที่มีบทบาทโดดเด่นด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยให้บริการยืมอุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์แก่ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย และผู้พิการในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังประสบปัญหาด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และเครื่องมือทางการแพทย์ที่มีไม่เพียงพอต่อความต้องการที่

5) วัดสุทธิธรรมาราม สภาพพื้นที่ต้นแบบของวัดวัดสุทธิธรรมาราม (วัดใหม่หลวงตาเยื้อน) มีบทบาทสำคัญด้านสาธารณสงเคราะห์และการช่วยเหลือชุมชนอย่างต่อเนื่อง แต่ยังประสบปัญหาด้านงบประมาณ ทรัพยากร และบุคลากรจิตอาสาที่มีอยู่อย่างจำกัด อีกทั้งภารกิจของวัดที่มีความหลากหลายส่งผลให้การบริหารจัดการเชิงระบบยังไม่ชัดเจน

สรุปความได้ว่า ผลการศึกษาพื้นที่ต้นแบบทั้ง 5 วัดในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ทุกวัดมีบทบาทสำคัญด้านสาธารณสงเคราะห์ในการช่วยเหลือประชาชน ทั้งด้านสุขภาพ สวัสดิการสังคม การฟื้นฟูผู้ป่วย การดูแลผู้ด้อยโอกาส และการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤต อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังประสบปัญหาคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนที่เพิ่มขึ้น สาเหตุสำคัญมาจากการพึ่งพาศรัทธาและเงินบริจาคเป็นหลัก การขาดการสนับสนุนเชิงนโยบายและความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลให้มีผู้สูงอายุ ผู้ป่วย และกลุ่มเปราะบางเพิ่มมากขึ้น จึงนับเป็นความท้าทายสำคัญที่วัดต้องพัฒนาระบบการบริหารจัดการและสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อให้งานสาธารณสงเคราะห์สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

3. ผลนำเสนอการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ที่เหมาะสมของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ที่เหมาะสมของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ สามารถสังเคราะห์ได้จากการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนศักยภาพของวัดและชุมชน โดยมุ่งเน้นการยกระดับวัดให้เป็น “ศูนย์กลางการช่วยเหลือและการเรียนรู้ของชุมชน” อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาที่นำเสนอประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายร่วมด้านสังคมสันติสุข การเสริมสร้างศักยภาพด้านทรัพยากร บุคลากร และเครือข่ายความร่วมมือ การบูรณาการงานสาธารณสงเคราะห์กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรชุมชน รวมถึงการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้ ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ที่เหมาะสมของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ มี 5 แนวทาง ดังนี้

Citation : พระวชิรสิทธิโกศล, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303718.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303718

(1) แนวทางเชิงนโยบาย ได้แก่ กำหนดนโยบายงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ให้มีทิศทางและเป้าหมายชัดเจน และส่งเสริมการบูรณาการ “บ้าน-วัด-รัฐ-เครือข่ายชุมชน” อย่างเป็นระบบ

(2) แนวทางเชิงโครงสร้างและการบริหาร ได้แก่ พัฒนาวัดต้นแบบให้เป็นศูนย์ประสานงานสาธารณสงเคราะห์ระดับพื้นที่ และจัดทำระบบบริหารจัดการ การติดตาม และการประเมินผลการดำเนินงาน

(3) แนวทางเชิงบุคลากร ได้แก่ พัฒนาศักยภาพพระสงฆ์ จิตอาสา และอาสาสมัครชุมชน และสร้างระบบการถ่ายทอดองค์ความรู้และการสืบทอดงานอย่างต่อเนื่อง

(4) แนวทางเชิงบริการและกิจกรรม ได้แก่ พัฒนารูปแบบบริการด้านสาธารณสุข สวัสดิการสังคม และการฟื้นฟูคุณธรรมให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และขยายบทบาทวัดในการดูแลกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ประสบภัย

(5) แนวทางสู่ความยั่งยืน ได้แก่ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระยะยาวกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และพัฒนาพื้นที่ต้นแบบให้สามารถขยายผลสู่พื้นที่อื่นของจังหวัดสุรินทร์ได้

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. งานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา

งานสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนา พบว่า ปรากฏการณ์การทำงานด้านสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในพื้นที่วิจัยเป็นการปฏิบัติงานเชิงบูรณาการระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและคำสอนทางสังคม เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนในระดับพื้นที่และเป็นกลไกหนึ่งของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยพบว่า งานสาธารณสงเคราะห์ที่วัดและคณะสงฆ์ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดสุรินทร์ที่มีโครงสร้างสังคมแบบชุมชนเข้มแข็งและมีวัดเป็นศูนย์กลางของวิถีชีวิต ทั้งนี้ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์” มิได้เป็นเพียงกิจกรรมเชิงการกุศล หากแต่เป็น “ระบบการจัดการทางสังคมเชิงพุทธ” ที่มีบทบาทในการเสริมสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับแนวคิด Socially Engaged Buddhism ซึ่งเน้นการนำหลักธรรมอย่างสังคหวัตถุ 4 และการบริการต่อสังคม มาใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานจริงในสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมไทย เช่น การช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ผู้ด้อยโอกาส และการสงเคราะห์สาธารณะภัยต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนบทบาทเชิงสังคมของสถาบันสงฆ์ได้อย่างชัดเจน (สายชล ปัญญชิต และณัชพล ศิริสวัสดิ์, 2566) ทั้งนี้ เนื่องจากงานสาธารณสงเคราะห์ทางพระพุทธศาสนาเป็นงานจิตอาสาที่มุ่งประโยชน์สุขของส่วนรวม จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ การทำงานในลักษณะบูรณาการตามแนวคิด “บวร” (บ้าน/วัด/ราชการ) จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือ และนำไปสู่ความสำเร็จของงานสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Panyachit and Sirisawad (2025) พบว่า สถาบันพุทธศาสนาและกลุ่มอาสากู้ภัยในภาคเหนือมีการใช้หลักธรรมพุทธเพื่อนำงานช่วยเหลือสังคมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการผสาน

“การช่วยเหลือ” และ “การบูรณาการ” เข้ากับโครงสร้างการทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ส่งผลให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อภัยสาธารณะ นัยนี้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาของงานวิจัยที่พบในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ว่า การสาธารณสงเคราะห์มิใช่เป็นเพียงการมอบของหรือบริการ แต่คือการ “สร้างสังคมที่เอื้ออาทร” และผสานหลักธรรมเข้ากับกระบวนการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ

เมื่อพิจารณาในเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนผ่านหลัก สังคหวัตถุ 4 (อง.จตุกฺก. (ไทย) 21/32/50/51) ได้แก่ (1) ทาน (การให้) (2) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) (3) อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และ (4) สมานัตตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย) ซึ่งทำหน้าที่เป็น “กลไกเชิงคุณค่า” ในการขับเคลื่อนการทำงานของคณะสงฆ์ โดยเฉพาะมิติของทานและอัตถจริยาที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้ป่วย และผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ขณะเดียวกันปิยวาจาและสมานัตตตาได้เสริมสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน อันนำไปสู่ความร่วมมือในระดับพื้นที่อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ แนวคิดการสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนายังได้รับการสนับสนุนจากผลการศึกษาทางทฤษฎีที่วิเคราะห์จากพระไตรปิฎกว่า การช่วยเหลือต่อเพื่อนมนุษย์เพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้ทั้งทางกายและจิตนั้น เป็นหลักการพื้นฐานของการพัฒนาสังคมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “การช่วยเหลือเพื่อความสุขทั้งกายและใจ” (พระครูพิศาลจารุวรรณ, 2565) ดังนั้น ผลการศึกษาครั้งนี้ยืนยันว่า การสาธารณสงเคราะห์ภายใต้สงฆ์มิใช่งานส่งเสริมศีลธรรมเพียงอย่างเดียว แต่เป็น “กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่” ที่บูรณาการหลักธรรมกับกลไกสังคมร่วมสมัย มีความสัมพันธ์กับบริบทหน้าใหม่ของสังคมไทยที่ต้องดูแลกลุ่มเปราะบางอย่างเป็นองค์รวม นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิด “พุทธศาสนาเชิงสังคม” (Socially Engaged Buddhism) ซึ่งเน้นบทบาทของพระพุทธศาสนาในการเข้าไปมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้เพื่อบรรเทาความทุกข์ทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม ทั้งนี้ งานศึกษาร่วมสมัยชี้ให้เห็นว่า พุทธศาสนาเชิงสังคมมีลักษณะเป็น “พุทธศาสนาเชิงปฏิบัติ” ที่เชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับการแก้ไขปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (พระครูพิศาลจารุวรรณ, (2565)

2. สภาพพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

การศึกษาและวิเคราะห์สภาพพื้นที่ต้นแบบทั้ง 5 แห่ง ชี้ให้เห็นว่าแต่ละวัดมีบริบททางประวัติศาสตร์และโครงสร้างชุมชนที่แตกต่างกัน ทั้งด้านภูมิศาสตร์ สังคม และทรัพยากร แต่มีบทบาทร่วมกันคือการเป็น “ศูนย์กลางการช่วยเหลือชุมชน” ในระดับตำบลและอำเภอ ทั้งนี้ ประเด็นที่อภิปรายได้สำคัญคือ การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในพื้นที่ต้นแบบทั้ง 5 แห่ง มีทั้ง “ศักยภาพ” และ “ข้อจำกัด” ที่สะท้อนภาพรวมของพื้นที่ในจังหวัดสุรินทร์อย่างชัดเจน เช่น บทบาทวัดสว่างอารมณ์ที่เป็นศูนย์ร่วมศรัทธาและช่วยเหลือผู้ยากไร้ ในขณะที่ต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยภายใน

Citation : พระวชิรสิทธิโกศล, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303718.
https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303718

ที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของการดำเนินงาน โดยพบว่า ปัจจัยทางสังคม เช่น ความเปราะบางของครัวเรือน ความชุกของผู้สูงอายุ และปัญหาสังคม เช่น สุรา การพนัน ส่งผลต่อการทำงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสงฆ์และวัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของวัดในฐานะ “โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม” (Social Infrastructure) ที่มีความสำคัญต่อการดูแลกลุ่มเปราะบางและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระดับพื้นที่ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่า แม้วัดต้นแบบทั้ง 5 แห่งจะมีบริบทด้านประวัติศาสตร์ สังคม และทรัพยากรที่แตกต่างกัน แต่ล้วนมีบทบาทสำคัญในฐานะศูนย์กลางการช่วยเหลือและพัฒนาชุมชน โดยทำหน้าที่ดูแลผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มเปราะบางในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรสนับสนุน ขณะที่ปัญหาสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางประชากร เช่น การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ ความยากจน และพฤติกรรมเสี่ยงในชุมชน ได้เพิ่มภาระต่อการดำเนินงานของวัด จึงสะท้อนให้เห็นว่าวัดมิได้เป็นเพียงศูนย์กลางทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิจัยของ Juruan and Boonyarattanasoontorn (2023) ที่กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการรับมือกับความท้าทายของสังคมร่วมสมัย ทั้งในด้านโอกาสและข้อจำกัด นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงแนวทางการสร้างพื้นที่ต้นแบบให้ตอบโจทย์การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์จึงต้องคำนึงถึงภาพรวมของความต้องการของประชาชน สภาพเชิงโครงสร้าง และการเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอกเพื่อเสริมศักยภาพการทำงานในระยะยาว ดังนั้น ผลการศึกษานี้มิได้เป็นเพียงการบันทึกบริบทเฉพาะพื้นที่ แต่ยังสรุป “แรงขับเคลื่อน” และ “แรงต้าน” ในการทำงานเชิงสาธารณสงเคราะห์ซึ่งต้องได้รับการบูรณาการอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างพื้นที่ต้นแบบที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนทั้งในระดับตำบลและระดับจังหวัด

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเชิงวิเคราะห์ พบว่า การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในพื้นที่ต้นแบบทั้ง 5 แห่ง มีทั้ง “ศักยภาพ” และ “ข้อจำกัด” ที่ดำรงอยู่ควบคู่กัน โดยศักยภาพดังกล่าวปรากฏในรูปของทุนทางสังคม ความศรัทธาของประชาชน และความเป็นศูนย์กลางของวัด ขณะที่ข้อจำกัดปรากฏในมิติของทรัพยากร งบประมาณ และกำลังคน ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อความต่อเนื่องและความยั่งยืนของการดำเนินงาน ทั้งนี้ ในมิติของการตีความเชิงพุทธบูรณาการ สามารถอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวผ่านหลักอริยสัจ 4 (สำ.ม. (ไทย) 19/1081/592-593) ได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ (1) ทุกข์ คือ สภาพปัญหาของชุมชน เช่น ความยากจน ความเปราะบางของครัวเรือน และปัญหาสังคม (2) สมุทัย คือ สาเหตุของปัญหา เช่น โครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และพฤติกรรมเสี่ยง (3) นิโรธ คือ เป้าหมายของการแก้ไข ได้แก่ การลดความทุกข์และสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี และ (4) มรรค คือ แนวทางการดำเนินงานของคณะสงฆ์ผ่านกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานของคณะสงฆ์มิได้เป็นเพียงการช่วยเหลือปลายเหตุ แต่เป็นกระบวนการวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาเชิงระบบที่สอดคล้องกับหลักเหตุและผลในทางพระพุทธศาสนา ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยร่วมสมัยที่

Citation : Phrawachirasittikosol, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Tongtip, T., & Sa-ard-iam, T. (2026). The Development of a Prototype Area for Public Welfare Activities by the Sangha of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e303718

ชี้ให้เห็นว่า วัดและสถาบันศาสนาสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชน และมีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาสังคมในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในบริบทของสังคมที่มีความเปราะบางและความเหลื่อมล้ำในบริบทของจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทางสังคม เช่น โครงสร้างประชากรสูงวัย ความเปราะบางของครัวเรือน และปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง เช่น สุราและการพนัน มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของวัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบจำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทเชิงโครงสร้าง ควบคู่กับศักยภาพเชิงพื้นที่ สอดคล้องกับ Juruan, T., and Boonyarattanasoontorn, J, (2023 ที่ได้ค้นพบจากการศึกษาว่า ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันพระสงได้ทำหน้าที่อนุเคราะห์ในด้านการศึกษาทั้งส่วนที่จัดการศึกษาเองโดยตรงโดยเฉพาะยิ่งในส่วนที่ทางรัฐบาลไม่สามารถจัดการศึกษาบริการได้ทั่วถึงอันได้แก่ กลุ่มประชากรด้อยโอกาสทางสังคม ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจเป็นเหตุให้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ก็ได้อาศัยพระสงฆ์ให้การศึกษาในขณะที่ศึกษาก็ไม่ต้องใช้งบประมาณจากรัฐบาลทุนจากประชาชนโดยตรงทั้งที่อยู่อาศัยอาหารและในการใช้จ่าย แม้จะจะมีส่วนหนึ่งที่เรียนจบแล้วที่ทางฝ่ายคณะสงฆ์ที่ยังไม่ได้ใช้งานแล้วทานเหล่านั้นก็ลาสมณเพศออกไปก็ไปทำงานให้ทางรัฐบาล โดยที่รัฐไม่ต้องลงทุนหากมองอย่างนี้แล้วจะเห็นได้ว่าคณะสงฆ์ได้ช่วยเหลือสงเคราะห์รัฐบาลด้วยไม่เพียงแต่ได้ช่วยอนุเคราะห์กับกลุ่มประชาชนที่ด้อยโอกาสเพียงฝ่ายเดียวแต่อย่างไรก็ตาม บทบาทของพระสงฆ์ในการศึกษาสงเคราะห์นี้ อาจมองได้ทั้งที่เป็นระบบคือจัดการเรียนการสอนมีหลักสูตรที่แน่นอน และอีกที่จัดอย่างไม่เป็นระบบอาจเป็นลักษณะการให้ทุนสนับสนุนการศึกษา การให้ทุนสนับสนุนในการสร้างอาคารเรียนให้ทุนซื่อสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ในการศึกษาให้ทุนการเรียนให้กับครูเพื่อพัฒนาครูในสาขาที่ขาดแคลนให้ทุนการศึกษาแก่เด็กที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นต้น (ดังนั้น ความสำเร็จของพื้นที่ต้นแบบมิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เป็นผลจากการจัดสมดุลระหว่างแรงขับและแรงต้านผ่านกระบวนการบริหารจัดการเชิงระบบและเชิงพุทธ ผลการศึกษานี้จึงมิได้เป็นเพียงการอธิบายบริบทของพื้นที่ต้นแบบเท่านั้น แต่ยังเสนอกรอบแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่นได้ โดยเน้นการบูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรม กลไกทางสังคม และการบริหารจัดการเชิงระบบ เพื่อสร้างพื้นที่ต้นแบบที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในระดับพื้นที่และระดับนโยบาย

3. การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ที่เหมาะสมของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ที่เหมาะสม จำนวน 5 แนวทาง ได้แก่ เชิงนโยบาย เชิงโครงสร้างและการบริหาร เชิงบุคลากร เชิงบริการ และเชิงความยั่งยืน ซึ่งเมื่ออภิปรายเชื่อมกับกรอบทฤษฎีจะเห็นว่าแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวในงานวิจัยหลายฉบับว่า การพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ต้องอาศัย การผสานหลักพุทธศาสนาเข้ากับระบบบริหารสมัยใหม่และเครือข่ายสังคม ไม่ใช่แค่การทำงานเชิงกิจกรรมธรรมดา อาทิ แนวทางเชิงนโยบายที่ผลักดันให้คณะสงฆ์เชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อสร้างระบบสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มเปราะบาง ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ

Citation : พระวชิรสิทธิโกศล, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303718

Nilkote, Watana, , Suyajai, and Raksat (2025) ที่พบว่า สถาบันวัดและพระสงฆ์สามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเครือข่ายอาสาสมัครและความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิผล ในเชิงการตีความ แนวทางทั้ง 5 ประการสามารถอธิบายได้ผ่านหลัก ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) กล่าวคือ แนวทางเชิงนโยบายและโครงสร้างสะท้อนมิติของ “ศีล” ในความหมายของการจัดระเบียบสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีระบบ แนวทางเชิงบุคลากรและบริการสะท้อน “สมาธิ” ในแง่ของการพัฒนาศักยภาพและความตั้งมั่นในการปฏิบัติงาน ขณะที่แนวทางเชิงความยั่งยืนสะท้อน “ปัญญา” ในการมองเห็นเหตุปัจจัยและการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เมื่อพิจารณาในมิติของการบริหารจัดการเชิงพุทธ สามารถเชื่อมโยงกับหลัก อิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกภายในในการขับเคลื่อนการทำงานของพระสงฆ์และจิตอาสา กล่าวคือ การมี “ฉันทะ” หรือความพอใจในการช่วยเหลือสังคม เป็นแรงจูงใจสำคัญ ขณะที่ “วิริยะ” เป็นความเพียรในการดำเนินงาน “จิตตะ” เป็นความเอาใจใส่ต่อผู้รับบริการ และ “วิมังสา” เป็นการประเมินและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง อันส่งผลให้การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (และนอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในเชิงระบบ พบว่า แนวทางเชิงนโยบายที่เน้นการเชื่อมโยงคณะสงฆ์กับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระปลัดพิพัฒน์พงษ์ ภทฺทวโส (2566) ที่ได้ระบุว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่พึงประสงค์ในการพัฒนาชุมชนในยุคสมัยนี้ คือ 1) ควรมีบทบาทในการปลูกฝังธรรมะในจิตใจ หมายถึง การหล่อหลอมความคิด ทัศนคติ ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ด้วยหลักธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต 2) ควรมีบทบาทในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและการเดินทางสายกลาง และ 3) ควรมีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นพลังสร้างสรรค์บูรณาการของสังคมเป็นสถาบันที่ถ่ายทอดและปลูกฝังวัฒนธรรมและจริยธรรมทางสังคม ดังนั้น บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในปัจจุบันจึงเป็นการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาขัดเกลาสั่งสอนชาวบ้านเพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะร่วมกันทำงานเพื่อพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาชีวิตและชุมชน เน้นให้ชาวบ้านรู้จักตัวเอง รู้จักปัญหา รู้จักลดอบายมุข รู้จักพึ่งพาตนเอง สามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมีความสุขและนำไปสู่การมีความสามัคคีในหมู่คณะได้และก่อให้เกิดความมีเสถียรภาพในระดับตำบลและถ้าทุกตำบลสามารถมีเสถียรภาพได้จะนำไปสู่การมีความมั่นคงในระดับชาติได้ใน

ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

Citation : Phrawachirasittikosol, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Tongtip, T., & Sa-ard-iam, T. (2026). The Development of a Prototype Area for Public Welfare Activities by the Sangha of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e303718

การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ เป็นการนำหลักสาธารณสงเคราะห์ในพระพุทธศาสนามาสังเคราะห์เพื่อพัฒนาและนำเสนอพื้นที่ต้นแบบของงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ โดยนำมากำหนดเป็นกรอบความคิดองค์ความรู้จากการวิจัย เรียกว่า “SOMVANG MODEL” ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 SOMVANG MODEL

ดังนั้น กล่าวโดยสรุป จากโมเดล “SOMVANG-MODEL” จึงเป็นรูปแบบการพัฒนางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ที่บูรณาการหลักพระพุทธศาสนากับศาสตร์การบริหารสมัยใหม่ เพื่อส่งเสริมประโยชน์สุขแก่ประชาชนและชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม การบริหารองค์กรตามหลักธรรมาภิบาลและพระธรรมวินัย ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคนิคการจัดการสมัยใหม่ในการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ ควบคู่กับการรักษาพระวินัยเป็นกรอบจริยธรรมสำคัญ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนามของพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์ มีสภาพทั่วไปดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญ ได้แก่ งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มเปราะบาง อย่างไร

Citation : พระวชิรสิทธิโกศล, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303718

ก็ตาม การดำเนินงานยังขาดระบบสนับสนุนเชิงนโยบาย งบประมาณ และการบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม

2. จากผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญ ได้แก่ วัดสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน และหน่วยงานภาคีได้เป็นอย่างดี หากได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญ ได้แก่ ผลการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ทั้ง 5 แนวทาง มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชนและสามารถนำไปปรับใช้ได้

2. จากผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญ ได้แก่ การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของวัดจะมีประสิทธิผลมากขึ้นเมื่อมีการบูรณาการทรัพยากรและความร่วมมือจากหลายภาคส่วน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรดำเนินการวิจัยเชิงเปรียบเทียบหรือวิจัยเชิงผสมผสานในพื้นที่อื่น ซึ่งอาจจะทำให้ได้องค์ความรู้เชิงนโยบายที่ครอบคลุมและสามารถยกระดับงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในระดับประเทศ

2. ควรนำแนวทางการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนบริบทจริง และสร้างผลกระทบเชิงสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมการศาสนา. (2542). *พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์*. โรงพิมพ์การศาสนา.

ชำเรือง วุฒิจันทร์. (2541). *การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ*. กรมการศาสนา.

พระครูพิศาลจารุวรรณ. (2565). การวิเคราะห์สาธารณสงเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. *วารสารพุทธศาสน์สังคมร่วมสมัย, 1*(1), 1–17.

พระปลัดพิพัฒน์พงษ์ ภทฺทวโส. (2566). บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนในปัจจุบัน. *วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 6*(3), 237–251.

พินิจ ลาภธนานนท์ และคณะ. (2560). *แนวคิดพุทธศาสนาเพื่อสังคม สังคหธุระ และสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธ*. นิติธรรมการพิมพ์.

ไพบูลย์ เสียงก้อง. (2544). หลักการบริหารวัด. ใน *วัดพัฒนา 44*. โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Citation : Phrawachirasittikosol, P., Phrakhrupariyatthiwisutthikun, P., Tongtip, T., & Sa-ard-iam, T. (2026). The Development of a Prototype Area for Public Welfare Activities by the Sangha of Surin Province. *Journal of Local Governance and Innovation, 10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026. e303718

สายชล ปัญญชิต, และณัชพล ศิริสวัสดิ์. (2566). หลักพุทธธรรมกับปฏิบัติการสาธารณสงเคราะห์ของกลุ่มกู้ภัยที่มีสถาบันพระพุทธศาสนาให้การสนับสนุนในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย. *วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 30*(2–3), 42–71.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). *คู่มือการดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์*. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

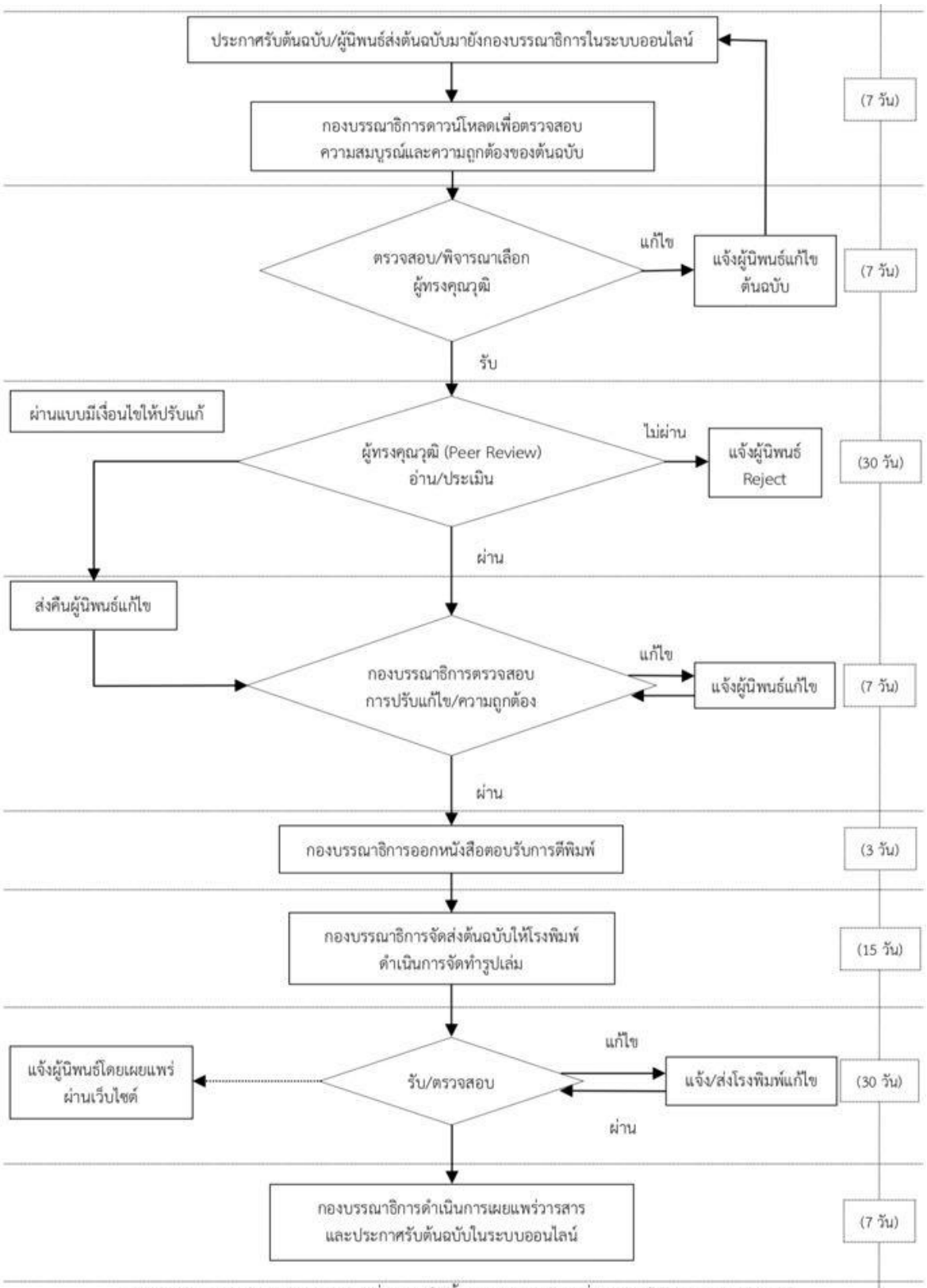
Juruan, T., & Boonyarattanasoontorn, J. (n.d.). The roles of Buddhist monks in promoting social welfare and social work in changing towards the era of digital society. *Journal of MCU Buddhapanya Review, 8*(4).

Nilkote, R., Watana, S., Suyajai, P., & Raksat, [initial unavailable]. (n.d.). An integration of the Buddha's teaching with volunteer network's community welfare of Wat Bang Chang Nuea, Sampran District, Nakhon Pathom Province, Thailand. *Journal of Buddhist Anthropology, 10*(1), 59–68.

Panyachit, S., & Sirisawad, N. (2025). The spirit of socially engaged Buddhism: Public welfare operations of rescue groups supported by Buddhist institutions in the northern region of Thailand. *Journal of International Buddhist Studies, 16*(2), 1–16.

Citation : พระวชิรสิทธิโกศล, พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม. (2569). การพัฒนาพื้นที่ต้นแบบงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *10*(2), e303718. https://doi.org/10.65205/jlgisrru.2026.e303718

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

หมายเหตุ : ระยะเวลา (จำนวนวัน) ที่ปรากฏในขั้นตอนอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร

สถานที่ติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
สาขารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 6
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ 32000
โทรศัพท์/โทรสาร 044 513 369, 091 835 8558, 088 723 5944
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru E-mail : jlgisrru@srru.ac.th
ISSN 3027-8120 (Print) I ISSN 2673-0405 (Online)

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์เผยแพร่ (Scope and Publication Policies)

วารสารมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารการจัดการ สหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาและบูรณาการศาสตร์เพื่อการพัฒนา โดยมีรูปแบบการตีพิมพ์ฉบับพิมพ์ ISSN 2673-0839 (Print) ตั้งแต่ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2566 และ ISSN 3027-8120 (Print) ซึ่งเริ่มใช้ตั้งแต่ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2567 เป็นต้นไป และได้เริ่มจัดจัดทำในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ISSN 2673-0405 (Online) ตั้งแต่ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2562 โดยมีกำหนดเผยแพร่วารสารฉบับปกติ (Regular Issues) ปีละ 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) และฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม) และฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม) สำหรับวารสารฉบับพิเศษ (Special Issues) นั้น ทางวารสารตีพิมพ์บทความโดยใช้วารสารฉบับปกติตามกำหนดออก แต่มีความพิเศษเนื่องจากเป็นการตีพิมพ์ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ซึ่งเป็นการตีพิมพ์เฉพาะเรื่อง (Themes or Specific Topics) ตามที่มหาวิทยาลัยหรือคณะกำหนด ทั้งนี้ ทางวารสารจะมีการกำหนดเผยแพร่วารสารฉบับเพิ่มเติม (Supplemental Issues) ที่ตีพิมพ์บทความในฉบับที่นอกเหนือจากฉบับปกติตามกำหนดออก เป็นการตีพิมพ์เผยแพร่บทความทางวิชาการตามนโยบายของมหาวิทยาลัยหรือคณะในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม ปีละ 1 ฉบับ ซึ่งมีกระบวนการพิจารณาคุณภาพบทความตามหลักเกณฑ์การพิจารณาของวารสารและคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างเข้มข้นเช่นเดียวกันทุกฉบับ

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ (Consideration and selection of articles)

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสามท่าน โดยบทความผู้นิพนธ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละหนึ่งท่าน หรือผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อยสองท่าน ส่วนบทความผู้นิพนธ์ภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

ก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้นิพนธ์บทความและผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร ทั้งนี้ บทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อกองบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์ สำหรับทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้นิพนธ์แต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

ตีพิมพ์เผยแพร่บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. บทความวิจัย

รายงานผลวิจัยที่นำเสนอผลลัพธ์จากการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

1.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.3 สังกัดผู้นิพนธ์ (Author Affiliation) ให้ระบุสังกัดผู้นิพนธ์ทั้งภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษ

1.4 ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) ให้ระบุอีเมลผู้นิพนธ์ที่เป็น “ผู้ประพันธ์บรรณกิจ”

1.5 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 750 คำ

1.6 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหาครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล โดยคำสำคัญแต่ละคำคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ

1.7 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) แบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association

Citation Style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้นิพนธ์คั่นด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication) หรือ (Author,/Year of Publication) หรือ (Author & Author/Year of Publication) เช่น Bunkhrong (2022 หรือ (Bunkhrong, 2022) หรือ (Bunkhrong & Supsin, 2022) เป็นต้น หากผู้นิพนธ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. ตามรูปแบบดังนี้ Author/et al.,/(Year of Publication) หรือ (Author/et al.,/Year of Publication) เช่น Bunkhrong et al. (2022) หรือ (Bunkhrong et al., 2022)

1.8 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

1.9 การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) เป็นการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่สนใจ จากงานวิจัย บทความ หรือหนังสือที่ตีพิมพ์มาก่อนหน้า เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอในมุมมองของผู้นิพนธ์ พร้อมระบุแหล่งที่มาอ้างอิงที่มีความน่าเชื่อถือและถูกต้อง

1.10 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) (ถ้ามี) เป็นการบอกทิศทางในการศึกษาค้นคว้า เป็นโครงสร้างที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ตัวแปร และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ช่วยให้มองเห็นภาพรวมของงานวิจัยได้อย่างชัดเจน และเป็นประโยชน์ในการวางแผนการวิจัยและการนิพนธ์บทความ

1.11 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods) อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียด และชัดเจน กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษา เช่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา วิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้และการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ (ถ้ามี) วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยมีความเหมาะสมและคุณภาพ รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น

1.12 ผลการวิจัย (Research Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องหรือแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

1.13 อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) อภิปรายผลโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนำข้อค้นพบของงานวิจัยมาอภิปรายเพื่อเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

1.14 ความรู้ใหม่ (New Knowledge) (ถ้ามี) นำเสนอข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่จากงานวิจัย เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ สำหรับเป็นแนวทางที่มีคุณค่าและสารมารถนำไปประยุกต์ให้เกิด

ประโยชน์ โดยแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยผังความคิด หรือแผนภาพ และมีการบรรยายในเนื้อเรื่อง ตามความเหมาะสม

1.15 ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions) ระบุข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1.16 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ รูปแบบการอ้างอิงให้ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

2. บทความวิชาการ

หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

2.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.3 สังกัดผู้นิพนธ์ (Author Affiliation) ให้ระบุสังกัดผู้นิพนธ์ทั้งภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษ

2.4 ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) ให้ระบุอีเมลผู้นิพนธ์ที่เป็น “ผู้ประพันธ์บรรณกิจ”

2.5 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 750 คำ

2.6 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหาครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล โดยคำสำคัญแต่ละคำคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ

2.7 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษา ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) แบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association

Citation Style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้นิพนธ์คั่นด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication) หรือ (Author,/Year of Publication) หรือ (Author & Author/Year of Publication) เช่น Bunkhrong (2022 หรือ (Bunkhrong, 2022) หรือ (Bunkhrong & Supsin, 2022) เป็นต้น หากผู้นิพนธ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. ตามรูปแบบดังนี้ Author/et al.,/(Year of Publication) หรือ (Author/et al.,/Year of Publication) เช่น Bunkhrong et al. (2022) หรือ (Bunkhrong et al., 2022)

2.8 เนื้อหา (Content) เนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นเรื่องย่อย ๆ และการจัดเรียงลำดับเป็นไปตามรายละเอียดของเนื้อหา เสนอผลการศึกษาที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการศึกษา ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง หรือแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม มีนำเสนอข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่จากงานวิจัย เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ สำหรับเป็นแนวทางที่มีคุณค่าและสารมารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ โดยแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยผังความคิด หรือแผนภาพ และมีการบรรยายในเนื้อเรื่อง ตามความเหมาะสม

2.9 บทสรุป (Conclusion) การสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน กระชับ โดยมีการสรุปปิดท้ายเนื้อหาที่นำเสนอให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา หากมีข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้ และข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป จะเกิดประโยชน์ต่อผู้ศึกษา

2.10 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ รูปแบบการอ้างอิงให้ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสาร ต้องส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru ตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนดเป็นไฟล์เวิร์ด (Word file) เท่านั้น

รูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหาบทความ

1. การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดต้นฉบับ ขนาดหน้ากระดาษ A4 โดยให้ใช้ไฟล์ดาวน์โหลดจากรูปแบบบทความ (Article Format) ที่วารสารกำหนดเท่านั้น

1.2 รูปแบบการพิมพ์ เนื้อหาบทความในทุกส่วนจัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เท่านั้น

1.3 ใช้รูปแบบตัวอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด

1.4 หัวกระดาษ เป็นส่วนของรายละเอียดตามที่วารสารกำหนดเพื่อความชัดเจนของการศึกษาและอ้างอิงสำหรับผู้ที่สนใจ

1.5 ชื่อเรื่อง ทั้งชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.6 ชื่อผู้นิพนธ์ ทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล ไม่ต้องมีคำนำหน้า เว้น 1 เคาะระหว่างชื่อและนามสกุล ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ชื่อผู้นิพนธ์แต่ละคนคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง

1.7 เครื่องหมายเลข[1] เขียนไว้บนนามสกุลผู้นิพนธ์ เพื่อระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้นิพนธ์ ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษโดยระบุใต้ชื่อผู้นิพนธ์

1.8 สังกัดผู้นิพนธ์และผู้ประพันธ์บรรณกิจ ให้เขียนไว้ด้านใต้ชื่อผู้นิพนธ์ที่มีเครื่องหมายเลข [1] กำกับไว้บนนามสกุลผู้นิพนธ์ ให้ระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้นิพนธ์ ขนาดตัวอักษร 14 ชนิดตัวธรรมดา ทั้งนี้ การระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้นิพนธ์นั้น ผู้นิพนธ์ต้องระบุทั้งภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษด้วย รวมถึงระบุผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author) มีเครื่องหมาย * กำกับไว้บนนามสกุลผู้นิพนธ์ เพื่อระบุอีเมลสำหรับติดต่อประสานงาน ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษโดยระบุใต้ชื่อผู้นิพนธ์

1.9 หัวข้อของบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.10 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 7 ตัวอักษรจากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน ส่วนเนื้อหาบทความที่อยู่หน้าที่สองเป็นต้นไปให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เช่นกัน ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 750 คำ และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์

1.11 หัวข้อคำสำคัญภาษาไทยและอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุคำสำคัญที่นำไปใช้เป็นคำค้น คำสำคัญแต่ละคำคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร

1.12 หัวข้อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.13 หัวข้อย่อย ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลข

1.14 จำนวนต้นฉบับ ควรมีความยาวอยู่ระหว่าง 10-12 หน้า โดยนับรวมตาราง รูปภาพ แผนภูมิ และเอกสารอ้างอิง

1.15 การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) และการระบุแหล่งที่มา โดยเป็นการอ้างอิงแบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้นิพนธ์คั่นด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication) หรือ (Author,/Year of Publication) หรือ (Author & Author/Year of Publication) เช่น Bunkhrong (2022 หรือ (Bunkhrong, 2022) หรือ (Bunkhrong & Supsin, 2022) เป็นต้น หากผู้นิพนธ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. ตามรูปแบบดังนี้ Author/et al.,/(Year of Publication) หรือ (Author/et al.,/Year of Publication) เช่น Bunkhrong et al. (2022) หรือ (Bunkhrong et al., 2022)

1.16 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ กรณีเป็นตารางให้ชื่อตารางอยู่ด้านบน กรณีที่เป็นรูปภาพหรือแผนภูมิ ให้ระบุชื่อรูปภาพหรือแผนภูมิอยู่ด้านล่าง ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

ตารางที่ 1 รายละเอียดรูปแบบการเตรียมต้นฉบับบทความ

รายละเอียด	ขนาดอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	18	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้นิพนธ์ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
หน่วยงานที่สังกัด (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	14	กึ่งกลาง	ตัวธรรมดา
Corresponding Author	14	กึ่งกลาง	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
คำสำคัญ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	14	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อหลักตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อย่อย	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
เนื้อหาตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
ตาราง			
ชื่อตาราง (ตารางที่ : จัดไว้บนตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
รายละเอียดชื่อตาราง (พิมพ์ต่อจากชื่อตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
รูปภาพ/แผนภูมิ			
ชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ (ภาพ/แผนภูมิที่ : จัดไว้ใต้รูปภาพ/แผนภูมิ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
รายละเอียดชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ (พิมพ์ต่อจากชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ)	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบนามปี โดยใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งผู้นิพนธ์ที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศ			
เอกสารอ้างอิง : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) โดยการอ้างอิงเอกสารให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้นิพนธ์คั่นด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบ			
จำนวนต้นฉบับ : ควรมีความยาวอยู่ระหว่าง 10-12 หน้า			

2. การเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

2.1 การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ตามรูปแบบของ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) โดยการอ้างอิงเอกสารให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ หากผู้นิพนธ์มีมากกว่า 1 คน ให้ใส่ชื่อผู้นิพนธ์ให้ครบทุกคน โดยคั่นด้วยจุลภาค (,) ระหว่างผู้นิพนธ์ แล้วตามด้วยคำว่า “และ” ในภาษาไทย หรือตามด้วยคำว่า “&” ในภาษาอังกฤษ ก่อนผู้นิพนธ์คนสุดท้าย โดยจัดเรียงตามพยัญชนะ สระ ตามรูปแบบการอ้างอิงตามลำดับก่อนหลังให้ถูกต้อง

2.2 การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้เรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้นิพนธ์ โดยไม่ต้องมีตัวเลขกำกับ ให้เริ่มต้นด้วยรายชื่อเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อน และต่อด้วยรายชื่อ

เอกสารอ้างอิงภาษาต่างประเทศ และชื่อผู้นิพนธ์ให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษ

2.3 ในกรณีที่อ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย หากต้องการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษให้แปลเอกสารอ้างอิงนั้นเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มเติม และปีพุทธศักราชให้ปรับเป็นปีคริตศักราช โดยนำไปต่อท้ายรายการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย และชื่อผู้นิพนธ์ให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษ

3. รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

3.1 หนังสือในรูปแบบเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์

3.1.1 หนังสือในรูปแบบเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีเลข DOI

1) ผู้แต่ง 1 คน

ชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์./(URL) (ถ้ามี)

Surname,/Name./(Year of Publication)./*Title*/(Edition)./Publisher./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี. (2560). *การเมืองการปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ.* บริหารศาสตร์.

Mertens, D. M. (2014). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (4th ed.). Sage.

2) ผู้แต่ง 2 คน

ชื่อ/สกุล,/และ/ชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์./(URL) (ถ้ามี)

Surname,/Name,/&/ Surname,/Name./(Year of Publication)./*Title*/(Edition)./Publisher./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

วันชัย สุขตาม, และ เสกสรรค์ สนวา. (2562). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์*. สำนักพิมพ์สถาบันวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น.

ไปรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา, และ ชูจิต ตรีรัตนพันธ์. (2560*). การคิดเชิงออกแบบ: เรียนรู้ด้วย การลงมือทำ*. ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC). http://resource.tcdc.or.th/ebook/Design.Thingking.Learning.by.Doing.pdf

Svendsen, S., & Løber, L. (2020). *The big picture/Academic writing: The one hour guide* (3rd digital ed.). Hans Reitzel Forlag. https://hansreitzel.dk/ soeg/the-big-picture-(i-bog)-i-bog-53615-9788741280615

3) ผู้แต่ง 3 คน

ชื่อ/สกุล,/ชื่อ/สกุล,/และ/ชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์./(URL) (ถ้ามี)

Surname,/Name /, Surname,/Name,/&/Surname,/Name./(Year of Publication)./*Title*/(Edition)./Publisher./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

วันชัย สุขตาม, จิรายุ ทรัพย์สิน, และ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2564). *รัฐศาสตร์ แนวคิดพื้นฐานสู่การปฏิบัติในยุคดิจิทัล*. โฟร์เพซ.

Ary, D., Jacobs, L. C., Irvine, A. K. S., & Walker, D. A. (2018). *Introduction to research in education.* Cengage Learning.

3.1.2 หนังสือในรูปแบบเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่มีเลข DOI

ชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./*ชื่อเรื่อง*/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์./https://doi.org/เลข DOI

Surname,/Name./(Year of Publication)./*Title*/(Edition)./Publisher./https://doi.org/DOI number

ตัวอย่าง

Jackson, L. M. (2019). *The psychology of prejudice: From attitudes to social action* (2nd ed.). American Psychological Association. https://doi.org/ 10.1037/0000168-000

3.2 วารสาร

1) บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีเลข DOI

ชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่*(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า.

Surname,/Name./(Year of Publication)./Article title./*Journal name,/Year number*(Issue number),/Page number.

ตัวอย่าง

ณัฐวดี บุญครอง, อธิมาตร เพิ่มพูน, และวันชัย สุขตาม. (2565). ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6*(1), 27–40.

Chawla, L. (1994). Editor's note. Children's Environment, 2(11), 3. Sillick, T. J., & Schutte, N. S. (2006). Emotional intelligence and self-esteem mediate between perceived early parental love and adult happiness. *E-Journal of Applied Psychology, 2*(2), 38–48. http://ojs.lib.swinedu.au/ index.php/ejap

2) บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่มีเลข DOI

ชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./*ชื่อวารสาร,/เลขของปีที่*(เลขของฉบับที่),/เลขหน้า./https://doi.org/เลข DOI

Surname,/Name./(Year of Publication)./Article title./*Journal name,/Year number*(Issue number),/Page number./https://doi.org/DOI number

ตัวอย่าง

ปรเมษฐ์ สีจันทา, วีรพงษ์ นิทะรัมย์, และ อลิสา สุวรรณัง. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหลังจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 บ้านใหม่ ตำบลตระแสง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 1*(1), 45–56. https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.4

Herbst-Damm, K. L., & Kulik, J. A. (2005). Volunteer support, marital status, and the survival times of terminally ill patients. *Health Psychology, 24*, 225–229. https://doi.org/10.1037/0278-6133.24.2.225

3.3 หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ชื่อ/สกุล./(ปี,/วันที่/เดือน). ชื่อคอลัมน์./*ชื่อหนังสือพิมพ์,*/เลขหน้า./(URL) (ถ้ามี)

Surname,/Name./(Year,/Date/Month). Column name./*Newspaper name*,/Page number./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

พงษ์พรรณ บุญเลิศ. (2561, 15 สิงหาคม). เดลินิวส์วาไรตี้: 'สื่อพิพิธภัณฑ์' เชื่อมยุคสมัย เข้าถึงด้วย 'มิติใหม่' อินเทรนด์. *เดลินิวส์*, 4. http://lib.edu.chula.ac.th/ fileroom/cu_formclipping/drawer006/general/data0013/00013005.pdf

Brody, J. E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times*. https://www.nytimes.com

3.4 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต

1) วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์

ชื่อ/สกุล./(ปีที่เผยแพร่)./*ชื่อวิทยานิพนธ์/*[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์ หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]./ชื่อมหาวิทยาลัย.

Surname,/Name./(Year published)./*Thesis title/*[Unpublished doctoral dissertation or Unpublished master's thesis]./University name.

ตัวอย่าง

รัฐธรรมนูญ รุ่งเรือง. (2561). *บทบาทที่เหมาะสมของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการส่งเสริมประชาธิปไตยในชุมชน เขตอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Jung, M. S. (2014). *A structural equation model on core competence of nursing students* [Unpublished doctoral dissertation]. Choong-Ang University.

2) วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์

ชื่อ/สกุล./(ปีที่เผยแพร่)./*ชื่อวิทยานิพนธ์/*[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,/ชื่อมหาวิทยาลัย]./ชื่อเว็บไซต์./URL

Surname,/Name./(Year published)./*Thesis title/*[Doctoral dissertation or Master's thesis,/University name]./Website name./URL

ตัวอย่าง

วราภรณ์ โพธิ์ศรีประเสริฐ. (2545). *การพัฒนาโปรแกรมการปรับปรุงการพูดสำหรับครูปฐมวัยโดยใช้เทคนิคการละคร* [วิทยานิพนธปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR). http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/302

Ata, A. (2015). *Factor effecting teacher-child communication skill & self-efficacy beliefs: An investigation on preschool teachers* [Master's thesis, Middle East Technical University]. Middle East Technical University Library. http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12619101/index.pdf

3.5 รายงานการประชุมเชิงวิชาการที่มี Proceedings

ชื่อ/สกุล./(ปี)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.),/*ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่อการประชุม*/(น./เลขหน้า)./ฐานข้อมูล./https://doi.org/เลข DOI (ถ้ามี) หรือ (URL) (ถ้ามี)

Surname,/Name./(Year)./Article title./In/Editor's name/(Editor),/*Conference topic title./Conference name*/(Page number)./Database./https://doi.org/DOI number (if any) or (URL) (if any)

ตัวอย่าง

ภัทราภรณ์ แก้วกูล, ณัฐปภัสร์ ฉลาดมาก, และ อภิชากร ดวงแขเพ็ญศิริกุล. (2563). รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาอาหารประเพณีประออกเปรี๊ยะแค บ้านจารย์ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. ใน จิรายุ ทรัพย์สิน (บ.ก.), *New Normal New Life : กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อสืบสานอัตลักษณ์ สร้างสรรค์ภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นตามศาสตร์พระราชา. การประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 3* (น. 815–524). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 4678. Advanced concepts for intelligent vision systems* (pp. 97–108). Springer-Verlag. https://doi.org/ 10.1007/978-3-540-74607-2_9

3.6 รายงาน

1) รายงานที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น

ชื่อหน่วยงาน./(ปีที่เผยแพร่)./*ชื่อเรื่อง*./สำนักพิมพ์./(URL) (ถ้ามี)

Agency name./(Year published)./*Title*./Publisher./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2561). *รายงานประจำปี 2561*. 21 เซ็นจูรี่. https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc_annual_re port_2561.pdf

National Cancer Institute. (2019). *Taking time: Support for people with cancer (NIH Publication No. 18-2059)*. U.S. Department of Health and Human Services, National Institutes of Health. https://www.cancer.gov/publications/ patient-education/takingtime.pdf

2) รายงานที่จัดทำโดยผู้เขียนรายบุคคลสังกัดหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น

ชื่อ/สกุล./(ปีที่เผยแพร่)./*ชื่อเรื่อง*./สำนักพิมพ์./(URL) (ถ้ามี)

Surname,/Name./(Year published)./*Title*./Publisher./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

สุมาลี ตังคณานุรักษ์, อรทัย วิมลโนธ, และ เกรียงไกร นะจร. (2559). *การวิจัยและพัฒนา รูปแบบเพื่อการพัฒนาความรับผิดชอบ การควบคุมและความมีวินัยของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม*. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Lipsey, M. W., Farran, D. C., & Hofer, K. G. (2015). *A randomized control trial of a statewide voluntary prekindergarten program on children's skills and behaviors through third grade*. Vanderbilt University, Peabody Research Institute.

3.7 เว็บไซต์

ชื่อ/สกุล./(ปี,/วัน/เดือนที่เผยแพร่)./*ชื่อบทความ*./ชื่อเว็บไซต์./URL

Surname,/Name./(Year,/Day/Month published)./*Article title*./Website name./URL

ตัวอย่าง

เอมอัชฌา วัฒนบุรานนท์. (2554, 27 เมษายน). *การจัดการเรียนรู้สุขศึกษา*. จุฬาวิทยานุกรม (Chulapedia). http://www.chulapedia.chula.ac.th/index.php?title=การ จัดการเรียนรู้สุขศึกษา

Centers for Disease Control and Prevention. (2018, August 22). *Preventing HPV associated cancers*. https://www.cdc.gov/cancer/hpv/basic_info/ prevention.htm

3.8 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย./(ปี,/วัน/เดือน)./*ราชกิจจานุเบกษา*./เล่ม/เลขเล่ม/ตอนที่/เลขตอน./หน้า/เลขหน้า.

Legal name./(Year,/Day/Month)./*Government Gazette*./Volume/Volume number/Section/Section number./Page/Page number.

ตัวอย่าง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1–90.

พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561, 13 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 33 ก. หน้า 1–18.

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2505. (2505, 27 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา* (ฉบับพิเศษ). เล่ม 79 ตอนที่ 67. หน้า 24–31.

หมายเหตุ : ที่มาของรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงและศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

ศูนย์นวัตกรรมทางการศึกษา สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. (สิงหาคม 2564). *การอ้างอิงสารสนเทศตาม “Publication Manual of the American Psychological Association” (7th Edition)*. Thaijo. https://so02.tci thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/153329/111738

จริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน (Publication Ethics)

มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้นิพนธ์บทความ

1. ผู้นิพนธ์บทความจะต้องมีความรับผิดชอบและรับรองว่า บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่น

2. ผู้นิพนธ์บทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

3. ผู้นิพนธ์จะต้องปรับแต่ง แก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์เพื่อตีพิมพ์ในวารสาร” โดยเฉพาะหัวข้อรูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหาบทความ ของการจัดเตรียมต้นฉบับ อันจะนำไปสู่บทความที่มีรูปแบบการตีพิมพ์ที่ได้มาตรฐานเดียวกัน

4. ผู้นิพนธ์จะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย คือ ต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% และระบบตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ อักขราวิสุทธิ์ โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20%

5. ผู้นิพนธ์ซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย ซึ่งข้อนี้ขอสงวนสำหรับบุคคลที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความจะไม่อนุญาตให้ใส่ชื่อลงไปเด็ดขาด หากมีการตรวจสอบพบว่า มีบุคคลที่ไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำบทความปรากฏอยู่ ทางวารสารจะถอนบทความนั้นออกทันที ทั้งนี้ ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏอยู่ในบทไม่สามารถเพิ่มชื่อได้หลังจากวารสารตอบรับการเผยแพร่แล้ว

6. ผู้นิพนธ์จะต้องมีความรับผิดชอบในการอ้างอิงเนื้อหาในผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้นิพนธ์แต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งสิ้น) และจะดำเนินการถอนบทความออกจากการเผยแพร่ของวารสารทันที

7. ผู้นิพนธ์จะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในบรรณานุกรม และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากจนเกินไป รวมทั้งต้องอ้างอิงจากรูปแบบการอ้างอิงของบทความ โดยจะต้องมีการอ้างอิงตรงตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้

8. ผู้นิพนธ์จะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการ ให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด หากไม่เป็นตามที่กำหนดจะต้องเลื่อนการตีพิมพ์เผยแพร่ออกไป หรืออาจถูกถอดถอนออกจากวารสาร

9. ผู้นิพนธ์ควรระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และควรระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี) ในบทความผู้นิพนธ์จะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

10. ผู้นิพนธ์ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้น เป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ในเอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

มาตรฐานทางจริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแลให้การดำเนินงานของวารสาร เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ให้ถูกต้องตามจริยธรรมและจรรยายบรรณ ตามประกาศของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เรื่องการประเมินด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวารสารวิชาการไทยในฐานข้อมูล TCI วันที่ 21 กรกฎาคม 2566 และที่มีการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม

2. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล และดำเนินการอย่างเหมาะสมกับผู้นิพนธ์หรือบทความที่ตรวจพบว่ามีการกระทำผิดด้านจริยธรรม/จรรยาบรรณ เช่น การละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ซึ่งทางวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% และระบบตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ อักขราวิสุทธิ์ โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% เป็นต้น

3. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล เช่น การตีพิมพ์เผยแพร่บทความของตนเอง (บรรณาธิการหรือกองบรรณาธิการ) อย่างมีนัยสำคัญ หรือไม่มีการตรวจสอบคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์เผยแพร่โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับบทความ เป็นต้น

4. บรรณาธิการมีหน้าที่ควบคุมดูแลและพิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสารหรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

5. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์ และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ ซึ่งวารสารได้กำหนดในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

6. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์เผยแพร่บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอก ผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เช่น โปรแกรม CopyCat

เว็บ Thaijo ในระดับ ไม่เกิน 20% และระบบตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ อักขราวิสุทธิ์ โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับ ไม่เกิน 20% เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นเกินตามที่กำหนดไว้ จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้นิพนธ์บทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

7. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์และผู้ประเมินโดยเด็ดขาด เพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรมาภิบาลในการดำเนินงานอย่างเคร่งครัด

8. บรรณาธิการจะต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

9. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้นำว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

10. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้นิพนธ์ปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้นิพนธ์ซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

11. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาความสามารถของกองบรรณาธิการ และควรมอบหมายงานให้ตรงกับความสามารถของแต่ละท่าน

12. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล ทั้งด้วยตนเองและคณะทำงานในเรื่องจำนวนและคุณภาพ การอ้างอิงของวารสารที่ผิดไปจากสภาพความเป็นจริง เช่น มีการกำกับและร้องขอให้มีการอ้างอิงบทความ ในวารสารทั้งในลักษณะลับหรือเปิดเผย และมีการใช้อ้างอิงที่ไม่ถูกต้องและสอดคล้องกับเนื้อหา

13. บรรณาธิการต้องกำกับติดตามดูแล การเก็บค่า Page Charge หรือ Processing Fee คือต้องมีการดำเนินการอย่างโปรงใส เช่น กำหนดให้มีการประกาศกระบวนการเรียกเก็บอย่างชัดเจน หรือระบุราคาหรือเงื่อนไขของการเรียกเก็บค่า Page Charge ตามที่ระบุได้ประกาศไว้อย่างเคร่งครัด

มาตรฐานทางจริยธรรมของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณ คือ ต้องรับประเมินบทความที่ตนเองนั้นมีความถนัดหรือมีคุณวุฒิหรือมีความเชี่ยวชาญกับเรื่องหรือบทความที่ได้รับการประเมินนั้น ๆ ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขาวิชานั้น ๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญ ๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้นิพนธ์บทความไม่ได้อ้างถึงเข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ และควรปฏิเสธในบทความที่ตนเองนั้นไม่ถนัด

2. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณ คือ แนะนำความคิดเห็นทางวิชาการของตนเอง ลงในแบบฟอร์มการประเมินหรือเนื้อหาในบทความด้วยความยุติธรรม ไม่อคติ ตรงไปตรงมา ไม่ลำเอียง รวมทั้งตรงต่อเวลาตามที่วารสารกำหนดในการประเมิน

3. ผู้ประเมินบทความควรมีจรรยาบรรณ คือ ต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาให้แก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ รวมถึงหลังจากที่พิจารณาประเมินบทความเสร็จแล้ว

4. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ

5. ผู้ประเมินบทความ ควรคำนึงถึงการพิจารณาในหัวข้อ ชื่อเรื่อง หากเป็นบทความวิชาการสามารถพิจารณาให้แก้ไขชื่อเรื่องได้ แต่หากเป็นบทความวิจัย ควรพิจารณาเฉพาะความผิดพลาดด้านตัวสะกด และไม่ความพิจารณาให้เปลี่ยนชื่อเรื่องบทความวิจัย

6. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

7. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ พร้อมแสดงหลักฐานให้เห็นเป็นประจักษ์

หมายเหตุ : แปลและปรับปรุงจาก https://publicationethics.org และประกาศของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เรื่องการประเมินด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวารสารวิชาการไทยในฐานข้อมูล TCI วันที่ 21 กรกฎาคม 2566 และที่มีการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติม

นโยบายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI Policy)

วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น ตระหนักถึงบทบาทของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการผลิตองค์ความรู้ โดยเฉพาะในบริบทของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ซึ่งให้ความสำคัญต่อเจตจำนงของผู้วิจัย การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และการสร้างคุณค่าทางวิชาการอย่างมีจริยธรรม วารสารจึงกำหนดนโยบายการใช้ AI เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การใช้ AI สำหรับผู้นิพนธ์บทความ

1.1 ผู้นิพนธ์สามารถใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนการนิพนธ์บทความในด้านการตรวจสอบไวยากรณ์ การจัดโครงสร้างภาษา หรือการสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น แต่ AI ไม่สามารถเป็นผู้นิพนธ์หลักหรือตัวแทนของผู้นิพนธ์ได้ เพื่อคงไว้ซึ่งเจตจำนงของมนุษย์ในการผลิตองค์ความรู้ และให้บทความมีคุณค่าใหม่ทางวิชาการ

1.2 ผู้นิพนธ์ต้องรับผิดชอบต่อเนื้อหาทั้งหมดของบทความ ทั้งในด้านความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และจริยธรรมทางวิชาการ หากมีการใช้ AI ช่วยสร้างหรือวิเคราะห์เนื้อหา ผู้นิพนธ์ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าเนื้อหานั้นเป็นต้นฉบับ ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์หรือจรรยาบรรณ และมีการอ้างอิงอย่างถูกต้อง

1.3 การเปิดเผยการใช้ AI ต้องดำเนินการอย่างชัดเจนโปร่งใส โดยระบุไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องของบทความ เช่น บทคัดย่อ (Abstract) วิธีดำเนินงานวิจัย (Methodology) หากใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูล บทความควรระบุคำสั่ง (Prompt) ที่ใช้ในการสร้างเนื้อหา ตาราง หรือภาพ เพื่อความโปร่งใสและตรวจสอบได้ เป็นต้น

1.4 การใช้ AI เพื่อช่วยตรวจสอบไวยากรณ์หรือปรับภาษาสามารถทำได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเป็นพิเศษ หากไม่มีผลต่อเนื้อหาสาระหลักของบทความ

2. การใช้ AI สำหรับผู้ประเมินบทความ

2.1 ผู้ประเมินต้องไม่อัปโหลดต้นฉบับ หรือส่วนใดส่วนหนึ่งของบทความลงในเครื่องมือ AI เนื่องจากอาจละเมิดความลับและสิทธิส่วนบุคคล

2.2 ผู้ประเมินไม่ควรใช้ AI วิเคราะห์หรือสรุปผลการประเมิน เนื่องจากการประเมินบทความวิชาการต้องใช้วิจารณญาณและความเข้าใจเชิงวิพากษ์ของมนุษย์

2.3 ผู้ประเมินสามารถใช้ AI ตรวจสอบไวยากรณ์ หรือความชัดเจนของภาษาตามความเหมะสม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงวิชาการ

3. การใช้ AI สำหรับบรรณาธิการ

3.1 บรรณาธิการต้องไม่อัปโหลดต้นฉบับลงในเครื่องมือ AI เว้นแต่เป็นเครื่องมือสำหรับตรวจสอบการใช้ AI ในบทความ ซึ่งต้องเป็นเครื่องมือที่มีมาตรฐานน่าเชื่อถือ มีประสิทธิภาพ และสามารถปกป้องข้อมูลของผู้นิพนธ์ได้

3.2 บรรณาธิการควรมีเครื่องมือหรือแนวทางสำหรับการตรวจสอบการใช้ AI โดยเฉพาะในกรณีที่เนื้อหามีลักษณะผิดปกติ เช่น การสังเคราะห์เนื้อหาที่ไม่มีแหล่งอ้างอิง การใช้ภาพที่สร้างโดยอัตโนมัติ หรือข้อความที่แสดงลักษณะไม่เป็นธรรมชาติ เป็นต้น

3.3 บรรณาธิการสามารถใช้ AI ในการตรวจสอบไวยากรณ์หรือจัดการเอกสารในเชิงเทคนิค โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินทางวิชาการ

4. แนวทางการพิจารณาบทความที่ใช้ AI

4.1 วารสารจะไม่รับพิจารณาหรือตีพิมพ์บทความที่ใช้ AI ในการสร้างเนื้อหาทั้งหมด หรือที่ไม่ได้ควบคุมโดยมนุษย์อย่างเหมาะสม

4.2 วารสารสงวนสิทธิ์ไม่รับพิจารณาบทความที่ผู้นิพนธ์ไม่เปิดเผยข้อมูลการใช้ AI อย่างครบถ้วน หรือไม่รับผิดชอบต่อเนื้อหาที่เผยแพร่

4.3 ผู้นิพนธ์สามารถยื่นคำร้องโต้แย้งผลการพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ AI โดยต้องแสดงหลักฐานที่ชัดเจน เพื่อให้บรรณาธิการและกองบรรณาธิการพิจารณา หากเห็นว่าเหตุผลสมเหตุสมผล อาจมีการเปลี่ยนแปลงผลการตัดสินได้ ทั้งนี้ การตัดสินของกองบรรณาธิการถือเป็นที่สิ้นสุด

4.4 หากตรวจพบภายหลังพบว่าบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้วมีการใช้ AI โดยละเมิดนโยบายนี้ วารสารขอสงวนสิทธิ์ในการเพิกถอนการเผยแพร่ (Retraction) และแจ้งเหตุผลอย่างชัดเจนบนเว็บไซต์ของวารสาร

หมายเหตุ : นโยบายฉบับนี้ดัดแปลงและปรับปรุงจากแนวทางของ COPE Council (https://doi.org/10.24318/cCVRZBms) และ World Association of Medical Editors (https://wame.org/page3.php?id=106) (ปรับปรุงล่าสุดวันที่ 11 เมษายน 2568)

แบบฟอร์ม

การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ลงวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/น.ส.).....

2. วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด.....ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี).....

3. สถานภาพผู้นิพนธ์

○ อาจารย์ในสถาบันการศึกษา (ชื่อสถาบัน) .....

โปรแกรม.....คณะ.....

○ บุคคลทั่วไป (ชื่อหน่วยงาน) .....

4. ขอส่งนิพนธ์ต้นฉบับ (Original Article) ได้แก่

○ บทความวิจัย เรื่อง .....

○ บทความวิชาการ เรื่อง.....

5. ชื่อผู้นิพนธ์ร่วม (ถ้ามี).....

6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ เลขที่.....ถนน.....

แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์มือถือ.....โทรศัพท์/โทรสาร.....

E-mail.....

7. สิ่งที่ส่งมาด้วย

○ เอกสารพิมพ์ต้นฉบับทางออนไลน์ https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jlgisrru

ชื่อแฟ้มข้อมูล.....

○ ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อนและไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

ลงนาม.....ผู้นิพนธ์

(.....)

วันที่...../...../.....

สถานที่ติดต่อ
กองบรรณาธิการวารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น
สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ อาคาร 38 ชั้น 6
186 หมู่ที่ 1 ถนนสุรินทร์ – ปราสาท ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000

Office :
Editorial Board, Journal of Local Governance and Innovation
Program in Political Science,
Faculty of Humanities and Social Sciences, Surindra Rajabhat University,
6th floor 38 building, Surindra Rajabhat University,
186 moo 1 Surin-Prasart Rd. Nork Muang Sub-District, Muang Surin District,
Surin Province 32000, Thailand.